HERZEN LUCRĂRI Biblioteca "Runnvers" φ ILOSOFICE H ASLEDIE volumul şi Alexandru Ivanovici HERZEN LUCRĂRI ÎN DOUĂ VOLUME volumul ACADEMIA EDITURII INSTITUTULUI DE FILOZOFIE NAVK URSS " GÂND " MOSK VA - Biblioteca "Runivers" BBC ( ) G EDIȚII LITERATURA FILOZOFICA Ediție generală A I VOLODINA, Z V SMIRNOVOY Sosianite"și> tety' autor al articolului introductiv și al notelor I VOLODIN Herzen A I G Lucrări în volume: T I / Colegiul de redacție: M B Mitin (prev) și altele; Tot ed A I Volodina, V Smirnova; Comp , aut introducere Artă și notează A I Volodin - M : Gândirea, - p - (Philos patrimoniu) Institutul de Filosofie În bandă p k Primul volum al Lucrărilor lui A I Herzen, un filozof revoluționar democrat și materialist rus, cuprinde lucrări filosofice din perioada - - "Amatorism în știință", "Scrisori despre studiul naturii", etc G - ( )- ~ SEMNĂTURA BBC ( ) FS (c) Editura Thought Biblioteca "Runiverse" ALEXANDER HERZEN SI CAUTAREA SA FILOZOFICA În Rusia iobag din anii ai secolului al XIX-lea, el a reușit să se ridice la o astfel de înălțime încât s-a aflat la nivelul celor mai mari gânditori ai timpului său El a stăpânit dialectica lui Hegel Și-a dat seama că era "algebra revoluției" A mers mai departe decât Hegel, spre materialism, după Feuerbach Herzen s-a apropiat de materialismul dialectic și s-a oprit înaintea materialismului istoric V I Lenin În memoria lui Herzen Într-una din zilele de ianuarie la Moscova, în curtea congresului Basmanny, jandarmii ardeau cărți pachete bucăți fiecare " Am onoarea să anunț Excelența Voastră", a raportat generalul adjutant Dolgorukov superiorilor săi direcți, "că cartea menționată a fost distrusă prin ardere " Distrugerea cărților era o îndeletnicire obișnuită pentru jandarmi: cenzorii le trimiteau la foc în sute, ghidați de o maximă exprimată la sfârșitul secolului al XVIII-lea unul dintre demnitarii pavlovieni: "Mai bine ar fi arse o sută de cărți bune decât o strecurare, în care există cel puțin o expresie care are un pic de indiciu revoluționar" Zelul gărzilor a ajuns la punctul în care cele mai inofensive publicații au fost interzise Deci, în anii ai secolului trecut, Krasovsky, membru al comitetului de cenzură, a interzis publicarea unui articol "Despre nocivitatea ciupercilor": la urma urmei, "ciupercile sunt hrana de post a ortodocșilor și a scrie despre nocivitatea lor înseamnă subminând credința și răspândind necredința" La sfârșitul secolului, munca inofensivă a sociologului american L F Ward "Dynamic Sociology" a fost arsă: ofițerii de pace au confundat dinamismul cu dinamita De data aceasta, nu exista nimic în titlul cărții care să poată da motive să-l suspecteze pe autor de o "înclinație distructivă" "Scrisori despre studiul naturii" - a fost imprimat pe prima foaie "Sokolovo" - stă sub unele dintre litere Da, aceasta este o moșie veche lângă Khimki, lângă Moscova! Unde, dacă nu aici, să scriu despre natură! Chiar la începutul primei "Scrisori" autorul, adresându-se Biblioteca "Runivers" prietenilor, desenează o idilă rurală: "Ieși seara la balcon, nimic nu-ți interferează cu

privirea; respiri aerul umed-viu, saturat de suflarea pădurilor și a pajiștilor, asculți zgomotul pădurilor de stejar - și sufletul tău e mai ușor, mai nobil, mai strălucitor; un fel de tăcere evlavioasă de jur împrejur calmează, împacă "Poate că au greșit din nou în comitetul de cenzură, confundând distracțiile literare neglijente ale vreunui moșier de lângă Moscova cu sediție? Nu, în acest caz poliția știa ce face: distruge una dintre cele mai importante lucrări filosofice ale scriitorului rus, care în a fost declarat prin decretul țarului "un exil etern" din Rusia Acest scriitor și-a publicat pentru prima dată Scrisorile la mijlocul anilor în revista Otechestvennye Zapiski Familiarizându-se cu ele, V G Belinsky i-a scris autorului: " "Scrisorile tale despre studiul naturii nu se referă deloc la studiul naturii scrisului" Belinsky avea dreptate Cenzorii nu au înțeles atunci spiritul revoluționar și ateist al operei "A fost primul cuvânt din Rusia care a doborât deodată prostia oricărei metafizici și prostia oricărui sistem guvernamental Cenzura i-a lipsit, pentru că nu le-am înțeles întregul sens", a spus un alt publicist revoluționar despre Scrisori, H P Ogarev A trecut un sfert de secol de la prima publicare a Scrisorilor Autorul lor a murit O carte separată a reușit să publice lucrarea sa minunată Dar cartea nu a ajuns la cititor: flăcările focului de jandarmi i-au mistuit paginile Gânditorul, pe care țarul l-a persecutat atât de crunt chiar și după moartea sa, se numea Alexandru Ivanovici Herzen Datele vieții lui Herzen: - Dezvoltarea socio-economică, politică, ideologică și culturală a Rusiei la acea vreme a fost extrem de complexă Din punct de vedere socio-economic, aceasta a fost o perioadă de criză din ce în ce mai agravată a relațiilor feudal-serviste, iar țara a fost atrasă treptat în șinele progresului burghez Cu toate acestea, datorită anumitor condiții istorice, clasa burgheză din Rusia V G Belinsky Poli col cit , vol XII M , , p H P Ogarev Lucrări socio-politice și filozofice alese, vol I M , , p - Biblioteca "Runivers" nu a avut un potențial suficient pentru a conduce procesul de reforme democratice în diverse sfere ale vieții publice Țărănimea asuprită s-a opus ordinelor economice și sociale supraviețuite Formele luptei sale nu s-au ridicat însă, de regulă, peste nivelul revoltelor spontane, împrăștiate, care nu erau greu de înăbușit pentru mașina militară a regimului politic autocratic Autoritățile țariste se temeau mult mai mult că aceste mișcări populare se vor contopi cu revolte organizate, conștiente, împotriva așa-ziselor clase educate, iluminate - mai întâi din nobilime, din mediul moșier, apoi din noul strat raznochinny Începutul tradiției revoluționare în Rusia a fost pus de A N Radishchev și decembriștii V I Lepin a scris: "În , Rusia a văzut pentru prima dată o mișcare revoluționară împotriva țarismului, iar această mișcare a fost reprezentată aproape exclusiv de nobilime" Au fost însă înfrânți, unul dintre principalele motive pentru care a fost izolarea primilor revoluționari ruși de popor , teama lor de "noul pugaciovism", elementele mișcării țărănești de masă După o perioadă destul de lungă de "muncă internă", pregătire morală și ideologică, ca reflectare a protestului din ce în ce mai mare al țăranilor împotriva iobăgiei, se formează un atac democratic general asupra autocrației, mult mai larg din punct de vedere al compoziției sociale și capătă putere; forța sa principală era formată din radicali politici din rândul raznochintsy, așa-numiții "revoluționari din ", conduși de N G Cernîșevski Dar această presiune a fost respinsă Situația revoluționară nu s-a transformat niciodată într-o revoluție Acest lucru s-a întâmplat în principal datorită faptului că, manevrând cu îndemânare între diverse grupuri, guvernul lui Alexandru al II-lea a fost capabil să

efectueze un prădător în raport cu țăranii, dar în esență o reformă socio-economică burgheză - reforma țărănească din (a fost urmată de o serie de reforme - ani) Desființarea iobăgiei a deschis binecunoscutul V I Lenin Poli col cit , vol p Vezi ibid , vol , p Biblioteca "Runivers" depozit pentru dezvoltarea în Rusia a formelor capitaliste de producție, a relațiilor burgheze În timpul implementării acestei reforme, guvernul a fost în mare teamă, temându-se de "indignarea" publică Iar instinctul social nu a înșelat elitele conducătoare Reforma slabă și mizerabilă a stârnit un protest acut în rândul oamenilor: în primăvara anului , puternice revolte țărănești au stârnit Rusia Pe bună dreptate țăranii vedeau în "mila" regală înșelăciune și lanțuri noi care să le înlocuiască pe cele vechi Ei așteptau cu nerăbdare voința adevărată, libertatea reală - și li s-a spus despre eliminarea dependenței lor personale de proprietarii de pământ, dar în același timp despre noi forme de subordonare față de același proprietar de pământ Țăranii erau dornici să obțină stăpânirea pământului pe care îl cultivau din cele mai vechi timpuri, dar au primit pământ de mult mai mic și de calitate mai proastă și au fost nevoiți să plătească pentru mult, mult timp " Căderea iobăgiei a zguduit întregul popor, l-a trezit din somnul de secole, i-a învățat să caute o ieșire, să lupte singuri pentru libertate deplină" Revoltele țărănești au fost înăbușite cu brutalitate Masele largi asuprite încă nu aveau organizare și o înțelegere clară a scopurilor luptei, iar forța politică care putea conduce poporul la cucerirea puterii nu fusese încă formată "În Rusia în ", scria V I Lenin, "oamenii, care fuseseră sclavi ai proprietarilor de pământ de sute de ani, nu erau în măsură să se ridice la o luptă largă, deschisă, conștientă pentru libertate" Pe scurt, Herzen s-a întâmplat să trăiască într-o perioadă în care toate problemele vieții publice din Rusia au fost în cele din urmă reduse la lupta împotriva iobăgiei și a supraviețuirii acesteia în sfera socio-economică, la lupta împotriva autocrației țariste, acoperită cu un puternic aparat birocratic , în sfera politică Și această luptă nu a fost nicidecum fundalul istoric al vieții lui Herzen, ci "contextul" apropiat al tuturor activităților sale, pătruns de ideile de eliberare a țăranilor, de distrugere a despotismului politic Dar mai mult decât atât: Herzen a trăit într-o epocă în care sistemul burghez din țările din Europa de Vest "reușise" deja să-și dezvăluie ulcerele sociale, caracterul său antipopular, când gânditorii proeminenți din Europa de Vest au prezentat un nou ideal social - idealul unei societăţi socialiste fără clase Herzen fierbinte de la o vârstă fragedă V I Lenin Poli col cit , vol , p Ibid , p Biblioteca "Runivers" a visat să realizeze astfel de transformări în țara natală care să facă posibilă realizarea mai rapidă a socialismului Și nu doar a visat, ci și a căutat cu pasiune căi și mijloace de a transpune idealul în realitate Acest lucru, în primul rând, a determinat locul special al lui Herzen în lupta dintre diferitele tendințe ideologice din Rusia în anii - Ca și alți "occidentali", adică susținători ai transformărilor burghezo-democratice din Rusia, el s-a opus ideologiei oficiale conservatoare cu cultul ei al autocrației, ortodoxiei și dogmei supunere necondiționată a poporului față de autoritățile politice și spirituale și, în plus, împotriva acelor învăţături socio-filozofice care s-au contopit în esenţă cu ideologia oficială În același timp, Herzen era un oponent de principiu al acelor "occidentali" care, fără nicio critică, percepeau formele de viață burgheză dezvoltate în Occident ca fiind cele mai conforme cu natura umană, angajate voluntar sau involuntar într-o apologie a modului capitalist a vieții și au fost critici acerți ai

ideilor de socialism De aici dezlegarea tot mai mare a lui Herzen de acei reprezentanți ai inteligenței interne, a căror față politică dobândește din ce în ce mai mult trăsăturile liberalismului burghez, care preferau un acord cu autocrația față de revoluția țărănească a poporului, și linia sa tot mai evidentă către o alianță cu "noul Rusia", cu revoluționari raznochintsy "Nu este vina lui Herzen, ci ghinionul lui", a scris V I Lenin, "că nu a putut vedea poporul revoluționar din Rusia însăși în anii Când l-a văzut în anii , a luat fără teamă partea democrației revoluționare împotriva liberalismului A luptat pentru victoria poporului asupra țarismului, și nu pentru o înțelegere între burghezia liberală și țarul moșier El a ridicat steagul revoluției" Herzen a fost unul dintre primii din Rusia care a încercat să îmbine ideea de emancipare a țărănimii, ideea de a lupta pentru democrație, pentru libertatea omului, împotriva lanțurilor sociale, spirituale, religioase și morale care leagă și înrobesc el, cu idealul social anti-burghez, cu idealul unei societăți în care puterea proprietății private ar fi desființată, în care nu va exista "aristocrație a bogăției" și plutocrație, în care nu numai egalitatea socială formală, ci și reală de oameni vor fi asigurate Herzen și-a văzut principala sarcină în dezvoltarea teoriei revoluției și a socialismului în raport cu specificul V I Lenin Poli col cit , vol , p Biblioteca "Runivers" Condițiile rusești Pe această cale, el nu a reușit să depășească iluziile și iluziile care sunt, în general, caracteristice ideologilor democrației țărănești Totuși, acest lucru nu subminează în niciun fel semnificația intenselor sale căutări teoretice fructuoase Nu întâmplător V I Lenin l-a menționat în lucrarea sa "Ce este de făcut?" primul dintre alți teoreticieni revoluționari ruși remarcabili ai secolului trecut: " rolul unui luptător avansat poate fi jucat doar de un partid condus de o teorie avansată Și pentru a-și imagina cel puțin oarecum concret ce înseamnă aceasta, cititorul să-și amintească astfel de predecesori ai social-democrației ruse precum Herzen, Belinsky, Cernîșevski și galaxia strălucitoare a revoluționarilor din anii ' ; să se gândească la semnificația universală pe care o dobândește acum literatura rusă " Alexander Herzen s-a născut la Moscova la martie (aprilie) , anul invaziei napoleoniene a Rusiei Tatăl său era un domn moscovit bine-născut, un proprietar bogat, căpitanul de gardă în retragere Ivan Alekseevich Yakovlev, mama lui era fiica unui oficial mărunt, originară din Stuttgart, Henrietta-Louise Haag, în vârstă de șaptesprezece ani, luată de I A Yakovlev din Germania la sfârșitul anului Ca nelegitim, Herzen a primit un nume de familie artificial derivat din cuvântul german "Herz" (inima) și a fost lăsat în familia Yakovlev ca "elev" Impresionant din fire, băiatul și-a experimentat acut "poziția falsă" în familie, a petrecut mult timp în comunicare cu curțile din față, care, conform mărturiei sale ulterioare, deja atunci dezvolta în el "o ură insurmontabilă față de orice sclavie și pentru orice arbitrar" (,) După ce a primit o bună educație acasă, după ce a învățat devreme franceza și germana, Herzen era din copilărie puternic dependent de lectură Herzen a condus trezirea sa spirituală din răscoala decembriștilor "Poveștile de indignare, de proces, de groază de la Moscova m-au lovit puternic", a scris Herzen mai târziu, "o lume nouă mi s-a deschis, care a devenit din ce în ce mai mult centrul oricărei ființe morale V I Lenin Poli col cit , vol , p În continuare între paranteze trimiteri la publicație: A I Herzen Lucrări adunate în treizeci de volume M , - (primul număr indică volumul, al doilea - pagina) Biblioteca "Runivers" A mea; Nu știu cum s-a întâmplat, dar, înțelegând puțin sau foarte vag care era

treaba, am simțit că sunt de partea greșită din care ghiveți și victorii, închisori și lanțuri Execuția lui Pestel și a tovarășilor lui a trezit în cele din urmă visul copilăresc al sufletului meu" (,) Împreună cu prietenul său Nikolai Ogarev, Herzen depune un jurământ pe Dealurile Vrăbiilor (acum se numesc Dealurile Lenin) "să se răzbune pe cei executați" (,) Citind versurile ascunse ale lui A S Pușkin și K F Ryleev, admirând ideile iubitoare de libertate ale lui J -J Rousseau, reflectând la Viețile comparate ale lui Plutarh, Herzen îi place în special dramele și eroii lui F Schiller Cu toate acestea, începe să se intereseze de istoria Revoluției Franceze În octombrie , Herzen a devenit student al Departamentului de Fizică și Matematică a Universității din Moscova Dintre profesorii universitari, fizicianul M G Pavlov a avut o mare influență asupra lui Dar nu numai știința l-a fascinat pe Herzen El a intrat în publicul studențesc cu credința arzătoare că în curând "va ieși din ea acea falangă, care îi va urma pe Pestel și pe Ryleev și că noi vom fi în ea" (,) În jurul lui Herzen și Ogarev s-a format un cerc de tineri iubitori de libertate și cu gânduri libere (N Sazonov, N Satin, V Passek și alții), care au discutat aprins problemele politice și evenimentele istoriei moderne Evenimentele revoluției din iulie în Franța și revolta poloneză din - au avut o mare influență asupra lui Herzen și prietenilor săi, în special masacrul crud al trupelor lui Nicolae asupra rebelilor polonezi și înăbușirea sângeroasă a revoltei din țesători Lyon în de către burghezia franceză imperfecțiunea ordinii în țările din Europa de Vest, Herzen a găsit sprijin pentru visele sale romantice de o societate a fericirii universale în învățăturile socialiste ale lui A de Saint-Simon și adepții săi; cu această doctrină, precum și cu ideile unui alt socialist - C Fourier, Herzen s-a întâlnit în - În vara anului , Herzen a absolvit universitatea, după ce a prezentat un eseu al candidatului pe tema "Prezentarea analitică a sistemului solar al lui Copernic" Neîmpovărat de serviciul în Expediția de la Moscova a clădirilor Kremlinului (din a devenit cunoscut sub numele de Biroul Palatului din Moscova), căruia i-a fost repartizat încă din , el continuă să ducă o viață destul de liberă, concepe și începe să scrie o serie de lucrează, visează să-și publice propriul jurnal Dar această idee nu a fost realizată Biblioteca "Runivers" În iulie , sub o acuzație falsă de participare la cântatul de cântece "calomnioase" care discreditează membrii familiei domnitoare, Herzen a fost arestat Comisia de anchetă îl caracterizează drept "un liber gânditor îndrăzneț, foarte periculos pentru societate" După ce a fost ținut în cazarma închisorii Krutitsky, Herzen a fost exilat în aprilie pentru a servi la Perm, unde a fost pus sub strictă supraveghere a poliției Curând a fost transferat la Vyatka, unde a slujit în biroul provincial În toată dizgrația ei, lumea birocratică provincială mucegănoasă i-a fost dezvăluită cu mita și delapidarea, insensibilitatea și supunerea ei Viața lui Herzen în interiorul Vyatka a fost foarte grea Doar corespondența cu mireasa - verișoara Natalya Alexandrovna Zakharyina (a cunoscut-o când era băiat) și studiile literare neîncetate au fost, poate, partea strălucitoare a acestei vieți În octombrie , în revista lui N I Nadezhdin "Telescope" eseul "Hoffmann" a fost publicat sub semnătura lui Iskander (acum principalul pseudonim literar al lui Herzen) - prima sa operă originală care a apărut tipărită Datorită petiției lui V A Jukovski, la sfârșitul anului , Herzen a primit permisiunea de a se muta la Vladimir De acolo, el călătorește în secret la Moscova, la logodnica lui și pe mai o duce la Vladimir, unde se căsătoresc a doua zi În Vladimir, Herzen a slujit în guvernul provincial, în timp ce își continua studiile literare, în

principal în genul prozei autobiografice În vara anului , supravegherea poliției i-a fost înlăturată și a putut să viziteze Moscova din când în când Aici îi întâlnește pe M Bakunin, V Belinsky, T Granovsky, ascultă cu interes discuția lor despre Hegel, până acum puțin cunoscută de el decembrie Herzen ajunge pentru prima dată la Sankt Petersburg - timp de zece zile Și în primul rând merge în Piața Senatului, unde a avut loc "bătălia din decembrie" (,) Înrolat în februarie pentru a servi în biroul Ministerului Afacerilor Interne, Herzen, care s-a întors din exilul lui Vladimir la Moscova în martie, s-a mutat cu familia la Sankt Petersburg în mai Dar viața lui în capitală nu durează mult; în curând, departamentul III îl anunță pe Herzen cu privire la ordinul țarului de a-l expulza din Sankt Petersburg "pentru răspândirea de zvonuri nefondate" (Herzen a transmis doar în corespondență și conversații private o poveste despre un tâlhar-paznic care circula prin oraș) Herzen și-a servit cea de-a doua legătură în Novgorod, unde el Biblioteca "Runivers" a plecat cu familia în vara anului şi unde a preluat postul de consilier al guvernului provincial Viața din Novgorod este o perioadă a celei mai acute crize spirituale asociate cu revizuirea fostei atitudini față de religie Coincidența acestei schimbări decisive în viziunea lui Herzen asupra lumii cu decizia sa de a părăsi serviciul de stat este simbolică: în aprilie , acesta își depune demisia După ce a obținut permisiunea de a locui la Moscova, pe iulie Herzen s-a mutat în a doua capitală Începe perioada celei mai fructuoase lucrări filozofice a lui Herzen În revista Otechestvennye Zapiski, el publică două serii de articole - "Amatorism in Science" și "Scrisori despre studiul naturii" În același timp, operele de ficțiune i-au adus faimă largă - romanul "Cine este de vină?" (ediție separată din), poveștile "Câia tâlhară" și "Doctorul Krupov" Împreună cu Belinsky, Granovsky și alți scriitori ai direcției "occidentale", Herzen conduce o polemică ascuțită - atât în scris, cât și oral, în cercuri și saloane - cu slavofilii, al căror defect principal în opiniile lor îl vede într-o înțelegere greșită a legile generale ale istoriei, într-un sprijin involuntar al ideologiei feudale În acest moment, caracterul general al viziunii despre lume a lui Herzen - ateu, materialist, democrat, socialist, revoluționar - a fost în cele din urmă determinat După moartea tatălui său (mai), Herzen își reia eforturile anterioare de a călători în străinătate După ce a luat decizia de a elimina supravegherea poliției, el primește un pașaport străin - oficial pentru tratament în Germania și Italia La ianuarie (februarie) , el și familia lui au trecut granița ruso-prusacă Nu și-a mai văzut niciodată patria Desigur, tratamentul a fost doar un pretext "Am fost atras de distanță, întindere, lupta deschisă și libertatea de exprimare, căutam o arenă independentă, voiam să-mi încerc mâna după bunul plac " a recunoscut mai târziu Herzen (, -) La ( ) martie a ajuns la Paris, oraș care din copilărie a fost pentru el personificarea revoluției Aici Herzen se întâlnește cu N I Sazonov, M A Bakunin, P V Annenkov, face cunoștință cu G Herweg, P J Proudhon, niște emigranți polonezi, este interesat de viața culturală a capitalei franceze, participă la ședințele parlamentului unsprezece Biblioteca "Runivers" Primele impresii străine ale lui Herzen sunt publicate în revista Sovremennik din Sankt Petersburg (a fost condusă atunci de N A Nekrasov și V G Belinsky) "Scrisori din Avenue Marigny" Aderarea la idealul socialist i-a oferit lui Herzen ocazia destul de repede de a vedea în spatele "peisajului pestriț" care înconjura viața Europei de Vest, "boala ei interioară" (,), de a vedea două Parise - Parisul "bluzelor" și Parisul de "proprietar, negustor, rentier" Dând o analiză

nemiloasă a lumii spirituale a burgheziei, a moralei mic-burgheze bazată pe puterea banilor și dragostea de ordine, Herzen scrie în același timp despre slăbiciunea învățăturilor socialiste, deși remarcă drept marele lor merit apelul la chestiunea economică În ceea ce privește posibilele perspective de dezvoltare a Europei de Vest, Herzen vorbește despre aceasta într-un mod foarte contradictoriu Speranța că Franța "se va eschiva" cumva este din când în când întreruptă de maxime amare despre "moartea" morală a Europei În octombrie , soții Herzen au plecat în Italia Aici ei observă îndeaproape mișcarea de eliberare națională, care ajută la aprinderea fostei credințe a lui Herzen în implementarea iminentă a unei revolte sociale în Europa (acest entuziasm a fost reflectat într-o nouă serie de articole - în "Scrisori de la via del Corso") Aflând despre revoluția începută în februarie în Franța, Herzen aruncă deoparte îndoielile cu privire la viitor: lumea strălucitoare a fraternității universale i se pare foarte apropiată Pe aprilie pleacă în Franța: "Mi s-a părut o trădare a tuturor convingerilor mele să nu fiu la Paris când e republică în el" (,) Ajuns la Paris, Herzen zece zile mai târziu, pe mai, observă cu ochii săi încercarea eșuată a muncitorilor de a dispersa Adunarea Națională trădându-le interesele și de a forma un nou guvern Herzen trăiește cu multă atenție "zilele iunie" - evenimentele din - iunie , când răscoala armată ridicată de proletarii parizieni a fost înăbușită cu brutalitate de "negustorii în uniforme" În august, Herzen le-a scris prietenilor săi din Moscova: "Zilele de iunie nu au nimic ca în revoluțiile anterioare - aici întrebarea, pusă cu voce tare pe mai, a devenit o luptă între o civilizație putredă, învechită, inumană și noul socialism" (,) Atitudinea lui Herzen din această perioadă și din primii ani post-revoluționari este surprinsă în seria articolelor sale "Again in Paris" (împreună cu "Scrisori din Avenue Ma-rigny" și "Scrisori din Via del Corso", aceste articole au fost ulterior incluse) Biblioteca "Runivers" în lucrarea "Scrisori din Franţa şi Italia") şi în cartea-mărturisire "De pe celălalt mal" Herzen a luat foarte aproape de suflet evenimentele revoluției din - și înfrângerea acesteia După ce a descoperit discrepanța dintre ultimele evenimente din istoria Europei de Vest și profețiile gândirii teoretice care au înaintat și dezvoltat idealul socialist, Herzen intră într-o dispoziție pesimistă în ceea ce privește posibilele perspective ale unei revolte sociale în Occident "Prăbușirea spirituală a lui Herzen", scria V I Lenin, "scepticismul și pesimismul său profund după a fost prăbușirea iluziilor burgheze în socialism Drama spirituală a lui Herzen era produsul și reflectarea acelei epoci istorice mondiale când spiritul revoluționar al democrației burgheze era deja pe moarte (în Europa) și caracterul revoluționar al proletariatului socialist nu se maturizase încă Înțelegerea lui Herzen asupra revoluției din - împovărat cu multe iluzii, idei eronate Cu toate acestea, în ciuda acestor iluzii și greșeli, Herzen a reușit să ajungă la realizarea a două fapte principale ale luptei socio-politice de la mijlocul secolului al XIX-lea: trecerea liberalismului burghez vest-european de la ideea de revoluție la idee de "ordine", în primul rând, și incapacitatea proletariatului din acea vreme de a lua puterea de stat în propriile mâini, de a construi o societate socialistă - în al doilea rând Mai mult decât atât, deși recunoaște natura în mod natural sângeroasă a revoluțiilor trecute, admițând uneori posibilitatea unei revoluții-răzbunare "comuniste", Herzen - și aceasta este una dintre cele mai importante concluzii pe care le-a tras datorită lecțiilor anului "pedagogic" al - nu acceptă însăși ideea unei revoluții teroriste

sângeroase ca mijloc de stabilire a unui sistem socialist El insistă că viitoarea "revoluție" ar trebui să aibă loc nu atât în distrugerea vechiului, cât în crearea de noi forme de viață socială El devine un oponent de principiu al revoluției de tip burghez, atunci când masele muncitoare participă orbește la mișcarea politică, constituind doar "materialul" acesteia În timpul șederii sale la Paris, apoi la Geneva (unde se mută sub amenințarea arestării), din nou la Paris și în cele din urmă la Nisa (-), Herzen studiază cu atenție viața politică a Europei de Vest, stabilește legături din ce în ce mai extinse cu democrații occidentali, participă V, I Lenin Poli col soy , v , p Biblioteca "Runivers" em în unele acțiuni politice În același timp, în timp ce respinge în mod convingător ideile de pregătire veșnică a poporului pentru revoluție și diferitele forme de aventurism revoluționar, care erau caracteristice multor radicali mic-burghezi de atunci, Herzen se disociază de "credința feroce" că calea spre eliberare trebuie trece neapărat prin botezul de sânge Prin urmare, el respinge hotărât toate propunerile de participare la "comitete" menite să producă o revoluție în lipsa condițiilor necesare pentru aceasta Încă din , Herzen și-a asumat o misiune cu adevărat istorică (o va îndeplini până la sfârșitul zilelor sale) de a-i familiariza pe europenii occidentali cu poporul rus, cu cultura și mișcarea socială a acestuia Apoi a început să dezvolte conceptul de socialism "rus", țărănesc, comunal Pentru gânditor însuși, acest concept a reprezentat un fel de depășire a pesimismului și scepticismului său social: în comunitatea rurală care a rămas în Rusia cu principiile ei colectiviste patriarhale în producție și management, Herzen a văzut, așa cum și-a imaginat, adevăratul embrion al viitorului societatea justă În cele din urmă, ideea "socialismului rus" sa redus la formula "Omul viitorului în Rusia este un țăran la fel ca muncitorul din Franţa" (,) În articolele "Rusia" ( ), "Poporul rus și socialismul" ( ), "Iobăgia rusească" ( ) și altele adresate cititorului occidental, Herzen prezintă aceste idei, care au devenit ulterior baza teoretică a ideologiei al populismului, sub steagul căruia s-a dezvoltat mișcarea de eliberare în Rusia până în anii ai secolului XIX Dorința de "a familiariza Europa cu Rusia" și propaganda căii speciale a Rusiei către socialism au fost întruchipate și în cartea "Despre dezvoltarea ideilor revoluționare în Rusia", publicată în în franceză și germană În ea, Herzen a dezvăluit în mod viu tradițiile revoluționare ale poporului rus, a arătat rolul enorm al inteligenței interne în formarea conștiinței naționale de sine și dezvoltarea mișcării de eliberare În septembrie , Herzen refuză să respecte ordinul lui Nicolae I de a se întoarce imediat în Rusia "Inculpatul Herzen, privându-l de toate drepturile patrimoniului său, este recunoscut ca un veșnic exilat din statul rus" - o astfel de decizie a tribunalului din Sankt Petersburg, care a trecut prin mai multe instanțe, a fost aprobată de Nicholas I la octombrie Herzen la- Biblioteca "Runivers" hotărâre pyal cu privire la naturalizarea sa: o astfel de măsură l-a protejat de extrădarea către guvernul țarist În - în viața personală a lui Herzen, catastrofele se succed una după alta În primul rând, pasiunea Nataliei Aleksandrovna pentru Herweg, iar la noiembrie , mama scriitorului și fiul său cel mic, surdo-mut Nikolai, au pierit într-un naufragiu Acest eveniment tragic coincide cronologic cu lovitura de stat contrarevoluționară dusă în Franța de Louis Bonaparte În decembrie , Herzen remarca într-una din scrisorile sale: " nu mai este o familie, ci se scufundă toată țara, și odată cu ea, poate, secolul în care trăim" (,) mai Herzen este depășit de încă o lovitură - moartea soției sale Plecând în Anglia în

august , Herzen, după o oarecare ezitare, decide să "se stabilească" aici Menținând relații strânse cu multe figuri democratice și reprezentanți ai culturii occidentale, Herzen vede în sensul principal al activității sale contribuția la eliberarea patriei de sub opresiunea autocratică a iobagilor În acest scop, el a fondat la Londra Imprimeria Rusă Liberă în , considerând-o "cel mai practic lucru revoluționar pe care un rus", după cum scria el, "îl poate întreprinde astăzi în așteptarea executării altor fapte mai bune" ( ) ,) Cu toate acestea, aproape niciunul dintre compatrioți nu a răspuns la chemarea lui Herzen către "frații din Rus" să-și folosească tipografia Edițiile tipografiei aproape că nu au pătruns acasă Punctul de cotitură în viața publică a Rusiei a avut loc după moartea lui Nicolae I ( ) Herzen, răspunzând procesului de renaștere a mișcării sociale din țară după "șapte ani posomorâți" (-), a început să publice almanahul "Steaua polară" Ediția sa a fost susținută de V Hugo, J Michelet, Proudhon și Louis Blanc În Steaua Polară (au fost publicate opt cărți), Herzen a publicat poeziile interzise de Pușkin, Ryleev, Lermontov, corespondența lui Belinsky cu Gogol în , materiale despre decembriști, uciderea țareviciului Alexei, domnia lui Paul I, P Ya Chaadaev etc , precum și o serie de compoziții proprii În ceea ce privește platforma socio-politică a "Stelei Polare", aceasta a fost exprimată în "Scrisoarea către împăratul Alexandru al II-lea", publicată în cartea I ( ): Herzen l-a îndemnat pe noul rege să asigure Biblioteca "Runivers" "libertate cuvântului rusesc", a da pământ țăranilor, a-i elibera de iobăgie Mulți corespondenți din Rusia au participat la Polar Star Un aflux mare de materiale a făcut posibilă începerea publicării "Voci din Rusia" și a altor publicații Numele lui Herzen-Iskander devine un simbol al cuvântului rusesc liber, al gândirii incoruptibile și al conștiinței curate Reprezentanții diferitelor grupuri și straturi ale societății ruse tind să îl viziteze La aprilie , vechiul prieten fidel al lui Herzen H a sosit la Londra P Ogarev În - ei publică împreună (și din decembrie cu participarea lui M Bakunin) primul ziar revoluționar rus, Kolokol "Clopotul" (-) s-a ridicat ca un munte pentru eliberarea țăranilor Tăcerea servilă a fost ruptă" p Cauzat de nevoile mișcării sociale din Rusia de la sfârșitul anilor și , Clopotul a devenit cel mai important factor în formarea situației revoluționare În anunțul publicării sale se spunea: " evenimentele din Rusia se mișcă rapid, trebuie prinse din mers, discutate imediat" (,) Și Herzen și Ogarev au răspuns cu cea mai mare promptitudine în ziarul lor la ceea ce se întâmpla: la manifestări mai mult sau mai puțin semnificative de protest public și la actele de activități fără lege ale oficialităților țariste și la fenomenele vieții culturale din țară Adevărat, reacția editorilor din Kolokol la procesul de delimitare ideologică și politică, care se desfășura intens în interiorul Rusiei, nu a fost întotdeauna inconfundabilă, ceea ce s-a datorat în mare parte iluziilor lui Herzen despre noul țar, Alexandru al II-lea, și uneori și cu lipsa lui de informare În special, aceasta și, în plus, diferențele în interpretarea unui număr de probleme socio-filozofice și estetice explică această controversă destul de ascuțită între editorii Kolokola și publiciștii revistei Sovremennik, care a avut loc la începutul anilor și anii Această controversă (Cernyshevsky l-a vizitat pe Herzen în vara anului pentru a o explica) a reflectat complexitatea modurilor în care s-au format forțele revoluționare în Rusia Dar indiferent cum se evaluează esența și profunzimea diferențelor dintre Herzen și Chernyshevsky în - , este greșit să presupunem că în acești ani Herzen a vorbit în Kolokol doar ca purtător de cuvânt al opoziției nobil-

liberale Si daca V I Lenin Poli col cit , vol , p - Biblioteca "Runivers" printre corespondenții săi, la început au predominat cu adevărat reprezentanții nobilimii educate, apoi vocea tinerei inteligențe raznochintsy a început să sune din ce în ce mai tare Cel mai important merit istoric al lui Herzen ca editor al lui Kolokol a fost formarea unei noi generații de revoluționari: "Așa cum decembriștii l-au trezit pe Herzen, tot așa și Herzen și Kolokol-ul său au ajutat la trezirea reprezentanților raznochintsy, educați ai burgheziei liberale și democratice, care aparținea nu nobilimii, ci birocrației, burgheziei, comercianților, țărănimii" În ajunul reformei țărănești, Herzen avea într-adevăr niște iluzii liberale Dar natura prădătoare a ceea ce s-a realizat în i-a arătat clar că trebuie să-și redefiniască poziția "Oamenii au fost înșelați de țar", proclamă Clopotul Iar Herzen iese cu înflăcărare în apărarea țăranilor înșelați și jefuiți, biciuind pe sângeroșii înăbușitori ai revoltelor populare Apogeu în ediția "Clopotele" - : au fost publicate de numere ale ziarului cu un volum total de de pagini Dar același an marchează și începutul "refluxului" de la Herzen al societății nobile educate În legătură cu o întorsătură bruscă în cursul guvernării țariste "la dreapta" (care și-a găsit expresia în represiuni asupra incendiilor izbucnite în vară la Sankt Petersburg), reacția organizează persecuția lui Herzen ca mentor al "piromanilor", un inspirator al "nihiliștilor" Unul dintre inițiatorii acestei persecuții a fost gardianul înfocat al autocrației M N Katkov În - există o pauză între Herzen și vechii prieteni și cunoștințe care s-au regăsit în tabăra oponenților democrației revoluționare - HX Ketcher, E F Korsh, K D Kavelin, o polemică ascuțită cu I S Turgheniev - atât în scrisori, cât și într-o serie de articole " Se termină şi Începuturi (-) Din ce în ce mai sigur, Herzen face din "Noua Rusie" obiectul speranțelor sale sociale, crezând că ea este chemată "să salveze civilizația pentru popor" (, ;) Într-o oarecare măsură, asumându-și responsabilitatea dezvoltării acestei "noi game" de luptători politici, Herzen este foarte precaut față de fenomenele negative din dezvoltarea revoluționară rusă, din cauza imaturității sale La fel ca adversarul rajaashl al aventurismului revoluționar, se poate manifesta în multe forme V I Lenin Paul col cit , vol , p - Biblioteca "Runivers" În timpul revoltei poloneze din - , realizând nepregătirea și condamnarea sa deliberată, condamnând pe Mihail Bakunin, cel care a "împins" evenimentele, Herzen a vorbit totuși deschis în apărarea rebelilor polonezi, care au apărat, în opinia sa, ideea justă a independența națională Nu era stânjenit că acest lucru trebuia să provoace și, de fapt, să provoace indignare din partea multor foști ai săi admiratori, care au fost capturați de sentimente șovine În aprilie , Herzen scrie: "Am experimentat refluxul oamenilor din , la fel cum am experimentat valul ei din până în Afacerea noastră s-ar putea să se încheie Dar amintirea faptului că nu toată Rusia a stat în turma pestriță a lui Katkov va rămâne Am salvat onoarea numelui rusului - și pentru aceasta am suferit din cauza majorității sclavilor "(, cartea , -) "Herzen a salvat onoarea democrației ruse", a scris Lenin cu această ocazie După evenimentele poloneze de la Kolokol, tema confruntării dintre "Rusia ticăloasă" și "noua Rusie" devine predominantă Herzen îi consideră pe reprezentanții acestuia din urmă tocmai pe revoluționarii raznocintsev, studenți ai lui Cernîșevski, care a fost exilat la muncă silnică La cea de-a șaptea aniversare a Clopotului, el declară: "Vrem să scriem pentru acest nou mediu și să adăugăm cuvântul nostru de rătăcitori îndepărtați la ceea ce îi învață Cernșevski de la înălțimea stâlpului regal, ceea

ce li se spune de vocile subterane din partea regală magazii " (,) În acest moment, la Geneva s-a format o colonie destul de mare de tineri radicali ruși, iar Herzen a încercat să se apropie de ei, mai ales că ei înșiși au pus în repetate rânduri problema punerii în comun a forțelor și mijloacelor emigrării politice La sfârșitul anului - începutul anului , Herzen a participat la congresul emigranților de la Geneva, unde a transferat în curând publicația Kolokol Dar apropierea de "tânăra emigrație" atât de dorită de Herzen nu s-a produs, deși a depus mult efort în aceasta, încercând să-și restructureze activitățile în conformitate cu propunerile și nevoile acestora martie Herzen părăsește Anglia pentru totdeauna Pe continent, se întâlnește cu Garibaldi, Hugo, petrece două zile în conversații cu L -O Formele și, cel mai important, continuă V I Lenin Poli col cit , vol , p Biblioteca "Runivers" pentru a publica "Clopotul" Dar nu pentru mult timp: în a fost publicat ultimul său număr Formal, Kolokol nu a fost întrerupt, ci suspendat, dar nu a mai apărut în forma sa anterioară: în , au fost publicate numere din Kolokol în limba franceză și șase suplimente rusești ale acestuia Rezumând publicația Rusiei Kolokol, Herzen a scris: "Semințele moștenite de o mână mică de prieteni și noi de la marii noștri predecesori în travaliu, ne-am aruncat în brazde noi și nimic nu a pierit* (, cartea ,) Herzen credea că generația tânără se mișcă în felul ei, că "a ajuns la majoritate - și o știe" (, cartea ,) Până la sfârșitul anilor , diferențele ideologice dintre Herzen și Bakunin (și Ogarev, care l-a susținut pe o serie de probleme) au devenit mult mai acute Deși relațiile lor personale rămân în continuare prietenoase, Herzen este din ce în ce mai dezgustat de natura revoluționară simplă a lui Bakunin, promiscuitatea lui în oameni și disprețul său încăpățânat față de aspectele economice, morale și estetice ale revoltei revoluționare În același timp, există unele schimbări în viziunea despre lume a lui Herzen însuși Și-au găsit expresia, în special, în ultima, a opta parte a creației sale principale - epopee de memorii "Trecut și gânduri" Ideea acestei lucrări a apărut la Nisa în , dar inițial a fost prezentată doar ca o poveste despre o dramă de familie Concepute inițial ca o "piatră funerară și mărturisire" (,), "Trecutul și gândurile", așa cum au fost scrise, s-au transformat din notițe despre un pur personal într-o "biografie a omenirii" Herzen a lucrat la carte mai bine de un deceniu și jumătate, fără a-i da o formă strictă El însuși a încercat de mai multe ori să caracterizeze genul operei sale; cea mai bună definiție este cuprinsă în prefața ( ) la volumul IV: "Trecutul și gândurile nu este o monografie istorică, ci o reflectare a istoriei într-o persoană care s-a pus accidental pe drum" (,) Cu toată autenticitatea lor faptică, "Trecutul și gândurile" este o operă extrem de artistică, în centrul căreia nu se află autorul însuși (ca în memoriile obișnuite) și nu istoria contemporană (ca în cronicile istorice), ci cel mai complex proces de interacțiune plină de evenimente și spirituale între individ și mediu, dintre om și societate într-o epocă ale cărei granițe sunt anii vieții lui Herzen însuși Ultima parte a "Trecutului și gândurilor" este un fel de "jurnal de călătorie" Părăsind Anglia, Herzen se grăbește literalmente prin Europa: Geneva, Nisa, Florența, Berna, Marsilia, Lucerna, Bruxelles, Paris În afară Biblioteca "Runivers" se află printre revoluționarii ruși: este în dezacord cu vechii camarazi, cu alții noi - "tinerii navigatori ai viitoarei furtuni" (,) - i s-a dovedit imposibil să plece, în primul rând din cauza intoleranţei unii dintre conducătorii lor precum A Serno-Solovievici şi N Utin "În unele cazuri, au avut dreptate în mod abstract", a remarcat Herzen, "dar nu

au ținut cont de procesul complex și complicat de echilibrare a idealului cu cel existent și, inutil să spun, și-au luat opiniile și punctele de vedere pentru punctele de vedere și opiniile întregii Rusii" (,) De asemenea, Herzen refuză să participe la congresele "Ligii Păcii și Libertății", în care au fost activi Bakunin și G N Vyrubov Dar tot mai multă atenție este atrasă de congresele Asociației Internaționale a Muncitorilor, de activarea mișcării muncitorești în Europa de Vest Destul de recent, în prima jumătate a anilor , Herzen a scris despre neîncrederea sa în activitatea revoluționară a muncitorilor din Europa de Vest Acum, începând cu jumătatea anului , starea lui de spirit se schimbă "Când mă uit la puterea mișcării sociale, în profunzimile și pasiunea ei, văd clar că adevărata luptă dintre lumea veniturilor și lumea muncii nu este departe, nici măcar în Anglia" (, cartea) ,), îi scrie Herzen fiului său în mai "Aici este haos, iar noi rătăcim pe vulcan", relatează el de la Paris la octombrie (, cartea ,) Și într-o scrisoare de sinucidere către Ogarev la mijlocul lui ianuarie : "Nu știu ce se va întâmpla, nu sunt profet, dar istoria își face actul aici este clar până la obiect " (, cartea ,) Speranțele pentru ascensiunea mișcării sociale în Occident au fost reflectate și în ultima parte a Trecutului și gândurilor Revizuind înțelegerea anterioară a perspectivelor procesului istoric, Herzen susține că prin sistemul reprezentativ în dezvoltarea sa continentală "o parte din Europa a trecut, cealaltă va trece, iar noi, păcătoșii, inclusiv" (I,) Același șir de gândire pătrunde în alte lucrări ale lui Herzen în ultima perioadă a vieții sale, în special scrisorile "Către un bătrân tovarăș", publicate după moartea sa în "Colecția de articole postume" ( ) Adresându-se lui Bakunin, opunându-se apelului său pentru o frământare socială imediată, cererea sa de a nu "învăța" poporul, ci de a-i "răzvrăti", împotriva ideii de distrugere a statului, Herzen a scris că violența poate doar curăța un loc pentru viitor, dar nu pentru a crea o nouă societate Pentru creația socială este nevoie de "idei de clădire", este nevoie de forță, este nevoie de o comunitate națională dezvoltată Biblioteca "Runivers" constiinta "Oamenii nu pot fi eliberați în viața exterioară mai mult decât sunt eliberați în interior* (, cartea ,) Este la fel de imposibil să ocolim procesul înțelegerii ca și să ocolim problema forței, iar o tulburare socială "nu are nevoie de nimic altceva decât de înțelegere și putere, cunoștințe și mijloace", "puterea noastră constă în puterea gândirii, în tăria adevărului, în tăria cuvintelor, în trecere istorică * (, cartea , ;) Herzen a văzut germenul unei noi organizații sociale în "congresele internaționale ale muncitorilor", adică în congresele Primei Internaționale Pentru a fi la înălțimea unei noi ascensiuni revoluționare - fie în Europa, fie în Rusia - Herzen nu s-a întâmplat În ianuarie , la Paris, în timpul uneia dintre adunările de protest în legătură cu uciderea jurnalistului Noir de către Prințul Pierre Bonaparte, a răcit; dezvoltarea rapidă a procesului de inflamație a plămânilor a dus la moarte la ianuarie ( ) Două zile mai târziu, cenușa lui Herzen a fost îngropată în cimitirul Père Lachaise, poliția luând măsuri pentru a împiedica înmormântarea să se transforme într-o demonstrație politică G N Vyrubov a ținut un scurt discurs la cimitir (Herzen nu a vrut să aibă loc un miting deasupra mormântului său) Cu cuvintele "Voltaire al secolului XIX", una dintre primele flori a fost depusă pe un mormânt proaspăt de către un politician francez, membru al Adunării Constituante a Franței în , Malardier Organele de presă ale diferitelor tendințe ideologice și politice din multe țări au răspuns la moartea lui Herzen În același , cenușa lui Herzen, conform

testamentului său, a fost reîngropată la cimitirul familiei din Nisa În pamfletul anonim A I Herzen Câteva cuvinte din rusă în rusă" (eventual scris de V A Zaitsev) a afirmat: Herzen "deținea un atât de talent pentru observație, încât aproape că nu există un alt gânditor care să combine profunzimea înțelegerii cu acuratețea, ușurarea nuanțelor în conturul personajelor, evenimentelor , detalii Unul dintre cei prezenți la înmormântarea lui Herzen, Malardier, îl numea Voltaire rus; ni se pare că acest nume nu este în întregime corect; nu era Voltaire, era Diderot din secolul al XIX-lea, Diderot, care nu a trăit înainte de furtuna din , ci după acea furtună și a supraviețuit altuia - Zilele din iunie Așa că imediat după plecarea lui Herzen din viața unui iacha- AI Herzen în critica rusă M , , p , Biblioteca "Runivers" S-a discutat problema particularităților operei sale, problemă pe care Belinsky a ridicat-o încă din anii , dar care este încă subiectul discuțiilor dintre istoricii literaturii, filosofiei și gândirii sociale Nu este mai puțin important pentru cei care abia încep să studieze Herzen, care pentru prima dată își ridică lucrările Pe baza experienței studiilor științifice Herzen, pare posibil să evidențiem cele trei trăsături cele mai caracteristice ale lucrării lui Iskander Prima dintre ele constă într-o combinație organică, o fuziune a principiilor filozofice și teoretice și literare și artistice în opera sa Nu este suficient să spunem despre Herzen: un gânditor și scriitor remarcabil Este un artist-gânditor Ficțiunea lui Herzen, cu toate meritele ei artistice neîndoielnice, este mereu pătrunsă de idei filozofice, pline de gândire și mereu publicistice Pe de altă parte, scrierile filozofice ale lui Herzen, precum "Amatorism in Science" și "Scrisori despre studiul naturii", sunt cel mai puțin dintre toate tratatele seci; la fel ca numeroasele lucrări jurnalistice ale lui Herzen, sunt lucrări extrem de artistice Inseparabilitatea, întrepătrunderea unei căutări științifice și teoretice îndrăznețe și creativitatea literară și artistică (în sensul restrâns al cuvântului) conferă operelor lui Herzen o culoare, originalitate și originalitate unice Cu toate acestea, acestea sunt încă doar trăsături externe ale talentului său Esența sa profundă constă în faptul că Herzen a folosit simultan, parcă, două metode de cunoaștere și evaluare a realității, de obicei inerente în direcții diferite, tipuri diferite de reflecție socială Herzen era la fel de dezgustat atât de erudiția "breaslei", cât și de formalismul artistic (aici ne amintește de Goethe în multe feluri); a văzut nu numai unilateralitatea lor, în fiecare caz, aparte, ci și un viciu comun care le face să fie legate - o separare de viața vie, nevoile urgente ale realității moderne La urma urmei, în general, literatura și știința în înțelegerea herzeniană nu sunt doar modalități de cunoaștere a vieții, ci și instrumente de transformare a acesteia și, prin urmare, ar trebui să fie la fel de bogate și contradictorii în interior ca realitatea însăși Aici intervine a doua trăsătură particulară a operei lui Herzen, care poate fi definită ca dialectica, mai exact, antinomia gândirii sale teoretice și artistice Această calitate a fost remarcată în mod repetat în lucrările cercetătorilor Deci, de exemplu, G V Plehanov a scris în că în "extrem de Biblioteca "Runivers" activitatea literară strălucită este foarte mult paradoxală și chiar contradictorie Pentru a-i înțelege paradoxurile și contradicțiile, este necesar să pătrundem adânc în cursul dezvoltării sale mentale Oricare ar fi problema pe care Herzen o abordează, fie că este vorba despre dialectica idealului și realității, activitatea umană liberă și cursul obiectiv al lucrurilor, unitatea și multivarianța procesului istoric mondial, scopurile și mijloacele, moralitatea și cunoașterea, evoluția și revoluția etc , etc

, el a căutat întotdeauna să considere "antinomiile sociale" în unitatea lor, în "responsabilitatea reciprocă", după cum îi plăcea să spună, în care este adesea imposibil de distins, tăiat "capete" de "început", unul opus din alta Tocmai de aceasta se leagă dialogismul, ca formă preferată și atât de naturală a lui Herzen a celor mai importante lucrări ale sale, în primul rând De pe celălalt țărm și Robert Owen Pentru multe dintre problemele menționate mai sus (și comparabile cu acestea ca semnificație filosofică, metodologică și ideologică), Herzen, sincer, nu a putut oferi o soluție științifică consistentă Această idee poate fi formulată într-un alt mod: răspunsurile lui Herzen la întrebările cardinale puse de cele filozofice anterioare și contemporane (Kant, Hegel, Feuerbach, Comte, Mill etc) și socio-politice (Robespierre, Babeuf, Decembriști, Saint-Simon) , Fourier, Owen, Proudhon, Blanqui etc) în gândire și extrem de ascuțită de practica acerbei lupte de clasă și viziune asupra lumii de la mijlocul secolului al XIX-lea, s-a dovedit, de regulă, plină de contradicții Totuși, în această aparentă slăbiciune, în inconsecvența exterioară a gânditorului, se afla și forța lui Cuvintele lui K Marx despre economistul englez A Smith îi sunt destul de aplicabile: contrazice" Ib Să observăm că, spre deosebire de A Smith, ale cărui contradicții nu îi erau vizibile, gânditorul rus s-a străduit cu îndrăzneală pentru expunerea și acutizarea deliberată, conștientă a contradicțiilor pe care le-a descoperit - fie în sfera practicii sociale, a teoriei sociale, a culturii spirituale sau între ele A treia caracteristică a creativității lui Herzen poate fi definită condiționat ca deschidere către dezvoltare G V Plehanov, Opere, vol XXIII M -L , , p Ya Marx, F Engels, Opere, vol , partea I, p Biblioteca "Runivers" realitatea, manifestată în exterior în mobilitatea, dinamismul gândirii sale S-a remarcat de mult timp că mintea lui Herzen, luptă constant pentru cercetare științifică, a fost dezgustată de crearea unor doctrine teoretice complete "Nu are acea unilateralitate îngustă care îndoaie totul într-un singur arc și este atât de comună printre oameni în momentele de entuziasm puternic pentru o idee El este mai degrabă o minte pur critică, cu un strop de artă, profund și bogat într-o varietate de gânduri atât de mult încât chiar îi lipsește timp să le dezvolte Este mai degrabă un foc de artificii de gândire, gândire logică sub formă de aforisme, îndoieli și reflecții care apar în ea sub influența impresiilor din jur, oricât de nesemnificative ar fi acestea ", a scris N V Shelgunov despre Herzen Mulți ani mai târziu, A V Lunacharsky El a spus despre aceeași particularitate a creativității lui Herzen, după cum urmează: "A căuta un sistem în Herzen, a încerca să creez Herzenism, ar fi absurd " Într-adevăr, de-a lungul vieții, Herzen a purtat convingerea că "dogmatismul în știință" nu este progresiv ; Dimpotrivă, face ca gândirea vie să se așeze ca o crustă de piatră aproape de începuturile sale" (,) De aici - lipsa lui Herzen de formulări categorice, rigide, concluzii finale, pretenții la fiabilitatea absolută a propriilor sale judecăți, chiar și a celor mai scumpe credințe, natura probabilistă a multor idei aprobate și dezvoltate De aici apelul constant al lui Herzen la operele diverșilor gânditori din trecut și prezent, studiul lor fără sfârșit și, în același timp, polemicile cu ei, mai exact, o regândire critică a ideilor lor pentru a identifica, asimila și dezvolta aspectele raționale ale învățăturilor lor De aici stilul polemic al majorității lucrărilor lui Herzen, predilecția lui pentru discuții ascuțite, indiferent cine acționează ca un adversar ideologic, fie că este tânărul Belinsky, care este "veșnic în extremă" (,), sau un frater

experimentat al dialectica, cum îl numea Herzen, slavofilul A S Homiakov; unul dintre cei mai intimi prieteni ai lui Herzen, T N Granovsky, care nu are puterea de a rupe cu ideea nemuririi sufletului, sau V S Pecherin, care își finalizează drumul dificil de la vise romantice înflăcărate, entuziaste, socialiste, la misticism și Catolicism; mereu tineresc A I Herzen în critica rusă M , , p Ibid , p Biblioteca "Runivers" Proudhon ascuțit sau patriarhul socialismului cu părul cărunt, Robert Owen Dar de aici, din acest antidogmatism principial Iskander, vine reevaluarea valorilor care apare din când în când: dezamăgirea unora dintre ideile noastre, înainte ferm apărate și predicate cu pasiune, respingerea lor, respingerea lor decisivă și promovarea altora noi, adică schimbarea constantă, dezvoltarea vederilor, străduința din ce în ce mai profundă către noi probleme și alte soluții la probleme vechi De aceea mișcarea, evoluția ideilor lui Herzen sunt cele mai instructive atunci când se analizează viziunea lui asupra lumii , moștenirea sa filozofică (și nu numai filozofică) Ținând cont de principalele trăsături ale operei lui Herzen tocmai discutate, să încercăm să caracterizăm pe scurt etapele principale ale căutărilor sale filozofice Deja primele lucrări ale lui Herzen, scrisorile sale de la începutul anilor mărturisesc interesul sporit al tânărului gânditor atât pentru problemele generale ale dezvoltării științelor naturale, cât și pentru învățăturile filozofice și sociale contemporane (Schelling, Cousin, Saint-Simon etc) În același timp, ele relevă o puternică tendință de înțelegere a unității naturii și omului, materiei și conștiinței și, în plus, subliniem acest lucru în mod special, o încercare de "combinare" a raționalismului cu empirismul atunci când se consideră esența metodei științifice În articolul "Despre locul omului în natură", pornind de la faptul că "importanța metodelor este dincolo de orice îndoială" (,), Herzen dezvoltă ideea că o metodă cu adevărat științifică ar trebui să fie o unitate de analiză și sinteză , experiență și speculații "Se spune de obicei că [există] două moduri de cunoaștere: analitică și sintetică ni se pare nedrept să le luăm drept moduri separate de cunoaștere, asta va duce la greșeli groaznice Nici sinteza, nici analiza nu pot duce la adevăr, căci sunt două părți, două momente ale unei singure cunoștințe complete" (, -) Apropiind metoda analitică de empirism și chiar de senzaționalismul materialist, Herzen scrie în continuare: " orice ar spune idealiștii, cognoscibilul nu poate fi cunoscut fără mijlocirea simțurilor; senzațiile senzuale servesc drept început de cunoaștere; ele, parcă, dau primul impuls activității abilității cognitive Dar, folosind experiență Biblioteca "Runivers" metoda nu trebuie să se oprească la ea, este necesar să se lase loc, și mai mult, un loc mare, speculației; Faptele sunt extrem de importante, dar numai faptele simple reprezintă puțin pentru minte" (,) Potrivit lui Herzen, Bacon a fost cel mai aproape de a înțelege acest lucru "Cunoscând doar insuficiența faptelor, care nu pot constitui niciodată cunoaștere completă", el "a oferit o metodă rațională, "care, unită prin căsătorie cu experiența, dă cunoștințe excelente" El a simțit pe deplin importanța speculațiilor în științele naturii" (,) Cu toate acestea, știința nu a urmat calea proclamată de Bacon Pe de o parte, oamenii de știință naturii "s-au sprijinit pe perfecțiunea cercetării private", pe de altă parte, idealiștii care își cer scuze pentru speculații "împing toată natura sub o ipoteză strălucitoare și mai bine o mutilează decât gândul lor "Ce să fac?" tu spui Urmați regula lui Bacon și combinați metoda rațională cu cea empirică Și pentru ca legătura să fie completă, este necesar să fuzionezi împreună (și nu un amestec!) "(,) Aceleași gânduri, uneori literal, le

dezvoltă Herzen în introducerea eseului său candidat: el scrie, în special: " în zadar este să luăm empirismul și idealismul pentru metode diferite: acestea sunt extremele unei metode care nu există separat unul de altul Nicio metodă nu a început cu o idee, nici una nu s-a terminat cu fapte Ele sunt părți ale unei cunoștințe complete; deci, nu numai că trebuie să fie uniți, ci și să nu fie despărțiți" (,) Explicând interesul trezit devreme al lui Herzen pentru problemele metodologiei, unii cercetători au scris despre influența filozofiei schellingiene asupra tânărului gânditor rus; alţii au preferat să sublinieze simpatia lui Herzen pentru operele filosofului eclectic francez V Cousin Faptele arată că la începutul anilor Herzen era într-adevăr familiarizat cu scrierile lui Cousin și cu filosofia lui Schelling și a adepților săi Totuși, cu o simplă afirmare a acestor fapte, o întrebare mai esențială rămâne încă neclară: ce stimuli stau la baza mișcării gândirii lui Herzen către ideile lui Schelling și Cousin, mai exact, ce i-a atras atenția asupra problemelor metodologiei filozofice? Acordând un omagiu rolului scrierilor de științe naturale, în special impactului asupra lui Herzen al prelegerilor și articolelor lui M G Pavlov, ar fi greșit să considerăm referirea la acestea ca un răspuns complet la întrebarea pusă Natura "prin superioritate sociabilă", așa cum s-a caracterizat însuși gânditorul (,), Herzen își avea deja în tinerețe motto-ul: Biblioteca "Runivers" "Istoria și științele politice în prim plan" (,) Și apoi s-a îndreptat către probleme filozofice, metodologice generale, sub influența decisivă a aspirațiilor sale sociale Factorul decisiv pentru dezvoltarea viziunii despre lume a lui Herzen la începutul anilor a fost cunoașterea lui cu învățăturile Saint-Simonismului Mai târziu, el a scris în Trecut și gânduri: "Sfântul-Simonismul a stat la baza convingerilor noastre și a rămas invariabil în esențial" (,) După ce a perceput Saint-Simonismul în primul rând ca pe o doctrină socială care proclama idealul unei societăți cu adevărat umane, Herzen nu a ignorat alte aspecte ale acestei doctrine Pare incontestabil că a adoptat de la Saint-Simonism ideea de regularitate socială, determinism istoric, care a fost destul de puternic dezvoltat acolo Judecățile despre obiectivitate, imuabilitatea dezvoltării sociale sunt caracteristice lucrărilor lui Herzen din anii Această idee sună foarte puternic într-un fragment legat de : "Dezvoltarea omenirii, ca o singură persoană, este supusă unor legi, pozitive, imuabile, necesare Nu există loc pentru arbitrar și oricât de [nici] apăsătoare și [nici] voința unei persoane individuale, ea se pierde în direcția generală a oceanului întregii omeniri" (,) Deși acceptă conceptul de determinism obiectiv al istoriei, Herzen, în același timp, nu trece la o poziție fatalistă Cea mai importantă problemă, peste care se lupta deja în anii ' , era îmbinarea obiectivului și subiectivului în istorie, drept și voință, spontaneitate și conștiință Idealismul în interpretarea societății a făcut posibilă o soluție definitivă (deși în cele din urmă încă imaginară) a problemei: spiritual, ideea este întruchipată inițial într-o personalitate remarcabilă separată, care acționează ca forță izbitoare a progresului Și la fel cum în Saint-Simon, cu tot determinismul său, oameni străluciți au acționat ca torțe care luminează calea către umanitate , tot așa și Herzen (vezi , -) înțelege rolul lui Hristos, Luther, Napoleon și în istoria Rusiei - Petru I Motivul "legii naturale a opoziției" (,), conform căruia umanitatea se dezvoltă, sună foarte puternic în opera tânărului Herzen " Omenirea", crede Herzen, "și trebuie să fie în luptă până când se dezvoltă, nu duce o viață plină, nu se ridică Vezi: A Saint-Simon Abr

soch , vol I M-L , , p , , Biblioteca "Runivers" intră în faza umană, faza armoniei " (,) "Combinația de contrarii", care, potrivit lui Herzen, pare multora o "întindere", este "una dintre cele mai importante legi ale naturii" (,) Ideea "combinării a două principii", "extreme", "elemente opuse", "opuse" este interpretată de Herzen într-un plan direct filozofic Și așa cum au subliniat discipolii francezi ai lui Saint-Simon absurditatea metodelor acelor "metafizicieni și fiziologi care analizează spiritul și disecă materia, fără să-i pese de legătura care îi leagă sau, mai degrabă, de viață, din care ambele sunt doar manifestări" , deci și Herzen - deși într-o terminologie diferită - definește omul ca "un eclectism al spiritualului cu cel corporal" (,), ca unitate organică a divinului și a materialului, a infinitului și a celui material finit El se opune "materialiştilor cruzi", care, după el, nu au dreptul să "demonteze într-o persoană o latură materială, atunci când aceasta este atât de strâns legată de natură cu imaterialul" (,) Se pare că tocmai din literatura Saint-Simonistă Herzen a tras idei care l-au întărit în ideea necesității unei noi metode științifice, lipsită de extremele empirismului și raționalismului Pledând cu inspirație pentru combinarea metodei experimentale, a posteriori, cu metoda a priori, Saint-Simon a evidențiat doar doi dintre toți gânditorii care l-au precedat, care, în opinia sa, au aplicat și au apărat tocmai o astfel de metodă universală - Socrate și Slănină Dar până la urmă, chiar și Herzen a considerat că formularea baconiană a întrebării metodei este exemplară El a considerat "reconcilierea" empirismului și raționalismului drept unul dintre aspectele "dorinței comune" de a "unifica contrariile" "Această idee nu este originală, aparține unui număr de idei care s-au dezvoltat de la începutul secolului al XIX-lea Numiți-o eclectism, dă-i-o lui Kuzya pentru noi este la fel Acest gând, repetăm, aparține ideilor tinere, atât de pline de speranță, și fiecare ar trebui să se considere foarte fericit, mai degrabă decât să servească drept cel mai slab ecou al lor" (, -) Astfel, deja în anii , neștiind încă nimic despre Hegel, Herzen era ocupat să înțeleagă cele mai diverse aspecte ale ideii unității contrariilor - lege și voință, materie și spirit, experiență și speculație Acest Expunerea învățăturilor lui Saint-Simon M , , p Biblioteca "Runivers" dominanta operei sale din acei ani determină și menține interesul său pentru filosofia eclectică a lui Cousin și pentru lucrările istoricilor din epoca Restaurației și pentru filosofia identității absolute a lui Schelling Pe de altă parte, asimilate de Herzen în tinerețe, mai ales din Saint-Simonism, ideile filozofice au fost cea mai importantă componentă a pământului intelectual pe care, câțiva ani mai târziu, s-au putut afla atât de ușor semințele dialecticii hegeliene Cu toate acestea, natura nerezolvată a multor probleme cardinale ale științelor sociale, incapacitatea lui Herzen de a le face față pe căile cunoașterii raționale, visabilitatea ideilor sale despre o societate a dreptății autentice - acestea și alte circumstanțe au determinat faptul istoric incontestabil care inițial Ideile socialiste ale lui Herzen au acționat ca o varietate de socialism religios Întrucât prezentul și viitorul în conceptul socio-istoric al lui Herzen au rămas în mod esențial sfâșiat, el, nevăzând acele forțe reale care puteau realiza idealul extrem de uman al "armoniei sociale", a trebuit - în urma lui Saint-Simon și a studenților săi - vorbesc despre credința în lumea nouă și interpretează socialismul însuși ca o religie nouă, cu adevărat umană, creștinism adevărat Motivele religioase, în general necaracteristice lui Herzen, și-au găsit expresie în opera sa în perioada închisorii și

a primului exil (-) Ideea aici nu este doar în pasiunea lui Herzen pentru literatura mistică creștină, în influența puternică asupra lui a exaltatului religios N A Zakharyina sau a arhitectului profund religios A L Vitberg, cu care Herzen a devenit prieten apropiat în Vyatka Însăși faptele acestei influențe nu pot fi înțelese corect fără a ține cont de faptul că Herzen și-a perceput arestarea și pedeapsa pentru un mod de gândire socialist, iubitor de libertate, impregnat cu o dorință arzătoare de a aduce umanitatea la fericire, ca o respingere a oamenilor , de către societate, a singurilor săi apărători și paznici pentru binele lui Sprijinul în viață în aceste împrejurări a fost pentru el credința în providența divină, care nu a susținut decât convingerea în punerea în aplicare a idealului universal de armonie în viitor Legat de aceasta este și îndumnezeirea iubirii, care se opune egoismului mulțimii Biblioteca "Runivers" Despre viziunea sa asupra lumii în timpul primului exil, Herzen a scris mai târziu că se afla atunci "sub influența ideilor mistico-sociale, preluate din Evanghelie și a lui Jean-Jacques (Rousseau - A V), în maniera gânditorilor francezi precum Pierre Leroux" (,) Acest "mod" s-a explicat prin coincidența obiectivă a opiniilor lui Herzen din acea vreme cu ideile socialismului creștin, precum și prin faptul că era familiarizat cu opera lui P Leroux, el a citit și lucrările unui alt teoretician al evanghelicei socialism - F Lamenne Povestea "Legenda" începută de Herzen în timp ce era încă în închisoare este impregnată de spiritul socialismului creștin Idealul creștinismului primitiv, timpuriu, este, de asemenea, descris ca socialist în scrierile sale precum Licinius (Din scenele romane) și William Pen Cu toate acestea, în ciuda întregii naturalețe a ținutei religioase a căutărilor sociale ale lui Herzen din perioada - , momentul irațional al viziunii sale asupra lumii (credința în Dumnezeu, în Providență) este resimțit constant de el ca ceva tulburător, contrar argumentelor rațiunii , bun simț La începutul anilor și , sentimentele religioase ale lui Herzen au început să se evapore sub influența mai multor motive Convins de propria sa "tremurare" în credință, Herzen realizează nedemonstrabilitatea prevederilor religiei într-un mod rațional, inconsecvența lor cu știința Simțind că credința în providență îi împiedică în mod clar activitatea, Herzen i-a scris lui N A Zakharyina încă din : "Există un lucru teribil - predestinarea " (,) La începutul anului , o informează: "Am început să privesc mai liniştit viitorul, îmi suprim în mine această nevoie convulsivă de activitate, care, provenită de la începuturi înalte, era prost îndreptată Omul nu trebuie să alerge înaintea providenței, să nu-și încordeze câmpul" (,) Herzen crede că tot scopul este nevoia de a-și suprima propria dorință de "glorie", el leagă setea de activitate cu infectarea sufletului său cu "egoism", cu influența intereselor lumești Cu toate acestea, inumanitatea realității înconjurătoare a dat naștere la îndoieli tot mai mari cu privire la înțelepciunea supremă a lui Dumnezeu Acest lucru duce la reflecții asupra imposibilității înțelegerii legilor Providenței: "Este Providența într-adevăr atât de neînțeles guvernează acțiunile noastre, viețile noastre, încât uneori întregul Cu toate acestea, ideile sale nu au fost niciodată complet creștine, deoarece Herzen, chiar vorbind despre "împărăția lui Dumnezeu" viitoare, s-a străduit pentru realizarea fericirii umane nu în cer, ci pe pământ treizeci Biblioteca "Runivers" un fel de șansă oarbă" (,) Reproșându-și slăbiciunea credinței, Herzen a încercat să-și lase îndoielile deoparte: "Nu, cred cu tărie în stricta consistență și distincție a Providenței" (,) Dar, în locul unor îndoieli, au apărut altele și, deși Herzen continuă să

vorbească despre voința necondiționată a providenței, cu cât mai departe, cu atât mai mult se aprinde dorința lui de a acționa, dorința de a "își imprima fizionomia circumstanțelor" (,)) În mai , Herzen l-a informat cu o oarecare surpriză pe N I Astrakov: "Dar aceasta este ceea ce este nou pentru mine Ființa mea armonioasă, bine proporționată, revarsă acum în mine o nouă forță, amin pentru minutele de desperatio criminală , amin pentru ruperea trupului cu sufletul Având o garanție de la providență, după ce au realizat toate lucrurile pământești, apare un gând puternic despre activitate, voi spune sincer - nu m-am așteptat la asta "(,) Există și o referire la Providență Multe în viață Herzen nu poate explica încă fără a face apel la religie Era gata să se elibereze complet de ea, înclinând spre un fel de panteism, dar a fost imediat ademenit de cele mai acute întrebări despre bine și rău La august , Herzen îi scria lui N Astrakov: "Ai avut vreodată momente în care surpriza profundă a naturii duce la panteism, când toată această natură pare a fi carnea lui Dumnezeu, trupul lui Acest gând strălucește adesea în Goethe Dar acest gând panteist nu pare întotdeauna suficient De unde vine răul fizic și moral? Aici este religia, aici este misticismul și credința, iar panteismul este inconsecvent cu credința Moartea vrea să vorbească despre toate acestea " (,) Treptat îi începe să i se pară lui Herzen că s-a găsit o cale de ieșire, că enigma care îl chinuiește este rezolvată de filosofia germană În noiembrie , el scrie: "Actuala filozofie germană (Hegel) este foarte reconfortantă, este o fuziune a gândirii și a revelației, a vederilor idealiste și teologice" (,) Herzen se îndepărtează din ce în ce mai mult de fostul său misticism, dar îndoielile nu au fost încă îndepărtate; el înțelege, de exemplu, că este imposibil să se dovedească "evident" ideea nemuririi sufletului (cf ,), singurul lucru rămas este să crezi Cu toate acestea, dacă mai devreme Herzen s-a limitat doar la recunoașterea insuficienței sale în a demonstra nemurirea sufletului, atunci la începutul anului în viața pământească era deja înclinat să vadă nu o "prefață la viitorul ceresc", ci scopul lui însuși (vezi ,) Deznădejde (lat) Biblioteca "Runivers" Și tocmai în acest moment cunoașterea filozofiei lui Hegel a contribuit la respingerea finală de către Herzen a misticismului religios Nu a fost nimic surprinzător în asta Concepția hegeliană despre religie, care se deosebea mult de ortodoxia creștină, conținea germenul unei critici a acestei ortodoxii, care a fost dezvoltată ulterior de hegelienii de stânga Cu raționalismul său, Hegel a subminat pilonul central al religiei - credința mistică și a pus la îndoială problema nemuririi sufletului Acest raționalism al filozofiei lui Hegel îl atrage mai ales pe Herzen La februarie , Herzen, care îl cunoștea pe Hegel doar din "fragmente", dă următorul comentariu despre el: "Principalul lucru care m-a încântat a fost panteismul său Acesta este zeul său trinitar - ca o idee, ca umanitatea, ca Natura Ca o oportunitate, ca Obiect și ca autocunoaștere Ce nu se poate construi dintr-un astfel de început? Este foarte curios de ce Herzen îl laudă pe filosoful german: nu a supus, ci a dezvăluit aceste formule ale manifestării și existenței sale " (,) Hegel îl ajută din nou pe Herzen, dar pe o bază diferită, filozofică și raționalistă, să ridice problema esenței realității înconjurătoare și a locului său în ea Aici Herzen este planificat să revină la subiectele care l-au ocupat chiar la începutul anilor , și o anumită întoarcere de la întrebările despre viziunea asupra lumii la mai private, mai saturate de istorie reală, de viață Pentru a dezvălui natura acestor schimbări spirituale, este de mare interes scrisoarea lui Herzen din noiembrie- decembrie către Ogarev Vorbind despre starea sa actuală,

Herzen declară că înaintează hotărât "înainte" "Și de multe ori stai cu visele tale teurgico-filosofice", îi reproșează el prietenului său (,) Ce cere Herzen? " Să mergem din nou la școală, studiez, studiez istoria, voi studia Hegel, încă vreau să înțeleg multe în ochii mei și am garanții că asta nu va rămâne fără succes Anii de studiu s-au încheiat în închisoare, anii de pricepere s-au încheiat cu exilul, a venit vremea Științei în sensul cel mai înalt și acțiunii practice" (, -) Herzen percepe filosofia lui Hegel ca pe un suport teoretic în respingerea sa a misticismului, viselor teurgice, credinței în Dumnezeu și a nemuririi sufletului (vezi ,) Adevărat, ruptura lui Herzen cu religia nu a fost un act Biblioteca "Runivers" nedureroasă Trecerea la ateism consistent a avut loc pe parcursul mai multor ani Un rol esențial l-a jucat aici cunoștința cu Esența creștinismului a lui Feuerbach (vara) Evaluând dezvoltarea sa ideologică din , Herzen notează în jurnalul său din octombrie : " Am scăpat de o mie de prejudecăți de atunci " (,) Câteva zile mai târziu, sub impresia morții lui V Passek, Herzen scrie: "Un secret, și un secret teribil, teribil Și cât de clar se vede aici că Jenseits este un vis, că spiritul fără corp este imposibil, că este doar în el și ceva cu el! "Ne vedem, ne vedem în curând!" a spus soția mea, "o credință caldă, ușoară, ultima mea credință, la care m-am ținut cu toată puterea Nu, și te-am sacrificat pentru adevăr Și a fost amar să mă despart de tine, speranța romantică a unei noi vieți" (,) "Școala" căutărilor socio-religioase, însă, nu a fost în zadar Devenit ateu, Herzen nu numai că se întoarce la fosta sa gândire liberă din tinerețe; el încearcă să înțeleagă motivele apariției religiei și a dominației sale îndelungate în conștiința publică, să dezvăluie conținutul real, mistificat în imagini și concepte religioase Cunoscut cu atenție filozofia lui Hegel, Herzen o vede ca pe un mijloc de fundamentare a idealului socialist prin alte argumente, lipsite de misticism, filozofic și raționalist Mai târziu avea să spună: "La Moscova s-a dezvoltat socialismul odată cu filosofia hegeliană" (,) Încercarea lui Herzen de la începutul anilor ' de a crea o doctrină în care socialismul era fundamentat de idei extrase din filosofia lui Hegel a primit cea mai vie expresie în lucrarea sa "Amateurism in Science", concepută în primăvara anului ca "un cuvânt propedeutic pentru cei care doresc să se apuce de filozofie, dar rătăcind în scop, drept, mijloace ale științei" (,) În ansamblu, articolele ciclului "Amateurismul în știință" se disting printr-o "combinație vie, bine îndreptată, originală de idei filosofice și revoluționare" (,) - o calitate pe care Herzen o considera caracteristică lucrărilor lui V G Belinsky, dar care a fost, fără îndoială, inerent propriilor sale lucrări din anii ' Altă lume (germană) A I Herzen, v Biblioteca "Runivers" Care a fost sensul principal al interpretării deosebite a filosofiei marelui gânditor german, pe care o găsim în "Amatorism"? În căutarea unui răspuns la această întrebare, nu putem ignora faptul acelei "revizuiri critice" a hegelianismului, care a fost efectuată de mulți gânditori socio-politici radicali ai vremii, fără a-i exclude pe tinerii K Marx și F Engels În diferite forme și în moduri diferite, au ajuns la nevoia de înțelegere creativă și dezvoltare a unui număr de idei dezvoltate în filosofia lui Hegel, în principal cele care dezvăluiau perspectiva mișcării sociale - ideile de regularitate, progres, istorie ca întruchiparea minții omenirii etc Acest lucru s-ar putea datora, nu în ultimul rând, faptului că însăși filosofia lui Hegel era un concept care explica rațional (deși idealist) sensul și semnificația Marii Revoluții Franceze din secolul al XVIII-lea, care a fost un concept

filosofic și formă teoretică de reflecţie şi asimilare a lecţiilor acestei revoluţii Acesta a fost unul dintre motivele pentru care, atât de firesc, organic și ușor, principiile filozofiei hegeliene au putut fi îmbinate cu idealurile propuse de tânăra gândire socialistă Cât despre Herzen, plin de entuziasm pentru filosofia lui Hegel, el dezvăluie însă în curând caracterul conservator al concluziilor politice care au urmat din sistemul său și critică aspru dorința lui Hegel de a fi "în armonie cu existentul" În același timp, Herzen începe și să stabilească limitele metodologice, inconsecvența internă a filozofiei lui Hegel Adevărat, înțelegerea naturii sale idealiste nu a venit imediat Dar, chiar fiind incapabil să înțeleagă "împacarea" lui Hegel cu existentul ca o tendință naturală a învățăturii sale în ansamblu, ca o consecință firească a panlogismului său, Herzen, cu afirmația sa pozitivă despre particularitatea "reconcilierii" realizată de știință , începe să simtă contradicția principală a filozofiei hegeliene: "Știința a realizat reconcilierea în domeniul ei A apărut ca acel mijloc etern, care prin conștiință, gândirea îndepărtează contrariile, le împacă prin denunțarea unității lor, le împacă în sine și în sine, în conștiința de sine ca adevăr al principiilor în război Cererea ar fi nebună dacă ar fi acuzat-o cu datoria de a face ceva în afara sferei ei Sfera științei este universalul, gândirea, rațiunea ca spirit autocunoaștere " (,) Biblioteca "Runivers" Treptat, Herzen începe să înțeleagă că "rațiunea", "spiritul", "ideea absolută" lui Hegel nu este doar o expresie a regularității dezvoltării realității, că multe întrebări "nu atât de ușor de rezolvat", Hegel a rezolvat uneori "lucruri logice" ", că metoda, așa cum este realizată de Hegel și folosită de unii dintre admiratorii săi ruși, este asociată cu "un fel de idealism", nu poate rezolva contradicțiile subiectului, "da în mod necesar în antinomii" și, uneori, înlocuiește realul mişcare cu "poezie" Este caracteristic faptul că idealismul lui Hegel, sau mai bine zis, panlogismul lui Hegel, dorința lui de a subordona dezvoltarea complexă a tot ceea ce există logicii, legilor ei, este fixat de Herzen în primul rând în domeniul filosofiei istoriei; acest lucru este de înțeles: problemele dezvoltării sociale l-au îngrijorat în cea mai mare măsură pe Herzen În plus, la începutul anilor , în literatura istorică rusă, gândirea socială, modul de utilizare formală a metodei Hegel a fost într-adevăr determinat - parțial de Granovsky și de un alt istoric talentat - D Kryukov, și într-o măsură și mai mare de P Redkin și K Kavelin, care l-au transformat pe Hegel, în cuvintele lui Herzen, într-un "dialectian osos ca Wolff" (,) Fascinația pentru "formalismul hegelian" (,) a fost și ea caracteristică unor slavofili - K Aksakov și K) Samarin (vezi , ,) Herzen, în schimb, era dezgustat de acest "formalism"; în ea a văzut o manifestare a dorinței lui Hegel și a unora dintre adepții săi de a distorsiona realitatea pentru a face pe plac schemei La decembrie , citind Filosofia istoriei a lui Hegel, Herzen notează: "Cu cât ne maturizăm mai mult, cu atât este mai remarcabil idealismul hotărât al marelui fondator al creștinismului și al lui Columb pentru filozofie și umanitate " (, -)) Herzen leagă acest idealism cu prezența în filosofia hegeliană a istoriei a construcțiilor abstracte care se află în afara procesului istoric însuși Fixând creșterea unei atitudini critice față de Hegel ("Cu cât ne maturizăm, cu atât mai remarcabil idealism "), Herzen își afirmă deja cu siguranță dezacordul cu derivarea realității din mișcarea logică a conceptului Și totuși, o atitudine critică față de Hegel nu a închis pentru Herzen nucleul filozofiei sale, dialectica, care a devenit principala bază teoretică a concepțiilor revoluționare și

socialiste ale autorului "Amateurism in Science" Ideea centrală a "Amateurismului", care a combinat metodologic socialismul și filozofia, este ideea de unitate, luptă și reconciliere a contrariilor Bordură Biblioteca "Runivers" Iată-l sub forma unui anumit concept filozofic și istoric, construit cu scopul de a înțelege prezentul și "dezvăluirea sensului viitorului" (,) Potrivit lui Herzen, etapele dezvoltării sociale ascendente diferă prin natura relației unei persoane cu lumea, nivelul de dezvoltare a spiritului său Prima etapă este lumea antică greco-romană Baza sa "morală" este relația realistă a omului cu natura Cu toate acestea, trăind "la una cu" natura, omenirea nu a înțeles încă puterea propriului spirit, nu s-a ridicat la înțelegerea marilor drepturi inalienabile ale individului Această unilateralitate a cauzat moartea civilizației antice Pe ruinele sale s-a născut o doctrină care a reprezentat rezolvarea unor contradicții anterioare - creștinismul Dar, înțeleasă greșit, a fost ulterior distorsionată și a devenit baza sistemului feudal Esența contradicțiilor din Evul Mediu este înțelegerea gândirii și a trupului, a spiritului și a materiei, a omului și a societății ca fiind într-un decalaj de netrecut, dualism, ajungând la negarea a tot ceea ce este natural, la recunoașterea naturii ca minciună Principiul de bază al lumii noi, pe pragul căruia se află omenirea, este unitatea naturii și spiritului, a ființei și a gândirii Premisele acestui principiu au fost ridicate de mulți gânditori; Goethe l-a exprimat în formă poetică Dar mai ales a fost dezvoltat de Hegel "Primul nume care a tunat în Europa, pronunțat lângă numele lui Napoleon, a fost numele unui mare gânditor Într-o epocă de bătălii convulsive ale începuturilor, lupte sângeroase, dizolvare sălbatică, un gânditor inspirat a proclamat reconcilierea contrariilor ca bază a filozofiei; nu i-a respins pe cei în război: în lupta lor a înțeles procesul vieții și dezvoltării El a văzut în luptă cea mai înaltă identitate, înlăturând lupta" (,) Filosofia lui Hegel este o fundamentare speculativă, teoretică, a inevitabilității triumfului rațiunii Dar, până la urmă, teza principală a socialismului este și armonia socială, reconcilierea, eliminarea contrariilor, dominația rațiunii Hegel a proclamat "reconcilierea" în sfera gândirii, socialiștii - în sfera vieții "Franța, în felul ei, a ajuns la concluzii foarte apropiate de concluziile științei germane, dar nu știe să le transfere în limbajul universal al științei, așa cum Germania nu știe să repete logica în limbajul vieții" (,) Atât în opinia lui Hegel, cât și a socialiștilor, sarcina este, în interpretarea lui Herzen, de a dezvolta tot ceea ce a avut loc rațional în trecut, de a critica și de a răsturna tot ceea ce este nerezonabil, inert, care interferează cu punerea în aplicare a acestei sarcini Biblioteca "Runivers" De aici decurge direct concluzia esențial revoluționară despre necesitatea și dreptatea luptei noului împotriva vechiului, existentului, lipsit de rațiune Cel mai important loc în "Amatorism" este ocupat de ideea de a conecta știința cu masele, "activând" filosofia Deoarece gândirea este universală în natură, adevărata sa realizare nu se află într-o "castă", ci în întreaga umanitate Masele, care până acum nu au luat parte activ în istorie, stăpânind știința, elimină dualismul etern - decalajul dintre existența lor exclusiv materială și dezvoltarea spiritului uman Întrucât știința va aparține tuturor, atunci lupta în societate se va opri; mai devreme însă, lupta maselor împotriva "castelor" care posedau educaţie era un element necesar al procesului social Stăpânirea științei de către mase este privită de Herzen ca scop ultim al mișcării istorice, care coincide cu idealul socialist În cele din urmă, "atelierul omenirii le va îmbrățișa

pe toate celelalte Nu e curând Până acum, o persoană este gata să accepte orice titlu, dar nu este obișnuit cu titlul unei persoane" (,) În rândurile finale din "Amatorism", Herzen a scris că atunci când umanitatea înțelege știința, atunci "lucrarea acțiunii conștiente" va începe "Din porțile templului științei, omenirea va ieși la creația creatoare a întregului Dumnezeu", adică socialismul "Reconcilierea științei prin cunoaștere a eliminat contradicțiile Reconcilierea în viață îi va îndepărta cu fericire Cum va fi înființată această adevărată societate umană? Ce va fi? "Cum exact - aparține viitorului Putem prevedea viitorul dar numai într-un mod general, abstract Când va veni vremea, fulgerul evenimentelor va sfâșia norii, va arde obstacolele, iar viitorul, ca și Pallas, se va naște în armură plină" (, ;) Din punctul de vedere al acestui concept de "traducere în viață" a filozofiei, a "punerea în aplicare" a acesteia, Herzen a supus criticii ascuțite și caustice a diverșilor oponenți ai științei: "formaliștii" (adică în primul rând helianii de dreapta din Germania și Rusia) , "romantici" , agățați de bătrâni trecători, "oameni de știință bresle", etc Pe de altă parte, din întregul context al "amatorismului" (și chiar mai mult din jurnalul acelor ani) este clar că Herzen este conștient că nu numai a înapoierii, a subdezvoltării maselor, dar și a căreia nu există încă acea falangă de figuri care să ducă știința către oameni Prin urmare, el propune atât de clar sarcina de a forma "oameni educați" care să fie capabili să Biblioteca "Runivers" produc o mare influență, șoc, mișcă masele (vezi ,) Acea interpretare a filozofiei hegeliene, care a fost dată în "Amatorism", însuși Herzen mai târziu în "Trecutul și gândurile" o va defini ca "algebra revoluției" (vezi ,) Tot mai târziu, el va spune: "Dialectica lui Hegel este un berbec groaznic, ea, în ciuda duplicității sale, pe cocarda prusac-protestantă, a dispărut tot ce exista și a dizolvat tot ceea ce interfera cu mintea" (, cartea ,) Dar adevărul este că filosofia hegeliană a fost doar algebra revoluției, adică o teorie generală, abstractă Iată una dintre expresiile acestei "algebre a revoluției" a lui Herzen: "Totul curge și este fluid, dar nu e de care să-ți fie frică, omulețul merge la fundamental, merge la ideea obiectivă, la absolut, pentru a desăvârși autocunoașterea, cunoașterea adevărului și a acțiunii, în conformitate cu cunoașterea, adică cu rațiunea și voința divine" (,) După cum vedem, concepția lui Herzen despre filozofie ca "algebră a revoluției" este împovărată cu teleologismul Din faptul că noul învinge inevitabil pe cel vechi în cele din urmă, nu urmează direct nici inevitabilitatea revoluției sociale, nici măcar victoria acesteia și realizarea "epocii de aur" Herzen a făcut concluzii similare Necunoscând adevăratele legi ale istoriei, a încercat să le dezvăluie ca legile generale ale ființei în general, ca legile dialecticii, care apăreau sub condeiul lui ca legile rațiunii, legile logicii, relevate de filosofia hegeliană Legătura dintre filozofie și teoria procesului istoric a fost înțeleasă prea simplu: filosofia este teoria generală a istoriei, formula "științei speculative" (adică dialectica hegeliană) "epuizează însuși conținutul" (,) În acest mod de raționament, problema legilor specifice dezvoltării sociale a fost în esență înlăturată Descriind în Past and Thoughts acea perioadă de dezvoltare a filozofiei și științei în secolul al XIX-lea, când "scheletul dialecticii a început să crească carne", Herzen a scris: "Au încercat să rezolve întrebările istorice în timpurile moderne cu o dispoziție dialectică; era imposibil, dar a condus faptele la o conștiință mai strălucitoare" (,) Aceste cuvinte rostite de Herzen cu privire la E Hans, G Ritter și unii ascultători ai prelegerilor lor din

rândul tinerilor studenți ruși Prin "divin" Herzen înseamnă aici "complet", "absolut", "perfect" Biblioteca "Runivers" puf, în multe privințe sunt adevărate și în ceea ce privește propria interpretare a dialecticii lui Hegel în anii Cu toate acestea, Herzen nu s-a limitat la această interpretare socialistă revoluționară a filozofiei hegeliene (care, de altfel, avea multe în comun cu interpretarea pe care a primit-o în lucrările lui Belinsky în anii și în articolul lui M Bakunin "Reacția în Germania" în) Herzen a mers mai departe: la mijlocul anilor a încercat o regândire materialistă a logicii hegeliene Această încercare este prezentată în forma sa cea mai completă în Letters on the Study of Nature Înaintea lor, chintesența filozofiei lui Hegel, logica lui, era pentru gândirea rusă o carte cu șapte peceți În Scrisori, Herzen rupe aceste sigilii pentru prima dată Tema principală a Scrisorilor pentru studiul naturii este relația dintre filozofie și științele naturii Herzen stabilește în ele scopul - "în măsura posibilului, să arate că antagonismul dintre filozofie și știința naturii devine pe zi ce trece mai absurd și mai imposibil; că se bazează pe neînțelegere reciprocă, că empirismul este la fel de adevărat și real ca idealismul, că speculația este unitatea lor, unirea lor" (,) Convergența conceptelor care denotă, pe de o parte, domenii ale cunoașterii științifice (filozofie, științe ale naturii), și, pe de altă parte, direcții metodologice și ideologice (empirism, idealism), nu este întâmplătoare aici: pentru Herzen "empirismul" (uneori o numește filozofia materialismului) este o caracteristică a metodologiei științelor naturale contemporane; prin "filozofie" el înseamnă în principal filosofia idealistă, care a atins apogeul în doctrina hegeliană "Reconcilierea" dintre ei, pe care Herzen o tânjește și la care o cere, nu este nicidecum o încercare de a sta deasupra principalelor tendințe filozofice Învățăturile idealiste pentru Herzen nu sunt doar o "dislocare a minții": chiar și filosofia idealistă infectată cu scolastică, scrie el, a atins "fundamentele adevărate și reale ale logicii" (,), idealismul, în primul rând hegelian, "a pregătit o formă nesfârșită pentru conținutul nesfârșit al științei faptice " (,) Văzând isprava lui Hegel în faptul că "a întruchipat știința în metodă" (,), Herzen consideră filozofia sa "ultimul, cel mai puternic efort al gândirii pure", care necontenit "a aplecat în acțiune" Biblioteca "Runivers" gândire pozitivă" (, -) Cu toate acestea, știința naturii nu a profitat încă de "forma" de cunoaștere pe care a dezvoltat-o Hegel: "Pare înțelept să credem, dar materialismul și idealismul rămân în neînțelegere reciprocă până la vremea noastră" (,) Ce i-a dat lui Herzen ocazia de a vedea în învățătura lui Hegel, în dialectica sa, prototipul unei metode cu adevărat științifice? Pentru a răspunde la această întrebare, să ne uităm la următoarele Așezându-se în poziții atee, Herzen este din ce în ce mai convins că numai știința naturii este un suport solid pentru o înțelegere materialistă a lumii străină de orice misticism, deoarece studiul științelor naturii învață "smerenia înaintea adevărului ", curăță mintea de prejudecăți (vezi ,) În generalizarea realizărilor științelor naturii, Herzen vede una dintre nevoile principale ale vremii (vezi ,), deoarece datorită acesteia "multe se lămuresc în întrebările eterne" (,) În acest scop, la mijlocul anilor , a început un studiu atent al științelor naturii Herzen nu a trecut - așa cum sa întâmplat cu unii dintre filozofii săi materialiști contemporani - de acele descoperiri în știința naturii care mărturiseau întărirea ideii de evoluție în el, el a observat o tendință din ce în ce mai mare de a înțelege natura ca proces viu El vede tendința "o nouă perspectivă asupra vieții, asupra naturii" (,)

atât în lucrările lui Goethe, cât și în prelegerile lui K F Roulier, precum și în scrierile altor oameni de știință a naturii În același timp, el descoperă că ideea de dezvoltare este realizată (dacă este deloc) de către oamenii de știință a naturii în mod inconștient, că principiul istoricismului, universalitatea dezvoltării, pe care el însuși l-a învățat la începutul anilor și a cărui profundă dezvoltarea pe care a găsit-o în filosofia lui Hegel, este aproape necunoscută în științele naturii Oamenii de știință natural nu își consideră subiectul în dezvoltare; când se apropie de natură, ei "o răsucesc în materialitatea ei" (,), adică o consideră metafizic Dar numai o susținere consecventă a ideii de dezvoltare a naturii poate duce la negarea lui Dumnezeu ca creator și motor al universului Pe de altă parte, știința naturală în forma sa actuală nu este capabilă să reziste victorioasă religiei și pentru că uneori își pierde pozițiile pe probleme metodologice Herzen notează cu regret "obiceiul naturaliștilor de a se referi la limitările minții umane" (,): "Fiecare ramură a științelor naturii duce în mod constant la o conștiință grea că există ceva evaziv Biblioteca "Runivers" al meu, de neînțeles în natură; că ei, în ciuda studiului cu mai multe laturi a subiectului lor, l-au învățat aproape, dar nu chiar " (,) Herzen leagă pe bună dreptate agnosticismul involuntar în științele naturii cu faptul că majoritatea oamenilor de știință naturală se străduiesc cu încăpățânare să adere la empirismul strict Folosind inconștient dispozitive logice, ei "se pierd în categorii prost înțelese" (,); ei ar dori să se descurce fără a "frământa" raționamentul logic în problema experienței, dar însăși practica cercetării lor arată că cunoașterea este imposibilă fără categorii Întrucât "o persoană nu are alte categorii de înțelegere, cu excepția categoriilor rațiunii " (,), iar dezvoltarea acestor categorii este principalul merit al lui Hegel, atunci concluzia sugerează în mod firesc despre necesitatea oamenilor de știință de a apelează la filozofie Dându-și seama că "viziunea lui Hegel nu este acceptată și necunoscută în științele pozitive" iar oamenii de știință "abia știu despre metoda lui" (vezi ,), Herzen a proclamat sarcina de a introduce dialectica sa în științele naturii Faptul că știința naturii evită "idealismul", nedorind și neputând să folosească metoda cunoașterii științifice pe care a dezvoltat-o, nu este, după Herzen, un merit al științelor naturii, ci un dezavantaj al acestora Adevărat, cu asumarea propoziției că formele cunoașterii științifice nu pot fi reduse la experiență empirică, Herzen s-a confruntat în mod natural cu întrebarea: cum să explice apariția acestei abilități - activitatea gândirii? A lăsa fără răspuns la o astfel de întrebare înseamnă a rămâne în cadrul interpretării hegeliene, adică idealiste, a acesteia Aici și-au jucat rolul convingerile materialiste pe care studiul științelor naturii le-a dat lui Herzen "Școala de Științe ale Naturii" i-a oferit independență în raport cu Hegel, independență spirituală față de el Dacă pentru a rezolva problemele propuse de științele naturii, Herzen a apelat la Hegel, atunci, "apărându-se" de idealismul hegelian, opunându-i, s-a bazat pe cunoștințele culese din științele naturii Herzen nu se îndoiește nicio clipă de originalitatea, de primatul naturii Natura, lumea exterioară - "condamnat, dovada realității ei" (,) Din cauza expresiei incomode, aici este vizibilă o convingere fermă în caracterul material al lumii obiective Invincibilitatea, eternitatea materiei este o axiomă pentru Herzen și de aceea îl salută cu atâta entuziasm pe Gassendi, care a susținut această teză (vezi ,) " Abstracte după cum doriți", scrie Herzen, "dar a substratului, dar Biblioteca "Runivers" Nu poți distruge o substanță

chiar nu o poți distruge, nu e unde să o pui " (,) Din aceste poziții, Herzen indică natura ostilă a atitudinii filozofiei idealiste față de natură " Idealismul a căutat să distrugă existența materială, să o considere moartă, ca o fantomă, ca o minciună, poate pentru nimic, pentru că este foarte puțin să fii un accident de esență" (,) Fără a se limita la critica la adresa idealismului în general, Herzen indică direct panlogismul lui Hegel, care "încearcă să suprime natura cu spirit și logică", considerând natura și istoria "ca logică aplicată" (, ;) "A nu-l cunoaște pe Hegel și a-l respinge nu este surprinzător", a scris Herzen odată, "dar poți merge mai departe după un studiu conștiincios" (, cartea ,) "Scrisori despre studiul naturii" și a exprimat căutarea unor căi ulterioare ale filosofiei după Hegel Trecând dincolo de "polemica naturalo-științifică împotriva lui Hegel", îndreptată împotriva punctului său idealist de plecare și a construcției arbitrare a sistemului, dar ignorând dialectica sa, Herzen încearcă să găsească baza și sursa activității mentale, principiul conducător care generează dialectica a conceptelor, în natura însăși Aceasta este originalitatea materialismului său Herzen se străduiește să înțeleagă natura ca un proces viu, în curs de dezvoltare Existenta este materiala, materiala, dar aceasta fiinta materiala are un atribut indispensabil: este activa "Ființa este vie cu mișcarea " (,) " Substanța pasivă este o fantomă, o distragere " (,) " Substanța poartă în ea însăși o repulsie față de pacea plictisitoare, lipsită de sens, suferindă; se corodează, fermentează, ca să spunem așa, iar această fermentație, dezvoltându-se din formă în formă, își neagă ea însăși propria extindere, se străduiește să se elibereze de ea - se eliberează în cele din urmă în conștiință, păstrând ființa" (, -)) "Viața naturii este o dezvoltare continuă aceasta este dialectica lumii fizice" (,) Cu alte cuvinte, dialectica, pe care Hegel o considera inerentă doar ideii, logicii, gândirii, este considerată de Herzen drept legea existenței naturii însăși Natura este "genealogia" gândirii; gândirea este firească, naturală, este cea mai înaltă formă, etapa finală în dezvoltarea unei naturi din ce în ce mai complexe " Gândirea este la fel de naturală ca extensia, precum și gradul de dezvoltare, ca mecanism, chimie, organice - doar Vezi: Λ* Marx, F Engels Lucrări, vol , p Biblioteca "Runivers" la cel mai înalt" (,); ea "continuă dezvoltarea necesară fără de care universul nu este complet - tocmai acea dezvoltare care începe cu lupta elementară, cu afinitatea chimică și se termină cu creierul auto-cunoaștere al capului uman" (,) Aceste propoziții materialiste ale lui Herzen despre naturalețea, naturalețea gândirii au fost îndreptate în primul rând împotriva punctului de plecare al idealismului În același timp, principiul activității naturii și naturalețea gândirii dezvoltat de Herzen a fost, de asemenea, întors împotriva contemplativității materialismului metafizic, care a fost baza teoretică a științei naturii Ghinionul empiriştilor, potrivit lui Herzen, este că ei privează natura de vitalitate, o consideră moartă şi plată Vorbind împotriva înțelegerii subiectiviste a gândirii, în care aceasta apare ca "externă naturii", Herzen a apărat ideea obiectivității rațiunii - în sensul subordonării acesteia față de legile generale ale naturii: "În general, materialiștii ar putea nu înțeleg obiectivitatea rațiunii și, prin urmare, desigur, au determinat în mod fals nu numai dezvoltarea istorică a gândirii, ci și relația rațiunii cu obiectul în general și, în același timp, relația omului cu natura Odată cu ele, ființa și gândirea fie se dezintegrează, fie acționează unul asupra celuilalt în mod extern" (,) Gândirea, pe de altă parte, nu este

capacitatea de ordonare a conștiinței unei persoane individuale; legile sale sunt determinate de natură în ansamblu: "legile gândirii sunt legi conștiente ale ființei" (,) Această ultimă formulă exprimă nu numai aspectul genetic, ci și epistemologic al problemei unității ființei și gândirii: legile rațiunii și ale ființei coincid, legile cunoașterii științifice, gândirea teoretică sunt aceleași în conținut ca și legile a dezvoltării naturii La prima vedere, această formulă nu conține nimic care să-l caracterizeze pe Herzen drept moștenitorul dialecticii hegeliene și să-l deosebească de materialiștii secolului al XVIII-lea sau Feuerbach, care scria: "Legile realității sunt și legile gândirii " Formula lui Herzen, desigur, include conținutul materialist conținut în afirmația citată a lui Feuerbach Ideea, însă, este că însăși înțelegerea lui Herzen a rațiunii, a gândirii, este diferită de cea a lui Feuerbe L Feuerbach Lucrări filosofice alese M , , vol I, Biblioteca "Runivers" ha si materialistii care l-au precedat Afirmând, ca și Feuerbach, că gândirea are un caracter "generic", definind știința drept "gândirea generică" a umanității (, IZ;), Herzen - și aici intră în joc diferența sa față de fostul materialism - trasează o linie strictă de demarcație între descrierea unui obiect și cunoașterea acestuia, între senzualul empiric și asimilarea rațională, teoretică a acestuia Argumentând direct cu materialismul "unilateral", care "nega universalul" ( ), Herzen definește rațiunea, gândirea, știința (gândirea în interpretarea lui Herzen coincide cu cunoașterea științifică) ca sfera universalului, ca formă de cunoaștere care relevă necesitatea obiectelor cognoscibile (vezi , ; ; etc) Conform acestei înțelegeri a gândirii - ca sferă a dialecticii, a funcționării legilor universale - Herzen consideră teoria cunoașterii, doctrina metodei El înțelege că din pozițiile materialismului din secolul al XVIII-lea nu poate fi oferită nicio învățătură profundă despre metodă "Materialismul din punctul de vedere al conștiinței, metodele sunt incomparabil mai mici decât idealismul" (,), scrie pe bună dreptate Herzen Materialismul ca "filozofie a empirismului" este extrem de bogat în conținut, dar "dacă reluați cadrul logic, gândirea teoretică în generalitatea ei, veți vedea că francezii nu au făcut aproape nimic " (,) Această formulare a întrebării a însemnat un pas semnificativ înainte în comparație cu materialismul metafizic ȘI Și totuși, Herzen nu a reușit să rezolve pe deplin problema regândirii materialiste a dialecticii hegeliene O capcană îl pândea pe cale de a determina ce este adevărul Există adevăr în lume? - așa pune Herzen întrebarea Este posibil să-l cunoaștem? Sau o persoană își imaginează doar adevăratul, ceva pare să fie adevărat, dar de fapt, cunoștințele oamenilor sunt subiective, fiecare are propriile idei despre lume? Nu, crede Herzen, cunoașterea are o fundație solidă în lumea însăși, pentru că - și aici - gândul lui Herzen se lovește de o întrebare pe care nu o poate rezolva în mod consecvent într-un mod materialist, "căzând" în idealism - pentru această lume, natură și istorie, are "adevărul", chintesența, principiul său fundamental, doar că toate-* Aceasta se referă la materialiştii francezi din secolul al XVII-lea Biblioteca "Runivers" generală, care se realizează în dialectica procesului cognitiv În sine, presupunerea unui fel de "adevăr al ființei" este metafizică Nu există adevăr în ființa însăși; adevărul este un concept care caracterizează o anumită latură nu a realității obiective, ci a procesului de cunoaștere a acesteia; în plus, adevărul este întotdeauna concret, deci relativ Herzen înțelege în general acest lucru Când problema adevărului este analizată de el în raport cu cunoașterea unui anumit subiect, el o rezolvă în mod fundamental corect (vezi , -) Dar de îndată ce Herzen

pune - în mod deliberat tăios - o altă întrebare, mai generală: datorită a ceea ce poate înțelege o persoană, să atașeze natura la sine, "cucerește totul cu rațiunea" (,), apoi, răspunzând, apelează la rațiunea umană , dialectica conceptelor El prezintă legile gândirii ca "adevăr al ființei": în rațiune "adevărul ființei este revelat omului, iar acest adevăr este el însuși ca rațiune, ca gândire în curs de dezvoltare, în care informațiile empirice curg din toate părțile pentru a găsi începutul și propriul său ultimul cuvânt" (,) Și de aici concluzia destul de firească că "criteriul adevărului poate fi găsit doar în gândire, ci în gândirea eliberată de caracterul personal" (,) De îndată ce Herzen își asumă așa ceva, imediat îl împinge în mod necesar să privească natura nu mai mult ca pe o ființă completă, vie, contradictorie cu sine, ci ca "ceva mut, neterminat, nereușit, avorté" (,) În această calitate, natura se dovedește a fi un organism neterminat care are scopul dezvoltării sale în om, în mintea omului Rezultă că "natura, înțeleasă în afară de conștiință, este un trunchi, un tupus, un copil care nu a ajuns în posesia tuturor organelor, pentru că nu sunt toate pregătite" (,) Herzen vede "sensul generic al omului" în "a fi adevărul despre sine și despre celălalt (adică natura)" (,) Iar expresia că natura "în sine este doar aparență" sună destul de hegelian (,) Astfel, în timp ce critică panlogismul hegelian și idealismul în general, Herzen însuși încă nu poate scăpa complet de idealismul asociat cu recunoașterea minții umane ca adevăr al ființei și, în consecință, a omului ca scop al naturii El vede lumea ca fiind oportună Necopt (franceză) mier G W F Hegel Soch , t I M , , p Biblioteca "Runivers" un proces care are drept "început demonic", "aldoi" tocmai acea mișcare, acea activitate care în deplina sa desfășurare se dovedește a fi gândirea umană (vezi ,) Deși se străduiește, urmând lui Feuerbach, să înțeleagă natura ca o "totalitate a realității" universală, el nu reușește acest lucru: lumea obiectivă, în cele din urmă, așa cum spune, se desparte din nou în ființă privată, obiectivă, materială și universal, rațiune , gândit (vezi , -) Adevărat, Herzen se grăbește să facă o rezervă: " în general, un gând și un obiect nu sunt două obiecte diferite, ci două momente ale ceva unificat" (,), ci însăși incertitudinea acestui " ceva" și recunoașterea gândirii ca "interiorul cel mai interior" al subiectului mărturisesc problema nerezolvată a lui Herzen a unității ființei și gândirii dintr-un punct de vedere consistent materialist Herzen, s-ar putea spune, a ajuns într-o fundătură: în materialismul său - ca urmare a problemei nerezolvate a originii și esenței gândirii umane - au izbucnit ideile de idealism Convingerea că un mod de gândire dialectic este inerent omului prin natură s-a transformat în mod necesar într-o concesie a filozofiei cu care Herzen a purtat o luptă atât de acerbă Mai exact, acesta nu este nici măcar o fundătură, ci un cerc logic: Herzen încearcă să explice gândirea și legile ei ca un moment al naturii, rezultat al dezvoltării ei, și definește esența naturii prin gândire, logică, legi universale , relevat de dialectica hegeliană Acest cerc logic este sursa tuturor contradicțiilor care pătrund în Scrisorile despre studiul naturii Astfel, chiar și recunoscând că teoria "speculației" este cel mai înalt empirism dezvoltat, Herzen nu poate răspunde la întrebarea care sunt legile dezvoltării cunoașterii de la nivelurile inferioare la cele mai înalte Dar iată ce este important: Herzen însuși scrie că gândirea filozofică contemporană nu a ajuns încă la o soluție completă a problemei "coincidenței" empirismului și speculației Potrivit lui, știința nu face decât să "realizeze" o înțelegere a acestei coincidențe: "Oamenii cumsecade din

timpul nostru și-au dat seama că este nevoie de a combina empirismul cu speculația, dar s-au oprit la ideea teoretică a acestei combinații" (, -) Da, Herzen era pe deplin conștient că nu a reușit să obțină o soluție consecventă a problemei unității naturii și a gândirii, problema originii dialecticii conceptelor, problema metodologiei științifice " Problema este atât de complicată încât îmi pierd speranța de a face față " - a recunoscut el sincer lui Granovsky în august Biblioteca "Runivers" (,) Și în ianuarie , îi scrie lui Ogarev despre incompletitudinea căutărilor sale, că nu a ajuns la o soluție clară a problemei unității ființei și gândirii: , ca abstracție logică în sus - nici una, nici alta nu sunt proprii în concret realitate, dar există un proces, dar există interacțiune, lupta dintre ființă și neființă, există Wer-den , substanță-substrat, formă activă (definiție aristotelică))" (,) Conștientizarea caracterului incomplet al propriilor sale căutări teoretice, precum și faptul că niciuna dintre învățăturile existente nu oferă un răspuns la întrebările ridicate în filosofia hegeliană, s-au manifestat în afirmațiile repetate ale lui Herzen că pasul decisiv în filozofie după Hegel încă nu a fost realizat Luat Vremea idealismului se sfârşise, vremea filozofiei reale, cu adevărat ştiinţifice nu venise încă - ştia asta cu siguranţă "Fără îndoială, Hegel a pus gândirea la o asemenea înălțime încât este imposibil să faci un pas după el fără a lăsa complet în urmă idealismul; dar acest pas nu a fost făcut, iar empirismul îl așteaptă cu sânge rece " (,) " Aceasta este o chestiune pentru viitor", scrie Herzen, referindu-se la stăpânirea empirismului prin "forma" dezvoltată de idealism (vezi ,) "Cea mai importantă sarcină a științei viitoare" (,) spune Herzen despre "unirea" idealismului ca doctrină a gândirii cu "realismul" care a înflorit în "filozofia cu adevărat greacă" " Timpul va termina restul " (,) Herzen afirmă pe ultima pagină a Scrisorilor, referindu-se la "reconcilierea" dintre "realism" și "idealism" ale căror "fundamente extinse" au fost ridicate de către Hegel Potrivit lui Herzen, niciuna dintre învățăturile filosofice ale New Age nu satisface nevoile spirituale ale omului modern: "Noi vedem în noua filozofie țărmul pe care stăm, gata să-l părăsim la primul vânt frumos, gata să-l părăsim mulțumiți pentru ospitalitate și, împingându-l, înotați până la alte debarcadere "( ) Deci, făcând o încercare îndrăzneață de a răspunde la acele întrebări cărora Hegel le dăduse o formulare minunată, dar pe care le rezolvase nesatisfăcător, Herzen a încercat să definească, să înțeleagă dialectica ca un proces de simultaneitate Formare (germană) Interesant este că în aceiași ani Belinsky a subliniat și "proximitatea revoluției intelectuale" (vezi V G Belinsky, Poli sobr soch , vol XII, p) Biblioteca "Runivers" este atât natural, natural, cât și istoric, spiritual, nereductibil la natură În rezolvarea acestei contradicții, pe care nu a văzut-o și a exprimat-o destul de clar, Herzen s-a dovedit a fi mai puțin consecvent pe planul filosofic general decât alți materialiști, cum ar fi, să zicem, Feuerbach, care, totuși, a luat calea negării dialecticii în natură și Meritele lui Hegel în dezvoltarea metodei științifice Spre deosebire de ei, Herzen a încercat să salveze, să salveze de greutăți teoretice, cel mai prețios lucru din filosofia hegeliană - dialectica, iar acesta este meritul său de durată nu numai pentru rusă, ci și pentru filosofia mondială Cu toate acestea, repetăm, Herzen încă nu a ajuns la "alte piloni" în filozofie Făcând un pas semnificativ spre unirea materialismului cu dialectica, s-a apropiat doar de filosofia științifică: problema bazei materiale a dialecticii cunoașterii a rămas nerezolvată de el, tocmai pentru că a rezolvat-o pe căile

naturalismului O soluție științifică la întrebarea cu privire la esența dialecticii cunoașterii ca o reflectare nu a naturii în sine, ci a schimbărilor naturii de către om, a materialului activ și a activității de producție, a fost posibilă numai pe baza materialismului istoric Incapacitatea lui Herzen de a explica natura gândirii ca fenomen social a lăsat, după cum vedem, un sigiliu asupra concepțiilor sale filozofice generale Ce l-a determinat pe autorul cărții "Scrisori privind studiul naturii" să se angajeze într-o întrebare pe care, evident, nu a putut-o rezolva? Am vorbit deja despre cerințele științelor naturale contemporane pentru Herzen Dar a existat și un alt stimul, poate mai puternic, care l-a obligat să lupte pentru a rezolva problema unității ființei și gândirii: viața însăși, nevoile mișcării sociale l-au obligat să rezolve o problemă insolubilă în condițiile Rusiei în acel moment Cum se justifică inevitabilitatea implementării idealului socialist în absența unor condiții materiale, obiective pentru implementarea lui? Cum să demonstrezi că "perfecțiunea se îndreaptă către o epocă de aur", că omenirea se apropie de tărâmul rațiunii? Încercând să răspundă la această întrebare, Herzen acceptă ca axiomă ideea unei dezvoltări naturale, irezistibile a tot ceea ce există - natura și istoria - spre o libertate din ce în ce mai mare În același timp, desigur, legile dezvoltării umane în multe privințe convergeau, identificate cu legile naturii Mișcarea istorică a fost considerată ca o sferă în care legile naturale continuă să funcționeze, dar rațiunea a fost atribuită și naturii, i s-a atribuit un scop și principii sociale similare Biblioteca "Runivers" originea și atributele de conținut Incoerența, tendința idealistă care s-a manifestat în acest caz, a fost reversul dorinței complet consecvente a gânditorului de a stabili legi uniforme, generale, a tot ceea ce există În general, reflecțiile lui Herzen asupra problemelor istoriei, împletirea studiilor sale de științe naturale cu studiul problemelor politice și sociale au avut o influență extrem de fructuoasă asupra concepțiilor sale filozofice Și tocmai pe această cale s-au conturat contururile corecte ale rezolvării acelor antinomii pe care le-a formulat Herzen, căzut într-un cerc logic în analiza problemei unității ființei și gândirii Dându-și seama de "responsabilitatea reciprocă" a naturii și a gândirii, Herzen a încercat să rupă acest cerc logic apelând la istorie - o realitate care include atât natura, cât și logica ca momente Herzen începe să înțeleagă că fără a studia istoria nu se va înțelege nimic nici în natură, nici în spiritul uman "Istoria leagă natura cu logica: fără ea, se destramă; rațiunea naturii numai în existența ei - existența logicii numai în rațiune; nici natura, nici logica nu suferă, este sfâșiată de îndoieli; nu le pasă de nicio contradicție; unul nu le-a ajuns, celălalt le-a îndepărtat în sine - aceasta este opusul lor incomplet Istoria este o epopee a ascensiunii de la unul la altul Gândirea istorică este activitatea generică a omului, o știință vie și adevărată, acea gândire universală care ea însăși a trecut peste întreaga morfologie a naturii și s-a ridicat treptat la conștiința ei legitimitate de sine " (,) " Numai știința istorică poate fi discutată atunci când este vorba despre dezvoltarea reală" (,) Pe de altă parte, tocmai complexitatea procesului istoric, "versatilitatea" acestuia, prezența multor "elemente fierte" în procesul în mișcare sunt cele care, după Herzen, dau naștere nevoii "speculării", dialecticii ca o metodă de cunoaștere (vezi ,) Aici, în esență, a fost conturată o nouă abordare a înțelegerii gândirii umane, a fost bâjbâită o cale de ieșire din cercul logic "natura - om" Totuși, în general, deși Herzen a făcut apel la istorie, el totuși nu a reușit să înțeleagă esența și

originea cunoașterii științifice Ca toți filozofii premarxieni, el nu vedea în producția socială o formă unică calitativ a realității materiale, care stă la baza vieții și cunoașterii umane Nedorind să abandoneze ideea caracterului activ al omului Biblioteca "Runivers" cunoașterea științifică, din principiul unității ființei și gândirii, care, în opinia sa, explică această idee (care ar trebui recunoscută drept marele său merit), Herzen nu a putut deriva gândirea, logica din natură, oricât s-ar fi străduit , pentru că acest lucru era pur și simplu imposibil, întrucât adevărata bază a gândirii este practica de producție materială, pe care Herzen nu o cunoștea în această calitate El nu a putut explica trecerea de la empirism la "speculație" - și din nou pentru că această tranziție, legătura dintre experiență și teorie, nu poate fi înțeleasă decât prin practica umană - și nu există altă cale Experiența căutărilor ideologice și filozofice ale lui Herzen la mijlocul anilor , cu realizările și limitările sale, este o dovadă clară că în filosofia post-hegeliană era imposibil să fii un gânditor materialist consecvent fără a te îndrepta către materialismul istoric Dacă Herzen chiar a reușit să depășească idealismul istoric în orice întrebare, atunci aceasta a fost doar o aparență: această depășire avea loc de obicei prin reducerea fenomenelor sociale la fenomene naturale În cele din urmă, în ciuda afirmațiilor naturaliste individuale, Herzen a aderat la punctul de vedere conform căruia realitatea istorică este un proces de desfășurare dialectică a minții omenirii; acesta este conținutul "activității sale tribale" Doar raționalitatea istoriei ar putea fi, așa cum și-a imaginat Herzen, o garanție a fezabilității idealului socialist Dacă nu este cazul, atunci unde este garanția că rasa umană nu a "înnebunit"? Cu alte cuvinte, doar datorită conceptului de rezonabilitatea realității, Herzen a privit cu optimism viitorul omenirii: da, există o luptă în lume, răul inert triumfă, dar forțele binelui, dreptății și rațiunii va învinge în cele din urmă inerția materiei, va răsturna forțele răului Drama spirituală a lui Herzen, generată de evenimentele de la mijlocul secolului al XIX-lea, nu s-a limitat la prăbușirea speranței sale pentru o revoluție în Europa Cea mai profundă criză a zdruncinat nu numai ideea sa anterioară despre perspectivele socialismului, ci și cele mai profunde și aparent nu legate direct de ideile filozofice ale politicii Aceasta și-a găsit expresia în primul rând în respingerea ideii de raționalitate a istoriei, care anterior, în ciuda Biblioteca "Runivers" rezervări individuale, Herzen a împărtășit în general Acum este convins că "viața are propria ei embriogeneză, care nu coincide cu dialectica rațiunii pure" (,) Această descoperire, care caracterizează o viziune mai realistă a realității istorice în comparație cu cea anterioară, Herzen o face în cursul criticării idealismului, care a stat la baza filozofică a teoriilor socialiste utopice Prăbușirea iluziilor socialiste a fost realizată de el - filozofic - ca urmare a independenței revelate a vieții sociale față de conștiința teoretică Adevărat, obiectul imediat de atac al lui Herzen în anii și a fost, strict vorbind, nu idealismul, ci dualismul Dar vorbind despre dualism, pe care el îl caracterizează ca fiind o relicvă a creștinismului, Herzen îl vede ca urmărind iluzii în viață, respingând o idee reală a realității, "prostiile sunt universale și, prin urmare, foarte importante Copilăria creierului uman este de așa natură încât nu ia adevărul simplu; pentru mințile năucite, distrase, confuze, doar că este clar ceea ce nu poate fi înțeles, ceea ce este imposibil sau absurd" (,) Critica lui Herzen asupra naturii idealistic dualiste a conștiinței sale sociale contemporane a fost, în același timp, un fel

de autocritică: gânditorul părăsește viziunea anterioară a istoriei ca proces de ascensiune ireversibilă a omenirii către o existență din ce în ce mai rațională Spunând că "istoria nu are acel scop strict, neschimbător, pe care îl predau catolicii și despre care propovăduiesc filozofii, formula dezvoltării ei include multe principii schimbătoare " (,), Herzen renunță la primul, plin de teleologism, noțiune de regularitate istorică În același timp, Hegel devine și el serios "Desigur", spune cartea "De pe celălalt mal", "legile dezvoltării istorice nu se opun legilor logicii, dar ele nu coincid în căile lor cu căile gândirii, deoarece nimic din natură nu coincide cu normele abstracte pe care le construiește rațiunea pură " (,) Ocupându-se de rămășițele teleologismului în înțelegerea istoriei, Herzen acuză direct "filozofia speculativă" germană că a introdus o teorie fatalistă vagă în știința naturală și în istorie Anterior, Herzen însuși credea că "întâmplarea are în sine ceva insuportabil de respingător pentru un spirit liber" și a cerut "părăsirea lumii hazardului", ridicându-se și dezvoltându-se "în sfera rațională și eternă a universalului" (,) În lucrări scrise după revoluție Biblioteca "Runivers" , spune altfel: "Am fost mai degrabă surprinși de înțelepciunea abstractă a naturii și a dezvoltării istorice; este timpul să ghicim că în natură și istorie există o mulțime de întâmplări, stupide, nereușite, confuze" (,) Herzen subliniază acum puternic faptul că realitatea istorică nu este supusă minții, teoriei și conștiinței omenirii " Unde este nevoia ca viitorul să deruleze programul pe care l-am inventat?" (,) - o astfel de întrebare este pusă de gânditorul rus și recunoaște sincer că nu are răspuns la ea Istoria se află acum în fața lui ca procedând conform propriilor ei legi "Conștientizarea neputinței ideii, absența puterii obligatorii a adevărului asupra lumii reale, ne tulbură Un nou tip de maniheism ne apucă, suntem gata, par dépit , să credem în răul rațional (adică, intenționat), așa cum credeam în bunătatea rațională - acesta este ultimul tribut pe care îl plătim idealismului" (,) Dar Herzen respinge și credința în "răul rezonabil" și, din acest punct de vedere, critică conceptul pesimist al lui Schopenhauer Sensul filozofic al scepticismului lui Herzen este diferit - afirmarea faptului că conștiința, știința nu au o forță obligatorie asupra realității istorice Punând în întrebarea: " cum să construim punți de la universalitate la viața reală, de la efort la aplicare?" (,), Herzen, după revoluție, a susținut privirea în istorie fără teorii acceptate anterior Cursul istoriei este în multe privințe ilogic și trebuie să ținem cont de asta - asta predică Herzen Acest accent pe natura ilogică, irațională a istoriei nu este altceva decât o formă specială a descoperirii de către gânditor a unicității legilor procesului social "Aici există o logică proprie, nebună, dar logică" (,), ar spune într-o zi Herzen "Logica nebună", "nebunia generică a omenirii" (,) - acesta va deveni laitmotivul multora dintre argumentele sale despre dezvoltarea societății În ciuda caracterului exterior paradoxal al acestei metode de exprimare, maximele lui Herzen despre divergența, mai precis, despre necoincidența legilor logicii cu viața istorică, îndepărtându-se și mai mult de filosofia hegeliană a istoriei, l-au adus în multe privințe mai aproape de percepţia dialectico-materialistă a procesului social Căci în ultimă instanță, această direcție a căutărilor ideologice a condus la concluzia, genial formulată în vremea lui de F Engels: " istoria are propriul curs, Cu enervare (franceză) Biblioteca "Runivers" și oricât de dialectic ar fi făcută această mișcare în ultimă analiză, dialectica trebuie adesea să aștepte destul de mult timp pentru istorie Nelimitându-se la a pune problema

originalității istoriei, Herzen își vede originile în faptul că dezvoltarea socială se bazează pe o realitate foarte specifică și, în plus, materială Herzen evaluează atât de sceptic teoriile progresului istoric cunoscute de el, deoarece vede baza reală a istoriei în ceva complet diferit de ceea ce o văd ei "Idealurile, construcțiile teoretice nu se realizează niciodată în felul în care sunt purtate în mintea noastră" tocmai pentru că "viața realizează doar acea latură a gândirii care își găsește un sol, iar solul, de altfel, nu rămâne un purtător pasiv, ci își dă sucul, își aduce elementele" (,) Acest "sol" este viața oamenilor "Etern reale prin instinct", masele de oameni "constituie", după Herzen, "realitatea" istorică (,) O astfel de filozofie socială, care are ca concept central nu mai "raţiunea omenirii", ci "viaţa oamenilor", i-a permis lui Herzen să abordeze analiza dezvoltării sociale într-un mod mai diferenţiat Anterior, el a scris doar despre "umanitate" Acum el numește acest cuvânt "detestabil" și, subliniind din ce în ce mai mult particularitățile vieții fiecărei națiuni individuale, multivarianța destinelor istorice, condamnă conceptul de "algebră istorică", care a indicat lucrul comun în dezvoltarea diferitelor popoare, dar nu a determinat condițiile particulare pentru dezvoltarea fiecăruia dintre ele Această metodologie îi oferă lui Herzen posibilitatea de a sublinia rolul semnificativ jucat de tradițiile și instituțiile naționale în dezvoltarea istorică în general și în mișcarea socială în special Vederea bazei reale a procesului istoric în viața popoarelor a stat la baza căutării ideologice originale a lui Herzen, în timpul căreia a ajuns la conceptul așa-numitului socialism rus Despre esența sa am vorbit deja mai devreme Amânând înființarea unei societăți socialiste în Europa de Vest pentru un viitor la infinit îndepărtat, Herzen credea că "dacă Europa nu reușește să se ridice prin transformarea socială, atunci alte țări vor fi transformate" (,) Herzen a găsit țara cea mai capabilă de transformare socială, îndreptându-și gândurile către Rusia Da, a recunoscut el, rușii erau cu mult în urma Europei Dar K Marx, F Engels Lucrări, vol , p Biblioteca "Runivers" în această "tinerețe" a poporului rus, neîngreunat, ca și occidentalii, cu tradiții vechi ale vieții istorice, și fericirea ei Zdrobit și abătut, el și-a păstrat totuși sufletul puternic, marele său caracter național, a cărui trăsătură este o simpatie firească, inexplicabilă, pentru comunism Acest spirit comunist al poporului rus se exprimă în comunitatea sa țărănească rurală Ce a considerat Herzen socialist în comunitate? Democrația, sau "comunismul" (adică, colectivitatea), în conducerea vieții artelului: țăranii la adunările lor hotărăsc treburile comune, aleg judecători de pace, șeful, care nu pot acționa contrar voinței " pace" Acest management general al vieții este legat de faptul că oamenii "dețin" pământul în comun Împreună o prelucrează, folosesc în comun pajişti, păşuni, păduri O asemenea proprietate comunală i s-a părut lui Herzen germenul proprietății colective În sfârșit, Herzen a văzut și un element de socialism în dreptul țăranului la pământ, adică în dreptul fiecărui țăran la o împărțire de pământ, pe care comunitatea trebuie să i-l dea în folosință Acest drept, potrivit lui Herzen, exclude apariția unui proletariat fără pământ în Rusia (vezi , -) Într-un cuvânt, în comunitatea patriarhală, care a supraviețuit și printre alte popoare slave, Herzen a văzut un mijloc de transformare socială radicală, un adevărat element al socialismului " În coliba țăranului rus am găsit embrionul instituțiilor economice și administrative bazate pe proprietatea comună a pământului, pe comunismul agrar și instinctiv" (,) Subliniind în același timp

aspectele negative ale comunității, în care individul este "absorbit de lume", spunând că "orice comunism nedezvoltat îl suprimă pe individ" (,), Herzen a propus ca cea mai importantă componentă organică a sa conceptul de socialism "rus" poziția de necesitate "fertilizare" a "lumii" țărănești de către știința occidentală, adică, strict vorbind, de ideea socialistă Fără dezvoltare prin știința Occidentului, "comunismul agrar", care rămâne, parcă, în subsolul istoriei, va rămâne nepoliticos, suprimator asupra individului Dar acesta nu este deloc socialism, pentru că nu poate exista socialism care să nu se bazeze pe libertatea individului "Sarcina noii epoci în care intrăm este de a dezvolta în mod conștient, pe baza științei, elementul autoguvernării noastre comunitare pentru a deplina libertatea individului, ocolind Biblioteca "Runivers" acele forme intermediare prin care, în mod necesar, a mers dezvoltarea Occidentului, rătăcindu-se pe căi necunoscute Noua noastră viață trebuie să împletească aceste două moșteniri într-o singură țesătură în așa fel încât pământul să rămână sub picioarele unei persoane libere și ca membrul comunității să aibă fața complet liberă* (,) Rusia, de altfel, poate trece de la o comunitate la socialism, ocolind anumite "faze ale dezvoltării europene", pentru că oamenii ei avansati, care "au trecut prin civilizația occidentală" și au asimilat teoriile revoluționare și socialiste, au absorbit, parcă, lumea experiență istorică (vezi ,) Astfel, "socialismul rus" al lui Herzen nu a însemnat în niciun caz idealizarea comunității țărănești și nu a reprezentat deloc un fel de întoarcere de la occidentalism la slavofilism sau rusofilism; a fost o expresie (în acele condiții, desigur, iluzorie, utopică) a unei căutări teoretice îndrăznețe - o căutare a unei variante a mișcării accelerate a Rusiei spre reorganizarea socialistă prin experiența spirituală a țărilor din Europa Occidentală, întruchipată în învățăturile sale socialiste "Socialismul rus", în viziunea lui Herzen, nu a negat posibilitatea altor căi către socialism, fiind doar una dintre opțiunile mișcării istorice spre viitor Întrebarea lui Herzen despre dacă Rusia ar trebui să "trece prin toate fazele vieții occidentale pentru a ajunge la sudoarea sprâncenei, cu genunchii îndoiți prin râuri de sânge, la aceeași ieșire, la aceeași idee a unei structuri viitoare și a imposibilitatea formelor moderne, nu însemna altceva " la care a ajuns Europa" (,) Afirmația lui nu a însemnat nimic altceva: "Reprezentăm un caz special al unei noi ordini economice, al unei noi cetățeni, una dintre aplicațiile lor" (,) Aceasta este în deplin acord cu convingerea constantă a lui Herzen (de la sfârșitul anilor , când a abandonat ideea de "algebră istorică"): "Ideile sociale, în întruchiparea lor, vor avea o varietate de forme și aplicații " (, cartea ,) La cele spuse este de asemenea necesar să se adauge observația valoroasă a lui G V Plekhanov: el a scris că apelul lui Herzen la comunitatea țărănească rusă "a fost o semi-recunoaștere că nu gândirea determină ființa, ci ființa care determină gândirea de la sine " Aici, așadar, descoperim din nou o tendință materialistă în G V Plehanov Opere, vol XXIII, p Biblioteca "Runivers" înțelegerea istoriei de către Herzen De asemenea, în declarațiile sale repetate se exprimă că dintre toate problemele sociale, cea mai importantă, determinantă este "problema economică" Dar, în parte, tendința către materialism în interpretarea societății s-a manifestat prin întărirea acelor note naturaliste care fuseseră anterior în părerile lui Herzen, iar în epoca dramei sale spirituale a sunat în mod natural cu o vigoare reînnoită Punând întrebarea cum trăiește și se mișcă un popor, Herzen fie nu dă un răspuns, fie indică sentimentele, instinctele popoarelor, scrie

despre "gândul ascuns" al popoarelor, "forța lor neexploatată", încercând cu aceste cuvinte să determină cumva motivele dezvoltării deosebite a diferitelor țări "Oamenii, masele", potrivit lui Herzen, "sunt elementele, oceanide; calea lor este calea naturii, ei, urmașii ei cei mai apropiați, sunt atrași de un instinct întunecat, pasiuni nesocotite, păstrează cu încăpățânare ceea ce au ajuns, chiar dacă a fost rău; aruncate în mișcare, duc irezistibil cu ei sau zdrobesc tot ce este pe drum, chiar dacă este bun" (,) "Oamenii sunt opere ale naturii; istoria este continuarea progresivă a dezvoltării animalelor" (,) Și întrucât, potrivit unei asemenea concepții, "o parte din tot ceea ce se întâmplă în istorie este supusă fiziologiei, înclinațiilor întunecate" (,), în măsura în care prezența acestor "înclinații întunecate" provoacă o discrepanță între scopurile oamenilor și rezultatele mișcării istorice, discrepanța dintre procesul istoric și teoria socio-filozofică, care, după Herzen, nu acoperă tocmai aceste fenomene specifice istoric Tendința spre naturalizarea procesului istoric și-a găsit expresia și în aplicarea conceptelor științei biologice în societate Herzen scrie mult despre "tinerețea" poporului rus și, dimpotrivă, despre "moartea", "moartea" Europei, popoarele occidentale O astfel de abordare i-a permis să surprindă unele dintre aspectele reale ale istoriei sociale, în special, să dezvăluie procesul de decădere a societății burgheze contemporane, în primul rând în sens spiritual și moral Numindu-se "patologul" lumii occidentale, Herzen a văzut un semn al "morii" Europei Mai multe detalii despre locul teoriei "socialismului rus" în filosofia socială a lui Herzen după revoluția din - vezi în carte: V Smirnov Filosofia socială a AI Herzen M , Biblioteca "Runivers" în răspândirea spiritului filistinismului, captând toate păturile societăţii În ansamblu, însă, acest naturalism istoric a acționat ca un pas înapoi față de percepția dialectică a lumii "Fiziologia" în istorie s-a transformat într-o negare - aplicată procesului social - a unor categorii precum scop, progres, cauză etc O astfel de atitudine a închis lui Herzen calea de a determina perspectivele dezvoltării sociale, de a subestima teoria Întrucât nu există "sens" în istorie, întrucât evenimentele istoriei "sunt independente de voința oricui, de conștiința oricui", întrucât lumea nu poate fi refăcută "după vreun program; el merge pe drumul lui, și nimeni nu este în stare să-l ducă în rătăcire "(, ;), atunci, firește, a fost pusă sub semnul întrebării și posibilitatea filosofiei istoriei, a teoriei societății Totuși, în scepticismul lui Herzen, îndreptat către învățăturile filozofice și istorice cunoscute de el, a existat și un început sănătos Ea s-a manifestat, în special, prin faptul că, criticând iluziile idealiste ale socialiștilor utopici (și ale lui), chemând la "privirea" în realitate "fără o temă pregătită, fără un ideal inventat" (,), Herzen s-au opus aspru pretențiilor ideologilor împotriva infailibilității învățăturilor lor, împotriva intențiilor și aspirațiilor lor de a dirija și corecta realitatea în mod subiectiv, s-au răzvrătit împotriva oricărui fel de dogmatism și doctrinarism Fără a se limita la aceasta, Herzen pune problema puterilor teoriei, a cunoașterii raționale în general Vorbind împotriva suprarationalismului, el a pornit din nou de la ideea că cursul realității nu coincide cu dezvoltarea gândirii Și nu întâmplător una dintre principalele metode ale operei lui Herzen este ironia: la urma urmei, "ironia exprimă supărarea că adevărul logic nu este același lucru cu adevărul istoric, că, pe lângă dezvoltarea dialectică, are propriul său pasional și accidental dezvoltare, că, dincolo de rațiunea ei, are propria ei dragoste" (,) În acest sens, Herzen subliniază

rolul enorm pe care arta îl joacă în cunoașterea vieții Dacă vorbim despre direcția generală a operei socio-filozofice a lui Herzen după revoluția de la , atunci, ținând cont de toate aruncările gândirii sale, aceasta se caracterizează printr-o intensificare a unei tendințe realiste, materialiste Legate de aceasta au fost apelurile repetate ale lui Herzen la știința naturii în anii și și satisfacția sa față de Biblioteca "Runivers" despre faptul că știința este din ce în ce mai "făcută direct și deschis de antiidealism, reducând tot ce este teologic și misterios la natural și istoric" (,) În două articole ale acestei epoci - "Experiența conversațiilor cu tinerii" ( ) și "Conversații cu copiii" ( ), dedicate acoperirii populare a problemelor filozofice fundamentale, Herzen a acționat în primul rând ca un critic al religiei Explicând toată absurditatea ideilor despre "sufletul" existent fără corp și ideea creației divine, Herzen subliniază: "substanța" este ceea ce stă la baza întregului univers (vezi , -) Totul în natură este "doar o schimbare în materialul etern, gata făcut" (,) Numai conformându-se proprietăților și legilor dezvoltării "lucrurilor" o persoană poate "le ordona" (vezi , -) Creșterea tendinței materialiste nu a fost în niciun caz însoțită, însă, de o mișcare ascendentă în sfera strict metodologică În "Scrisori despre studiul naturii", considerând scepticismul drept "o consecință naturală a dogmatismului" (,), Herzen a scris despre Sextus Empiricus și Hume că, cu ironia lor, cu scepticismul lor, au executat "toată știința pentru că nu este toată știința" (,), adică este doar relativ adevărată După , Herzen însuși a pus uneori la îndoială posibilitatea adevărului istoric, a științei sociale în general, pur și simplu pentru că "adevărurile" pe care le-a deținut până în s-au dovedit a fi nefondate Perfect conștient de dependența și interdependența generală și universală a fenomenelor în procesul existenței și dezvoltării lor - numai aceasta face din Herzen unul dintre cei mai profundi gânditori sociali ai epocii - el încă nu poate determina baza, sursa primară a mișcării istorie În realitate, aceasta însemna că Herzen nu a mers mai departe decât conceptul de interacțiune, "responsabilitate reciprocă" a fenomenelor istorice, limitându-se la constatarea caracterului contradictoriu, dialectic, al mișcării sociale Istoria pentru el este, pe de o parte, un proces obiectiv, spontan, iar pe de altă parte, unul conștient, creativ Ea nu depinde de nimeni, cu toate acestea, se va supune pe oricine o poate conduce Îndemnurile de a se supune demersului auto-legitim al popoarelor au fost combinate în Herzen cu o respingere categorică a fatalismului "Istoria se face din voința omului, și nu de la sine" (,), a subliniat el " Circumstanțele sunt multe, dar nu toate Fără participare personală, fără voință, fără muncă, nimic nu se face complet Aici constă măreția acțiunii umane Biblioteca "Runivers" în istorie" (,) Deși a fixat corect "responsabilitatea reciprocă" a dreptului istoric și a voinței umane, Herzen totuși nu a reușit să rezolve problema fundamentelor și originalității determinismului social Cea mai profundă interpretare a ei este surprinsă în următoarele cuvinte: "Evenimentele sunt la fel de create de oameni pe cât sunt oamenii de evenimente; acesta nu este fatalism, ci interacțiunea elementelor unui proces în desfășurare, a cărui latură inconștientă poate fi schimbată de conștiință Munca istorică este doar o chestiune de înțelegere vie a existentului Dacă zece oameni înțeleg clar ce vor mii de oameni, mii îi vor urma De aici nu rezultă încă că aceste zece vor duce la bine Aici începe problema conștiinței" (,) Având în vedere problema progresului, direcția dezvoltării sociale, "sensul istoriei", Herzen a dezvăluit și o adevărată contradicție; spunând că

viitorul nu există, că istoria "nu are rost", nu merge nicăieri, a afirmat totuşi că istoria se îndreaptă spre socialism Căile istoriei, după Herzen, "sunt trase fără plan" (,) Dar tocmai pentru că "viitorul se compune", că "continuă trecutul" (,), este posibil, pe baza datelor istoriei trecute şi realităţii prezente, "după teoria probabilităţii", după cum spunea uneori Herzen (,), pentru a prevedea prezice acest lucru Relaţia dintre prezent şi viitor a fost fixată aici în principiu corect, dar sarcina clarificării criteriilor de progres social şi a necesităţii acestuia s-a dovedit a fi, în ultimă instanţă, din nou nerezolvată Aici este necesar de remarcat rolul deosebit jucat de categoria "posibilităţii" în filosofia socială a lui Herzen din anii şi Posibilitatea, potrivit lui Herzen, este aceea care, parcă, leagă idealul şi realitatea Subliniind "diferenţa dintre posibil şi inevitabil" (,), Herzen în mod repetat - şi mai ales viu în eseul "Robert Owen" - dezvoltă ideea că realizarea anumitor posibilităţi depinde de "participarea umană", care este " un fel de creativitate " (,) Îndepărtându-se definitiv de interpretarea fatalistă a determinismului, caracteristică multor gânditori premarxieni, Herzen bâjbeşte aici unul dintre aspectele esenţiale ale dialecticii procesului istoric, deşi, repetăm, problema multivarianţei procesului social a făcut-o nu primesc o înţelegere complet ştiinţifică de la el Considerat dialectic Herzen şi problema conexiunii dintre individ şi masă, individ şi mediu: individul este determinat de condiţiile sociale, depinde de mediul înconjurător Biblioteca "Runivers" mediu, a subliniat Herzen, subliniind totodată că proprietatea principală a personalităţii este activitatea sa, libertatea ei "Omul este mai liber decât se crede de obicei Depinde foarte mult de mediu, dar nu atât de mult cât se înrobeşte acestuia O mare parte din soarta noastră stă în mâinile noastre, merită să o înţelegem şi să nu renunţăm la ea" (, -) În lucrarea "Un bătrân tovarăş", reflecţiile asupra interdependenţei individului şi a mediului au rezultat în formula finală: "Personalitatea este creată de mediu şi de evenimente, dar evenimentele sunt realizate şi de indivizi şi îşi poartă amprenta - aici este interacţiunea" (, cartea ,) Confruntat cu o antinomie socială fundamentală, încercând uneori să o rezolve în mod speculativ, Herzen a tins uneori către una sau alta extremă, dar în ansamblu nu a respins niciodată niciuna dintre laturile contradicţiei descoperite, tocmai pentru că rezolvarea contradicţiilor sociale fixată de raţiunea este, după Herzen, conţinutul luptei istorice Metodologia care stă la baza unei astfel de abordări a vieţii istorice şi a problemelor sale este cu siguranţă departe de atât metafizica plată, cât şi eclectismul fără principii Este mai degrabă un fel de "dialectică negativă" ca cea pe care Kant a dezvoltat-o la vremea lui, într-un mod diferit şi pe un alt material, epistemologic Cu toate acestea, deşi a remarcat corect unilateralitatea soluţiilor anterioare la cele mai importante probleme ale filosofiei istoriei, Herzen a fost încă incapabil să acorde o consideraţie pozitivă antinomiilor sociale: în general, el s-a limitat la constatarea "responsabilităţii reciproce " a contrariilor "În toate sferele vieţii", a scris el, "întâlnim antinomii insolubile, aceste asimptote, luptă mereu spre hiperbola lor, fără a coincide niciodată cu ele Acestea sunt graniţele extreme între care viaţa oscilează, se mişcă şi curge, atingând mai întâi un ţărm, apoi altul" (,) Incapacitatea de a găsi o nouă soluţie, când imperfecţiunea celor anterioare era deja recunoscută, a determinat caracterul profund dramatic al căutărilor teoretice ale lui Herzen în anii şi În perioada - ? Părerile filozofice ale lui Herzen, desigur, nu au rămas neschimbate O schimbare deosebit

de vizibilă către o nouă etapă în dezvoltarea lor a fost conturată spre sfârșitul anilor ' În acest moment, Herzen subliniază din ce în ce mai puternic ideea unui act istoric, care înlătură antinomia "om - mediu", urmărește să înțeleagă istoria ca o "cauză liberă și necesară" a omului (, cartea ,) El scrie din ce în ce mai clar că "mediul moral" (pentru el este un sinonim pentru Biblioteca "Runivers" relațiile sociale) are propriile legi și, recunoscând că "omul social eludează fiziologiei" (, cartea ,), subliniază: numai sociologia, care nu a fost încă creată, va smulge omul "din teatrul anatomic pentru să-l întoarcă în istorie" (, cartea ,) Gânditorul declară acum destul de fără ambiguitate că fiziologia creierului este incapabilă să explice nimic în sfera fenomenelor sociale Această respingere clară a naturalismului, această recunoaștere a faptului că problemele vieții istorice, și în special problema libertății voinței omului, nu pot fi rezolvate prin căi și metode natural-științifice, se dovedesc a fi legate de Herzen - și aceasta este remarcabil - odată cu trezirea în el a unui nou interes pentru subiecte pur filozofice, teoretice generale "Dacă nu mi-ar fi frică de vechiul limbaj filosofic, aș repet că istoria nu este altceva decât dezvoltarea libertății în necesitate" (, cartea ,), scrie Herzen, iar această "întoarcere" la Hegel este foarte caracteristică Cercetările teoretice și căutările lui Herzen de la sfârșitul anilor ' au făcut parte integrantă din noua sa - ultima - turnură spirituală, asociată cu o reevaluare a unora dintre cele mai importante atitudini socio-politice, cu un apel la Prima Internațională Cu toate acestea, aceste noi căutări nu au fost finalizate Punctul culminant al gândirii filozofice a lui Herzen a rămas Scrisorile sale despre studiul naturii ♦ * ♦ Această ediție a "Operelor" lui Herzen cuprinde principalele sale lucrări filozofice ("Amatorism în știință", "Scrisori despre studiul naturii" etc) și socio-filozofice ("De pe celălalt mal", "Robert Owen", "Scrisori" către Inamic" și etc) Aranjate în ordine cronologică, materialele publicate vor oferi cititorului o imagine destul de completă asupra originalului, plin de dinamică, extrem de artistic sub formă de opera filozofică și teoretică a remarcabilului gânditor rus, a intenselor sale căutări ideologice care pătrund în toate lucrările sale - de la cele mai vechi articole ("Despre locul omului în natură", etc) la un testament filozofic și politic - scrisori "Către un bătrân tovarăș", pe care V I Lenin le-a considerat ca dovadă a tranziției lui Herzen care a început la sfârșitul anilor ' "de la iluzii" " peste Biblioteca "Runivers" "democratismul burghez de clasă la lupta de clasă dură, inflexibilă, invincibilă a proletariatului" În comparație cu edițiile anterioare în două volume ale Operelor filosofice alese ale lui Herzen, publicate în urmă cu aproximativ patruzeci de ani, această ediție a fost dublată ca volum și a fost rafinată semnificativ în compoziție Conține publicații care nu au fost incluse în edițiile din și unele dintre primele lucrări ale lui Herzen, o serie din articolele sale din - , pe care le-a combinat ulterior sub titlul "Caprici și reflecții", articole consacrate lecturilor publice ale lui T N Granovsky (una dintre ele a fost publicată pentru prima dată doar în), două O serie de articole din anii ("Sfârșituri și începuturi" și "Scrisori către un călător"), articole "Experiența conversațiilor cu tinerii", "Răspuns la o doamnă rusă", "Conversații cu copiii" si altii Mai pe deplin - șase extrase care sunt importante în raport cu lucrările independente - sunt prezentate în această colecție "Trecutul și gândurile" Interesante, în opinia noastră, sunt selecțiile de texte din jurnalele și scrisorile lui Herzen, concretizând ideea procesului dezvoltării sale ideologice

și filosofice, dezvăluind laboratorul său de creație Întocmită pe baza Operărilor colectate ale lui A I Herzen în treizeci de volume (Moscova, -), această carte în două volume este prevăzută cu note, indici nominali și de subiecte, precum și un index al numelor literare și mitologice A Volodin V I Lenin Poli col cit , vol , p Biblioteca "Runivers" PE LOCUL OMULUI ÎN NATURĂ (DEDICAT T P PASSEK) Vai de voi, cărturari și farisei, că curățați exteriorul borcanului (Mat XXIII) Semblables aux physiologistes les philosophes critiques ont fait de univers ce que ceux-là ont fait de l'homme vivant - un cadavre Religioni S L Simoniennc E Rodrigues (p) Legile naturii, manifestarea vieții sale, sunt constante și neschimbabile într-un singur fenomen și în întreaga lume fenomenală Deci, dezvoltarea sa cronologică poartă semnele celei mai stricte secvențe; ea urcă treptat de la simplu la complex, începând cu corpurile de viață secretă și terminând cu autocunoașterea Ce loc i-a acordat omului natura în evoluție? A fost o vreme când planeta noastră, neorganizată, după cuvintele geogoniei inspirate divin, nelocuită, neterminată, s-a repezit în spațiul nemărginit al sistemului solar; forțele sălbatice și nestăpânite ale naturii au năvălit cu furie asupra ei; s-au zdrobit stânci imense de granit, acoperind alte ruine cu fragmentele lor, alte fragmente; râuri clocotite de metale topite curgeau în jurul suprafeței sale, străine oricăror locuitori; "Dar chiar și prin aceste distrugeri, scopul creației este vizibil", spune istoricul natural Herder Această stare haotică a început dezvoltarea planetei: de la existența elementară, a trecut la propria existență și a început doar cu natura, nemetalic , necesitând cel mai mic grad de viață, trăind din moartea altor regate*; când este suficient de format, după apariția rocilor primordiale, forțele furioase se potolesc, căldura imensă care a topit planeta noastră într-o minge scade, aspirațiile de foc ies la suprafață mai rar și este stăpânită de apă, căzând * Sperăm că domnul Maksimovici ne va ierta că am furat această expresie minunată Biblioteca "Runivers" curgând din atmosferă, care nu putea cădea pe suprafața fierbinte Au apărut condițiile vieții plantelor - au apărut plantele și de la bun început, adică din plante fără semințe Până acum, în adâncurile pământului, printre stâncile a doua născute, au existat urme ale acestor ferigi gigantice, întinse într-o formă imensă mai mult decât prin căldura tropicală care era peste tot Suprafața s-a răcit, apa s-a repezit asupra ei mai puternic, iar pâraiele furioase, sfâșiind văi, formând munți, smulgând stânci, dizolvând pietre, au distrus primii locuitori ai suprafeței pământului și au dispărut, lăsând în urma lor nenumărate animale acvatice Deci, se pare, ordinea a fost încălcată, pentru că în spatele plantelor fără semințe ar fi trebuit să apară cele fără semințe Nu, cel mai jos în regnul animal nu este mai perfect decât cel mai înalt în vegetal Luați o magnolie, o minunată magnolie orientală și comparați-o cu un melc pe jumătate mort Gradele vieții formează cercuri care se intersectează Mai departe, noi urme și rămășițe de plante și animale, și noi urme de răsturnări care le-au distrus, și printre ele animale uriașe, corespunzătoare colosalității și distrugerii și creației de atunci Vrei să vezi această natură, sălbatică, neterminată, colosală? Apoi părăsiți Europa - o Europă mediocră, uzată - totul în ea este sărac și cu jumătate de inimă; lasă-i pinii pe jumătate morți, teii pe jumătate morți, plopii ei plângători, râurile ei înguste, clima temperată, Elveția ei veșnică cu ghețarii ei Mergeți acolo unde scoarța de baobab vă va spune despre câteva secole de existență, unde un palmier mândru și nobil își ridică cu aroganță capul încoronat; du-te acolo, în New Holland, în acea ţară

fecioară, pe care mâna omului abia s-a atins; unde nu s-au vindecat încă cicatricile și rănile tulburărilor cumplite pe tot pământul, unde te va arde cerul înroșit, unde oceanul este aproape și unde ceva antediluvian îți va aminti de un ornithorhynchus , cu care vei mai degrabă întâlni decât cu un bărbat Aproape așa a fost natura a doua creată; dar iarăși flacăra se revarsă din măruntaiele pământului, iar apa inundă munții cei mai înalți - distrugerea domnește, după ea a treia regiune dată pe care locuim Lucrările lui Humboldt, Brongniard, Cuvier au aplatizat globul pământesc în fața noastră până la miezul lui; Dar unde este homo diluvii testis ? Acesta este un mister pentru geologii secolului trecut S-a rezolvat prin faptul că Cuvier a dovedit imposibilitatea de a le găsi Deci, natură formativă despărțită de întreaga lume Biblioteca "Runivers" ruine și distrugeri, oceane de inundații și erupții de foc, regnul animal din regatul auto-cunoașterii Creatorul a dorit ca natura, pe deplin dezvoltată, să se prezinte regelui ei, omul, necesară naturii; cine fără el ar aprecia creația și l-ar venera pe creator și l-ar iubi? Odată cu apariția omului, aceste răsturnări larg răspândite încetează și cu cât merg mai departe, cu atât sunt mai puțin frecvente Acum, ocazional, natura ne amintește de puterea sa cu erupții vulcanice, inundații frecvente și cutremurări ale pământului Așa că, după o furtună puternică, un nor obosit dispare pe cer, dar totuși de departe se mai aud din când în când tunete înfundate, iar fulgere palide, fulgerând instantaneu, luminează împrejurimile Tulburările sălbatice, generale, au dispărut Natura are grijă de copilul ei iubit, omul Și cine este acest om înălțat mai presus de orice natură? Este un animal ca toți ceilalți? Pentru a rezolva acest lucru, să aruncăm o privire asupra ascensiunii ființei de la fosilă la om Diferitele grade de manifestare a vieții exprimă idei diferite și, deși se reunesc la granițele lor, sunt clar separate (să spunem expresia) de centrii lor Întâlnim manifestarea inițială a ființei cu o predominanță a formei în fosile, non-minere, dar nu fără viață După ce a respins viața fosilelor, este greu de înțeles predominanța formei, care se realizează cu toată rigoarea, fiind atrasă în posibilitate Oamenii de geniu, întorcându-și privirea clarvăzătoare asupra obiectelor, adesea printr-un sentiment interior, poate inconștient, descoperă adevăruri, neavând cale de a le ajunge; așa s-a format partea ideală a lumii în gândurile marelui Columb; altfel, cum ar putea să viseze și să găsească în ei un sistem de reproducere Această viață este doar educațională; producând o formă, ea devine amorțită, se solidifică, iar această formă, în care s-a manifestat viața minerală, rămâne până când exteriorul se schimbă sau o descompune Prin matriță, prin materia viridis (Priestley) , natura vieții secrete se revarsă în viața vegetală; aici viața plină se luptă cu stupoarea minerală, planta este legată de continent, continentul face parte din acesta; crește din interior, dar structura sa este apropiată de minerală; nu există focalizare, nici unitate, organele sunt în exterior, iar dezvoltarea deplină a unora este declinul altora Tărâmul haotic al plantelor animale servește ca o tranziție sau, mai bine, o intrare în regnul vieții animale Aici pentru prima dată Λ I Gortse", v t Biblioteca "Runivers" este un întreg indivizibil, indivizibil, închis în sine, concentrat, rupt de continent, schimbându-și locul și, cel mai important, capabil să simtă și să acționeze Aici, se pare, este cea mai înaltă dezvoltare a naturii materiale; tot ce se poate face din materie cu ajutorul vietii, totul pare a fi epuizat - materia a ajuns la simtire! Deja un sistem roditor nu este un ultiinus finis ; creierul, sensibilul comun, încununează animalul; vederea, mirosul, auzul -

aceste ferestre tăiate în natura vizibilă - termină și încheie organismul animal S-a oprit dezvoltarea naturii la regnul animal? Nu, merge mai departe Creatorul creează omul după chipul și asemănarea lui; fără om, natura nu ar exprima pe deplin creatorul Cunoașterea de sine necondiționată a Atotputernicului se unește cu substanța inconștientă, iar o ființă este intermediară între Dumnezeu și natură, corpul aparținând lumii finite, lumii formelor, spiritul - lumii ideale, infinită Ființa lui aici este o aparență și, ca toate aparențele, tranzitorie; la finalizarea ei, existența sa hetero-elementală în lumea formelor încetează; atunci corpul său este o parte a planetei, spiritul său zboară în patria sa către creatorul său - el este o parte a lui! Acest eclectism al spiritualului cu trupul este omul Unirea contrariilor pare o întindere și, totuși, este una dintre cele mai importante legi ale naturii Substanța (conform teoriei dinamice) este o combinație de forțe expansive și compresive Nu cumva combinația de electricitate opusă a fost principalul motiv pentru formarea corpurilor nemetalice?Experimentele lui Becquerel servesc ca o nouă dovadă Cu ce este diferit omul de animale? Cunoașterea de sine, gândirea n Nu există niciun motiv să mergi mai departe Gândirea nu este suficientă pentru a separa omul de animale? Nu este suficient pentru că nu poți simți cu simțurile gândind: "Dacă nu văd, nu am încredere în el" Dar există animale atât de asemănătoare în părțile exterioare cu plantele încât s-a făcut referire cândva la ele (de exemplu, unele genuri aparținând polipilor) și se disting printr-o forță invizibilă care pune în mișcare părți ale corpului lor Din același început, omul nu este un animal, în ciuda asemănării laturii sale pământești, exterioare, vizibile cu animalele Credem că nu este nevoie de altă dovadă, căci o obiecție ne poate răsturna - exemplul unui animal care gândește! Dar cine va defăima animalul în asta, în ciuda faptului că unii dintre ei Biblioteca "Runivers" poate trimite și are instinct? Cine a observat că au dezvoltat idei despre adevărat, bun, grațios, aceste manifestări ale lui Dumnezeu însuși în om? Dar ei vor spune: animalele s-ar gândi dacă organizarea creierului ar fi diferită Poate, dar organizația este una și nu alta! C'est une chose décidée Vorbim despre plinătatea dovezii noastre nu din sărăcie; iată un altul, la fel de convingător: libertatea și voința umană Această libertate este la fel de îndepărtată de arbitrariul animal, precum este rațiunea de instinct; această capacitate creatoare de a acționa liber este cea mai sigură dovadă a începutului înalt al spiritului nostru Omul este dat însuși, natura are grijă strict de animal Un animal care satisface cerințele sugerate de natură este o plantă dezlegată de continent O persoană liberă se poate separa întotdeauna de materie și se poate muta în patria spiritului său El poartă în sine începutul voinței și aceasta depinde de lucruri exterioare, dar nu este supusă acestora Dar asta? Natura conduce animalele în mod arbitrar; dar omul nu i s-a supus, el i-a recunoscut în mod speculativ legile, convergând cu legile gândirii sale și a cucerit toată această natură imensă, puternică Ar fi necesar să spunem mai multe despre vorbire, dar vorbirea constă din semne cu care semnificăm concepte și le transmitem și, în consecință, vorbind despre gândire, îmbrățișăm deja tot ce depinde de ea Scopul științelor naturii este de a atribui un loc tuturor lucrărilor naturii; să vedem ce loc îl acordă de obicei oamenii de știință a naturii În Linnaeus, omul este legat într-o singură ordine de maimuțe și lilieci Dar Linné cunoaște virtuțile omului; o numește coroana creației, dă epitetul sapiens și adaugă, parcă pentru distracție, riosce te ipsum - totuși, un sfat foarte necesar, căci unde este cel mai puțin care se poate cunoaște

omul pe sine, ca între maimuțe și lilieci? * Dar vor spune că a fost demult, acum am ajuns departe; ia-l pe Cuvier, nu există un an în care să fi murit, iar gloria modernă nu este mai mare decât el El cedează omului o întreagă ordine, dar maimuțe inseparabile sunt aici lângă om Vorbind despre diferențele sale cu animalele, acesta este ceea ce începe el: "Piciorul uman este foarte diferit de cel al maimuței, este mai larg " Ne pot face două obiecții: că oamenii de știință natural consideră o latură animală a omului și că cei pe care i-am citat sunt senzaționaliști Deși la primul îi vom răspunde în locul lui, acum vom spune că aceasta este apărarea lor obișnuită; ♦ Vezi C Linné "Systeina Natiirae" Ed XIII, t * Biblioteca "Runivers" dar nu sunt fideli cu ei înșiși, vorbind mereu despre sufletul uman Pentru a-l infirma pe cel de-al doilea, trebuie doar să-l cităm ca exemplu pe Oken, adeptul lui Schelling, filozoful natural Oken Omul lui este un animal și, de asemenea, asemănător maimuțelor Cât de nedreaptă este o astfel de premisă a omului, la fel de teribil este materialismul prin care se explică psihologia noastră; Aici sunt cateva exemple Știți de ce o persoană nu se plimbă prin păduri, ci trăiește în societăți? Cuvier a explicat acest lucru în detaliu Lipsa hranei nu a permis unui bărbat să întrețină mai mult de o soție, iar unul dintre accesoriile monogamiei în regnul animal este participarea tatălui la creșterea copiilor; deoarece copilăria unei persoane durează mult timp, atunci se vor naște între timp noi copii și, deoarece sunt mai slabi decât părinții lor, rămân cu ei și sub puterea lor Iată boabele societății și ierarhia ei! Fără să vorbim despre slăbiciunea unor astfel de concluzii, să notăm: de ce ar trebui un bărbat, dacă este un animal, să-și întrețină soțiile? de ce în Orient există societăți cu poligamie, de ce copiii nu își părăsesc părinții când ajung la majoritate? * Vrei să știi ce este mintea și de ce animalele nu o au? Oken vă va spune: "Vocea umană este atât de diversă încât conține vocile tuturor animalelor, de aici și posibilitatea vorbirii Capacitatea de a înțelege tot felul de tonuri se numește minte, pe care animalele nu o au pentru că pot înțelege doar un număr mic de tonuri Să nu obiectăm: această onoare ar trebui să aparțină în totalitate surdo-muților! Grecii și-au umanizat zeii și, în consecință, au ridicat conceptul de om la o zeitate, iar noi încercăm să umilăm omul până la un animal cu o astfel de energie încât un naturalist celebru asigură că maimuțele ar vorbi dacă ar avea vreo schimbare în structura laringe, iar Helvetius în binecuvântată amintire în materialismul său a susținut că oamenii ar trăi în păduri, ar exista vite, dacă - e ridicol de spus - în loc de mâini ar avea copite! Crezi asta? Cu toate acestea, există oameni de știință natural care au fost mai drepți cu omul; astfel, de exemplu, sunt Bonnet, Schubert, Zuev Să luăm în considerare de ce acesta este un loc fals pentru o persoană și, în consecință, vom găsi o lipsă de modalități în care a fost determinat Mintea umană operează după anumite legi, iar absurditatea, ca o contradicție cu aceste legi, este imposibilă pentru ea ♦ Vezi "Règne animal" par Cuvier, tomul I, pag , ed ** Bine "Naturgeschichte fur Schulen", tomul II, pag , e Biblioteca "Runivers" pe De ce există nenumărate erori, teorii false, sisteme? Din incompletitudine, din lipsă de metode Se pare că această opinie poate fi acceptată; în consecință, aici-το se află la rădăcină și este necesar să găsim începutul gândului fals, pe care îl respingem Importanta metodelor este incontestabila; Cartesius, primul legiuitor al metodelor, marele Descartes, când i-au lăudat descoperirile matematice, a spus: "Lăudați nu descoperirea, ci metoda" Ea este un produs al timpurilor moderne și o însoțitoare fidelă a acestora în eternitate Dar să se lase să se

abate puțin, ca să începem să ne deducem părerea din cele mai generale Două principii în fuziune completă alcătuiesc universul: ideea și forma, interiorul și exteriorul, sufletul și trupul Mintea umană a fost divizată Un om, rareori moderat, întotdeauna purtat de primul gând sau de prima lui impresie, s-a răsfățat exclusiv fie în interior, fie în exterior, s-a înecat în ideal sau s-a pierdut în real Platon a ridicat o coloană gigantică, înaltă, cerească, a ridicat-o către sufletul omenesc și l-a îndreptat către Dumnezeu Aristotel a creat un Panteon imens și colosal, a închis toată natura în el și a lăsat moștenire secolelor următoare pentru a umple golurile Timp de douăzeci și două de secole nu au îndrăznit să părăsească porticurile peripatetice Această dualitate s-a repetat abia de curând, a fost exprimată de genii demne de vremurile moderne: Cartesius și Bacon Cartesius cu conștiința sa interioară, cu metoda lui speculativă, cu teorii uriașe; Slănină cu simțuri exterioare, cu o metodă observațională, cu un etern a posteriori Ambele sunt grozave, colosale, dar ambele sunt incomplete, unilaterale: adevărul pare să fi rămas între ei și i-au surprins doar marginile Aproape toți oamenii de știință natural au acceptat metoda lui Bacon; este excelent, nenumărate fapte deschise vorbesc în favoarea lui, dar nu este completă Bacon însuși, cunoscând numai insuficiența faptelor, care nu pot constitui niciodată cunoaștere completă, a propus metoda rațională, "care, combinată cu cunoștințele experimentale, dă cunoștințe excelente " A simțit pe deplin importanța speculației în științele naturii "Nu există un interpret al naturii mai bun decât mintea umană; pătrunde dincolo de simţuri"* Oamenii de știință naturală au făcut mai mult: până și metoda lui Bacon li s-a părut prea extinsă; au aruncat latura rațională a acesteia și au lăsat doar observații și experimente, conectându-le în diferite moduri artificiale între * "Despre demnitatea și creșterea științelor", I - Biblioteca "Runiverse" tu Ce ar putea ieși de aici? Materialism brut - nu a întârziat să apară Tot ceea ce este ideal, spiritual a dispărut, gândirea a fost interpretată prin mijloace domestice dintr-un aranjament special de organe Și am spus că o persoană diferă de un animal în suflet; au distrus sufletul, ce a ieșit din om? - Animal Au acceptat-o Dar conștiința lor i-a chinuit, au văzut că omul nu este un animal, a fost necesar să găsească o scuză și au adăugat: după formarea organelor corpului lor Logica ciudata! Mai poți spune: animalul din partea vegetativă este o plantă; dar este sarcina științelor naturii să arate că omul este în sine și că este întreg în raport cu alte lucrări, și nu că el se află tocmai în cutare și cutare părți Și cu ce drept pot ei dezasambla în om o latură materială, când prin natura ea este atât de strâns legată de imaterialul? Dacă au respins latura imaterială, atunci de ce a existat o rezervă? Toată această inconsecvență a venit din folosirea denaturată a metodei lui Bacon, care a luat o parte, cel mai puțin convingător să gândim, cel mai mult să lucreze Aceasta este soarta aproape tuturor fondatorilor de școli, și mai mult a tuturor întreprinderilor umane Primul gând este pur, înalt, dar adepți, dar timpul, care se întinde de la început până la ultimul filon și se abate adesea de la calea inițialului, ajunge la inconsecvențe Filosofia muntoasă a lui Platon a produs misticismul alexandrin; Bacon, care a vrut să creeze toate științele, Voltaire, care răstoarnă totul; Adunarea Națională din ' este terorismul întunecat și sângeros din ' ; Bonaparte - Napoleon Dar ar fi mai bine dacă o persoană s-ar ține mereu la mijloc? Nu gândim, dar este dincolo de raționamentul nostru Pe de altă parte, aruncați o privire asupra ideilor care aparțin pur secolelor palingenetice: ele se îmbunătățesc constant, pentru că sunt

noi, vaste și de neclintit De obicei se spune că [există] două moduri de a cunoaște: analitic și sintetic Pe aceasta nu se poate argumenta că analiza și sinteza nu sunt toate la fel și că ambele sunt metode de cunoaştere; dar ni se pare nedrept să le luăm drept moduri separate de cunoaştere: aceasta va duce la cele mai groaznice greşeli Nici sinteza, nici analiza nu pot duce la adevăr, pentru că sunt două părți, două momente ale unei singure cunoștințe complete Oamenii de știință natural de aici au acționat în același mod ca și cu Bacon, s-au înarmat cu bisturiul analizei și li s-a părut suficient De aici a rezultat o anumită, uneori polivalentă și precisă, cunoașterea părților, cu o deplină ignoranță a întregului Luați totul natural Biblioteca "Runivers" științele care au cel mai mult succes în ele: organologie, zootomie, anatomie, descrierea speciilor și genurilor; și fiziologia, sistemul natural, cu cât timp în urmă au apărut și cât timp au avut? Nu este nimic de spus despre psihologie - În fizică, unele fenomene individuale sunt analizate excelent, se fac aplicații de succes ale descoperirilor, iar principalele figuri ale naturii, legile funcționării lor, cauzele fenomenelor - rareori le vine chiar vorba Analiza a luat stăpânire în chimie, și cum să nu reamintim ceea ce a spus un fenomen ciudat al secolului trecut, de acea persoană care nu a avut nici predecesori, nici adepți, în sensul cel mai larg, în drumul său - J J Rousseau: "Atunci voi credeți doar că aveți cunoștințe deplină despre corpurile minereului, atunci când le reproduceți din elemente Și cum poate fi altfel conform acestei metode, cum pot înflori fiziologia și psihologia cu ea? Motto-ul analizei este separare, părți; iar sufletul și viața sunt în întregul organism și, mai mult, într-un organism viu Cu cuțitul și focul, oamenii de știință natural merg la natură, o taie, o ard și apoi se asigură că, în afară de materie, nimic nu există Și de ce fac toate astea? nu pentru a crede vreo idee, pentru a împlini o feorie, ci în acest fel - pentru a vedea ce va ieși Vezi ce natură iese din mâinile lor Nu mai este acea natură, plină de viață și grație, respirând libertate, ideea manifestată a lui Dumnezeu - într-un cuvânt, natura munților și a oceanului, natura furtunii și frumusețile fecioarei Nu, acesta este un cadavru mort rece, tăiat pe o masă anatomică, galben, albastru Totul este în dezordine, sunt multe, dar este de prisos; nu există viață și nimeni nu știe pentru ce este această grămadă de pietre, de ce aceste animale, iar printre ele una este mai bună decât celelalte - omul-animal! Peste aceste ruine domnește un materialism palid, cu sânge rece și, ca toți tiranii, este înconjurat de cadavre și asigură că aceasta este cea mai înaltă stare a științei și asigură că nu va cădea niciodată În consecință, vor spune, în opinia dumneavoastră, senzaționalismul este dăunător și trebuie să adopte o viziune și o metodă speculativă Nu, senzaționalismul a adus beneficii enorme, a pregătit o multitudine de materiale, din care oamenii de geniu vor crea o reproducere completă a naturii în mintea umană; să spunem mai multe: este într-un fel necesar ca omul de știință să fie un senzualist, căci orice spun idealiștii, cognoscibilul nu poate fi cunoscut fără mijlocirea simțurilor; senzațiile senzuale servesc drept început de cunoaștere; ele, parcă, dau primul impuls activității abilității cognitive Dar atunci când utilizați metoda experimentală, nu trebuie să vă opriți la ea, trebuie să lăsați loc și, în plus, Biblioteca "Runivers" locul e grozav, contemplare; Faptele sunt extrem de importante, dar faptele simple reprezintă puțin pentru minte Luați de exemplu toate părțile aplicate ale matematicii Se începe cu empirism, cu experiență; dar, de îndată ce ai făcut-o, tu, fără să te întorci din nou la experimente, deduci legile care există în natură,

cu toate schimbările lor, prin singura acţiune a minţii Vezi cum a descoperit Newton teoria gravitației, cum a ajuns Laplace la cele mai mari descoperiri ale sale în astronomie Deși științele naturii descriptive în acest caz sunt mult mai mici, totuși aici îi putem numi și pe de Candol, Geoffroy Saint-Hilaire, în unele privințe Vedan etc Ei folosesc aproape aceeași metodă pe care Biot a aplicat-o cu atât de mult succes în fizică și care dezvoltare le poate pune împreună cu științele exacte Dar, pe de altă parte, ultrasenzualismul unui număr mare de oameni de știință a naturii merită o cenzură universală, în ciuda unor beneficii pe care le aduc; putem spune aici cu Aristides: util, dar nedrept! Acești oameni se răzvrătesc clar împotriva filozofiei, considerând-o o prostie metafizică, râd de metodă și consideră orice sinteză a fi scolastică și toate acestea în secolul al XIX-lea; dar vedeți cât de încântați sunt de ei înșiși, cum acești muncitori necalificați ai lumii științifice vorbesc cu dispreț față de predecesorii lor: Îi poți auzi vorbind Jaut, chiar ai cucerit-o pe mireasa Schiller Ei s-au sprijinit pe perfecțiunea studiilor private și nicio altă cerință nu se dezvoltă în sufletul lor și nici un gând nu îl zguduie Dormi, odihnește-te! Pe de altă parte, se pare că idealismul singur nu va duce la o cunoaştere completă a naturii, căci ce poate fi mai real decât el? Idealismul aparține unei părți noumenale, dar natura nu este lumea aparențelor? Să ne amintim de Fichte, el nu vedea natura în spatele propriei sale În idealism vei vedea adesea că întreaga natură este împinsă sub o ipoteză strălucitoare și este mai bine să o mutilezi decât propriul gând "Ce să fac?" tu spui Urmați regula lui Bacon și combinați metoda rațională cu cea empirică Și pentru ca conexiunea să fie completă, este necesar să fuzionezi împreună (și nu un amestec!) Numai atunci se poate aștepta ca istoria naturală să se ridice la un grad înalt de știință și să ajungă din urmă cu perfecțiunea la care (într-un anumit sens) a ajuns astronomia, sora ei mai mare Atunci ei, cunoscându-și empiric subiectul, vor cunoaște și ideea care Biblioteca "Runivers" ceea ce el exprimă, va putea nu numai să anuleze natura, ci să deducă necesitatea existenței ei în acest fel și nu altfel Dar știința naturii își are tinerețea ca apărare (nu vorbim despre studiile private ale anticilor, nici măcar despre Aristotel și Pliniu), s-a născut după Bacon, iar chimia și fizica nu mai există de o jumătate de secol Această idee nu este originală, ea aparține unui număr de idei care s-au dezvoltat încă de la începutul secolului al XIX-lea Niciodată activitatea mentală nu a fost atât de puternică și atât de plină de viață ca în ultimele două secole Omenirea a trecut de la o extremă la alta, deseori sângerându-și drumul și, în cele din urmă, văzând incompletitudinea tuturor teoriilor excepționale, ea, obosită, a cerut o combinație de extreme: "ni bonnet rouge", spune V Hugo, "ni talon rouge! " Desigur, activitatea mentală nu se va opri cu aceasta, căci însăși unirea a două principii nu este o sarcină la infinit, pentru cine calculează proporțiile în care aceste principii pot fi combinate, lupta elementelor opuse nici nu se va opri - aceasta este viața mentală; dar dorinţa de a uni anti-falsiunile a intrat puternic în minte Spune-i eclectism, dă-i lui Kuzen și adaugă că Kuzen a locuit la Paris (cum se spune "la Moscova"), pentru noi este la fel Acest gând, repetăm, aparține unor idei tinere, atât de pline de speranță, și fiecare ar trebui să se considere foarte fericit dacă servește chiar și drept cel mai slab ecou al acestora Este atât de asemănător cu puternicele răsturnări antediluviane care au schimbat întreaga suprafață a planetei, ale cărei pietre arzătoare s-au împrăștiat în toată lumea și a căror lavă de sânge s-a vărsat de la

ghilotina de pe Place de la Revolution până la poalele Kremlinului natal Din ruine s-a ridicat un om nou, s-a scuturat de praf și, datorită predecesorilor săi, a început o nouă clădire Acum construiește, să așteptăm să-l judecăm - această mare lucrare va aparține posterității; nu putem decât să ne bucurăm de raza speranței care își revarsă lumina strălucitoare asupra noastră Cerințele omului reînnoit sunt mari Luați Schelling; poate că a mers prea departe în multe privințe, dar ce gânduri înalte, ce înțelegere a naturii, a științelor; în special, să ne referim la "Vom Academischen Studiuin" Vor veni şi alţii care îi vor îndeplini cerinţele, îi vom fi recunoscători: le-a subliniat Luați Franța, această țară este predominant materialistă De cât timp repetă Kabanis, Tracy, Azais lecțiile lui Kondillakova și en Biblioteca "Runivers" ciclopediștii și aceștia au fost aplaudați, iar acum centrul materialismului, Școala Normală, educată de materialiști, hrănită de materialiști, și-a încheiat strălucita existență, reînvie pe ruinele ei o nouă școală mai potrivită cu spiritul vremurilor Lasă-i să o defăimeze acum (de la tipurile politice și personale), dar această școală este grozavă și motto-ul ei este aproape de sufletul unei persoane din secolul al XIX-lea: Tout accepter et rien exclure decembrie Biblioteca "Runivers" [DEZVOLTAREA UMANIȚII, CA O SINGURA PERSOANA] Dezvoltarea omenirii, precum și a unei singure persoane, este supusă unor legi, pozitive, imuabile, necesare Nu există loc pentru arbitrar și oricât de [nici] asuprit și [nici] liberul arbitru al unei persoane, se pierde în direcția generală a oceanului întregii omeniri Fiecare acțiune, fiecare fenomen, fiecare fapt istoric este latura exterioară a celuilalt, noumenală și productivă Este clar că secolul trecut, oricât de diferit de precedentele, a fost un produs direct al acestora; examinează-l și tu, fără să știi, vei prezice din ce elemente constă Scolastica, zdrobită de autoritate, frică să exploreze, a căzut, mintea umană trebuie răsplătită - trebuie să apară scepticismul, analiza Iată armele secolului trecut, el le construiește, le distruge Feudalismul și despotismul au fost zguduite; pe ruinele lor trebuiau să apară egalitatea și constituționalitatea, conform legii naturale a opoziției - și a fost Este ciudat să certam secolul al XVIII-lea pentru asta - Este ciudat să ne dorim ca acest secol să continue până în al XIX-lea, tocmai pentru că acel secol era deja înaintea lui, iar dezvoltarea umană nu se repetă, nu stă într-un singur loc, dar merge înainte Istoria arată deja cât de departe am mers, dar mai sunt rămășițe ale acelei epoci, și asta e firesc, vor dispărea încetul cu încetul, zilele le-au fost deja calculate de Dupin, și atunci va apărea o nouă eră sau, mai bine, începe complet A crede că analiza încă triumfă autocratic, că scepticismul încă înlocuiește orice gândire și orice credință, ar fi un anacronism, în care se poate cădea fie din miopie, fie din răutate Toate acestea ni s-au întâmplat în timp ce citim un articol din The Telescope despre spiritul modern de analiză și critică! În secolul nostru s-au crescut mulți plângăși, care se întristează și se plâng de toate, nici alfabetul chinezesc nu este suficient pentru ieremiadele lor, plâng fie când văd că secolul este înaintea lor și nu înțeleg, fie în ordine pentru a arăta că ei Biblioteca "Runivers" a alergat un secol; dar să lăsăm aceste locuri comune, să stăm faţă în faţă cu articolul spus şi Commençons par le commencement Societatea și-a îndreptat toată atenția către ea însăși, pentru că este nesănătoasă Aceasta nu este viață, ci o mișcare convulsivă, adică nu o viață sănătoasă; Desigur, Revoluția Franceză nu este forma normală a existenței societății, acest lucru este de netăgăduit Pentru că atunci

când trăim pe deplin, nu o simțim, nu avem autocunoaștere - acest lucru este puțin complicat, pot simți ceea ce văd, chiar și atunci când ochii nu mă dor Dacă doar simțim și recunoaștem în noi înșine ceea ce doare, atunci, în consecință, Platon și Kant trebuie să fi fost fie oameni nebuni, fie proști, pentru că înțelegerea lor trebuie lovită de o boală pentru a atrage atenția asupra lor Toată lumea vorbește despre ordinea socială, de aceea nu există acum Da, el nu exista când au început să strige despre asta; dar credem că vorbim mai des despre lucruri care există decât despre lucruri care nu există Altfel, acceptând regula domnului autor, altul ar crede că creștinismul nu a existat în secolele al IV-lea și al V-lea, pentru că toată lumea a scris și a vorbit despre el și că acum este epoca de aur a acesteia și a religiei, pentru că nimeni nu scrie despre asta și nimeni nu vorbește Dar să nu ne oprim pe cuvinte; Este domnul autor într-adevăr atât de naiv încât își imaginează că în mai puțin de jumătate de secol omenirea ar putea distruge erorile de mai multe secole și să le înlocuiască cu una solidă, gata? Descartes a spart totul la început, dar a fost capabil să creeze o clădire armonioasă, întreagă; a făcut mari experimente, iar în ele a propus în cele din urmă metoda - un mijloc, un instrument - și s-a oprit La fel și umanitatea, ar putea înlocui tot ce a fost distrus dintr-o dată? În mișcarea convulsivă s-au născut analiza și critica, care distrug totul Desigur, analiza este unilaterală; dar are ceva folos în ea, faptele vor spune și, în plus, deja a slăbit și nu este singurul remediu Totul este distrus, totul este distrus - îl vom lăsa pe autor însuși să lupte împotriva acestui lucru, care spune de-a lungul paginii că Kuzen restaurează acum totul Veți găsi așa ceva pe fiecare rând, frazele lui se luptă între ele Vorbind despre nesemnificația oamenilor din vremea noastră, spune: scrie plinătate, vei fi uitat, un cuvânt al marelui Napoleon este mai important decât volumele tale; În ce secol a trăit Napoleon? Sau: analiza nu este utilă, este doar Biblioteca "Runivers" ko distruge, constituția engleză nu a fost dezvoltată dintr-un principiu, a fost compusă din piese separate și ea a fost cea care a determinat gloria Astfel, potrivit autorului, analiza constă în dezvoltarea de la un început Acesta este nou! Toate sistemele absolute trebuie să cadă - și prin linie Franța revenirea la monarhia absolută În general, autorul a trecut cu vederea complet că acum este deja , și nu Și la vremea aceea a trecut cu vederea tot ce este util și nu a înțeles - Era o moschee mizerabilă dintr-o parte în alta Știți, după părerea lui, care este cel mai important serviciu al revoluției? Soluția problemei: egoiștii violenți și recalcitranți nu pot forma o societate virtuoasă Pentru aceasta, nu a fost nevoie de nimic altceva decât de minte pentru a rezolva această problemă Dar i se pare periculos să acţioneze cu mintea, el numeşte filozofia un delir, o boală cronică Dar ce este o boală - o abatere de la starea normală; în consecință, autorul nostru este bolnav, și nu bolnav fizic, puteți ghici de ce să ne oprim, boala este o nenorocire Gerard a tratat nefericitul olandez Îi dorim bine Dar o altă întrebare este de ce sunt traduse astfel de articole, la care poți aplica pe bună dreptate expresia lui Napoleon - incendiaire Un sot trouve toujours un plus sot qu'il admire, - vei răspunde Mai rău, mult mai rău, e dezgustător de spus Biblioteca "Runivers" IANUARIE DEDICAT PRIETENULUI MEU DIOMIDE Publicitate: acest om mi-a depășit limita Lomonosov Et la revolution s'est faite homme V Văr, Orbitele planetelor sunt cunoscute; se dezvăluie imaginea mișcării lor; ei cred că au ajuns deja la cunoașterea deplină a sistemului lumii, pe măsură ce apare brusc o cometă, pâlpâind oblic, făcându-și o cale nouă, originală, străbătând

spațiile cerești în toate direcțiile posibile Astronomul este pierdut, crede că a distrus legile descoperite; dar cometa, fără să distrugă câtuși de puțin legile universului, le este ea însăși supusă și are propriile sale legi, la început neîmbrățișate de gândirea umană slabă, dezvăluite ulterior Ceea ce apare în spațiile nemărginite ale sistemelor cerești se repetă în dezvoltarea omenirii, a cărei orbită este și ea calculată, și-a avut și Keplerienii Deodată, apare unul mare, puternic, parcă râzând de istoric și de legile și voința lui, și distruge și creează Deși voința umană nu este legată de legile matematice, este totuși înțelept să permitem aici arbitrariul, observând dezvoltarea armonioasă a omenirii, în care fiecare voință individuală pare a fi absorbită de mișcarea generală, așa cum mișcarea Pământului duce departe cu ea toate trupurile care se află pe ea Între timp, aici este Petru; prin puterea geniului său, în ciuda oamenilor, el a împins înainte partea înapoiată a Europei, iar aceasta, dezvoltându-se rapid, s-a repezit după frații ei mai mari Petru, care și el, ca o cometă, fără să termine un ciclu, a dispărut, s-a retras din lumea noastră acum un secol și șapte ani, la ianuarie Să vedem:) A apărut acest uriaș, contrar tuturor legilor istorice, atât de distinctiv , în sine, că, pe de o parte, nu era o necesitate istorică pentru el, pe de altă parte, că fără el Rusia ar fi rămas până astăzi în starea în care era înaintea lui) După eforturile Rusiei pentru europenism, în ce și cum a reușit să facă asta până acum Biblioteca "Runivers" Articolul I Dezvoltarea omenirii necesită - să spunem mai mult: dooms - unor oameni la poziția înaltă de dezvoltatori Să ne plecăm capetele înaintea lor; dar să nu uităm că sunt instrumente de idei care, chiar și fără ele - poate altfel, poate mai târziu - s-ar fi dezvoltat Măsura înălțimii dezvoltatorilor este originalitatea lor și cunoașterea clară a ceea ce fac Acceptând acest rezultat, să căutăm dacă este posibil să interpretăm fenomenul lui Petru din legile dezvoltării ideii, să-l înțelegem nu ca arbitrar, ci ca fiind necesar În acest scop, să rezolvăm mai întâi următoarea întrebare Slavii aparțin Europei? Ni se pare că aparțin, pentru că au un drept egal la ea cu toate triburile care au ajuns să pună capăt Romei decrepite cu o moarte violentă și chinuiesc Bizanțul în agonie; pentru că ei sunt legați de ea prin legătura ei puternică - creștinismul; căci s-au răspândit în ea din Asia până în Scandinavia şi Veneţia Polonia a fost mult timp considerată inseparabilă de Europa, alte fragmente din acest trib au fost, de asemenea, înrudite de ea Dacă acceptăm că ne aparținem, dacă acceptăm că Europa este un organism viu care are propria sa viață, propriul său scop, propriul motto, în ciuda întregii eterogenități a părților sale, atunci vom accepta neapărat următoarele În acest organism viu, slavii, indiferent ce individualism au, indiferent ce loc ocupă: fie după Michelet, protejând granițele de est ale Europei, fie, după cum credea marele Petru, introducând europenismul în Asia, căci pentru scopul vieţii statului nu este încă de ajuns să fie condus pentru alte state, într-un fel sau altul - toate trebuie, împreună cu Europa, să se străduiască spre metamorfoza ei - aceasta este condiţia tuturor vieţuitoarelor organice Altfel, nu ar fi constituit o parte vie a Europei, căreia, de fapt, locația încă nu-i dă dreptul, dovadă Turcia, care, expulzând încă de la început europenismul din Bizanț, nu s-a înrudit niciodată cu Europa Nu există nicio îndoială cu privire la tendința Europei - toată lumea știe și nimeni nu contestă că ea dezvoltă cetățenia și aspiră la o civilizație mai departe (în sensul cel mai larg) umanitatea moștenită de la Roma și Grecia - aceste state de tranziție - și unită cu noi triburi o bază un început înalt -

creștinismul, viața Europei s-a dezvoltat din est și din vest Până acum, dezvoltarea Europei a fost o luptă neîntreruptă între barbari și Roma, papi împotriva împăraților, învingători de la până la Biblioteca "Runivers" cei deposedați, feudalii cu poporul, țarii cu feudalii, cu comunele, cu popoarele și în final, proprietarii cu cei care nu au Dar omenirea trebuie să fie într-o luptă până când se dezvoltă, trăiește o viață plină, nu urcă în faza umană, în faza armoniei sau trebuie să se odihnească în sine, ca Răsăritul mistic În această luptă s-a născut un stat de mijloc, care exprimă începutul contopirii principiilor opuse - iluminismul, europenismul Au avut slavii, sau, mai precis, Rusia, elemente pentru o astfel de opoziție? Dacă ar fi fost, erau foarte slabi Normanzii, care au venit să domnească peste noi într-un număr foarte limitat, s-au contopit curând cu supușii lor și s-au înecat în elementul slav * După Vladimir, arătați spre unul dintre prinții care a păstrat obiceiurile normande Dar, devotat misticismului contemplativ oriental, rezistența asiatică a pus stăpânire pe Rusia, care a fost favorizată și de extinderea sa enormă asupra pământului, plat, fără munți, îndepărtat de mări , acoperit cu păduri În sistemul apanaj (care, poate, produs de feudalism, nu coincidea deloc cu acesta) nu exista nici opoziţia comunităţilor, nici opoziţia proprietarilor faţă de suveran, ci exista un element de străin, special formă de despotism, fuzionată de la începuturile bizantinului, slavului și asiaticului Jugul de două secole al tătarilor a ajutat la contopirea Rusiei într-un întreg, dar din nou nu a produs opoziție S-a fondat autocrația - și încă nu a existat opoziție Nu o vedeți la cei mai apropiați descendenți ai prinților (excludem din acest număr pe boierii sedițioși care au fost sub Groznîi, sub Godunov, sub Shuisky: nu aristocrația obscenată constituie o opoziție activă, vie, de neobosit), ea nu a fost acolo între popor și nobilime , pentru că aceasta din urmă, de fapt, a început să asuprească poporul cu toată opresiunea castei feudale de pe vremea slabului Shuisky Schimbările frecvente de dinastii, chiar interregnum, nu tulburau tăcerea moartă a spiritului poporului; iluminismul nu s-a scufundat în ea, războaiele necontenite nu l-au dezvoltat Și Rusia, rămasă în urma Europei de câteva secole, s-a mișcat în liniște, aproape imperceptibil Dar venise deja vremea când Europa, plictisită de feudalism, după ce începuse să exploreze tot ce era supus minții, se pregătea să facă o uriașă sărbătoare de analiză, să ia în considerare drepturile omului și să facă o mare răsturnare, care trebuia să fuzioneze Europa într-o altă formă * Oriunde a existat o opoziție, așa că a produs consecințele schimbului Normanzii erau încă normanzi în Novgorod Novgorod a fost un oraș liber înainte de Ioan al III-lea, Novgorod cunoștea Europa, a fost un aliat al orașelor hanseatice (Această remarcă a fost făcută de prietenul meu, V V Passek) Biblioteca "Runivers" al XVII-lea și, prin amurgul său de seară, o epocă minunată, puternică și activă, secolul al XVIII-lea, se uita deja; popoarele se priveau deja, Montesquieu scria deja, iar aerul devenea înfundat din cauza furtunii care se apropia Și Rusia încă nu avea elementele pentru a accelera cursul Dar nevoia era mare; partea rămasă a Europei a trebuit cumva să-l ajungă din urmă, pentru ca mai târziu să aibă dreptul la fructe XVIII , care a costat atât de mult și care deci a trebuit să devină proprietatea comună cel puțin a Europei, pentru a vedea mai târziu această revoluție prin fumul arderii Moscovei, pentru ca după ce a mers chiar la Paris să prescrie legi învingătorilor și învins, să-și îmbine destinele indisolubil cu destinele Europei și să primească în dar o parte din tribul său - Polonia Petru a apărut! El a stat în opoziție cu oamenii, s-a exprimat

ca Europa, și-a pus sarcina de a transfera europenismul în Rusia și și-a dedicat viața rezolvării acestuia Germania, purtând cei mai slabi germeni ai opoziției civice, rupte în mai multe părți, și-a avut propriul Petru, la fel de colosal, la fel de puternic Petru al Germaniei este Reforma Nu a ajuns la cei care au fost despărțiți de lumea catolică, iar la noi o întreagă răsturnare, sângeroasă și cumplită, a fost înlocuită de geniul unui singur om Să remarcăm, totuși, că Petru, ca toate revoluțiile, a fost exclusiv, unilateral devotat unei idei și a dezvoltat-o prin toate mijloacele, ajungând chiar până la cruzime, ca Reforma, ca Convenția franceză Dar dacă acceptăm necesitatea lui Petru în Rusia, și în acest moment mai mult ca niciodată, atunci totuși originalitatea lui este vastă Apariția lui este necesară, dar nu forțată (ca și apariția lui Luther) Nu există nicio îndoială că Rusia ar merge înainte; scântei migratoare ale europenismului au fost deja purtate sub Godunov, au invadat cu Pretendiul; dar cât de departe ar merge cu aceste pasaje exotice? Nu a existat, de fapt, nici un centru de mișcare, nici o împingere accelerată Petru le-a creat pe amândouă Sarcina pe care a rezolvat-o, deși necesară Rusiei, nu a fost propusă de ea, ci de geniul Marelui; nu i-a fost încredințat de împrejurări, ci infuzat de el în împrejurări, condus de geniul său în ideile de umanitate și dus la îndeplinire de el Privește-l pe acest prinț răsfățat, în vârstă de cincisprezece ani încă în mâna bonelor, înconjurat de clopote și de toată splendoarea curții răsăritene, un ignorant, un cărturar ignorant, a cărui copilărie este amenințată de un pumnal și tinerețea de desfrânarea pregătită de el sora; uită-te și îngenunchează, acesta este Peter Indicați unde, în ce țară, în ce domeniu Biblioteca "Runivers" o persoană mai originală pentru care circumstanțele ar face mai puțin Mare este eroul macedonean; individual, el singur ar putea să aprobe triumful Greciei asupra Asiei și să înceapă o nouă viață pentru Grecia însăși, dar el este fiul lui Filip Carol cel Mare este original Pe călcâiele lui Carol era un monstru în armură și zale, cu sulița și viziera coborâtă, disprețuind oamenii și rupând legăturile civile pentru a uni mai strâns legăturile de familie locuite, iar instituțiile lui Carol cel Mare nu a da roade din plin, căci au venit prea devreme Iar ideea lui de a restabili Imperiul Roman nu a fost împlinită - pentru că a venit prea târziu Marele Cezar; "Marius s-a născut din praful aruncat de Gracchus către cer", a spus Mirabeau Putem spune că Cezar a fost chemat de Marius din ruinele Cartaginei Mai mult, cariera lui este întreruptă de neterminat; știm că și-a făcut Roma a sa, dar nu știm ce ar fi făcut din Roma sa Numai Napoleon se poate compara cu Petru, un Napoleon al cărui cadavru încă nu s-a răcit și a cărui umbră colosală este încă atât de aproape de noi încât nu-l putem vedea; imens de mare este acest om care a început secolul nostru al XIX-lea, care a încheiat analiza distructivă a secolului al XVIII-lea cu sinteza monotonă a Europei care era în gândurile lui; acest om care, prin despotism, a ajutat revoluția să zboare în jur de jumătate din lume, care a fost idolul oamenilor pe care i-a înlăturat, care și-a tăiat scutul în zidurile Kremlinului și pe piramidele Egiptului și care și-a încheiat viața ca aceste piramide; a trăit pe o stâncă singuratică, el însuși un mausoleu al gloriei sale, ridicat într-o altă lume, un rege peste stepa nesfârșită - valuri Degeaba vei deriva pură ei necesitate din revoluție; el este fiul ei, precum Alexandru este fiul lui Filip; ambele sunt grozave, ambele sunt originale, dar una, ca să spunem așa, a produs material pe cealaltă Când ne întoarcem la distincție, la cunoașterea scopului, atunci înălțimea lui Petru devine și mai clară Gustavus Adolphus, Alexandru

cel Mare, poate Napoleon însuși, acționează după un fel de vocație i , după o dorință irezistibilă, întunecată, complet inconștientă, după acel sentiment puternic pe care îl dezvoltă atât de elegant Schiller la Wallenstein și Werner la Attila Ei aspirau la o monarhie uriașă, ale cărei limite în visele lor creșteau cu cât au cucerit mai mult, iar beneficiul pe care îl aduceau nu era scopul lor, ci s-a făcut, ca să spunem așa, chemin faisant I S-a gândit Alexandru, sub Arbella, că prin această bătălie va opri posibilitatea raidurilor persane și va bloca mult timp porțile din Asia către Europa? Este un plebeu? Biblioteca "Runivers" S-a gândit Bonaparte să învingă ideea feudală a legalității așezându-se pe tronul lui Henric al IV-lea? Scopul lui Petru a fost un far clar care să-i lumineze calea și, în această privință, numai Cezar este ca el; dar nu le compara obiectivele Rămâne să vedem cum s-a descurcat Peter; Pentru a face acest lucru, trebuie să luăm în considerare viața Rusiei în decursul unui secol după moartea sa, pentru că este clar că este imposibil din punct de vedere psihologic să formezi și să luminezi o țară de milioane de locuitori în de ani A fost nevoie doar să turnăm în ea elemente care să grăbească Rusia către Pharosul lui Petru, desigur, nu cu viteza care aparține unui geniu, ci cu puterea și forța unui personaj slav Care au fost aceste elemente și cum s-au dezvoltat - aceasta aparține celei de-a doua întrebări Încheiem prima parte a argumentului după cum urmează Nu a fost fiecare dintre noi uimit de indiferența Rusiei față de Petru? Adevărat, se află un monument al lui, maiestuos, în mijlocul orașului său, dar inscripția de pe el: "Petro primo, Cathari-na secunda" I Sophia Dorothea, Prințesa de Anhalt-Zerbst, soția prințului Holstein Ulrich* , l-a comandat de la Falconet Mai este un monument; sub ea scrie: "Strănepotul străbunicului" | ; aceasta este o afacere de familie Dar unde este Rusia? Unde? Există o zi în care s-ar aduna în memoria Marelui, există un poet pe care să-l inspire, există, în sfârșit, o creație în care faptele Marelui să fie descrise într-un mod demn? Dar să nu fim superficiali, să nu acuzăm patria de ingratitudine Rusia nu are încă o voce; ea îl va înțelege pe Petru și nu va rămâne indiferentă față de el Popoarele în orice moment au simpatizat puternic cu oamenii de geniu Întreaga Roma a plâns peste haina însângerată a lui Iulius, întreg Parisul s-a năpustit cu valurile sale furtunoase spre patul muribundului Mirabeau Întreaga Franță a plâns mai, toată țara îngenunchează în ziua morții Washingtonului Lăsați naționalitatea să se dezvolte printre noi, rușii, care s-au contopit rapid cu Europa, sau, mai bine, după ce au suflat în ei înșiși, să lase doar elementele care le sunt caracteristice și să le prelucreze în ale lor Atunci vom cere socoteală Rusiei, iar ea nu își va trăda marele caracter Pentru a reveni la comparația cu care am început, observăm că Pitagora și Seneca au avut o senzație întunecată, au prevăzut că cometele nu sunt fenomene meteorice, ci corpuri cerești, permanente, având propriile orbite A fost lăsat pe seama lui Newton și Laplace să termine ceea ce intenționau Dar nu i-am uitat pe cei cărora le-a apărut prima dată acest gând ianuarie Biblioteca "Runivers" AMATOR ÎN ȘTIINȚĂ ARTICOLUL UNU Trăim la granița a două lumi, de aici și povara specială, dificultatea vieții pentru oamenii care gândesc Vechile credințe, întreaga viziune trecută asupra lumii sunt zdruncinate, dar sunt dragi inimii Noi convingeri, cuprinzătoare și mari, nu au avut încă timp să dea roade; primele frunze, mugurii prorocesc flori puternice, dar aceste flori nu există și sunt străine inimii Mulți oameni au rămas fără credințe din trecut și fără cele prezente Alții au încurcat mecanic ponderea ambelor și s-au cufundat într-un amurg trist Oamenii

externi se răsfăț în forfota zilnică; oamenii contemplativi suferă: ei caută reconcilierea cu orice preț, pentru că cu ceartă interioară, fără piatra de temelie a existenței morale, o persoană nu poate trăi Între timp, reconcilierea universală în sfera gândirii a fost proclamată lumii de către știință Iar cei care tânjeau după împăcare s-au împărțit în două: unii nu cred în știință, nu vor să o studieze, nu vor să investigheze de ce spune așa, nu vor să-i urmeze calea grea; "Sufletele noastre dureroase - spun ei - au nevoie de mângâiere, dar știința dă pietre la cererile arzătoare de pâine, la plânsul și geamătul unei inimi sfâșiate, la plânsul ei, cerșind de participare, oferă o minte rece și formule generale; în inexpugnabilitatea sa logică nu satisface în egală măsură nici oamenii practici, nici misticii Ea vorbește deliberat într-un limbaj de neînțeles pentru a ascunde uscăciunea gândurilor principale din spatele pădurii scolasticii - elle n'a pas d'entrailles l Alții, dimpotrivă, au găsit o împăcare exterioară și un răspuns la toate printr-un fel de proces ilegal, asimilând litera științei și neatingându-i spiritul viu Sunt atât de superficiali încât totul li se pare teribil de ușor, știu răspunsul la fiecare întrebare; când le asculți, se pare că știința nu mai are ce face Biblioteca "Runivers" Au propriul lor alcoran, cred în el și citează locuri ca ultimă dovadă Acești mahomedani în știință sunt extrem de dăunători succesului său Henric al IV-lea obișnuia să spună: "Dacă providența m-ar proteja de prieteni și mă pot descurca și eu cu dușmanii"; astfel de prieteni ai științei, amestecați cu știința însăși, justifică ura dușmanilor ei - iar știința rămâne printre puținii aleși Dar chiar dacă ar fi într-o singură persoană, este un fapt, un mare eveniment nu în posibilitate, ci în realitate; evenimentul nu poate fi negat Fapte de acest fel nu se întâmplă niciodată la momentul nepotrivit; a venit vremea științei, a ajuns la adevărata ei concepție; spiritului uman, fiind ispitit pe toate treptele scării autocunoașterii, adevărul a început să se dezvăluie într-un organism armonios, științific și, mai mult, într-un organism viu Nu este nimic de care să te temi pentru viitorul științei Dar este păcat de generația care, având, dacă nu lumina perfectă a zilei, atunci, probabil, zorii, suferă în întuneric sau se amuză cu fleacuri, pentru că stă cu spatele la răsărit De ce aspiranții sunt excluși de la binele ambelor lumi: trecutul, morții, numiți uneori de ei, dar apărând într-un giulgiu, iar prezentul, nu născuți pentru ei? Filosofia nu poate fi acceptată acum de mase Filosofia ca știință presupune un anumit grad de dezvoltare a gândirii de sine, fără de care este imposibil să ne ridicăm la sfera ei Speculațiile incorporale nu sunt deloc accesibile maselor; ei acceptă ceea ce are carne Și pentru a trece în conștiința generală, după ce și-a pierdut limbajul artificial și a devenit proprietatea pieței și a familiei, sursa dătătoare de viață a acțiunii și a opiniilor tuturor și tuturor, ea este prea tânără, nu putea încă au o astfel de dezvoltare în viață, are multe de făcut acasă, în sfera abstractului; cu excepția filozofilor mahomedani, nimeni nu crede că totul este perfect în știință, indiferent de elaborarea formei, sau de completitudinea conținutului care se desfășoară în ea, sau de metoda dialectică, clară și transparentă pentru sine Dar dacă știința este inaccesibilă maselor, atunci nici suferințele stării înfundate de gol și pietismul încordat, furios, nu au ajuns la ei Masele nu sunt în afara adevărului; ei o cunosc prin revelație divină Într-o situație nefericită și dezolante se află oamenii care au căzut în decalajul dintre simplitatea naturală a maselor și simplitatea rezonabilă a științei În primul caz, să ne îngăduim să nu distrugem o vreme liniștea și liniștea în care se

odihnesc formaliștii și să ne ocupăm exclusiv de dușmani Biblioteca "Runivers" știința modernă - le înțelegem sub denumirea comună de diletanți și romantici Formaliștii nu suferă, dar aceștia sunt bolnavi - s-au săturat să trăiască Știința în sine nu are dușmani în Europa, cu excepția poate unor caste care își trăiesc viața în prostii și chiar și acelea sunt atât de absurde încât nimeni nu vorbește cu ei Diletantii în general sunt și prieteni ai științei, nos amis les ennemis, așa cum spune Béranger, dar dușmani ai stării ei actuale Toți simt nevoia să filosofeze, dar a filozofa, de altfel, este ușor și plăcut, în anumite limite; aici aparțin sufletele tandre și visătoare jignite de pozitivitatea epocii noastre; ei, tânjind pretutindeni după realizarea fanteziilor lor dulci, dar irealizabile, nici în știință nu le găsesc, se îndepărtează de ea și, concentrați în sferele înguste ale speranțelor și speranțelor personale, se prăbușesc fără rezultat într-o distanță cețoasă Și, pe de altă parte, aici aparțin adevărații admiratori ai pozitivismului , care și-au pierdut spiritul în spatele detaliilor și rămân cu încăpățânare cu teorii raționale și cadavre analitice În sfârșit, mulțimea acestui trend este formată din oameni care au depășit copilăria și și-au imaginat că știința este ușoară (în sensul lor), asta dacă vrei să știi - și vei afla, dar între timp știința nu a venit la ei , pentru care erau supărați pe ea; nu au purtat cu ei daruri întărite, nici o muncă constantă, nicio dorință de a sacrifica ceva pentru adevăr Au gustat din fructele pomului cunoașterii și au povestit cu tristețe despre aciditatea și putrefacția lui, ca acei oameni buni care povestesc cu lacrimi despre viciile unui prieten - și oamenii buni le cred, pentru că sunt prieteni Aproape de amatori, romanticii își trăiesc vârsta, reprezentanți întârziați ai trecutului, profund îndurerați de lumea moartă, care li se părea eternă; nu vor să aibă de-a face cu noul decât cu o suliță în mână: fideli legendei Evului Mediu, seamănă cu Don Quijote și plâng căderea adâncă a oamenilor, înfășurându-se în haine de tristețe și bocete Cu toate acestea, ei sunt gata să recunoască știința, dar pentru aceasta cer ca știința să recunoască ca absolut că Dulcinea Tobozskaya este prima frumusețe A venit vremea când trebuie să privim oamenii fără pasiune și prejudecăți; vârsta adultă începe și, prin urmare, nu numai dulcele ar trebui să fie exprimat, ci și amarul Este necesar pentru a începe un discurs împotriva diletantilor științei, ca aceștia să o defăimească și pentru faptul că le pare rău; În cele din urmă, este cel mai necesar să vorbim despre ele cu noi Biblioteca "Runivers" Una dintre cele mai esențiale virtuți ale caracterului rus este ușurința extremă de a accepta și asimila rodul muncii altcuiva Și nu numai cu ușurință, ci și cu îndemânare: acesta este unul dintre cele mai umane aspecte ale caracterului nostru Dar, în același timp, acest avantaj este și un dezavantaj semnificativ: rareori avem capacitatea de a lucra susținut și profund Ne plăcea să greblem căldura cu mâinile altcuiva, ni se părea că era în ordinea lucrurilor ca Europa să elaboreze fiecare adevăr și descoperire cu sânge și sudoare: ea are toate chinurile unei sarcini grele, ale unei nașteri grele , alăptarea epuizantă - iar copilul suntem noi Am trecut cu vederea că copilul va fi adoptat de noi, că nu exista nicio legătură organică între noi și el Totul a decurs bine Dar pe măsură ce ne apropiam de știința modernă, tenacitatea ei trebuie să ne fi surprins Această știință este acasă peste tot - dar numai că nu dă recoltă oriunde unde nu este semănată: nu trebuie doar să vegeta și să crească în fiecare popor care îl primește, ci în fiecare individ Ne-ar plăcea să luăm rezultatul, să-l prindem, cum se prinde muște, și deschizând mâna, fie ne amăgim,

crezând că absolutul este acolo, fie vedem cu supărare că mâna este goală Faptul este că această știință există ca știință și apoi are un mare rezultat; iar rezultatul nu există deloc separat : deci capul unei persoane vii fierbe de gânduri în timp ce este atașat de corp de gât, iar fără el este o formă goală Toate acestea ar fi trebuit să-i surprindă și să-i jignească pe diletanții noștri mult mai mult decât pe cei străini, pentru că avem un concept mult mai puțin dezvoltat despre știință și despre modalitățile ei Amatorii noștri au mărturisit cu plâns că au fost înșelați în știința insidioasă a Occidentului, că rezultatele acesteia sunt obscure, confuze, deși există gânduri decente aparținând "cutare și cutare" Asemenea discursuri sunt dăunătoare pentru noi, pentru că nu există absurditate, dărăpănare, care să nu fie exprimată de diletanții noștri cu o încredere care să ducă la uimire; iar cei care ascultă sunt gata să creadă pentru că nu am stabilit cele mai generale concepte ale științei; există adevăruri preliminare care în Germania, de exemplu, merg înainte, dar noi nu Nimeni nu vorbește despre ei acolo și nimeni nu a vorbit încă despre ei aici În Occident, războiul împotriva științei moderne reprezintă anumite elemente ale spiritului popular, dezvoltate de-a lungul secolelor și întărite într-o originalitate încăpățânată; amintirile nu le permit să se întoarcă înapoi: așa sunt, de exemplu, pietiștii din Germania, născuți din unilateralitatea protestantismului Oricât de jalnic ar fi poziția lor de a fi retrasă din viața modernă, nu se poate nega în ei un caracter special de elasticitate și consistență Biblioteca "Runivers" vehemența cu care duc o luptă disperată Diletanții noștri, dacă acceptă aceste boli străine, atunci, neavând fapte anterioare, surprind cu superficialitate și prostie Nu le este rușine să se retragă, pentru că nu au făcut încă niciun pas înainte Ei se plimbau mereu în vestibulul templului științei - nu au casă proprie Și dacă ar putea învinge lenea răsăriteană și să acorde cu adevărat atenție științei, ar face pace cu ea Dar aici este problema Suntem supărați pe știință pentru anii noștri perfecți, la fel cum eram supărați pe gramatică când aveam opt ani Dificultate, întuneric - principala acuzație; i se adaugă, ca esenţial, alte obiecţii: pietiste, morale, patriotice, sentimentale Goethe spunea cu mult timp în urmă: "Când vorbim despre întunericul unei cărți, ar trebui să te întrebi dacă întunericul este în carte sau în cap" În general, a te referi pentru totdeauna la dificultate este ceva indecent, leneș și nu demn de obiecție * Știința nu vine fără dificultate, este adevărat; în știință nu există altă cale de dobândire decât prin sudoarea frunții; nici impulsurile, nici fanteziile, nici eforturile din toată inima nu pot înlocui munca Dar ei nu vor să lucreze, ci se consolează cu gândul că știința modernă este dezvoltarea materialelor, că sunt necesare eforturi inumane pentru a o înțelege și că o altă știință a luminii va cădea în curând din cer sau va apărea de pe pământ "Dificultate, neînțeles!" De ce știu ei asta? Este posibil să cunoaștem gradul de dificultate în afara științei? Nu are știința un început formal, care este ușor tocmai pentru că este un început, un fel de universalitate nedezvoltată? Pe de altă parte, au dreptate când se referă la neînțelegere, mai drept decât cred Dacă înțelegem de ce, cu toată dorința, străduindu-se pentru adevăr, știința nu este dată multora, vom vedea că motivul esențial, principal, universal este același: toți nu înțeleg știința și nu înțeleg de la ce vor aceasta Se va spune: pentru cine este știința, dacă oamenii care o iubesc, se străduiesc pentru ea, nu o înțeleg? Deci, hopa, ca și alchimia, există doar pentru adepții care au cheia limbajului său hieroglific? Nu, știința modernă poate fi înțeleasă de oricine are un suflet viu,

sacrificiu de sine și o abordează simplu Faptul este că toți acești domni se apropie de ea complicat, cu "gânduri pe spate", punând-o la încercare, punându-i pretenții și nu sacrificând nimic pentru ea; iar ea pt * Avem, poate, o acuzație și mai absurdă la adresa științei: de ce folosește cuvinte necunoscute - Necunoscut pentru cine?? Biblioteca "Runivers" ce rămâne din ele - chiar dacă erau înțelepți ca șerpii - este un formalism fără sens, un casse-tête logic care nu conține nicio esență Renunțarea la convingerile personale înseamnă recunoașterea adevărului; atâta timp cât personalitatea mea concurează cu ea, o limitează, o asuprește, o arcuiește, o subjugă, supunând doar voinței de sine Nu adevărul este drag celor care păstrează convingerile personale, ci ceea ce ei numesc adevăr Ei nu iubesc știința, ci tocmai o dorință vagă, nedefinită pentru ea, în care au întindere să viseze și să se lingușească Acești căutători de înțelepciune, fiecare pe drumul său, și-au apreciat atât de mult isprava, și-au iubit atât de mult personalitatea inteligentă, încât nu pot renunța la ea A fost o vreme când s-au iertat multe pentru o singură străduință, pentru o singură dragoste de știință; acel timp a trecut; Astăzi, numai dragostea platoniciană nu este suficientă: suntem realiști; avem nevoie de iubire pentru a deveni acțiune Ce te face să te ții de convingerile tale personale atât de încăpățânat? - Egoismul Egoismul urăște universalul, îl separă pe om de umanitate, îl pune într-o poziție excepțională; totul îi este străin, în afară de personalitatea lui Își poartă peste tot atmosfera malignă, prin care nicio rază de lumină nu poate pătrunde fără a fi mutilată Egoismul merge mână în mână cu aroganța mândră; cartea științei se desfășoară cu o frivolitate insolentă Respectul pentru adevăr este începutul înțelepciunii Poziția filozofiei în raport cu iubiții ei nu este mai bună decât poziția Penelopei fără Ulise: nimeni nu o păzește - nici formule, nici figuri, ca matematica, nici palisadele ridicate de științe speciale lângă grădinile lor Cuprinziunea extraordinară a filozofiei îi dă aspectul de accesibilitate din exterior Cu cât gândul este mai cuprinzător și cu cât este mai generalizat, cu atât este mai ușor de înțeles superficial, deoarece detaliile conținutului nu sunt dezvoltate în el și nu sunt suspectate Privind de pe mal la suprafața oglindă a mării, se poate minuna de timiditatea înotătorilor; calmul valurilor te face să le uiți adâncimea și lăcomia - par cristal sau gheață Dar înotătorul știe dacă se poate baza pe această răceală și calm În filosofie, ca și în mare, nu există nici gheață, nici cristal: totul se mișcă, curge, trăiește, fiecare punct are aceeași adâncime; în ea, ca într-un creuzet, totul solid, împietrit, prins în circulația sa fără început și nesfârșită, se topește și, ca în mare, suprafața este netedă, calmă, strălucitoare, nemărginită și reflectă cerul Datorită acestei iluzii optice, amatorii se apropie cu curaj, fără teama de adevăr, fără respect pentru munca succesivă Biblioteca "Runivers" omenirea, care a muncit timp de aproximativ trei mii de ani pentru a ajunge la dezvoltarea actuală Ei nu cer calea, se zburdează cu dispreț la început, crezând că o știu, nu întreabă ce este știința, ce are de dat, ci cer ca ea să le dea ceea ce vor să ceară O presimțire întunecată spune că filosofia trebuie să rezolve totul, să împace, să liniștească; din aceasta cauza, i se cere sa-si dovedeasca convingerile, la tot felul de ipoteze, consolare in esec, si Dumnezeu stie ce nu se cere Natura strictă a științei, îndepărtată de patos și personalități, îi lovește; sunt surprinși, înșelați în așteptările lor, sunt forțați să lucreze acolo unde își căutau odihna și să muncească de fapt Știința încetează să le facă pe plac; ei iau rezultate individuale care nu au sens în forma în care le

iau, le leagă de pilori și pun știința în ele Observați că toată lumea se consideră un judecător bogat, pentru că fiecare are încredere în mintea lui și în superioritatea ei față de știință, chiar dacă a citit o introducere "Nu există nicio persoană pe lume", spune un mare gânditor, "care ar crede că este posibil, fără a învăța abilitățile de pantofi, să coase pantofi, deși toată lumea are un picior - măsura unui pantof Filosofia nici măcar nu împărtășește acest drept " Convingerile personale sunt judecata finală, peremptorie Și de unde sunt luate? - De la părinți, bone, școală, de la oameni buni și nebuni și din propria ta minte fezabilă "Fiecare are propria sa minte - ce se întâmplă, cum cred alții " Pentru a spune asta, când nu este vorba despre accidentele goale ale vieții de zi cu zi, ci despre știință, trebuie să fii ori geniu, ori nebun Sunt puține genii, iar această maximă se repetă des Totuși, deși înțeleg posibilitatea ca un geniu să avertizeze mintea contemporanilor (de exemplu, Copernic) în așa fel încât adevărul din partea lui să fie contrar opiniei general acceptate, dar nu cunosc o singură persoană grozavă care să spună că toți oamenii au o minte proprie, iar el se are pe sine Scopul filosofiei și al cetățeniei este de a deschide o singură minte în toate capetele Întreaga structură a omenirii se bazează pe unitatea minților; numai în dorințele inferioare, meschine și pur animale, oamenii se dezintegrează În același timp, trebuie menționat că maximele de acest fel sunt recunoscute doar atunci când vine vorba de filozofie și estetică Semnificația obiectivă a altor științe, chiar și a producției de încălțăminte, a fost recunoscută de mult timp Fiecare are propria filozofie, propriul gust Oamenilor buni nu le trece prin cap că înseamnă în cel mai pozitiv mod să nege filosofia și estetica Căci care este existența lor, dacă depind Biblioteca "Runivers" și schimbare de la fiecare contor și transversal? Există un singur motiv: obiectul științei și al artei nici nu vede ochiul și nici nu înțelege dintele Spirit - Proteus; el este pentru o persoană ceea ce omul înțelege prin el și cât de mult înțelege; nu înțelege deloc - nu există, dar nu există pentru om, și nu pentru umanitate, nu pentru sine Hume, cu naivitatea sui generis a epocii sale, spune citind o ipoteză Vuffon: "Este uimitor, sunt aproape convins de autenticitatea cuvintelor sale și vorbește despre obiecte pe care ochiul uman nu le vede " Pentru Hume, în consecință, spiritul a existat doar în întruparea sa; criteriul adevărului pentru el este nasul, urechile, ochii și gura Este de mirare atunci că el a negat cauzalitatea (cauzalitatea)? Alte științe sunt mult mai fericite decât filozofia: au un obiect care este impenetrabil în spațiu și există în timp În știința naturii, de exemplu, nu se poate juca ca în filozofie Natura este tărâmul legii vizibile; ea nu se lasă violată; prezintă dovezi și obiecții care nu pot fi negate: ochiul lor vede și urechea aude Cei care studiază se supun necondiționat, personalitatea este suprimată și apare doar în ipoteze, care de obicei nu merg la obiect În această privință, materialiștii sunt superiori și pot servi drept exemplu visătorilor amatori: materialiștii au înțeles spiritul în natură și numai ca natură, dar s-au înclinat în fața obiectivității sale, în ciuda faptului că în el nu există o adevărată împăcare; de aceea au apărut între ei oameni atât de puternici precum Buffon, Cuvier, Laplace și alții - prostii Cu toate acestea, experiența este cel mai slab mijloc de cunoaștere El se supune faptului fizic; nimeni nu se consideră obligat să se supună faptelor spiritului și rațiunii; nu vă faceți osteneala să le înțelegeți, nu le recunoașteți ca fapte Filosofia este abordată cu mica ei filozofie; în această mică filozofie domestică,

manuală, toate visele, toate capriciile imaginației egoiste sunt satisfăcute Cum să nu fii supărat când în filozofie-știință toate aceste vise palid în fața realismului său rezonabil! Personalitatea dispare pe tărâmul ideii, în timp ce setea de a se bucura, de a se răsfăța în egoism face să te uiți peste tot pentru tine și ca individ, ca acesta În știință, amatorii găsesc un lucru care este universal - rațiunea, gândirea, prin excelență, universală; știința a călcat peste indivizi, peste personalități întâmplătoare și temporare; i-a lăsat mult în urma ei, astfel încât să fie invizibili de la ea În știință Biblioteca "Runivers" tărâmul maturității și al libertății; oamenii slabi, anticipând această libertate, tremură, le este frică să pună piciorul fără îndrumător, fără comandă externă; în știință nu există cine să-și evalueze isprava, să laude, să răsplătească; li se pare un gol îngrozitor, capul li se învârte și se îndepărtează Dezintegrandu-se cu stiinta, ei incep sa se refere la propriul sentiment intunecat, care, desi nu devine niciodata clar, nu poate fi gresit Sentimentul este individual: simt, nu există altul - ambele au dreptate; dovezile nu sunt necesare și sunt imposibile; dacă ar exista într-adevăr o scânteie de dragoste pentru adevăr, desigur, ei nu ar îndrăzni să o conducă sub furculele de sentimente, fantezii și capricii ale lui Kaudin Nu inima, ci mintea este judecătorul adevărului Și cine este judecătorul minții? - El insusi Aceasta este una dintre cele mai de netrecut dificultăți pentru diletanți; de aceea, atunci când încep știința, caută în afara științei un etalon după care să o măsoare; aici aparține binecunoscuta regulă absurdă; înainte de a începe să gândească, să exploreze instrumentele gândirii printr-un fel de analiză externă La prima etapă, amatorii prezintă puncte de interogare, vor să cunoască din timp cele mai dificile întrebări ale științei, pentru a avea o garanție, care este spiritul, absolutul da, pentru ca definiția să fie scurtă și clară , adică să dai conținutul întregii științe în câteva maxime - asta ar fi știință ușoară! Ce s-ar spune despre o persoană care, mergând să studieze matematica, ar cere în prealabil o expunere clară a diferențierii și integrării și, mai mult, în limba sa proprie? În științele speciale, rar auziți astfel de întrebări: teama de a părea ignorant te ține în frâu În filozofie, e altfel: nimeni nu se căsătorește aici! Obiectele sunt toate familiare - mintea, rațiunea, ideea și așa mai departe Fiecare are o cameră a minții, o rațiune și nu una, ci multe idei Chiar și aici am sugerat o vorbă întunecată despre rezultatele filozofiei, deși este imposibil de ghicit ce înseamnă exact interogatorii prin absolut, spirit etc ; dar diletanții mai curajoși merg mai departe; ei pun întrebări la care nu este absolut nimic de spus, pentru că întrebarea conține absurd Pentru a pune o întrebare practică, cu siguranță trebuie să fii oarecum familiarizat cu subiectul, trebuie să posezi un fel de perspectivă predictivă Între timp, când știința tace din condescendență sau încearcă în loc să răspundă să arate imposibilitatea cererii, este acuzată de inconsecvență și de folosire a trucurilor Voi pune, de exemplu, o întrebare, în diverse moduri, dar extrem de des propusă de diletanți: "Cum s-a transformat fără formă, interiorul în vizibil, Biblioteca "Runivers" a fost înainte de existența exteriorului? Știința nu este așadar obligată să răspundă la aceasta, pentru că nu a spus că două momente, existente ca intern și extern, pot fi separate în așa fel încât un moment să aibă realitate fără celălalt În abstract, desigur, putem separa cauza de efect, forța de manifestare, substanța de exterior Dar nu asta vor: ei vor să elibereze esența, interiorul, ca să o poată privi; vor un fel de existență obiectivă a acestuia, uitând că

existența obiectivă a interiorului este tocmai cea externă; interiorul, care nu are exterior, este pur și simplu un nimic indiferent Nimic nu este înăuntru, nimic nu este afară; Pentru că ceea ce este înăuntru este afară (Goethe) Într-un cuvânt, exteriorul este interiorul revelat, iar interiorul este interior pentru că are exteriorul său Internul fără exterior este un fel de posibilitate proastă, pentru că nu există nicio manifestare pentru el; exteriorul fără interior este o formă lipsită de sens, fără conținut Diletantii sunt nemulțumiți de această explicație: au ideea că în interior se ascunde un secret, care este de neînțeles pentru minte, și totuși toată esența sa constă doar în a se dezvălui - și pentru ce, pentru cine ar fi acest secret secret? Relația infinită, fără început, a două momente, definindu-se una pe alta, tragându-se una în alta, ca să spunem așa, constituie viața adevărului; în aceste eterne revărsări, în această eternă mișcare, în care tot ce există este dus, adevărul trăiește: aceasta este inhalarea și expirarea sa, sistola și diastola sa Dar adevărul este viu, ca toate org- din punct de vedere vizual, doar ca întreg; când este sfâșiat, sufletul îi zboară și rămân abstracții moarte cu miros de cadavru Dar mișcarea vie, această bătaie dialectică totală a pulsului, găsește o rezistență extremă din partea diletanților Ei nu pot admite că un adevăr decent, fără a deveni absurd, s-ar putea transforma în opus Este de la sine înțeles că în afara științei este imposibil să se transmită clar și distinct necesitatea tranziției eterne și evazive a interiorului în exterior, astfel încât exteriorul să fie interiorul, iar interiorul să fie exteriorul Dar motivul pentru care exact astfel de concluzii ale filosofiei se revoltă este evident Teoriile raționamentului i-au obișnuit pe oameni cu metoda anatomică în așa măsură încât ei consideră că numai imobilul, mortul, adică nu adevărat, ca fiind adevărat, ei obligă gândul să înghețe, să înghețe într-o definiție unilaterală, crezând că în acest sens Biblioteca "Runivers" în stare moartă este mai ușor să-l demontați Pe vremuri au studiat fiziologia în teatrul anatomic, motiv pentru care știința vieții este atât de departe de știința cadavrului De îndată ce este luată un moment, o forță invizibilă atrage opusul; aceasta este prima comoţie vitală a gândirii: substanţa atrage la manifestare, infinitul la finit; sunt la fel de necesare unul altuia ca polii unui magnet Dar torționarii neîncrezători și precauți vor să despartă polii: fără poli, nu există magnet; de îndată ce străpung bisturiul, cerând unul sau altul, are loc despărțirea inseparabilului și rămân două abstracții moarte, sângele se îngheață, mișcarea este oprită Da, să știe că cutare sau cutare separată este o abstracție, la fel cum un matematician, deturnând linia de la zonă și zona de la corp, știe că un corp este real, iar linia și zona sunt abstracții * Nu, acești oameni, care nu înțeleg obiectivitatea rațiunii, care o neagă, tocmai aici cer o obiectivitate ilegitimă, realitate pentru abstracțiile lor Aici este momentul să ne amintim a treia condiție pentru înțelegerea științei, care a fost menționată - sufletul viu Numai un suflet viu înțelege adevărurile vii; ea nu are înăuntru nici un formalism gol, pe care să întindă adevărul, ca pe un pat procrust, nici gânduri ferme, înghețate, din care să nu se retragă Aceste gânduri stagnante constituie masa de axiome și teoreme care avansează atunci când se abordează filozofia; cu ajutorul lor se alcătuiesc concepte gata făcute, definiții, bazate pe Dumnezeu știe ce, fără nicio legătură între ele Trebuie să începem cunoașterea uitând toate aceste concepte confuze, incorecte; ei înșală: ceea ce se presupune că este cunoscut este ceea ce este necunoscut; este necesar să lăsăm morții la moarte și anihilare, să renunțăm la toate fantomele

nemișcate Sufletul viu are simpatie pentru cei vii, un fel de clarviziune îi facilitează calea, tremură când intră în regiunea natală și în curând se familiarizează cu el * În general, matematica, în ciuda faptului că materia ei este moartă și formală în superioritatea sa, s-a separat de cea uscată sau de alta Ce este un diferential? - Valoare infinit de mică; prin urmare, fie are o mărime, caz în care este o mărime finită, fie nu are mărime, caz în care este zero Dar Leibniz și Newton au înțeles mai larg și au acceptat coexistența ființei și a neființei, mișcarea inițială a apariției, revărsarea din nimic în ceva Rezultatele teoriei infinitezimale sunt cunoscute Mai mult, matematicii nu se temea nici de valorile negative, nici de incomensurabilitate, nici de rădăcinile infinit de mari, sau imaginare Și, desigur, toate acestea cad în praf înaintea raționalului îngust "aceasta sau aia" Biblioteca "Runivers" Desigur, știința nu are propilee atât de solemne precum religia Calea realizării către știință este, aparent, o stepă sterp; îi îndepărtează pe unii oameni Pierderile sunt vizibile, câștigurile nu sunt; urcăm într-un mediu rarefiat, într-o lume a abstracțiunilor necorporale, solemnitatea solemnă pare a fi o răceală severă; cu fiecare pas esti purtat din ce in ce mai mult in aceasta mare aerisita - * devine teribil de spatioasa, greu de respirat si pustie, tarmurile se indeparteaza, dispar - odata cu ele dispar toate imaginile inspirate din vise cu care s-a obisnuit inima ; groaza prinde sufletul: Lasciate ogni speranza voi ch'entrate! Unde să ancorați? Totul se rarifică, își pierde duritatea, dispare Dar curând se aude o voce puternică, care spune, ca Iulius Cezar: "De ce ți-e frică? Mă iei!" Acest Cezar este un spirit infinit care trăiește în sânul omului; în momentul în care disperarea era gata să-și dea seama, a început; spiritul se găsește în această lume: aceasta este patria lui, cea la care a aspirat cu sunete, și statui și cântări, pentru care a suferit, acesta este Jenseits , la care s-a repezit din pieptul strâns; încă un pas - și lumea începe să se întoarcă, dar nu mai este străină: știința îi dă o învestitură Visele bazate pe fantezie iritată, prin care spiritul a pătruns spre cunoaştere, s-au estompat; dar, pe de altă parte, realitatea s-a înseninat, privirea pătrunde adânc și vede că nu există niciun secret pe care sfincșii și vulturii l-ar păstra, că esența interioară este gata să se dezvăluie celui îndrăzneț Dar tocmai de vise se agață diletantii mai ales Ei nu pot găsi puterea de a îndura începutul cu abnegație și de a ajunge la acel punct de cotitură, de la care durerea scepticismului și a lipsei este înlocuită de o premoniție a cunoașterii celor liniștiți Ei știu că visele lor idolatrate, toate idealurile lor nu sunt cumva adevărate, se simt stânjeniți, incoerenți și rămân cu această stângăcie, pot rămâne Dar un om care s-a ridicat până în prezent, cu un suflet viu, nu poate fi mulțumit în afara științei După ce a suferit profund golul convingerilor subiective, bătând la toate ușile pentru a potoli setea arzătoare a unui spirit entuziasmat și negăsind nicăieri un răspuns adevărat, epuizat de scepticism, înșelat de viață, merge gol, sărac, singur și se grăbește în știință - Chiar o să se închine sub jugul autorităţii altcuiva? Știința nu cere nimic în avans, nu oferă niciun principiu pentru credință și ce principii are care ar putea fi transmise în prealabil? Începuturile lui sunt sfârșitul, acesta este ultimul cuvânt, rezultatul întregii mișcări, a ajuns la ei Biblioteca "Runivers" Poartă; însăși dezvoltarea lor este o dovadă de necontestat Dacă, totuși, prin început înțelegem prima pagină, atunci nu poate fi adevărul științei în ea, pentru că este prima pagină și toată dezvoltarea este încă înainte Știința începe cu un loc obișnuit, și nu cu o expunere a profesiei sale

de foi Ea nu spune: "Îngăduiți cutare și cutare, și vă voi da adevărul ascuns cu mine, îl puteți primi ascultând cu sclavie"; în raport cu o persoană, nu dirija decât procesul intern de dezvoltare, insuflă în individualitate perfecţiunea familiei, o ataşează de modernitate; este ea însăși procesul de aprofundare a naturii în sine și de dezvoltare a conștiinței depline a cosmosului despre sine; odata cu el universul prinde viata dupa luptele existentei materiale, viata cufundata in imediatitate Odată cu ea, răpirea fantastică a cunoașterii figurative devine, după cuvintele lui Aristotel, cunoaștere sobră Dar pentru a atinge cu adevărat sobrietatea a fost nevoie de de ani de muncă Cât timp a trăit spiritul umanității prin doliu, a suferit, a descurajat, a vărsat lacrimi și sânge, până când a renunțat la gândirea din tot ceea ce este temporar și unilateral și a început să se înțeleagă pe sine ca esența conștientă a lumii! Epopeea maiestuoasă și vastă a istoriei a trebuit să fie trăită de omenire, pentru ca marele poet, care era înaintea erei sale și o prevedea pe a noastră, să poată întreba: Nu este nucleul oamenilor din natură la inimă? Despre ce fel de autoritate străină vorbesc amatorii, unde este posibilitatea ei în știință? Cert este că ei iau știința nu pentru dezvoltarea consecventă a rațiunii și a cunoașterii de sine, ci pentru diferite experimente, inventate de diferiți oameni în momente diferite, fără legătură și relație între ei Ei nu pot înțelege că adevărul nu depinde de personalitatea oamenilor muncii, că ei sunt doar organe de dezvoltare a adevărului; ei nu pot înțelege în niciun fel demnitatea sa obiectivă înaltă; toți cred că acestea sunt gânduri și capricii subiective Știința își are autonomia și geneza ei; gratuit, nu depinde de autorități; eliberator, nu se supune autorităților Dar, de fapt, are dreptul de a cere în avans o asemenea încredere și respect, încât să nu fie abordată cu obiecții sceptice și mistice pregătite, pentru că și ele sunt acceptări voluntare ale credinței Unde, cu ce drept, pe ce temei sunt pregătite obiecții împotriva științei în afara ei? De unde provine această masă solidă care respinge lumina? Într-un suflet lipsit de prejudecăți, știința se poate baza pe dovezi Biblioteca "Runivers" mărturia spiritului despre demnitatea sa, despre capacitatea sa de a dezvolta adevărul în sine; de asta depinde curajul de a cunoaște, îndrăzneala sfântă de a smulge vălul lui Isis și de a fixa o privire arzătoare asupra adevărului gol, chiar dacă costă viața, cele mai bune speranțe Dar care este acest adevăr că ni se promite în spatele vălului? Într-adevăr, ce este? Cei care o doreau cu ardoare, plângeau și plângeau pentru ea, priveau pe ascuns înăuntru și erau uimiți - unii de frică, alții de indignare Bietul adevăr! Este bine că strămoșii au sculptat un înveliș de marmură: nu putea fi ridicat; ochii oamenilor nu erau suficient de puternici pentru a-i suporta trăsăturile Sau au vrut ei adevărul greșit? Câte adevăruri? Oamenii buni, raționali știu multe, multe adevăruri, dar un adevăr le este inaccesibil; un fel de iluzie optică le prezintă adevărul într-o formă urâtă și, în plus, fiecăruia în felul lui Dacă colectăm acuzațiile care se aud în mod constant când vine vorba de știință, adică despre adevărul care este dezvăluit în organismul potrivit, atunci este posibil, folosind mijloacele binecunoscute ale astronomiei, să obținem adevărata locație a luminii , observat din puncte diferite, adică scăzând unghiuri opuse (teoria paralaxei), trage o concluzie corectă Unii spun ateism, alții panteism; unii spun - dificultate, dificultate teribilă, alții - gol, pur și simplu nu există nimic Materialiștii zâmbesc la idealismul visător al științei; idealiştii găsesc în analiza ştiinţei un materialism ascuns cu viclenie Pietiștii sunt convinși că știința modernă este mai

ireligioasă decât Erasmus, Voltaire, Holbach și compania și o consideră mai dăunătoare decât voltairismul Oamenii nereligiosi reproșează științei ortodoxia Și, cel mai important, toată lumea este nemulțumită - cer din nou vălul Unii au fost loviți de lumină, alții de simplitate, altora le-a fost rușine de goliciunea adevărului, altora nu le-a plăcut trăsăturile ei, pentru că conțin o mulțime de lucruri pământești Toți au fost înșelați - și au fost înșelați pentru că nu au vrut adevărul Dar fapta este făcută Evenimentul nu se va întoarce; odată ce a început să se dezbrace și să ne arate un trunchi de o frumusețe uimitoare, adevărul nu se va mai pune un văl de rușine falsă; ea cunoaște puterea, gloria și frumusețea goliciunii ei* aprilie * Următorul articol va fi dedicat exclusiv romanticilor amatori Λ I Herzen, vol Biblioteca "Runivers" ARTICOLUL DOI AMATORI DE ROMANTICĂ * Să lăsăm morții să-i îngroape pe morți Sunt întrebări pe care nimeni altcineva nu le atinge, nu pentru că au fost rezolvate, ci pentru că sunt obosite; fără să fie de acord, sunt de acord să-i considere neînțeleși, trecuti, lipsiți de interes și să tacă în privința lor Dar, din când în când, este util să cercetăm aceste arhive de cazuri presupuse rezolvate: privind în mod constant înapoi, privim trecutul diferit de fiecare dată; de fiecare dată când examinăm o nouă latură în ea, de fiecare dată adăugăm la înțelegerea ei întreaga experiență a drumului nou parcurs Devenind mai deplin conștienți de trecut, înțelegem prezentul; mergând mai adânc în sensul trecutului, dezvăluim sensul viitorului; privind înapoi - pas înainte; în sfârşit, şi pentru aceasta este util să scuturaţi cârpele pentru a afla cât de mult s-a putrezit şi cât a mai rămas pe oase Unul dintre aceste cauze, care, ca să folosim limbajul judecătorilor, este listat ca fiind decis de acum la cerere, este un dosar care a intrat recent în arhivă, un litigiu între romantism și clasicism, care a agitat atât de mult mințile și inimile în primul sfert al secolului nostru (și mai aproape); litigiile acestor răzvrătiți din mormânt au coborât cu ei pentru a doua oară în mormânt, iar acum ei vorbesc cel mai puțin despre drepturile romantismului și lupta lui cu clasicii - deși mulți dintre admiratorii săi inveterati și dușmanii implacabil au supraviețuit Și cu cât timp în urmă a strălucit în toată splendoarea această bătălie, începută zgomotos? Erau multe talente în arenă; vocea publică a participat viu și activ; denumirile acum hazlii "clasic" și "romantic" erau semnificative - și deodată totul a tăcut; interesul care îi înconjura pe combatanți a dispărut; spectatorii au ghicit că amândoi se luptau pentru morți; morții merită pe deplin sărbători și mausolee - ne-au lăsat moșteniri bogate pe care le-au dobândit * Primul articol a fost despre amatorism în general; următorul va fi dedicat specializării în știință, în al patrulea (dacă există) vom vorbi despre formalism Scriitorul le cere editorilor să-i permită să atragă atenția cititorilor asupra unei greșeli importante de tipar care s-a strecurat în prima articol Pe țări , p de jos, tipărit în loc de cel mai uman - cel mai vag * Biblioteca "Runiverse" în transpirație sângeroasă, suferință, muncă grea - dar nu are rost să lupți pentru ele Nu există nicio sarcină ingrată pe lume decât lupta pentru morți: ei câștigă tronul, uitând că nu este pe cine să-l pui, pentru că regele este mort Când luptătorii au văzut că și-au pierdut participarea, ^- febra li s-a răcit Doar oameni încăpățânați și limitați au rămas pe câmpul de luptă în plină armură, precum bonapartiștii de astăzi, care apără drepturile marii umbre - dar totuși o umbră Această luptă părea să vină din cealaltă lume, să fie prezentă la intrarea în adolescență a lumii noi, să-i transfere stăpânirea în numele celor doi anterioare, în numele tatălui și al bunicului și să vadă că există nu mai există bunuri

pentru morți în lumea vieții Apariția actuală a Romantismului și Clasicismului sub forma a două școli excepționale a fost rezultatul unei stări de spirit ciudate în urmă cu treizeci de ani Când popoarele s-au liniștit după primii cincisprezece ani ai secolului nostru și viața a curs pe cursul ei obișnuit, atunci doar ei au văzut cât de mult din ordinea lucrurilor existente, neînlocuită cu una nouă, s-a pierdut și s-a rupt În înfrângerea revoluției și a împăratului, nu a mai fost timp să-și revină Inimile și mințile s-au umplut de plictiseală și gol, remușcări și disperare, au trădat speranțe și dezamăgire, sete de credință și scepticism Cântărețul acestei epoci este Byron, posomorât, sceptic, un poet al negării și al rupturii profunde cu modernitatea, un înger căzut, așa cum l-a numit Goethe Franța, principalul teatru al revoluției, a suferit cel mai mult Religia era în declin, credințele politice au dispărut, toate direcțiile, cele mai opuse, au fost jignite de eclectismul primilor ani ai Restaurației Scăpând de povara prezentului, căutând o ieșire peste tot, Franța a privit pentru prima dată trecutul cu alți ochi Amintirea umanității - un fel de purgatoriu ceresc - trecutul este reînviat în ea de un spirit luminat, din care totul întunecat și răul a căzut Când Franța a văzut marea umbră a Evului Mediu transformat cu caracterul lor captivant al unității de credință, priceperea și priceperea cavalerească și a văzut viața de atunci curățată de voința de sine îndrăzneață și de nedreptate obscenă, de contradicții de tot felul, cumva împăcată formal, ea, neglijând până acum totul feudal, s-a îngăduit neoromantismului Chateaubriand, romanele lui Walter Scott, cunoștința cu Germania și Anglia - au contribuit la răspândirea concepției gotice asupra artei și vieții Franța a fost dusă de gotic, așa cum a fost purtată de lumea antică, de o percepție extraordinară Biblioteca "Runivers" imchivosti si vioiciune, fara a se scufunda in adancuri Cu toate acestea, nu toată lumea s-a supus romantismului: minți pozitive, minți care și-au aspirat toate sucul din marile opere ale Greciei și Romei, moștenitorii direcți ai literaturii lui Ludovic al XIV-lea, Voltaire și Enciclopedia, participanți la revoluție și războaie imperiale, unul- depărtați și încăpățânați la începuturile lor, priveau cu dispreț tinerii, o generație care îi refuză în favoarea unor concepte pe care trebuia să le execute pentru totdeauna Romantismul, rătăcind în mintea tinerei generații a Franței, s-a întâlnit în mod fratern cu romantismul transrenan, care la acea vreme a explodat până la limita maximă În personajul german a existat întotdeauna ceva mistic, încordat de entuziasm, predispus la speculații și nu mai puțin predispus la cabalism - acesta este cel mai bun pământ pentru romantism și nu a întârziat să apară în cea mai deplină dezvoltare în Germania Reforma, eliberând prematur și unilateral mințile germane, le-a mutat într-o direcție poetico-scolastică, rațional-mistică Abaterea de la adevărata cale este importantă Leibniz a notat la vremea lui că Germaniei i-ar fi greu să scape de această tendință, care, adăugăm noi, a lăsat urme în lucrările lui Leibniz însuși Epoca clasicismului nefiresc și a galomaniei, care a acoperit o vreme elemente naționale, nu a putut produce o influență importantă: această literatură nu a avut ecou în popor Dumnezeu știe pentru cine a vorbit și al cui gând și-a exprimat O influență mai adevărată, incomparabil mai profundă a fost produsă de epoca literară care a început cu Lessing; cosmopolită și adultă, ea a încercat să dezvolte elementele naționale în unele universale; a fost o sarcină grozavă pentru Herder, Kant, Schiller și Goethe Dar această sarcină a fost rezolvată în domeniul artei și științei, separând viața socială și de familie de viața intelectuală cu un zid chinezesc În

Germania a existat o altă Germania - lumea oamenilor de știință și a artiștilor - nu aveau o relație adevărată între ei Oamenii nu și-au înțeles profesorii În cea mai mare parte, a rămas în locul unde s-a așezat să se odihnească după Războiul de Treizeci de Ani Istoria Germaniei de la Pacea de la Westfalia până la Napoleon are o singură pagină, exact cea pe care sunt scrise faptele lui Frederic al II-lea În cele din urmă, Napoleon, lovind puternic, a realizat aspectele practice ale spiritului german, uitate de întemeietorii săi, iar atunci doar pasiunile care rătăceau înăuntru și liniștite au ridicat capul și s-au auzit niște voci groaznice, pline de fanatism și de dragoste sumbră pentru patrie Viziunea feudală a Evului Mediu, aplicată de mai multe ori Biblioteca "Runivers" ii la moravurile noastre și îmbrăcați în costume de teatru cavaleresc, au luat stăpânire pe minți Misticismul este din nou în vogă; focul sălbatic al persecuției a fulgerat în ochii germanilor pașnici și, de fapt, lumea reformată a revenit în idee la perspectiva lumii catolice Cel mai mare romantic Schlegel, pentru că este luteran, s-a convertit la catolicism - logica este vizibilă aici Waterloo a decis pentru prima dată cui să dețină domeniul: Napoleon-clasic sau romantici - Wellington și Blucher În persoana lui Napoleon, împărat al francezilor și al corsicanului, reprezentant al civilizației clasice și al Europei romanice, germanii au învins din nou Roma și au proclamat din nou triumful ideilor gotice Romantismul a triumfat; clasicismul a fost persecutat: amintirile pe care voiau să le uite erau asociate cu clasicismul, iar romantismul a dezgropat pe cei uitați, pe care voiau să-și amintească Romantismul vorbea necontenit, clasicismul tăcea; Romantismul a luptat cu totul în lume ca Don Quijote, în timp ce clasicismul a stat cu gravitatea calmă a unui senator roman Dar el nu era mort, ca acei senatori romani pe care galii i-au luat drept morți : erau oameni remarcabili în rândurile lui - toți acești Bentham, Livingston, Tenars, de Candoli, Berzelii, Laplaces, Says nu semănau cu cei învinși și în tabăra clasicilor s-au auzit cântece vesele ale lui Beranger Plășiți de blestemele romanticilor, ei au răspuns în tăcere cu voce tare - acum cu aburi, apoi cu căi ferate, apoi cu ramuri întregi de știință, nou dezvoltate, precum geognozia, economia politică, anatomia comparată, apoi cu o serie de mașini cu care s-au eliberat om de la munca grea Romanticii priveau cu dispreț aceste lucrări, umilise prin toate mijloacele orice ocupație practică, găseau pecetea unui blestem în direcția materială a secolului și treceau cu vederea, privind din turnul lor clopotniță, toată poezia activității industriale, care se desfășura atât de grandios , de exemplu, în America de Nord În timp ce clasicismul și romantismul erau în război, unul transformând lumea într-o formă străveche, celălalt în cavalerism, ceva puternic și puternic creștea din ce în ce mai mult; a trecut între ei și nu l-au recunoscut pe domnitor după înfățișarea sa regală; se sprijinea cu un cot pe clasici, cu celălalt pe romantici și se ridica deasupra lor - ca "cei de la putere"; le-a recunoscut pe amândouă și le-a renunțat la amândoi: era un gând interior, un psihic viu al lumii timpului nostru Ei, născută printre fulgere și tunete ale bătăliei disperate a catolicismului și a Reformei, ei, care a intrat în adolescență Biblioteca "Runivers" În mijlocul fulgerelor și tunetelor unei alte lupte, rochiile altora nu erau bune: ea le dezvoltase pe ale ei Nici clasicismul, nici romantismul nu au bănuit multă vreme existența acestei a treia puteri La început, amândoi l-au luat drept complice (de exemplu, romantismul visa, ca să nu mai vorbim de Walter Scott, că Goethe, Schiller, Byron erau în rândurile lui) În cele din urmă, atât clasicismul, cât și romantismul au recunoscut că între ei

mai era ceva, departe de a-i ajuta; fără împăcare între ei, s-au răsturnat într-o nouă direcție Apoi soarta lor a fost pecetluită Romantismul visător a început să urască noua direcție pentru realismul ei! Clasicismul cu degetele a început să-l dispreţuiască pentru idealismul său! Clasicii, fideli tradițiilor lumii antice, priveau ideologii cu mândră toleranță religioasă și cu un zâmbet sardonic și, extrem de ocupați cu experimente și subiecte deosebite, rareori apăreau pe arenă Pentru dreptate, ei nu ar trebui considerați dușmani ai epocii noastre Aceștia sunt în cea mai mare parte oameni ai intereselor practice ale vieții, ale utilitarismului Noua direcție atât de recent a început să iasă din școală, studiile ei păreau să nu fie aplicate, nu dezvoltate în viață: au respins-o ca inutilă Romanticii, la fel de fideli tradițiilor feudalismului, nu au părăsit arena cu o intoleranță sălbatică ; a fost o luptă până la moarte, disperată și supărată; erau gata să dea foc și să înceapă o inchiziție pentru a pune capăt disputei; conștiința amară că nu au fost ascultați, că jocul lor s-a pierdut, a avântat spiritul înveterat al persecuției și până acum nu s-au împăcat Și cu toate acestea, în fiecare zi, fiecare oră arată din ce în ce mai clar că omenirea nu mai vrea nici clasici, nici romantici - vrea oameni, și oameni moderni, și îi privește pe alții ca pe oaspeți într-o mascarada, știind că atunci când merg la cină , măștile vor fi eliminate și vor fi familiare, caracteristicile conexe vor fi dezvăluite sub caracteristicile urâte extraterestre Deși există oameni care nu iau cina pentru a nu-și scoate măștile, dar nu mai există copii cărora le-ar fi frică de mascați - Bătălia care a urmat a fost dezastruoasă pentru ambele părți; au fost denunţate eşecul clasicismului, imposibilitatea romantismului; pe măsură ce i-au cunoscut mai îndeaproape, aspectul lor nefiresc, anacronic a fost dezvăluit, iar cele mai bune minți ale acelei epoci au rămas neimplicate în războiul vârcolacilor, în ciuda întregului zgomot ridicat de ei Și a fost o vreme când clasicismul și romantismul erau vii, adevărate și frumoase, necesare Biblioteca "Runivers" și profund uman A urlat "A adus papalitatea beneficii sau rău?" l-a întrebat naivul Las Kazes pe Napoleon "Nu știu ce să spun", a răspuns împăratul în retragere, "a fost util și necesar într-un timp, a fost dăunător în altul" Așa este soarta a tot ceea ce apare în timp Clasicismul și Romantismul aparțin a două mari trecute; oricât de greu vor fi înviați, vor rămâne umbrele morților, care nu au loc în lumea modernă Clasicismul aparține lumii antice, la fel cum romanticismul aparține Evului Mediu Ei nu pot avea posesia exclusivă în prezent, deoarece prezentul nu seamănă în niciun fel nici cu lumea antică, nici cu cea de mijloc Pentru a dovedi, este suficient să le arunci cea mai superficială privire Lumea greco-romană era, prin excelență, realistă; a iubit și a respectat natura, a trăit în același timp cu ea, a considerat că este cel mai înalt bine de a exista; cosmosul era pentru el adevărul, dincolo de care nu vedea nimic, iar cosmosul îl satisfacea tocmai pentru că exigențele erau limitate Din natură și prin ea, lumea antică a ajuns la spirit și, prin urmare, nu a ajuns la un singur spirit Natura este tocmai existența ideii în diversitate; unitatea, înțeleasă de cei din vechime, era o necesitate, o soartă, o putere secretă, lumească, irezistibilă pentru pământ și pentru Olimp; deci natura este supusă legilor necesare, a căror cheie este în ea, dar nu pentru ea Cosmogonia grecilor începe în haos și se dezvoltă într-o federație olimpică a zeilor, sub dictatura lui Zeus; neatingând unitate, ei, republicanii, s-au stabilit de bunăvoie pe acest guvern republican al universului Antropomorfismul i-a plasat pe zei foarte

aproape de oameni Grecul, înzestrat cu un înalt simț estetic, a înțeles perfect expresivitatea exteriorului, misterul formei; divinul pentru el exista îmbrăcat în frumusețea umană; în ea natura i-a fost îndumnezeită și nu a mers mai departe de această frumusețe În această viață, împreună cu natura, a existat un farmec fascinant și ușurință de existență Oamenii erau fericiți de viață În niciun moment elementele sufletului uman nu au fost atât de echilibrate artistic Dezvoltarea ulterioară a spiritului era un pas înainte necesar, dar nu putea fi altfel decât în detrimentul cărnii, trupului, formei: era mai înalt, dar trebuia să sacrifice harul străvechi Viața oamenilor în epoca de înflorire a lumii antice era nepăsător de clară, ca și viața naturii Dor nedefinit, adânciri dureroase în sine, egoism dureros nu existau pentru ei Au suferit din motive reale, lily Biblioteca "Runivers" lacrimi de adevărată pierdere Personalitatea individului s-a pierdut în cetățean, iar cetățeanul era un organ, un atom al altei personalități, sacre, zeificate - personalitatea orașului Tremurau nu pentru propriul "eu", ci pentru "eul" Atenei, Spartei, Romei: așa era viziunea largă și liberă a lumii greco-romane, omenește frumoasă în limitele ei Trebuia să cedeze unei alte vederi, pentru că era limitată Lumea antică a pus exteriorul la același nivel cu interiorul - așa este în natură, dar nu așa în adevăr - spiritul domină forma Grecii credeau că au sculptat tot ce este în sufletul omului; dar a rămas în ea un abis de pretenţii, adormit, încă nedezvoltat, pentru care dalta este insuportabilă; au înghițit individul de universal, de oraș cetățeanul, de cetățean omul; dar personalitatea avea drepturile ei inalienabile și, conform legii răzbunării, s-a încheiat cu personalitatea individuală, accidentală, a împăraților romani înghițind orașul orașelor Apoteoza lui Nero, Claudius și despotismul lor au fost o negare ironică a unuia dintre cele mai importante principii ale lumii elene în sine Apoi a venit vremea morții pentru el și timpul nașterii unei alte lumi Dar rodul vieții eleno-romane nu putea și nu trebuia să piară pentru omenire A vegetat timp de cincisprezece secole pentru ca lumea germană să aibă timp să-și întărească gândirea și să dobândească capacitatea de a o folosi Romantismul a înflorit și s-a estompat în acest interval, cu marele său adevăr și marea sa unilateralitate Viziunea romantică nu trebuie luată nici ca universal creștină, nici ca pur creștină: este aproape proprietatea exclusivă a catolicismului; în ea, ca în tot ceea ce este catolic, s-au lipit două principii - unul extras din Evanghelie, celălalt - popular, temporar, mai ales germanic Fantezia vagă a popoarelor germanice, înclinată spre contemplație și misticism, s-a desfășurat în tot caracterul ei infinit, acceptând și reelaborând creștinismul; dar în același timp dădea religiei o culoare națională, iar creștinismul putea oferi mai mult decât putea lua romantismul; chiar și ceea ce a fost luat de acesta a fost luat unilateral și, s-a dezvoltat, s-a dezvoltat în detrimentul altor părți Spiritul care se repezi spre cer de sub săgețile catedralelor gotice era complet opus anticului Baza romantismului este spiritismul, transcendența Spiritul și materia pentru el nu sunt în dezvoltare armonioasă, ci în luptă, în disonanță Natura este falsă, nu adevărată; totul natural este negat Substanța spirituală a omului "a înroșit pentru că trupul Biblioteca "Runivers" aruncă o umbră" Viața, înțelegându-se pe ea însăși ca dualitate, a început să sufere de discordie internă și a căutat reconcilierea prin renunțarea la unul dintre principii După ce și-a înțeles infinitul, superioritatea asupra naturii, omul a vrut să o neglijeze, iar individualitatea, pierdută în lumea antică, a primit drepturi nelimitate; s-au dezvăluit bogății sufletești, pe care lumea

cealaltă nici nu le bănuia Scopul artei nu era frumusețea, ci spiritualizarea Râsetele zgomotoase ale Olimpului sărbătorit au încetat; aşteptau de la o zi la alta sfârşitul lumii, a cărei veşnicie era dogma viziunii clasice Totul împreună a turnat ceva maiestuos de trist asupra acțiunilor și gândurilor; dar în această tristețe exista un farmec irezistibil de aspirații și speranțe muzicale întunecate, nedefinite, zguduind cele mai rezervate coarde ale sufletului uman Romantismul era un trandafir minunat care creștea la picioarele crucifixului, împletit în jurul lui, dar rădăcinile sale, ca orice plantă, erau hrănite din pământ Romantismul nu a vrut să știe asta; aceasta era pentru el o dovadă a josniciei sale, nu a demnității sale - s-a străduit să renunțe la rădăcinile sale Romantismul a plâns necontenit de strângerea sânului uman și nu a putut niciodată să scape de sentimentele sale, de inima lui; s-a sacrificat continuu și a cerut o recompensă infinită pentru sacrificiul său; Romantismul a idolatrizat subiectivitatea, anatemizând-o, iar tocmai această luptă a principiilor presupuse împăcate i-a conferit un caracter impetuos și puternic captivant Dacă uităm de imaginea strălucită a Evului Mediu, așa cum ne-a forțat școala romantică, vom vedea în ele cele mai teribile contradicții, împăcate formal și sălbatic sfâșiindu-se în fapte Crezând în răscumpărarea divină, în același timp au acceptat că lumea modernă și omul se află sub mânia directă a lui Dumnezeu Atribuind personalității lor drepturi de libertate infinită, au luat toate condițiile umane de viață din moșii întregi; Abnegația lor a fost egoism, rugăciunea lor a fost o cerere egoistă, războinicii lor erau călugări, episcopii lor erau lideri militari; femeile pe care le idolatrizau erau ținute prizoniere - reținerea de la plăcerile celor nevinovați și devotamentul față de desfrânarea violentă, supunerea oarbă și voința proprie nemărginită Se vorbea doar despre duh, despre călcarea cărnii în picioare, despre neglijarea a tot ceea ce este pământesc, și în nicio epocă patimile nu s-au înfuriat mai nestăpânit și viața să nu fie contrară convingerii și discursurilor, * Dante "Răsărit în Paradis" Biblioteca "Runivers" formalism, trucuri, autoseducție, reconciliere cu societatea (de exemplu, cumpărarea de indulgențe) Era vremea minciunilor, flagrante, nerușinate Autoritățile seculare, recunoscându-l pe papa ca un păstor, înființat de Dumnezeu, umilindu-se formal în fața lui, i-au făcut rău din toate puterile, repetându-și neîncetat ascultarea Papa, slujitor al slujitorilor lui Dumnezeu, păstor smerit, părinte duhovnicesc, a căpătat bogății și putere materială Era ceva nebunesc și febril într-o astfel de viață Multă vreme omenirea nu a putut rămâne în această stare nefiresc de tensionată Viața adevărată, nerecunoscută, respinsă, a început să-și revendice drepturile; indiferent cum s-au îndepărtat de ea, repezindu-se în depărtarea nesfârșită, vocea vieții era puternică și asemănătoare omului, inima și mintea îi răspundeau Curând i s-a alăturat o altă voce puternică - lumea clasică a înviat din morți Popoarele romanice, în care drojdia romană nu a pierit niciodată, s-au repezit cu încântare la moștenirea bunicului lor O mișcare complet opusă spiritului Evului Mediu a început să-și afirme existența în toate domeniile activității umane S-a dezvăluit dorința de a renunța cu orice preț la trecut: doreau să respire în sălbăticie, să trăiască Germania a stat în fruntea reformei și, după ce și-a plasat cu mândrie pe steagul "dreptul la cercetare", era departe de a recunoaște efectiv acest drept Germania și-a îndreptat toate forțele către lupta împotriva catolicismului; Nu a existat un obiectiv conștient pozitiv în această luptă A depășit într-un timp prematur clasicismul popoarelor romane și tocmai din această

cauză a fost ocolit ulterior Renunțând la catolicism, Germania dezlega ultimul fir care o atașa de pământ Ritualul catolic a adus raiul pe pământ, în timp ce biserica protestantă goală arăta doar cerul Merită să ne amintim de natura misterioasă a germanilor pentru a înțelege influența puternică a Reformei asupra lor Misticismul scolastic, care renunță la om de la orice realism - misticism bazat pe interpretarea greșită literală a textelor în zece sensuri diferite, nebunia rece în unele, dezvoltată cu o consistență teribilă, delirul fanatic în altele, neînfrânat și greoi - aceasta este direcția în care nemții a căzut după Reformă În mijlocul acestei mișcări s-a "născut" o lume nouă; respirația lui devenea vizibilă peste tot Odată cu Templul lui Petru din Roma, omenirea a renunțat solemn la arhitectura gotică Bramante și Buonarroti au dorit mai degrabă stilul impur al Renașterii decât renașterea austeră Acest lucru este foarte de înțeles Gotic fără îndoială Biblioteca "Runivers" iar simțul estetic, abstras din istorie, este incomparabil mai înalt decât stilul de restaurare, rococo și alții, care a servit ca trecere de la gotic la o adevărată restaurare a arhitecturii antice Dar goticismul, strâns asociat cu catolicismul din Evul Mediu, cu catolicismul lui Grigore al VII-lea, cavalerismul și instituțiile feudale, nu a putut satisface nevoile nou dezvoltate ale vieții Lumea nouă cerea o altă carne; avea nevoie de o formă mai ușoară, nu doar străduindu-se, ci și bucurându-se, nu numai copleșitoare de măreție, ci și liniștitoare cu armonie Întors către lumea antică; s-a simțit simpatie pentru arta lui; au vrut să-i asimileze arhitectura, limpede, deschisă, ca fruntea unui tânăr, armonioasă, "ca muzica rece" Dar s-au trăit multe de la Roma și Grecia, iar experiența, adânc înfiptă în suflet, spunea în același timp că nici peripterul grec, nici rotonda romană nu exprimă întreaga idee a noii ere Apoi au construit "Panteonul de pe Parthenon" *, iar cei nepricepuți, temându-se de o linie dreaptă, au denaturat simplitatea străveche cu pilaștri, pervazuri și corniche; Această revoluție în arhitectură a fost un pas înapoi pentru artă și un pas înainte pentru umanitate Toată Europa și-a dovedit actualitatea: toate orașele bogate și-au construit bisericile lui Petru Bisericile gotice au fost lăsate neterminate pentru a se construi biserici în stil restaurator Doar Germania, gotică prin excelență, a rămas mai fidelă arhitecturii sale - dar s-a ridicat puțin în această epocă: rănile adânci și epuizarea nu i-au permis să construiască prea mult Nu există nimic de obiectat la asemenea fapte generale; trebuie să încerci să le înțelegi; omenirea nu a fost confundată cu epoci întregi Templul noului stil a mărturisit sfârșitul Evului Mediu și opiniile lor Arhitectura gotică a devenit imposibilă după biserica lui Petru: a devenit un lucru al trecutului, un anacronism Artele plastice s-au eliberat la rândul lor Biserica gotică a făcut cerințe diferite pentru pictură decât biserica lui Petru Bizantismul exprimă unul dintre momentele esențiale ale picturii gotice Poziția și culoarea nefirească, măreția severă, desprinderea de pământ și de pământesc, neglijarea deliberată a frumosului și a grației, constituie o negare ascetică a frumuseții pământești; o imagine nu este o imagine: este o schiță slabă, un indiciu; dar natura artistică a italienilor nu a rezistat mult timp * Expresia despre muzică îi aparține lui Schelling; "Panteonul de pe Partenon", a spus Peter V Hugo v Biblioteca "Runivers" în limitele artei simbolice și, dezvoltând-o din ce în ce mai mult, până la vremea lui Leu al X-lea, la rândul său, a lăsat arta transformatoare într-un tărâm pur artistic Marile, veșnice tipuri dei divini maestri au îmbrăcat pe cel ceresc în toată frumusețea cărnii pământești, iar idealul lor este idealul unui om transfigurat,

dar un om Madonele lui Rafael reprezintă apoteoza formei fecioara-feminină, dar Madonele lui nu sunt ființe supranaturale, abstracte, sunt fecioare transfigurate Pictura, ridicându-se la cel mai înalt ideal, a devenit din nou un picior ferm pe pământ și nu a părăsit-o Pensul bizantin a renunțat la idealul frumuseții umane pământești a lumii antice Pictura italiană, în curs de dezvoltare bizantină, în momentul cel mai înalt al dezvoltării sale a renunțat la bizantism și, se pare, a revenit la același ideal străvechi de frumos; dar s-a făcut un pas uriaș; în ochii noului ideal strălucea o altă profunzime, un alt gând decât în ochii deschişi fără vedere a statuilor greceşti Pensul italian, dând viață artei, i-a dat toată profunzimea spiritului dezvoltat de cuvântul lui Dumnezeu Poezia trecea printr-o revoluție Cavalerismul în poezie își pierde importanța contemplativă și mândria feudală Ariosto, jucându-se, zâmbind, vorbește despre Orlanda lui; Cervantes, cu o ironie răutăcioasă, declară lumii neputința și intempestivitatea sa; Boccaccio dezvăluie viața unui călugăr catolic; Rabelais merge și mai departe cu îndrăzneala îndrăzneață a unui francez Lumea protestantă îi dă lui Shakespeare Shakespeare este un om din două lumi Închide epoca romantică a artei și o dizolvă pe cea nouă Dezvăluirea ingenioasă a subiectivității umane în toată profunzimea, în toată plinătatea ei, în toată pasiunea și infinitatea, urmărirea îndrăzneață a vieții până la cele mai sacre secrete și denunțarea a ceea ce s-a găsit nu constituie romantism, ci depășește el Caracterul principal al romantismului se exprimă prin dorința inimii de a merge undeva, mereu trist, pentru că "nu va fi niciodată aici" Se străduiește mereu să-și părăsească pieptul; nu are nicio împăcare în ea Pentru Shakespeare, pieptul omului este universul, pe care schițează în linii mari cosmologia cu o pensulă puternică și ingenioasă În Franța și Italia în acest moment, clasicismul fals a crescut și s-a intensificat Palladius, în eseul său despre arhitectură, vorbește cu dispreț despre goticism; Imitațiile slabe și incolore ale scriitorilor antici erau apreciate mai presus de cele pline de poezie și profunzime în cântece și legende ale Evului Mediu Antichitatea a captivat prin umanitatea sa, prin reconcilierea în viață, în frumusețe Prin vechi, a fost dezvoltat unul nou Biblioteca "Runivers" nu *, același spirit apare chiar și în politică Între timp, lupta dintre catolicism și protestantism a continuat Catolicismul s-a reînnoit, a devenit mai tânăr în această bătălie, protestantismul s-a maturizat și a devenit mai puternic; dar lumea nouă nu aparținea exclusiv nici unuia, nici celuilalt La începutul acestei lupte confuze, a existat un om de știință care a refuzat să ia o poziție directă de o parte sau de alta El a spus că, în timp ce făcea muncă umanitară, nu a vrut să se amestece în războiul dintre papă și Luther Acest umanist învățat a fost Erasmus din Rotterdam, același care, zâmbind, a scris așa ceva de libero et servo arbitrio l , care l-a făcut pe Luther, tremurând de mânie, să spună: "Dacă m-a rănit cineva în inimă, este Erasmus , și nu apărătorii papei "p Cu mâna ușoară a lui Erasmus, ideea unei noi lumi umane a apărut în lumea clasică, apoi în cea romantică; Reforma i-a adus un abis de forță, dar cu prima ocazie a apelat la clasici Din aceasta se putea înțelege limpede - dar nu înțelegeau - că pentru noua gândire definițiile clasicilor, romantismului nu sunt caracteristice, nici esențiale, că nici una, nici alta, sau, mai bine, amândouă, dar nu ca amestec mecanic , dar ca produs chimic care a distrus în sine proprietățile părților sale constitutive, ca urmare, distruge cauzele, dându-le efect, la fel cum un silogism distruge premisele în sine "Cine nu a văzut copii care sunt minunat asemănători tatălui și mamei lor,

care nu se aseamănă deloc unul cu celălalt? Un astfel de copil a fost noul secol: au existat și există elemente de visare romantică și plasticism clasic în el; dar ele nu sunt separate în el, ci sunt inseparabil îmbinate în organismul lui, în trăsăturile sale Romantismul și clasicismul trebuiau să-și găsească sicriul în lumea nouă și mai mult de un sicriu - în el trebuiau să-și găsească nemurirea Numai cele unilaterale, cele false, cele temporale mor, dar au cuprins și adevărul - etern, universal: nu poate muri, intră în primatul bătrânilor neamului omenesc Elementele eterne, clasice și romantice, sunt vii fără niciun mijloc violent; ele aparțin a două momente adevărate și necesare în dezvoltarea spiritului uman în timp; ele constituie două faze, două vederi, diferite și relativ adevărate Fiecare dintre noi, conștient sau inconștient, clasic sau romantic, cel puțin era unul sau altul Tinerețea, vremea primei iubiri, necunoașterea vieții, dispune spre romantism; romanticismul este benefic în acest moment: purifică, înnobilează * Intenționăm să vorbim despre revoluția în știință într-un articol separat și, prin urmare, nu vorbim aici Cu toate acestea, este suficient să-i numim pe Bacon, Descartes și Spinoza Biblioteca "Runivers" sufletul, arde din el animalitatea și dorințele grosolane; sufletul se spală, își întinde aripile în această mare de vise strălucitoare și imaculate, în aceste exaltări ale lui însuși către lumea cerească, care și-a corectat în sine viața întâmplătoare, temporară, de zi cu zi Oamenii care au o minte strălucitoare mai mult decât o inimă sensibilă sunt clasici în structura interioară a spiritului lor, la fel cum oamenii contemplativi, tandri, langozi sunt mai mult decât gânditori, mai degrabă romantici decât clasici Dar de la aceasta până la existența unor școli excepționale există o distanță infinită Schiller și Goethe prezintă o imagine grozavă a modului în care elementele romantice și clasice ar trebui să fie acceptabile în epoca noastră Desigur, Schiller, mai mult decât Goethe, avea simpatie pentru romantic; dar principala lui simpatie a fost pentru modernitate, iar ultimele sale lucrări, cele mai mature, sunt pur umane (dacă permiteți acest nume) și nu romantice Și a existat ceva străin lui Schiller în lumea clasică - pentru el, care a tradus Racine, Sofocle, Virgil? Și pentru Goethe, a existat ceva inaccesibil în cele mai adânci adâncimi ale romantismului? În acești giganți, direcțiile conflictuale și opuse au fost unite de focul geniului - în vederea unei plinătăți uimitoare Dar oamenii din partide au rămas pe cont propriu Omenirea a intrat într-o asemenea eră a majorității, încât pretenția de a o converti la clasicism sau romantism a devenit pur și simplu ridicolă Și între timp am fost martorii apariției unei puternice școli de neoromantism după Napoleon Acest fenomen nu a fost lipsit de motive suficiente pentru a-l legitima Direcția științei germane și a artei germane a devenit din ce în ce mai universală, cosmopolită Această universalitate a fost cumpărată cu prețul vitalității Naționalitatea leneșă a germanilor nu și-a amintit de ea însăși până în epoca napoleonică - atunci Germania s-a animat, animată de sentimente naționale; Cântecele de lume ale lui Goethe nu erau de acord cu focul care ardea în sânge Ce a făcut patriotismul în Germania, apatia a făcut în Franța și cu mâinile lor s-au dizolvat ambele jumătăți ale ușilor către romantism Un sentiment sufocant de indiferență și îndoială, și un sentiment arzător de mândrie națională, au dispus în special sufletul spre artă, plin de credință și de simpatie națională Dar, din moment ce sentimentele care au stârnit neoromantismul erau pur temporare, soarta lui putea fi ușor de prevăzut - nu trebuia decât să privim caracterul secolului al XIX-lea pentru a înțelege imposibilitatea unei fascinații

prelungite pentru romantism De fapt, caracterul original al secolului al XIX-lea a fost marcat încă din primii ani A început în plină dezvoltare DAR Biblioteca "Runivers" epoca napoleonică; a fost întâmpinat de cântările lui Goethe și Schiller, gândul puternic al lui Kant și Fichte Plin de amintire a evenimentelor din ultimii zece ani, plin de presimțiri și întrebări, nu putea glumi ca predecesorul său Schiller, într-un cântec de leagăn, ia amintit de soarta lui tragică: Das Jahrhundert ist im Sturm geschieden, Und das neue òffnet sich mît Mord I Clădirile pietrificate ale veacurilor s-au prăbușit; se îndoiau de puterea trecutului, în realitate și de inviolabilitatea existentului, privind câmpurile din Jena, Wagram În Monitere de la Paris s-a anunțat odată că Confederația Germană a încetat să mai existe Goethe a aflat despre asta dintr-un ziar francez Câte gânduri sceptice, câte critici au fost evocate de ruinele templelor, care erau considerate eterne Și oare chiar oare tot acest remueménage intentiona să revină la romantism? Nu! Oamenii de gândire au fost prezenți la marea dramă, trecând de la o epocă la alta; nu degeaba s-au despărțit solemn cu un gând profund și solemn: rodul acestui gând s-a dezvoltat pe pomul tuturor gândirii trecute Primul nume care a tunat în Europa, pronunțat lângă numele lui Napoleon, a fost numele marelui gânditor, Într-o epocă de bătălii convulsive ale începuturilor, lupte sângeroase, dizolvare sălbatică, un gânditor inspirat a proclamat reconcilierea contrariilor ca bază a filozofiei; nu i-a respins pe cei în război: în lupta lor a înțeles procesul vieții și dezvoltării El a văzut în luptă cea mai înaltă identitate, care înlătură lupta Acest gând, cuprinzând sensul profund al epocii noastre, ajunsese cu greu la conștiință și a fost exprimat de poet-gânditor , când era deja dezvoltat într-o formă armonioasă, strictă, științifică de către un gânditor speculativ, dialectic În luna mai , în timp ce regi și bărbați încoronați se înghesuiau în jurul Dresdei lui Napoleon, Logica lui Hegel era tipărită într-o tipografie de la Nürnberg; nu i s-a acordat nicio atenție, pentru că toată lumea a citit Anunțul celui de-al doilea război polonez, care a fost tipărit în același timp Dar ea a vegetat În aceste câteva foi tipărite, scrise într-un limbaj dificil și destinate, se pare, exclusiv școlii, zăcea rodul tuturor gândirii trecute, sămânța unui stejar uriaș, puternic Condițiile dezvoltării sale nu au putut fi găsite: a fost suficient să înțelegem și să extindem parantezele - așa cum spun matematicienii - și arborele cunoașterii și al vieții s-a desfășurat cu frunze verzi zgomotoase, cu o umbră rece, cu fructe suculente și hrănitoare Ce s-a purtat în imagini grațioase Biblioteca "Runivers" Dramele lui Schiller care au spart cântările lui Goethe au fost înțelese, denunțate Adevărul, parcă dintr-un sentiment de castitate și rușine, a fost învelit în mantia scolasticii și păstrat într-o sferă abstractă a științei; dar această mantie, uzată și uzată în Evul Mediu, nu o poate acoperi acum: adevărul este strălucitor - are nevoie doar de o fante pentru a ilumina întregul câmp Cele mai bune minți simpatizau cu noua știință; dar majoritatea nu l-a înțeles, iar pseudo-romantismul, dezvoltându-se, a ademenit în același timp tineri și diletanți în rândurile sale Bătrânul Goethe a jelit, privind la generația deviată El a văzut cum prețuiesc în el, nu ceea ce este demn, cum înțeleg în el, nu ceea ce spune Goethe a fost un realist prin excelență, ca Napoleon, ca întreaga noastră epocă; romanticii nu au corpul să înțeleagă realul Byron a aruncat blesteme asupra camarazilor imaginari Însă majoritatea a fost în favoarea romantismului - în bijuterii, în haine, a reînviat gustul Evului Mediu, atât de diametral opus caracterului pozitiv al modernității noastre și cerințelor sale

Mânecile rochiilor pentru femei, coafura bărbaților - totul a fost influențat romantic La fel ca în cazul clasicilor, tragedia nu era o tragedie dacă nu existau eroi greci sau romani în ea, așa cum clasicii cântau neîncetat vinul prostesc Falerno, folosind vin fin de Burgundia, tot așa poezia romantismului a făcut din hainele cavalerești o condiție necesară, și nu au poem, unde sângele nu curge, unde nu există pagini naive și contese visătoare, unde nu există cranii și cadavre, entuziasm și delir Locul vinului Falerno a fost luat de dragostea platoniciană; poeții romantici, iubind cu adevărat, omenesc, cântă o pasiune platonică Germania și Franța s-au întrecut pentru a oferi omenirii opere romantice: Hugo și Werner, un poet care s-a prefăcut a fi nebun și un nebun care s-a prefăcut a fi poet, stau în fruntea romanticului Brocken ca doi reprezentanți puternici Între ei au existat talente cu adevărat fascinante, precum Novalis, Tik, Uhland etc , dar au fost bătuți de o cohortă de adepți Acești portretiști au distorsionat atât de mult trăsăturile poeziei romantice, au cântat atât de mult despre aspirațiile lor și despre dragostea lor, încât chiar și romanticii buni au devenit plictisitori și imposibil de citit Este de remarcat mai ales faptul că unul dintre principalii distribuitori ai romantismului nu a fost deloc un romantic - vorbesc despre Walter Scott; privirea vital practic a patriei sale este privirea lui A recrea viața unei epoci nu înseamnă a accepta caracterul ei unilateral Într-un fel sau altul, romantismul a triumfat, imaginându-și că va deveni Biblioteca "Runivers" wok El a început cu mândrie să vorbească cu noua știință și a fost adesea falsificată în limba lui; romantismul, condescendent față de el, a început un fel de filozofie romantică, dar nu a ajuns niciodată la stadiul de a explica clar care era problema Filosofii și romanticii sub aceleași cuvinte au înțeles lucruri diferite - și vorbeau în mod constant! Comedia a fost perfectă când, după lungi trude, amândoi și-au dat seama că nu se înțeleg În spatele acestei îndeletniciri nevinovate, în spatele compunerii de melodii la trompetă într-un mod prost, în spatele săpării de legende și cronici despre cavaleri pentru balade, în spatele unei dorințe languide, în spatele unei iubiri chinuitoare pentru o fecioară necunoscută timpul a trecut și au trecut câțiva ani : Goethe a murit, Byron a murit, Hegel a murit, Schelling a îmbătrânit, ani S-ar părea că aici ar domnea romantismul Adevăratul tact al maselor a hotărât altfel: în ultimii cincisprezece ani, masele au încetat să simpatizeze cu romanticii, iar ei au rămas, ca spartanii cu Leonidas, ocoliți, și s-au condamnat, urmând exemplul lor, la un eroic, dar inutil moarte Ceea ce a ocupat atenția generală, ce a distras atenția de la ei, este o altă întrebare, la care nu avem de gând să răspundem acum Să ne limităm la fapte Cine vorbește despre romantici în zilele noastre, cine se ocupă de ei, cine îi cunoaște? Au înțeles teribila răceală a indiferenței și acum stau cu cuvintele unui blestem negru pe buze - triști și palizi, văd cum se prăbușesc castelele în care a locuit dulcea lor priveliște, văd cum noua generație calcă aceste ruine în treacăt, cum nu le acordă atenție, vărsând lacrimi; aud cu un înfior cântecul vesel al vieții moderne, care nu a devenit cântecul lor, și cu scrâșnirea dinților privesc epoca deșartă, ocupată cu îmbunătățiri materiale, probleme sociale, știință și uneori devine groaznic să te întâlnești printre cei care clocotesc , viață parfumată - acești morți, reproșați, amărâți și neștiind că sunt morți! Dumnezeu să le dea pacea mormântului: nu este bine ca morții să se amestece cu cei vii Werden sie nicht schaden, Deci werden sie schrecken, mai Biblioteca "Runivers" ARTICOLUL TREI AMATORI ȘI UN ATELIER DE OAMENI DE ȘTIINȚĂ Such welche alle Tope einer Musik mit

durchgehõrt haben, an deren Sinn aber das Eine, die Harmonie dieser Tone, nicht gekommen ist așa cum a spus Hegel (Gesch der Phil) În orice moment al lungii vieți a omenirii, se remarcă două mișcări opuse; dezvoltarea unuia determină apariția celeilalte și, în același timp, lupta și distrugerea primului Indiferent de locuința vieții istorice la care ne uităm, vom vedea acest proces și, în plus, metempsihoza repetată una lângă alta Ca urmare a unui început, persoanele care au un fel de legătură comună între ele tind să se îndepărteze, să devină într-o poziție excepțională, să pună mâna pe un monopol Datorită unui alt principiu, masele se străduiesc să-i înghită pe cei care s-au apărat, să-și ia pentru sine rodul muncii lor, să-i dizolve în sine, să distrugă monopolul În fiecare țară, în fiecare epocă, în fiecare regiune, lupta dintre monopol și mase este exprimată diferit, dar bresle și caste se formează constant, masele le subminează constant și, ceea ce este cel mai ciudat dintre toate, masa că ieri a judecat breasla azi însăși se dovedește a fi o breaslă, iar mâine masa după grad obișnuitul o va devora și o va bate pe rând Această polaritate este unul dintre fenomenele dezvoltării vieții omenirii, un fenomen ca un puls, cu diferența că la fiecare bătaie a pulsului, omenirea face un pas înainte Gândirea abstractă se realizează în atelier; un grup de oameni adunați în jurul ei, în numele ei, este un organism necesar dezvoltării ei; dar de îndată ce ajunge la bărbăția în atelier, atelierul devine dăunător pentru ea, are nevoie să respire aerul și să privească lumea, ca un făt după o viață vegetativă de nouă luni în mama ei; are nevoie de un mediu mai larg; între timp, oamenii de castă, care sunt atât de folositori gândirii lor în timpul dezvoltării sale inițiale, își pierd semnificația, îngheață, se opresc, nu avansează, împing cu gelozie noul, le este frică să-și piardă lâna, vor să țină gândul în spatele lor Este imposibil Natura gândirii este radiantă, universală; tânjește la generalizare, sparge toate crăpăturile, curge între degete Adevărata realizare a gândirii nu este în castă, ci în umanitate; nu se poate limita la cercul îngust al atelierului; gândirea nu cunoaște fidelitatea conjugală - îmbrățișarea ei a tuturor; numai ea Biblioteca "Runivers" nu există pentru cei care vor să o posede egoist Breasla cade pe măsură ce masele înțeleg gândul și îl simpatizează; nu există nimic de regretat - și-a făcut al lui Scopul respingerii este cu siguranță unitatea, comunicarea Oamenii pleacă din casă pentru a se întoarce cu noi achiziții; numai vagabondii părăsesc casa pentru totdeauna Aceasta este calea castelor Se poate presupune că pour la bonne bouche breasla umanității le va îmbrățișa pe toate celelalte Nu e curând Până acum, o persoană este pregătită să accepte orice titlu, dar nu este obișnuită cu titlul unei persoane Știința modernă începe să intre în acel timp de maturitate în care descoperirea, dându-se fiecăruia, devine o nevoie Este plictisită și înghesuită în sălile de clasă și sălile de conferințe; tânjește după libertate, vrea să aibă o voce reală în domenii reale ale vieții În ciuda unei astfel de direcții, știința rămâne cu o singură dorință și nu poate intra ca element viu în fluxul impetuos al sferelor practice atâta timp cât se află în mâinile unei caste de oameni de știință; numai oamenii vieții o pot introduce în viață Marea lucrare a început; merge linistit; știința completează ceva în domeniul abstracțiunilor, care este la fel de necesar pentru păianjen ca și calea de ieșire din el Pentru mase, știința trebuie să se nască nu ca un copil, ci complet înarmată, precum Pallas Înainte de a-și oferi roadele, ea trebuie să realizeze în ea însăși și să realizeze că a realizat tot ceea ce a fost chemată în sfera ei: este aproape de asta Dar oamenii de până acum privesc știința

cu neîncredere, iar neîncrederea este frumoasă; un sentiment adevărat, dar întunecat, îi convinge că trebuie să conțină soluția celor mai mari întrebări și, între timp, în fața ochilor lor, oamenii de știință în cea mai mare parte sunt angajați în fleacuri, dispute goale, întrebări lipsite de viață și se îndepărtează de interesele umane universale; ei prevăd că știința este proprietatea comună a tuturor și, între timp, văd că nu există niciun atac asupra ei, că vorbește într-un limbaj ciudat și greu de înțeles Oamenii se îndepărtează de știință așa cum oamenii de știință se îndepărtează de oameni Vina, desigur, nu este în știință și nu în oameni, ci între ei Raza științei, pentru a ajunge la oamenii obișnuiți, trebuie să treacă prin cețuri atât de groase și vapori mlaștini încât să ajungă la ei colorate, nu ca ea, dar ei sunt judecați după ea Primul pas spre eliberarea științei este conștientizarea obstacolelor, denunțarea unor falși prieteni care își imaginează că până acum poate fi înfășat cu o frânghie școlară și că, în viață, va zacă ca o mumie egipteană Mediul cețos din jurul științei este plin de prietenii ei, dar acești prieteni sunt cei mai periculoși dușmani ai săi ei Biblioteca "Runivers" trăiesc ca bufnițele sub acoperișul templului lui Pallas și pretind că sunt stăpâni, în timp ce sunt muncitori sau leneși Au meritat toate reproșurile, toate reproșurile făcute științei Diletantismul superficial și specialitatea artizanală a oamenilor de știință din oficiu sunt cele două țărmuri ale științei care feresc acest Nil de o revărsare rodnică Am vorbit recent de amatorism, dar considerăm că nu este cu totul de prisos să-l menționăm aici ca fiind complet opusul specializării Opusul explică uneori mai bine decât asemănările Amateurism - dragoste pentru știință, cuplată cu o totală lipsă de înțelegere a acesteia; este pierdut în dragostea lui în marea cunoașterii și nu se poate concentra; este mulțumit de faptul că iubește, și nu realizează nimic, nu-i pasă de nimic, nici măcar de iubirea reciprocă; este o pasiune platonică, romantică pentru știință, o asemenea dragoste pentru ea, din care nu sunt copii Diletanții vorbesc cu entuziasm despre dulceața și înălțimea științei, neglijează alte discursuri, lăsându-le în seama mulțimii, dar le este frică de moarte de întrebări și vând cu perfidă știința de îndată ce sunt presați de logică Amatorii sunt oamenii prefaței, pagina de titlu, oamenii care se plimbă prin oală în timp ce alții mănâncă Zhernovik l-a învățat, îmi amintesc, pe regele englez să cânte la vioară Regele era amator, adică iubea muzica și nu știa să cânte Odată l-a întrebat pe Zherno-Vik la ce categorie de violoniști se referă "Către cel de-al doilea", a răspuns artistul, "pe cine altcineva clasificați în această categorie?" - "Mulți, suveran; În general, împart neamul uman în trei categorii în ceea ce privește cântatul la vioară: primii, cei mai mari, sunt oamenii care nu știu să cânte la vioară; al doilea, de asemenea destul de numeros, sunt oameni care nu numai că știu să cânte, dar iubesc să cânte necontenit la vioară; al treilea este foarte sărac: include mai mulți oameni care cunosc muzică și uneori cântă frumos la vioară Maiestatea Voastră, desigur, a trecut deja de la prima categorie la a doua Nu știu dacă regele a fost mulțumit de acest răspuns, dar nu se poate spune nimic mai bun despre amatorism, iar Zhernovik a remarcat admirabil că era a doua categorie care juca constant; amatorii devin bolnavi, nebuni dintr-un exces de pasiune amoroasa Diletantismul nu este nimic nou Nero era un amator în muzică, Henric al VIII-lea un amator în teologie Amatorii capătă aspectul epocii lor În secolul al XVIII-lea erau veseli, gălăgioși și numiți esprit fort ; în secolul al XIX-lea, un amator are un gând trist și nerezolvat; iubește știința, dar îi cunoaște insidiositatea; El

Biblioteca "Runivers" un pic mistic și citește Schwedenborg, dar și un pic sceptic și se uită în Byron; îi spune adesea lui Hamlet: "Nu, prietene Horatio, sunt multe lucruri pe care oamenii de știință nu le înțeleg", dar se gândește în sinea lui că înțelege totul în lume În fine, amatorul este cel mai inofensiv și mai inutil dintre muritori; el își petrece viața cu blândețe în conversație cu înțelepții de toate vârstele, neglijând activitățile materiale; despre ce vorbesc, cine știe! Nu este încă clar pentru amatori înșiși, dar cumva este bine în amurgul său Casta oamenilor de știință (die Fachgelehrten), a oamenilor de știință după grad, după diplomă, prin respect de sine, este exact opusul amatorilor Principalul dezavantaj al acestei caste este că este o castă; al doilea defect este specializarea în care oamenii de știință se pierd de obicei Pentru a exprima deodată atitudinea castei oamenilor de știință față de știință, să ne amintim că aceasta s-a dezvoltat mai mult decât oriunde altundeva, în China China este considerată de mulți a fi un regat patriarhal foarte prosper; s-ar putea; oamenii de știință acolo abis; Avantajele oamenilor de știință în serviciul lor le-au fost alături de secole, dar nu există nicio urmă de știință "Da, au propria lor știință!" Și să nu argumentăm împotriva acestui lucru; dar vorbim de știință care aparține omenirii, și nu Chinei, nu Japoniei și altor state științifice Băieții noștri sunt trimiși la știință la fierari, dulgheri: trebuie să ne gândim că au și ei propria știință Cu toate acestea, chiar și pentru știința adevărată a existat o epocă la care era necesară casta oamenilor de știință ca castă - în perioada subdezvoltării, când știința era respinsă, drepturile ei nu erau recunoscute, ea însăși era supusă autorităților Dar acel timp a trecut Deci, printre casta oamenilor de știință, printre oamenii de cunoaștere din Evul Mediu, chiar și până în secolul al XVII-lea, înconjurat de concepte grosolane și sălbatice, de moștenirea sacră a lumii antice și de amintirea faptelor trecute și de gândul de s-au păstrat epoca; au lucrat în tăcere, temându-se de persecuție, de persecuție și de glorie, apoi le-au luminat lucrarea ascunsă Oamenii de știință au păstrat apoi știința ca un secret și au vorbit despre ea într-un limbaj inaccesibil mulțimii, ascunzându-și în mod deliberat gândurile, temându-se de neînțelegeri grave Atunci a fost curajos să aparțină leviților științei; atunci titlul de om de știință ducea adesea la incendiu, mai degrabă decât la academie Și au plecat, inspirați de adevăr Jordano Bruno a fost om de știință, iar Galileo a fost om de știință Atunci oamenii de știință ca clasă au fost oportuni; apoi marile întrebări ale acelei epoci s-au discutat în săli; cercul ocupațiilor lor era extins, iar oamenii de știință au fost mai întâi luminați de razele ascendente ale rațiunii, ca stejarii de munte - mândri și puternici De atunci totul s-a schimbat Biblioteca "Runivers" a început: nimeni nu persecută știința, conștiința publică a crescut la respect pentru știință, la dorința pentru ea și, pe bună dreptate, a început să protesteze împotriva monopolului oamenilor de știință; dar casta geloasă vrea să țină lumina în spatele lor, înconjoară știința cu o pădure de scolastică, terminologie barbară, limbaj greu și respingător Așa că grădinarii plantează o plantă spinoasă lângă crestele lor, astfel încât cel obrăznic, intenționând să se cațără peste, se înțeapă mai întâi de zece ori și își sfâșie rochia în bucăți Degeaba! Epoca aristocrației cunoașterii s-a încheiat Invenția tiparului, fără nicio altă cauză contributivă, avea să dea o lovitură decisivă secretului cunoașterii, introducându-i pe toată lumea În fine, ultima oportunitate de a păstra știința în magazin s-a bazat pe dezvoltarea unor aspecte pur teoretice, nu întotdeauna accesibile profanului Dar știința modernă, pe lângă

abstracțiile teoretice, are și alte pretenții: ea, parcă și-ar uita demnitatea, vrea să coboare de pe tronul său în viață Oamenii de știință nu o pot păstra; acest lucru nu este pus la îndoială Casta oamenilor de știință din vremea noastră s-a format după Reformă și, mai ales, în lumea Reformei Am menționat corporațiile științifice din Evul Mediu și din lumea catolică; nu trebuie confundate cu noua castă de savanţi crescută în Germania în ultimele secole Adevărat, vechea castă a oamenilor de știință a impus minții jugul autorității lor, dar nu trebuie să uităm, în primul rând, de starea de spirit a vremii și, în al doilea rând, că gâtul lor era uzat de jugul care stătea greu pe el În întreaga educație reformată a existat un fel de imperfecțiune; lipsea eroismul pentru a merge la ultima consecință, lipsea eroismul logicii: deseori puneau un început zgomotos și renunțau timid la consecințele naturale; a demolat adesea clădirea și a avut grijă de gunoaie și cărămizi sparte; de multe ori nu știau să respecte cu evlavie existentul, fie să renunțe cu îndrăzneală la el Ideea reformei a intrat în acțiune oarecum prematur și, prin urmare, a rămas în urmă și a fost ocolită Casta oamenilor de știință, formată în lumea reformei, nu a avut niciodată puterea nici să formeze o corporație care să fie exact închisă în sine, fermă și cunoscând limitele sale, nici să se dizolve în mase Ea nu a avut niciodată energia nici să se mențină la ordinea pozitivă a lucrurilor, nici să se opună acesteia; de aceea au început s-o privească cu degete din toate părţile, ca la ceva străin; de aceea ea însăși a început să fugă de întrebările vii și să se concentreze asupra celor moarte Firul care lega casta de societate avea să slăbească, iar consecința directă a acestui lucru a fost neînțelegerea reciprocă, indiferența reciprocă niste Biblioteca "Runivers" providența poetică a indicat cuvântul umanului, un cuvânt frumos, profetic; dar nu era nimic uman în oamenii de știință Acest cuvânt era atribuit exclusiv filologiei, de parcă aici ar fi implicat ironie, de parcă ar fi înțeles că lumea antică era mai umană decât ei Pedanterie, dezintegrare cu viața, ocupații nesemnificative, al căror tip este meleda - un fel de muncă iluzorie - muncă care ocupă, dar în esență este goală; în plus, construcții artificiale, teorii neaplicate, necunoaștere a practicii și arogantă mulțumire de sine - acestea sunt condițiile în care s-a dezvoltat arborele cu frunze palide al învățării breslelor Oamenii de știință și-au adus beneficiul științei, pe care ar fi nerecunoscător să nu o recunoaștem; dar deloc pentru că aspirau să formeze o castă: dimpotrivă, numai lucrările individuale erau cu adevărat utile După știința catolică, noua știință, născută în mijlocul negației și al luptei, a cerut alte fundamente, mai pozitive, faptice; dar ea nu avea materiale, stocuri, evenimente cercetate și observații; o armata de fapte nu era de ajuns Oamenii de știință au sfâșiat domeniul științei și s-au împrăștiat peste el; au primit o parte dureroasă de défricher le terrain , și chiar în această lucrare, care este serviciul lor cel mai important, și-au pierdut vederea largă și au devenit artizani, rămânând cu gândul că sunt profeți Prin sudoarea lor, prin munca lor obositoare a generațiilor întregi, adevărata știință a crescut - iar muncitorii, așa cum se întâmplă întotdeauna, au beneficiat cel mai puțin de rezultatul muncii lor Opoziţia dintre caracterul romanic şi caracterul german nu putea decât să se reflecte în noua clasă de oameni de ştiinţă Savanţii francezi au devenit mai mult observatori şi materialişti, germanii mai scolastici şi formalişti; unii sunt mai angajați în științe naturale, părți aplicate și, în plus, sunt matematicieni glorioși; al doilea sunt angajați în filologie, toate ramurile neaplicate ale științei și, în plus, sunt

teologi subtili Unii văd știința ca fiind practică, alții o văd ca o inutilitate poetică Francezii sunt mai specialiști - dar mai puțin caste; Nemții sunt opusul Savanții din Germania sunt ca casta preoților din Egipt: ei constituie un popor deosebit în mâinile căruia se află munca de educație publică, gândire socială, vindecare, predare etc prin diplomă În Franța, oamenii de știință nu sunt în prim-plan și, prin urmare, nu au aceeași influență ca oamenii de știință din Germania În Franța, toate sunt concentrate mai mult sau mai puțin pe îmbunătățiri practice Biblioteca "Runivers" niya este o ieșire uriașă în viață Dacă pe bună dreptate li se poate reproșa specialitatea lor mai mult decât nemților, atunci, probabil, nu li se poate reproșa inutilitatea Franța este tocmai în fruntea popularizării științei; cu cât de inteligent știa ea acum un secol să-și îmbrace viziunea (oricare ar fi ea) într-o formă complet populară, accesibilă tuturor, impregnată de viață! Francezul nu poate fi satisfăcut într-o sferă abstractă; are nevoie de o sufragerie, de un pătrat, de un cântec de Beranger și de o foaie de ziar; nu este de ce să te temi pentru el, nu va rămâne mult timp în castă Oamenii de știință din bresle germane nu sunt deloc așa Principala lor trăsătură distinctivă este să fie un arbore separat de viață; sunt pustnici ai Evului Mediu, având propria lor lume, propriile interese, propriile obiceiuri Teologia, scriitorii antici, limba ebraică, explicațiile frazelor obscure ale unor manuscrise, experimente fără legătură, observații fără scop comun - acesta este subiectul lor; când se întâmplă să se ocupe de realitate, vor să o subordoneze categoriilor lor, iar din asta ies deformări ridicole Lumea academică, științifică din Germania este un stat special căruia nu-i pasă de Germania De fapt, după Războiul de Treizeci de Ani, școala nu putea să împrumute de la viață Vina este reciprocă Vegetând în veșnica preocupare pentru subiectele școlare, oamenii de știință au preluat un strat care îi separă brusc de ceilalți oameni Viața, încet și plictisitor înflorind în afara zidurilor academiei, nu făcea semne; era la fel de insuportabil de plictisitoare în filistinismul ei ca învățarea în al ei În ciuda acestei dezintegrari cu viața, oamenii de știință, amintindu-și ce voce puternică aveau universitățile și doctorii în Evul Mediu, când erau tratați cu întrebări de cea mai profundă importanță, au vrut să judece toate disputele științifice și artistice de către o instanță peremptorie; ei, după ce au subminat casta păstorilor spirituali catolici în numele dreptului universal de cercetare, au manifestat tendința de a-și forma propria breaslă de pastori seculari Au eșuat, lipsiți, pe de o parte, de energia propagandiștilor catolici și, pe de altă parte, de ignoranța maselor Noua castă a păstorilor nu a avut loc; a devenit mai dificil să păzești oamenii; oamenii îi privesc pe maeștrii științei ca pe egali, ca pe oameni și, mai mult, ca pe oameni care nu au atins viața deplină, dar se bucură într-o mănăstire din multe Știința este o masă deschisă pentru toată lumea, atâta timp cât există foame, atâta timp cât se dezvoltă nevoia de mană din cer Lupta pentru adevăr, pentru cunoaștere, nu exclude în niciun fel folosirea privată a vieții; mai poti fi chimist, medic, artist, comerciant Deloc Biblioteca "Runivers" se poate crede că un om de știință special instruit are mari drepturi la adevăr; nu are decât mari pretenții asupra ei De ce o persoană care își petrece viața într-o ocupație monotonă și unilaterală cu un subiect excepțional ar trebui să aibă o vedere mai clară, un gând mai profund decât altul care a fost tentat de înseși evenimentele, care s-a întâlnit în o mie de ciocniri diferite cu oamenii? Dimpotrivă, un om de știință al breslei, în afara subiectului său, va prelua orice cu mâna stângă Nu

este necesar în orice întrebare vie El este cel mai puțin suspicios cu privire la marea importanță a științei; nu o știe din cauza subiectului său particular, el consideră că subiectul său este știința Oamenii de știință, în dezvoltarea lor extremă, au luat locul în societate celui de-al doilea stomac al animalelor care mestecă: nu primește niciodată hrană proaspătă - doar mestecată, astfel încât ei mestecă din plăcerea de a mesteca Masele acționează, vărsă sânge și transpira, iar oamenii de știință apar după ce au discutat despre incident Poeții, artiștii creează, masele își admiră creațiile - oamenii de știință scriu comentarii, analize gramaticale și tot felul Toate acestea își au rostul; dar nedreptatea constă în faptul că ei se consideră de drept un cap mai presus de noi, preoți din Palas, iubiții ei, și mai rău - soții ei Pe de altă parte, ar fi și mai ciudat dacă am spune că oamenii de știință nu pot cunoaște adevărul, că sunt în afara lui Spiritul care aspiră pe om la adevăr nu exclude pe nimeni Nu toți oamenii de știință sunt oameni de știință de breaslă; Mulți oameni de știință cu adevărat sunt făcuți, suprimând școala în ei înșiși, oameni educați * ies din atelier în umanitate Breslele fără speranță sunt specialiștii și scolasticii hotărâți și disperați, cei la care Jean-Paul a făcut aluzie când a spus: "În curând arta gătitului se va dezvolta până în punctul în care prăjitorul de păstrăvi nu va putea prăji crapul" Acești bucătari de crap și păstrăv alcătuiesc masa castei învățate, în care se creează tot felul de lexicone, tabele, observații și tot ce necesită îndelungă răbdare și un suflet mort Este dificil să-i dezvolti în oameni; sunt extrema unei tendințe unilaterale de învățare; nu numai că vor muri în unilateralitatea lor: ei zac ca niște bușteni pe drumul oricărei îmbunătățiri mari, nu pentru că nu doresc îmbunătățirea științei, ci doar pentru că recunosc acea îmbunătățire care a revărsat odată cu respectarea lor ritual și formă, sau pe care ei înșiși ♦ Desigur, cuvântul educat este acceptat în adevăratul său sens, și nu în cel în care este folosit, de exemplu, de soția primarului în "Inspectorul general" Biblioteca "Runivers" prelucrate Au o singură metodă - anatomică: pentru a înțelege corpul, fac o autopsie Cine a ucis învățăturile lui Leibniz și i-a dat o înfățișare cadaverică de școală, dacă nu procurori învățați? Cine, din învățătura vie și atotcuprinzătoare a lui Hegel, a căutat să facă un schelet scolastic, lipsit de viață, teribil? - Profesori din Berlin Grecia, care a știut să dezvolte individualitatea până la un fel de completitate artistică și plinătate extrem de umană, cunoștea puțin despre oamenii săi de știință în vremurile sale de înflorire în sensul nostru; gânditorii săi, istoricii săi, poeții săi au fost mai presus de orice cetățeni, oameni ai vieții, oameni ai consiliului public, ai pieței, ai lagărului militar; de aceea este o dezvoltare armonios echilibrată, frumoasă în acordul ei, multilaterală a marilor personalități, știința și arta lor - Socrate, Platon, Eschil, Xenofon și alții Dar oamenii de știință noștri? Câți profesori din Germania și-au citit cu calm delirul scolastic în timpul dramei napoleoniene și s-au interesat cu calm pe harta unde se aflau Auerstadt, Wagram, cu acea insensibilitate iscoditoare cu care au marcat calea lui Ulise pe o altă hartă în timp ce îl citeau pe Homer! Unul Fichte, inspirat și profund, a spus cu voce tare că patria era în pericol și a abandonat cartea pentru o vreme, Și Goethe citește-i corespondența de atunci! Desigur, Goethe este inaccesibil mai sus decât unilateralitatea școlară: stăm încă în fața umbrei sale formidabile și maiestuoase cu surprindere profundă, cu surpriza cu care ne oprim în fața obeliscului Lukzor - un mare monument al unei alte epoci, mare , dar trecut *, nu al nostru ! Omul de știință

** a devenit atât de disociat de modernitate, s-a ofilit într-o asemenea măsură, s-a stins din trei părți, încât este nevoie de eforturi aproape inumane pentru a intra ca o verigă vie în lanțul viu O persoană educată nu consideră nimic uman străin de sine: simpatizează cu tot ce îl înconjoară; pentru om de știință este opusul: tot ce este uman îi este străin, cu excepția subiectului pe care l-a ales, oricât de limitat ar fi acest subiect în sine O persoană educată gândește după impuls liber, după noblețea naturii umane, iar gândul său este deschis, liber; * Nu-mi amintesc, într-un pamflet publicat recent în Germania se spunea: "În , în acel an minunat când a murit ultimul mohican al marii noastre literaturi" - Da! ** Consider că este necesar să spun încă o dată că cazul este exclusiv și exclusiv despre oamenii de știință al breslelor și că tot ceea ce s-a spus este adevărat doar în sens antitetic; adevăratul om de știință va fi întotdeauna doar un om, iar omenirea se va pleca întotdeauna în fața lui cu respect Biblioteca "Runivers" un om de știință gândește din datorie, dintr-un jurământ făcut asupra lui însuși și de aceea există ceva artizanal în gândirea lui și este întotdeauna sub-autoritar Un om de știință are un rol și în ea trebuie să fie deștept - o persoană educată nu are dreptul să fie prost în nimic O persoană educată poate cunoaște sau nu latină - un om de știință trebuie să știe politică Nu râdeți de această remarcă: și aici văd o urmă a spiritului osificat al castei Sunt mari poezii, mari creații de însemnătate universală, cântece veșnice, lăsate moștenire din secol în secol; nu există om educat care să nu le cunoască, să nu le fi citit, să nu le trăiască; omul de știință al breslei probabil că nu le-a citit decât dacă se referă direct la subiectul său Ce face chimistul "Hamlet"? De ce fizica lui "Don Juan"? Există un fenomen și mai ciudat, care este deosebit de comun în rândul oamenilor de știință germani: unii dintre ei citesc totul și citesc totul, dar înțeleg doar o parte din ei înșiși; în toate celelalte, ei uimesc prin combinația de informații enorme cu cea mai desăvârșită prostie, uneori amintind de naivitatea vârstei copilărești: "au ascultat toate sunetele, dar nu au auzit armonia", după cum spune epigraful Gradul de învățare a breslei este hotărât determinat de memorie și sârguință: cine își amintește cel mai mare stoc de informații complet inutile despre un subiect, a cărui inimă nu-i bate în piept, nu fierb pasiunile care nu necesită satisfacții livrești, ci mai reale; cine a avut răbdarea timp de douăzeci de ani să repete detalii și accidente legate de un subiect este cu atât mai învățat Fără îndoială, domnul care a fost adus la Prințul Potemkin și care știa calendarele pe de rost era un om de știință - și cu atât mai mult: el însuși și-a inventat propria știință Oamenii de știință lucrează, scriu doar pentru oameni de știință; oamenii educați scriu pentru societate, pentru mase; majoritatea scriitorilor care au avut un impact uriaș, șocant, mișcând masele, nu aparțin oamenilor de știință - Byron, Walter Scott, Voltaire, Rousseau fiul risipitor, ca dintr-un renegat Copernic nu a putut ierta geniul, Colomb a fost râs, Hegel a fost acuzat de ignoranță Oamenii de știință scriu cu o dificultate teribilă; mai există o singură lucrare împovărătoare: aceasta este lectura doctes écrits * ; totuși, nimeni nu întreprinde astfel de muncă; societăţile învăţate, academiile, bibliotecile îşi cumpără volumele; uneori cei care au nevoie de ele se descurcă, dar niciodată nimeni * Hegel, vorbind undeva despre munca gigantică de a citi o carte învățată germană, a adăugat că trebuie să fi fost mai ușor de scris Biblioteca "Runivers" Nu le citi de la tablă la tablă O întâlnire de cărturari ai vreunei academii ar fi ca muzica noastră de corn, în care fiecare muzician suflă aceeași notă toată

viața, dacă ar avea un director de trupă și un ansamblu (și ansamblul este știință) Ei sunt ca niște cântători de corn, fiecare ceartă între ei despre superioritatea propriei note și suflă pentru a o dovedi cu toată puterea plămânilor Nu le trece niciodată prin minte că va exista muzică doar atunci când toate sunetele vor fi absorbite, anihilate într-una din armonia lor atotcuprinzătoare Diferența dintre oameni de știință și amatori este foarte clară Amatorii iubesc știința, dar nu o studiază; ele sunt risipite de azurul care plutește peste știință, care nu este la fel de nimic ca azurul atmosferei pământului Pentru oamenii de știință, știința este o corvée, pe care sunt chemați să lucreze banda indicată; ocupați cu denivelări și fleacuri, ei nu au absolut timpul să arunce o privire asupra întregului câmp Amatorii privesc printr-un telescop, motiv pentru care văd doar acele obiecte care sunt cel puțin la fel de departe ca luna de pământ, dar nu văd nimic pământesc și aproape Oamenii de știință se uită printr-un microscop și, prin urmare, nu pot vedea nimic mare; pentru a fi observat de ei, trebuie să fii invizibil pentru ochiul uman; pentru ei nu există un flux de cristal, ci o picătură plină cu reptile homeopate Amatorii admiră știința așa cum admirăm noi Saturn: la o distanță nobilă și limitându-ne la cunoașterea că strălucește și că are un cerc pe el Oamenii de știință s-au apropiat atât de mult de templul științei, încât nu văd templul și nu văd nimic decât cărămida împotriva căreia le-a căzut nasul Amatorii sunt turiști în domeniul științei și, ca și turiștii în general, știu despre țările în care au fost, remarci generale și tot felul de prostii, calomnii din ziare, bârfe laice, intrigi la curte Oamenii de știință sunt muncitori din fabrici și, ca și muncitorii în general, sunt lipsiți de stăpânire mentală, ceea ce nu-i împiedică să fie excelenți maeștri ai meșteșugului lor, în afara căruia ei nu mai valorează Fiecare diletant se ocupă de tot ce este scibile și, în plus, de ceea ce nu poate fi cunoscut, adică de misticism, magnetism, fizionomie, homeopatie, hidropatie etc Omul de știință, dimpotrivă, se consacră unui singur capitol, o ramură separată a unora speciale știință și, în afară de ea, nu știe nimic și nu vrea să știe Astfel de studii au uneori avantajul lor, oferind fapte pentru adevărata știință Este de la sine înțeles că amatorii nu sunt de folos nimănui sau nimic Mulți oameni cred că abnegația cu care oamenii de știință se condamnă la o viață de fotoliu, la o muncă plictisitoare este monotonă Biblioteca "Runivers" plictisitor și plictisitor, în folosul științei sale, merită o mare recunoștință din partea societății Mi se pare că răsplata pentru toată munca este în munca însăși, în activitate Dar, fără a urca în această sferă, vă voi spune o veche anecdotă Un francez amabil a făcut un model al cartierului parizian din ceară cu o distincție uimitoare După ce a încheiat mulți ani de muncă, el a prezentat-o Convenției republicii unite și indivizibile Convenția, după cum știți, a fost de o natură rece și originală La început a tăcut: chiar și fără cartierele de ceară, avea destul de făcut - să formeze mai multe armate, să hrănească parizienii flămânzi, să se apere împotriva coalițiilor În cele din urmă, a ajuns la model și a hotărât: executat, băgați-l în închisoare șase luni pentru că era angajat într-o afacere inutilă când patria era în pericol Pe de o parte, Convenția are dreptate; dar toată nenorocirea Convenţiei a constat în faptul că în toate chestiunile privea dintr-o parte, şi nici atunci nu din cea mai plăcută Nu i-a trecut prin minte că un bărbat care s-ar putea angaja de bunăvoie în modelarea cu ceară ani de zile, și chiar așa ani, nu ar putea fi folosit în altă parte Mi se pare că astfel de oameni nu trebuie nici pedepsiți, nici răsplătiți Specialiştii ştiinţei se află

în această poziţie: nu sunt nici certaţi, nici lăudaţi; ocupațiile lor nu sunt, fără îndoială, nici mai rele și, desigur, nici mai bune decât toate ocupațiile umane de zi cu zi Este o nedreptate ciudată că oamenii de știință sunt considerați mai înalți decât cetățenii obișnuiți, sunt eliberați de tot felul de greutăți sociale, pentru că sunt oameni de știință și sunt fericiți să stea în halat și să lase toate grijile și munca în seama altora Pentru că un om are o monomanie pentru pietre, sau pentru medalii, pentru scoici sau pentru limba greacă, nu există motive suficiente pentru a-l pune într-o poziție excepțională Între timp, oamenii de știință răsfățați de societate au ajuns în starea sălbatică troglodtică Și acum toată lumea știe că nu există o singură sarcină care să poată fi încredințată unui om de știință: acesta este tupusul etern dintre oameni; pur și simplu nu este amuzant în laboratorul, muzeul lui Omul de știință pierde până și primul semn care deosebește un om de un animal - publicul: îi este rușine, îi este frică de oameni; a pierdut obiceiul cuvântului viu; tremură înaintea primejdiei; nu știe să se îmbrace; este ceva patetic și sălbatic la el Un om de știință este un hotentot de cealaltă parte, la fel cum Hlestakov a fost un general de cealaltă parte Acesta este stigmatul pe care Nemesis îl marchează pe oamenii care se gândesc să părăsească omenirea și nu au dreptul să facă acest lucru Și ei cer să-i recunoaștem Biblioteca "Runivers" superioritatea asupra noastră; cere un fel de mulțumiri de la omenire, imaginați-vă în avangarda ei! Nu! Oamenii de știință sunt oficiali care servesc ideii, ei sunt birocrația științei, cărturarii, funcționarii, registratorii ei Funcționarii nu aparțin aristocrației, iar oamenii de știință nu se pot considera în falange avansată a omenirii, care este primul care este luminat de o idee ascendentă și primul care este bătut de o furtună În această falangă poate exista un om de știință, la fel cum poate fi un războinic și un artist, și o femeie și un comerciant Dar nu sunt aleși după rang, ci prin faptul că au văzut pe frunte o urmă a unei scântei divine; ei nu aparțin clasei învățate, ci pur și simplu acelui cerc de oameni educați care s-au dezvoltat la o înțelegere vie a conceptului de umanitate și modernitate Acest cerc, mai mult sau mai puțin spațios, în funcție de gradul de iluminare al țării, este un mediu viu, plin de forță, de o culoare luxuriantă, în care toate sucurile, greu dezvoltate, curg în vene diferite, și se transformă într-un aureola luxuriantă În el, prezentul, trecând în viitor, se desfășoară în toată frumusețea și parfumul lui pentru a se bucura de prezent; dar să vă avertizăm de neînțelegere - această aristocrație este departe de a fi închisă: ea, ca și Teba, are o sută de porți largi, veșnic deschise, veșnic chemând Oricine poate intra pe poartă, dar este mai greu pentru un om de știință să treacă prin ea decât pentru oricine altcineva Un om de știință este împiedicat de diploma sa: o diplomă este un obstacol extrem în calea dezvoltării; diploma atestă că problema s-a terminat, consummatum est ; purtătorul ei a realizat știință în sine, o știe Jean-Paul spune în Levan: "Când un copil a spus o minciună, spune-i ce a greșit, spune-i că a mințit, dar nu-l spune mincinos: va crede în sfârșit că este un mincinos" Această remarcă este foarte potrivită aici: după ce a primit o diplomă, omul își imaginează cu adevărat că cunoaște știința, într-un moment în care diploma are, de fapt, o semnificație civică; dar purtătorul ei se simte separat de neamul uman: îi priveşte pe oameni fără diplomă drept profani O diplomă, la fel ca circumcizia evreiască, împarte oamenii în două umanități sau el, într-o conștiință mândră, se desparte de popor și acceptă o diplomă pentru dreptul de cetățenie în republica litterarum și merge la muncă în forul

ei școlar Republica Savanților este cea mai proastă republică care a fost vreodată, fără a exclude Paraguay, în timpul domniei învățatului Doctor France Tânărul intră Biblioteca "Runivers" băutorul este întâmpinat de moravuri și ooychai, osificat și crescut de generații; este împins în dispute, nesfârșite și complet inutile; săracul își epuizează forțele, este atras în viața artificială a castei și uită încetul cu încetul toate interesele vii, despărțindu-se de oameni și de modernitate; în același timp, începe să simtă apogeul vieții în domeniul scolasticii, se obișnuiește să vorbească și să scrie în limbajul pompos și greoi al castei, consideră demne de atenție doar acele evenimente petrecute în de ani și au fost respinse în latină şi recunoscută în greacă Dar asta nu este tot: este luna de miere; el este în curând acaparat de o exclusivitate unilaterală (ca o idee fixă la deteriorat) Se deda cu o specialitate, devine artizan; știința își pierde solemnitatea pentru el; nu există un om grozav pentru un servitor - iar savantul breslei este gata! Dar poate știința să existe fără studii speciale? Nu este superficialitatea enciclopedică, apucarea de toate, tocmai defectul diletantismului? Desigur că nu se poate; dar aici e treaba Știința este un organism viu prin care se dezvoltă adevărul Există o singură metodă adevărată - acesta este procesul real al plasticității sale organice; forma, sistemul este predeterminat în însăși esența conceptului său și se dezvoltă pe măsură ce condițiile și posibilitățile de implementare a acestora coincid Sistemul complet este dezmembrarea și dezvoltarea sufletului științei până când sufletul devine trup și trupul devine suflet Unitatea ideilor lor este creată în metodă Nicio sumă de informații nu va constitui știință până când această sumă nu este acoperită cu carne vie lângă un centru viu, adică nu ajunge la înțelegerea de sine prin corpul său Nicio universalitate strălucită, la rândul ei, nu va constitui cunoaștere completă, asemănătoare științei, dacă, închisă într-un tărâm glacial al distracțiilor, nu are puterea de a fi întruchipată, de a se revela de la fel la specie, de la universal la personal , dacă nevoia de individualizare, dacă trecerea în lumea evenimentelor și acțiunilor nu se află în nevoia ei interioară, căreia nu poate face față Toate ființele vii sunt vii și adevărate doar ca întreg, ca interioare și externe, ca universale și individuale - coexistente Viața leagă aceste momente; viața este procesul tranziției lor eterne unul în celălalt O înțelegere unilaterală a științei distruge inseparabilul, adică ucide pe cei vii Diletantismul și formalismul sunt ținute în universalitate abstractă; de aceea nu au cunoștințe reale, ci doar umbre Se estompează cu ușurință pentru că în jur este gol; au vrut să se despartă pentru ușurință a poverii Biblioteca "Runivers" viata din cei vii; povara a devenit cu adevărat ușoară, pentru că o astfel de distragere a atenției nu este nimic Și acesta nu este nimic, mediul favorit al diletantilor de toate gradele; văd în el un ocean nemărginit și se mulțumesc cu loc pentru vise și fantezii Dar dacă ceva nebunesc este evident în ideea de a separa viața de un organism viu și, între timp, de a o conserva, atunci eroarea de specialitate nu este, desigur, mai bună Nu vrea să știe totul; nu se ridică niciodată la el; el ia pentru originalitate orice fragmentare și particularitate, păstrându-le originalitatea: specialitatea poate ajunge la un catalog, la tot felul de subsumări , dar nu va ajunge niciodată la sensul lor interior, conceptul lor, adevărul, în cele din urmă, pentru că în ea toate particularitățile trebuie distruse ; această cale este similară cu determinarea proprietăților interne ale unei persoane prin galoșuri și butoane Toată atenția specialistului este atrasă asupra detaliilor; se încurcă din ce

în ce mai mult la fiecare pas; detaliile devin mai fracționale, mai nesemnificative, diviziunea nu are granițe; haosul întunecat al accidentelor îl păzește aproape și îl târăște în noroiul mlăștinos al acelei margini a ființei, pe care lumina nu o îmbrățișează: aceasta este marea lui nesfârșită, în contrast cu cea de amator Universalul, gândul, ideea - începutul din care curg toate particularitățile, singurul fir al Arianei - se pierde printre specialiști, pierdut din vedere pentru detalii; ei văd un pericol teribil: fapte, fenomene, modificări, cazuri sunt presante din toate părțile; ei simt groaza firească omului de a se pierde în multele diferențe ale tot felul de lucruri, care nu sunt cusute împreună de nimic; sunt atât de pozitivi încât nu se pot consola, ca amatorii, cu vreun loc comun, iar în deznădejde, pierzând singurul, marele scop al științei, ei pun hotarul aspirației Orientie-rung Numai de găsit, dacă numai să nu fie acoperit cu nisipul faptelor, care se revarsă de pretutindeni Dorința de a fi găsit duce la sisteme și teorii artificiale, la clasificări artificiale și tot felul de construcții, despre care se știe dinainte ca fiind neadevărate Astfel de teorii sunt greu de studiat pentru că sunt nenaturale și constituie fortificațiile irezistibile în spatele zidurilor cărora oamenii de știință stau în propriile minți Aceste teorii sunt creșteri, spini în știință; acestea trebuie tăiate în timp util pentru a deschide vederea; dar sunt mândria și gloria oamenilor de știință Recent nu a existat un cunoscut medic, fizician, chimist care să nu fi inventat teoria lui - Brousset și Gay-Lussac, Tenard și Raspail și tutti quanti Dar cu cât omul de știință este mai conștiincios, cu atât el însuși poate fi mai puțin mulțumit cu astfel de teorii: doar el a luat ceva care să țină împreună o grămadă de fapte, el Biblioteca "Runivers" dă peste un fapt care, evident, nu merge cu moderație; este necesar să-i facă o secțiune, o nouă regulă, o nouă ipoteză, iar această nouă ipoteză o contrazice pe cea veche - și cu cât mai departe în pădure, cu atât mai multe lemne de foc Omul de știință trebuie să cunoască, în felul său, toate teoriile și, în același timp, să-și amintească că toate sunt o prostie (așa cum se prevede în toate cursurile de franceză de fizică și chimie) În timp ce dedică timp studiilor utile ale greșelilor din trecut, el nu poate găsi momente pentru a se ocupa de lucruri care nu sunt ale lui, cu atât mai puțin pentru a se ridica în domeniul științei adevărate, care îmbrățișează toate obiectele particulare ca ramuri ale sale Cu toate acestea, oamenii de știință nu cred în ea; se uită la gânditori, zâmbind ironic, așa cum Napoleon se uita la ideologi Sunt oameni cu experiență pozitivă, observație Între timp, nici pozitivitatea, nici materialismul nu îi împiedică să fie idealiști prin excelență Metode artificiale, sisteme, teorii subiective, nu sunt acestea extremele idealismului? Oricât de mult se consideră o persoană a fi ocupată numai de fapte, necesitatea interioară a minții îl atrage în sfera gândirii, la idee, la universal; specialiștii câștigă prin neascultarea lor încăpățânată doar că, în locul drumului drept al ascensiunii, rătăcesc într-un mediu ciudat, al cărui fund sunt fapte fără legătură, iar vârful vise teoretice fără legătură Ridicându-se în felul lor spre universal, ei nu vor să rateze niciun particular și în acea sferă nu se acceptă nimic care este rupt de molii: unul etern, generic, necesar este chemat în știință și iluminat de ea Lumea actuală servește, fără îndoială, drept bază a științei; o știință bazată nu pe natură, nu pe fapte, este tocmai știința vagă a diletantilor Dar, pe de altă parte, faptele in crudo, luate în toată contingența ființei, sunt insuportabile împotriva rațiunii care strălucește în știință În știință

natura este restaurată, eliberată de puterea întâmplării și a influențelor exterioare, care o asuprește în ființă; în știință natura este luminată în puritatea necesității sale logice; Suprimând hazardul, știința împacă ființa cu ideea, redă naturalul în toată puritatea lui, înțelege lipsa existenței (des Daseins) și o corectează ca putere Natura, ca să spunem așa, tânjea după eliberarea ei de legăturile ființei accidentale, iar rațiunea a realizat acest lucru în știință Oamenii metafizicii abstracte trebuie să coboare din cerul lor tocmai în fizică (în sensul cel mai larg al cuvântului), iar specialiştii care sapă în pământ trebuie să se ridice în ea În știință, astfel acceptată, nu există vise teoretice, nici accidente efective: în ea există un oazum care se contemplă pe sine și natura A I Herzen, v Biblioteca "Runivers" Principalul lucru care face știința oamenilor de știință dificilă și confuză este prostiile metafizice și întunericul și întunericul specialităților, căruia îi este dedicată o viață întreagă și al cărei aspect școlar îi respinge pe mulți Dar în adevărata știință, unul și celălalt dispar neapărat și ceea ce rămâne este un organism bine proporționat, rațional și deci simplu de înțeles Știința ajunge acum în fața ochilor noștri la conceptul de sine în adevăratul său sens Dacă n-ar fi așa, nici nu ne-ar trece prin cap să vorbim despre asta Va exista întotdeauna și pentru totdeauna partea tehnică a ramurilor individuale ale științei, care va rămâne pe bună dreptate în mâinile specialiștilor, dar nu acesta este ideea Știința, în sensul său cel mai înalt, va deveni accesibilă oamenilor și abia atunci va putea cere o voce în toate problemele vieții Nu există gând care să nu poată fi exprimat simplu și clar, mai ales în dezvoltarea sa dialectică Boileau are dreptate: Tot ceea ce Гоп concepe bine se anunță limpede, Iar cuvintele, ca să spună, vin ușor Noi, zâmbind, prevăzăm acum poziţia ridicolă a oamenilor de ştiinţă când au o bună înţelegere a ştiinţei moderne; rezultatele sale adevărate sunt atât de simple și clare încât vor fi scandalizați: "Cum! Ne-am luptat și am suferit cu adevărat toată viața, iar sicriul s-a deschis atât de ușor? Acum ei încă mai au un oarecare respect pentru știință, pentru că trebuie să aveți o oarecare forță pentru a înțelege cât de simplă este, și o oarecare dexteritate pentru a recunoaște adevărul clar sub vălul expresiilor scolastice și nici măcar nu ghicesc despre simplitatea lui Dar dacă, de fapt, adevărata știință este atât de simplă, de ce cei mai înalți reprezentanți ai ei, precum Hegel, vorbeau și ei într-un limbaj dificil? Hegel, în ciuda toată puterea și măreția geniului său, era și om; a experimentat o frică de panică de a vorbi pur și simplu într-o epocă exprimată într-un limbaj stricat, deoarece îi era frică să treacă la ultima consecință a începuturilor sale; îi lipsea eroismul consecvenței, abnegația de a accepta adevărul în toată lățimea lui și orice ar costa Cei mai mari oameni s-au oprit în fața obv nym rezultatul începuturilor lor; alţii, înspăimântaţi, s-au întors cu ° şi, în loc să caute claritate, s-au întunecat Hegel a văzut că mulți dintre cei general acceptați trebuie sacrificați; îi părea rău să lovească; dar, pe de altă parte, nu se putea abține să spună ceea ce era chemat să spună Hegel deseori, după ce a dedus un început, îi este frică să admită toate consecințele acestuia și nu caută un rezultat simplu, natural, de la sine înțeles, ci și să fie în armonie Biblioteca "Runivers" cu existente; dezvoltarea devine mai complexă, claritatea este ascunsă Să adăugăm la aceasta obiceiul prost de a vorbi în limba școlii, pe care trebuia să o dobândească, vorbind toată viața cu oameni de știință germani Dar și aici, geniul său puternic străpunge în toată măreția sa colosală Aproape de perioade încurcate, dintr-o dată un

cuvânt, ca un fulger, luminează spațiul nesfârșit din jur, iar sufletul tău tremură îndelung de zgomotul tunet al acestui cuvânt și este îngrozit de cel care l-a rostit Nu există nici un reproș din partea noastră marelui gânditor! Nimeni nu poate deveni atât de superior vârstei sale încât să o părăsească complet, iar dacă generația modernă începe să vorbească mai simplu și mâna ei deschide cu mai multă îndrăzneală ultimele văluri ale lui Isis, tocmai pentru că punctul de vedere hegelian a avansat odată cu el, a fost învins pentru el Un om al timpului prezent stă pe un munte și îmbrățișează deodată o priveliște vastă, dar celui care a deschis drumul spre munte, această priveliște i s-a dezvăluit încetul cu încetul Când Hegel a fost primul care a urcat, lărgimea vederii l-a copleșit; a început să-și caute muntele: nu se vedea pe vârf; era speriat: ea era prea strâns legată de toate încercările lui, de toate amintirile lui, de toate destinele pe care le trăise; voia să o păstreze Generația tânără, care a urcat cu ușurință pe umerii puternici ai unui gânditor strălucit, nu mai are acea dragoste sau acel respect pentru durere: pentru ea a trecut Când tânărul se maturizează, când se obișnuiește cu înălțimi, se uită în jur, se simte acasă acolo, încetează să se mai minuneze de priveliștea largă și nesfârșită și de propria sa voință - într-un cuvânt, se obișnuiește cu vârful muntelui, atunci adevărul său , știința sa va vorbi simplu, accesibilă tuturor Și va fi! noiembrie Biblioteca "Runivers" [ARTICOLUL PATRU] BUDISMUL ÎN ȘTIINȚĂ Cel care își pierde sufletul îl va găsi Credința fără fapte este moartă Știința, spuneam mai înainte, a proclamat o împăcare generală în sfera gândirii, iar cei care tânjeau după împăcare s-au împărțit în două: unii au respins reconcilierea științei fără a o discuta, alții au acceptat-o superficial și literal; au existat și sunt, desigur, cei care au înțeles cu adevărat știința - ei constituie falanga macedoneană a acesteia, despre care nu ne-am propus să vorbim într-un număr din aceste articole Apoi am făcut un experiment pentru a privi la ireconciliabil și am văzut că, în cea mai mare parte, vederea lor bolnavă și coruptă nu le permite să privească unde ar trebui, să vadă cum se face, să înțeleagă așa cum se spune; un defect personal al organelor de vedere este transferat de către acestea în vizibil Durerea ochiului nu indică întotdeauna slăbiciunea sa; uneori se combină cu ea o forță extraordinară, dar deviată de la funcția sa naturală Acum să ne întoarcem la cei împăcați Printre aceștia se numără și oameni nesiguri care au depus armele la prima lovitură, au acceptat toate condițiile cu sacrificiu de sine, ducând la disperare, cu o obstinație suspicioasă Le-am numit mahomedani în știința , dar nu vom lăsa acest nume cu ei, care amintește de imaginile colorate și luminoase ale Califat și Alhambra, ei pot fi numiți incomparabil mai precis budiști în știință * Să încercăm să ne exprimăm gândul despre ele cât mai clar, fără pretenții, prin simple mijloace de vorbire colocvială Știința nu doar a proclamat, ci și-a ținut cuvântul: într-adevăr a reușit să reconcilieze în domeniul său A apărut ca acel mijloc etern, care prin conștiință, gândirea îndepărtează contrariile, le împacă denunțând unitatea lor, le împacă în sine și prin sine, prin conștiința de sine ca adevăr al principiilor în război Cerința ar fi * Budiștii acceptă existența ca pe un adevărat rău, pentru că tot ceea ce există este o fantomă Ființa supremă pentru ei este golul spațiului infinit Trecând din grad în grad, ei ajung la cea mai înaltă beatitudine finală a inexistenței, în care își găsesc libertatea deplină (Klaproth) Ce asemănare de familie! Biblioteca "Runivers" Ar fi deștept dacă ar fi însărcinat-o cu datoria de a face ceva în afara sferei ei Sfera științei este universalul,

gândirea, rațiunea ca spirit de autocunoaștere, și în aceasta și-a îndeplinit partea principală a vocației sale - poți garanta pentru restul Ea a înțeles, a realizat, a dezvoltat adevărul minții, inclusiv realitatea subiacentă; a eliberat gândirea lumii de evenimentul lumii, a eliberat tot ce există din întâmplare, a dizolvat tot ce este solid și imobil, a făcut întunericul transparent, a adus lumina în întuneric, a dezvăluit eternul în temporal, infinitul în finit, și le-au recunoscut coexistența necesară; în cele din urmă, ea a distrus zidul chinezesc care despărțea necondiționatul, adevărul de om, iar pe ruinele lui a arborat steagul legitimității de sine a rațiunii Oprirea unei persoane la un simplu eveniment de certitudine senzorială, începând cu speculația personală a acestuia, ea dezvoltă în el o idee generică, o minte universală, eliberată de personalitate De la bun început, ea cere sacrificiul individului, măcelul inimii - aceasta este conditio sine gua non Și oricât de teribil ar părea, este corect: știința are o sferă a universalului, gândirea Mintea nu cunoaște această persoană; cunoaște o necesitate a persoanelor în general; rațiunea, ca justiție supremă, este imparțială Catehumenul științei trebuie să-și sacrifice personalitatea, trebuie să o înțeleagă nu ca adevărată, ci ca întâmplătoare și, răsturnând-o cu toate convingerile private, trebuie să urce în templul științei Această abilitate este prea dificilă pentru unii, prea ușoară pentru alții Am văzut cum știința este inaccesibilă diletantilor, deoarece personalitatea lor se află între ei și știință; o țin cu mâna tremurândă și nu se apropie de șuvoiul ei rapid, temându-se că mișcarea rapidă a valurilor îl va purta și îl va îneca; iar dacă o fac, atunci grija de autoconservare nu vă permite să vedeți nimic Știința nu se poate revela unor astfel de oameni pentru că ei nu se dezvăluie ei Știința cere întreaga persoană, fără motive ascunse, cu disponibilitatea de a da totul și de a primi crucea grea a cunoașterii sobre ca răsplată Un bărbat care nu-și poate deschide pieptul la nimic este patetic; nu numai știința îi închide templul; nu poate fi profund religios, nici artist adevărat, nici cetăţean viteaz; nu va întâlni nici simpatia profundă a unui prieten, nici privirea de foc a iubirii reciproce Dragostea și prietenia sunt ecouri reciproce: dau atât cât iau Spre deosebire de acești avari și egoiști ai lumii morale, există cheltuitori și cheltuitori care nu se prețuiesc pe ei înșiși sau pe proprietățile lor; cu bucurie aleargă spre autodistrugere în universal și la primul cuvânt Biblioteca "Runivers" și convingerile lor și personalitatea lor, ca lenjeria neagră Dar mireasa pe care o căutau este rătăcită; ea nu vrea să ia sufletul acestor oameni pentru că ei îl dau cu ușurință și nu îl cer înapoi - dimpotrivă, sunt încântați că au scăpat de el Are dreptate: o persoană bună este aruncată pe fereastră! Dar cum să fii? Distrugeți-vă personalitatea și apoi - păstrați-vă personalitatea - logomahia noului Cabalism! Personalitatea a pierit în știință; dar nu are individul, pe lângă vocația în sfera universalului, o altă vocație, iar dacă acea vocație este personală, atunci nu poate fi absorbită de știință tocmai pentru că volatilizează personalul, generalizându-l Procesul de distrugere a personalității în știință este procesul de a deveni o personalitate conștientă, liber rațională dintr-una direct naturală; este suspendată pentru a renaște La urma urmei, parabola a murit și în ecuația parabolei, iar figura a murit în formulă Algebra este logica matematicii; algoritmul său reprezintă legile universale, rezultatul și mișcarea însăși într-o formă generică, eternă, impersonală Dar parabola s-a ascuns doar în ecuație, nu a murit în ea, la fel ca numărul din formulă Pentru a obține un rezultat cu adevărat real, litera este

înlocuită cu un număr, formula capătă o trăsătură vie, este purtată în lumea evenimentelor din care a apărut, se mișcă și se termină cu un rezultat practic, fără a distruge formula de pe partea sa Aspectul a îndeplinit-o cu implementare practică și, încă calm, domnește în sfera universalului Exemplele din știința formală contribuie întotdeauna la înțelegere, cu excepția cazului în care uităm că știința speculativă nu este doar formală, că formula ei epuizează conținutul însuși Astfel, individul care se rezolvă în știință nu a pierit iremediabil: trebuie să treacă prin această pierzare pentru a se convinge de imposibilitatea ei O persoană trebuie să renunțe la sine pentru a deveni un vas al adevărului, să uite de sine, pentru a nu-l constrânge cu sine, să accepte adevărul cu toate consecințele și, printre acestea, să-și dezvăluie dreptul imuabil la revenirea originalității A muri în imediatitatea naturală înseamnă a fi înviat în spirit și nu a pieri în neantul infinit, așa cum pier budiștii Această victorie asupra sinelui este posibilă și reală atunci când există o luptă; creșterea spiritului este la fel de dificilă ca și creșterea corpului Acela devine al nostru, ceea ce se câștigă prin suferință, lucrat; ce a cazut degeaba, nu stim pretul Jucătorii aruncă pumni de bani Ar fi meritat Avraam să fie testat dacă nu l-ar fi costat nimic să-l omoare pe Isaac? O personalitate sănătoasă și puternică nu renunță Biblioteca "Runivers" un păianjen fără luptă; ea nu se va da deoparte degeaba; ea urăște cererea de a se sacrifica, dar puterea irezistibilă o atrage la adevăr; cu fiecare lovitură, o persoană simte că se luptă cu el un puternic, împotriva căruia nu există putere: geamăt, plângând, își dă toată bucata cu bucată - atât inimă, cât și suflet Așa că Ulise, murind în valuri și lipindu-se de stânci, înainte de a scăpa, i-a înroșit cu sângele său și a lăsat pe ele bucăți de carne Cuceritorul este nemiloasă, cere totul, iar biruitul dă totul; dar învingătorul nu va lua cu adevărat: ce este uman pentru el? Omul trebuia să dea, nu el să ia Pentru formaliști, care se află mereu în lumea abstractă, o concesie a individului nu înseamnă nimic și, prin urmare, nu dobândesc nimic printr-o astfel de concesiune; uită viața și activitatea; lirismul și pasiunea lor se mulțumesc cu o înțelegere abstractă, motiv pentru care nu au nevoie nici de muncă, nici de suferință pentru a-și sacrifica bunăstarea personală Nu le costă nimic să-l omoare pe Isaac Formaliștii studiază știința ca pe ceva extern; într-o oarecare măsură îi pot asimila cadrul, expresiile, crezând că și-au luat în sine sufletul ei dătător de viață Știința trebuie trăită pentru a nu o asimila formal pentru sine Cel care și-a rupt piciorul știe mai complet și mai ferm decât orice medic ce fel de durere la o fractură A suferi prin fenomenologia spiritului, a ieși cu sânge fierbinte al inimii, lacrimi amare ale ochilor, a slăbi din cauza scepticismului, a regreta, a iubi mult, a iubi mult și a da totul adevărului - așa este poemul liric al educației în știință Știința devine un vampir teribil, un spirit care nu poate fi alungat de nicio vrajă, pentru că o persoană l-a chemat din propriul piept și nu are unde să se ascundă Aici este necesar să lăsați un gând plăcut angajat cu prudență într-o conversație cu filozofii la o anumită oră din zi pentru a educa mintea și a împodobi memoria Întrebările îngrozitoare nu sunt risipă: oriunde se întoarce nefericitul, ele sunt în fața lui, scrise cu literele de foc ale lui Daniel și trag undeva mai adânc și nu există putere să reziste puterii vrăjitoare a abisului, care atrage o persoană pentru sine cu pericolul ei misterios Șarpele aruncă malul; un joc care începe la rece cu locuri comune logice se desfășoară rapid într-un concurs disperat; toate vise rezervate, sfinți, speranțe tandre, Olimp și Hades, speranță pentru

viitor, încredere în prezent, binecuvântare față de trecut - totul apare constant pe hartă, iar ea, deschizând-o încet, fără zâmbet, fără ironie și participare , repetă cu buzele reci: "Ucis" Ce altceva de pus? Totul este pierdut; rămâne să te pui; ponter pune, iar din acel moment jocul eu Biblioteca "Runivers" există Vai de cel care nu a jucat până la ultima talie, care s-a oprit la pierdere: ori cade sub greutatea îndoielii dureroase, mistuit de foamea credinței înflăcărate, ori va lua o pierdere pentru câștig și va veni cu încredere să se înțeleagă cu vătămarea sa; prima este calea spre sinuciderea morală, a doua către ateismul fără suflet O persoană care a avut energia să se pună în joc, este dată științei necondiționat; dar știința nu mai poate absorbi o astfel de personalitate și nu poate fi, prin ea însăși, anihilata în universal - prea vast Cel care distruge sufletul îl va găsi Cine a suferit atât de mult pentru știință și-a asimilat-o nu numai ca un schelet al adevărului, ci ca un adevăr viu, revelându-se în organismul său viu; el este acasă în ea, nu se mai minune de propria sa libertate, nici de lumina ei; dar împăcarea ei nu devine suficientă pentru el; fericirea contemplației calme și a vederii nu îi este suficientă; tânjește după plinătatea extazului și a suferinței vieții; el vrea acțiune, căci o singură acțiune poate satisface complet o persoană Acțiunea este personalitatea însăși Când Dante a intrat în regiunea luminoasă, în care nu există nici plâns, nici suspin, când a văzut locuitorii necorpii ai paradisului, s-a simțit rușinat de umbra aruncată de trupul său Pentru el, pământeni, acești tovarăși strălucitori, eterici nu erau, și s-a dus din nou în valea noastră, sprijinindu-se pe toiagul său de exilat fără adăpost; dar acum nu va pierde calea, nu va cădea în mijlocul drumului de oboseală și epuizare El a supraviețuit formației sale, a suferit prin ea; a rătăcit prin viață și a trecut prin chinurile iadului; a leșinat de la un țipăt și un geamăt și a deschis o privire tulbure, înspăimântată, cerșind un strop de consolare, în locul căruia iar geme, e nuovi tormenti, e nuovi tormentati Dar el a ajuns la Lucifer și apoi s-a înălțat prin purgatoriul strălucitor în sfera fericirii eterne a vieții necorporale, a învățat că există o lume în care o persoană este fericită, înstrăinată de pământ și s-a întors la viață și și-a purtat crucea Budiștii științei, ridicându-se într-un fel sau altul în sfera universalului, nu o părăsesc Nu îi poți ademeni în lumea realității și a vieții cu o rolă Cine le poruncește să schimbe un templu vast, în care nu e nimic de făcut, dar este onorabil, pentru viața noastră cu patimile ei năprasnice, unde trebuie să muncești și uneori să mori? Unele corpuri care au greutate specifică sunt mai grele decât apa și se scufundă; așchii de lemn și paie plutesc la suprafață Formaliștii au găsit reconcilierea în știință, dar reconcilierea este falsă; erau mai împăcați decât putea știința să se împace; nu au înțeles cum se realizează reconcilierea în știință; intrând cu o vedere slabă, cu săraci Biblioteca "Runivers" dorințele mele, au fost copleșite de lumina și bogăția satisfacției Le plăcea știința la fel de nefondat pe cât nu le plăcea amatorilor Și-au imaginat că este suficient să cunoaștem împăcarea, dar nu era necesar să o pună în practică Retrăgându-se din lume și considerând-o din punct de vedere negativ, ei nu au vrut să urce din nou pe lume; li s-a părut suficient să știe că china vindecă febra pentru a se vindeca; Nu le-a trecut prin minte că pentru om știința este un moment, pe ambele părți al căruia se află viața: pe de o parte, luptă pentru ea, naturală și imediată, pe de altă parte, izvorât din ea, conștient liber; ei nu au înțeles că știința este o inimă în care sângele venos întunecat curge nu pentru a rămâne

în ea, ci pentru ca, combinat cu principiul de foc al aerului, să reverse sânge arterial stacojiu Formaliștii au crezut că au ajuns la debarcader, când de fapt ar fi trebuit să plece; și-au încrucișat mâinile când au aflat care este problema, adică când succesiunea i-a forțat să deschidă mâinile Pentru ei, cunoașterea a plătit pentru viață și nu mai au nevoie de ea: au învățat că știința este un scop în sine și și-au imaginat că știința este scopul exclusiv al omului Reconcilierea științei este o luptă reluată, realizând reconcilierea în domenii practice; reconcilierea științei stă în gândire, dar "omul nu este doar o ființă care gândește, ci și o ființă care acționează"* Reconcilierea științei este universală și negativă, motiv pentru care nu are nevoie de o persoană; reconcilierea pozitivă poate fi doar într-un act liber, rezonabil, conștient În acele domenii în care personalitatea a păstrat nevoia de a o manifesta în faptele unui martor ocular, în religie, de exemplu, nu numai înălțarea persoanelor, ci și descendența la persoane, conservarea lor; în ea, credinţa este recunoscută ca moartă fără fapte, dragostea este pusă mai presus de toate Gândirea abstractă este pronunțarea neîntreruptă a condamnării la moarte a tot ceea ce este temporar, executarea greșitului, a decrepitului în numele eternului și nepieritor; De aceea, știința neagă în fiecare minut imuabilitatea imaginară a existentului Actul iubirii conștiente este creativ creativ Dragostea este iertarea universală, condescendentă, apăsând la sânul ei pe cea mai temporală pentru urma eternului întipărit în ea Dar distragerile pure nu au nicio posibilitate de a exista, opusul își găsește un loc, se strecoară * Aceasta a spus Goethe; Hegel în Propedeutică (Vol XVIII, §) spune: "Cuvântul nu este încă un act mai înalt decât vorbirea" c Și germanii, a devenit, au înțeles asta Biblioteca "Runivers" și se dezvoltă în casa dușmanului său; negarea științei este încărcată de pozitiv de la prima apariție Această pozitivitate latentă este eliberată de iubire, curge în toate direcțiile, ca o sursă de căldură, străduindu-se constant să găsească condițiile pentru realizarea și ieșirea din zona negației universale în zona acțiunii libere; când știința atinge punctul cel mai înalt, ea se transcende în mod natural În știință, gândirea și ființa se împacă; dar condiţiile lumii sunt făcute prin gândire - pace deplină în faptă "Acțiunea este o unitate vie a teoriei și practicii", a spus cel mai mare gânditor al lumii antice de peste două mii de ani În faptă, mintea și inima au fost absorbite în acțiune, au împlinit în lumea evenimentelor ceea ce era posibil Universul, istoria nu sunt fapte eterne? Actul unei minți abstracte este gândirea care distruge personalitatea; omul este infinit în ea, dar se pierde pe sine; el este etern în gând, dar nu este el; fapta unei inimi abstracte este o faptă privată care nu are posibilitatea de a se revela în universal; în inimă un om este acasă, dar trecător Într-un act rațional, moral liber și cu pasiune energic, o persoană realizează realitatea personalității sale și se perpetuează în lumea evenimentelor Într-un astfel de act, o persoană este eternă în temporalitate, infinită în finit, un reprezentant al rasei și al lui însuși**, un organ viu și conștient al erei sale Adevărul pe care l-am exprimat este departe de a fi recunoscut Cei mai puternici și mai mari reprezentanți ai omenirii moderne au înțeles gândirea și acțiunea diferit și unilateral Germania puternică, profundă și contemplativă a definit omul ca gânditor, a recunoscut știința ca un scop și a înțeles libertatea morală doar ca un principiu interior Nu a avut niciodată un simț pe deplin dezvoltat al activității practice; rezumând fiecare întrebare, ea a ieșit din viață în distrageri și a încheiat cu o rezoluție unilaterală Savonarola,

urmând instinctul de viață al popoarelor romane, a devenit șeful unui partid politic *** Reformatorii germani, după ce au distrus catolicismul în jumătate din Germania, nu au făcut-o * Aristotel ** Lustikii noștri vor râde de aceste expresii (r); să nu fim atât de timizi, să râdă poftele; de aceea sunt pofte Râsul pentru ei este o răsplată pentru neînțelegere; din filantropie este necesar să le dăm o răzbunare atât de ieftină ♦** " Popoarele romanice au o caracteristică mai ascuțită decât germanii, își îndeplinesc anumite scopuri cu o fermitate, deliberare și dexteritate extremă " "Philosophie der Geschichte", p , Volumul IX Biblioteca "Runivers" a băut din domeniul teologiei și al disputelor școlare; fazele noii istorii franceze s-au repetat în Germania în domeniul științei și parțial în artă Lumea germană are în sine direcția opusă, aceeași abstractă și unilaterală Anglia este înzestrată cu cel mai mare sens al vieții și al activității, dar fiecare act al ei este privat; universalul pentru britanici se transformă în național; întrebarea generală se reduce la una locală Anglia este despărțită de omenire de mare și, mândră de izolarea ei, nu își deschide pieptul în fața intereselor continentului, britanicul nu va renunța niciodată la personalitatea sa; își cunoaște marele merit, acea măreție inviolabilă, acel halou de respect cu care a înconjurat tocmai ideea de personalitate Popoarele adormite ale Italiei și spaniolii renașteți nu și-au revendicat niciun drept în domeniul despre care vorbim Există două popoare asupra cărora ochiul se întoarce involuntar Pe de o parte, Franța se află cel mai fericit în relație cu lumea europeană, care converge în ea, mizând pe marginea romanismului și în contact cu tot felul de germanism din Anglia, Belgia până în țările adiacente Rinului; Romano-germanică în sine, pare a fi chemată să împace caracterul practic abstract al popoarelor mediteraneene cu speculația abstractă a trans-renanului, beatitudinea poetică a Italiei însorite cu necazul industrial al unei insule încețoșate Până acum Franța și Germania nu se înțeleseseră pe deplin; Lucruri diferite i-au entuziasmat, lucruri diferite i-au atras, aceleași obiecte au fost exprimate în limbi diferite; destul de recent se cunoșteau: fuseseră introduși de Napoleon și, după vizite reciproce, când pasiunile s-au potolit odată cu fumul de pulbere, s-au închinat respectuos unul față de celălalt și s-au recunoscut Dar nu există o unitate adevărată Ştiinţa Germaniei cu încăpăţânare nu trece Rinul; mintea fluentă a unui francez împiedică dezvoltarea dialectică, prinde un gând de la mijloc și se grăbește să o pună în practică Viitorul trebuie să decidă: cât de departe poate fi Franța un organ de reconciliere a științei cu viața; totuși, nu trebuie să ne înșeli luând prea tare opoziția Franței și Germaniei: ea este adesea complet externă Franța, în felul ei, a ajuns la concluzii foarte apropiate de concluziile științei germane, dar nu știe să le traducă în limbajul universal al științei, la fel cum Germania nu știe să repete logica în limbajul vieții Și în plus, știința Germaniei din timpuri imemoriale a folosit Franța În afară de Descartes, influența enciclopediștilor a fost foarte puternică; ea niciodata Biblioteca "Runivers" ar fi ajuns la maturitate fără abundența reală dezvoltată în toate ramurile Franței Pe de altă parte, poate că aici se va dezvălui o mare vocație de a arunca grivna noastră de nord în depozitul înțelegerii umane; poate noi, care am trăit puțin în trecut, vom fi reprezentanți ai unității reale a științei și a vieții, a cuvântului și a faptei etc În istorie, cei întârziați nu sunt oase, ci fructe suculente Într-adevăr, există ceva în caracterul nostru care unește cea mai bună parte a francezilor cu cea mai bună parte a germanilor Suntem incomparabil mai capabili de gândire științifică

decât francezii, iar viața filistin-filisteană a germanilor ne este absolut imposibilă; avem în noi ceva de gentleman, pe care nemții nu îl au, iar pe fruntea noastră apare o urmă de gând măreș, neconcentrat cumva pe fruntea unui francez Dar să nu privim în viitor și să ne întoarcem Filosofii germani au prevăzut cumva că acțiunea, și nu știința, este scopul omului A fost adesea o inconsecvență profetică strălucitoare, care se sparge cu forța în construcții logice nepasionale și dure Hegel însuși a sugerat mai degrabă decât a dezvoltat ideea unui act Aceasta nu este o chestiune de epoca lui - o chestiune de epoca generată de el Hegel, dezvăluind tărâmurile spiritului, vorbește despre artă și știință și uită de activitatea practică împletită în toate evenimentele istoriei Dar un număr de gânditori din Germania, culminând cu Hegel, nu trebuie puși la același nivel cu adevărații formaliști Nu aveau altă cerință decât nevoia de îndrumare, dar era oportună; au lucrat laborios calea științei pentru umanitate; pentru ei, reconcilierea în știință era o recompensă; aveau dreptul, după locul lor istoric, să fie mulțumiți în general; au fost chemați să depună mărturie lumii despre autocunoașterea desăvârșită și să arate calea către ea: acesta a fost actul lor Nu suntem deloc în această poziție; pentru noi, viața în sfere abstracte, universale este o intempestivitate, o vânătoare personală Fiecare sferă ascendentă are o pretenție de dominație exclusivă și semnificație necondiționată; credința în ea este cea mai importantă condiție pentru succes, dar dezvoltarea ulterioară în timp trece în mod necesar într-o sferă aparent necondiționată, iar această necesitate pentru o tranziție cu mult mai mare dreptate poate părea necondiționată Hegel a spus foarte gânditor: "A înțelege ce este este sarcina filozofiei, pentru că ceea ce este este rațiunea Așa cum fiecare personalitate este un produs al timpului său, tot așa și filosofia este o epocă prinsă în gândire; este absurd să presupunem că orice filozofie Biblioteca "Runivers" a plimbat lumea ei modernă" * Sarcina lumii reformei era să înțeleagă, dar voința nu este limitată de concept Filosofii au uitat de acțiunea pozitivă Nu a fost nicio problemă în asta Domeniile practice nu sunt deloc lipsite de limbaj; și-au declarat vocea când a venit momentul A venit repede; omenirea se grăbește acum ca pe o cale ferată Anii sunt secole Abia trecuseră zece ani de la moartea lui Goethe și Hegel, cei mai mari reprezentanți ai artei și științei, când Schelling însuși, purtat de o nouă direcție, a început să-și facă cereri cu totul diferite față de cele cu care a ajuns să predice știința la începutul lui secolul al XIX-lea Renegatul al lui Schelling este, în orice caz, un eveniment important și semnificativ Schelling posedă mai multă contemplație poetică decât dialectica și, la fel ca vates , era speriat de oceanul universalului, care se pregătea să înghită întregul flux al activității mentale; s-a întors, incapabil să facă față consecințelor începuturilor sale, și a părăsit prezentul, arătând spre un loc dureros Noi întrebări despre viață și știință circulă în atmosfera germană; acesta este un fapt evident în jurnalism, în scrierile frumoase, în cărți Personalitatea, uitată în știință, și-a cerut drepturile, a cerut o viață tremurândă de pasiuni și mulțumită cu o singură faptă creativă, liberă După negarea în sfera gândirii, s-a dorit negări în alte sfere: s-a demascat necesitatea personalității Omul o cere, iar știința, care a luat totul, recunoaște acest drept; nu se reține, ea binecuvântează într-o viață personală, într-o viață de acțiune liberă în numele impersonalității absolute Da, știința este tărâmul impersonalității, liniștit de patimi, odihnit într-o maiestuoasă cunoaștere de sine, luminat de lumina atotpătrunzătoare a rațiunii, tărâmul ideii Nu mort,

nici frig, ca un cadavru, ci calm în însăși mișcarea lui, ca oceanul În știință, o mulțime de olimpici, nu oameni; mame la care s-a dus Faust În știință, adevărul, îmbrăcat nu într-un corp material, ci într-un organism logic, este viu prin arhitectura dezvoltării dialectice, și nu prin epopeea existenței temporale; în ea legea este un gând dezrădăcinat, salvat de furtunile existenţei, de perturbările exterioare şi accidentale; în ea se aude o simfonie a sferelor cerești și fiecare sunet al ei are veșnicie în sine, pentru că era nevoie de ea, pentru că un geamăt accidental ♦"Philos, des Rechts", Vorrede Cursive tipărite subliniate în text | Biblioteca "Runivers" temporarul nu ajunge atât de sus Suntem de acord cu formaliştii: ştiinţa este mai presus decât viaţa, dar în această înălţime există dovezi ale unilateralităţii ei; concret adevărat nu poate fi nici mai sus, nici mai jos decât viața, ea trebuie să fie chiar în centrul ei, deoarece inima se află în mijlocul organismului Pentru că știința este mai înaltă decât viața, domeniul ei este abstract, plenitudinea ei nu este completă nu este în nici un moment, căci toate momentele sunt ale sale; oricât de originale și de exhaustive ar părea alte definiții, ele se topesc din focul vieții și se revarsă, pierzându-și unilateralitatea, într-un râu larg, atotconsumător nu într-o zonă generală Nu există, de fapt, viitor în ea, deoarece este cunoscută dinainte ca o consecință logică inevitabilă, dar o astfel de realizare este săracă în abstractitatea ei; gândul trebuie să prindă trup, să coboare pe piața vieții, să se descopere cu tot luxul și frumusețea existenței temporare, fără de care nu există faptă arzătoare, pasională, fascinantă De ce sunt eu efemer, o, Zeus? așa a întrebat frumusețea Dar, spuse zeul, fac doar tranzitoriul frumos Goethe Știința nu numai că și-a recunoscut legitimitatea de sine, ci s-a recunoscut ca fiind legea lumii; transpunându-l în gândire, a renunțat la ea ca ființă, a zburat-o cu negarea ei, împotriva căreia nimic de fapt nu este valabil Știința distruge în domeniul existentului pozitiv și creează în domeniul logicii - aceasta este vocația ei Dar omul este chemat nu numai la logica, ci si la lumea socio-istorica, liber din punct de vedere moral si activ pozitiv; are nu numai capacitatea de înțelegere detașată, ci și voința, care poate fi numită minte pozitivă, minte creatoare; o persoană nu poate refuza să participe la acțiunea umană care are loc în jurul său; el trebuie să acţioneze în locul lui, la timpul său - aceasta este vocaţia sa universală, aceasta este conditio sine qua non l Personalitatea ieșită din știință nu mai aparține nici exclusiv vieții private, nici exclusiv sferelor universale; a combinat particularul și generalul în singularitatea unui civil Reconciliată în știință, tânjește după împăcare în viață; dar pentru asta Biblioteca "Runivers" voinţa morală trebuie aplicată creativ în toate sferele practice Vina budiștilor constă în faptul că ei nu simt nevoia acestei ieșiri în viață - implementarea efectivă a ideii Ei iau reconcilierea științei pentru toate tipurile de reconciliere, nu ca un motiv de acțiune, ci ca o satisfacție completă, de sine stătătoare Și acolo, măcar iarba nu crește în spatele copertei cărții Ei vor demola totul pentru golul universalității Budiștii indieni se străduiesc, cu prețul existenței, să cumpere libertate în Buddha Buddha pentru ei este doar o infinitate abstractă, nimic Știința a cucerit lumea pentru om, mai mult decât atât, a cucerit istoria nu ca să se poată odihni Universalitatea, menținută în abstracția sa, duce întotdeauna la o distrugere somnoroasă a activității - așa este quietismul indian - Lumea de granit a evenimentelor, expusă curentului de foc al negației, nu are putere de a rezista și se cufundă ca o cascadă topită în ocean de păianjeni Dar o

persoană trebuie să traverseze oceanul pentru a începe să acționeze din nou într-o lumină diferită, în Atlantida promisă Să începem nu prin instinct, nu prin îndemnuri exterioare, nu cu o repeziciune jalnică în toate direcțiile, nu cu o presimțire întunecată, ci cu deplină libertate morală O persoană nu poate fi împăcată până când totul în jurul său este adus în armonie cu el Formaliștii se mulțumesc să înoate în mare, să plutească pe suprafața ei, să nu plutească nicăieri și să ajungă înfășurați în gheață fără să-l observe; în exterior pentru ei aceleași valuri transparente străduitoare, dar în realitate gheața moartă este cea care a furat contururile mișcării, fluxul viu a înghețat ca o stalactită, totul a fost înghețat Formaliștii înșiși au căpătat caracterul de gheață și au adus științei un rău teribil, vorbind limba ei și exprimându-și propozițiile nemiloase, din care suflă frigul polar; toată strălucirea vorbirii lor este strălucirea gheții, apoasă, moartă, pe care alunecă raza soarelui, dar nu se încălzește, care este mai probabil să fie distrusă decât să primească căldură Cei care ascultau s-au cutremurat, observând lipsa iubirii într-o mare parte a Berlinului și a altor luminate ai formalismului, acești talmudiști ai noii științe Luând numai litere, numai cuvinte, au înecat orice compasiune, toată simpatia caldă În mod deliberat, cu eforturi, s-au ridicat până la indiferența față de tot ceea ce este uman, considerând că este adevărata înălțime; ei nu trebuie întotdeauna să creadă că sunt fără inimă - adesea se prefac că sunt așa (un nou fel de captatio benevolentiae o) Autorizațiile formale sunt acceptate de ei întotdeauna și oriunde ca fiind valabile Li se părea că personalitatea este un obicei prost, de la care era timpul să rămână în urmă; Biblioteca "Runivers" ei propovăduiau reconcilierea cu toată latura întunecată a vieții moderne, numind totul întâmplător, cotidian, învechit - într-un cuvânt, tot ceea ce întâlnești pe stradă, real și, în consecință, îndreptățit la recunoaștere I, așa că au înțeles marea idee, " că totul real este rezonabil "; au stigmatizat fiecare impuls nobil cu numele Schõnseeligkeit , fără să înțeleagă sensul în care acest cuvânt a fost folosit de profesorul lor ♦ Dacă la aceste rezultate adăugăm un limbaj pompos și absurd, aroganța îngustării, atunci facem dreptate adevăratului tact al societății, care privea cu neîncredere la acești bufoni ai științei Oriunde ar fi putut, Hegel a implorat și a implorat să se ferească de formalism* **, a susținut că cea mai adevărată definiție, luată în natura ei stricată, literală, ar duce la nenorocire; în cele din urmă, a înjurat - nimic nu a ajutat I-au stricat frazele, l-au luat la propriu Ei nu se pot obișnui cu mișcarea veșnică a adevărului, nu pot recunoaște o dată pentru totdeauna că fiecare propoziție este negata în favoarea uneia mai înalte și că numai în succesiunea succesivă a acestor propoziții, lupte și retrageri străpunge adevărul viu , că acestea sunt pieile sale de șarpe, din care iese mai liber și mai liber Ei (în ciuda faptului că vorbesc despre așa ceva) nu se pot obișnui cu faptul că nu există nimic pe care să se bazeze în dezvoltarea științei, că o singură mântuire se află într-o mișcare rapidă, impetuoasă Se agață de fiecare clipă ca și cum ar fi adevărul; se ia o definiție unilaterală pentru toate definițiile subiectului; au nevoie de maxime, reguli gata făcute; făcându-și drumul spre gară, ei - ridicol de creduli - cred de fiecare dată că au atins scopul absolut și se așează să se odihnească Ei aderă strict la text - și, prin urmare, nu îl pot asimila pentru ei înșiși Nu este suficient să înțelegem ce se spune, ce se scrie; trebuie să înțelegem ce strălucește în ochii cuiva, ce plutește între rânduri; Așa înțelege cei vii știința; înțelegerea este denunțarea omogenității,

care preexistă Știința se transmite celor vii într-un mod vital, formalistului - formal Priviți la Faust și la famulus lui: Pentru Faust, știința este o întrebare vitală "a fi sau a nu fi"; poate să cadă adânc, să-și piardă inima, să cadă în greșeli, să caute tot felul de * "Există o pace mai completă cu realitatea, eliberată prin cunoașterea ei, decât conștiința disperată că temporarul este rău sau nesatisfăcător, dar că ar trebui să se împace cu ea, pentru că nu poate fi mai bine " "Philos, des Rechts" ** De exemplu, în toată prefața la Fenomenologie Biblioteca "Runivers" plăcere, dar natura lui pătrunde adânc dincolo de scoarța aparenței, minciuna lui are mai mult adevăr în sine decât adevărul plat, infailibil al lui Wagner Ceea ce este dificil pentru Faust este ușor pentru Wagner Wagner este surprins că Faust nu înțelege lucruri simple Trebuie să ai multă minte ca să nu înțelegi altfel Știința nu îl chinuie pe Wagner, dimpotrivă, îl consolează, îl liniștește, dă bucurie în tristețe Acolo unde a văzut unitate, reconciliere, rezoluție și a zâmbit, acolo Faust a văzut dizolvarea, ura, o problemă mai complicată - și a suferit Fiecare practicant trece prin formalism, acesta este unul dintre momentele devenirii; dar cel care are un suflet viu trece, dar formalistul rămâne; Pentru unul, formalismul este un pas; pentru altul, este un scop Astfel, natura, atingându-și împlinirea în om, se oprește la orice încercare, perpetuând-o cu un fel, veșnic mărturisind clipa trecută, care pentru el este cea mai înaltă, unică formă de ființă Dar nici natura, nici știința nu puteau fi satisfăcute fără a ajunge la consecințele finale conținute în conceptul lor Natura s-a făcut cruce în om sau și-a călcat propriul piept Știința prezintă astăzi același spectacol: ea a atins cea mai înaltă chemare; ea era soarele atot-luminator, motivul faptului și, în consecință, justificarea lui; dar ea nu s-a oprit, nu s-a așezat să se odihnească pe tronul maiestății sale; și-a trecut cel mai înalt punct și arată calea de ieșire din sine în viața practică, recunoscând că nu tot spiritul uman a fost epuizat în ea, deși totul a fost înțeles Ea nu-și pierde tronul prin această cufundare în viață; odată învins în aceste tărâmuri este învins pentru totdeauna; dar o persoană nu va pierde restul locuințelor vieții în ea Budiștii ortodocși sunt mai mult decât știința însăși pentru știință, ei au decis să moară apărând stăpânirea ei suverană asupra vieții "Știința este știință și singura ei cale este abstracția" este un verset din Coranul lor Ei răspund la toate cu cuvinte zgomotoase și, în loc să umple efectiv abisurile care despart sfere abstracte de real, contradicții în viață și gândire, le acoperă cu țesături ușoare de grație dialectică artificială A întinde tot ceea ce există pe o canapea de formalism nu este dificil pentru cei care nu țin seama de niciun protest din partea ființelor Profanii sunt uneori uimiți, ca și cele mai ciudate fapte, fenomenele extraordinare sunt ușor supuse legilor generale în rândul formaliștilor, sunt uimiți, dar între timp simt că s-a făcut un fel de truc - uimitor, dar neplăcut pentru cineva care caută Biblioteca "Runivers" răspuns conștiincios și eficient Formaliștii nu pot fi justificați, cu păcatul la jumătate, decât prin faptul că ei sunt primii care se înșală cu trucurile lor Voltaire povestește cum medicul l-a asigurat pe văzător că este orb, demonstrându-i că faptul nerezonabil al vederii sale nu contrazice deloc concluzia lui și că, totuși, l-a luat drept un orb Așa că noii budiști au vorbit cu germanii până când, în ciuda naturii lor liniștite și amabile, germanii au ghicit care era problema Și adevărul este că faptele nu le respectă deloc Ei, ca și împăratul chinez, se consideră conducătorii întregului glob, ceea ce, însă, nu împiedică întregul glob, cu excepția Chinei, să nu depindă deloc de el Amatorii care sunt

în afara științei pot uneori să-și vină în fire și să se apuce efectiv de știință, sau cel puțin pot rămâne în suspiciunea că o astfel de revoluție li se va întâmpla Formaliștii nu pot fi bănuiți în niciun fel de acest lucru: sunt mulțumiți, sunt liniștiți, nu pot merge mai departe, nu știu și nu își pot imagina ce este mai departe Starea lor incurabil de disperată constă în această mulțumire extraordinară; s-au împăcat cu toate; privirea lor exprimă calm, puțin sticloasă, dar nu tulburată din interior; le rămâne să se odihnească și să se bucure, restul se face sau se va face de la sine Este surprinzător pentru ei de ce se deranjează oamenii când totul este explicat, conștient, iar umanitatea a ajuns la forma absolută de a fi *, ceea ce este dovedit clar de faptul că filosofia modernă este filozofie absolută, iar știința este întotdeauna identică cu epoca , ci ca rezultat al ei, adică după realizarea în ființă Pentru ei, dovezile sunt de necontestat Faptele nu le confundă - le neglijează Întreabă-i de ce, în această formă absolută de existență din Manchester și Birmingham, muncitorii mor de foame sau sunt hrăniți doar cât să-i mențină Vor spune că este un accident Întrebați-i cum leagă cuvântul "absolut" de evenimente în curs de dezvoltare, de sfere care, prin mișcarea lor înainte, își dovedesc non-absoluția "Da, așa scrie într-un astfel de paragraf " Pentru ei, aceasta este o dovadă și în ce sens este acceptat cuvântul în aceste paragrafe - nu este nimic de care să te deranjezi Este greu să deschizi ochii formaliştilor; ei sunt hotărât, ca budiștii, o anihilare moartă în infinit * Aceasta nu este ficțiune, ci se spune în "Istoria filosofiei" a lui Bayerhoffer ("Die Idee und Geschichte der Philosophie" von Bayerhoffer Leipzig, Ultimul capitol) Biblioteca "Runivers" ei consideră că este libertate și scop ca o sobă și cu cât se ridică mai sus în sferele înghețate ale distracțiilor, smulgându-se de toate viețuitoarele, cu atât se simt mai calmi Astfel, egoiștii își aduc un fel de fericire calmă, înecând toate sentimentele umane, înlăturând de la ei înșiși tot ce este neplăcut și supărător Dar pentru egoism, ca și pentru formalism, trebuie să ne naștem Oricine poate să se îndepărteze de imaginea suferinței, dar nu toată lumea se oprește să geme de la ea Hegel (sub a cărui firmă stau toate absurditățile formaliștilor din vremea noastră, așa cum sub firma Farin se vinde eau de Cologne, făcută în toate punctele planetei noastre) spune asta despre formalism*: și dezvoltă-l într-o entitate gânditoare , dar mai mult în sens invers, în acţionarea universalului prin îndepărtarea gândurilor întărite, hotărâte Dar este mult mai dificil să faci fluide gândurile solide decât materialitatea senzuală " Formalismul ia universalitatea abstractă drept necondiționat; ne asigură că a fi nemulțumit de ea dovedește incapacitatea de a ne ridica la punctul de vedere necondiționat și de a ține pasul cu el El atribuie totul ideii universale în forma ei nevalidă și ia drept speculativ să arunce și să răstoarne totul în abisul acestui gol teribil Considerarea a ceva ce există în necondiționat se reduce la faptul că totul este la fel în el, iar necondiționatul se face în acest fel noaptea, în care toate vacile sunt negre Dacă la un moment dat oamenilor li s-a părut revoltător să ia necondiționatul ca substanță, atunci baza acestui dezgust stă în percepția instinctivă că cunoașterea de sine a fost pierdută și nu s-a păstrat în substanță; viziunea opusă, care oprește gândirea ca gândire, universalul ca atare, este din nou o substanțialitate indiferentă, imobilă Chiar dacă gândirea unește ființa substanței cu ea însăși, iar percepția directă (das Anschauen) o înțelege ca gândire, atunci totul depinde dacă această speculație nu cade în monotonie leneșă și dacă realitatea nu se prezintă într-un mod ireal În filosofia dreptului,

Hegel spune: "Între autocunoaștere și realitate, abstracția care nu a fost eliberată în concept devine cel mai adesea " O persoană citește o carte, dar înțelege, de fapt, ce este în capul lui El știa asta ♦ "Phénoménologie", \zorrede Biblioteca "Runivers" un împărat chinez care, învățând matematica de la un misionar, îi mulțumia după fiecare lecție că îi aducea aminte de adevăruri uitate, pe care nu se putea abține să le cunoască, fiind par métier fiul atotștiutor al raiului Intr-adevar asa Când îl citim pe Hegel, ne dăm seama doar că el amintește de ceea ce lectură preexistenta nedezvoltată Afacerea cărții, de fapt, este o afacere obstetrică - să faciliteze, să faciliteze nașterea, dar ceea ce se naște, obstetricianul nu este responsabil pentru asta Nu este necesar, însă, să ne gândim că însuși Hegel nu a căzut de multe ori în boala germană, care constă în recunoașterea cunoașterii ca scop ultim al istoriei lumii A spus-o direct undeva * Am spus în al treilea articol că Hegel este adesea inconsecvent cu principiile sale Nimeni nu poate fi peste timpul său În ea știința își avea cel mai mare reprezentant; ducând-o la punctul său extrem, el i-a dat puterea ca pe o lovitură puternică excepțională, poate fără tragere de inimă, pentru că fiecare pas înainte trebuia să fie un pas în sferele practice El era dominat personal de cunoaștere și, prin urmare, nu a făcut acest pas Știința a fost pentru lumea reformei germane ceea ce arta a fost pentru eleni Dar nici arta, nici știința, în exclusivitatea lor, nu ar putea servi ca o liniște completă și un răspuns la toate cerințele Artă prezentată, știință înțeleasă Noua era cere să se realizeze ceea ce se înțelege în lumea reală a evenimentelor Natura ingenioasă a lui Hegel a rupt continuu lanțurile impuse de spiritul vremurilor, de educație, de obicei, de mod de viață, de titlul de profesor Vedeți cât de solemn se desfășoară filosofia lui de drept; nu o frază, nu o expresie, ne propunem să indicăm, ci gândul real interior, sufletul cărții Domenii ale dreptului abstract sunt rezolvate, înlăturate de lumea moralei, tărâmul normelor, drept luminat în sine Dar Hegel nu se termină cu aceasta, ci se repezi de la înălțimea ideii de drept în fluxul istoriei lumii, în oceanul istoriei Știința dreptului este realizată, încununată, pierzându-și cumpătul Procesul de dezvoltare personală este același Individualitățile noroioase, dezvoltate din imediata naturală, se ridică ca o ceață în sfera universalului și, ideile luminate de soare, se rezolvă în azurul infinit al universalului; dar ei nu sunt distruși în ea; după ce au luat universalul în ei înșiși, ei sunt aruncați în jos de ploaia binecuvântată, picături de cristal pur pe fostul pământ Toată măreția personalității întors constă în faptul că ea a păstrat ambele lumi, că este o specie și indivizibilă împreună, că a devenit ceea ce s-a născut sau, ♦ Îmi amintesc, în Istoria Filosofiei Biblioteca "Runivers" mai bine decât pentru care s-a născut - o conexiune conștientă a ambelor lumi, că și-a înțeles universalitatea și a păstrat "cinismul O personalitate dezvoltată în acest fel ia cel mai mult- pentru imediatitatea unui ordin superior, și nu pentru împlinirea destine Întoarcerea este o mișcare dialectică la fel de necesară, ca și ascensiunea A fi în universal este odihnă, adică moarte, viața ideii este "o intoxicație bahică în care totul este purtat, neîncetat răsărire și anihilare, nu se oprește niciodată și se calmează numai în această mișcare" Încă o dată, universalul nu este adevărul deplin și o fază a acestuia, în care particularul a înflorit, iar procesul de tranziție a avut deja loc Universalul reprezintă pretemporal sau odihnă post-temporală, dar ideea nu poate rămâne în repaus, ea însăși iese din sfera universalului în viață Un trio complet, armonios și maiestuos,

răsună doar în istoria lumii, doar în ea trăiește ideea în plinătatea vieții; în afara ei sunt abstracții care luptă spre deplinătate, flămânzi unul pentru celălalt Imediatitatea și gândirea sunt două negații care se rezolvă în actul istoriei Unitatea a fost dizolvată în opus pentru a se uni în istorie Natura și logica sunt îndepărtate și realizate de ea În natură, totul este particular, individual, existent separat, abia îmbrățișat de o legătură materială; în natură, ideea există corporal, inconștient, supusă legii necesității și pulsiunilor întunecate, neînlăturată de înțelegerea liberă În știință, este exact invers: ideea există într-un organism logic, totul particular este ascuns, totul este pătruns de lumina conștiinței, gândul ascuns care excită și pune natura în mișcare, fiind eliberat de ființa fizică prin dezvoltarea sa , devine gândirea deschisă a științei Oricât de completă ar fi știința, completitatea ei este abstractă, poziția sa în raport cu natura este negativă; ea știa acest lucru din vremea lui Descartes, care contrasta clar gândirea cu faptele, spiritul cu natura Natura și știința sunt două oglinzi curbe, care se reflectă mereu una pe cealaltă; focalizarea, punctul de intersecție și concentrare între lumile desăvârșite ale naturii și ale logicii, constituie personalitatea unei persoane Natura, adunându-se în fiecare punct, adâncindu-se din ce în ce mai mult, se termină cu eul uman; în ea și-a atins scopul Personalitatea omului, opunându-se naturii, luptând cu spontaneitatea naturală, desfășoară în sine mintea generică, eternă, universală Realizarea acestei dezvoltări este scopul științei Întreaga viață trecută a omenirii, conștient și inconștient, a avut ca aspirație ideală Biblioteca "Runivers" pentru a realiza o autocunoaștere rezonabilă și a ridica voința umană la voința divină; în orice moment, omenirea s-a străduit pentru acțiune bună din punct de vedere moral, liberă Nu a existat niciodată un astfel de act în istorie și nu s-ar fi putut întâmpla Trebuie să fi fost precedată de știință; fără cunoaștere, fără conștiință deplină, nu există acțiune cu adevărat liberă; dar nu a existat o conștiință deplină în viața umană trecută Știința, conducând la ea, justifică istoria și în același timp renunță la ea; o faptă adevărată nu necesită un eveniment anterior pentru justificarea ei; istoria pentru el este temeinic, imediat; tot ceea ce precede este necesar în sensul genezei, dar viitorul va avea la fel de multă identitate și autolegalizare în sine ca și în istorie Viitorul se va raporta la trecut ca fiu adult pentru tatăl său; pentru a se naște, pentru a deveni bărbat, are nevoie de educator, are nevoie de tată; dar, devenit bărbat, legătura cu tatăl se schimbă - devine mai sus, mai plină de iubire, mai liberă Lessing numit dezvoltare educația omenirii este o expresie incorectă, dacă este luată necondiționat, dar în anumite limite are succes Într-adevăr, omenirea are până acum semne clare de imaturitate; este adus treptat în conștiință Unitatea acestei pedagogii se pierde pentru o privire superficială în spatele splendorii și diversității, în spatele luxului creativității, în spatele excesului de forme și forțe, aparent inutile și opuse Dar aceasta este calea instinctivă a dezvoltării naturalului, a inconștientului, către conștiință, spre stăpânirea de sine Să ne întoarcem la natură: obscur pentru ea însăși, chinuit și chinuit de această obscuritate, luptă spre un scop necunoscut ei, dar care în același timp este cauza emoției sale, ea tinde spre conștiință în o mie de forme, activează toate posibilitățile , se repezi în toate direcțiile, împinge în toate porțile, creând nenumărate variații pe aceeași temă Aceasta este poezia vieții, aceasta este o dovadă a bogăției interioare Fiecare grad de dezvoltare în natură este în același timp un scop, un adevăr relativ;

ea este o verigă în lanț, dar un inel pentru ea însăși Trasă de un dor de neînțeles, mare, natura se ridică din formă în formă; dar, trecând în cel mai înalt, se agaţă cu încăpăţânare de forma sa anterioară şi o dezvoltă până la ultima extremă, ca şi când toată mântuirea ar fi în această formă Într-adevăr, forma atinsă este o mare victorie, triumf și bucurie; este întotdeauna cel mai înalt care există Natura iese din ea în toate direcțiile* De aceea au căutat în zadar să scoată toate lucrările * Marele gând al lui Buffon: "La nature ne fait jamais un pas qui ne soit en tous sens" Biblioteca "Runivers" oe în dreptatea moartă; Ea nu are clasamentul corect Lucrările naturii nu constituie o singură scară; nu - reprezintă scările și ceea ce urcă pe scări; fiecare pas este în același timp un mijloc, un scop și o cauză Idemque rerum naturae opus et reruni ipsa natura , precum spunea Pliniu Istoria omenirii este o continuare a istoriei naturii; diversitatea și eterogenitatea întâlnite în istorie sunt izbitoare: domeniul a devenit mai larg, întrebarea este mai înaltă, mijloacele sunt mai bogate, motivul ulterior este mai clar - cum să nu devină mai complicate căile? Dezvoltarea cu fiecare pas devine mai profundă și în același timp mai dificilă; cea mai simplă este o piatră care se sprijină liniştită pe treptele iniţiale Acolo unde începe conștiința, acolo începe libertatea morală; fiecare persoană își îndeplinește vocația în felul său, lăsând amprenta individualității sale asupra evenimentelor Popoarele, acești actori colosali ai dramei mondiale, desfășoară opera întregii omeniri ca și cum ar fi a lor, dând o finalitate artistică și o vitalitate faptelor lor Popoarele ar fi ceva mizerabil dacă ar considera că viața lor este doar un pas [spre] un viitor necunoscut; ar fi ca niște hamali, pentru care greutatea poverii și munca cărării sunt una, iar lâna pe care o poartă este diferită Natura nu face acest lucru copiilor ei inconștienți, așa cum am observat; cu atât mai mult în lumea conștiinței nu poate exista nici un grad care să nu aibă propria satisfacție Dar spiritul umanității, purtând în adâncul său un scop imuabil, căutarea veșnică a dezvoltării depline, nu se putea odihni în niciuna dintre formele sale anterioare; acesta este secretul transcendenței sale, al personalității sale interceptive (übergreifende Subjectivitât) Să nu uităm însă că fiecare dintre formele anterioare avea conținutul ei și nu exista altă formă pentru spirit decât cea dincolo de care a trecut, doar pentru că a crescut până la ea, a fost și a depășit-o Istoria acțiunii spiritului, ca să spunem așa, este personalitatea sa, căci ♦ este ceea ce face" * - dorința de împăcare necondiționată, realizarea a tot ceea ce se află în spatele sufletului, eliberarea de lanțurile naturale și artificiale Fiecare pas în istorie, absorbind și realizând întregul spirit al timpului său, are propria sa plenitudine - într-un cuvânt, o personalitate care clocotește de viață Popoarele, simțind chemarea de a intra în câmpul istoric mondial, auzind vocea care anunță că le-a venit ceasul, au fost impregnate de focul inspirației, au prins viață cu o viață dublă, au arătat forțe care * "Philos, dos Heclits" Sb Biblioteca "Runivers" nimeni nu ar îndrăzni să le asume în ele și pe care ei înșiși nu le bănuiau; s-au construit stepe și păduri cu sate, au înflorit științe și arte, s-au făcut munci gigantice pentru a pregăti un caravanserai pentru ideea viitoare, iar acesta - un pârâu maiestuos - curgea din ce în ce mai departe, cuprinzând tot mai mult spațiu Dar aceste caravanserase nu sunt hotelurile exterioare ale ideii, ci carnea ei, fără de care nu s-ar putea realiza, pântecele mamei, care a acceptat trecutul pentru viitor, dar este și viu cu propria viață; fiecare fază a dezvoltării istorice avea în sine un scop și, în consecință, o recompensă și o

satisfacție Pentru lumea greacă, vocația sa era necondiționată; în afara lumii lui, nu vedea nimic și nu putea vedea, căci atunci nu mai exista încă viitor Viitorul este o posibilitate, nu o realitate: de fapt nu există Idealul oricărei epoci este el însuși, curățat de întâmplare, o contemplare transformată a prezentului Desigur, cu cât prezentul este mai cuprinzător și mai complet, cu atât idealul său este mai universal și mai adevărat Aceasta este epoca noastră Popoarele, venind să împlinească soarta omenirii, nu au cunoscut acordul care leagă sunetele lor într-o singură simfonie; Augustin, pe ruinele lumii antice, a proclamat gândul înalt al satului Domnului, spre construcția căruia se mișcă omenirea și a indicat în depărtare Sabatul solemn al liniștii Acesta a fost începutul poetico-religios al filosofiei istoriei; stătea evident în creștinism, dar multă vreme nu l-au înțeles; cu nu mai mult de un secol în urmă, omenirea s-a gândit și de fapt a început să ceară socoteală despre viața ei, prevăzând că nu a fost în zadar și că biografia lui are un sens profund și unitar atot-obligatoriu Cu această întrebare pentru adulți, a indicat că educația se termina Știința s-a angajat să-i răspundă; de îndată ce ea a exprimat răspunsul, oamenii au simțit nevoia să părăsească știința - al doilea semn al majorității Dar pentru a-și deschide ușile cu propriile mâini, știința trebuie să-și desăvârșească vocația în întregime; atâta timp cât cel puțin un punct fix rămâne nesupus de autocunoaștere, exteriorul va contracara Numărul de stele fixe devine din ce în ce mai mic, dar ele sunt încă acolo Educația presupune aducerea, adevărul gata făcut; din momentul în care o persoană înțelege adevărul, acesta va fi în pieptul lui, iar apoi munca de educație se încheie - va începe munca acțiunii conștiente Omenirea va ieși de la porțile templului științei cu o frunte mândră și înălțată, inspirată de conștiință: omnia sua secum portane - spre creația creatoare a greutății lui Dumnezeu Reconcilierea științei prin cunoașterea a înlăturat contradicțiile Reconciliere Biblioteca "Runivers" iar viața îi va îndepărta cu fericire* Reconcilierea în viață este rodul unui alt pom al Edenului; trebuia să fie câștigat de Adam în sudoare sângeroasă, în muncă grea - și a meritat-o Dar cum va fi? Cum exact - aparține viitorului Putem prevedea viitorul pentru că noi suntem premisele pe care se bazează silogismul lui, dar numai într-un mod general, abstract Când va veni momentul, fulgerul evenimentelor va sfâșia norii, va arde obstacolele, iar viitorul, ca și Pallas, se va naște în armură plină Dar credința în viitor este dreptul nostru cel mai nobil, binele nostru inalienabil; crezând în ea, suntem plini de dragoste pentru prezent Și această credință în viitor ne va scăpa de disperare în momentele grele, iar această iubire pentru prezent va fi plină de fapte bune martie * În același timp, marele gând al lui Spinoza a fost amintit involuntar: "Beatitu- Biblioteca "Runivers" proprietate; dar după nuntă nu e nevoie de iubire: ai trecut granița înclinațiilor firești, în sfera moralității, unde nu mai există plâns, nici suspin, nici patimă, ci doar plictiseală și împlinire stupidă a datoriei, sensul de care s-a pierdut și psihicul interior a zburat departe Realizarea că sacrific toată inima ființei pentru ideea morală a căsătoriei este recompensa mea Într-un cuvânt, căsătorie pentru căsătorie Cea mai mare dezvoltare a unei astfel de căsătorii va fi atunci când soțul și soția nu se pot suporta și îndeplinesc din oficiu îndatoriri matrimoniale Aici triumful căsătoriei pentru căsătorie este mult mai complet decât în cazul indiferenței Oamenii care sunt indiferenți unul față de celălalt pot trăi împreună prin calcul; nu interferează între ele * Religia se repezi într-o altă lume, în care dispar și patimile pământești; această

altă lume nu este străină inimii; dimpotrivă, în ea inima găsește odihnă și satisfacție; inima nu este respinsă de el, ci înflorește în ea; în numele lui, religia putea cere sacrificiul înclinaţiilor naturale; în lumea superioară a religiei, individul este recunoscut, universalul coboară la persoană, persoana se ridică în universal fără a înceta să fie o persoană; Religia are de fapt două categorii: personalitatea divină universală și personalitatea umană individuală Formalismul ucide personalitățile vii în favoarea generalităților abstracte intermediare Religia nu are prioritate față de iubire în raport cu căsătoria; religia spune: "Iubește-ți soția, pentru că ea este prietena ta de Dumnezeu" Religia leagă persoanele cu o legătură indestructibilă; aici căsătoria este un sacrament săvârșit sub binecuvântarea lui Dumnezeu Formalismul raționează diferit: "Tu, ca voință liber rațională, te-ai căsătorit cu conștiința îndatoririlor sale, ești victimă acestei îndatoriri, te încurcă în lanțul pe care ți-l pui de bunăvoie; plătește cu toți anii vieții tale pentru un fapt trecut, probabil bazat pe o pasiune de moment Nicio viziune asupra lumii, nici o dezvoltare, nicio experiență nu va ajuta la nimic, pentru că, sacrificându-vă, ideea de căsătorie este întărită și ridicată Tu ca persoană nu ai ieșire; Da, și pieri tu, ești un accident Este nevoie de o persoană, nu de tine Formalismul calcă în picioare pe toată latura imediată naturală; religie * Acest loc a fost scris de mine împotriva lui K S Aksakov, care în dispută a susținut această viziune pur doctrinară a căsătoriei Apoi, adică în , era încă foarte mult purtat de formalismul hegelian Dar care a fost surpriza mea când, cincisprezece ani mai târziu, am întâlnit aceeași absurditate strict exprimată și dezvoltată dialectic în De la Justice de Proudhon! Biblioteca "Runivers" și iată-l câștigă, căci ea, recunoscând viața de familie, o consideră o imediată naturală, la rândul ei, înaintea vieții într-o lume superioară Da, religia îndepărtează viața de familie, precum și viața privată, în numele celui mai înalt și o cheamă cu voce tare: "Cine își iubește tatăl și mama mai mult decât pe mine, nu este vrednic de mine" I Această viață superioară nu constă într-o simplă negare a înclinațiilor naturale și o îndeplinire seacă a datoriei: ea are propria sferă pozitivă în interesele sale generale; ridicându-se în ea, pasiunile personale își pierd prin ele însele importanța și puterea - și singura modalitate de a reduce pasiunile, libere și demne de o persoană Să facem o experiență de a privi înapoi la drama noastră din acest punct de vedere Viața fețelor care ne-au trecut cu tristețe prin fața ochilor a fost viața unei inimi unilaterale, o viață de devotament personal, de o tandrețe excepțională Cerul ei este îngust; ne este incomod să respirăm în el, o persoană cere mai mult; aerul din încăpere este nesănătos pentru el Ne simțim niște străini între acești oameni și personalități, trăind unul în celălalt, egocentri și satisfacându-se unul pe altul de dragul personalității lor Cu o asemenea direcție a spiritului, începuturile fericirii familiale blânde și liniștite se aflau în ei; ar putea fi fericiți - chiar și pentru o perioadă în care au fost - și fericirea lor ar fi o chestiune de întâmplare, la fel ca nefericirea lor Lumea în care trăiau era o lume a întâmplării Viața privată, neștiind nimic dincolo de pragul casei sale, oricum ar fi aranjată, este săracă; arata ca o gradina cultivata, parfumata de flori, curatata si aranjata Această grădină îi poate consola pe stăpâni pentru o lungă perioadă de timp, mai ales dacă gardul ei încetează să le mai înțepe ochii; dar dacă se întâmplă un uragan, acesta va smulge copacii, va inunda florile și grădina va fi mai rea decât orice loc sălbatic Cu o fericire atât de fragilă o persoană nu poate fi fericită;

are nevoie de un ocean nesfârșit, care este agitat de uragane, dar după câteva clipe este neted și luminos, ca înainte Soarta a tot ceea ce este exclusiv personal, care nu acționează de la sine, este de neinvidiat; a nega nenorocirile personale este absurd; întreaga latură individuală a unei persoane este cufundată într-un labirint întunecat de accidente, intersectându-se, împletindu-se unele cu altele; forțe fizice sălbatice, dorințe neluminate, întâlniri au voce, iar din ele se poate compune un cor de consoane, dar pot ieși și disonanțe care sfâșie sufletul În această forja întunecată a sorții, lumina nu pătrunde niciodată; muncitorii orbi lovesc în stânga și în dreapta cu un ciocan în zadar, fără să răspundă de consecințe Cu cât o persoană se concentrează mai mult pe privat, cu atât laturile sunt mai goale prezintă loviturile întâmplării Nu există pe nimeni de vină: personalitatea unei persoane nu este închisă; are o poartă largă de ieșire Toată vina oamenilor care trăiesc în aceeași inimă, familie și interese private este că nu cunosc această poartă, iar restul, pentru care sunt acuzați, este de obicei o chestiune de întâmplare Întâmplarea are în sine ceva insuportabil de respingător pentru un spirit liber: este atât de jignitor pentru el să-i recunoască puterea nerezonabilă, se străduiește să o suprime atât de mult încât, neștiind o ieșire, mai bine inventează o soartă formidabilă și i se supune; dorește ca dezastrele care se abat asupra lui să fie predeterminate, adică să fie în legătură cu ordinea mondială; vrea să ia nenorocirile pentru persecuție, pentru pedeapsă: atunci va avea mângâiere în ascultare sau în mormăi; un accident este insuportabil, dureros, jignitor pentru el; mândria lui nu poate suporta puterea indiferentă a întâmplării Această ură și dorința de a ieși de sub jug indică destul de clar nevoia unei alte zone, a unei alte lumi în care dușmanul este călcat în picioare, spiritul este liber și acasă Dacă o persoană nu ar avea ieșire, nu ar fi nevoie în el să iasă din lumea întâmplării, ca un animal, de exemplu Ridicându-ne, dezvoltându-ne în sfera rațională și eternă a universalului, dobândim capacitatea și puterea de a îndura loviturile întâmplării: atunci ele lovesc o parte a ființei, nu sunt atât de ofensatoare A fost nevoie de o mare majoritate, de o mare dezvoltare a individualității cuiva într-una generică, pentru a spune cu o sprânceană limpede: "Există o lume; în ea ne dezvoltăm; ce soartă ne va veni, totuși (și nu există deloc soartă); ideea este că ne venim în fire, restul este indiferent Lăudat să fie marea femeie evreică care a spus asta!* A nu respinge înclinațiile inimii, a nu renunța la individualitatea proprie și a tot ceea ce anume, a nu trăda familia către universal, ci a-și deschide sufletul către tot ceea ce este uman, pentru a suferi și a se bucura de suferințele și plăcerile modernității, de a lucra ca atât pentru specie cât și pentru sine - într-un cuvânt, să dezvolți o inimă egoistă îndurerată în toate, să o generalizezi cu mintea și, la rândul său, să reînvie mintea cu ea Un om fără inimă este un fel de impasibil mașină de gândire care nu are familie, nici prieten, nici patrie; inima este o bază excelentă și inalienabilă a dezvoltării spirituale, din care curge prin vene un flux de foc atotîncălzitor și dătător de viață; zdruncină pe cei vii de plăcere, bucurându-se Ridicarea în sferă * Rachel - "Briefwechsel" universală, pasiunea nu se pierde, ci se transformă, pierzându-și latura sălbatică, convulsivă; obiectul său este mai înalt, mai sfânt; pe măsură ce interesele se extind, concentrarea în jurul personalității scade și, odată cu aceasta, arderea otrăvitoare a pasiunilor În însăși oscilația dintre cele două lumi - individuală și universală - există un farmec irezistibil; o

persoană se simte o legătură vie, conștientă a acestor lumi și, pierzându-se, ca să spunem așa, în eterul strălucitor al uneia, se păstrează cu lacrimi, răpiri și toată pasiunea celeilalte Viața umană este o problemă statistică dificilă; nenumărate opuse, o multitudine de elemente care se luptă sunt repezite într-un punct și îndepărtate de acesta Natura, în curs de dezvoltare, devine constant mai complexă; cea mai simplă dintre toate este o piatră, dar viața ei constă într-o odihnă moartă, inertă O persoană nu poate refuza cu impunitate să participe la toate locuințele la care este chemat de vremea lui O persoană care s-a dezvoltat în mod egal nu poate trăi exclusiv în viața de familie și nici nu poate renunța la ea în favoarea intereselor generale A existat un timp pentru fiecare națiune când viața de familie a îndeplinit toate cerințele; pentru noi europenii, acel timp a trecut; trăim mai larg, mai bogați În epoca patriarhală, simplitatea copilărească, relațiile monosilabice, munca fizică și subdezvoltarea mentală au înlăturat orice posibilitate de catastrofe jalnice care afectează existențele tandre și spiritualizate ale țărilor dezvoltate Loviturile întâmplării au fost aceleași; pieptul pe care cad s-a schimbat Chipurile dramei noastre s-au otrăvit reciproc, pentru că s-au apropiat prea mult unul de altul și, ocupați numai și exclusiv de personalitățile lor, au săpat cu mâinile lor abisul în care au căzut; pasiunea lor, neavând altă ieșire, i-a ars ei înșiși Un om care își construiește casa dintr-o singură inimă o zidește pe un munte care suflă foc Oamenii care își bazează tot binele vieții pe viața de familie își construiesc casele pe nisip Poate că va rezista până la moartea lor, dar furnizarea de muzică și această casă, ca și casele din dachas, sunt frumoase numai pe vreme bună Ce fericire familială nu este spulberată de moartea uneia dintre persoane? Îmi vor răspunde: dar mângâierea religiei? Dar religia este în primul rând o cale de ieșire într-o altă lume Și acolo unde latura religioasă și umană a ființei este slabă, acolo unde este supusă sentimentelor, supusă privatului și personalului, acolo se așteaptă necazuri și necazuri Eroii noștri sunt în această poziție Ne aduc în lumea interlopă, în lumea inimii smulse din minte, în lumea interlopă a dorințelor naturale înnebunite, gata să devoreze tot ce le înconjoară E groaznic Biblioteca "Runivers" partea greșită a vieții umane; aici se determină decesele personale, averea adunată este zdrobită de o lovitură cu grăunte de nisip; se aud gemete înfundate de disperare, strigăte furioase de durere; aici individul este adus la extrem, la absurd, și domnește mână în mână cu tăgăduirea nebună de sine și cu egoismul insolent Aici oamenii se luptă cu fantomele generate de fantezia lor morbidă, își sfâșie sânii și sânii aproapelui, se înfurie, se urăsc, sunt geloși, își iau viața, se îndrăgostesc - toate acestea, fără să-și fi dat niciodată socoteală ce vor ei Nu ar trebui să râdă până când mâna lor devine roșie? Dacă o persoană, căzută în puterea forțelor infernale, găsește fermitatea de a se opri, de a gândi, va râde, fără îndoială, și, și mai corect, va înroși Principala nebunie constă într-o importanță monstruoasă care se atribuie evenimentelor, tocmai pentru că nu știu ce este cu adevărat important Nu faptele individuale sunt păcate de moarte, ci păcate împotriva spiritului și în spirit Să luăm, de exemplu, drama lui Beaumarchais, La Mère Coupable Un bărbat care a petrecut ani de zile să caute dovezi împotriva soției sale cu gelozie rea le găsește în sfârșit Acum se va răzbuna, acum se va arunca cu toată cruzimea nevinovăției, cu toată ferocitatea judecătorului împotriva criminalului, care timp de douăzeci de ani, fără să-i usuce lacrimile, deplânge căderea ei Cu siguranță profită de prima ocazie pentru a pune pecetea rușinii pe

fruntea ei nobilă; în același timp, așteaptă evaziuni, așteaptă cuvinte amare - și întâlnește o blândă conștiință a vinovăției, iar sufletul lui dur se înmoaie, se trezește, din soț-răzbunător devine bărbat-soț O inimă plină de bilă și răutate se deschide din nou către iubire Între timp s-au găsit dovezi, iar ceea ce nu putea suporta în bănuieli, uită cu certitudine Aproape tot răul din lume vine din înțelegerea beată Bentham spune că orice criminal este un calculator prost Dacă generalizăm acest gând și nu îl luăm în limitele materiale în care a fost exprimat de el, atunci acesta va fi unul dintre cele mai mari adevăruri Dar să revenim la drama noastră Vina din culise a nenorocirii acestor oameni este aglomerația și o viață nefirească de lenevie pentru o persoană; înstrăinare criminală de interesele generalului, răceală criminală față de tot ce este uman în afara cercului lor apropiat, preocupare exclusivă pentru sine, îndumnezeire reciprocă Nu căuta alte vinuri, aici Biblioteca "Runivers" loc dureros! Dacă în ei s-ar fi dezvoltat un sentiment religios viu, dacă umanitatea lor nu s-ar fi limitat la prima etapă, adică viața de familie, această catastrofă, desigur, nu s-ar fi întâmplat Dacă, pe lângă afecțiunile personale, Emil ar fi avut simpatie pentru modernitate, dragoste pentru patrie, pentru artă, pentru știință, ar fi rămas cu mâinile încrucișate, într-o leneșă neînsemnată, aprinzând pasiunile prin inacțiune, epuizând puterea sufletului de a contracarează dragostea nefericită? Poate că această iubire i-ar fi vizitat inima ca un oaspete trecător, dar nu l-ar fi târât în lumea interlopă, nu și-ar fi rupt pacea cu soția, pentru că ar fi fost mai puternic în toată acea latură a ființei pe care nu a dezvoltat-o Încă o dată, viața lor a fost o viață săracă în sfera iubirii private, nu avea ieșire și a izbucnit din eșec Într-un cuvânt, dragostea justifică totul Dar astăzi, când nu există nicio autoritate sub care spiritul criticului să nu facă un experiment pentru a submina, este posibil să ceri tribunalului chiar și celei mai aurite Afrodite, dacă judecătorul nu se teme de frumusețea ei Eu, la rândul meu, sunt gata să fiu mai bun Antonie decât Octavian și, probabil, nu îi voi porunci Cleopatrei să se acopere, fie și numai pentru a o întâlni; totusi, indraznesc sa o sun in dreapta, nascuta din spuma marii! A exista este cea mai mare binecuvântare; iubirea extinde limitele existenței individuale și aduce în conștiință toată beatitudinea ființei; viața se admiră cu dragoste; iubirea este apoteoza vieții Lucretius numește întreaga natură o sărbătoare solemnă a iubirii, o sărbătoare de nuntă, pentru care florile își desfășoară frumoasele corole, umplu aerul cu parfum, păsările sunt acoperite cu pene frumoase și așa mai departe Dragostea umană este cu atât mai mult apoteoza iubirii însăși, cu cât, în general, umanul este apoteoza naturalului Natura se termină în privirea unui tânăr și a unei fecioare care se iubesc Cu acest look, înțelege cu pasiune toată frumusețea ei infinită, cu care s-a apreciat; nu poate merge mai departe - mai departe este un alt regat; și-a realizat pe ale ei, și-a ridicat forma pentru a se potrivi cu spiritul ei, s-a despărțit în două și, privind la cei mai înalți reprezentanți ai dualismului ei, a înțeles expresivitatea frumuseții ei; personalitățile, în plăcerea mută a altora, în extazul solemn al contemplației reciproce, s-au lepădat de ele însele Și-au îndepărtat opusul prin iubire și între timp nu coincid, pentru a se bucura unul de celălalt, pentru a trăi unul în celălalt Și cu acest moment de extaz și închinare a ființei se leagă marele mister al apariției, reînnoirea depășitului de către tineri Dragostea este o floare magnifică, grațioasă, încununând și sfârșit Biblioteca "Runivers" viata individuala; dar el, ca toate florile, trebuie să fie

deschis pe o parte, cea mai bună parte a lui către cerul universalului Floarea se hrănește din pământ și din soare; din această cauză, lucrurile pământești din el sunt atât de minunat de bune Dragostea este un moment, nu întreaga viață a unei persoane; iubirea încununează viața personală în sensul ei individual; dar în spatele personalității excepționale se află mari regiuni care aparțin și ele unei persoane, sau, mai bine, cărora le aparține o persoană și în care personalitatea sa, fără a înceta să fie o personalitate, își pierde exclusivitatea Monopolul iubirii trebuie rupt împreună cu alte monopoluri Noi i-am dat ceea ce îi aparține, acum să spunem clar: o persoană nu există doar pentru a fi iubită; Este posibil ca întregul scop al unui bărbat să fie stăpânirea cutare sau cutare femeie, întregul scop al unei femei să fie posesia unui astfel de bărbat? - Niciodată! Cât de nefirească este o astfel de viață este cel mai bine arătat de eroii din aproape toate romanele Ce existență mizerabilă și pierdută a unui Werther - să arate o celebritate; ce nebun și egoist în el, cu toată latura strălucitoare pe care o pasiune puternică o dă mereu unei persoane! Nu trebuie să vă înșelați: aceasta este strălucirea ochilor febrile; are în sine ceva magnetic, atrăgător și, între timp, exprimă nu focul vieții, ci flacăra care o distruge Cu toate imbecile poetice ale lui Werther, vezi că acest suflet blând și bun nu poate ieși din el însuși; că, în afară de lumea mică a relațiilor lui cordiale, nimic nu intră în lirismul lui; nu are nimic înăuntru sau în afară decât dragoste pentru Charlotte, în ciuda faptului că îi venera pe Homer și Ossian Scuze pentru el! Am plâns cu lacrimi amare peste ultimele lui scrisori, peste detaliile morții lui Păcat pentru el, dar tipul gol era Werther! Compară-l sau Edward și toți acești suferinzi cu oameni de larg, în care o parte bogată este dată Cezarului subiectiv, dar nici partea umană comună nu este uitată; compară-i cu Karl More, cu Max Piccolomini, cu Tell și, în final, cu acest amabil tată patriarhal de familie, cu acest eliberator energic al patriei sale Și ca să nu-l jignești pe Goethe, compară cu arhitectul din Wahlverwandschaft și vei vedea clar ce vreau să spun Dragostea a intrat în viața lor ca un mare element, dar nu a absorbit, nu a absorbit alte elemente în sine Ei nu s-au desprins prin iubire de interesele universale ale cetăţeniei, artei, ştiinţei; dimpotrivă, ei au adus toată animația, toată flacăra ei în aceste regiuni și, dimpotrivă, au adus în dragoste amploarea și măreția acestor lumi Pentru că dragostea lor, fericită sau nu, dar nu și tu Biblioteca "Runivers" născut în confuzie Îmi amintesc că Tissot, în cunoscuta sa carte despre un fel de mulțumire de sine, spunea: "Natura se răzbună crunt pe cei care îi jignesc legile; această răzbunare constă în însăși retragerea de la ființă în care organismul trebuie să se dezvolte și este consecința sa fizică Mare adevăr! Omul trebuie să se dezvolte în lumea universalului; stând într-o lume mică, privată, își pune pantofi chinezești - de ce să fii surprins că doare să mergi, că este greu să stai în picioare, că organele sunt desfigurate? De ce să fii surprins că viața, neconformă cu scopul, duce la suferință? Această suferință este o voce puternică, care amintește că o persoană a rătăcit Dar prevăd o obiecție: această lume a intereselor universale, această viață socială, artistică, științifică - toate acestea sunt pentru un om; iar biata femeie nu are decât viața de familie Ea trebuie să trăiască exclusiv cu inima ei; lumea ei se limitează la dormitor și bucătărie E ciudat! Nouăsprezece secole de creștinism nu i-au putut învăța pe oameni să înțeleagă o femeie ca persoană Pare mult mai înțelept să înțelegi că pământul se învârte în jurul soarelui, dar ei s-au certat și au fost de acord; si ca o femeie este barbat - nu incap in cap! Cu

toate acestea, participarea femeilor în lumea superioară a fost recunoscută ca religie "Martha, Martha, îți pasă de multe lucruri, dar este nevoie de un singur lucru - Mary a ales partea bună" O femeie are mari obligații familiale față de soțul ei, la fel ca și soțul față de ea, iar titlul de mamă o ridică mai presus de soțul ei, și iată femeia în tot triumful ei: o femeie este mai mult mamă decât un bărbat este tată; afacerea învățământului primar este o treabă publică, o chestiune de cea mai mare importanță și aparține mamei Poate fi utilă această educație dacă viața unei femei se limitează la un dormitor și o bucătărie? De ce au respectat-o romanii atât de mult pe Cornelia, mama soților Gracchi? În al doilea rând, vocația ei de familie nu interferează cu nimic cu vocația ei publică Lumea religiei, a artei, a universalului este la fel de deschisă unei femei ca și nouă, cu diferența că ea își aduce harul în toate, farmecul irezistibil al blândeții și al iubirii Nu s-a realizat oare toată istoria Italiei sub influența neîncetată a femeilor? Nu și-au dovedit puterea geniului lor pe tron, ca Catherine a II-a, și pe bloc, ca Roland? Au nevoie de dovezi oamenii care au văzut cu ochii lor pe Steel, Rachel, Bettina și acum mai văd talentul gigantic al unei femei strălucitoare? Í Dar deoparte aceste fenomene excepţionale; Atrag atentia asupra unui fapt cunoscut de toata lumea, care se afla in fata ochilor tuturor De unde este devi Biblioteca "Runivers" Au un tact neobișnuit de comportament, capacitatea de a se păstra, simțul potrivit în treburile vieții? Creșterea lor se limitează la închisoarea în harem și, între timp, natura lor rapidă de înțelegere are nevoie de doar câțiva pași în câmpul vieții pentru a-l înțelege, pentru a dobândi esprit de conduite , la care un om este pregătit jumătate din viață prin cele mai dureroase calea căderilor, a depravării, a ruinei, a insultelor, a umilințelor și știe ce Acest fapt, destul de universal, dovedește subordonarea femeii față de bărbați în ceea ce privește mintea, sau invers? Ce drept avem să-i înstrăinăm de lumea intereselor generale? Voi spune așa cum a făcut Rosina când Bartolo i-a dovedit că un soț poate deschide scrisorile soției sale: "Mais pourquoi lui donnerait-on la préférence d'une indignité qu'on ne fait à personne?" În vremurile sălbatice ale feudalismului (care par atât de poetice, curate la romanticii noștri), cavalerii obișnuiau să aleagă pe moșiile lor fetițe care promiteau frumusețe și să le închidă într-un departament special, unde moralitatea lor era strict supravegheată; din aceste pepiniere au luat pentru ei, la nevoie, amante Așa spune un martor ocular - Brant Astăzi nu există o astfel de umilință nepoliticoasă și dezgustătoare a unei femei Nu este adevărat că ceva asemănător acestor rezerve economice a rămas în educația fetelor exclusiv pentru a fi mirese? Ideea că ea nu are niciun scop în ea însăși, cu excepția căsătoriei, este corectă, nu morală și nu decentă Am spus aproape tot ce voiam să spun despre o dramă: ar fi trebuit să ne oprim; dar caracterul Grübeleien este tocmai de așa natură încât ei țin până când o cauză exterioară le provoacă altceva sau le reamintește că este timpul să se termine Acum că ar fi trebuit să-mi las stiloul jos, mi-a trecut prin minte altceva despre dragoste Dragostea este aproape întotdeauna cântă de poeți prin lacrimi, acoperită cu un fel de mantie de doliu, înlocuind vălul stacojiu În loc de un zâmbet vesel, scrâșnesc din dinți; în loc de un fard tineresc, obraji palizi De unde a venit iubirea, în acest sentiment solemn, vesel, un caracter dureros de trist, sfâșietor de suflet? Aceasta este moștenirea visului din Evul Mediu și germanism; pentru romantism nu există fericire mai presus de nefericire, nici bucurie mai presus de tristețea și tristețea; totul

uman a luat apoi o direcție convulsiv morbidă: așa că bolile sudice simple dobândesc în nord o proprietate nervoasă, bilioasă extrem de complexă Acela a fost timpul distrugerii a tot ceea ce este firesc și al dezvoltării a tot ceea ce este nefiresc, timpul eternei contradicții a cuvintelor și faptelor; este sumbru, concentrat Biblioteca "Runivers" valoroasă, veșnic întoarsă asupra sa, îngrijindu-se de sine, a avântat flacăra blândă a iubirii în jeturile focului infernal Lumea reală a fost neglijată: au trăit în vise, au renunțat la înclinațiile naturale și au domnit în locul lor altele noi, născuți dintr-un amestec fără lege de sânge și spirit - așa este conceptul de onoare, adus până la auto-îndumnezeirea nebună; asa este dragostea platonica - o spiritualizare tensionata a iubirii adevarate Într-un cuvânt, priveliștea romantică prezintă, ca un telescop, întreaga lume pe dos; interiorul este pus deoparte pentru el, spiritualul este plin de senzualitate, senzualitatea este spiritualizată Cu o asemenea dispoziție sufletească, cu o ruptură veșnică de viața adevărată, pasiunile au dezvoltat cea mai teribilă dezvoltare pentru că erau nefirești Fascinația puternică a romantismului nu poate fi tăgăduită; neclaritatea ei, limpezimea curgătoare și rațiunea, străduința care nu cunoaște limită și scop, puritatea artificială, tandrețea entuziastă, vorbirea, care, ca și muzica, mai mult aluzii decât exprimă, toate împreună captează sufletul, mai ales tânărul, fecioara Dragostea nefericită nefericită se potrivea romantismului la fel de bine ca și romantismul evului mediu Dar timpul lui a trecut, poeții romantici nu vor să știe asta Și între timp, imaginați-vă în loc de imaginea elegantă a cavalerului din Togenburg, îmbrăcat în fier, cu o cruce pe piept - imaginați-vă pe domnul Togenburg în haină și galoșuri de cauciuc, petrecându-și viața undeva la Paris, Londra, Bruxelles, pe stradă , așteptând "cum va bate fereastra" și vei deveni teribil de amuzant Visare, romantism, dragoste platonică - toate acestea sunt foarte bune în timpul nostru în trecerea de la adolescență la tinerețe Sufletul se spală, își întinde aripile în această mare fantastică, în acest amurg îmbătător Dar să rămână pentru totdeauna visător suspinând deznădăjduit de-a lungul ei, străduindu-se și urcând, nevăzând ce se întâmplă sub picioarele lor, ce tună deasupra capetelor lor? dintr-o viață cu adevărat omenească, așa că visători, plini de necăjită nedeterminată, suferință sufletească, frică de atingeri dure de realitate, au ieșit din viață în cealaltă direcție Primii au revenit la starea animală sau nu au ajuns încă la starea umană; sunt mulțumiți de viața lor în curte Cei de-a doua au părăsit viața umană într-un fel de stepă, prin care, oricât ai trece, la fel rămâne Aceștia nu își pot veni în fire, aceștia nu pot ieși din ei înșiși Viața nu este pentru Biblioteca "Runivers" ele, acestea sunt cele două maluri ale sale - curge maiestuos între ele Adâncurile sufletului, necunoscute pentru noi profane, sunt adesea nituite de visători: "mai mult de o perlă frumoasă se odihnesc" acolo, dar ei nu o pot alege și nu există cuvinte de exprimat și nici sunete de cântat Știi ce îmi vine uneori în minte? Această adâncime este similară cu faptul că dacă săpați o fântână în centrul pământului și continuați să sapi, fiecare pas mai adânc ar fi cu un pas mai aproape de suprafață Centrul de greutate este limita adâncimii; încă o dată, viața este o problemă statistică: ni troppo, ni troppo poco Troppo poco - o persoană dintr-o mulțime cu dorințe scăzute, mută; troppo este o persoană în afara realității, într-o sferă inactivă și inutilă Mă întorc la iubire Iubirea dureroasă nu este adevărată, dar "Știi", mi-a spus un prieten învățat căruia i-am citit acest caiet, "știi condiția ca să citești să nu citești un articol rău

și nu bun?" Mi-am ciulit urechile "Este necesar", a continuat el cu gravitatea unui om de știință și cu participarea unui prieten, "la fel ca în sarcina statistică a vieții umane: a spune ni troppo, ni troppo poco În cel din urmă ai avertizat, eu sunt primul care face dreptate deplină; gândiți-vă la al doilea, amintiți-vă de abstinența istorică a lui Scipio Gândindu-mă și amintindu-mi reținerea istorică a lui Scipio, m-am oprit; cu atât mai puțin voi îndrăzni să oblig un cititor binevoitor (dacă Dumnezeu îl trimite) să citească continuarea incoerentei Grübeleien , octombrie Biblioteca "Runivers" II DIN DIFERITE MOTIVE În urmă cu aproximativ doi ani, un bărbat foarte ciudat a murit în zona lui suburbană L-am cunoscut oarecum în timpul vieții sale și l-am cunoscut pentru scurt timp după moartea sa Era un om greu; nu era iubit, îl enerva cu reflexivitatea lui - spre sfârşitul vieţii reflexivitatea lui s-a dezvoltat într-o boală, aproape în nebunie Nu exista nicio întrebare simplă asupra căreia să nu-și năruiască creierii El a pierdut acea sumă înnăscută de reguli și adevăruri care merge înainte în fiecare persoană, pe care o găsim în mintea noastră înainte de a începe să raționăm, așa cum ne găsim nasul, ochii, fără să ne obosim să le dobândim și fără să știm, de fapt, unde Ei Excentricul le-a numit fueros și a căutat alte reguli, pe care nu le-a îndeplinit Bărbatul ciudat era, de altfel, un om complet leneș Negăsind activitate în mediul în care s-a născut, a devenit turist; după ce a rătăcit prin Europa timp de zece ani, s-a întors obosit, nu chiar tânăr și a început să citească Citesc ziua, citesc noaptea, citesc romane, citesc lucrări savante, citesc reviste, iar curând citesc până la dezgust din cărți; apoi și-a încrucișat mâinile și a decis să nu facă nimic; probabil pentru asta s-a stabilit la Moscova Un gând nu poate fi îndoit ca mâinile - nu doarme chiar în vis; activitatea gândirii creștea în el cu atât mai puternică, cu atât mai puțină altă activitate, și ajungea la meditația sa eternă, la reflecția lui iritată, aproape febrilă După moartea lui, hârtiile lui au căzut în mâinile mele; Am găsit acolo multe note, gânduri, mofturi, aruncate în grabă, dar nu lipsite de interes, cel puțin de interes patologic Îți trimit două sau trei mostre în almanahul tău - pune-le dacă găsești interesante pentru cititori Cogitata et visa eu Ușorul este aparent doar ușor, iar dificilul este doar dificil Oamenii gândesc de obicei: cu cât un gând este mai general, cu atât este mai dificil, că este necesar să existe o profundă extraordinară Biblioteca "Runivers" gândire și claritate pentru a înțelege, de exemplu, o carte filozofică; deci gândește-te nu numai celor care nu citesc astfel de cărți, ci și celor care le scriu; cu unicul scop de a facilita gândurile care sunt de la sine înțelese, ele le întunecă până la punctul în care devin complet de neînțeles Și dacă te uiți direct în ochii acestor adevăruri uluitoare, după ce le-ai îndepărtat pielea de arici a unei prezentări școlare, copilul va înțelege; este mai greu să nu le înțelegi decât să le înțelegi Dacă vedem puțini copii care înțeleg adevărul, asta pentru că din ziua nașterii corup sensul natural al copilului prin educație Educația îl privează pe copil foarte mult timp de posibilitatea de a înțelege clarul, dându-i astfel întuneric pentru clar, îl suprimă cu autoritate, îi obișnuiește sistematic pe copii cu nebunia Unii oameni, care și-au pierdut mințile în tinerețe, așa rămân pentru tot restul vieții, ca acei indieni care, la naștere, au fost strânși de oasele craniene; mulți atunci, prin propriile lor eforturi, continuă să dezvolte în ei înșiși capacitatea de gândire distorsionată și deseori ating o anumită dexteritate în această artă Este extrem de dificil pentru o persoană care a înțeles clar și temeinic cel puțin o minciună pentru adevăr să

înțeleagă orice adevăr; acest lucru se explică după metoda lui Jacotot: tipuri de concluzii absurde rămân în cap, asemenea legilor, de care este greu să scapi Nu adevărurile științei sunt dificile, ci curățarea conștiinței umane de toate gunoaiele ereditare, de toate nămolurile așezate, de a lua nenaturalul pentru firesc, neînțelesul pentru înțeles Ceea ce este cu adevărat greu de înțeles nu sunt ținuturile îndepărtate, ci aproape de noi, atât de aproape încât nici nu observăm asta - viața noastră privată, relațiile noastre practice cu alte persoane, ciocnirile noastre cu acestea Oamenilor, toate acestea par foarte simple și extrem de naturale, dar, în esență, nu există o muncă mai încurcată cum să înțelegeți toate acestea Oricine, dându-se o clipă deoparte, se uită cu conștiință la fleacurile zilnice în care petrecem timpul și se gândește la asta, fie va izbucni în râs până se îmbolnăvește, fie va izbucni în lacrimi până își va pierde ochii Suntem prea obișnuiți cu ceea ce facem noi și ce fac alții în jurul nostru, nu ne miră; obiceiul este un lucru grozav, este cel mai gros lanț de pe picioarele omului; este mai puternică decât convingerile, talentul, caracterul, pasiunile, mintea Cu ce nu te poți obișnui? Un italian care trăiește pe Vezuviu este obișnuit să doarmă lângă crater la fel de calm pe cât, la rândul său, omulețul nostru se odihnește calm în compania câtorva mii de gândaci Mithridates era obișnuit să asezoneze mâncărurile cu tot felul de otrăvuri în loc de kabul și boabe de soia și era Biblioteca "Runivers" foarte sanatos; iar Frederic al II-lea obișnuia să-i pună acca-fetis în supă și a constatat că supa lui mirosea minunat Se crede că tot ce este demn de atenție, remarcabil, curios este undeva departe, în Egipt sau în America; oamenii buni nu pot fi convinși că nu există un loc atât de îndepărtat care să nu fie aproape de undeva; că lucrul care stătea lângă ei din ziua nașterii nu a devenit mai puțin vrednic de studiat, nici mai de înțeles Parcă râzând de asemenea păreri, toate cele mai dificile, confuze, cele mai complexe se concentrau sub acoperișul fiecărei case, iar epoca noastră critică, analitică, criticând și analizând întrebări istorice importante și de tot felul, cu calm, la picioarele ei, permite să crească cea mai grosolană, cea mai absurdă imediate, care interferează cu mersul și acoperă cu perfide mlaștini și gropi; ghiulele care zboară pentru a distruge edificiul în cădere al prejudecăților gotice zboară deasupra capului invențiilor pre-gotice pentru că sunt chiar sub aerisire Știința, statul, arta, industria progresează armonios și pe scară largă în toată Europa; mari gânditori, mari oameni de stat, mari artiști, talente întreprinzătoare sunt în față Și viața noastră de acasă este construită cumva, bazată pe amintiri, obiceiuri și necesități exterioare; de fapt, nimeni nu se gândește la asta, pentru ea nu există nici gânditori, nici talaith, nici poeți, nu degeaba se numește proză, în contrast cu viața tânguiitoare a baladelor și viața stupidă a idilelor Doar verile tinereții sunt mobilate mai artistic; și apoi, în spatele ultimei izbucniri lirice de dragoste, obositoarea semper idem a vieții din culise, forfota cotidiană, necazuri mărunte, înțepături și așa mai departe iar viața privată este un dormitor înghesuit, o creșă înfundată, o bucătărie murdară în care oaspeții nu vin niciodată Desigur, în ultimele trei secole s-au schimbat multe în modul de viață - totuși, pe furiș, inconștient, chiar contrar convingerilor; schimbând modul de viață, oamenii nu au recunoscut - bannerele au rămas aceleași; oamenii, ca spaniolii, vor doar să păstreze fueros, în ciuda faptului că majoritatea nu corespund prezentului Ascultând judecățile înțelepților acestei lumi, cineva devine amețit, cum poate mintea să ajungă până la punctul de a combina

în codul moral al cuiva, în același timp, maximele stoice ale lui Seneca și Cato, șirurile romantic entuziaste ale unui cavaler al Mijlocii? Veacuri, moralizarea dezinteresată a evlavioșilor pustnici din stepele Tebaidei- Biblioteca "Runivers" și regulile de autoservire ale economiei politice Urâţenia unei asemenea confuzii şi-a dat roadele, şi anume o morală moartă, o morală care există doar în cuvinte, dar în realitate este nedemnă de a controla acţiunile; morala modernă nu are nicio influență asupra acțiunilor noastre; este o înșelăciune dulce, decență morală, haine - nimic mai mult Fiecare om în spatele moralității sale oficiale are spiritul său de conduită ascuns; oficial va striga că săracul este sărac, oficial se va ridica ca un leu nobil pentru onoarea unei femei - privatim se interesează groaznic, privatim se consideră îndreptățit să dezonoreze o femeie dacă a convenit cu ea un preț Minciuna constantă, dublă minte constantă au făcut că există mai puține impulsuri sălbatice și de două ori mai multe înșelăciuni, că o persoană spune rar un cuvânt jignitor altuia în față și aproape întotdeauna îl denigrează la spate; la Paris, am întâlnit mai puțin cumnați și escarpes decât mushars , pentru că pentru prima meserie trebuie să aveți imoralitate sinceră și un fel de curaj, iar pentru a doua doar dublă minte și ticăloșie Napoleon vorbea cu un înfior despre obiceiul ticălos de a minți neîncetat Mințim în cuvinte, mințim în gesturi, mințim din curtoazie, mințim din virtute, mințim din viciu; această minciună, desigur, contribuie foarte mult la corupție, la neputința morală, în care se nasc și mor generații întregi, trecând prin pământ într-un fel de fum și ceață Între timp, chiar și această minciună a devenit complet firească, chiar morală: recunoaștem un bărbat bine crescut prin faptul că nu-l poți determina niciodată să-și spună sincer părerea De asemenea, Napoleon obișnuia să spună că știința nu va explica cele mai importante fenomene ale vieții lumii până când nu se va repezi în lumea detaliilor Ce a vrut Napoleon, microscopul a îndeplinit Oamenii de știință au văzut că nu arterele și venele groase într-un deget, nu bucățile uriașe de carne pot rezolva cele mai importante întrebări de fiziologie, ci vasele de păr, ci fibrele, fibrele, compoziția lor Utilizarea microscopului trebuie introdusă în lumea morală, trebuie să examinăm fir cu fir pânza relațiilor cotidiene care încurcă cele mai puternice personaje, cele mai înflăcărate energii Oamenii nu se pot convinge să se gândească serios la ceea ce fac acasă, de dimineața până seara; se frământă cu atenție și se gândesc la toate: la hărți, la cruci, la absolut, la calculul variațiilor, la când va trece gheața pe Neva - dar la relațiile zilnice, de zi cu zi, la toate lucrurile mărunte care vin în minte Biblioteca "Runivers" secretele de familie, treburile economice, relațiile cu rudele, prietenii, rudele, servitorii etc etc , se datorează, nu te poți face să te gândești la aceste lucruri pentru nimic în lume: sunt gata, inventate Pascal spune că oamenii joacă cărți pentru a nu rămâne mult timp singuri cu ei înșiși, pentru a nu permite să se dezvolte dureri de conștiință Este foarte probabil ca, ghidată de același instinct, unei persoane să nu-i placă să vorbească despre secretele de familie, dar nu ar fi momentul să vină pe lume? Mie, ca și copiii mici, mi-e frică de întuneric; Mă tot gândesc că un spirit rău cu o barbă roșie și o copită stă în întuneric De ce, se pare, ascunde sub un bushel ceea ce nu se teme de lumină; Da, și în esență este la fel, ascunde, nu te ascunde - totul va fi expus; mai puține secrete în fiecare zi Ce este nemișcat și fin filat în cămăruța Vine - cum poate fi altfel? - În sfârşit la sori * Ocazional, vreo infracțiune comisă în această întuneric a vieții private va înspăimânta pentru o zi, pentru alta, oamenii care stau

lângă, îi vor pune pe gânduri pentru a începe mai târziu să judece și să condamne Cel mai bun om din lume, care nu-și găsește cruzime în suflet pentru a ucide un țânțar, cu mare plăcere va sfâșia bunul nume al aproapelui pe baza moralității, conform căreia el însuși nu acționează și pe care o aplică la un caz anume, spus în toată neînțelesul lui "Soția lui l-a părăsit ieri " - "Femeie rea!" "Tatăl lui l-a dezmoștenit " - "Tată rău!" Orice loc judiciar condamnă mai condescendent decât simplii filantropi și oamenii care se recunosc onești și amabili În urmă cu două sute de ani, Spinoza a susținut că fiecare fapt din trecut nu trebuie lăudat, nu condamnat, ci ar trebui analizat ca o problemă matematică, adică să încerce să înțelegi - acest lucru nu poate fi explicat în niciun fel În plus, pentru ca o infracțiune să atragă atenția, trebuie să fie monstruoasă, zgomotoasă, scandaloasă, plină de sânge În această privință, suntem ca clasicii francezi, care, dacă mergeau la teatru, era să vadă cum își vărsă sângele regii, eroii, sau măcar generalii și confidentii, și nu pentru a vedea lacrimile filistene vărsate Oamenii au nevoie de peisaje, mobilier, inscripții; negustorul din nobilime a fost foarte surprins să afle că de patruzeci de ani vorbea proză - râdem de el; și mulți timp de patruzeci de ani au făcut atrocități și au murit timp de optzeci de ani, neștiind asta, pentru că atrocitățile lor nu se încadrau sub niciun paragraf al codului - și noi nu plângem de ele Biblioteca "Runivers" Lafarge și-a otrăvit soțul (adică să presupunem că a otrăvit-o; ancheta a fost făcută atât de stângaci încât este imposibil de înțeles dacă Lafarge și-a otrăvit soțul cu arsenic sau dacă judecătorii au otrăvit-o pe doamna Lafarge cu jurisprudență) - strigând, vorbind Tăucătoria este cu adevărat teribilă, odioasă - nimeni nu se îndoiește de asta; Deci, de fapt, ce este nou în această crimă? Sunt sigur că în același Paris, unde s-a strigat atât de mult, nu există o stradă mare unde așa ceva să nu se întâmple într-un an sau doi - diferența de arme Lafarge, ca un criminal hotărât, a dat otrava minerală; si ce i-a dat, de pilda, vecinul meu, un fermier de taxe bogat, sotiei sale, care s-a casatorit cu el pentru ca parintii ei duiosi au ingenuncheat in fata ei, implorand-o sa-si salveze mosia, cinstea prin vanzarea trupului lor, prin dezonoarea lor? Ce i-a dat soțul ei, ce fel de otravă, din care s-a transformat dintr-un înger al frumuseții într-o ruină în doi ani? De ce sunt obrajii aceia scufundați, de ce ochii ei, care au devenit uriași, strălucesc cu un fel de strălucire dureros de sidef? Orfi-la și însuși Raspail nu vor găsi nimic otrăvitor în stomacul ei când va muri; și nu e de mirare - otrava este în creierul ei Otrăvurile psihice scapă de reacțiile chimice și de totușia judecății umane Ce îi lipsește acestei femei? Se îneacă în lux", spun cei mai proști, neînțelegând că un soț care își îmbracă soția nu pentru că vrea ea, ci pentru că vrea el, se îmbracă; o îmbracă pentru că ea este a lui, pe aceeași bază în care îl îmbracă pe lacheu și pe cocher "Totul este așa", spun cei mai deștepți, "dar, după ce a fost de acord cu cererea părinților ei, ar fi trebuit să-și îndure soarta mai prudent " Și permiteți-mi să vă întreb: este posibilă negarea cronică de sine? A te sacrifica dintr-o dată nu este important: Curtius s-a aruncat în abis și amintește-ți numele - acest lucru este de înțeles; dar necontenit, ani întregi, în fiecare zi să se jertfească - dar de unde se poate obține atâta eroism sau atâta răbdare de măgar? Este suficient că puterea a fost suficientă pentru primul sacrificiu nebun - un astfel de sacrificiu, desigur, nu este oferit nici tatălui, nici mamei, pentru că ei încetează să mai fie tată și mamă dacă cer astfel de sacrificii Soțul, probabil, nu s-a oprit la cumpărare, a

cerut mai mult decât sacrificii groaznice, de la care toată demnitatea umană este indignată, iubire, și, negăsind-o, a început, par dépit, o goană liniștită, blândă, de familie, acest bine- vânătoare cunoscută par forță | - persecuție atentă, ca cea mai tandră iubire, constantă, ca cea mai credincioasă bătrână, o persecuție care otrăvește fiecare mușcătură în gât și fiecare zâmbet pe buze Stiu pe scurt Biblioteca "Runivers" cu această persecuție; este, ca Ianus, despre două fețe - una pentru oaspeți, zâmbitoare prostește, cealaltă pentru uz casnic, tot zâmbind, dar cu zâmbetul unei hiene, aș spune dacă hienele ar zâmbi: animalele de pradă sunt conștiincioase, nu fac buze de miere când vor să muște Dacă soția moare, soțul va ridica un monument; îi va fi milă mai mult decât ea; el însuși avea să-i turneze lacrimi peste sicriul ei și, pentru a completa lovitura, cu lacrimi sincere - el, dându-i arsenic psihic, nu credea deloc că va muri Oamenii au nevoie cu siguranță de semne vizibile: nu pot simpatiza cu nenorocirea mută "Vedeți acest om gras cu o mustață - a fost în închisoare timp de un an", și toate: "O, Doamne! Săracul, ce a îndurat! Ei bine, ce fel de închisoare într-un stat educat se poate compara cu viața liberă a acestei femei? De ce ar trebui temnicerul, dacă nu este un fel de monstru, care sunt la fel de puțini ca oameni grozavi, de ce ar trebui să-l urască pe condamnat? Amândoi poartă două sarcini destul de grele, iar temnicerul, în îndeplinirea datoriei sale, nu îndrăznește să treacă mai departe de ordin Desigur, închisoarea este grea - știu asta mai bine decât mulți - dar a pune închisoarea lângă nenorocirile familiei este ridicol Oamenii, în imaturitatea lor, consideră mari doar acele nenorociri, unde zdrăngănește lanțurile, unde este sânge, pete albastre, de parcă bolile chirurgicale sunt mai puternice decât cele morale Când merg pe străzi, mai ales noaptea târziu, când totul este liniștit, mohorât și doar pe alocuri se aprinde o lampă de noapte, o lampă stinsă, o lumânare pe moarte, groaza se apucă de mine: în spatele fiecărui perete văd dramă, în spate pe fiecare perete văd lacrimi fierbinți - lacrimi despre care nimeni nu știe, lacrimi de speranțe înșelate - lacrimi cu care curg nu numai convingerile tinereții, ci toate credințele umane și, uneori, viața însăși Există, desigur, case în care se mănâncă și se bea cu prosperitate toată ziua, se îngrașă și dorm liniștit toată noaptea și chiar și într-o astfel de casă există măcar vreo nepoată, asuprită, zdrobită, chiar o servitoare sau un portar și cu siguranță cineva va avea o viață sărată De ce toate astea? Cred că substanța creierului mare nu a fost încă pe deplin dezvoltată în șase mii de ani; nu este încă gata; de aceea oamenii nu-și pot da seama cum să-și organizeze viața gospodărească Chiar asa Majoritatea oamenilor au un creier copilăresc - au nevoie de unchi, bone, pedale, pedepse, ordine, celule de pedeapsă, jucării, dulciuri și așa mai departe - afacerea unui copil! Biblioteca "Runivers" π Oamenii bogați sunt în cea mai mare parte fie escroci, fie avari; în sute se va găsi unul care știe să-și gestioneze averea fără a cădea în extrema extravaganței sau zgârceniei Concentrarea complet accidentală a fondurilor uriașe amețește cumva oamenii; le abandonează sau nu le folosesc, dovedind în ambele cazuri că sunt inutile Cu toate acestea, nu este necesar să punem extravaganța și zgârcenia la același nivel Extravaganța are propria ei limită: se termină cu ultima rublă și ultimul credit; zgârcenia este infinită și mereu la început de carieră; după zece milioane, ea începe să amâne al unsprezecelea cu același geamăt Extravaganța corectează ceea ce s-a făcut prin achiziție, vede în mâini un pumn de aur, nu se știe cum a căzut în ele, nelucrat, căzut din cer, și îl aruncă pentru plăceri, sărbătoare, pentru îmbătarea

beatitudinii, pentru confortul luxului Desigur, acest lucru este rău, adică este rău că o persoană face satisfacția zadarnică a dorințelor, dacă nu vicioasă, atunci goală, cea mai înaltă plăcere; dar răul extravagantei este mai negativ; cheltuitorul s-ar putea folosi mai bine pe sine și mijloacele sale - fără îndoială; dar el nu păstrează aceste fonduri în mâinile lui, ci le dă altora; de fapt, nu există nimic ticălos, criminal în risipă; extravaganța este adesea asociată cu dragostea artistică a elegantului, cu impulsuri nobile Un cheltuitor răsfățat va refuza uneori să participe, dar va oferi bani; un avar nu va refuza niciodată participarea, dar nu va da niciodată bani În paiș e ceva stricat, capricios, licențialitatea personajului eterei, în avar e ceva criminal, antisocial, arată ca un șacal, e mai rău decât el Diderot spune că nu cunoaște decât un singur viciu, iar acel viciu este zgârcenia Atașamentul gelos față de proprietate este imoral; bogăția care este păstrată corupe pe om mai mult decât bogăția care este irosită; ea, ca o greutate grea, trage la pământ orice impuls, orice gând nobil; proprietatea nu este a avarului, ci a avarului Cuvântul "moșie imobilă" înseamnă pentru un avar o capcană în care spiritul său în mișcare este prins Banii și bogăția sunt o piatră de încercare teribilă pentru oameni: oricine s-a încercat și a trecut testul poate spune cu siguranță că este bărbat Abnegație în domeniul cetățeniei, curaj pe câmpul de luptă, discurs îndrăzneț, patriotism, disponibilitatea de a servi un prieten cu o mână, un cap - toate acestea sunt destul de comune în această lume; dar dar la buzunar Biblioteca "Runivers" Nu sfătuiesc pe nimeni care vrea să păstreze credințele tinereții să atingă Unde sunt oamenii care nu se vor apleca sub povara milionului așteptat? Și dacă există cei care nu se vor abate de la drumul drept pentru încă un milion, atunci, desigur, nu există aceia care să nu se abată pentru a-și salva pe ai lor Aceștia acuză mot de lipsă de respect pentru bani; dar nu sunt demne de respect, ca în general toate lucrurile, cu excepția operelor de artă O persoană le folosește, le folosește - și lucrul atinge pe deplin scopul cel mai înalt, predându-se plăcerii unei persoane; ea nu merită alt respect, altfel o persoană poate respecta doar o persoană; a respecta un lucru în general este un nonsens, dar a respecta banii este un dublu nonsens: într-un lucru îi respect uneori frumusețea, amintirile asociate cu el; dar banii sunt formula algebrică a fiecărui lucru, nu un lucru, ci un reprezentant al lucrurilor Extravaganța și avariția sunt două boli care curg din aceeași sursă și duc în moduri diferite la același scop Sărăcia înfometată a cheltuitorului se întâlnește cu bogăția flămândă a avarului și aici sunt egali Nu poate exista o dovadă mai bună a absurdității bogăției Este imoral să fii un cheltuitor, știind că un vecin moare de foame - nu există nicio îndoială; va veni vremea, vor fi surprinși de pofta noastră și de puterea nervului, mai ales a doamnelor; dar dar există ceva mult mai imoral - să-ți economisești banii, știind că vecinul tău moare de foame III Majoritatea legală este de de ani În realitate, fugind de definițiile aritmetice monotone, se poate întâlni un bătrân de vreo douăzeci de ani și un tânăr de cincizeci de ani Sunt oameni care sunt complet incapabili să fie adulți, la fel cum sunt oameni care nu sunt capabili să fie tineri Faimoasa Bettina a rămas copil toată viața, același copil entuziast ale cărui bucle erau mângâiate de mâna olimpică a lui Goethe, care nu fusese tânăr în viața lui: și-a slujit, după cum știți, tinerețea alături de Werther Biografii lui Newton sunt surprinși că nu se știe nimic despre copilăria lui, dar ei înșiși spun că la opt ani era matematician, adică nu avea copilărie Dimpotrivă, Lafayette, la vârsta

de optzeci de ani, mai avea nevoie de un tutore - era cel mai nobil și cel mai mare copil din ambele emisfere Pentru unul, tinerețea este o eră, pentru altul, o viață întreagă Există ceva în tinerețe, trebuie Biblioteca "Runivers" ceea ce se vrea dus în mormânt, dar nu toate: visele tinerețe și întreprinderile romantice sunt foarte jalnice la un bătrân și foarte amuzante la o bătrână Este rău să te ocupi de tinerețe pentru că este rău să te oprim asupra tuturor - trebuie să te grăbești prin viață; axele se vor aprinde - lasă-te, doar dacă nu ruginesc O persoană capabilă de realitate, de majorat, are un organ de transformare a tuturor evenimentelor, interne și externe, într-o astfel de țesătură care, reînnoindu-se constant, agravează ea însăși forța și volumul privirii; din romantismul tineresc își construiește o viziune practică; el înţelege prin aceleaşi cuvinte concepte incomparabil mai largi ; bătrâna tinerețe rămâne nemișcată cu vechile concepte În tinerețe, o persoană are neapărat un fel de monomanie, o preponderență nedreaptă, un fel de exclusivitate și un abis de adevăruri gata făcute Natura plată la prima întâlnire cu realitatea, la prima împingere grea, scuipă pe fostul lăcaș al sufletului său, își certa amăgirile și, la nevoie, ia mită, se căsătorește din bani, își construiește o casă, doi Un nobil , dar natura nerealistă merge împotriva evenimentelor, nu caută să înțeleagă obstacolele, ci să le spargă, fie și numai pentru a-și salva visele de tinerețe și, de obicei, văzând că nu există succes, se oprește și, după ce s-a oprit, repetă aceeași notă toate viața lui, ca un muzician de corn Natura reală nu procedează astfel: își educă convingerile în funcție de evenimente, așa cum Petru I și-a educat soldații cu războaiele suedeze; ea nu se agață de vechi în sensul său literal, nu pornește cu maxime tinerești să lupte, spre viață, ci cu energie tinerească; nu are nevoie de maxime, reguli, are tact, adică organul improvizației, al creativității; interacționează cu mediul; nimic nu poate fi mai îndepărtat de adevărurile dure și rigide decât viziunea reală; este fluid, maleabil, oscilează ca apa în mare - dar cine poate mișca marea în mișcare? Toți filistenii germani sunt, în cea mai mare parte, burci, incapabili să-i împace pe tineri cu adult Cel mai ridicol aspect al filistinismului constă tocmai în această conviețuire în una și aceeași persoană de tinerețe teoretică cu maturitate mic-burgheză A îmbătrâni înseamnă a te osifica; nu este adevărat că toată lumea trebuie să îmbătrânească: natura care de fapt a încetat să îmbătrânească, apoi se instalează în cristale în odihnă de moarte; în lumea morală este la fel ca în cea fizică: creierul se usucă, cartilajul ajunge la os, dinții se osifică până la punctul în care cad din gură ca niște pietricele Dar în lumea morală acest lucru nu este necesar; natura, neîntreruptă Biblioteca "Runivers" în continuă reînnoire, în continuă dezvoltare, tânăr la bătrânețe Natura reală nu are aproape nicio capacitate de a îmbătrâni - este predominant un suflet viu Sixtus V s-a îndreptat să scoată tiara cu capul - bătrânețea nu l-a împiedicat i Bătrânul tineret are propriile sale trucuri, prin care se denunță cu două cuvinte Îl veți recunoaște după ura lui pentru Goethe și după dependența lui de Schiller, prin disprețul său pentru activitatea practică, pentru interesele materiale; nu-i plac căile ferate, pozitivitatea, industria, America de Nord, Anglia; iubește Evul Mediu, dragostea platoniciană; are nevoie de un efect, de o frază - și rețineți că efectul și fraza lui nu sunt deloc o minciună, deloc falsă, va merge după o frază și va sta pe un țăruș, dacă doar trăiește într-o țară atât de educată în care ei trage în țeapă pentru o frază Romantismul caută în general nenorocirea, se curăță de ea, deși nu știm unde a fost poluat; este o metodă specială de tratament, Unglückskur,

la fel ca și Wasserkur, Hungerkur Tineretul bătrân este Egmont; tânărul în vârstă este William of Orange Don Carlos, marchizul de Posa, Max Piccolomini ar fi trebuit să moară în tinerețe - iar imaginile lor au rămas cu noi inseparabile de trăsăturile frumuseții adolescentine și sunt atât de bune Istoria ne-a lăsat moștenire o mulțime de chipuri veșnic tinere, începând cu reprezentantul Greciei, Ahile, și până la ei bine, cel puțin până la Charlotte Corday Dacă Max Piccolomini ar fi trăit să fie general-șef, Don Carlos până la moartea lui Filip al II-lea, ei s-ar fi supraviețuit, ar fi jucat un rol ciudat sau ar fi trebuit să fie reelaborați, dar asta e necazul, că acolo este puțină putere de reluare vizibilă în ele Așa cum sunt, sunt extrem de artistici; dar pentru a-i lăsa așa, a fost nevoie să-i salvezi prin pedeapsa cu moartea Așa este compatriotul nostru Vladimir Lensky - și Pușkin l-a împușcat Tatyana nu este așa - și ea a rămas, slavă Domnului, sănătoasă Shakespeare știa ce face, întrerupând, ca să spunem așa, la primul sărut firul vieții dintre Romeo și Julia Biblioteca "Runivers" III VARIAȚII NOI PE TEME VECHI * Pe vremuri, școala s-a oprit într-o tristă nedumerire, lovită de teribilele și, aparent, fără speranță contradicții cu care Kant și-a desăvârșit învățătura și din cauza cărora trăsăturile zâmbitoare ale profesorului său, Hume, se vedeau în depărtare mințile timide, preferând mereu zborul la muncă și odihna leneșă în detrimentul explorării plictisitoare, au început să se retragă în cartierele lor obișnuite de iarnă - la misticism; empiriştii au zâmbit ironic; dar, în esență, antinomiile lui Kant se bazau pe o singură contradicție formală și pe o bifurcare violentă a adevărului; știința a dezvăluit-o curând Dar dacă comparăm contradicțiile puse de Kant cu contradicțiile întâlnite în conștiința omului modern, vom vedea că acestea din urmă nu sunt atât de ușor de scăpat: s-au strecurat în toate convingerile noastre și ne-au distorsionat întreaga viață morală Sunt încăpățânați, ca toate fenomenele semiconștiente și, în consecință, semiconsecvenți în voința omului (omul este cu adevărat liber doar în ceea ce înțelege pe deplin); sunt greu perceptibile, schimbându-se constant rochiile, forma, limbajul, uneori devin atât de tăcuți încât devin invizibili; dar se încăpățânează să rămână cu gândurile lor înapoiate sau, mai bine, decrepite Aceste contradicții sunt cu atât mai periculoase cu cât sunt aproape întotdeauna ascunse în spatele unei neguri de sentimente interioare, că evită un nume tăios pronunțat, că, în sfârșit, bannerul, pe care l-au pus cu cea mai mare conștiinciozitate, acoperă un cu totul alt conținut Alături de astfel de contradicții, umanitatea obositoare, ironică, jignitoare, preocupată trece prin fața ochilor noștri, își varsă lacrimile, își varsă sângele, suferă, se ceartă, stă de o parte sau de alta, se gândește să se împace, se gândește să învingă - nu poate și în loc să se bucure de viață își pleacă capul obosit ♦ Acest articol a fost publicat în Sovremennik în Din întâmplare, manuscrisele acestui articol și al altuia, publicate tot în Sovremennik, au fost lăsate în lucrările mele - Despre dezvoltarea istorică a onoarei; comparându-le, se poate aprecia pe deplin grija paternă a cenzorilor de atunci, în timp ce nu trebuie uitat că din până în a fost cea mai liberală epocă a domniei lui Nicolae Biblioteca "Runivers" sub unul sau altul jug al prejudecăţilor Dar cine pune, cine sprijină acest jug? Nimeni nu o pune și nimeni nu o susține Erorile se dezvoltă de la sine, se bazează întotdeauna pe ceva adevărat, supraîncărcat cu straturi de înțelegere eronată; un adevăr lumesc simplu - se pierde treptat, printre altele, pentru că este exprimat într-o formă care nu îi este caracteristică; iar minciuna care s-a acumulat de-a lungul secolelor, încărunțită de

bătrânețe, mizând pe amintiri, trece din generație în generație Baratynsky a numit admirabil prejudecata un fragment al adevărului antic Aceste fragmente formează o sursă pentru contradicțiile despre care vorbim, de cealaltă parte se află negarea, protestul rațiunii Aceste ruine sunt susținute de obișnuință, lene, timiditate și, în cele din urmă, copilăria gândirii, care nu știe să fie consecventă și este deja coruptă de acceptarea în sine a diferitelor concepte fără rădăcină și fără justificare, spuse de oameni buni și acceptat condiționat Acest lucru este complet contrar spiritului de gândire, dar este foarte ușor: în loc de muncă și sudoare - organul auzului, în loc de goliciunea logică - bogăție gata făcută, în loc de responsabilitate morală față de sine - dependență infantilă de judecata externă Dar nu trebuie să uităm că conștiința, ca și munca gândirii, au propriul farmec puternic captivant; și de aceea, cu excepția mulțimii nefericite, îndepărtate de nevoie și de muncă, și pe lângă cealaltă mulțime, sătulă și înecată în beatitudine, aproape nimeni nu rămâne calm cu concepte gata făcute; este pur și simplu nefiresc pentru un om al cărui gând este în vreun fel excitat; dar să vrei să gândești, dar să iubești și să dorești adevărul nu este totul; aici se dezvăluie ciocniri tragico-logice, contradicții jale și dureroase Privește cu atenție viața morală a omului modern - vei fi uimit de contradicțiile care stau profund și deocamdată pașnic la baza tuturor faptelor, gândurilor, sentimentelor sale - aceasta este una dintre trăsăturile cele mai clare și distinctive ale educației noastre De aici și dorința de a păstra deodată știința cu toate drepturile ei, cu pretențiile ei la autolegalitatea rațiunii, la realitatea introducerii și toate zdrobirile romantice împotriva rațiunii, bazate pe un sentiment nedefinit, pe o voce întunecată; de aici și dorința de a se bucura de toate binecuvântările prezentului și viitorului, fără a pierde o singură binecuvântare a trecutului, în ciuda faptului că conștiința nedreptății celui din urmă este singura condiție pentru instaurarea celui dintâi Consecințele acestei șovăieli, ale acestei ezitari, sunt cele la care ar fi trebuit să se aștepte: o îndrăzneală uimitoare în premise Biblioteca "Runivers" și uimitoare timiditate în silogism, pricepere în abstracții și eșec în aplicații În sfârșit, de aici vine nevoia de a te ridica cu toată puterea împotriva acestui trend nebărbătesc, fals, șters Știința, care crescuse departe de viață, în spatele zidurilor sălilor de clasă, ținută mai ales în distrageri, vorbea de sus, într-un limbaj dificil și în același timp nedefinit, cu care se exprima atât cât se ascundea; tot ceea ce doreau a fost introdus în categoriile sale libere, deschise, dând materialului brut capturat de pe stradă un luciu modern și turnându-l în forme logice O astfel de tulburare nu poate continua; timpul pentru astfel de auto-amăgiri a trecut; acum este mai greu să plutesti pe suprafața științei cu impunitate și în glumă, să te joci cu adevărurile ei; temeliile ei sunt adânci, iar adâncimea atrage înăuntru; este necesar să te scufunzi cu capul sau să ieși la mal sănătoși și să lași știința și pe tine în pace; poate fi mai bine, cui este posibil Binecuvântat, spune Pușkin, Care, liniștindu-și mintea rece, Se odihnește într-o fericire sinceră, Ca un călător bețiv la o noapte de noapte Este încă ușor să te retragi; dar chiar devine greu să rezisti multă vreme de Colosul din Rodos - un picior pe mal, celălalt pe celălalt: țărmurile se depărtează din ce în ce mai mult \ Și de ce această dualitate? "Fie acesta sau asta", așa cum spunea John În acest sens, să spunem cu îndrăzneală: laudă limbajului îndrăzneț care a fost folosit de ceva vreme de știința secolului nostru Aceasta va pune capăt rapid tuturor neînțelegerilor Nu

are nevoie să se ascundă, conștiința ei este curată; este timpul să vorbim simplu, clar; este timpul să spunem totul, pe cât posibil Jumătate dintre admiratorii gândirii moderne vor pleca cu siguranță - care este problema? Cine pleacă, a fost străin, a fost înșelat A lăsa ceva nespus înseamnă a lăsa posibilitatea unei înțelegeri false; dimpotrivă, orice expresie ambiguă trebuie împiedicată - acest lucru este cerut de onestitatea în știință Așa este limba lui Spinoza Poți să nu fii de acord cu el în orice, dar nu poți să nu te oprești cu respect în fața acestui discurs curajos și deschis, și aceasta este cheia pentru care a fost urât de zece ori mai mult decât alți gânditori care au spus același lucru ca el Orice persoană nobilă care are dreptul de a vorbi poate vorbi într-un limbaj sincer; dar vorbirea într-un limbaj complet simplu este uneori imposibil, dar dificil în anumite circumstanțe Modern Biblioteca "Runivers" perspectiva emergentă asupra vieții este complexă; desprins dintr-o bătălie, desfășurat într-o luptă dureroasă, în negare și privațiuni, neterminat, în sfârșit, e greu de surprins în vreun mic cod, în câteva locuri obișnuite, cuvinte zgomotoase și conținut slab; poate că este greu de înțeles pentru că cerințele sale sunt atât mai înalte, cât și mai versatile decât cele ale foștilor moraliști și juriști În ciuda acestui fapt, noua viziune are nu numai propria ei certitudine, ci și propriul instinct, care nu-l va înșela niciodată pe cel care și-a elaborat în mod conștiincios sensul pentru sine și care nu a lăsat ceea ce a înțeles în abstract, ci l-a acceptat în creierul și sângele Cu toate acestea, s-ar putea pur și simplu să transmită multe dacă pur și simplu ai înțelege; dar principalul obstacol este că fiecare vine cu convingeri gata făcute, având cultivat în sine capacitatea de a pune calm cele mai abrupte contradicții în cap; ce sa faci cu asemenea minti? Sarcina aici se schimbă, întrebarea devine nu pedagogică, ci patologică Cel care nu și-a smuls din piept tot ce nu este justificat de rațiune nu este liber și poate ajunge în punctul în care respinge întreaga rațiune Berenger spune că muza lui este capricioasă: la cel mai mic vârf al galonului, ea începe să se înfurie și să țipe * Muza lui are dreptate: nu este vorba despre o brață sau un centimetru de galoane, ci despre galoane în general Întoarce-te oriunde vrei, în viața noastră mentală vei găsi peste tot această luptă a conștiinței cu obiceiul, gândul cu povestea, logica cu tradiția, mintea cu fapta, filozofia cu istoria Nu este nevoie să mergi departe pentru exemple eu Din vremuri imemoriale, sau cel puțin de la războiul troian, oamenii vorbesc despre independența morală, despre străduința pentru ea, despre demnitatea și farmecele ei, dar nu gustă aceste farmece, pentru că sunt incomparabil mai atașați (deși nu le place) lăudați-vă cu asta) autorităților, exteriorului comenzilor, direcțiilor, mai degrabă decât libertății morale Dragostea pentru libertatea morală este pur platonică, ideală; se suspinează, se vorbeşte despre ea în prefeţe savante şi discursuri academice, este venerat de suflete de foc, dar la o distanţă nobilă Oamenilor le este frică de responsabilitatea originalității; dragostea lor pentru independența morală este satisfăcută de așteptări eterne, străduințe eterne; ei se străduiesc cu modestie, se străduiesc cu reținere pentru obiectul dorinței și cred cu sensibilitate că * Censor rated: A bas]a livrée! Biblioteca "Runivers" dorințele lor se vor îndeplini, dacă nu în prezent, atunci în viitor; o astfel de credință îi consolează și îi împacă cu prezentul - ce mai bine? În același timp, să ne amintim de cavalerii medievali nepoliticoși și sălbatici, cu aerul lor mândru și războinic, ascultând pe cuviosul capelan și învățăturile sale despre smerenie, despre sărăcie Ei ascultă și se întristează profund că toate

acestea nu se împlinesc și dacă ar fi? , nu ar trebui să se întristeze așa Logica dulce, naiva! La rândul ei, dragostea de autoritate intelectuală nu este deloc platonă, ci obișnuită, conjugală, d'un mariage de raison, o iubire în care visele și poezia sunt sacrificate pentru confortul casnic, pentru economie, pentru ordine, pentru lene Lenea și obiceiul sunt doi piloni indestructibili pe care se sprijină autoritatea Autoritatea reprezintă, de fapt, tutela asupra tufăturii; lenea printre oameni este atât de mare încât ei se recunosc de bunăvoie drept minori sau nebuni, dacă ar fi luați sub tutelă și să li se ofere timpul liber să mănânce sau să moară de foame și, cel mai important, să nu gândească și să nu se angajeze în prostii Adevărat, oamenilor le este frică de robia mentală, mai ales când pilula nu este aurita, când este nepoliticos, insolent; dar le este de două ori mai frică de lipsa de autoritate, adică de simplitate, lățime, care se face apoi; ei știu că o persoană este slabă, uită-te la asta - va fi răsfățat O autoritate externă este incomparabil mai convenabilă: o persoană a făcut o faptă rea - a fost certată, pedepsită și renunță, de parcă nu și-a făcut fapta; s-a aruncat în genunchi, și-a cerut iertare - poate va fi iertat Cu totul altceva este atunci când o persoană este lăsată în pace: este chinuită de umilință că a renunțat la rațiune, că a ajuns mai jos decât conștiința sa, va trebui să muncească pentru a se împăca cu sine nu cu pocăință în lacrimi, dar cu o victorie curajoasă asupra slăbiciunii Dar aceste victorii nu sunt ușoare Primul lucru pe care îl întreprind oamenii, renunțând la o autoritate mentală, este acceptarea alteia, să o spunem mai bine, dar la fel de apăsător, iar dacă uiți conținutul ei, atunci nu este cel mai bun dintr-un motiv foarte simplu, pentru că oamenii au devenit mai bine, prin urmare, atitudinea rămâne aceeași Un chinez căruia i se dau cinci sute de bambus pentru că a încălcat oricare dintre cele zece mii de ceremonii va fi la fel de supărat de ele ca un francez căruia i se interzice să joace drama în cel mai politicos mod* Chiar * "Trecerea de la autoritate la autoritate este asemănătoare cu ceea ce făceau țăranii noștri pe vremuri: au folosit ziua de Sfântul Gheorghe doar pentru a-și alege un stăpân ceva mai bun la alegere" Biblioteca "Runivers" astfel de emancipatori privilegiați precum Voltaire, știind să huleze religia, au rămas pur și simplu idolatri ai invențiilor și fantomelor lor Moraliștii vorbesc adesea înduioșător despre viciul fatal al ambiției; pofta de putere, ca toate celelalte pasiuni, duse la extrem, poate fi amuzantă, tristă, dăunătoare, în funcție de cercul acțiunilor; dar pofta de putere însăși decurge dintr-o sursă bună - din conștiința demnității personale; pe baza ei, omul a intrat atât de vesel, atât de îndrăzneț într-o luptă cu natura pretutindeni și a dezvoltat în sine acea inflexibilitate mândră care ne lovește la un englez În plus, într-o societate oarecum organizată, pofta de putere ca pasiune sălbatică este atât de rară încât nu merită să vorbim despre asta Este o cu totul altă chestiune - dragostea de supunere, față de autorități, tăcută de moraliști, bazată pe disprețul de sine, pe distrugerea demnității cuiva - este atât de comună, afectează atât de epidemic generații întregi și popoare întregi, încât ar fi merită să vorbim despre asta; dar ei tac! Să te consideri prost, incapabil să înțeleagă adevărurile, slab, disprețuitor, în cele din urmă, și trăgând toată semnificația din ceva exterior - este aceasta cu adevărat o virtute? "Acum am rămas orfan, nu există nici tată, nici mamă", mi-a spus un oficial ** de aproximativ cincizeci de ani; în acești ani, și împlinindu-și deja tracțiune socială, se înțelege fără tată și mamă ca un orfan, și nu ca un original, stând pe picioarele lui Nu râde de el: majoritatea celor mai

dezvoltați oameni nu sunt nici originali; vei găsi în toată lumea oarecare idolatrie de buzunar, vreo noțiune sălbatică moștenită de la o dădacă și trăită în liniște timp de treizeci de ani cu o perspectivă deloc caracteristică bonelor și, în sfârșit, măcar o oarecare autoritate, fără de care s-a pierdut, fără de care el un orfan Votyaks tremură în fața unui băț de care este legată barba unei capre - asta * "O religie naturală și absurdă Voltaire, la fel ca mai târziu lui Robespierre, se temea de rezultatul direct al predicilor sale Au vrut să inventeze o autoritate artificială, mai degrabă decât să lase oamenii nesupus Este necesar să vorbim despre toată uscăciunea, toată imoralitatea oricărei lipsuri de respect pentru adevăr și a oricărei dispreţuri față de oameni, care este vizibilă printr-o astfel de viziune? Cine, fără credință, vrea să înrobeze pe altul cu ceva, el însuși este rob, rob și plantator împreună Cine le-a dat dreptul de a ascunde adevărul sub un bushel, dacă chiar au fost chemați să depună mărturie despre el, și ce umilire de sine să spui că o persoană nu ar trebui, nu poate cunoaște adevărul! Religia nu a urmat niciodată această cale a înșelăciunii deschise ** În text: Soldat de vacanță la nesfârșit Biblioteca "Runivers" diavolul lor Germanii tremură în fața teribilelor fantome ale științei lor Desigur, este un pas mare de la șaitanul crud Votyak la shaitanul filozofiei germane; dar nu este surprinzător să dezvălui trăsături înrudite între ele - Văd ceva pe fruntea ta care mă face să te consider un rege, îi spuse Kent nebunului Lear Și le putem spune multora care se laudă cu independența lor intelectuală: "Văd pe fruntea ta ceva care mă face să te numesc sclav!" P Nu există un gând universal adevărat, din care, în loc să extindă cercul acțiunilor, o persoană să nu țese o frânghie pentru a-și lega mai târziu propriile picioare cu ea și, dacă este posibil, apoi pe alții, astfel încât produsul liber al lui creativitatea devine o putere punitivă asupra sa; nu există o relație adevărată și simplă între oameni pe care să nu o transforme în sclavie reciprocă: iubire, prietenie, fraternitate, rudenie și, în sfârșit, însăși iubirea de voință a servit drept surse inepuizabile de oprimare morală și robie Nu vorbim aici deloc despre constrângeri exterioare, ci despre conștiința timidă, teoretică a oamenilor, despre constrângeri interne, voluntare, încălzite în propriul piept, despre tremurul dinaintea consecințelor, despre frica de adevăr Omul este constant în genunchi înaintea unuia sau altul - înaintea vițelului de aur sau înaintea datoriei externe; cel mai adesea, ca și contele Osterman, cunoscut pentru distragerea sa, se înclină în fața propriei imagini în oglindă, în fața văl-morgana, reflectându-se în fața lui Nevoia de a onora, de a respecta este atât de puternică în oameni încât respectă constant ceva din afara lor - tatăl și mama, credințele familiei lor, obiceiurile țării lor, știința și ideile, în fața cărora sunt complet șterse Toate acestea, de exemplu, sunt deopotrivă bune și necesare, dar ce este rău este că nu le trece prin cap, că există în ei ceva demn de respect, că ei, fără să se înroșească, vor îndura comparația cu tot ce este respectat; ei nu înțeleg că o persoană care se disprețuiește pe sine, dacă respectă ceva, atunci este în țărână înaintea celui respectat, sclavul său; că el încălcase deja sfânta poruncă: "Nu-ţi face un idol" Și între timp, într-adevăr, totul se transformă într-un idol; chiar și adevărul logic, chiar și cea mai umană formă de viață, o persoană se transformă într-o datorie grea față de sine, se forțează să se supună cu forța sa Biblioteca "Runivers" propriul lui impuls - deci toate conceptele sunt distorsionate în el * Dacă sunt conștient de datoria mea, atunci este la fel de mult un silogism, o concluzie, un gând care nu mă asuprește

ca orice adevăr și a cărui împlinire nu este un sacrificiu pentru mine, nu lepădare de sine, ci modul meu firesc de acțiune; nimeni nu mi-a interzis să spun că x = , dar nu pot spune asta împotriva mea Ideea este că moraliştii îşi întemeiază doctrina pe adevărul profund că omul este prin natură un răufăcător şi un monstru, de unde concluzionează că el trebuie să fie virtuos De ce, atunci, un singur animal nu are prin natură motive depravate, adică astfel încât să fie necaracteristice și dăunătoare formei sale de a fi? Ar fi ciudat privilegiul exclusiv al unei persoane (homo sapiens!) de a fi în conflict cu definițiile sale, cu sensul său generic și de a fi atras de el pe lasso Dacă ar fi într-adevăr așa, atunci ar trebui să tragem concluzia că fie o persoană este absurdă, fie că datoria este absurdă, adică nu își exprimă scopul A fi om în societatea umană nu este deloc o datorie grea, ci o simplă dezvoltare a unei nevoi interioare; nimeni nu spune că albina are datoria sfântă de a face miere; o face pentru că este o albină O persoană care a ajuns la conștiința demnității sale acționează uman pentru că îi este mai firesc, mai ușor, mai caracteristic, mai plăcut, mai rezonabil să facă acest lucru; Nu îl voi lăuda nici măcar pentru asta - își face treaba, nu poate face altfel, așa cum un trandafir nu poate mirosi altfel "Prin urmare, toți oamenii conștienți vor fi eroi ai virtuții, abnegației etc ?" Deloc A face fapte eroice aparține naturii eroice, așa cum a crea opere de artă aparține poetului Dar să nu faci nimic anti-uman aparține fiecărei naturi umane, nici măcar nu necesită multă inteligență; Nu dau nimănui dreptul să ceară de la mine eroism, poezii lirice etc , dar fiecare are dreptul să ceară să nu-l jignesc și să nu-l jignesc insultând pe altul O persoană care nu a ajuns la conștiință este un copil, o persoană bolnavă, incompletă, un tupus; este în afara legii morale, pentru că nu o înțelege cu propria sa lege; pentru aceasta, deși este fidel gradului său de dezvoltare * Dar acest lucru nu este suficient; Moraliștii cer nu numai ascultare, nu doar îndeplinirea materială a ceea ce ei numesc datorie (pentru că conținutul ei este capricios de divers), ci și ca în sufletul său o persoană să considere datoria exterioară, deși împotriva convingerilor sale, ca adevăr necondiționat moral A I Herzen, v Biblioteca "Runivers" ty, supunându-se pasiunilor mai mult decât rațiunii, el trebuie să fie forțat să se supună cu forța pe baza căreia copiilor li se ordonă să facă voia bătrânilor lor, sau, dacă vrei, pe acele principii pe care pun un nebun pe un nebun lanţ Este îndoielnic că măsurile externe vor corecta pe cineva, dar se păstrează în frică - și scopul este atins Legile penale se întocmesc în favoarea societății, și nu în favoarea criminalului * ** Aici scopul este de a forța o persoană să îndeplinească voința generală și, în majoritatea cazurilor, o persoană dezvoltată va ceda acesteia, dacă nu de bunăvoie, atunci prin calcul; trebuie să se supună pentru că este cel mai slab; dacă ar avea destulă putere, ar ieși să lupte împotriva începutului, care este fals în ochii lui, ca Socrate O persoană poate alerga la fel de mult împotriva societății pe cât poate rămâne în urmă; în ambele cazuri este posibil să frânezi, să constrângi o persoană proporțional cu acțiunile sale și cu neconcordanța lor cu cele general acceptate, dar acesta nu este deloc beneficiul și farmecul vieții sociale, ci necesitatea ei, dezavantajul ei, sacrificiul pe care îl face persoana îi aduce, iar sacrificiul nu este niciodată plăcere: Eu Cel puțin nu știu despre sacrificii vesele, pentru că un sacrificiu vesel nu este deloc un sacrificiu Dar moraliștii și-au băgat în cap să dea un caracter absolut înalt măsurilor obișnuite de poliție, care nu sunt decât doar în sens legal și necesare pentru ciocnirile din societate În timp ce și-au

imaginat ideea datoriei prea abstract și unilateral, ei și-au dorit ca chiar și în lumea politică un om să se sacrifice în mod voluntar și pe toți cei ai lui III ♦♦ Nimic din lume nu sprijină oamenii într-o înțelegere distorsionată atât de mult decât limbajul nostru convențional și extrem de incorect; mințim fără tragere neîncetat, noi * Se vorbește despre beneficiul pentru infractor din aceeași ipocrizie despre care am vorbit atât de mult Desigur, în acest fel, societatea poate suprima pe dreapta și îi va învinge mereu pe cei slabi; cu toate acestea, Hus a fost executat, iar Luther însuși a fost executat O persoană care intră într-o luptă cu societatea fie este în dreapta acesteia, și atunci este un revoluționar, fie societatea este în dreapta ei, și atunci este un criminal și societatea ia toate măsurile pentru a se proteja de el ** În text - "Cine este pentru cine, individul pentru societate sau societate, statul pentru individ? - Fără îndoială, o persoană pentru stat, altfel ce ar fi - egoism, voință de sine! "Sunt complet, complet de acord cu tine " Biblioteca "Runivers" vorbim în tipuri gata făcute și luăm aceste tipuri din două perspective ale lumii complet trecute - romană și feudală; interferăm cu propriile noastre cuvinte pentru a înțelege simplu și clar propriul nostru gând Este trist, enervant și amuzant! Ce este egoismul? Conștiința personalității mele, izolarea ei, drepturile sale? Sau altceva? Unde se termină egoismul și unde începe iubirea? Și egoismul și iubirea sunt cu adevărat opuse? pot fi unul fără celălalt? Pot să iubesc pe cineva nu pentru mine; pot să iubesc dacă nu îmi dă, doar mie, plăcere? Oare egoismul nu este unul și același lucru cu individualizarea, cu această concentrare și izolare, spre care tot ceea ce există tinde ca scop ultim? Există cel mai mic egoism în piatră - egoismul fiarei scânteie în ochi; este sălbatic și excepțional la un om sălbatic; nu se contopește cu cea mai înaltă umanitate în cei educați? Crezi că moraliştii au rezolvat aceste întrebări? Nu, ei ies cu o indignare curajoasă împotriva a tot ce este egoist; ei știu că egoismul este un viciu semnificativ; acest lucru este suficient pentru ei; firea lor imaculată îi aruncă tunete și nu se umilește până la înțelegere Oameni ciudati! În loc să creeze înțelepciune lumească și relații raționale între oameni tocmai pe egoism, pe acest pământ remarcabil al tot ceea ce este uman, ei încearcă cu toată puterea să distrugă, să întindă egoismul, adică să smulgă demnitatea umană și să facă un om persoană plină de lacrimi, sentimental, insipid om bun, care cere sclavie voluntară Cuvântul egoism, ca și cuvântul dragoste, este prea general: poate exista iubire ticăloasă, poate exista egoism înalt și invers Egoismul unei persoane dezvoltate, gânditoare este nobil, este dragostea lui pentru știință, pentru artă, pentru aproapele său, pentru o viață largă, pentru imunitate și așa mai departe; dragostea unui sălbatic limitat, chiar iubirea lui Othello, este cel mai înalt egotism A smulge egoismul din pieptul unei persoane înseamnă a-i smulge principiul viu, aluatul, sarea personalității sale; din fericire, acest lucru este imposibil și amintește doar de acel venerabil moralist care și-a înțărcat calul de obiceiul egoist de a mânca și a fost foarte supărat că a murit de îndată ce a început să se înțărce de mâncare Ceea ce am spus despre egoism, același lucru trebuie spus despre voința proprie Minin a început, de bună voie, marea lucrare a unei răscoale împotriva aservirii străine Este chiar el? * În text: "Wilberforce a început să lucreze în mod arbitrar pentru eliberarea negrilor și, după lungi, mulți ani de muncă, a realizat ceea ce și-a dorit", * Biblioteca "Runivers" voința de sine asemănătoare cu voința de sine a unui bețiv care găsește vina trecătorilor? * Cred că o recunoaștere rezonabilă a

voinței de sine este cea mai înaltă recunoaștere morală a demnității umane * **, că toată lumea o râvnește De ce aceste neînțelegeri, acest haos vag de concepte? Din obiceiul prost de a lua atât concepte, cât și cuvinte fără analiză, din fericire le-am moștenit din scolastică În viață, oamenii s-au ridicat deasupra acestui punct de vedere umilitor, dar din curtoazie și prost obicei rămân cu limba veche; și așa este ciudatul drept al cuvintelor: simțim că ceva nu este în regulă, că nu ne exprimăm astfel, dar nu renunțăm la limbaj, ci luăm o imagine falsă Am tras din lumea medievală atmosfera tensionată, romantic-mistică a tuturor celor mai simple adevăruri și le-am întunecat Această situație dă totul, precum aprinderea cu foc Bengal, un aspect ciudat și desfigurat Moralitatea noastră este încă în haine feudale, dar deja decolorată și uzată; armele ei erau ruginite și tocite, și-au pierdut ascuțimea și au devenit mai plate Viața nouă care apare, care nu este recunoscută în sfera moralității, este un sol care este complet incomod pentru astfel de semințe Ea nu a prins rădăcini Luați morala seculară obișnuită - toate acestea sunt atât de neadevărate, amestecate din principii diferite, atât de absurde, șocante, sărace, încât este păcat să vedeți devotamentul conștiincios al celor care o propovăduiesc Când a existat o singură sursă pentru moralitate - religia - atunci aceasta a fost consecventă: a plecat armonios de la un principiu Omul nou, acest Crispin, slujitorul a doi stăpâni, vrea să păstreze concluziile vechii morale, dar datoria abstractă a făcut din ea izvorul Vă puteți imagina roadele unei astfel de logici! Tulburându-se înapoi de pe malul solid, oamenii s-au speriat; obișnuit cu bolțile mohorâte, cu iluminarea cu lumânări, cu evaporarea umedă a zidurilor de piatră, a devenit insuportabil de dur pe câmpul deschis din aer, de la soare, din absența zidurilor, de la distanța nemărginită și de capacitatea de a intra toate directiile De frică, au construit în grabă o cabină de scândură a moralității noastre și au crezut că acesta este un templu nou, în timp ce, în esență, acest stand nu este altceva decât o infirmerie temporară Dorința de a ieși din romantism este palpabilă, dar o părăsim timid; suntem asupriți de influența viselor înspăimântătoare și a viselor obișnuite și încă nu avem deloc eroism ♦ "În plus, care este obligația morală de a fi sub autoritatea unei voințe străine?" I ** "Cred că voința de sine este cel mai înalt mediu moral, că toată lumea o râvnește" Biblioteca "Runivers" înclinați spre vederi medievale și nici nu le sacrificați; ne înroșim chiar și la gândul că avem un trup și nu credem că suntem spirite; calomniile sunt adânc înrădăcinate în memoria noastră, sub influența căreia ne gândim gândul, și imagini gata făcute de la care gândul nostru nu poate rămâne în urmă Hegel a vorbit despre asta cu tristețe; Iată cuvintele lui: "Suntem cufundați în toată educația noastră în idei fantastice greu de încrucișat Gânditorii antici nu se aflau deloc în această poziție; contemplarea obișnuită până la senzuală, nu aveau nimic în față decât cerul sus și pământul dedesubt Gândul s-a extins și concentrat în mod liber în această lume și concentrat liber de orice conținut dat: a fost o plutire liberă în lățime, unde nu există nimic nici sub noi, nici deasupra noastră, unde suntem lăsați singuri cu noi înșine "(Epsusior , Tom) l S Sokolopo iulie IV* Sunt cuvinte, concepte dezonorate care nu îndrăznesc să apară într-o societate decentă, așa cum călăul, respins de oameni pentru că-și face voia, nu îndrăznește să apară în ea Ce ai crede despre o persoană care, de exemplu, ar ridica un discurs în apărarea dependenței și ar spune că dependența este cu mult mai înaltă decât dreptatea, pe cât este mai presus de iubire decât indiferența? Aici, din nou, nu se poate pune problema că orice parțialitate este mai

mare decât orice dreptate - principalul lucru este în numele a ceea ce o persoană este parțială "Nu, nu contează: indiferent pentru ce este părtinitoare o persoană, el acționează necinstit, cu inimă slabă!" E bine că spun doar astfel de lucruri, dar fac cu totul altceva Dreptatea la o persoană care nu se lasă dusă de pasiune nu înseamnă nimic, o proprietate destul de indiferentă a unei persoane care confirmă că ziua este zi și noaptea este noapte Toate judecățile noastre abstracte, impersonale (matematice, chimice, fizice) se bazează pe dreptate; dar în centrul a tot ceea ce este personal, dragostea, prietenia se află predilecția Căsătoria se bazează pe preferința părtinitoare pentru o femeie față de toate celelalte, un bărbat față de toate ♦ Acest § nu a fost tipărit deloc Biblioteca "Runivers" alte Preferința pe care o are o mamă pentru copilul ei este o predilecție flagrantă; o mamă care ar fi doar corectă cu copiii ei ar putea servi drept model al unei ființe uscate și fără suflet Dragostea de familie este aceeași dependență care nu rezistă criticilor, precum dragostea pentru patrie Cosmopolitul este strict corect Un bărbat este tocmai cel care nu iubește nimic în mod special; Mizantropul a spus-o foarte bine când a spus: "L'ami du genre humain ne peut pas être le mien" Desigur, aici nu vorbim despre un prieten al umanității, ci despre un prieten cu toată lumea din lume, adică cu nimeni anume Visătorul fanatic Saint-Just a mers mai departe decât mizantrop (nu s-a oprit deloc înaintea consecințelor, chiar și în acele cazuri când cineva sau el însuși a trebuit să-și piardă capul) și a cerut ca un cetățean care nu are la vârsta de treizeci să fie lipsit de drepturile de cetăţenie ca persoană, incapabil de a fi părtinitor "În primul rând dreptatea", spun francezii; se poate fi de acord cu asta, dacă numai iubirea ar fi la sfârșitul tuturor Pereat mundus et fiat justitia , nemții vorbesc latină și nu se poate fi de acord cu acestea, pentru că antiteza este prost aleasă Germanii sunt un popor ciudat; nu numai că au Atena la Berlin, Atena la München , ei vor să-și pună și fantomele metafizice slabe pe soclurile goale ale zeilor greci; zeii greci - care nu există alții - erau oameni zdrobiți, le plăcea să se ospăteze veseli, beau enorm de ambrozie, erau frumoși la înfățișare și nu tocmai prea casți: bătrânul Zeus însuși se învăluia uneori într-un nor cu păroșii Erou (Homerul simplu de inimă crede că este din oameni ascunși, dar mi se pare - doar din Ganimede) Pe locul lor vacant, atenienii berlinez vor să-și plaseze abstracțiile transcendentale fără trup și viață, dar și cu rigoare Ideea este totul, omul nu este nimic "Universalul trebuie să sacrifice particularul" Dacă asculți și iei totul pentru bani puri, atunci s-ar putea să crezi că nemții sunt cei mai răi teroriști din lume, gata să sacrifice fețe, generații De fapt, germanul sacrifică întreaga lume și toate ideile în favoarea unei vieți liniștite, de familie, alături de o iubită zi și noapte, care îi va rămâne fidelă timp de patruzeci de ani în timpul vieții și douăzeci de ani de la moarte; în favoarea seriilor în grădina din faţă, unde un prieten învăţat, care este şi filolog, vine să citească împreună Tucidide sau ceva modern Trăirile lor de acest fel sunt atât de inofensive încât au voie să le exprime și să le imprime în grosime Biblioteca "Runivers" cărți; toată lumea știe că un german ar traduce mai devreme Rotek în sanscrită decât gândirea teoretică în practică; necazul este că toată Europa a început să citească germană Așa vor începe francezii să scrie comentarii despre astfel de idei și să vadă ce primești pe lanternă: francezii sunt oameni veseli, dar nu le place să glumească Nemții nu sunt deloc un popor vesel, dar glumesc cu glume proaste; nici nu s-au gândit că dacă mundus ar pieri și justiția rămâne, unde ar fi Pinakothek din München și laboratorul

Gießen? Oamenii iubesc peisajul, chiar văd o latură spectaculoasă a adevărului - cel puțin iarba nu crește în spate, dar adevărurile adevărate sunt doar cubice și au nevoie de toate cele trei dimensiuni Desigur, există relații în care universalul este mai important decât particularul; individul care se opune universalului se găsește în poziția prostească a unui om care coboară scările în același timp în care o urcă o coloană densă de soldați; astfel sunt personalitățile tiranilor, conservatorilor, proștilor și criminalilor Dar mi-ar părea rău să tai capul ticălosului; calculul este simplu: dacă capul unei persoane este tăiat, acesta nu va crește niciodată înapoi; iar universalul este ca hidra Lerpa: aici i-au tăiat un cap, și acolo au crescut doi Apostolul Pavel nu spune că iubirea este dreaptă, ci că este milă, îndelungă răbdare Când, într-un moment greu, amar de pocăință, alerg la un prieten, nu vreau deloc dreptate de la el Dreptatea trebuie să-mi dea sfert, dacă este o persoană decentă; de la un prieten nu aștept condamnarea, nici abuzul, nici execuția, ci participarea caldă și restaurarea mea cu dragoste, aștept de la el să ia jumătate din povara mea asupra sa, să-și ascundă puritatea de mine Dacă într-o persoană iubesc doar ideea lui, și nu iubesc persoana, ci iubesc ideea Se poate avea o asemenea simpatie teoretică pentru o carte, pentru o operă de artă; dar am puțină legătură cu omul prin recunoașterea generală a mai multor adevăruri, mai ales că fiecare nenebun trebuie să recunoască adevărul Dacă un singur acord abstract de gânduri ar fi suficient, atunci toți oamenii inteligenți ar fi prieteni Nu numai mintea nu este suficientă pentru apropiere, ci chiar geniul: îl pot venera pe Goethe - dar ce am face cu el dacă viața ne-ar aduce împreună? Nu toată lumea a primit un talent de sus pentru a fi Ackerman sau Las-Kaz Dreptatea este cea mai înaltă demnitate a unui judecător, dar judecătorul încetează să mai fie om în timp ce stă pe scaunul de judecător; el este un corp legislativ infailibil, el Biblioteca "Runivers" limbaj, dar nu este rațiune, nu este voință, rațiune este lege Cu cât crede mai mult că este judecător, că un infractor este inculpat, că legea a stabilit ecuația dificilă a evenimentelor trecute cu torturi viitoare, cu atât justiția lui ar trebui să fie mai neclintită Când oamenii nu erau atât de pretențioși ca acum și erau plini de credință naivă, i-au condus fără nici cea mai mică ezitare la executare în numele oricărei idei și în numele oricărei convingeri De ce au murit mii și mii de eretici? Pentru faptul că unii au asigurat că x este trei, în timp ce alții știau cu fermitate că χ este cinci, și au prăjit turme întregi de spanioli cinstiți, germani, olandezi pentru asta și judecători nespălați, întorcându-se acasă, au spus: "Ce să faci: dreptatea este mai presus de toate, pereat mundus et fiat justiția" - și a adormit blând cu conștiința curată pe perne moi, uitând de mirosul de carne arsă* S Sokolovo iulie * Nu există un sfârșit în caiet Biblioteca "Runivers" LECTURILE PUBLICE ALE GRANOVSKY (SCRISOARE CĂTRE PETERSBURG) Există puține noutăți în lumea noastră literară și științifică Vă prevăd zâmbetul la acest cuvânt - "La Moscova sunt leneși, la Moscova se odihnesc înainte de muncă" Adevărat, la Moscova vorbesc mai mult decât scriu, gândesc mai mult decât muncesc, la Moscova le place uneori să nu facă nimic decât să nu facă nimic De asemenea, este adevărat că uneori, prin aparentă apatie, răzbate brusc un fenomen frumos și profund semnificativ, muncă rezonabilă și distinctă, nu un produs mecanic al activității artificiale de fabrică, ci o faptă poetică și liberă Printre astfel de fenomene includ cursul public despre istoria Evului Mediu al domnului Granovsky Există ceva extrem de poetic în chiar evenimentul acestui

curs: într-un moment în care problema dificilă a adevăratei relații a civilizației occidentale cu dezvoltarea noastră istorică ocupă toți oamenii gânditori și se rezolvă în sens invers, unul dintre tinerii profesori ai noștri universitatea apare în catedră pentru a transmite istoria într-un cuvânt viu acel departament finalizat al soartei lumii germano-catolice, pe care Rusia inițial în curs de dezvoltare nu a avut-o Domnul Granovsky, care în urmă cu trei ani a părăsit băncile celor mai bune universități germane și și-a dedicat viața unui studiu profund al istoriei europene, apare în fața societății moscovite nu ca un avocat al Evului Mediu, ci ca susținătorul unei mari serii de evenimentele în legătura lor organică cu destinele întregii omeniri; lecturile sale nu pot fi soluția întrebării, ci trebuie să introducă date noi în ea; el are dreptul să ceară ca, dorind să condamne și să respingă o întreagă fază a vieții omenirii, să asculte măcar o poveste simpatică despre ea Am văzut o simpatie nobilă pentru subiectul nostru, profund Biblioteca "Runivers" atins de primele cuvinte frumoase cu care domnul Granovsky și-a deschis cursul Această simpatie este un lucru mare: în timpul nostru, respectul profund pentru naționalitate nu este exclus din natura reacției împotriva străinilor; mulți îl privesc pe european ca pe un străin, aproape la fel de ostil, mulți se tem să nu-l piardă pe rus în umanitatea comună Geneza unei astfel de concepții este de înțeles, dar neadevărul ei este evident O persoană care iubește pe altul nu încetează să fie el însuși, ci se extinde cu întreaga ființă a celuilalt; o persoană care respectă și recunoaște drepturile aproapelui nu își pierde drepturile, ci le întărește neclintit Trebuie să respectăm și să apreciem dezvoltarea dureroasă și dificilă a Europei, care ne oferă atât de multe acum; trebuie să înțelegem acea mare unitate a dezvoltării neamului uman, care dezvăluie în dușmanul imaginar al fratelui, în dizolvare - lumea: simpla conștiință a acestei unități ne dă deja dreptul sfânt la rodul lucrat, cu sudoare și sânge, de către Occident; această conștiință din partea noastră este atât gândire, cât și iubire - de aceea este atât de ușor; logica și simpatia sunt cele mai puțin opresive ale unei persoane: o persoană este creată pentru a gândi și a iubi Primele cuvinte ale lui Granovsky, pline de dragoste, de gândire, m-au făcut să aștept multe de la lecturile lui! Și ce public strălucit a înconjurat Moscova de un bărbat care a promis să-i transmită epopeea maiestuoasă a feudalismului, poemul sever și mândru al catolicismului și cavalerismului, biserica și castelul - acești reprezentanți de piatră ai unei epoci autonome și încheiate Da, societatea din Moscova a apreciat invitația asistentului universitar în cel mai măgulitor mod: cei mai nobili reprezentanți ai acestei societăți (vorbim despre doamnele celui mai educat cerc) s-au așezat pe băncile studenților și au ascultat - și au ascultat cu adevărat, am văzut-o Și după aceea spui că interesele universale nu au rădăcini adânci în public: cu un tact neobișnuit, ea a apreciat întreaga modernitate a unui discurs plin de viață, popular, despre istorie În timpul nostru, istoria a absorbit atenția întregii omeniri și, cu cât se dezvoltă mai puternic tortura lacomă a trecutului, cu atât ei văd mai clar că trecutul profețește că, privind înapoi, noi, ca și Janus, privim înainte Spiritul, realizându-și demnitatea, vrea să-și justifice biografia, să o lumineze cu soarele răsărit al gândirii, să elibereze sufletul nemuritor al trecutului de cenușa mormântă, ca acea moștenire a lui care nu este uzată de molii Istoria, dacă nu o judecată teribilă a omenirii, atunci o justificare teribilă, iertarea ei atot-mâhnită Istoria este un purgatoriu în care, încetul cu încetul, cele temporale și întâmplătoare sunt înviate de cele veșnice și necesare, trupul

muritor este transfigurat Biblioteca "Runivers" se agață de un trup nemuritor Memoria omenirii este memoria unui poet și gânditor, în care trecutul trăiește ca o operă de artă Dar ce va spune domnul Granovsky că este nou? Se scrie puțin despre istoria Evului Mediu, de la francezii secolului al XVIII-lea, care nu au înțeles trecutul, până la Leu, care nu înțelege prezentul? Omenirea în diferite epoci, în diferite țări, privind înapoi, vede trecutul, dar prin însuși modul de a percepe și reflecta se dezvăluie Pentru a da primul exemplu care ne vine în minte, amintiți-vă cât de aproape de metempsihoză au trecut eroii Homeric și Sofocle prin sufletul lui Seneca, Racine, Alfieri, Goethe Granovski însuși spunea că caracterul poporului nu este exprimat atât de clar în nimic ca în înțelegerea istoriei; Sunt complet de acord cu el și de aceea acord atât de importantă lecturilor sale Pentru noi, secolele gotice nu au aceeași semnificație ca pentru un vest european: arhitectura Ogivei nu ne amintește nici de o casă, nici de templu al lui Dumnezeu; poeziile cavalereşti şi legendele occidentale nu sunt ca cântecele noastre de leagăn; pentru noi, Evul Mediu are un alt interes, pur uman, dezinteresat, înstrăinat de orice imediatitate Ne-am căsătorit cu Europa când feudalismul, consecvent și inexorabil în consecință, și-a pus picioarele pe piept, s-a lepădat cu voce tare de părinții săi și, uitându-și inima, și-a pus capul, cenușiu de gând, ca piatra de temelie a unui nou edificiu Mai întâi am cunoscut noua Europă, apoi ne-am întrebat despre originea ei Acesta este motivul pentru care viziunea noastră asupra trecutului Europei nu poate fi viziunea bătrânilor europeni Istoricul vest-european este un judecător și un justițiar împreună, ura de familie și cearta nu au murit în el, este un om de vreo parte, altfel este un egoist apatic; a ajuns prea adânc în ultima pagină a istoriei europene pentru a nu avea simpatie directă cu prima pagină și cu toate celelalte Nu există nicio poziţie mai obiectivă în raport cu istoria occidentală decât poziţia rusului În ce măsură Granovsky în lecturile sale va satisface așteptările pe care le prezint, vom vedea mai târziu; dar prima prelegere este cheia cursului; a indicat nobil și direct temeiurile pe care va citi: sunt largi, moderne și impregnate de dragoste Prima prelegere a fost dedicată unei expuneri a dezvoltării științei istoriei; Domnul Granovsky, se pare, s-a oprit la Fichte I-aș face două remarci private: el a definit prea slab influența lui Kant asupra istoriei și încă, Biblioteca "Runivers" din vechiul obicei, atribuindu-i prea multe lui Herder Herder a fost un fenomen minunat în ficțiunea germană, o persoană simpatică, deschisă tuturor intereselor artei și științei, simpatizând cu totul și neștiind nimic temeinic; înconjurat de o mulțime de pedanți germani și oameni de știință de breaslă ai vremii, putea să-și concentreze dragostea contemporanilor asupra lui însuși și chiar să-i facă să creadă în profunzimea lui, dar gândea în fantezie, era poet și amator în știință și, prin urmare, nu era un motor Cât despre Kant, ideea nu este deloc că a scris despre istorie, ci ce imbold puternic a dat întregii înțelegeri umane; Kantianismul s-a reflectat în toate sferele gândirii și a făcut o revoluție în toate Istoria nu putea fi exclusă și într-adevăr Schiller a plecat de la kantianism și l-a dezvoltat în Scrisorile sale despre educația estetică a omenirii Și această disertație în scrisori este un pas colosal în dezvoltarea ideii de istorie Dar de data asta e suficient Dacă ceva nu interferează, vă voi aduce o prezentare generală a prelegerilor și câteva remarci private Sper că domnul Granovsky nu mă va da în judecată cu o petiție, ca Schelling împotriva lui Paulus Noi, rușii, nu suntem cumva obișnuiți să considerăm gândul nostru, cuvântul nostru ca pe o

marfă, o proprietate personală - Domnul Granovsky citește destul de liniștit: el este sărac, dar cât de bogat este răscumpărat acest defect fizic prin limbajul frumos, focul care îi leagă vorbirea, plinătatea gândirii și plinătatea iubirii, care se văd nu numai în cuvinte, ci și în cea mai nobilă înfățișare a asociatului Profesor! În vocea lui slabă există ceva ce pătrunde în suflet, provocând atenție În discursul lui este multă poezie și nici cel mai mic rafinament, nimic pentru efect; pe chipul lui gânditor se vede lucrarea conștiincioasă interioară Atât pot să-ți spun Cadrul desemnat de domnul Granovsky este vast: el vrea să citească istoria Evului Mediu până la capăt, adică până la momentul în care catolicismul s-a dezvoltat în Luther, fragmentarea feudală în centralizare autocratică, iar Europa a devenit atât de înghesuită față de noul lumea în curs de dezvoltare că marele genovez s-a dus să caute Lumea Nouă Ramas bun! Aștept cu nerăbdare să aud despre evenimentele tale universitare și literare Biblioteca "Runivers" LECTURILE PUBLICE ALE GRANOVSKY (SCRISOAREA A DOUA ♦) Participarea la lecturile domnului Granovsky nu numai că nu a slăbit, ci crește din ce în ce mai mult Cercul de ascultători este în creștere: există ceva captivant de frumos în atenția constantă a doamnelor față de lecturile sale; văzând cum înconjoară catedra cu o coroană triplă, devine bun la suflet și invidiază involuntar pe profesor asistent Domnul Granovsky își citește subiectul cu toată seriozitatea științei, nu stropește culori inutile, nu sacrifică detaliile și profunzimea pentru o lejeritate plăcută, nu își face știința feminină (cum pe vremuri se numeau modificările jalnice și plate de astronomie, fizică etc) - Mi se pare că nu și-a putut exprima respectul și recunoștința față de ascultătorii care asistau la lecturile sale în alt mod Vremea acelei atenții jignitoare la adresa femeilor, când pentru ea, alături de o prezentare practică a științei, a fost prezentat în mod deliberat într-un mod distorsionat, considerând doar mintea masculină capabilă de gândire profundă Știința și rațiunea nu au gen Adevărul și talentul aparțin în mod egal bărbatului și femeii În ultima mea scrisoare v-am dat câteva gânduri despre semnificația prelegerilor domnului Granovsky; Mă întorc acum la cursul în sine Primele două lecturi au fost dedicate introducerii, în care conferențiarul a transmis principalele momente ale dezvoltării științei istorice În această trecere în revistă extrem de concisă și rapidă, talentul profesorului a fost destul de marcat; caracterizarea școlilor, a gânditorilor, a tendințelor în câteva cuvinte, într-o singură frază, mereu ascuțită și reușită, mi-a adus aminte de acele basoreliefuri ale marilor artiști în care, cu câteva lovituri, două-trei lovituri de daltă, o figură este indicat în așa fel încât să nu fie niciodată șters Prima scrisoare a fost plasată în numărul Moskovskie Vedomosti Biblioteca "Runivers" vine din memorie Introducerea domnului Granovsky a fost necesară: le-a transmis starea actuală a științei și articularea acesteia cu toate evoluțiile anterioare; în plus, le-a arătat punctul său de vedere asupra istoriei; o astfel de definire a sinelui în raport cu un obiect este mai necesară în timpul nostru decât oricând și mai necesară decât orice în istorie Istoria pentru unii este o știință, pentru alții este un instrument al partidului Evenimentele din trecut sunt mute și întunecate; oamenii prezentului, intrând în ascunzătoarele în care sunt îngropați, își iau felinarul și luminează diferit aceleași fapte, le schimbă cu umbre; trecutul, pentru a primi publicitate, trece prin laringele generației prezente; ea, ca orice obiect, este gata să-și dezvăluie adevărul, dar numai celor care doresc necondiționat adevărul: majoritatea istoricilor nu vor să fie doar organe ale discursului altcuiva, ci sufletori; ei

forțează trecutul să-și confirme teoriile pregătite O astfel de evocare a trecutului din mormânt este umilitoare: aceasta nu este o chemare adevărată din partea morților, ci încercările impure ale lui Apollonius din Tyana Chiar și în cazul în care istoricii au avut în vedere beneficiul și învățătura, denaturarea faptelor, ei nu pot fi iertați: sunt prea aroganți și lipsiți de curtență față de umanitate; nu este nevoie să întindeți sensul evenimentelor istorice în felul vostru și să le forțați într-un scop moral, deoarece adevăratul lor sens este infinit mai profund și mai moral decât moralizarea personală Sarcina istoricului este să înțeleagă acest sens și să-l dezvăluie În timpul nostru, acest lucru este pe deplin înțeles: este suficient să-i numim pe Niebuhr, Frații Grimm, Augustine Thierry, Savigny, Ranke, Eichhorn Dar alături de lucrările excelente și conștiincioase ale acestor oameni de știință, înclinându-se cu reverență față de semnificația obiectivă a trecutului, în fiecare zi apar distorsionate de spiritul unei vederi unilaterale, ca să spunem așa, experimentele schismatice în istoria falsă Mi se pare că toate încercările cele mai diverse de prezentare egoistă a istoriei pot fi combinate sub un singur nume al tendinței iezuite Este de la sine înțeles că mulți care nu aparțin nici ordinului, nici catolicismului, chiar și cei care îi sunt ostili, dintr-o oarecare simpatie, dintr-un fel de afinitate sufletească, acceptă iezuitismul în istorie și, în același timp, mijloacele și mijloacele lor intoleranța lor iritabilă Așa este protestantul Leu, un istoric talentat al Italiei și un iezuit în istoria lumii Lipsa de respect pentru destinele omenirii, mândria exorbitantă cu care se angajează să corecteze trecutul, lipsa de simpatie față de prezent, stima de sine condamnându-i la lenevire, cu atât mai arzătoare cu cât este zilnic jignită de evenimente - așa este caracter de Biblioteca "Runivers" ter istorici de acest fel Leu, de pildă, asigurându-se că cea mai înaltă formă organică a statului este o formă medievală, cu două capete și purtând în sine condițiile dizolvării eterne, ia istoria ultimelor trei secole ca pe o insultă personală; nu-i trece prin cap să se supună curentului regal al istoriei, nu-i trece prin minte că ceea ce a trecut odinioară este veșnic trecut, pentru că trece un singur lucru simultan, care trebuie să treacă; nu ascultă cuvintele veacurilor, nici spiritul spiritului, ci trimite anateme impotente ale modernității, care nu se supune domnului profesor Din aceasta rezultă clar că o persoană care se angajează să spună istoria Evului Mediu ar fi trebuit să respingă de la bun început orice suspiciune în orice direcție unilaterală; schițând dezvoltarea științei istorice, el și-a arătat clar viziunea sa științifică, respectând cu sfințenie semnificația obiectivă a istoriei În cele din urmă, introducerea sa a fost necesară pentru ascultători - i-a ridicat pe toți deodată la acea înălțime de la care este posibilă o înțelegere adevărată a departamentului particular al istoriei În această introducere, domnul Granovsky, referindu-se la viața de zi cu zi în lumea antică, a arătat că dorința de a înțelege în gândire unitatea și raționalitatea istoriei nu s-ar fi putut dezvolta altfel decât în lumea creștină, care a îndepărtat barierele naționalităților excepționale, cuprinzând pe evrei și pe eleni ca o singură turmă Fără conștiința acestei unități, nu numai că istoria este imposibilă ca știință, dar însăși ideea de umanitate este imposibilă Evul Mediu, în ciuda faptului că au avut marea lucrare a lui Augustin "pe greutatea Domnului" , multă vreme nu a putut ajunge la o înțelegere rezonabilă a istoriei; gânditorii din acea vreme au fost îndreptați către alte întrebări; istoria acelor secole era o cronică, o legendă compusă de un pustnic modest, care era

ascultată iarna stând în fața vetrei În pragul care desparte Evul Mediu de Reformă, domnul Granovsky a arătat un om care a înțeles profund istoria: "În fața lui se aflau două lumi terminate, lumea antică și lumea Evului Mediu, avea două documente mărețe"* Acest om este Mahiavelli După ce a spus despre el, profesorul a vorbit pe scurt despre lucrările lui Vico, despre școala franceză, despre raționaliștii germani din istorie; declamaţiile lor sărace au evocat domnului Granovsky o expresie foarte potrivită "Acest imn prozaic", a spus el, "al gândului plat glorificat al utilităţii" Apoi, stăruind pe imaginea tragică a lui Condorcet, care, cu mâna înlănțuită, așteptând blocul de tocat, pi * Semnele de la distanță înseamnă cuvintele proprii ale conf univ Biblioteca "Runivers" a renunțat la credințele sale utopice , domnul Granovsky a trecut în secolul al XIX-lea - aici Fichte l-a întâlnit primul "Acest gânditor a privit cu răceală istoria, s-a întors pentru totdeauna către viitor " Acestea sunt câteva lovituri de daltă, controlate de o mână cu adevărat artistică De fapt, Fichte, stoicul lumii noi, inflexibil și mare în puterea sa logică, nu și-a putut pleca gâtul mândru în fața legilor succesiunii istorice; istoria pentru el a fost mai mult în viitor decât în trecut Gândul, înstrăinat de lumea evenimentelor, nu cunoaște categoria timpului Dar domnul Granovsky nu avea dreptul să o ocolească: există o singură cale de la filozofia critică la filosofia modernă - lucrările lui Fichte Mai mult, domnul Granovsky a vorbit despre principalele merite ale lui Schelling și despre propunerile fundamentale ale filozofiei istoriei a lui Hegel S-a observat aici că Granovsky, care a avut doar o scurtă cunoştinţă cu scrierile marilor gânditori germani, nu a fost copleşit de acestea El îl privește pe Hegel ca pe un moment istoric în știință și deloc ca pe ultima limită, îl privește ca pe un moment care nu poate fi trecut, așa cum este imposibil să rămâi pe el pentru totdeauna; el, istoricul, știe cât de adevărate sunt cuvintele filozofului, că un om nu se poate ridica niciodată peste vârsta lui A nu-l cunoaște pe Hegel și a-l respinge nu este surprinzător; dar poți merge mai departe după un studiu conștiincios Nu se poate decât să fie de acord cu domnul Granovsky că construcția istoriei de către Hegel și împărțirea ei este unilaterală și dintr-un motiv foarte simplu: el, spre deosebire de Fichte, privea mai mult înapoi în istorie decât înainte; a văzut întregul într-o singură secțiune a istoriei; împărțirea sa, care epuizează întreaga mișcare a ideii prin dezvoltare de la Adam până la înflorirea Universității din Berlin, uită toată dezvoltarea viitoare - de la înflorirea Universității din Berlin până la împlinirea destinelor umane; dar acest lucru nu mă împiedică să nu fiu de acord cu venerabilul asistent profesor în observația sa că ultima perioadă, după Hegel, reprezintă conducerea omenirii; dacă el bazează aceasta pe ceea ce Hegel numește bărbăția din perioada romană , atunci se va dovedi a fi așa prin inducție, dar după sensul dat de gânditorul german lumii germano-creștine, nu este deloc așa Făcând obiecțiile sale cu modestia caracteristică cunoașterii materiei, domnul Granovsky a adăugat foarte îndreptățit că Hegel a făcut incomparabil mai mult pentru filozofia istoriei cu întreaga sa viziune asupra științei decât cu prelegerile reale despre istorie publicate după moartea sa el ar putea adăuga, că arhitectura unilaterală a dezvoltării istorice nu a fost eronată pentru că a urmat cu strictețe de la începuturi Biblioteca "Runivers" logica, ci, dimpotriva, din faptul ca a fost prost dedus din ele Întreaga istorie nu poate fi cuprinsă în nicio secțiune a ei, urme și în trecut; ce fel de margine în mișcare este prezentul și de ce exact prezentul nostru primește o semnificație atât de necondiționată Întreaga istorie

constă din trecut și viitor împreună Totuși, acest neajuns nu trebuie să ascunde meritul și nu se poate mândri cu amendamentul: a fost făcut de timp, care corectează totul Nimeni nu respinge meritele lui Vico pentru faptul că pentru el omenirea se învârte toată viața într-o roată de veveriță dei corsi et ricorsi : pentru a scrie "Szienza nuova" , trebuia să aibă un geniu gigantic, iar pentru a corecta parțial lipsa din perspectiva lui Vico mult mai târziu, a fost suficient istoricul francez Michelet, care a făcut o spirală dintr-o roată de veveriță care se desfășoară la infinit Domnul Granovski a făcut bine că nu a uitat să menționeze pamfletul lui Ceșkovski "Prolegomena zur Historiosophie" ; lui îi aparține onoarea primei încercări de a ieși științific din construcția hegeliană a istoriei și a fost primul care a observat unilateralitatea despre care am vorbit Ideea sa principală este că, lăsând cunoașterea adevărului ca scop al lumii germane, el nu acceptă acest scop ca scop universal al istoriei, părăsind binele care vine și acțiunea iubitoare a adevărului Acum, acest lucru nu este nou, dar în urmă cu cinci ani slavul Ceșkovski a fost primul care a spus acest lucru în lumea filozofică a Germaniei În concluzie, domnul Granovsky a apărat indignat știința de anumite critici și a arătat toată vanitatea școlilor istorice unilaterale (Bonald, Mestre) și încăpățânarea lor lipsă de respect față de trecut, pe care o înclină sub [ ] opinii personale - A doua prelegere a fost susținută într-un mod fascinant; Domnul Granovsky s-a animat de mai multe ori, iar discursul lui a rezonat profund în sufletul său Poți râde cât vrei, dar ochii mei erau umezi Această putere este acordată unui singur talent adevărat și unei animații adevărate Nu mi-e rușine de lacrimile care mi-au curățat nu o dată în ochi când Talioni a fost pe scenă și m-au captivat cu grația ei, cu eleganța muzicală a posturilor și cu puritatea mișcărilor ei În a treia lectură, domnul Granovsky a apărut în domeniul său și a îndeplinit cu adevărat toate cerințele pe care le-am făcut - desigur, asta nu înseamnă mare lucru, nu am dreptul să judec prelegerile de istorie din punct de vedere științific - Am fost mulțumit de viața extraordinară, de expresivitate, cu care evenimentele au reînviat în lectura asistentului universitar; trebuie să trăiești mult cu obiectul tău, mult Biblioteca "Runivers" gandeste-te la ea pentru a o exprima in asa fel Patru lecturi au fost dedicate lumii păgâne decrepite și germanilor care au intrat în scenă Ascultătorii au putut vedea față în față acești doi mari factori din care, sub binecuvântarea Bisericii, s-a dezvoltat Evul Mediu Profesorul asistent a transmis perfect principalele trăsături ale poveștii teribile, cum orașul etern a plecat cu un discurs de delir mortal El introduce viața romană atunci când aparent este încă liniștită și înflorită, când viitorul, plin de lume întreagă, vrea să se deschidă, dar încă nu s-a deschis, când se prevede o furtună puternică, când irezistibilitatea ei este evidentă, dar exterioară tăcerea şi încrederea plictisitoare încă domnesc la inviolabilitatea şi puterea ordinii existente Vedere teribilă! Iată aproape cuvânt cu cuvânt cum a început domnul Granovsky: "Privită din exterior, lumea antică încă strălucea cu o reflectare a măreției ei de odinioară, se pare că poseda toate condițiile pentru putere și dezvoltare Avea propria lui educație, propria administrație, propriul său drept; împăratul roman deținea pământuri de la Rin și Dunăre până în interiorul Africii, de la Oceanul Atlantic până la Eufrat; Marea Mediterană, ca un lac, era în posesiunile lui Toate religiile, naționalitățile, civilizațiile lumii antice s-au contopit într-o singură masă politică Dușmanii romanilor, kunig-ii germani, căutau titluri romane Dar, privind mai atent la această masă uriașă, vedem că

suferă de ulcere groaznice ", iar domnul Granovsky examinează viața Romei element prin element și peste tot indică urme de gangrenă corozivă și ironia puterii vizibile, acoperind neputința disperată Puterea imperială, guvernarea, viața urbană și rurală, impozitele și religia, știința și moralitatea - totul poartă urme teribile de decădere Decurionii cer să vâneze sclavi și coloanele , Arcadius și Honorius oferă supușilor lor din Galia dreptul de a participa la guvernare - supușii refuză Sclavii se unesc pentru jafuri cu germanii; turba frenetică și depravată a capitalei se înfurie în piețe, iar aristocrația răsfățată și depravată se petrece în mijlocul nenorocirilor comune Din viața socială, domnul Granovsky trece la viața mentală Poezia de atunci era panegiric ticălos, fraze retorice, absența gândirii Domnul Granovsky Avzonia ia drept reprezentant al scriitorilor de atunci "Aparținea uneia dintre cele mai bogate familii aristocratice, a studiat în cele mai cunoscute școli, mentorul a doi împărați - Valentinian și Grațian, prefect al Romei, consul, apoi prefect al Galiei - într-o perioadă în care barbarii pătrundeau din toate părțile în imperiu, când Roma Biblioteca "Runivers" Liane a venit cu neliniște pe Rin și și-a urmat cursul, văzând în el singura protecție atunci când păgânismul a purtat ultima luptă cu creștinismul Și cum rămâne cu acest om de stat, acest celebru om de știință - a găsit el însuși simpatie, a răspuns modernității? "A scris idile vulgare, laudele pedante ale profesorilor pedanți ai Școlii din Bordeaux etc " "Orbirea și prostia copilărească lovesc oamenii în vremurile teribile care preced reînnoirea Un alt scriitor și tot aristocrat, Sidonius Apollinaris, ginerele împăratului, a văzut cu ochii săi cum barbarii chinuiau Galia și a scris madrigale, mesaje și șarade În această indiferență a societății, în această preocupare pentru fleacuri, când întreaga lume este distrusă, există ceva din frigul acelei bătrânețe mizerabile de oameni care devin nesemnificativi și zadarnici pe marginea mormântului Totul era greșit pe lumea asta "Filosofia a smuls o persoană de realitate" și s-a concentrat într-o confruntare originală mândră cu viața sau într-o neîncredere tristă în ea Păcat că domnul Granovsky nu a apreciat pe deplin, și deci nu a profitat de întregul element tragic care s-a găsit printre stoicii mândri triști și printre sceptici, nefericiți în veșnică dizolvare; Domnul Granovsky i-a numit doar, dar i-a caracterizat doar pe neoplatoniști și a spus câteva cuvinte despre acei chestionatori colegiali ai acestei lumi, neobosite luptători ai cuvântului, care se certau la dreapta, se certau la stânga, fără dragoste pentru adevăr, dar pentru exerciții dialectice Această lume în descompunere nu avea mijloace de reînnoire în sine, dar mari evenimente aveau loc de ambele părți Soarele credinței lui Hristos răsare în răsărit și însuși apostolul Pavel a adus la Roma vestea bună a mântuirii; dar "Roma, chinuită de o sete chinuitoare, nu a putut s-o stingă din acest izvor sfânt" El însuși a trebuit să fie răstignit, ca un tâlhar, la dreapta lui Hristos, pentru a renaște și a fi amintit în împărăția lui - Se mișcau niște popoare blonde sălbatice, cu păr lung, locuitori ai pădurilor dese și ai țărilor reci în nord: urmau să execute execuția lumii păgâne cu foc și sabie Loviturile lor se aud deja la Roma, propovăduirea Evangheliei se aude deja pe forurile ei - și ea rămâne în picioare, absurdă și învechită și gravitează asupra întregii lumi antice Devine jalnic și ridicol, ascultând cum înțelepții romani considerau creștinismul ceva trecător sau cu aroganță nu l-au știut, citind basme imorale și seci milesiene și Dar sclavii, locuitorii orașului, trudiți și împovărați, au îmbrățișat creștinismul și s-a

răspândit rapid Tânăra biserică își are soții în rândurile ei Biblioteca "Runivers" sfinţi şi mari, spre deosebire de sofiştii filozofiei: Sf Clement al Alexandriei, Sf Ambrozie, St Ieronim și marele Augustin - Regret că cadrele scrisorii nu îmi permit să vă transmit povestea animată a lui Granovsky despre înalta activitate a episcopilor și a părinților bisericii, povestea fascinantă despre Sf Ambrozie, despre învățăturile poporului, cu care au introdus cuvântul lui Dumnezeu în clasele de jos ale oamenilor și pe care domnul Granovsky le pune pe bună dreptate pe primul loc în literatura creștină Și în mijlocul tuturor acestor lucruri era posibilitatea unei astfel de persoane ca Iulian apostatul; Domnul Granovsky s-a descurcat foarte bine, insistând oarecum asupra lui Iată, ultimul efort al unui muribund - uite cum s-a curățat lumea antică în el, a devenit strictă și înțeleaptă, profundă și curajoasă, cum și-a adunat toate forțele substanțiale pentru a arăta lumii deplinătatea sănătății sale și dovediți dreptul la viață - totul în zadar; puţine spectacole sunt mai solemne şi mai liniştitoare decât neputinţa unor titani împotriva voinţei providenţei, ca eşecul trecutului neîngropat împotriva viitorului, binecuvântat de sus În a cincea lectură, orașul Granovsky trece în pădurile Teutoniei Pleacă din Roma cu următorul discurs de înmormântare: "Biserica, în persoana sfinților ei, pronunță o sentință asupra societății antice și binecuvântează pe noii veniți germani; Fericitul Augustin îi aștepta, ca pedeapsă pentru o greutate în cădere " Asistentul universitar începe cu o poveste despre viața germanilor în vremurile precreștine - a trebuit să arate elementul german în crudo I , domnul Granovsky a ales viața scandinavă ca tip Cu fiecare cuvânt, o altă lume se deschidea ascultătorilor; ies din aerul greu și condensat al sălii iluminate artificial, în care tavanul era pe cale să se prăbușească pe cap; aerul proaspăt al pădurilor a suflat, triburile sunt semi-sălbatice, dar pline de forță și energie Ascultând o poveste simplă despre modul lor de viață, înțelegi că aceste triburi au fost demne de o mare chemare de a reînnoi lumea păgână, de a accepta harul mântuirii și apoi de a fi șeful dezvoltării lumii pentru secolul al XV-lea s-au așezat pe bărcile lor, au plecat singuri în mare și s-au ars împreună cu corabia; sau o altă imagine în care sălbăticia și tandrețea s-au îmbinat atât de omenesc - vorbesc despre saga amintită de docent, în care prizonierul, de mai multe ori Biblioteca "Runivers" care a rupt lanțuri de fier, nu are putere să rupă părul femeii pe care o iubește În trăsăturile copilăreşti, neliniştite, ale acestor popoare, pe sprâncenele lor de copil, se poate citi marea lor vocaţie, marele lor viitor Vorbind despre manierele nemților, printre altele, domnul Granovsky a spus: "Nu existau așezări mari, domnul german locuia în curtea lui, înconjurat de ani, pentru ei era singurul judecător etc " - Dvs vezi cum fața este smulsă de la absorbție în stare (cum era în lumea antică); aici devine clar că un german nu va deveni niciodată cetăţean în sensul greco-roman, ci un om în sens creştin Nimic nu-l împiedică pe acest domn german, "să se plictisească de o viață inactivă", așa cum spune domnul Granovsky, "să adune o echipă și să meargă oriunde se uită, să ocupe ținuturile unde se întâmplă, să le schimbe etc " Aici, în embrion, se vede elementul principal al dezvoltării germane, sursa feudalismului și cavalerismului - originalitatea infinită a individului Vom vedea mai târziu cum, ca urmare a acestui fapt, sufletul german a trebuit să răspundă învățăturii Mântuitorului, care a răscumpărat tocmai persoana omului Germanii nu au acea legătură imediată, substanțială, cu pământul, ca popoarele răsăritene și antice; patrie este în el și alături de el,

este mereu gata, ca scandinavii, despre care a vorbit domnul Granovsky, să-și demonteze coliba bucată cu bucată și să o pună pe mare - oriunde a aterizat, așezați-vă acolo De aceea "o națiune puternică dispare brusc fără urmă, în locul ei apare un nou nume, necunoscut până acum în istorie" Acest sol nu a lipsit decât de fertilizarea Evangheliei Cu zeii lor posomorâți, germanii nu puteau sta; scandinavii i-au tratat pe zei la fel de îndrăzneț precum, în cele din urmă, atenienii i-au tratat pe ai lor "Au reproșat zeilor că sunt muritori; în cele din urmă au avut un întunecat presimţire că lumea va arde şi se va naşte un pământ nou, pe care să domnească iubirea Cuvintele de dragoste erau deja aproape atunci din pădurile Germaniei Permiteți-mi, în a treia scrisoare, să vă prezint excelenta prelegere a domnului Granovsky despre propovăduirea Cuvântului lui Dumnezeu în Germania Acum, dacă nu eu, atunci probabil că vrei să te relaxezi Dacă ai avut răbdarea să citești toată scrisoarea, desigur, ai tot dreptul să o faci, și nu mie O provoc decembrie Biblioteca "Runivers" DESPRE LECTURILE PUBLICE ALE Dlui GRANOVSKY (SCRISOAREA A DOUA) Lecturile publice ale lui Granovsky se terminaseră; Mai aud în urechi o voce tremurândă de emoție interioară, profund zguduită de un sentiment puternic, cu care a mulțumit ascultătorilor, și un răspuns prietenos, zgomotos, prelungit, cu care publicul i-a tunat recunoștința față de el , a împărtășit conștiinciozitatea de convingerile mele științifice, le mulțumesc și celor care, fără să le împărtășească, cu sprânceana deschisă, mi-au exprimat direct și nobil contrariul! Cu aceste cuvinte frumoase, Granovsky și-a încheiat cursul Vă veți aminti că după prima lectură am decis să numesc acest curs un eveniment remarcabil - acum am oarecum dreptul să spun că nu m-am înșelat Participarea la lecturile domnului Granovsky a crescut continuu; amvonul său era înconjurat în permanență de o coroană triplă de doamne și rețineți că profesorul asistent și-a citit subiectul cu toată importanța științei, fără a împrăștia culori inutile, fără a sacrifica profunzimea pentru o lejeritate plăcută Mi se pare că nu putea face nimic pentru a-și exprima respectul și recunoștința față de ascultătorii care au asistat la lecturile sale - și i-au fost recunoscători Slavă Domnului, trece timpul acelei atenții jignitoare la adresa unei femei, când pentru ea, alături de o prezentare practică a științei, subiectul a fost prezentat într-un mod voit distorsionat, considerând o minte masculină capabilă de chibzuință Așezată pe băncile universității, societatea moscovită a învățat o nouă plăcere fascinantă și extrem de distractivă, profesorii au deschis posibilitatea evidentă a unei noi acțiuni și au arătat calea pe care se obține simpatia Sunt sigur că cu mâna ușoară a lui Granovsky vor începe lecturile publice la universitatea noastră Biblioteca "Runivers" un studiu de subiecte la fel de pline cu un interes comun este o nouă apropiere între oraș și universitate Nu putem avea o știință deconectată de viață: acest lucru este contrar caracterului nostru; prin urmare, orice apropiere între universitate și societate este semnificativă și importantă pentru ambele Învățătura, pentru a dobândi simpatie, trebuie curățată de formalismul școlar, trebuie să iasă din izolarea rece a unilateralității uscate în viața realității, să fie agitată de întrebările ei, să se străduiască spre aspirațiile sale Societatea trebuie să uite de agitația vieții de zi cu zi și să se ridice în mijlocul intereselor comune pentru a asculta predarea Este gata să o facă Tactul societății este corect: tot ceea ce trăiește și simpatizează cu ea găsește în ea o recunoaștere inevitabilă - cursul lui Granovsky este cea mai bună dovadă Avem lecturi publice de acest fel - știri Este foarte posibil ca o parte din public să fi apărut la

început pe jumătate în glumă, de dragul știrilor; dar după primele trei-patru lecturi, publicul era într-o dispoziție complet simpatică, se vedea o atenție activă, intensă pe toate fețele; această simpatie s-a reflectat puternic în predare Între ascultători și profesor (dacă de fapt unul ascultă și celălalt învață) se formează o legătură neapărat magnetică, activă de ambele părți; la început par a fi străini [unul celuilalt] față de celălalt, dar încetul cu încetul se stabilește un nivel între ei, iar când intră în conștiința ambilor, atunci interacțiunea crește rapid, cuvintele captivează ascultătorii și publicul, crescând împreună într-un chip moral, captivează vorbitorul Vă spun clar - și știu că Granovsky nu va fi jignit de asta: se pare că s-a dezvoltat citind; a crescut, a devenit mai puternic în amvon Ascultători, dar au rămas în urmă, publicul și profesorul asistent s-au despărțit ca prieteni; profund mișcați, respectându-se profund unul pe altul, s-au despărțit cu lacrimi în ochi Personajul principal al lecturilor lui Granovsky este o umanitate extrem de dezvoltată, simpatie, deschisă la tot ceea ce este viu, puternică, poetică, simpatie, gata să răspundă la toate, iubirea este largă și cuprinzătoare, dragostea pentru ceea ce apare, pe care o primește cu bucurie și o iubește muribundul pe care îl îngroapă cu lacrimi Nicăieri un cuvânt de ură nu a scăpat la nimic din lecturile sale; a trecut pe lângă sicrie, le-a deschis, dar nu i-a jignit pe morți Ideea îndrăzneață de a corecta cursul regal al vieții umane era departe de viziunea sa științifică, el s-a supus pretutindeni semnificației obiective a evenimentelor și s-a străduit doar să le dezvăluie sensul * Mi se pare că tocmai această natură a învăţăturii a stârnit astfel de lucruri Biblioteca "Runivers" participarea puternică a societății la lecturile lui Granovsky Să putem în toate epocile, între toate popoarele, în toate manifestările, să găsim cu dragoste nativul, umanul, să nu abandoneze frații, indiferent ce zdrențe ar fi ei, oricât de nerezonabil i-am găsi, să le vedem vaporii de ceață ai translucidenței temporare un început veșnic, adică un scop etern, este un lucru grozav pentru istoric De multe ori, când l-am ascultat pe Granovsky, mi-am imaginat viu pe Horatio, cu inima strânsă, povestind povestea lui Hamlet, lângă platforma pe care se sprijină trupul său În Horatio nu se gândește la reînviarea prințului, moartea lui Hamlet este un eveniment pentru el, el însuși, printre lacrimi, arată spre tânărul Fortinbras, căruia i s-a lăsat moștenirea purpuriului sângeros, dar nu poate refuza tristețea celor căzuți ; așa că în simpatia lui Granovsky pentru Evul Mediu nu exista nimic care să inverseze curentul, să se întoarcă înapoi Dragostea și simpatia pentru cei învinși sunt culmea victoriei Umbrele nemișcate, uitate de lumea plecată pe pământul noului, pot rezista cel mai puțin suflului cald al iubirii; ele înfloresc în umiditate ușoară, dându-se să potolească setea noilor generații Dar această iubire nu este ușor de realizat Istoricul rus stă pe un teren care îi face extrem de ușor să aibă o viziune obiectivă și simpatică asupra istoriei occidentale Gândul nostru necumpărat poate, luminând evenimentele medievale, să păstreze caracterul înalt al blândeții și milei, să pară împăcator și atot-iubitor: am fost străini de viața feudală a Europei, nu am dobândit nici o moștenire de atunci, nici boli de naștere Suntem pupatorii , luați de pe alt tărâm, care nu pot avea personalități împotriva nimănui, pentru nimeni Nu la fel pentru neamț: se luptă cu memoria lui, simte dragoste și ură rudă pentru el, fie va cădea sub povara unei moșteniri bogate, fie va trebui să renunțe la tatăl și la mama sa Trecutul Europei este încă viu pentru el: când intră în arenă, nu-l poate menține pe judecător; în loc de o

căldură sănătoasă în sufletul lui, există o dependență sau o flacără mistuitoare de critică, nemiloasă și necruțătoare Nu e nevoie să greșești: această mânie, această critică este și iubire, dar iubire dusă la extrem, geloasă, pedepsitoare, insultată Unilateralitatea pasională în istoria Occidentului este iertabilă pentru un occidental și ar fi ciudată pentru un rus De unde poate cineva care este dus în vârtejul evenimentelor, chiar în ciclul lor, să obțină imparțialitatea uniformă și înțeleaptă a privitorului? Nu ar fi asta mai jos sau mai sus decât demnitatea umană, nu ar fi necesar să devii Talleyrand sau Goethe pentru asta? - Sine ira et studio! ești tu Biblioteca "Runivers" Crezi că Tacitus a scris sine ira? Repet ceea ce am spus în prima mea scrisoare: nu există poziție mai obiectivă în raport cu trecutul Europei decât poziția unui rus Desigur, pentru a profita de ea, nu este suficient să fii rus, dar este necesar să atingi o dezvoltare umană universală, este necesar tocmai să nu fii exclusiv rus, adică să te înțelegi nu spre deosebire de Occident Europa, dar ca fraternă Conceptul de fraternitate nu absoarbe identitatea fraților, dar identitatea lor ca indivizi nu îi pune unii împotriva altora ca dușmani, ceea ce ar distruge fraternitatea Opoziția respingătoare a sinelui față de ceva nu poate ajunge la un punct explicativ; dușmănia este în esență subiectivă; a fi în opoziție înseamnă a refuza să înțelegi contrariul, pentru că înțelegerea este tocmai înlăturarea opusului Atâta timp cât gândul respinge gelos contrariul, este limitat de el ca extraterestru, iar acest extraterestru devine o piatră de poticnire aruncată pe toate cărările sale În "Cod" se spune: "Și dacă un judecător este dușman reclamantului, și prieten al pârâtului, nici reclamantul și pârâtul nu vor fi judecați de acel judecător" Ne este extrem de ușor să atingem această viabilitate legală: merită să ne dorim și să putem profita de poziția noastră Trecutul Europei nu ne tulbură nici ca o pierdere, nici ca o durere de conștiință: are un alt mare interes pentru noi Nu te deranjează înăuntru În timpul vieții, Amintiri inutile Și ceartă deșartă Granovsky (în ciuda reproșurilor care i-au fost făcute la începutul cursului) a înțeles perfect ce ar trebui să fie limba rusă despre cauza occidentală Nu a introdus niciodată în catacombele strămoșilor străini un singur cuvânt, nici o aluzie din disputele de astăzi ale moștenitorilor lor; nu pentru aceasta au luat în mâinile lor carta prăfuită a Evului Mediu pentru a-și găsi sprijin în ea pentru ei înșiși, pentru modul lor de a gândi; nu are nevoie de o învestitură medievală, el stă pe o altă bază Din aceasta, învățătura lui a primit acel caracter de sinceritate și conștiinciozitate, acea completitudine și plasticitate cu mai multe laturi, care se găsesc atât de rar în istorie; evenimentele, neasuprite de nicio teorie personală, au fost complet animate în povestea lui De multe ori am auzit întrebări absurde, de ce nu vorbește mai clar, că vrea să demonstreze care este scopul lui? El iubește feudalismul și se bucură de căderea lui etc Toate aceste întrebări sunt însă mai consistente decât cred ei: toate ființele vii Biblioteca "Runivers" este extrem de greu de înțeles tocmai pentru că o multitudine nenumărată de elemente și aspecte s-au fiert în ea într-un singur proces în mișcare; cel viu este adus la conștiință doar prin speculație sau contemplație, iar raționalitatea prudentă nu vede în ea decât dezordine, viața scapă de mâinile sale aspre Versatilitatea vieții aduce teamă și deznădejde oamenilor unilaterali, ei cer du pozitiv! Așadar, polipii, lipsiți de propria mișcare, își lipesc toată viața de o parte a pietrei și roade mușchiul care o acoperă Ar fi de zece ori mai ușor pentru aceste minți de nevertebrate să înțeleagă o poveste

trucată din orice punct de vedere; dar Granovski este prea mult istoric la suflet pentru a cădea într-o unilateralitate inutilă și a nu reuși să profite de poziția sa excelentă Istoria devine foarte ușor un instrument al Partidului Evenimentele trecutului sunt mute și întunecate, oamenii prezentului le luminează după bunul plac; trecutul, pentru a câștiga publicitate, trece prin laringele generației prezente și deseori se dorește să nu fie doar un organ al vorbirii altcuiva, ci un sufletor; face ca trecutul să dea mărturie falsă în favoarea propriilor interese O astfel de evocare a trecutului din mormânt este umilitoare, dar este posibil să scuzăm aceste încercări de carte neagră în anumite circumstanțe: feudalismul, puterea papală, aristocrația, statul mediu și așa mai departe, nu sunt doar subiecte de studiu și știință pentru Occidentul, ci bannerele petrecerilor, întrebări pe viață și pe moarte Ordonanța defunctului își are avocații în Europa care continuă procesul; dar în acest litigiu suntem mai puțin, mult mai puțin atinși decât chiar și statele nord-americane Acestea nu sunt disputele noastre și nu vrăjmășia noastră: intrăm în comuniune cu Europa nu în numele intereselor ei private și trecute, ci în numele marelui mediu uman universal la care ea și noi aspirăm; simpatia noastră este, de fapt, un presentiment al viitorului, care dizolvă în egală măsură în sine tot ceea ce este excepțional, fie că este romano-germanic sau slav Granovsky a trecut de o altă capcană, mai periculoasă decât prejudecățile din perspectiva evenimentelor feudale Familiar cu scrierile marilor gânditori germani, el a rămas independent El a definit perfect starea actuală a filosofiei istoriei în a doua lectură, dar nu a subordonat dezvoltarea vieții vreunei formule uluitoare; Granovsky privește starea actuală a vieții ca pe un mare moment istoric care nu poate fi cunoscut, care nu poate fi trecut cu impunitate, la fel cum este imposibil să rămâi în ea pentru totdeauna fără a deveni amorțit Pentru a indica în mod clar sensul istoric profund al nostru pre- Biblioteca "Runivers" cent, este suficient să spunem că, luând istoria ca un organism în curs de dezvoltare, el nu a subordonat niciodată evenimentele legii formale a necesității și granițelor artificiale Necesitatea era în povestea lui un gând secret al epocii; se simţea de departe, ca un fel de Deus implicitus , dăruind voinţă deplină şi desfătare deplină a vieţii Cei mai mari gânditori din Germania nu au scăpat de tentația de a construi forțat istoria bazată pe documente insuficiente și pe teorii unilaterale - acest lucru este de înțeles: partea gândirii speculative era mai aproape de sufletul lor decât o perspectivă istorică vie Necesitatea lor teoretică și dureroasă a fost adusă la absurd în scrierile vărului cândva foarte faimos În Cousin îl văd pe Nemesis răzbunându-se pe germani pentru dragostea lor de abstractizare, de formalism sec Nemții înșiși ar fi trebuit să izbucnească în râs când au citit unde îl duseseră pe acel Gal bun și nesofisticat care li se încredințase El a înțeles necesitatea într-un mod atât de extern, încât aproape a dedus gâtul strâmb al lui Alexandru cel Mare din formula generală pentru dezvoltarea omenirii Aceasta a fost o reacție la punctul de vedere al lui Voltaire, care, dimpotrivă, a făcut ca soarta lumii să depindă de conturul nasului Cleopatrei Granovsky promite să-și publice lecturile ; apoi, trimițându-ți cartea, voi încerca să analizez cursul în sine, să vorbesc despre el în detaliu Acum lasă-mă să termin - sper că nu te superi Biblioteca "Runivers" SCRISORI PRIVIND STUDIUL NATURII Natura este o bayadère care apare în fața ochilor spiritului El îi reproșează nerușinația cu care se expune și se predă ochilor spectatorilor; dar, după ce s-a arătat, se retrage pentru că a fost văzută, iar spectatorul se retrage pentru că a văzut-o

Colebrooke Sank hya, Philos, al hindușilor Dar tinerețea zeilor se ridică până la flacără și în brațele lui plutește și iubitul Coethe Hajaderc ПИСЬМО ПЕРВОЕ ЭМПИРИЯ ИДЕАЛИЗМ Slavă lui Ceres, Pomonei și rudelor lor! În sfârșit nu sunt cu voi, dragi prieteni! Sunt singur în sat Îmi doream de moarte să mă odihnesc departe de toată lumea Nu se poate spune că venerabilele persoane pe care le-am lăudat acum au fost foarte copleșite pentru primirea mea: ploaia toarnă zi și noapte, vântul rupe obloane, nu se poate face un pas din camera, și - un lucru ciudat! - cu toate acestea, am prins viață, mi-am revenit, am oftat mai vesel - am găsit la ce mă duceam Ieși seara la balcon, nimic nu îți interferează cu vederea; respiri aerul umed-viu, saturat de suflarea pădurilor și a pajiștilor, asculți zgomotul pădurilor de stejar - și sufletul tău e mai ușor, mai nobil, mai strălucitor; un fel de tăcere evlavioasă în jurul calmează, împacă Așa că se pare că de ani de zile nu aș fi plecat de aici Prevăd că nu-ți va plăcea trucul meu idilic: "O persoană nu trebuie să trăiască singură, acesta este egoism, zbor; acestea sunt frazele bătute ale unui genevan nebun care considera viața urbană a vremii sale ca fiind artificială, de parcă formele lumii istorice nu ar fi atât de naturale ca formele lumii fizice În primul rând, în ceea ce privește zborul, este rușinos pentru un războinic să fugă în timp de război; iar când pacea durabilă domnește prosper, de ce să nu trăiești în vacanță? În al doilea rând, în ceea ce îl privește pe Rousseau, nu pot accepta necondiționat ca minciună ceea ce spune despre artificialitate în viața societății sale contemporane: incomod, forțat, dărăpănat pare artificial Rousseau a realizat că lumea, a lui Biblioteca "Runivers" înconjurător, tulburat; dar, nerăbdător, indignat și jignit, nu înțelegea că templul unei civilizații învechite avea două uși De teamă să se sufoce, s-a repezit prin ușile prin care au intrat, și a fost epuizat, luptându-se cu curentul, care s-a repezit direct împotriva lui Nu și-a dat seama că restaurarea sălbăticiei primitive este mai artificială decât o civilizație care și-a ieșit din minți Chiar mi se pare că modul nostru de viață, mai ales în orașele mari precum Londra sau Berlin, nu este încă foarte natural; probabil că se va schimba în multe feluri: omenirea nu a dat un abonament pentru a trăi mereu, așa cum este acum; viața în curs de dezvoltare nu are nimic prețuit Știu că formele lumii istorice sunt la fel de naturale ca și formele lumii fizice! Dar știți că în natura însăși, în acest prezent etern fără pocăință și speranță, viu, în curs de dezvoltare, renunță constant la forma trecută, dezvăluie ca nefiresc organismul care ieri a satisfăcut pe deplin? Gândiți-vă la metamorfoza insectelor, exemplul etern al fluturelui și al crisalidei Când prezentul este susținut doar de trecut, este prost susținut Petru cel Mare a dovedit solemn că trecutul, exprimat de întreaga țară, este de nesuportat împotriva voinței unei singure persoane care acționează în numele prezentului și al viitorului Ironia legală de acum mulți ani nu este recunoscută de viață; Dimpotrivă, prescripția, din punctul de vedere al naturii, dă un singur drept - dreptul de moarte Vedeți, am chef să rezonez? Aceasta este acțiunea unui rural far niente Dar Dumnezeu să o binecuvânteze, cu viață de oraș! Nici nu m-am gândit să vorbesc despre ea; mai bine, din moment ce este timp, voi începe scrisorile odată promise despre starea actuală a științei naturii Îți amintești de nesfârșitele noastre dispute din epoca studențească, în care de obicei încercam să înțelegem fenomenul vieții din două puncte de vedere abstracte și nu puteam ajunge niciodată nu doar la un rezultat rezonabil, ci chiar până la punctul de a ne înțelege pe deplin? Așa tratează filosofia, de partea ei, și știința naturii, de partea ei, natura, ambele cu o pretenție

ciudată de a poseda, dacă nu tot adevărul, atunci singura cale adevărată către ea Unul a profețit secrete de la o înălțime de neatins, celălalt s-a supus cu umilință experienței și nu a mers mai departe; unul față de celălalt nutreau ură; au crescut în neîncredere reciprocă; multe prejudecăți au prins rădăcini de ambele părți; au căzut atâtea cuvinte amare încât, cu toată voia lor, încă nu se pot împăca Filosofia și știința naturii se înstrăinează reciproc cu umbre și apariții, Biblioteca "Runivers" sugestiv, de fapt, frică și descurajare A trecut mult timp de când filosofia a încetat să asigure că prin intermediul unor vrăji poate invoca o entitate înstrăinată de existență? universalul care există fără particular? infinitul, precedând finitul etc ? Științele pozitive au micile lor fantome: acestea sunt forțe extrase din acțiuni, proprietăți luate pentru obiectul în sine și, în general, diverși idoli creați din orice concept care nu este încă înțeles: eheshri gratia - forță vitală, eter, putere calorică, altele electrice Totul a fost făcut pentru a nu se înțelege și au reușit complet acest lucru Între timp, a început să devină clar că filosofia fără științe naturale este la fel de imposibilă ca știința naturală fără filozofie Pentru a ne convinge de aceasta din urmă, să ne uităm la starea actuală a științelor fizice Pare a fi cel mai strălucit; ceea ce cu greu au îndrăznit să viseze la sfârșitul secolului trecut, se face sau se face sub ochii noștri Chimia organică, geologia, paleontologia, anatomia comparată au înflorit în secolul nostru din muguri mici în ramuri uriașe, dând roade care au depășit cele mai sălbatice speranțe Lumea trecută, ascultătoare de vocea puternică a științei, se ridică din mormânt pentru a mărturisi despre răsturnările care au însoțit dezvoltarea suprafeței globului; solul pe care trăim, această piatră funerară a unei vieți trecute, devine, parcă, transparent; cripte de piatră deschise; interiorul stâncilor nu a salvat ceea ce au păstrat Nu numai că scheletele pe jumătate degradate, pe jumătate fosilizate cresc din nou cu carne, dar paleontologia se străduiește * să dezvăluie legea corelației dintre epocile geologice și populația lor organică completă Atunci, tot ceea ce a fost odată în viață va fi reînviat în înțelegerea umană, totul va fi smuls din soarta tristă a uitării fără urme, iar ceea ce osul a degradat, a cărui existență fenomenală a dispărut complet, va fi restaurat în sălașul strălucitor al științei, în acest sălaş de linişte şi perpetuare a temporalului Pe de altă parte, știința a descoperit dincolo de limita vizibilă lumi întregi de detalii invizibile; i s-a dezvăluit acel monde des détails , posibilitate la care a visat generalul Bonaparte când a discutat la Cairo cu Monge și Geoffroy Sainte-Hilaire Naturistul, înarmat cu un microscop, urmărește viața până la ultima limită, o urmărește * Amintiți-vă lucrările lui Agassiz asupra peștilor fosili și lucrările lui Orbigny despre melci și alte principii ** "Notions de Philos, naturelle" de Geoffroy St - Hilaire Paris, (r) Biblioteca "Runivers" munca din culise Fiziologul de pe acest prag al vieții l-a întâlnit pe chimist, problema vieții a devenit mai precisă, mai bine pusă, chimia ne-a forțat să ne uităm nu numai la forme și modificările lor - a învățat în laborator să interoghem corpurile organice despre secretele lor Dincolo de succesele teoretice, succesele științelor fizice au dovezi răsunătoare în afara sălilor de clasă și academiilor; au înconjurat, împreună cu mecanicii, fiecare pas al vieții noastre cu descoperiri și comoditati Prin intermediul mașinilor, prin chemarea în acțiune a forțelor abandonate și pierdute, prin simplificarea producțiilor complexe și dificile, prin indicarea posibilității de a nu depune mai mult efort decât este necesar pentru atingerea scopului, ei participă la soluționarea celei

mai importante probleme sociale: ele oferă mijloacele pentru a elibera mâinile omului de munca grea continuă S-ar părea că după aceasta, știința naturii este lăsată să-și celebreze victoriile și să lucreze în justa conștiință a marelui perfect, așteptând cu calm succesele viitoare; de fapt nu chiar asa O privire atentă, fără prea mult efort, va vedea un fel de stângăcie în toate domeniile științelor naturale; le lipsește ceva, ceva care nu este înlocuit de o abundență de fapte; există o omisiune în adevărurile pe care le dezvăluie Fiecare ramură a științelor naturii duce în mod constant la o conștiință dureroasă că există ceva evaziv, de neînțeles în natură; că ei, în ciuda studiului pe mai multe laturi al subiectului lor, l-au recunoscut aproape, dar nu chiar și tocmai în aceasta, lipsind ceva, eludând constant, se prevede răspunsul care ar trebui să se transforme în gândire și, în consecință, să se asimileze cu omul alienitatea rebelă a naturii Conștiința celor spuse s-a strecurat în însăși expunerea științelor naturii; vei găsi adesea printre succese și descoperiri o plângere tristă; creșterea cunoștințelor, care nu are limite, condiționată din exterior de descoperiri întâmplătoare, experiențe fericite, uneori nu atât de mult mulțumește, cât asuprește mintea Strainătatea persistentă și involuntar recunoscută a obiectului, refuzând cu încăpățânare să cedeze, înfurie o persoană și, în același timp, o atrage la sine pentru o luptă continuă, pentru o cucerire pe care nu o poate face și pe care nu o poate părăsi Aceasta este vocea unui motiv plângător care nu se poate opri la jumătate, vocea naturae rerum în sine, străduindu-se să devină pe deplin iluminată în gândirea umană Probabil ați observat cu câtă grabă oamenii de știință naturii avertizează asupra limitelor părerilor lor, ca și cum ar fi teamă să audă întrebări la care nu pot răspunde; dar acest tip de limite eșuează Biblioteca "Runivers" telny; ridicate prin voinţă personală, ele sunt la fel de exterioare obiectului pe cât gardul ridicat prin dreptul de proprietate este străin de câmpul pe care se află Naturaliștii breslei spun cu voce tare și cu îndrăzneală că nu le pasă de cele mai naturale și legitime cerințe ale rațiunii, că o persoană nu ar trebui să se angajeze în ceea ce nu poate fi rezolvat * În cea mai mare parte, acest curaj este suspect: provine fie din îngustimea minții, fie din lenea; în altele, însă, are un început mai înalt pentru ei - acestea sunt mângâieri false cu care o persoană dorește să-și ferească propriii ochi de la rău, considerat incorigibil Din păcate, întrebările de acest fel nu pot fi legate de gât cu pietre - aruncate în apă și apoi uitate de ele; ele, ca un reproș de conștiință, ca umbra lui Banquo, împiedică să se bucure de sărbătoarea experimentelor, descoperirilor, a conștiinței meritelor adevărate și minunate, amintindu-i că nu există succes deplin, că subiectul nu a fost cucerit Într-adevăr, este cu adevărat posibil să ne liniștim din asumarea imposibilității cunoașterii? Aici un om de știință se oprește și uită la fel de dincolo de puterea lui ca un zgârcit de bani să știe despre o comoară îngropată în curtea lui și să nu o caute Niciunul dintre marii naturaliști nu a putut neglija cu calm această incompletitudine a științei sale; un misterios igno-tum i-a chinuit; ei au atribuit unei lipse de informații faptice caracterul evaziv al acesteia Pe lângă acest neajuns, credem că ceea ce îi împiedică este utilizarea mai timidă și mai inconștientă a formelor logice Oamenii de știință naturii nu vor să analizeze relația dintre cunoaștere și obiect, gândire și ființă, om și natură; înțeleg prin gândire capacitatea de a descompune un fenomen dat și apoi de a compara, direcționa, aranja în ordine ceea ce le-a fost găsit și dat; criteriul adevărului nu este deloc rațiunea, ci o certitudine sensibilă în care

ei cred; pentru ei, gândirea le apare ca o acţiune pur personală, complet exterioară obiectului Ei neglijează forma, metoda, pentru că le cunosc după definiții scolastice Le este atât de frică de învăţătura sistematică, încât nici măcar nu vor materialismul ca învăţătură; ar dori să se raporteze la subiectul lor destul de empiric, pasiv, observându-l; Este de la sine înțeles că acest lucru este la fel de imposibil pentru o ființă care gândește, precum este pentru un organism să ia hrană fără a o transforma Empirismul lor imaginar duce totuși la gândire, dar la gândire în care metoda este arbitrară și personală Ciudată afacere! Fiecare fiziolog cunoaște foarte bine importanța formei * Cine nu poate? Când? De ce? unde este criteriul? Napoleon considera bărcile cu aburi o imposibilitate Biblioteca "Runivers" și dezvoltarea sa, știe că conținutul prinde viață ca un organism armonios numai într-o anumită formă și nimănui nu i-a trecut prin minte că metoda în știință nu este deloc o chestiune de gust personal sau de vreo comoditate exterioară, că, dincolo de semnificațiile sale formale, este însăși dezvoltarea conținutului, embriologia adevărului, dacă vreți Acest silogism ciudat al științelor naturii nu a trecut neobservat Idealiştii i-au certat neîncetat pe empirişti, le-au călcat în picioare învăţătura cu picioarele lor fără trup şi nu au înaintat problema nici măcar un pas înainte Idealismul de fapt nu a făcut nimic pentru știința naturii Dați-mi voie să fac o rezervare! El a lucrat, a pregătit o formă infinită pentru conținutul infinit al științei actuale; dar ea nu a profitat încă de ea: aceasta este o chestiune de viitor vorbim în acest moment, dacă nu de un trecut complet, atunci de un moment trecător Idealismul a avut întotdeauna ceva insuportabil de îndrăzneț: o persoană care este convinsă că natura este o prostie, că tot ceea ce este temporar nu merită atenția lui, devine mândru, nemilos în unilateralitatea sa și complet inaccesibil adevărului Idealismul a crezut cu aroganță că nu trebuie decât să spună o frază disprețuitoare despre empirism și s-ar împrăștia ca praful; naturile înalte ale metafizicienilor s-au înșelat: ei nu au înțeles că empirismul se întemeiază pe un principiu larg, greu de zguduit de idealism Empiristii au realizat ca existenta subiectului nu este o gluma; că interacțiunea dintre sentimente și un obiect nu este o înșelăciune; că obiectele care ne înconjoară nu pot decât să fie adevărate pentru că există deja; s-au întors cu încredere în ceea ce este, în loc să caute ceea ce ar trebui să fie, dar care, lucru ciudat, nu se găsește nicăieri! Acceptau lumea și sentimentele cu o simplitate copilărească și îi chemau pe oameni să coboare din norii încețoșați unde metafizicii erau ocupați cu prostii scolastice; i-au chemat la prezent și la real; ei și-au amintit că omul are cinci simțuri, pe care se bazează relația sa inițială cu natura și și-au exprimat punctul de vedere asupra primelor momente de contemplare senzuală - singurul precursor necesar, adevărat al gândirii Fără empirism nu există știință, așa cum nu există știință în empirismul unilateral Experiența și speculația sunt două grade necesare, adevărate, reale ale aceleiași cunoștințe; speculația nu este altceva decât cel mai înalt empirism dezvoltat; luate în opoziţie, exclusiv şi abstract, ele nu vor conduce la acţiune mai mult decât analiza fără sinteză sau sinteza fără analiză Dezvoltat corespunzător, empirismul trebuie să treacă cu siguranță în speculație și abia apoi în speculație S A I Herzen, v Biblioteca "Runivers" Acesta nu va fi un idealism gol care se bazează pe experiență Experiența este cronologic primul lucru în materie de cunoaștere, dar are limitele ei, dincolo de care fie se rătăcește, fie trece în speculații Sunt două emisfere Magdeburg, care se caută una pe cealaltă și care, după întâlnire, nu pot fi sfâșiate de

cai Deși adevărul a ceea ce am spus este destul de simplu, este departe de a fi cunoscut; antagonismul dintre empirism și speculație, dintre știința naturii și filozofie, continuă Pentru a înțelege acest lucru, trebuie să ne amintim de vremea în care știința naturii s-a desprins de filozofie: aceea a fost în epoca solemnă și mare a renașterii științelor, când un om care crescuse din nou tânăr a simțit sânge fierbinte în vene și a început să discuta si studiaza tot ce il inconjoara cu gandurile lui; atunci toate mințile pozitive, practice, priveau indignate la scolastică; ei, așa cum se întâmplă întotdeauna în lovituri de stat, și-au uitat toate meritele și și-au amintit de singurul jug greu pe care ea l-a impus gândirii - și-au amintit cum ea, umilită, supusă, sub-autoritară, s-a ocupat cu interese goale, formale și a respins-o cu ură Rebeliunea împotriva lui Aristotel a fost începutul originalității noii gândiri Nu trebuie uitat că Aristotelul Evului Mediu nu a fost un Aristotel adevărat, ci tradus în moravurile catolice; era Aristotel cu tonsura n El, un păgân canonizat, a fost în egală măsură negat de Descartes și Bacon Vezi cu ce dispreț pătimaș vorbesc chimiștii secolului al XVII-lea despre metafizicii școlii și cu câtă bucurie proclamă drepturile experienței, observației, empirismului, cum nu vor să cunoască nimic în afara certitudinii senzoriale, cum tremură la tot ce seamănă cu lanțuri scolastice A devenit ușor și gratuit pentru ei, pentru că stăteau pe pământul pe care o persoană este destinată să stea; au găsit un punct de sprijin extern, un punct de plecare; l-au apărat cu gelozie și au mers pe drumul lor - un drum dificil, nisipos; nu le era frică de muncă - realitatea imuabilă a ocupațiilor lor îi fascina; natura, nesecat de bogată în fenomene, a fost suficientă multă vreme pentru curiozitatea lacomă; dar, este de la sine înțeles, naturaliștii au trebuit să ajungă inevitabil la limitele vederii lor, pentru că părerile lor erau înguste și într-adevăr au ajuns la ei; dar frica scolasticii a invins, ei nu ies din cerc, inchisi voluntar de ei Pentru filozofie i-a fost mai ușor să atingă bazele adevărate și reale ale logicii decât să-și îmbunătățească reputația Cu toate acestea, această restaurare a reputației ei s-ar putea Biblioteca "Runivers" nu se poate face decât în vremea noastră: drojdia scolastică abia acum începe să se stingă din ea Idealismul nu este altceva decât scolasticismul lumii protestante El nu a cedat niciodată empirismului într-un mod unilateral; nu a vrut niciodată s-o înțeleagă și, când a înțeles-o, i-a întins mâna cu gravitate, a iertat-o, a dictat condițiile păcii, în timp ce empiriştii nu s-au gândit deloc să-i ceară iertare Nu există nici cea mai mică îndoială că speculația și empirismul sunt deopotrivă vinovate pentru neînțelegerea reciprocă, iar scopul acum nu este deloc de a justifica o parte în detrimentul celeilalte, ci de a explica cum au ajuns în lupta celebrului pilda lui Menenius Agrippa , pentru a arăta că acesta este un fapt trecut, aparținând sicriului și istoriei, că este dăunător și absurd pentru ambele părți să continue această luptă Atât filosofia, cât și știința naturii au crescut din antagonismul lor temporar, au toate mijloacele în mâinile lor pentru a înțelege de unde a venit și în ce consta necesitatea ei istorică - doar un sentiment moștenit de dușmănie poate susține acuzații reciproce decrepite și mizerabile Au nevoie să se explice cu orice preț, să-și înțeleagă o dată pentru totdeauna atitudinea și să se elibereze de antagonism: orice exclusivitate este dureroasă, nu dă loc dezvoltării libere Dar pentru această explicație este necesar ca filosofia să renunțe la pretențiile sale brute la putere necondiționată și infailibilitate perpetuă Ea deține, pe bună dreptate, un loc central în știință, pe care îl poate

folosi pe deplin atunci când încetează să-l ceară, când dualismul, idealismul, abstracția metafizică triumfă sincer în ea însăși, când limbajul ei adult dezvăța timiditatea înaintea cuvintelor, din tremurul înaintea inferenței; puterea ei va fi atunci recunoscută mai mult decât va fi recunoscută de fapt; altfel, declara-te absolut cat vrei, nimeni nu o sa creada, iar stiintele private vor ramane cu conceptele lor federale* Filosofia dezvoltă natura și conștiința a priori, iar aceasta este puterea ei creatoare; dar natura și istoria sunt grozave pentru că nu au nevoie de acest lucru a priori: ele însele reprezintă un organism viu care dezvoltă logica a posteriori Ce este această localitate? Știința este una; nu există două științe, așa cum nu există două universuri; Din timpuri imemoriale, științele au fost comparate cu un copac ramificat - asemănarea este extrem de adevărată; fiecare ramură a copacului, chiar și fiecare mugur, își are sinele relativ * În istorie totul este relativ absolut; absolutul este irelevant, o abstractizare logică care devine imediat relativă dincolo de limitele logicii * Biblioteca "Runivers" fiind; pot fi confundate cu plante speciale; dar totalitatea lor aparține unui întreg, planta vie a acestor plante - copacul; îndepărtați ramurile - va fi un ciot mort, luați trunchiul - ramurile se vor destrăma Toate ramurile cunoașterii au originalitate, izolare, dar ceva dat, mergând înainte, nelegitimat de ele, cu siguranță a intrat în ele; sunt, de fapt, organe aparținând unei singure ființe; separă un organ de un organism și încetează să mai fie vehiculul vieții, devine un lucru mort, iar organismul, la rândul său, lipsit de organe, devine un cadavru distorsionat, un morman de particule Viața este unitatea păstrată a diversității, unitatea întregului și a părților; când legătura dintre ele este ruptă, când unitatea care leagă și păstrează este ruptă, atunci fiecare punct începe propriul său proces; moartea şi putrefacţia cadavrului este eliberarea completă a părţilor O altă comparație Științele particulare constituie lumea planetară, care are un centru cu care este legată și de la care primește lumină; dar, vorbind astfel, nu vom uita că lumina este opera a două momente, și nu a unuia; fără planete nu ar exista soare Această corelație organică dintre științele actuale și filozofie este absentă în mintea anumitor epoci, iar apoi filosofia devine înfundată în abstracțiuni, iar științele pozitive se pierd în abisul faptelor Asemenea limitări trebuie să găsească mai devreme sau mai târziu o cale de ieșire: empirismul va înceta să se mai teamă de gândire, gândul, la rândul său, nu se va da înapoi de străinătatea imobilă a lumii aparențelor; atunci numai obiectul introductiv va fi complet învins, căci nici metafizica abstractă, nici științele particulare nu-i pot face față: numai filosofia speculativă, crescută pe empirism, este o forjă teribilă, în fața focului căreia nimic nu poate rezista Științele particulare sunt finite, sunt limitate de două care se mișcă înainte: obiectul, care stă ferm în afara observatorului și personalitatea observatorului, direct opusă obiectului Filosofia înlătură personalitatea și obiectul prin logică, dar înlăturându-le, le păstrează Filosofia este unitatea științelor particulare; ele se varsă în ea, sunt hrana ei; timpul modern aparține concepției care consideră filosofia separată de științe; este ultima operă criminală a dualismului; aceasta este una dintre cele mai adânci tăieturi ale bisturiului său În lumea antică nu a existat o luptă fără lege între filozofie și științele particulare; a venit mana in mana din Ionia si a ajuns la apoteoza la Aristotel* Dualismul, care era gloria scolasticii, purta * Socrate se uita la păianjeni fizici ca filolo-ul nostru; dar a fost o scuipă temporară Biblioteca "Runivers" în sine, ca o consecință

necesară, dizolvarea în idealism abstract și empirism abstract; și-a tras cuțitul nemilos între cei mai nedespărțiți, între gen și indivizibil, între viață și vii, între gânditor și cei care gândesc; și nu mai avea nimic pe ambele părți, sau, mai rău, fantome, luate drept realitate, filozofie, care nu se bazează pe științe particulare, pe empirism - o fantomă, metafizică, idealism Empirismul care se satisface în afara filosofiei este o colecție, un lexic, un inventar sau, dacă nu este așa, nu este adevărat în sine O vom vedea acum Un fapt care iese în ochi în științele fizice este că oamenii de știință natural spun doar că nu părăsesc empiricul și, de fapt, aproape niciodată nu rămân în el; trec dincolo de limitele cunoașterii experimentale, fără a da socoteală despre ceea ce fac; este imposibil să mergi inconștient în științe fără a te rătăci; pentru a depăși cu adevărat limitele oricărui moment logic, trebuie măcar să înțelegem care este exact limitarea formei epuizate: nimic în lume nu confundă conceptele atât de mult decât o ieșire inconștientă dintr-un moment în altul Cât timp știința naturii rămâne cu adevărat în limitele empirismului, ea dagherotipează excelent natura, ea traduce existentul, particularul, fenomenalul într-un limbaj universal; este un cadastru detaliat și necesar al imobilului științei, este un material capabil de dezvoltare ulterioară, care, totuși, poate să nu existe de foarte mult timp; este într-adevăr greu, aproape imposibil, să rămânem în limitele unui asemenea empirism; asta necesită un abis al reținerii, un abis al sacrificiului de sine, geniul lui Cuvier sau prostia vreunui specialist îngust la minte Naturaliștii, care exaltă atât de tare și neîncetat experiența, de fapt, se obosesc curând de partea descriptivă Evident, ei nu vor să se țină de o singură listă conștiincioasă; ei simt că aceasta nu este știință, se străduiesc să amestece gândirea în materia experienței, să lumineze cu gândul ceea ce este întunecat în ea și aici de obicei se încurcă și se pierd în categorii prost înțelese, merg în zadar, nu dau o relatare a acțiunilor lor, le este frică să renunțe la un obiect dat de certitudinea senzorială, fără a observa că acesta s-a schimbat de mult; le este frică să aibă încredere în gândire și, duși involuntar în fluxul mișcării dialectice, descompun subiectul în definițiile sale opuse, pierzând posibilitatea de a lega începuturile deconectate stremle Biblioteca "Runivers" Dorința de a ieși din empirism este destul de firească: exclusivitatea este contrară spiritului uman Animalul are o relație pur empirică cu natura, dar pe de altă parte, animalul se raportează doar practic la lumea înconjurătoare; nu se mulțumește cu o examinare pasivă a produselor naturale și le mănâncă sau pleacă Omul simte o nevoie irezistibilă de a urca de la experiență la asimilarea perfectă a dat de cunoaștere; altfel, acest dat îl asuprește, el trebuie transferat (subir), ceea ce este incompatibil cu libertatea spiritului De aceea, cei mai înverșunați dușmani ai logicii și filosofiei nu s-au putut salva de visele teoretice, uneori neinferioare ca absurditate celui mai transcendental idealism Oare chimiștii nu aveau propria lor "quinta essentia", propriul "gaz universal", propriile lor teorii de origine, propria lor teorie a metalelor, propria lor teorie a flogistului etc ? Faptul este că o persoană se află mai mult în lumea sa de vise teoretice decât în multe diferențe de fapte Colectarea materialelor, analiza, studiul acestora sunt extrem de importante; dar masa de informații nearsă de gândire nu satisface mintea Faptele și informațiile reprezintă documentele necesare anchetei în curs, dar procesul și verdictul sunt înainte; el se va baza pe acte, dar se va pronunta pe al lui Faptele sunt doar o acumulare de material omogen, și nu o creștere vie, oricât de completă ar fi suma părților

Empiriştii, înţelegând acest lucru instinctiv, trec la abstracţii raţionale, gândindu-se împreună cu ei să înţeleagă întregul în părţi; astfel ei pierd lucrul care există cu adevărat, înlocuindu-l cu distrageri care există doar în minte Dacă ar avea sincer încredere în gândire, i-ar scoate din unilateralitate prin aceeași necesitate dialectică care îi forța să treacă de la ființa imediată la mijloacele raționale; i-ar conduce la conștiința finității unei astfel de cunoștințe, la conștiința absurdului - să se oprească în ciclul fără speranță al cauzelor și efectelor, în care fiecare cauză este o acțiune și fiecare acțiune este o cauză, într-o ciudată separare a formă și conținut, forță și manifestare, esență și ființă Dar ei nu au încredere în gândire; și mai mult: văzând încercări nereușite de a ajunge la adevăr prin intermediul mișcării raționale, ei sunt mai puternic prejudiciați împotriva oricărei gândiri; se pocăiesc că au pierdut timp în afara domeniului empiric Dar de ce folosesc acțiuni logice fără să-și dea seama de sensul lor? Își imaginează că, dacă trec de la empirism la explicații, atunci întregul subiect este intact și păstrat; în timp ce categorii abstracte Biblioteca "Runivers" rii nu au puterea de a-l scoate așa cum este, rațiunea, ca un proiectil galvanic, fie nu acționează deloc, fie acționează, descompunându-l în două opuse - indiferent de rezultat, este unilateral, este o parte integrantă, În această ceață, empiristii se ridică în mijlocul mișcării raționale și nu merg mai departe, între timp, acest mediu este adevărat doar ca o tranziție, ca o cale, al cărei scop este să fie străbătut; dacă am înțelege sensul științei raționale, atunci bariera iluzorie dintre experiență și speculație ar fi distrusă de la sine; acum empirismul se uită la filozofie și filozofia privește empirismul tocmai prin acest mediu și se vede cu trăsături distorsionate: empirismul, întâmpinând un adevăr rațional trunchiat, invalid, crede că aceasta este vina gândirii însăși; filozofia o ia ca rezultat al cunoașterii experimentale A sta pe reflecție este mai rău decât a te opri pe empirism: tot ceea ce este absurd, tot ceea ce ridicol întâlnești în științele fizice, provine tocmai din reflecții exterioare și teorii explicative* * Îmi las mai târziu să arăt câteva exemple izbitoare ale absurdităților teoretice ale științelor pozitive; acum vă voi semnala doar toate cursurile de fizică existente: Biot, Lame, Gay-Lussac, Despres, Pulse etc , etc Chimia se preocupă mai mult de afaceri, tema ei este mai concretă, mai empirică; dar fizica este mai abstractă în întrebările sale și, prin urmare, reprezintă triumful teoriilor explicative ipotetice (adică acelea despre care se știe dinainte ca fiind un nonsens) Încă de la început, subiectul empiric piere în fizică; sunt câteva proprietăți comune: materie, forțe; apoi se introduc niște agenți externi: electricitate, magnetism etc , s-au încercat chiar să personifice căldura săracă - în putere calorică - antropomorfismul grec al naturii, numai sec, inelegant Dar teoria luminii? Două teorii opuse ale luminii, ambele infirmate, ambele recunoscute, pentru că sunt fenomene care se explică după una, iar altele - după alta! Și indiferent cum o definesc: atât lichid, cât și forță, și fără greutate! De ce este un lichid când este lipsit de greutate - și un lichid atât de ușor? De ce granitul nu este considerat un lichid greu? Și ce definiție jalnică a imponderabilității! Ușoare, în plus, și deloc mirositoare? Nici puterea nu este mai bună! De ce să nu spui: lumina este acțiune? Totul poate fi redus la forță ca o cauză suficientă a fenomenului De ce Picto nu numește sunetul lichid sau forță (deși Gassendi a vorbit despre atomii sunetului)? De ce nimeni nu numește conturul corpului forma sa lipsită de greutate? Se va obiecta că forma este inerentă corpului, sunetul

este comoția aerului Dar a văzut cineva întreaga societate a imponderata lium în afara trupurilor, doar de unul singur? - "Da, toate acestea sunt doar definiții temporare pentru a nu te rătăci cumva; noi înșine nu acordăm importanță acestor teorii Foarte bine, dar cândva trebuie să studiem cu seriozitate și sensul fenomenelor; nu poți glumi totul: acceptând ipoteze nefondate pentru uz practic, vom fi în cele din urmă complet confuzi Această metodă dăunează groaznic studenților, dându-le cuvinte în loc de concepte, ucigând întrebarea din ei cu o falsă satisfacție "Ce este electricitatea?" - Lichid fără greutate Nu ar fi mai bine dacă elevul ar răspunde: "Nu știu"? Biblioteca "Runiverse" Naturaliştii care au ajuns în mişcarea intelectuală îşi imaginează că analiza, analogia şi în cele din urmă inducţia, ca o dezvoltare ulterioară a ambelor, sunt singurele mijloace de cunoaştere a subiectului, lăsându-l intact aşa cum era; și asta este exact ceea ce nu este necesar și imposibil În primul rând, analiza nu lasă piatra neîntoarsă în subiectul dat și de fiecare dată termină prin a reduce ceea ce este dat de empirism la universalităţi abstracte; are dreptate: isi face treaba; cei care îl folosesc fără să dea seama de acțiunea ei și se opresc asupra ei greșesc În al doilea rând, dorința de a lăsa un obiect așa cum este și de a-l înțelege fără a-l rezolva în gând, nu este doar un illogism, ci pur și simplu o absurditate: un anumit obiect, un fenomen rămâne inviolabil dacă o persoană, fără să se gândească la el, privește la ea când îi este indiferent; dacă o numeşte, atunci nu o mai lasă în sfera particularităţilor, ci o ridică în universal Cum se poate înțelege semnificația unui fenomen fără a-l implica într-un proces logic (fără a adăuga nimic din sine, așa cum se spune de obicei)? Procesul logic este singurul mijloc universal de înțelegere umană; natura nu conține tot sensul ei - acesta este caracterul ei distinctiv; este gândirea care o completează și o dezvoltă; natura este doar existență și este separată, ca să spunem așa, de ea însăși în conștiința umană pentru a-și înțelege propria ființă; gândirea nu face un adaos străin, ci continuă dezvoltarea necesară, fără de care universul nu este complet, însăși dezvoltarea care începe cu lupta elementară, cu afinitate chimică și se termină cu creierul autocunoaștere al capului uman Ei vor să facă din mintea un receptor pasiv, un fel special de oglindă care să reflecte dat fără să-l schimbe, adică în toată contingența ei, fără a asimila, prostește, fără sens; iar dat, existând în timp și spațiu, vor să facă un principiu activ - acesta este direct opus ordinii naturale De aceea, de fapt, nu reușește niciodată: imaginându-și mergând pe cap, ei merg pe picioare A explica un obiect în exterior înseamnă a admite că este imposibil să-l înțelegi; a explica un obiect prin similitudine este uneori un mijloc util, dar în cea mai mare parte unul sărac: nimeni nu recurge la analogie dacă își poate exprima clar și simplu gândul Nu e de mirare că francezii spun: comparaison n'est pas raison l De fapt, strict logic, nici obiectul, nici conceptul său nu contează dacă sunt similare cu ceva sau nu: din faptul că două lucruri sunt asemănătoare între ele în aspecte cunoscute, nu există încă un drept suficient pentru a concluziona despre asemănarea necunoscutului aspecte În ce greșeli grave, de exemplu, a căzut geologia, Biblioteca "Runivers" dorind să generalizeze faptele derivate din studiul Alpilor la alte benzi! Când o lege generală este cunoscută, atunci o cauți într-un anumit caz, nu prin analogie cu alte fenomene, ci prin necesitate logică Adesea, analogia înlocuiește o viziune empirică a alteia; aceasta se numește pur și simplu a-și abate ochii Aștepți, de exemplu, o explicație despre modul în care un senzorial comun transmite unui

nerv, un nerv către mușchi, mișcarea sufletului tău și, în loc de un concept, îți strecoară imaginea unui muzician, corzi întinse care transmit imaginația unui artist; o întrebare simplă devine complicată; acest similar poate fi din nou redus la ceva similar, iar obiectul original se va pierde complet în asemănarea: aceasta este aceeași metodă prin care un portret uman al unui număr de copii similare este redus la imaginea unui fruct Aici aparțin ideile forțate constrânse, parcă pentru o mai mare claritate: "Dacă ne imaginăm că un fascicul de lumină este format din bile infinite de eter care se ating unele de altele " De ce să-mi imaginez că lumina soarelui cade peste mine precum se rostogolesc copiii ouă, când sunt sigur că nu este așa? În științele fizice, se obișnuiește să se permită ipoteze de acest fel, adică minciuni condiționate pentru explicație; dar minciuna nu rămâne în afara explicaţiei (altfel nu ar fi deloc nevoie), ci pătrunde în ea, iar în locul adevărului se obţine un amestec ciudat de adevăr empiric cu falsitatea logică; această minciună este dezvăluită mai devreme sau mai târziu și, în dreptate, face să se îndoiască de adevărul lipit cu ea; chimia și fizica acceptă atomii - în urmă cu aproximativ douăzeci de ani, atomii au stat la baza tuturor cercetărilor chimice Acceptându-le, sunteți de obicei avertizat pe prima pagină că oamenilor de știință naturală, de fapt, nu le pasă dacă corpurile sunt într-adevăr formate din cereale extrem de indivizibile, invizibile, dar care au proprietăți, volum și greutate sau nu, că sunt acceptate ca așa pentru comoditate Prin o astfel de acceptare leneșă, ei înșiși și-au renunțat la teoria; ei sunt de vină pentru faptul că filozofia trecută ataca atomismul cu amărăciune răutăcioasă; ea îl considera în forma proastă în care atomismul a fost expus în introducerile la cursurile de fizică și chimie Vechii atomişti nu glumeau deloc cu atomii; plecând dintr-un punct de vedere, deși unilateral, dar necesar în dezvoltarea de ansamblu, atomismul a ajuns armonios și consecvent; atomul era opus de ei vederii eleatice, care dizolva tot ce există în abstracții; în atomi au văzut centralitatea omniprezentă a materiei, individualizarea nesfârșită Biblioteca "Runivers" al lui, pentru el însuși fiind, ca să spunem așa, fiecare punct Acesta este unul dintre punctele cele mai fidele, esențiale în înțelegerea naturii: în conceptul său se află în mod necesar această prăbușire și integritate a fiecărei părți, precum și continuitatea și unitatea; este de la sine înțeles că atomismul nu epuizează conceptul de natură (și în aceasta seamănă cu dinamismul); pierde unitatea universală; în dinamism, părțile sunt șterse și pier; sarcina este de a fuziona toate aceste scântei auto-existente într-o singură flacără, fără a le priva de originalitatea lor relativă Dinamismul și atomismul au apărut, la intrarea în epoca noastră, solemn, enorm, în esența atotconsumătoare a lui Spinoza și în monadologia lui Leibniz Acestea sunt două fațete maiestuoase, aceștia sunt doi stâlpi herculeeni ai gândirii renăscute, înălțați nu astfel încât să fie imposibil să mergem mai departe, ci să fie imposibil să ne întoarcem Vom avea ocazia să vorbim în scrisorile viitoare despre monadologie, despre atomii lui Gassendi, dar deja se vede din aceasta că atomismul nu era o glumă pentru gânditori, că atomii reprezentau gândirea, adevărul, pentru ei; atomismul a constituit convingerea, credința lui Leucip, Democrit și alții Fizicienii, pe de altă parte, sunt de acord de la primul cuvânt că teoria lor, poate, este un nonsens, dar facilitează nonsensul Și de ce trădează atomii și sunt de acord că poate exista o substanță care nu provine din atomi? Pe aceeași bază excelentă a lenei și indiferenței, pe care sunt acceptate tot felul de presupuneri! Pentru a fi sincer, acest lucru poate fi numit

cinism în știință Poulier spune: "Poate că vulcanii vor ejecta într-o zi corpuri ai căror atomi vor fi vizibili" Ce concept, atunci, asociază Poulier cu cuvântul "atom"? Între timp, alături de ei, patrona și binefăcătorul fizicii - matematica arată atât de logic, atât de clar o înțelegere conștientă și rațională a unor astfel de distrageri Matematica spune că o dreaptă este un număr infinit de puncte dispuse într-o anumită ordine; acceptă posibilitatea divizibilității infinite a spațiului; dar înțelege ceea ce spune, înțelege nu realitatea, ci posibilitatea abstractă a divizibilității; cu atât mai mult, în același timp înțelege atât extensia indispensabilă, cât și faptul că forma reală este o formă stereometrică; ia cu gândul un punct, o linie, o zonă și în limitele pe care le recunoaște De aceea, niciun matematician nu așteaptă un aerolit | ale cărui puncte ar fi vizibile sau a cărui suprafață ar cădea de pe corp De aceea, un matematician nu va face niciodată experimente de diviziune infinită, nici nu va rupe mica și nici nu va picura cerneală într-un butoi cu apă și apoi nu va speria copii calculând ce proporție de cerneală este în această picătură de apă El știe că, dacă divizibilitatea infinită ar fi de fapt posibilă, atunci nu ar fi infinită Fără îndoială, matematica a mers incomparabil mai departe în gândirea împotriva fizicii; o teorie a infinitezimale demonstrează acest lucru; ea nu putea șterge afinitatea cu logica, în ciuda tuturor eforturilor; totuși, nu trebuie uitat (cum fac matematicienii) că, pornind de la Pitagora, a fost dezvoltat în principal de filosofi; Descartes, Leibniz, chiar Kant au reînviat-o și, desigur, nu a fost întâmplător că Leibniz a trecut de la monadologie la diferențiale Dar să revenim la subiectul nostru Naturaliştii sunt gata să facă experimente, să muncească, să călătorească, să-şi pună viaţa în pericol, dar nu vor să-şi dea osteneala să gândească, să raţioneze despre ştiinţa lor Am văzut deja cauza acestei frici-gând; abstractitatea filozofiei și disponibilitatea ei constantă de a trece în misticismul scolastic sau în metafizica goală, izolarea sa imaginară în sine, mulțumirea ei, care nu are nevoie nici de natură, nici de experiență, nici de istorie, ar fi trebuit să respingă oamenii care s-au dedicat științelor naturale Dar, din moment ce orice unilateral produce neghină împreună cu fructele sale, științele naturii au trebuit să plătească și pentru îngustimea perspectivei lor, în ciuda faptului că a fost împinsă de îngustimea părții opuse Teama de a se încredința gândirii și imposibilitatea de a cunoaște fără a gândi s-au reflectat în teoriile lor; sunt personale, tremurătoare, nesatisfăcătoare; fiecare nouă descoperire amenință să le distrugă; nu se pot dezvolta, ci sunt înlocuite cu altele noi Luând orice teorie ca o chestiune privată, exterioară subiectului, ca un aranjament convenabil de detalii, naturaliștii deschid ușa către scepticismul mortal și uneori către absurdități uluitoare Fenomenul homeopatiei, de exemplu, nu este surprinzător în sine: în orice moment și în toate ramurile cunoașterii, au existat încercări ciudate de noi învățături în care un mic adevăr se cuibărește invariabil într-o uriașă minciună; nu este de mirare că doamnelor și minților paradoxale le plăcea să trateze cu cereale: credeau în homeopatie pentru că este absolut incredibilă Dar cum se poate explica despărțirea care i-a cuprins pe doctorii învățați în urmă cu zece ani? S-au înființat clinici homeopate, s-au publicat reviste, cataloage de cărți au avut o rubrică specială "Homoopathische Arzneikunde" Există un singur motiv: medicina, ca toate științele naturii, cu toată bogăția de materiale de observație, [nu va] ajunge la capăt de dezvoltare la care omul tânjește ca început dătător de viață adevărul și singurul care îl poate satisface

Oamenii de știință naturală și medicii se referă întotdeauna la faptul că nu sunt încă la înălțimea teoriei, că nu au adunat încă toate faptele, nu au fost făcute toate experimentele etc Poate că materialele colectate sunt într-adevăr insuficiente, chiar și probabil; dar, în afară de faptul că există un număr infinit de fapte, și că, oricât le-ai aduna, nu vei ajunge la final, asta nu ne împiedică să punem corect întrebarea, să dezvoltăm cerințe reale, concepte adevărate despre relația gândirii cu ființa * Acumularea de fapte și aprofundarea sensului nu se contrazic câtuși de puțin Tot ce trăiește, se dezvoltă, crește în două direcții: crește în volum și în același timp este concentrat; dezvoltarea în exterior este dezvoltare în interior: copilul crește în trup și devine mai înțelept; ambele evoluţii sunt necesare una pentru cealaltă şi se suprimă reciproc numai atunci când sunt superioare unilateral Știința este un organism viu, prin intermediul căruia esența lucrurilor, separată în om, se dezvoltă până la perfecționarea autocunoașterii; ea are aceleași două înălțimi; creșterea din exterior cu observații, fapte, experiențe - aceasta este hrana ei, fără de care nu ar putea trăi; dar achiziţia externă trebuie procesată de principiul intern, care singur dă viaţă şi sens masei de informaţie care se cristalizează Creșterea propriu-zisă, ca o soluție precipitantă, crește constant, ridicând în liniște straturi de-a lungul unui grăunte de nisip, nu pierde nimic din ce a căzut înainte, este întotdeauna gata să primească una nouă, fără, totuși, să facă nimic mai mult decât primirea; este o dezvoltare a succesului infinit, o mișcare directă, nemărginită, apatică, potolește și intensifică setea în același timp, pentru că în spatele șirurilor de detalii se deschid rânduri noi etc ; numai în acest fel este imposibil să se realizeze cunoașterea completă și adevărată, iar aceasta este calea exclusivă a științelor actuale Mintea, acţionând normal, dezvoltă autocunoaşterea; îmbogățit cu informații, descoperă în sine acel centru ideal de care totul este legat, acea formă infinită care va folosi tot ceea ce dobândește pentru împlinirea de sine plastică, acea monada dătătoare de viață care, cu puterea ei, parcurge calea rectilinie și nesfârșită a dezvoltare empirică fără scop și îi dă o metaforă nu în afara, ci în interiorul propriu; acolo și numai acolo i se dezvăluie omului adevărul a ceea ce există, iar acest adevăr este el însuși, ca rațiune, ca un * Deși Alexandru cel Mare i-a trimis lui Aristotel tot felul de animale, probabil că le cunoștea mai puțin decât Lamarck, ceea ce nu l-a împiedicat să împartă animalele în Schorophora și Namatofora, iar acest lucru coincide cu Vertebrata și A vertebra ta a lui Lamarck Biblioteca "Runivers" Aceasta este gândirea, în care informația empirică curge din toate părțile pentru a-și găsi începutul și ultimul cuvânt Acest motiv, acest adevăr esențial, această autocunoaștere în curs de dezvoltare - numiți-o filozofie, logică, știință sau pur și simplu gândire umană, empirism speculativ sau orice doriți - transformă continuu empiricul dat într-un gând clar, luminos, asimilează tot ce există , dezvăluindu-și ideea Omul nu are alte categorii de înțeles decât categoriile rațiunii; științele private, luptă împotriva logicii, luptă cu instrumentele ei, chiar transferă erorile logicii formale asupra lor* Poziția ciudată a științelor naturii în ceea ce privește gândirea nu poate continua mult timp: sunt atât de bogate în fapte, încât punctul lor de vedere devine din ce în ce mai clar, fără tragere de inimă Ei vor trebui inevitabil să rezolve, în mod sincer și nu în glumă, problema relației dintre gândire și ființă, știința naturii și filozofie și să exprime cu voce tare posibilitatea sau imposibilitatea de a cunoaște adevărul, să admită că capul uman este atât de aranjat

încât doar își imaginează adevărul, pare de așa natură încât nu poate cunoaște pe deplin, sau știe doar subiectiv, că, în consecință, cunoașterea umană este un fel de nebunie generică, și atunci trebuie să-și încrucișeze mâinile cu Sextus Empiricus și, zâmbind rece, să spună: " Ce prostie sunt toate astea!" - sau să înțelegi tot ceea ce respinge o astfel de viziune, să înțelegi că înțelegerea omului nu este în afara naturii, ci este înțelegerea naturii despre sine, că rațiunea lui este într-adevăr una, rațiune adevărată, așa cum totul în natură este adevărat și real în diferite moduri grade și că, în cele din urmă, legile gândirii sunt legi conștiente ale ființei, că, în consecință, gândirea nu constrânge câtuși de puțin ființa, ci o eliberează; că o persoană nu își dezvăluie mintea în toate pentru că este deșteaptă și își aduce mintea peste tot, ci, dimpotrivă, este inteligentă pentru că totul este inteligent; realizând acest lucru, va trebui să renunțăm la antagonismul absurd cu filosofia Spuneam că științele actuale aveau tot dreptul să se îndepărteze de vechea filozofie; dar această frază unilaterală, pentru care sensul istoric este foarte important, dacă nu complet evitat, atunci în mod clar "agonizează" Filosofia, incapabilă să recunoască și să înțeleagă empirismul, mai rău decât atât, capabilă să se descurce fără ea, era rece ca gheața, inuman de strictă; legile descoperite de ea erau atât de ample încât toate atacurile private * Așadar, forțe abstracte, cauze, polarizare, repulsie și atracție - toate acestea au trecut în fizică din logică, din matematică și, bineînțeles, luate fără critică, fără legătură, și-au pierdut sensul real Biblioteca "Runivers" iată dintre ei; nu s-a putut scăpa de dualism și, în cele din urmă, a ajuns la ieșire: ea însăși a mers spre empirism, iar dualismul coboară umil de pe scenă sub forma idealismului romantic - un fenomen mizerabil, sărac, fără viață, care se hrănește cu sângele altcuiva Această școală este ultimul reprezentant al scolasticii reformiste; tânjește în zadar după altceva, inaccesibil, inexistent, după fecioare frumoase fără corp, după îmbrățișări fierbinți fără brațe, după sentimente fără sâni și în curând vor spune despre ea ca o nebună Kozlova: A așteptat, a așteptat Nu a așteptat și a murit! Gânditorii și naturaliștii încep să înțeleagă că nu au ieșire unul fără celălalt Ei adesea, fără să știe, se întâlnesc în temeliile lor principale, se opresc asupra acelorași întrebări; ce îi împiedică să se explice pe deplin? Lenea, concepte gata făcute, prejudecăți care merg din generație în generație și sunt la fel de puternice de ambele părți Prejudecățile sunt un mare lanț care ține o persoană într-un anumit cerc limitat de concepte osificate; urechea s-a obișnuit cu ele, ochiul s-a uitat atent, iar absurdul, profitând de drepturile de prescripție, devine adevărul general acceptat Merită să o demontați? Este mai liniștit, fără gânduri, fără discuții, să repeți judecăți moștenite, care ar fi putut fi relativ corecte la vremea lor, dar au supraviețuit adevărului lor Oamenii de știință și filozofii breslei dobândesc o anumită gamă de concepte, o anumită rutină din care nu pot scăpa Ca ucenici, ei încă iau principiile de bază despre credință și nu se mai gândesc niciodată la ele; ei sunt siguri că s-au terminat cu ele, că acesta este alfabetul, care este ridicol și nu trebuie acordată atenție Din generație în generație, se transmit definiții scolastice, împărțiri, termeni și încurcă sensul pur și direct al începătorului, închizându-i pentru mult timp, adesea pentru totdeauna, posibilitatea de a scăpa de ei Să nu credeți că doar mințile limitate plătesc un omagiu prejudecăților castei lor - deloc! Când Goethe a descoperit, descris, desenat osul intermaxilar uman, celebrul Camper i-a spus: "Toate acestea sunt minunate, dar os intermaxillare nu există în

maxilarul uman" Spunând asta, Goethe nu a suportat să adauge*: "Poate că vor numi aroganță tinerească atunci când un student neinițiat * "Werke lui Goethe", T XXXVI, Zur Osteologie etc , Biblioteca "Runivers" îndrăznește să-l contrazică pe stăpânul meșteșugului său și încearcă să demonstreze că are dreptate în ciuda lui; dar mulți ani de experiență m-au învățat să înțeleg altfel Frazele repetate veșnic se osifică în minte, devin în cele din urmă convingeri imobile, iar organele vederii devin plictisitoare Au existat exemple în care oameni excelenți din meșteșugul lor (Handwerk) au întors uneori câțiva din drumurile bătute, dar nu părăsesc niciodată principalul drum; le este frică de căi noi, totuși li se pare mai degrabă să rămână de cele vechi "Un om proaspăt", spune el în altă parte, "nu este cumpărat; ochiul lui sanatos poate vedea imediat ceea ce cel care priveste mai de aproape nu mai vede Dincolo de această supunere față de obișnuință și de mult acceptată, naturaliștii sunt opriți și reținuți de conceptul ciudat al dreptului personal în știință: inventează adevărul ca niște proiectile Geoffroy Saint-Hilaire, un om de geniu, a simțit fără îndoială mai clar decât alții nevoia de a întemeia știința naturii pe baze mai solide; a ajuns la ideea constructivă, la tipul universal, la unitatea în diversitatea lucrărilor naturale etc Dar, ține cont, el a vrut să facă toate acestea în afară de gândirea generică a omenirii; și-a imaginat că el însuși le va inventa pe toate, a cerut privilegiul de a o descoperi Ca și el, fiecare om de știință gânditor inventează un început de la sine, ia ca bază câteva gânduri care îi plac în mod deosebit, le parcurge toată cartea - și teoria este gata Întreruperea completă a științelor naturale și a filozofiei obligă adesea ani întregi de muncă pentru a descoperi aproximativ o lege cunoscută de mult într-o altă sferă, pentru a rezolva o îndoială de mult rezolvată: munca și efortul sunt cheltuite pentru a descoperi America a doua oară, pentru a asfalta poteca pe unde este o cale ferată Acesta este rodul fragmentării științelor, al acestui feudalism, care sapă în fiecare fâșie de pământ cu un meterez și își bate moneda în spate Filosoful nu vrea să cunoască faptele, se laudă cu necunoașterea intereselor practice și, de îndată ce începe să coboare de la legile sale universale la particularități, adică la realitate, se pierde; empiricist este opusul Cu toate acestea, de la începutul secolului nostru, a început să se audă cuvântul împăcare; s-a auzit pe bună dreptate: începe să cadă ceața O relatare a principalelor evenimente ale acestei reconcilieri va face obiectul unor viitoare scrisori; acum doar câteva cuvinte Până la sfârșitul secolului al XVIII-lea, în liniștea cabinetelor, în mintea gânditorilor, se pregătea aceeași răsturnare formidabilă și puternică, ca și în lumea politică Starea de spirit era teribilă; totul în jur s-a prăbușit - viața publică, conform Biblioteca "Runivers" concepte de bine și rău, încredere în natură, în om, în credință, iar în loc de consolare, filozofie critică și empirism sceptic Două neîncrederi, două scepticisme și ruine de jur împrejur Filosofia critică a dat o lovitură teribilă idealismului ; oricât de mult a luptat empirismul împotriva lui, idealismul a rezistat; dar un om a ieșit din mijlocul lui și, cu o lovitură grea, l-a așezat pe marginea mormântului Mare era acest om în logica lui nemiloasă, incoruptibilă; dezintegrarea sa cu dogmatismul a fost profundă, deliberată; el căuta un singur adevăr și nu s-a oprit la nimic; a înființat acele teribile furcule caudiene, numite antinomii, și a împins sub ele cu sânge rece cea mai sacră moștenire a gândirii umane Era imposibil ca idealismul să reînvie pe deplin după Kant, cu excepția unor fenomene particulare, anormale; toţi s-au plecat în faţa strălucirii lui puteri Dar această viziune este grea; Pieptul stoic al

lui Fichte era puternic, dar nici asta nu-l putea suporta; imposibilitatea cunoașterii necondiționate a pus o linie de netrecut între om și adevăr Dintr-o astfel de vedere, poți să înnebunești, să cazi în disperare Herder și Jacobi au încercat să salveze de la naufragiul lui Kant ideile dragi și dragi lor, dar sentimentul este un bastion prost într-o bătălie logică; În cele din urmă, a fost găsit cufărul neclintit, opunându-se calm și tăcut filozofiei critice cu realismul ei profund - era Goethe Era înzestrat cu o viziune eminamente directă asupra lucrurilor; știa asta și se uita la totul însuși; nu a fost un filosof de școală, un om de știință al breslei - a fost un artist gânditor; el a fost primul care a restabilit relația cu adevărat adevărată a omului cu lumea din jurul său; le-a dat naturaliștilor un mare exemplu Fără nicio pregătire îndepărtată, el se repezi imediat în medias res , aici este un empiric, un observator; dar uite cum se dezvoltă conceptul unui obiect dat, se dezvoltă din vizualizarea lui, cum se desfășoară el, susținut de propria ființă și cum, în final, se dezvăluie o gândire cuprinzătoare, profundă Citiți "Métamorphosé der Pflanzen" al său, citiți articolele sale osteologice și veți vedea imediat ce este o înțelegere reală, adevărată a naturii, ce este empirismul speculativ* Pentru el, gândirea și natura sunt ans einem Gufi: "Oben die Geister und unten der Stein" , pentru el * Anexez la a doua scrisoare un mic articol de Goethe, scris [în] Biblioteca "Runivers" natura este viață, aceeași viață care este în el și, prin urmare, este de înțeles pentru el și, mai mult: răsună în el și ea însăși ne spune secretul ei În urma lui, o voce răsuna din mijlocul științei abstracte, definind adevărul prin unitatea ființei și gândirii; a îndreptat filosofia către natură ca pe un complement necesar, ca spre oglinda lui Solemn a fost spectacolul revenirii omenirii pe pământ în persoana poporului ei înaintat - în persoana poetului-gânditor și a gânditorului-poet , sprijinit pe sânul natal al unei mame obișnuite Aceasta a fost deodată întoarcerea fiului risipitor și salvarea metafizicianului din groapa Schelling, la fel ca Virgil lui Dante, a arătat doar calea, dar el arată așa, și cu un asemenea deget - un geniu Schelling aparține acelor naturi mari și artistice care stăpânesc direct, instinctiv, inspirat adevărul Întotdeauna a existat în el ceva nativ pentru Platon și Jacob Böhm Acest proces de conducere este geniul, nu știința; el nu poate transmite acest secret, la fel cum un artist nu poate transmite un act de creație; dar limbajul inspirat îl cheamă la adevăr și la înțelegere, bazat pe simpatia preexistentă a omului pentru adevăr Schelling vates știința Goethe era conștient de sine așa cum era; în scrisorile sale către Schiller spune că nu are capacitatea de a-și dezvolta gândurile științific; predă în acțiune, este practic în cel mai înalt grad, știe să coboare în detalii fără a pierde generalul Schelling, pe de altă parte, se considera superior unei naturi filosofice, speculative și, prin urmare, a încercat să-și omoare simpatia și preștiința vie cu o formă scolastică; a cucerit idealismul în sine nu în fapte, ci doar în cuvinte Natura lui nepractică, nerealistă se vede cel mai clar din faptul că el, fiind implicat predominant în filosofia naturii, nu s-a angajat niciodată într-un studiu pozitiv al vreunei ramuri a științelor naturale Erudiția lui este enormă, dar cunoaște enciclopedia istoriei naturale - este un amator strălucit Goethe, de exemplu, este specialist la nevoie, student la teatrul anatomic, observator, desenator: a lucrat, a făcut experimente, a studiat osteologia aproape ani întregi; știa că fără o specializare în teorie generală totul ar miroase a idealism; că propria viziune în știința naturii este aceeași cu citirea surselor din

istorie; de aceea descoperă brusc, brusc o lume întreagă, o latură complet nouă a subiectului său Empiriştii nu l-au renunţat niciodată la Goethe; toate cele grozave Biblioteca "Runivers" gândurile lui sunt acceptate de ei, apreciate *; iar Schelling, care le-a oferit mâna filozofiei, nu au înțeles și nu au recunoscut Naturaliştii, adepţi ai lui Schelling, au luat partea formală a învăţăturii sale; spiritul care plutește în scrierile sale nu a fost captat de ei; nu știau să avânte scânteile contemplației profunde, împrăștiate peste tot în el, într-un jet strălucitor de flăcări Nu, au construit un ciudat edificiu metafizico-sentimental din viziunea lui; au combinat uscăciunea scolastică cu o gemütlichkeit pur germană Nu că ar fi expus filosofia naturii după principiile lui Schelling într-un mod științific sau sistematic: au luat două sau trei formule generale, seci și abstracte, și pe ele au calculat toate fenomenele, întregul univers Aceste formule sunt ca o măsură în recrutarea prezențelor: cine va intra în el va ieși ca soldat Chiar și acei filozofi ai naturii care au adus multe beneficii părții faptice a științei lor nu au scăpat nici de formalism, nici de sentimentalism Să luăm, de exemplu, Carus: a făcut mult bine pentru fiziologie, dar ce scrie în vederile sale generale, în introducerile sale? Ce retorică, ce gând! Regreți că o persoană bună este atât de compromisă Deasupra tuturor stă Oken; dar nu poate fi eliminat complet Natura lui Oxon este stânjenită și înghesuită și, în plus, nu mai puțin dogmatică decât altele; este vizibil un gând larg și cuprinzător; dar aceasta este vina lui Oken, că este vizibilă ca gând: natura pare să fie folosită de el pentru a o confirma Istoria naturală a lui Oken a venit cu o pretenție germană de semnificație necondiționată, de arhitectură completă Amintiți-vă observația pe care am făcut-o mai sus că idealismul devine inaccesibil pentru orice altceva decât pentru ideea sa fixă; el nu respectă suficient de mult lumea actuală încât să se supună obiecţiilor ei Nu-mi amintesc unde sau când am citit vreun articol al lui Edgar Quinet despre filozofia germană; articolul nu este foarte important, dar conținea o dulce comparație a filozofiei germane cu Revoluția Franceză Kant - Mirabeau, Fichte - Robespierre și Schelling - Napoleon ; în general, această comparație nu este străină de o anumită fidelitate; Eu însumi sunt gata să-l compar pe Schelling cu Napoleon, doar înapoi la Edgar Quinet Nici imperiul lui Napoleon, nici filosofia lui Schelling nu au putut rezista - și dintr-un motiv: nici una, nici alta ♦ De exemplu, ideea lui că craniul este o dezvoltare a vertebrelor; transformarea sa a părților plantelor, os intermaxillare și sute de note osteologice Vezi Geoffroy Saint-Hilaire, de Candol și alții Biblioteca "Runivers" nu era pe deplin organizat și nu avea fermitate în sine nici pentru a se desprinde de unilateralitățile trecute, nici pentru a ajunge la consecințe extreme Napoleon și Schelling au apărut lumii, proclamând reconcilierea contrariilor și îndepărtarea lor de către noua ordine a lucrurilor În numele acestei noi ordini de lucruri, Bonaparte a fost recunoscut ca împărat; fumul de tun nu a împiedicat în cele din urmă să vadă că Napoleon a rămas în sufletul său un om al trecutului Mascarada istorică à la Charlemagne, în care Napoleon s-a îmbrăcat foarte deplasat, înconjurat de ducii săi soldați, a fost o intermedia buffa urmată de Waterloo cu un adevărat duce în frunte Schelling în domeniul său a acționat ca Napoleon: a promis reconcilierea gândirii și ființei, dar, după ce a proclamat reconcilierea direcțiilor opuse într-o unitate superioară, a rămas un idealist în timp ce Oken a stabilit controlul lui Schelling asupra întregii naturi și "Isis" - "Moniter" de filozofie naturală - şi-au proclamat cu voce tare victoriile Schelling s-a

îmbrăcat în Jacob Böhm și a început să conceapă o reacție pentru el, pentru, printre altele, să nu admită că a fost trecut peste el Schelling a fost pus cu susul în jos de Boehm, la fel cum Napoleon a fost pus cu susul în jos de Carol cel Mare Este cel mai rău lucru vreodată, pentru că este extrem de amuzant Jacob Böhm, plin de contemplare mistică, merge în toate direcțiile spre o perspectivă filosofică profundă și, dacă limbajul său este dificil și închis în terminologia scolastic-mistică, cu atât mai surprinzător este geniul său că a putut să exprime marele conținut al gândirii sale în acest limbaj stânjenitor; viu la începutul secolului al XVI-lea, a avut fermitatea să nu se oprească asupra literei, a avut curajul să accepte consecinţe , groaznice pentru conştiinţa timidă a acelui secol; misticismul nu numai că nu i-a suprimat mintea puternică, dar l-a inspirat Schelling, dimpotrivă, a făcut un experiment dintr-o viziune științifică profundă pentru a coborî la somnambulismul mistic - gândul era încorporat într-o hieroglifă Consecința acestui lucru a fost foarte tristă: oamenii cu adevărat religioși și nereligioși l-au lepădat și i-au dat micuța Elba la Universitatea din Berlin Oken a rămas singur cu Isis Lupta nereușită cu oamenii de știință naturală, modul lor neplăcut de a obiecta cu faptele l-au făcut capricios, întărit Este reticent să vorbească cu străinii despre sistemul său; a supraviețuit erei deplinei ei glorii și pregătește în liniște ceva trebuie măcar să sperăm că nu va încerca să scrie zoologie Biblioteca "Runivers" hami, așa cum a venit Schelling pentru teoria sa Toate progresele în știința naturii au fost făcute în afara filosofiei naturale Empiriştii nu aveau încredere în ea, le era frică de limbajul ei dificil, de opiniile ei generale, de starea ei de spirit practică, de sentimentalismul ei entuziast Cuvier a avertizat Academia de Științe din Paris împotriva teoriilor transrenhe; Cousin a avertizat și mai radical în prelegerile sale împotriva răspândirii idealismului în Franța Cu toate acestea, francezii sunt înzestrați cu o viziune atât de adevărată asupra lucrurilor încât nu pot fi confundate Ei vor înțelege în curând știința germană Fii sigur că prostia francezilor nu este motivul pentru care știința germană nu a trecut Rinul înot Primul exemplu de prezentare științifică a științelor naturale este Enciclopedia lui Hegel Viziunea sa strictă și fermă este aproape contemporană cu Schelling (a citit pentru prima dată filosofia naturii - în la Jena); ea completează geniala serie de gânditori care a început cu Descartes și Spinoza Hegel a arătat limita dincolo de care știința germană nu ar trece; învățătura lui conține în mod clar o ieșire nu numai de la ea, ci și de la dualism și metafizică în general Acesta a fost ultimul, cel mai puternic efort al gândirii pure, atât de fidelă adevărului și plină de realism încât, în ciuda lui, s-a transformat neîncetat și pretutindeni în gândire reală Contururile stricte, treptele de granit ale enciclopediei nu constrâng conținutul, la fel cum lateralul navei nu împiedică privirea să se cufunde în infinitul mării Adevărat, logica lui Hegel își păstrează pretenția de putere inviolabilă asupra altor sfere, de o singură plenitudine care pătrunde totul; pare să uite că logica este tocmai pentru că nu este plinătatea vieții, pentru că a cucerit-o în sine, pentru că a fost abstrasă de temporal: este abstractă, pentru că numai eternul a intrat în ea; este abstract pentru că este absolut; este cunoașterea ființei, dar nu a ființei: este mai înaltă decât ea - și aceasta este unilateralitatea ei Dacă ar fi suficient ca natura să cunoască, așa cum scapă uneori de la Hegel, atunci, ajungând la autocunoaștere, și-ar retrage ființa, și-ar neglija-o; dar pentru ea ființa este la fel de prețioasă ca și cunoașterea: ei iubește să trăiască și nu se poate trăi

decât în încercuirea bacchică a temporalului; în sfera zgomotului universal și stropii de viață a încetat; geniul omenirii oscilează între aceste contrarii; el, ca și Charon, transportă în mod constant din valea temporară în cea veșnică; această trecere, această ezitare, este istorie și, de fapt, întregul punct este în ea, și deloc în mutarea pe cealaltă parte și trăirea în zone abstracte și generale Biblioteca "Runivers" gândire pură Nu numai Hegel însuși a înțeles acest lucru, ci Leibniz în urmă cu un secol și jumătate spunea că o monada fără o ființă temporară, finită, s-ar estompa în infinit, cu imposibilitatea totală de a decide, de a se ține; Hegel, cu toată logica sa, ajunge până la punctul de a dezvălui că necondiționatul este confirmarea unității ființei și gândirii Dar când vine vorba de asta, același Hegel, ca și Leibniz, aduce tot ceea ce este temporar, tot ce există la sacrificiul gândirii și spiritului; idealismul în care a fost crescut, pe care l-a absorbit cu lapte, îl smulge într-o singură parte, executat de el însuși și încearcă să suprime natura cu spirit, logică; el este gata să considere orice lucrare privată a ei ca pe o fantomă, privește cu dispreț orice fenomen Hegel pleacă de la sfere abstracte pentru a ajunge la cele concrete; dar sferele abstracte presupun concretul din care sunt abstracte El dezvoltă ideea necondiționată și, dezvoltând-o până la autocunoaștere, o face să se dezvăluie ca o ființă temporală; dar a devenit deja inutilă, pentru că pe lângă aceasta, isprava pentru care a fost repartizat temporar a fost realizată El a dezvăluit că natura, că viața se dezvoltă după legile logicii; a trasat acest paralelism fază cu fază - și acestea nu sunt remarcile generale ale lui Schelling, rapsodice, fără legătură, ci un întreg sistem, armonios, chibzuit, sculptat pe aramă, în care în fiecare lovitură se întipărește o forță gigantică Dar Hegel a vrut natura și istoria ca logică aplicată, și nu logica ca raționalitate abstractă a naturii și istoriei Acestea sunt motivele pentru care știința empirică a rămas la fel de surdă față de enciclopedia lui Hegel ca și față de disertațiile lui Schelling Este imposibil să negați sensul profund și viziunea corectă a acestor empiristi patetici, asupra cărora idealismul i-a batjocorit atât de arogant Empirismul a fost un protest deschis, o obiecție puternică la idealism și așa a rămas; orice ar fi făcut idealismul, empirismul l-a reflectat Ea nu a dat înapoi Când Schelling și-a predicat filosofia, cei mai mulți filozofi au crezut că a sosit momentul să îmbine știința gândirii cu științele pozitive; empiriştii au tăcut Filosofia lui Hegel a realizat această reconciliere în logică, a luat-o ca bază și a dezvoltat-o prin toate sălașurile spiritului și naturii, cucerind-o * Este necesar să repetăm că empirismul este absurd în extremele sale, că târâtul său în patru picioare este la fel de ridicol ca zborul de lilieci al idealismului; o extremă provoacă întotdeauna aceeași extremă din partea opusă Biblioteca "Runivers" logica lor - empirismul a rămas tăcut El a văzut că păcatul strămoșesc al scolasticii nu fusese încă șterse complet Fără îndoială, Hegel a plasat gândirea la o asemenea înălțime încât este imposibil să faci un pas după el fără a lăsa complet în urmă idealismul; dar acest pas nu a fost făcut, iar empirismul îl așteaptă cu sânge rece; dar, dacă așteaptă, uite ce viață nouă se va revărsa peste toate sferele abstracte ale cunoașterii umane! Empirismul, ca un elefant, face un pas liniștit înainte, dar face deja progrese bune Este ridicol să dai vina nu numai pe Hegel, ci și pe Schelling, că, după ce au făcut atât de multe, nu au făcut nici mai mult: asta ar fi ingratitudine istorică Cu toate acestea, este imposibil să nu admitem că, la fel cum Schelling nu a ajuns la o singură consecință adevărată a concepției sale, tot așa și

Hegel nu a ajuns la rezultatele sincere și directe ale principiilor sale; implicite în ea toate preexistă - tot ce s-a făcut după Hegel constă numai în dezvoltarea a ceea ce nu a fost dezvoltat în el Hegel a înțeles relația reală dintre gândire și ființă; dar a înțelege nu înseamnă a renunța complet la vechi: rămâne în maniere, în limbaj, în obicei Prin intermediul distracțiilor, el și-a înțeles abstractitatea și a fost mulțumit de această înțelegere Niciunul dintre cei născuți în captivitatea egipteană nu a intrat în țara făgăduinței, pentru că le-a rămas ceva sclavie în sângele lor: Hegel, cu geniul său, cu puterea gândirii sale, a suprimat elementul egiptean, iar acesta a rămas cu el mai mult ca un obicei prost; Schelling a fost zdrobit de el Goethe nu a reprimat și nu a fost reprimat! Dar este timpul să închei mesajul meu lung Mărturisesc sincer că atunci când am început să vă scriu, nu mi-am dat seama de toată dificultatea întrebării, de toată sărăcia de forță și de cunoștințe, de toată responsabilitatea de a o întreprinde După ce am început, am văzut clar că nu am putut să-mi îndeplinesc planul; cu toate acestea, nu renunț la stilou Dacă nu pot să fac ceea ce mi-am dorit, mă voi mulțumi dacă pot stârni curiozitatea de a știu clar și în legătură ce voi spune despre rapsodic și prost Beneficiul unui astfel de Vorstudien ca aceste scrisori este doar pregătitor; introduce într-un mod general principalele întrebări ale științei moderne, eliminând opiniile false și incorecte, prejudecățile învechite și face știința mai accesibilă Știința pare dificilă, nu pentru că este cu adevărat dificilă, ci pentru că altfel nu vei ajunge la simplitatea ei, decât străpungând întunericul unor concepte gata făcute care te împiedică să vezi direct Cei care intră înainte să știe că totul Biblioteca "Runivers" arsenalul de unelte ruginite și lipsite de valoare pe care l-am moștenit de la scolastică este fără valoare, că este necesar să sacrificăm vederile formate în afara științei, că fără a lepăda toate jumătățile de minciuni cu care sunt îmbrăcate jumătățile de adevăr pentru inteligibilitate, este imposibil să pătrundem știință, este imposibil să ajungi la întregul adevăr Cât despre fundamentele principale, ele nu sunt ale mele - aparțin concepției moderne asupra științei și acelor organe puternice prin care aceasta este anunțată Singura mea prezentare și bunăvoință Un prinț, emigrat, când distribuia, îmi amintesc în Mitau, tabaturi și inele trimise lui de împărăteasa Catherine, a adăugat: "De ma part ce n'est que le mouvement du bras et la bonne volonté" - vă repet cuvintele lui * * Poate că nu va fi complet de prisos să atragem atenția cititorilor asupra faptului că cuvintele "idealism", "metafizică", "abstracție", "teorie" au fost luate în acel sens extrem, unde sunt false, exclusive Dacă aceste cuvinte sunt luate într-un sens mai general, nu luate din definiția lor istorică, dacă se strecoară în ele definiții ideale, rezultatul nu va fi același; dar apoi vă rog să vă amintiți că nu le accept în acest sens; pentru mine aceste cuvinte sunt sloganuri, bannere cu o direcție unilaterală, arătând deodată către un punct dureros Desigur, Aristotel nu a folosit cuvântul "metafizică" în acest sens; orice persoană care consideră natura nu ca hrană, ci ca pe ceva cognoscibil / poate fi numită metafizician, la fel ca oricine crede că este un idealist Am simțit că este de datoria mea să spun în ce măsură am acceptat aceste cuvinte Dacă nu vă plac, lăsați cititorul să le înlocuiască cu altele - le fond de la chose rămâne același, dar asta e tot ce îmi pasă Încă o notă; Viziunea hegeliană nu este acceptată și necunoscută în științele pozitive; metoda sa este cu greu cunoscută în Franța, dar cu toate acestea hegelismul a avut o mare influență asupra științei naturii, influență a cărei sursă naturaliștii nu o pot recunoaște, dar care este

evidentă în Liebig, și în Burdach și în Raspail și în multe altele, deși majoritatea probabil că vor nega ceea ce am spus Ei înșiși nu știu cum au luat în sine din mediul înconjurător direcția în care conduc știința Voi încerca într-una din scrisorile mele ulterioare să dovedesc ceea ce s-a spus aici Biblioteca "Runiverse" SCRISOAREA A DOUA ȘTIINȚA ȘI NATURA - FENOMENOLOGIA GÂNDIRII Să începem ab ovo * Ha, există motive foarte suficiente pentru aceasta; permiteți-mi să le subliniez Pentru a înțelege momentul logic al dezvoltării științei pe care îl întâlnește știința naturală în vremurile moderne, nu este suficient să menționăm pe scurt câteva dintre cele mai ascuțite, cele mai extreme propuneri, câteva începuturi la care a evoluat știința modernă, câteva concluzii în care este concentrat Nimic nu a făcut și nu face mai mult rău filozofiei decât rezultatele furate fără legătură, acceptate formal, lipsite de sens și repetate cu interpretare arbitrară Cuvintele nu absorb întregul conținut al gândirii, întregul curs al realizării în așa măsură încât într-o stare comprimată a concluziei finale își impun tuturor sensul lor adevărat și adevărat; este necesar să ajungeți la el; procesul de dezvoltare este înlăturat, ascuns în concluzia finală; exprimă doar ceea ce este principalul; este un fel de titlu pus la sfârșit: este inutil sau dăunător în înstrăinarea sa de întregul organism La ce folosește o persoană care nu cunoaște algebra în ecuația unei linii, în ciuda faptului că această ecuație are totul: legea ei, construcția și toate cazurile posibile; dar ele există doar pentru cineva care știe cum sunt în general compuse ecuațiile - într-un cuvânt, pentru o persoană care cunoaște calea ascunsă într-o formulă, căreia fiecare semn îi atribuie o anumită ordine de concepte: întregul adevăr este cuprins într-o formulă generală ; dar formula generală nu este cea organică în care adevărul se dezvoltă liber; dimpotrivă, se micșorează în ea, se concentrează Boabele reprezintă acest tip de concentrare a plantei; nimeni nu ia un bob pentru o plantă, nimeni nu stă la umbra unei ghinde de stejar, deși conține mai mult decât un stejar întreg - un rând de stejari din trecut și un rând de cei viitori Există un caz în care este posibil să se permită utilizarea rezultatelor fără a explica sensul lor, tocmai atunci când precedă certitudinea, că aceleași cuvinte înseamnă aceleași concepte, ceea ce este general acceptat, înainte, care leagă vorbitorul și ascultătorul ; în epocile de tranziție, o astfel de fiabilitate poate fi Biblioteca "Runivers" a avea doar vorbind cu prietenii apropiați Cel mai adesea, vorbitorul în numele științei visează că întregul proces, care pentru el este clar ascuns în spatele unei expresii formale, este cunoscut de ascultător și merge mai departe, în timp ce toată lumea are fie opinii personale, fie convingeri în viitor, iar cuvântul rostit trezește în el nu autoactivitatea intelectuală, și anume aceste prejudecăți inerte și dărăpănate Prin urmare, vă rog să nu vă plângeți de faptul că încep cu o definiție a științei și cu o privire de ansamblu asupra dezvoltării acesteia Afacerea științei este construirea tuturor lucrurilor în gândire Gândirea se străduiește să înțeleagă, să asimileze obiectul care îl introduce și de la primul atac începe să nege ceea ce îl face extern, diferit, opus gândirii, adică neagă imediatitatea obiectului, îl generalizează și se ocupă deja de este ca și cu universalul: în felul acesta încearcă să-l înțeleagă A înțelege un obiect înseamnă a dezvălui necesitatea conținutului său, a-i justifica existența, dezvoltarea; ceea ce este înțeles ca fiind necesar și rezonabil nu ne este străin: a devenit gândul clar al obiectului; gândirea conștientă și înțeleasă ne aparține și este recunoscută de noi, pentru că este rațional și omul este rațional - iar mintea este una * Nerezonabilul ne

este de neînțeles, dar nu merită osteneala să-l înțelegem: se dovedește neapărat a fi neînsemnat, neadevărat; se dezvăluie în aşa fel (vorbind în limba şcolară) încât este imposibil de dovedit, căci dovada constă doar în dezvăluirea necesităţii obiectului, indicând caracterul rezonabil al acestuia; ceea ce este rezonabil este recunoscut de om; o persoană nu caută alt criteriu; justificarea prin rațiune este ultima instanță peremptorie Este de la sine înțeles că gândul unui obiect nu este exclusiv proprietatea personală a gânditorului: el nu l-a gândit în realitate, el a fost doar conștient de el; a preexistat, ca minte ascunsă, în ființa imediată a obiectului, așa cum este în timp și spațiu ♦ Minți multiple - o asemenea prostie pe care imaginația umană nu numai că le înțelege, dar nici măcar nu își poate imagina Dacă acceptăm, de exemplu, două minți, atunci ceea ce este adevărat pentru una va fi o minciună pentru cealaltă - altfel nu sunt diferite; în același timp, ambele minți au dreptul de a considera fiecare adevăr al său ca fiind adevăr, iar acest drept este recunoscut de noi în recunoașterea a două minți; dacă spunem că numai unul înțelege adevărul, atunci cealaltă minte va fi nebunie și nicio minte Două minți diferite, care posedă adevăruri diferite, amintesc de acele cazuri umilitoare în care două persoane depun un jurământ, una vizată de alta O înțelegere diferită a subiectului nu înseamnă că mințile sunt diferite, ci, în primul rând, că oamenii sunt diferiți și, în al doilea rând, că în diferite grade de dezvoltare ale minții, adevărul este determinat diferit, din părți diferite de aceeași minte Biblioteca "Runiverse" dreptul condamnat la existență, ca de fapt, a îndeplinit efectiv legea, dând mărturie despre unitatea sa inseparabilă cu ființa Gândirea eliberează gândul care există în timp și spațiu într-un mediu de conștiință mai adecvat; o trezește, ca să spunem așa, din somnul ei, în care este încă scufundată, îmbrăcată în carne, existând într-o singură ființă; gândirea unui obiect nu este eliberată în el: este eliberată de particularitatea necorporală, generalizată, victorioasă a manifestării sale în sfera conștiinței, rațiunii și universalului Existența obiectivă a gândirii, reînviată în domeniul rațiunii și al cunoașterii de sine, continuă ca până acum în timp și spațiu; gândirea a primit o viață dublă: una - existența sa anterioară, privată, pozitivă, determinată de ființă; celălalt este universal, determinat de conștiință și de negația de sine ca particular La început subiectul este complet în afara gândirii; activitatea psihică personală a unei persoane se apropie de el, întrebând care este adevărul lui, care este mintea lui; pe măsură ce gândul îl detașează pe el (și pe ea însăși) de tot ceea ce anume, accidental, se adâncește în mintea lui, ea descoperă că aceasta este mintea ei; căutând adevărul lui, ea se regăsește în acest adevăr; cu cât un gând se dezvoltă mai mult, cu atât devine mai independent, mai original atât de la persoana gânditorului, cât și de la subiect; le leagă, le îndepărtează diferența printr-o unitate mai înaltă, se bazează pe ei și, liber, original, legitim, domnește asupra lor, combinând în sine cele două momente unilaterale ale sale într-un întreg armonios * Întregul proces de dezvoltare a gândirii unui obiect prin gândirea rasei umane, de la contradicția brută și ireconciliabilă în care se întâlnesc persoana și obiectul, până la înlăturarea contradicției prin conștiința unei unități superioare în care sunt laturi necesare una pentru alta - întreaga serie de forme care eliberează adevărul cuprins în două extreme excepționale (persoană și obiect), de limitarea reciprocă prin dezvăluirea și conștiința unității lor în minte, în idee, constituie organismul ştiinţă Mulți iau știința ca pe ceva exterior subiectului, ca pe o chestiune de arbitrar și

ficțiune umană, pe care își întemeiază invaliditatea cunoașterii, chiar imposibilitatea acesteia Desigur, știința nu se află în existența materială a unui obiect și, desigur, este un act liber de gândire, și în mod specific de gândire umană; dar nu rezultă că ea este ♦ Adică existența, ca fiind una în sine, și conștiința, ca fiind una pentru sine Biblioteca "Runivers" crearea arbitrară de personalități întâmplătoare, exterioare obiectului, caz în care ar fi, așa cum spuneam, o nebunie generică Categoria limitată a neființei nu se încadrează în gândire; nu este important pentru ea, gândul nu are o certitudine închisă, intransigentă aici sau colo, nu există alibi pentru el; dacă vor să folosească această categorie, atunci trebuie să întoarcă expresia și să spună că obiectul imediat este în afara gândirii, în afara ei, pentru că el constituie înfățișarea lui propriu-zisă; natura nu este doar o aparență pentru noi - este în sine doar o aparență; gândul ei este conștient, venind în sine - nu în ea, ci în altul (adică într-o persoană); dimpotrivă, sensul generic al omului este acela de a fi adevărul despre sine și despre celălalt (adică natura); conștiința este autocunoaștere; începe cu cunoașterea de sine ca altul și ajunge la conștiința de sine ca sine - conștiința nu este deloc străină naturii, ci gradul cel mai înalt al dezvoltării ei, trecerea de la o existență pozitivă, inseparabilă în timp și spațiu printr-o negativitate , definiție dizolvată a omului în contrast cu natura dezvăluirii adevăratei lor unități De unde și cum ar putea apărea conștiința, exterioară naturii și, în consecință, străină obiectului? Omul nu este în afara naturii și doar relativ opus ei, și nu chiar; dacă natura ar contrazice cu adevărat rațiunea, totul material ar fi absurd, nepotrivit Suntem obișnuiți să despărțim lumea umană cu un zid de piatră de lumea naturii - acest lucru este nedrept; în realitate, nu există deloc granițe și granițe trasate cu strictețe, spre marea durere a tuturor sistematiștilor; dar în acest caz, în plus, este omis din punctul de vedere că omul are chemarea lumii în aceeași natură, o termină ridicând-o la gândire; sunt la fel de opuși ca polii unui magnet, sau mai bine zis, așa cum o floare este opusă unei tulpini, așa cum este un tânăr față de un copil Tot ceea ce nu este dezvoltat, ceea ce îi lipsește naturii, adică se dezvoltă în om; pe ce se poate baza, deci, opoziţia lor reală? Ar fi o luptă inegală și imposibilă Natura nu are putere asupra gândirii, iar gândul este puterea omului; natura este ca o statuie grecească: toată puterea ei interioară, tot gândul ei este aspectul ei; tot ceea ce putea exprima cu ea însăși, ea exprima, lăsând o persoană să descopere ceea ce nu putea; se raportează la ea ca un antecedent necesar, ca o presupoziție (Vora-ussetzung); se consideră o continuare necesară, ca o concluzie (SchluB) natura vietii Biblioteca "Runiverse" dy - dezvoltarea neîntreruptă, dezvoltarea abstractului, simplu, incomplet, spontan în dezvoltarea concretă, completă, complexă a germenului prin disecarea a tot ceea ce conține conceptul său și hărțuirea constantă pentru a conduce această dezvoltare la cea mai deplină corespondență de formă posibilă la conținut - aceasta este dialectica lumii fizice Toate aspirațiile și eforturile naturii sunt îndeplinite de om; ei aspiră la ea, cad în ea, ca în ocean Ce poate fi mai îndrăzneț decât presupunerea că ultima concluzie, care încununează întreaga dezvoltare a naturii, conștiința umană, este în contradicție cu ea? Totul în lume este armonios, consistent, intenționat - singurul nostru gând este în sine, un fel de cometă rătăcitoare, care nu are legătură cu nimic, o boală a creierului! Pentru ca gândirea să apară ca ceva nefiresc, complet exterior obiectului, o proprietate privată și personală a unei

persoane, ea trebuie smulsă din genealogia ei Este posibil să înțelegem legătura și sensul a ceva atunci când luăm în mod arbitrar legăturile extreme? Este posibil să înțelegem raportul dintre piatră și pasăre? Urmând pas cu pas, este ușor să rătăciți; dacă, totuși, două momente sunt luate la întâmplare și contrastate pentru a dezvălui legătura lor, va apărea o sarcină dificilă, ingrată și aproape insolubilă: așa se consideră natura și legătura ei cu omul, cu gândirea De obicei, apropiindu-se de natură, o strica în materialitatea ei, îi spun, așa cum i-a spus odată Iosua soarelui: "Oprește-te! Fii un substrat mort în timp ce te desfac"; dar natura nu poate fi oprită: este un proces, este o curgere, o revărsare, o mișcare, va merge între degete, va deveni bărbat în pântecele unei femei și îți va suge mama înainte să ai timp să găsesc posibil să treci de la ea în lumea umană: Ewig natûrlich bewegende Kraft Gôttlich gesetzlich entbindet und schafft; Trennendes Leben, im Leben Verein, Oben die Geister und unten der Stein Dacă pentru un moment oprești natura ca pe ceva mort, nu numai că nu vei ajunge la posibilitatea de a gândi, dar nu vei ajunge la posibilitatea animalelor lichide, la posibilitatea tufăturii și a mușchilor; uită-te la ea așa cum este și ea este în mișcare; dați-i spațiu, uitați-vă la biografia ei, la istoria dezvoltării sale - abia atunci se va dezvălui în legătură Istoria gândirii este o continuare a istoriei naturii: nici omul Biblioteca "Runiverse" nici calitatea, nici natura nu pot fi înțelese fără dezvoltare istorică Diferența dintre aceste povești constă în faptul că natura nu-și amintește nimic, că pentru ea nu există trecut, iar omul își poartă în sine tot trecutul; de aceea o persoană se prezintă nu numai ca privat, ci și ca generic Istoria leagă natura cu logica: fără ea se destramă; rațiunea naturii numai în existența ei - existența logicii numai în rațiune; nici natura, nici logica nu suferă, este sfâșiată de îndoieli; nu le pasă de nicio contradicție; unul nu le-a ajuns, celălalt le-a îndepărtat în sine - aceasta este opusul lor incomplet Istoria este o epopee a ascensiunii de la unul la altul, plină de pasiune, dramă; în ea imediatul devine conştient, iar gândul etern cade în fiinţa temporală; purtătorii ei nu sunt categorii universale, nu norme abstracte, ca în logică, și nu sclavi blânzi, ca operele naturale, ci indivizi care au întruchipat aceste norme eterne și luptă împotriva soartei care domnește calm asupra naturii Gândirea istorică este activitatea generică a omului, o știință vie și adevărată, acea gândire universală care a trecut ea însăși peste întreaga morfologie a naturii și s-a ridicat treptat la conștiința legitimității sale de sine: în fiecare epocă cunoașterea ei, gândirea ei sub forma unei teorii abstracte, independentă și necondiționată: aceasta este o știință formală; de fiecare dată se consideră desăvârșirea cunoașterii umane, dar prezintă o relatare, concluzia gândirii unei epoci date - se consideră numai absolută, dar absolută acea mișcare, care în același timp duce și mai departe conștiința istorică Dezvoltarea logică a ideii trece prin aceleași faze ca și dezvoltarea naturii și a istoriei; ea, ca o aberație a stelelor de pe cer, repetă mișcarea planetei pământești De aici vezi că, în esență, este la fel dacă să spui procesul logic al autocunoașterii sau cel istoric O vom alege pe cea din urmă Un pas de logică strict, strălucitor, împăcat este mai puțin simpatic cu noi; istoria este o luptă inspirată, o procesiune solemnă din captivitatea egipteană către țara promisă; în logică se cunoaște victoria, își cunoaște puterea, irezistibilitatea, în istorie nu este, și de aceea răsună un imn triumfător de bucurie când Marea Roșie a partes înaintea umanității care vine și îneacă și pretențiile vechi și greșite ale faraonul Logica

este mai rezonabilă, istoria este mai umană Nimic nu poate fi mai greșit decât să renunți la trecut, care a servit pentru a ajunge Biblioteca "Runivers" stând de parcă această dezvoltare ar fi o etapă exterioară, lipsită de orice demnitate interioară Atunci istoria ar fi jignitoare, măcelul etern al celor vii în folosul viitorului; prezentul spiritului uman îmbrățișează și păstrează tot ce a trecut, nu a trecut pentru el, ci s-a dezvoltat în el; trecutul nu a fost pierdut în prezent, nu a fost înlocuit de el, ci împlinit în el; trece unul fals, iluzoriu, neînsemnat; de fapt, nu a avut niciodată o existență reală, este născut mort - pentru adevărat nu există moarte Nu e de mirare că poeții compară spiritul uman cu marea: în adâncul ei ocrotește toată bogăția care a căzut cândva în ea; unul slab, incapabil să suporte causticitatea valului său sărat, înflorește fără urmă Și astfel, pentru a înțelege starea actuală a gândirii, cea mai sigură cale este să ne amintim cum a ajuns omenirea la ea, să ne amintim întreaga morfologie a gândirii - de la lumea imediată, inconștientă cu natura, care a precedat gândirea, până la posibilitatea de desfășurare a gândirii o lume completă și conștientă cu sine Încă de la început, va trebui să refacem acei pași, a căror urmă aproape s-a pierdut, căci omenirea nu știe să protejeze ceea ce a făcut fără să gândească: instinctivul îi rămâne în memorie, ca un vis vag al copilăriei! Să nu credeți că vreau să vă tratez cu Abelul lui Gesner sau cu omul sălbatic al enciclopediștilor - intenția mea este mult mai simplă: vreau să stabilesc punctul de plecare necesar pentru conștiința istorică În afara omului există o varietate la infinit de particularități, vag împletite unele cu altele; dependența lor externă, sugerând o unitate interioară, interacțiunea lor definită este aproape pierdută din accidente care împrăștie, scapă, stochează și distrug această "grămadă de părți care merg la infinit", în expresia excelentă a lui Leibniz Ele poartă în sine caracterul unei identități independente față de om; au fost când el nu era; nu le pasă de el când a venit; sunt fără sfârșit, fără limite; ele în mod constant și pretutindeni apar, apar, dispar Din punctul de vedere al rațiunii, acest vârtej, circulație, dezordine, această răzvrătire a mediului ar trebui să umple o persoană de groază și deznădejde, să-l suprime și să așeze disperarea în suflet; dar la prima întâlnire cu natura, omul a privit-o cu simplitatea unui copil: nu înțelegea nimic clar, nu s-a retras încă din lumea vieții în care se afla, negația gândirii Biblioteca "Runivers" nu s-a trezit în el și de aceea se simțea ca acasă, iar privirea sprâncenei ridicate nu putea fi lovită de nimic din jurul lui Animalul are această încredere empirică, dar se oprește aici; o persoană începe imediat să descopere că această încredere nu este suficientă pentru el, că se simte a fi o putere asupra lumii din jurul său Aceste particularități, existând separat, le lipsește ceva: se dezintegrează, sunt trecatoare, fără urmă; omul le dă un centru, iar acest centru este el însuși; cu cuvântul său îi smulge din ciclul în care pâlpâie și pier; prin nume le dă recunoaşterea lui, le reînvie în sine, le dublează şi le introduce imediat în sfera universalului Suntem atât de obișnuiți cu cuvântul încât uităm de măreția acestui act solemn de intrare a omului în împărăția universului Natura fără o persoană care o numește este ceva mut, neterminat, nereușit, avorté ; omul l-a binecuvântat să existe pentru cineva, l-a recreat, i-a dat publicitate Nu e de mirare că Platon s-a exprimat atât de entuziasmat cu privire la ochii unui om care privea firmamentul cerului și i-a găsit mai frumoși decât firmamentul însuși Și fiara vede, și fiara scoate sunete și ambele sunt mari biruințe ale vieții; dar un om se uită și vorbește, iar când se uită și vorbește, o grămadă

neorganizată de detalii încetează să mai fie o masă de accidente, ci se dezvăluie ca un întreg armonios, un organism care are unitate Este remarcabil că nici în această perioadă de armonie naturală cu natura, când rațiunea nu tăiase încă pe om cu sabia negației din pământul pe care a crescut, el nu a recunoscut originalitatea unor fenomene particulare, a dispus peste tot ca un stăpân, a considerat posibil să asimileze tot ce-l înconjoară și a forțat să-și împlinească scopurile, a considerat lucrul a fi sclavul său, organ situat în afara corpului său, proprietate Ne putem forța voința numai asupra a ceea ce nu are voință proprie sau în care negăm voința; a-și stabili scopul altuia înseamnă să nu-și consideri scopul ca esențial sau să te consideri pe tine însuți ca obiectivul său Omul a recunoscut atât de puțin drepturile naturii încât, fără cel mai mic reproș al conștiinței, a distrus ceea ce îl împiedica, a folosit ceea ce dorea; el, ca și Gesler, care i-a forțat pe elvețieni să-și construiască Zwing-Uri pentru ei înșiși, a înfrânat forțele naturii, opunându-se unul altuia Natura nu numai că nu l-a îngrozit pe om cu mărimea și infinitul ei, cărora el nu le-a dat nicio atenție, lăsând ulterior pe retoriștii din toate epocile să se sperie pe ei înșiși și pe alții cu miriade de lumi și toate imensitățile cantitative, dar chiar și necazuri Biblioteca "Runivers" prin acțiunile pe care ea le-a doborât involuntar asupra capului oamenilor: nicăieri nu-l vedem înclinându-se sub forța plictisitoare și exterioară a lumii; Dimpotrivă, se îndepărtează de dezorganizarea sa elementară și, rugându-se, în genunchi, animat de credință arzătoare, se îndreaptă către zeitate Oricât de aproximativ își imaginează o persoană principiul suprem, spiritul divin, cu siguranță vede în el adevărul, înțelepciunea, rațiunea, dreptatea, domnind și cucerind latura materială a existenței Credința în puterea mondială a providenței elimină posibilitatea de a crede în dezordine și întâmplare Omul nu putea rămâne mult timp în armonie inițială cu natura, cu lumea fenomenală; a purtat în sine un embrion care, dezvoltându-se, se presupunea, ca o reacție chimică, să-și descompună existența copilărească de armonioasă cu natura; natura, ca lume exterioară, nu putea fi scopul pentru el: în fiecare impuls religios, omul a căutat să iasă din lumea fenomenală către lumea care domnește peste toate fenomenele Animalul nu se desparte niciodată de natura: este ultima combinație neperturbată a dezvoltării vieții individuale cu viața generală a naturii; natura duală a omului constă tocmai în faptul că, dincolo de ființa sa pozitivă, el nu poate decât să devină negativ față de ființă; el se dezintegrează nu numai cu natura exterioară, ci chiar cu sine însuși; această dizolvare îl chinuie; acest chin îl împinge înainte Sunt momente de slăbiciune și epuizare, când dorul și ceva teribil în această contradicție cu natura copleșesc o persoană și, în loc să urmeze indicațiile sfinte ale degetului adevărului, el se așează obosit la jumătate, șterge transpirația sângeroasă și își pune un vițel de aur - o țintă apropiată, dar falsă Se înșală pe sine - întuneric îl simte; dar, ca un Othello nebun, el, mistuit de setea de adevăr, roagă să-l mintă Pentru a scăpa de ceva neliniștit, teribil în separarea de lumea fizică, o persoană este gata să se cufunde în cel mai gros fetișism, fie și doar pentru a găsi o sferă universală cu care să-și îmbine viața individuală, doar să nu fie străină în lume și lăsat singur Astfel, orice fel de separație și egoism sunt contrare ordinii mondiale De îndată ce omul s-a despărțit de natura, ar fi trebuit să aibă nevoie de cunoaștere, nevoie de o a doua asimilare și subjugare a aparenței Desigur, este imposibil de imaginat că nevoia teoretică de cunoaștere a apărut clar în mintea oamenilor; nu, sunt înaintea ei

Biblioteca "Runivers" a venit firesc Simpatia întunecată și o atitudine pur practică nu sunt suficiente pentru natura gânditoare a omului; este ca o plantă: oriunde îl vei planta, totul se va întoarce spre lumină și se va întinde spre ea; dar se deosebește de o plantă prin aceea că se întinde și nu poate atinge niciodată scopul dorit, pentru că soarele este în afara ei, iar mintea umană care o luminează este înăuntru și, de fapt, nu are nevoie să se întindă, ci să se concentreze La început, o persoană nu bănuiește acest lucru, iar dacă raționalitatea sa prevede posibilitatea adevărului, atunci este departe de conștiința căilor; nu este liber să înțeleagă; încă nu s-au risipit nori groși de imediat animal, imagini fantastice scânteie în ei, dar nu cu lumină: calea către conștiință este lungă; pentru a ajunge la el, o persoană trebuie să renunțe la sine ca un particular și să se înțeleagă pe sine ca specie Are nevoie să facă cu el însuși ceea ce a făcut cu natura cu cuvântul său, adică să se generalizeze Nu numai că o persoană merge mai departe decât animalele, înțelegând izolarea originară a ego-ului său; Eu sunt confirmarea, conștiința identității cu sine însuși, sublimarea sufletului și trupului ca opuse, prin unitatea personalității - nu se poate opri la aceasta: trebuie să înțelegem unitatea superioară a rasei cu sine Această unitate începe cu absorbția feței ca particularitate, iar o persoană înspăimântată, ghidată de un fals sentiment de autoprotecție, se străduiește să se înfrâneze și își pune fața cu adevărul; confirmându-și doar identitatea cu sine, o persoană se dezintegrează inevitabil din întregul univers, din tot ceea ce simte că nu aparține propriului sine Aceasta este consecința inevitabil și dureroasă a egoismului logic Și odată cu ea începe, de fapt, o mișcare logică, străduindu-se să iasă din dezintegrarea jalnică; readuce o persoană din această antinomie la armonie, dar nu la felul în care a ieșit O persoană începe cu o recunoaștere directă a unității ființei cu privirea și se termină cu cunoașterea unității ființei cu gândirea Dezintegrarea omului cu natura, ca o pană înfiptă, sparge încetul cu încetul totul în părți opuse, chiar și sufletul omului - aceasta este divide et impera a logicii - calea către combinația adevărată și eternă a bifurcatului Am văzut că o persoană deturnează tot ceea ce întâlnește, tot ce este dat de certitudinea senzuală, de experiență, de la efemeritate, de la unilateralitatea evazivă prin cuvântul său O persoană numește numai universalul - un singur particular accidental, nu-l poate numi pe acesta: pentru asta trebuie să folosească mijloacele cele mai de jos - pentru a indica Λ I Herzen, v Biblioteca "Runivers" ciment Obiectul cunoașterii de la bun început este, așadar, desprins de ființa imediată și își păstrează extra-esența în raport cu gândirea deja generalizată Acest subiect generalizat constituie imediatitatea de ordinul doi; o persoană își înțelege alienitatea și se străduiește să dizolve obiectul reînviat, forțat în el de experiență; vrea să-l cunoască, să-l dezbrace de o a doua imediată și, în egală măsură, nu se îndoiește nici de extraterestru, nici de capacitatea lui de a-l înțelege așa cum este Când a apărut nevoia de a cunoaște un obiect, este evident că înțelegerea îl considera deja străin de sine: aceasta este presupunerea ignoranței Pe ce se bazează fiabilitatea cunoașterii, posibilitatea ei, atunci când subiectul ne este complet străin? Aceste două presupuneri sunt incompatibile, cel puțin nu se provoacă una pe cealaltă Poți chiar numi această credință înnăscută în posibilitatea cunoașterii adevărate, care merge împreună cu credința în ciudățenia naturii, un illogism; dar nu uitați că în acest illogism se află un protest împotriva înstrăinării naturii, dovadă că nu este chiar așa, garanție a reconcilierii viitoare Istoria filozofiei este povestea cum

a fost rezolvat acest illogism în cel mai înalt adevăr La începutul procesului logic, obiectul rămâne pasiv iar persoana care lucrează asupra lui, mijlocește ființa lui cu mintea sa, este preocupată să păstreze obiectul așa cum este, fără a-l implica în procesul cunoașterii; dar obiectul concret, viu, l-a părăsit deja, în fața ochilor lui, distragerile, corpurile, și nu ființe vii, încearcă încetul cu încetul să dea tot ce lipsește abstracțiunilor, dar acestea rămân așa mult timp, subliniind continuu lui cu neajunsurile lor calea mai departe Putem urma cu ușurință acest drum în istoria filozofiei Merită să spunem ceva pentru a respinge opinia plată și absurdă despre incoerența și precaritatea sistemelor filosofice, din care unul îl dislocă pe celălalt, totul contrazice pe toți ceilalți și fiecare depinde de arbitrariul personal? - Nu Cine are ochi atât de slabi încât în spatele formei exterioare a unui fenomen nu poate discerne conținutul interior translucid, nu poate discerne unitatea invizibilă din spatele diversității vizibile, orice ai spune, istoria științei va părea ca o grămadă de opinii ale diferiților înțelepți , fiecare argumentând în propriul său saltyk despre diferite materii instructive și instructive și care avea un obicei prost de a-l contrazice invariabil pe profesor și de a-și certa predecesorii: acesta este atomismul, materialismul în istorie ; din acest punct de vedere, nu numai Biblioteca "Runivers" dezvoltarea științei și întreaga istorie a lumii pare a fi o chestiune de invenții personale și o împletire ciudată de accidente - o viziune antireligioasă, care a aparținut unora dintre sceptici și mulțimii semieducate Tot ceea ce există în timp are o margine accidentală, arbitrară, care se încadrează în limitele dezvoltării necesare, nu decurgând din conceptul de obiect, ci din împrejurările în care acesta este acţionat; doar această margine, această aleatorie de interceptare, este ceea ce unii oameni pot vedea și sunt bucuroși că universul este în aceeași mizerie ca și în capul lor Nici un pendul nu satisface formula generală care exprimă legea balansării sale, căci nici greutatea aleatorie a plăcii de care atârnă, nici frecarea aleatoare nu sunt introduse în formulă; nici un mecanic nu s-a îndoit însă de adevărul legii generale, care înlătura în sine perturbațiile întâmplătoare și reprezenta norma eternă a intervalelor Dezvoltarea științei în timp este similară cu un pendul practic - în general completează o lege normală (care este dată aici în toată generalitatea algebrică prin logică), dar în particular, modificările, temporare și accidentale, sunt vizibile peste tot Ceasornicarul-mecanic poate, din punctul său de vedere, fără a uita de frecare, să aibă în vedere legea generală, dar ceasornicarul-muncitor nu vede decât retragerea fără lege a pendulelor private Este de la sine înțeles că dezvoltarea istorică a filozofiei nu ar putea avea nici o secvență cronologică strictă, nici conștiința că fiecare viziune nou apărută este o dezvoltare ulterioară a primei Nu, aici era un loc larg pentru libertatea spiritului, chiar și pentru libertatea indivizilor purtați de patimi; fiecare viziune a apărut cu o pretenție la un adevăr necondiționat, final - așa a fost parțial în raport cu un timp dat; pentru el nu exista un adevăr mai înalt, ca cel la care ajunsese; dacă gânditorii nu ar considera conceptul lor ca fiind necondiționat, nu s-ar putea opri la el, ci ar căuta altceva; În fine, nu trebuie să uităm că toate sistemele implicate, au prevăzut mult mai mult decât au exprimat; limbajul lor stingher i-a trădat Mai mult, fiecare pas real în dezvoltare este înconjurat de anumite abateri; bogăția forțelor, fermentația lor, individualitatea, diversitatea aspirațiilor răsar, ca să spunem așa, în toate direcțiile; o tulpină aleasă trage seva din ce

în ce mai sus, dar coexistența contemporană a altora este izbitoare Să caute în istorie și în natură acea ordine exterioară și interioară pe care gândirea pură o elaborează pentru sine în propriul său element, unde •pi * Biblioteca "Runivers" aparența nu interferează, unde șansa nu urcă, unde personalitatea în sine nu este acceptată, unde nu există nimic care să tulbure dezvoltarea armonioasă, înseamnă să nu cunoști deloc caracterul istoriei și al naturii Din acest punct de vedere, vârste diferite ale unei persoane pot fi confundate cu persoane diferite Vezi cu ce diversitate, cu ce dispersie in toate directiile, regnul animal urca dupa un singur prototip, in care diversitatea lui dispare; vezi cum de fiecare dată, ajungând abia la o anumită formă, genul se împrăștie în toate direcțiile cu variații greu de numărat pe tema principală: alte specii aleargă, altele zboară, altele alcătuiesc tranziții și verigi intermediare și toată această tulburare nu ascunde unitatea sa interioară pentru Goethe, pentru Geoffrey Saint-Hilaire; este de neînțeles doar pentru ochiul neexperimentat și superficial Cu toate acestea, chiar și o privire superficială în dezvoltarea gândirii va găsi, de fapt, un punct de cotitură ascuțit și greu de înțeles: vorbim despre trecerea filozofiei antice într-una nouă; articularea lor prin scolastică, corelarea lor necesară nu este izbitoare - trebuie să admitem asta; dar dacă admitem (ceea ce nu a fost deloc cazul) că a existat o procesiune inversă, se poate nega că toată filozofia antică este o singură operă de artă închisă, de integritate și armonie izbitoare? Se poate nega faptul că, în atitudinea ei, filosofia timpurilor moderne, născută din viața dizolvată și dublă a Evului Mediu și repetând această dizolvare în sine chiar la apariția ei (Descartes și Bacon), s-a grăbit pe bună dreptate să se dezvolte până la ultima extremă a ambelor principii și, ajungând la cuvântul final, la cel mai crud materialism și la cel mai abstract idealism, au mers direct și maiestuos spre abolirea dublei comandă printr-o unitate superioară? Filosofia antică a căzut pentru că nu s-a despărțit niciodată tăios și profund de lume, pentru că nu cunoștea toată dulceața și toată amărăciunea tăgăduirii, nu cunoștea toată puterea spiritului uman, concentrat în sine, numai în sine Noua filozofie, la rândul ei, era lipsită de acea formă și conținut real, realist, strâns al caracterului antic; acum începe să-l dobândească - și în această apropiere dintre ei unitatea lor se dezvăluie de fapt, se dezvăluie în însăși insuficiența lor unul fără celălalt Un singur adevăr a ocupat toate filozofiile în orice moment; a fost văzută din unghiuri diferite, exprimată diferit, iar fiecare contemplație a devenit o școală, un sistem isti Biblioteca "Runivers" on, trecând pe lângă o serie de definiții unilaterale, este definit multilateral, exprimat mai clar și mai clar; la fiecare ciocnire a două vederi, himen după himen care îl ascund dispare Fanteziile, imaginile, ideile, cu care o persoană încearcă să-și exprime gândul rezervat, dispar, iar gândul, încetul cu încetul, găsește verbul care îi aparține Nu există un sistem filozofic care să înceapă cu minciună sau absurditate pură; începutul fiecăruia este momentul real al adevărului, adevărul absolut însuși, dar condiționat, limitat de o definiție unilaterală care nu-l epuizează Când ți se prezintă un sistem care a avut rădăcini și dezvoltare, care a avut propria școală cu absurdul la temelie, fii atât de plin de evlavie și de respect pentru rațiune încât, înainte de a condamna, nu te uiți la expresia formală, ci la sensul în pe care școala însăși își ia începutul și cu siguranță vei găsi un adevăr unilateral, nu o minciună perfectă De aceea, fiecare moment al dezvoltării științei, trecând drept unilateral și temporar, va lăsa cu siguranță o moștenire veșnică

Particularul, unilateral este agitat și moare la poalele științei, emițându-și spiritul etern în ea, insuflând în el adevărul Vocația gândirii constă tocmai în dezvoltarea eternului din temporal! În scrisoarea următoare vom vorbi despre Grecia Cunoscutul dicton al lui Protagoras servește perfect ca epigrafă gândirii grecești: "Omul este măsura tuturor lucrurilor: el definește de ce există ceea ce există și ce nu există" Satul Pokrovskoye august Anexez această scrisoare cu un mic articol al lui Goethe ; a fost scrisă în ; douăzeci de ani mai târziu, Goethe observă că gândurile exprimate în ea sunt prea tinere; lui, înfrigurat de ani, nu-i plăcea limbajul mai entuziast, nestăpânirea anumitor expresii Acest entuziasm m-a făcut să-l aleg ca model al profunzimii artistice a lui Goethe: un fior de simpatie pentru viață, pentru viețuitoare prin toate rândurile, fiecare cuvânt respiră dragoste pentru a fi, răpire de la el Judecă singur "Natură! Înconjurați și îmbrățișați de ea, nu putem nici să ieșim din ea, nici să pătrundem mai adânc în ea Nedorită, neașteptată, ne prinde în vârtejul dansului ei și se năpustește cu noi până când, obosiți, îi cădem din mâini Biblioteca "Runivers" Ea creează imagini veșnic noi; ce este în el, asta nu era încă; ce a fost, nu va fi; totul este nou, dar totul este vechi Trăim în mijlocul ei, dar suntem străini de el Ne vorbește mereu, dar nu-și dezvăluie secretele Acționăm în mod constant asupra ei, dar nu avem putere asupra ei Ea pare să bazeze totul pe personalitate, dar nu-i pasă de chipuri Ea creează și distruge veșnic, dar atelierul ei este inaccesibil Ea este toată în copiii ei, iar mama însăși, unde este? Este singura artistă: din cea mai simplă substanță realizează cele mai opuse lucrări, fără cel mai mic efort, cu cea mai mare perfecțiune, și pune un fel de văl delicat pe toate Fiecare dintre creațiile sale are o esență aparte, fiecare fenomen are un concept separat și totul este unul Ea oferă un spectacol minunat: nu știm dacă ea însăși îl vede, dar este pentru noi, iar noi, neobservați, ne uităm după colț Totul trăiește în ea, are loc, se mișcă, dar nu merge înainte Se schimbă mereu și nu există un moment de odihnă pentru asta Ce este o oprire - ea nu știe, a pus un blestem pe fiecare odihnă Este fermă, pașii ei sunt măsurați, abaterile sunt rare, legile ei sunt imuabile Ea a gândit și gândește constant, dar nu ca o persoană, ci ca natura Are un sens propriu, atotcuprinzător, dar nimeni nu-l observă Toți oamenii sunt în ea, iar ea este în toată lumea Ea joacă un joc amical cu toată lumea și cu cât ei câștigă mai mult de la ea, cu atât se bucură mai mult Cu mulți, ea joacă atât de secret, încât jocul se termină fără ca ei să-și dea seama Chiar și în nefiresc există natura, cel mai grosolan filistinism poartă pecetea geniului său Cine nu o vede peste tot, nu o vede nicăieri față în față Ea se iubește cu nenumărate inimi și se privește cu nenumărați ochi S-a dezmembrat pentru a se distra Străduindu-se nesățios să fie transmisă, să fie realizată, ea produce tot mai multe creaturi capabile să se bucure Ea se bucură de vise Cine le sparge în sine sau în alții, ea îl pedepsește ca pe un ticălos teribil Oricine o urmează cu credincioșie, ea apasă, ca un copil iubit, la inima ei Nu există un număr dintre copiii ei Cu toți ea este la fel de generoasă; dar are favoriți, cărora le risipește mult, sacrifică mult Ea ia marele sub protecția ei Ea își scuipă creaturile din neant și nu le spune de unde au venit și unde se duc Trebuie să plece - ea știe drumul Biblioteca "Runivers" Are puține aspirații, dar sunt veșnic active, veșnic variate Spectacolul ei este veșnic nou, pentru că ea creează constant noi contemplatori Viața este cea mai bună invenție a ei; moartea este pentru ea un mijloc pentru o viață mai mare Îl înconjoară pe om cu întuneric și îl conduce veșnic către lumină Îl

înlănțuiește la pământ și îl smulge din nou Ea dă nevoi, pentru că iubește mișcarea și îl entuziasmează cu o ușurință de neînțeles Fiecare nevoie este o binefacere, rapid satisfăcută și rapid reapărând Multe surse noi de plăcere în nevoile suplimentare pe care le oferă; dar totul revine la echilibru Fiecare clipă pe care o folosește pentru a atinge un obiectiv îndepărtat și fiecare minut este la obiectiv Ea este vanitatea în sine, dar nu pentru noi - pentru noi ea este un altar Îi permite fiecărui copil să fie mai înțelept față de el însuși; orice nebun o poate judeca; mii trec pe lângă ea și nu văd; îi admiră pe toți și își ține socoteala cu toată lumea Legile ei sunt respectate chiar și atunci când sunt contrazise; chiar şi atunci acţionează în conformitate cu ea când vor să acţioneze împotriva ei Toate dăruirea ei este bună, căci totul este necesar; ea ezită să fie căutată; se grăbește ca să nu se sature de ea Nu are discursuri și nici limbaj; dar ea creează mii de limbi și inimi cu care vorbește și simte Coroana ei este dragostea Dragostea se apropie doar de ea Ea a plasat abisuri între creaturi și toate creaturile tânjesc să se îmbrățișeze într-o îmbrățișare comună Le-a despărțit pentru a le pune din nou împreună Cu o atingere a buzelor de paharul iubirii, ispășește o viață întreagă de suferință Ea este totul Ea se răsplătește și se pedepsește, mulțumește și chinuiește Ea este aspră și blândă, iubește și îngrozește, slabă și atotputernică Totul în ea este constant Ea nu cunoaște trecutul și viitorul; prezentul ei este eternitatea Ea este amabila O laud cu toate faptele ei Este înțeleaptă și tăcută Nu-i vei smulge o declarație de dragoste, nu vei atrage un cadou de la ea, decât dacă ea dă somn voluntar Este vicleană, dar numai pentru un scop bun și cel mai bine este să nu-i observi viclenia Este completă și veșnic neterminată Așa cum ea creează, așa ea poate crea pentru totdeauna Ea îi apare fiecăruia într-un mod special Se ascunde sub o mie de nume și titluri și totuși Ea m-a adus la viață, mă va lua Am încredere în ea Lasă-o să facă ce vrea cu mine Ea nu își va ura creația Nu am spus nimic despre ea Ea a spus deja ce este adevărat și ce este fals Totul este vina și meritul ei Biblioteca "Runivers" SCRISOAREA A TREIA FILOZOFIA GRECĂ Orientul nu avea știință; a trăit în fantezie și nu s-a impus niciodată astfel încât să-și aducă gândul la claritate, cu atât mai puțin a dezvoltat-o științific; era atât de estompat într-o întindere infinită încât nu putea ajunge la nici un fel de autodeterminare Estul strălucește puternic, mai ales de la distanță, dar o persoană se scufundă și dispare în această strălucire Asia este o țară a dizarmoniei, a contradicțiilor; nu cunoaște măsura nicăieri, în nimic, iar măsura este condiția principală pentru dezvoltarea armonioasă Viața popoarelor răsăritene a trecut fie în fermentarea unor teribile răsturnări, fie în calmul inert al repetiției monotone Omul oriental nu și-a înțeles demnitatea; de aceea era fie un sclav care se bate în ţărână, fie un despot nestăpânit; deci gândul lui era fie prea modest, fie prea arogant; a interceptat acum dincolo de ea însăși și de natură, apoi, renunțând la demnitatea umană, s-a cufundat în animalitate Viața religioasă și gnostică a asiaticilor este plină de bătăi de cap neliniștite și de tăcere de moarte; este colosală și neînsemnată, aruncând priviri de o profunzime uimitoare și de o prostie copilărească Relația persoanei cu obiectul este prevăzută, dar la infinit; conţinutul gândirii răsăritene este alcătuit din reprezentări, imagini, alegorii, ale celui mai scrupulos raţionalism (precum cel chinezesc) şi cea mai enormă poezie, în care fantezia nu cunoaşte limite (ca indienii) Răsăritul nu a putut niciodată să dea gândului său adevărata formă și nu a putut, pentru că nu a înțeles niciodată conținutul, ci

doar a visat la el în diferite moduri Nu există nimic de gândit despre știința naturii: viziunea lui asupra naturii a dus la cel mai crud panteism sau la cel mai complet dispreț al naturii Printre haosul de alegorii, mituri, fantezii monstruoase, uneori strălucesc gânduri strălucitoare, captivând sufletul și imagini de o grație minunată; ispășesc mult și țin sufletul sub vraja lor multă vreme Printre acestea se numără locul excelent pe care l-am ales ca epigraf * Este citat de Colebrook din cărțile filozofice hinduse Ce poate fi mai grațios decât această imagine a unui bayadère plin de culoare, pasional, care se predă în fața privitorului? Ea seamănă involuntar cu alta * La începutul tuturor e-mailurilor Biblioteca "Runivers" bayadere, dansând și captivant pe Magadevi Versurile pe care le-am scris din Goethe par să completeze prima imagine; dar viziunea indiană nu ar fi ajuns în acest punct: s-a oprit în mitul său, pe faptul că definitul, existentul, este sortit doar să treacă; nu l-a captivat nici pe Magadevi, nici pe vreun brahman - a apărut și a plecat bayadera; în Goethe este smuls în toată frumusețea ei strălucitoare din moarte: în gândul etern există un loc pentru temporal - Und in scincn Armen schwebet Scoate-l pe cel iubit! Primul pas liber în elementul gândirii a avut loc când omul a pășit pe nobilul pământ european, când a ieșit din Asia: Ionia este începutul Greciei și sfârșitul Asiei De îndată ce oamenii s-au așezat pe acest nou pământ, au început să rupă scutecele care îi legau în Răsărit; gândul a început să se concentreze dintr-o licențiere fantastică, să caute o cale de ieșire dintr-o străduință vagă prin autodeterminare, reținere de sine În Grecia, o persoană este limitată pentru a-și dezvolta întreaga nemărginire a spiritului său, el devine hotărât pentru a ieși dintr-o stare nedefinită de somn, în care o versatilitate lipsită de caracter cufundă o persoană Intrând în lumea Greciei, simțim că aerul nostru natal suflă peste noi - acesta este Occidentul, aceasta este Europa Grecii au fost primii care s-au trezit de beția asiatică și au fost primii care au privit viața cu claritate, s-au găsit în ea; sunt complet ca acasă pe pământ - oameni calmi, strălucitori În Iliada, în Odisee, putem recunoaște familiarul, înrudit și nu în Magabgarat, nu în Sakonta-le De fiecare dată îmi devine greu și incomod când citesc poezii orientale: nu acesta este mediul în care o persoană respiră liber; este prea spațios și în același timp prea îngust; poeziile lor sunt vise apăsătoare, după care o persoană se trezește, sufocându-se într-o stare febrilă, și încă i se pare că merge pe o podea în pantă, în jurul căreia se învârt pereți și imagini monstruoase pâlpâie, purtând nimic reconfortant, nimic nativ Fanteziile monstruoase ale scrierilor orientale erau la fel de respingătoare pentru greci ca dimensiunile monstruoase ale unor Memnons înălțimi de șaptezeci de metri; grecii nu au confundat niciodată înalt cu imens, grațios cu copleșitor; grecii de pretutindeni au cucerit categoria abstractă a cantității - pe câmpurile de maratoane, în statuile lui Praxiteles, în eroii de poezii și în imaginile strălucitoare ale olimpienilor Au realizat că secretul Biblioteca "Runivers" grațios - în proporție mare de formă și conținut, intern și extern; au înțeles că în natură totul dezvoltat nu strălucește cu vastitatea uterului, ci, dimpotrivă, este concentrat asupra corespondenței extrem de necesare a exteriorului cu interiorul; unde exteriorul este prea mare, interiorul este sărac: mările, munții, stepele sunt mari, dar calul, căprioara, porumbelul, pasărea paradisului sunt mici Ideea de înalt, muzical, limitat și tocmai din cauza acestei proporții infinite este aproape gândul principal al Greciei, care a ghidat-o în toate; s-a manifestat în acea consonanță elegantă a tuturor aspectelor vieții ateniene, care

ne uimește prin farmecul ei artistic Ideea de frumusețe a fost o idee necondiționată pentru greci: a înlăturat, de fapt, opoziția dintre spirit și corp, formă și conținut; tăindu-și statuile, grecul a tăiat de fiecare dată o combinație conciliantă a acelor principii care au cedat neînfrânat fanteziei înflăcărate din Orient Lumea greacă într-un anumit contur, din care nu putea pleca fără să-și facă cruce, era extrem de plină; în viața lui a existat un fel de fuziune, acea combinație evazivă de părți, acea armonie a lor, în fața căreia ne înclinăm, contemplând o femeie frumoasă; lumea nouă nu a atins această unitate, această virtuozitate în viață, știință și instituții: acesta este un secret pe care nu a putut să-l fure din sarcofagele grecești Sunt oameni cărora viața grecească li se pare, tocmai din cauza proporționalității sale, din cauza rudeniei cu natura, din cauza limpezimii tinerești, plată și nesatisfăcătoare; ridică din umeri, vorbind despre veselul Olimp și despre locuitorii lui nesăbuiți; îi dispreţuiesc pe greci pentru faptul că grecii se bucurau de viaţă într-un moment în care era necesar să se micşoreze şi să se chinuie cu suferinţe imaginare; nu pot uita că grecii venerau în egală măsură fruntea strălucitoare a unei frumuseți și fapta cinică a unui cetățean, dexteritatea trupească a unui atlet și dialectica unui sofist; au pus mult mai presus de egiptenii lor posomorâți, chiar și de perși; nu este nimic de spus despre India: de la mâna ușoară a lui Schlegel, timp de douăzeci de ani, ei nu au cunoscut granițe pentru închinarea indo-
Aceasta nu dovedește nimic; mai poti gasi oameni care in general sunt dezgustati de tot ce este sanatos - astfel de organizatii denaturate care considera ca fiind adevarata doar placerea nefireasca; este o chestiune de patologie psihică Pentru noi, dimpotrivă, toată măreția vieții grecești este în simplitatea ei, care ascunde o înțelegere profundă a vieții; curge calm între două extreme - între scufundarea în imediata senzuală, în care pierderea Biblioteca "Runivers" personalitate și pierderea realității în abstracții generale Viziunea grecilor ni se pare materială în comparație cu dualismul scolastic și cu idealismul transcendental al germanilor; în esență, ar trebui mai degrabă numit realism (în sensul larg al cuvântului), iar acest realism se află printre ele înaintea tuturor înțelepților și învățăturilor Credința în predestinare, în soartă, este o credință în empirism, realism; se bazează pe recunoașterea necondiționată a realității lumii, naturii, vieții: "ceea ce este nu este întâmplător; este predeterminat, este inevitabil, trebuie să fie " O astfel de credință în destin este în același timp și credință într-un eveniment, în mintea din afară Gândul (eliberat cu uşurinţă de miturile politeismului) din primii paşi a trebuit să ajungă la contemplarea sorţii prin legea dătătoare de viaţă, începutul (nus) a tot ceea ce există, iar pe acest început s-a ridicat cu uşurinţă toată ştiinţa lor mare Gândirea grecilor, care nu a ajuns niciodată la ultima extremă a dezintegrarii cu natura sau cu existentul, la contradicția ireconciliabilă a necondiționului cu convenționalul, în schimb, nu a avut nimic convulsiv în sine; nu și- a considerat opera o denunțare blasfemie a secretului, o tortură criminală a sacrului, o carte neagră, o legătură necurată cu o forță întunecată; dimpotrivă, era ca privirea limpede a unui om care s-a trezit, care aduce cu bucurie lumea din jurul său la conștiință și de la primul pas înțelege că a fost chemat pentru aceasta, să înțeleagă și să ridice la gândire; interesul lui este dezinteresat, pur și de aceea este îndrăzneț, mândru; el nu tremură, ca un adept al Evului Mediu - acest hoț, aruncând cu ochiul secretul naturii; scopurile lor sunt diferite: unul vrea să știe, vrea adevărul, celălalt vrea putere asupra

naturii; pentru unul, natura are o semnificație obiectivă, în timp ce cealaltă se străduiește doar pentru aceasta, să o refacă, astfel încât aurul să fie făcut din piatră, astfel încât pământul să fie transparent Desigur, în această pretenție egoistă se poate vedea propria ei măreție a epocii, iar în forma urâtă a alchimiei medievale există o latură în care adeptul este mai înalt decât grecul Spiritul în sine nu a devenit încă un obiect pentru grec; nu era încă mulțumit de sine fără natură și, de aceea, nu a stabilit-o, ci a acceptat-o ca pe un eveniment fatal; cheia adevărului nu se afla în om; aceasta era cheia pe care alchimistul se considera a fi Grecul nu putea scăpa de necesitatea exterioară; a găsit un mijloc de a fi liber moral recunoscându-l; asta nu este suficient: a fost necesar să se transforme însăși soarta în libertate, a fost necesar să cucerească totul cu rațiune; a fost necesar să suferi această victorie; dar grecii nu știau să sufere; au luat cu ușurință cele mai dificile întrebări Biblioteca "Runivers" Neoplatoniștii au înțeles acest lucru și au luat o altă cale; ceea ce lipsea în perspectiva greacă a devenit începutul și punctul de plecare, dar era prea târziu Idealismul a început cu neoplatoniștii ca tendință dominantă, ca singura gândire adevărată; gândirea a devenit diferită, a pierdut realitatea și realismul adevăratei filozofii grecești Combinarea acestor aspecte este poate cea mai importantă sarcină a viitoarei științe* Începutul cunoașterii este opoziția conștientă a propriei persoane față de obiect și străduința de a înlătura această opoziție prin gândire Filosofia ionică ne prezintă o dezvoltare bogată și largă a acestui moment Conștiința trezită se oprește în fața naturii și caută să-și subordoneze diversitatea unității, a ceva universal care domnește asupra particularului Aceasta este prima nevoie a omului când se trezește din visele nedefinite ale percepției senzoriale-imediate, când încetează să fie mulțumit de fantezii și, nemulțumit, tânjește nu după imagini, ci după înțelegere; dar la început omul nu caută această unitate universală nici în el însuși, nici în elementul spiritual în general, ci în obiectul însuși și, în plus, ca fiind, este încă atât de obișnuit cu imediatitatea încât nu se poate smulge de ea la început o singura data Obiectul cunoașterii sale este și el imediat, dat de empirism - natura Pentru a te prezenta ca obiect, trebuie să treci prin multă gândire, trebuie, printre altele, să te îndoiești de realitatea deplină a naturii Practic, inconștient, o persoană se comporta ca și cum ar avea putere asupra lumii înconjurătoare, sau, mai bine, asupra detaliilor din jurul său - le-a negat originalitatea; dar teoretic, în mod general, în mod conștient, nu a făcut încă acest pas Dimpotrivă, omul are o credință înnăscută în empirism și în natură, așa cum există o credință înnăscută în gândire; cedându-se acestei credințe în lumea fizică, o persoană din ea caută "începutul tuturor lucrurilor", adică unitatea din care curge totul, către care * În expunerea principalelor puncte ale filozofiei grecești, am urmat prelegerile lui Hegel despre istoria filosofiei antice Toate locurile pe care le-am citat de la Platon, Aristotel sunt luate de acolo Istoria sa de filozofie antică este terminată la o înaltă perfecțiune artistică; se pare că nu același lucru se poate spune despre istoria sa a filosofiei moderne: este săracă și pe alocuri unilaterală, chiar părtinitoare (de exemplu, cât de puțin este apreciată isprava lui Kant!) Cei familiarizați cu filozofia germană vor vedea în însăși expunerea filozofiei antice câteva abateri destul de importante de la Prelegerile despre istoria filosofiei În multe cazuri nu am vrut să repet părerile pur abstracte și idealiste ale filosofului german, mai ales că în aceste cazuri el a fost neadevărat cu sine și a adus un omagiu vârstei sale Biblioteca

"Runiverse" la care aspiră totul - universalul, care cuprinde toate particularitățile De unde au luat ionii atâta îndrăzneală de a se întoarce spre sâni și de a căuta în ea acest început? Amintiți-vă că Goethe, după un mileniu, cu greu a îndrăznit să pună întrebarea: "Nu se află bobul naturii în inima omului?" - iar contemporanii lui nu au înțeles! Ionii, cu simplitate copilărească, căutau începuturi în însăși natură; au căutat-o ca pe un existent între existent, ca pe cea mai înaltă materialitate, care stă la baza altor lucruri; neobișnuiți cu distragerile lor y¿M nu puteau fi mulțumiți altfel decât cu aspectul firesc al unui început Nici cunoașterea, nici gândirea nu încep niciodată cu adevărul complet - acesta este scopul lor; gândirea ar fi inutilă dacă ar exista adevăruri gata făcute - ele nu există; dar dezvoltarea adevărului constituie organismul său, fără de care este invalid Prin gândire, adevărul se dezvoltă de la o definiție săracă, abstractă, unilaterală, până la cea mai completă, concretă, mai multilaterală, atingând această plenitudine printr-o serie de autodeterminari care se adâncesc continuu în mintea subiectului Prima, definiția inițială, cea mai externă, cea mai nedezvoltată - sămânța, posibilitatea, concentrarea strânsă în care se pierd distincțiile; dar cu fiecare pas de autodeterminare ulterioară, adevărul găsește din ce în ce mai multe organe pentru ființa sa ideală; așa că rațiunea la un nou-născut devine realitate doar atunci când organele bebelușului sunt suficient de dezvoltate, puternice, mature, când creierul său devine capabil să reziste rațiunii Dar unde în natură, în acest ciclu neîntrerupt de schimbări, în care nu vom întâlni de două ori aceleași trăsături, unde putem găsi în ea un principiu universal, cel puțin o astfel de latură a lui care ar exprima cel mai îndeaproape ideea de unitate și pace în diversitate agitată? lumea fizică? Nimic nu poate fi mai natural decât a lua apă pentru acest principiu: nu are o formă definită, în picioare; este peste tot unde există viață; opa - mișcare perpetuă și pace eternă Wasser umfanget Ruhig das AP! Fără îndoială, Thales, recunoscând începutul oricărei ape, a văzut în ea mai mult decât această apă care curge în pâraie Pentru el, apa nu este doar o substanță diferită de alte substanțe ale pământului, aerul, ci în general o soluție fluidă în care totul se dizolvă, din care se formează totul; solidul se depune în apă, lumina se evaporă din ea; Pentru Biblioteca "Runivers" Thales, probabil a fost și un mod de gândire în care tot ce există este filmat și depozitat: numai în acest sens, larg, plin de gândire, apa empirică ca început primește un sens cu adevărat filozofic Apa lui Thales - elementul existent și în același timp gândit - reprezintă prima pâlpâire și translucidență a ideii prin crusta fizică aspră, de care încă nu s-a eliberat Aceasta este o viziune copilărească a unității ființei și gândirii, acesta este fetișismul în domeniul logicii, iar fetișismul este excelent Apa este un mediu calm, profund, veșnic activ în bifurcare (condensare, evaporare) - imaginea cea mai fidelă a unui concept care se dizolvă în definiții opuse și le servește drept legătură Este de la sine înțeles că apa nu corespunde conceptului de esență universală pe care Thales o asocia; dar aici adevăratul concept de apă nu este atât de important, ca tocmai conceptul său despre apă; din conceptul său despre apă învățăm conceptul său despre început În vremuri de subdezvoltare a gândirii, metodelor și limbajului, există incomparabil mai multe definiții unilaterale decât există în sensul strict prozaic al cuvintelor rostite Vom vedea deseori cât de adâncă iese contemplarea din spatele unei expresii incomode și, prin urmare, este foarte important să asimilam sensul în care sistemul însuși și-a înțeles începuturile A spune

simplu: "Thales consideră că apa este începutul tuturor, iar Pitagora numărul", fără să-i pese de ce reprezintă apa pentru unul și numărul pentru altul, înseamnă să-i dai drept pe jumătate nebuni sau proști Expresia "glosologie" îi trădează; doresc să se strângă mai multe gânduri în imaginea pe care au ales-o decât poate absorbi în sine; dar din aceasta nu se poate nega sau neglija acea latură a gândirii lor, care, dacă nu a găsit o expresie demnă, atunci, probabil, a lăsat o urmă puternică Astfel, la animalele de organizare inferioară observăm indicații, aluzii, ca să spunem așa, la acele părți și organe care se dezvoltă pe deplin doar la animalele superioare; subdezvoltarea aparent inutilă este o condiție indispensabilă pentru perfecțiunea viitoare Fiecare școală, sub propria sa autoritate, a înțeles ceea ce era mai formal exprimat și, prin urmare, a considerat propriul său început necondiționat, ea însăși în posesia întregului adevăr - și avea parțial dreptate; dimpotrivă, punctul de vedere care o urmează vede de obicei doar ceea ce a fost exprimat formal și se străduiește să înlăture unilateralitatea, care pretinde universalitate, printr-o nouă unilateralitate cu aceeași pretenție; urmează o luptă fără milă, iar atacatorul prostesc Biblioteca "Runivers" presupune că de fapt momentul care trecea a avut adevărul, dar într-o formă incongruentă; a înlocuit neajunsurile formei cu spiritul său viu La rândul său, momentul care trece prea puțin înțelege că cel care îl împinge are dreptul să o facă în numele laturii adevărului pe care o posedă Purtătorul empiric al gândirii ionice de unitate nu era doar apa; este atât de puternic individual încât nu poate satisface toate cerințele unui principiu universal Aerul, ca în superioritatea lui fără formă, rarefiat, a fost luat și de unii ionieni drept început În cele din urmă, au încercat să se desprindă complet de esența naturală și să treacă în sfera acelor abstracțiuni care constituie propileele logicii; ei au negat finitul direct în favoarea unei baze infinite precum materia, substanța fizicienilor de astăzi; Infinitul lui Anaximandru era tocmai materie, lipsită de orice definiție calitativă; acesta a fost primul pas, pe jumătate copilăresc, dar ferm al științei Reprezentările geometrice divergente sunt aduse la unitate, această unitate este căutată în natură, originalitatea particularului nu este recunoscută ca consistentă înaintea principiului universal, indiferent de modul în care este definit acest principiu; o astfel de supunere la unitate și universal este un adevărat element al gândirii Nu era nevoie de multă perspectivă pentru a înțelege că politeismul nu s-ar împotrivi acestei unități Soarta Olimpului a fost decisă în momentul în care Thales s-a îndreptat către natură; căutând adevărul în ea, el, ca și alți ionieni, și-a exprimat punctul de vedere indiferent de ideile păgâne Preoții s-au gândit târziu să-i pedepsească pe Anaxagora și Socrate; în elementul în care s-au mișcat ionienii se afla germenul morții eleusinianului și al tuturor misterelor păgâne Cine va reproșa ionienilor că arată o înțelegere insuficientă a elementului de gândire, luând ca început elementul empiric, va avea dreptate; dar, pe de altă parte, să aprecieze tactul grecesc pur real care i-a făcut să-și caute începutul în natură însăși, și nu în afara ei, să caute infinitul în finit, gândit în ființă, eternul în temporal Solul de natură științifică a fost dobândit de ei, principiul existent nu putea rămâne pe el, dar era capabil de dezvoltare; acesta a fost pasul inițial: s-a deschis o scară întreagă celor care au călcat pe ea Înainte ca gândirea să treacă de la definițiile senzuale și esențiale ale necondiționului la definițiile abstract-logice, a trebuit în mod firesc să încerce să exprime necondiționatul într-un mod intermediar Biblioteca "Runivers" moment,

pentru a găsi adevărul între extremele existente și abstract Această disponibilitate de a realiza orice posibilitate aparține caracterului neliniștit și mereu activ al vieții, atât în lumea istorică, cât și în cea fizică; dezvoltarea organică a materiei nu lasă în zadar o singură posibilitate fără a o chema la viață Între definițiile senzoriale și definițiile pur logice, Pitagora a găsit ceva constant, leagându-le, aparținând ambelor, nu senzual și nu gândit - număr Curajul și, în consecință, forța gândirii pitagoreice este evidentă; tot ceea ce există, acceptat de obicei ca realitate, este răsturnat, iar în locul existenței empirice, ceva imaterial, de conceput, dar, în plus, departe de a fi subiectiv, este ridicat și recunoscut ca adevăr, dar, ca să spunem așa, de conceput, îndepărtat din materialul "Pitagoreenii", spune Aristotel, "au luat aranjamentul universului drept un sistem consonant de numere și relațiile lor " Ei au smuls o relație constantă din eterna variabilitate a ființei fenomenale și ea domnește cu adevărat peste tot ce există Viziunea matematică asupra lumii, fondată de pitagorei și dezvoltată bogat în vremurile moderne, a fost păstrată de-a lungul timpului, deoarece are o latură profund adevărată; matematica stă între logică și empirism, ea recunoaște deja obiectivitatea gândirii și logica evenimentului; ostilitatea sa față de filozofie nu are în mod formal niciun temei Este de la sine înțeles că relația dintre obiecte, momente, faze, legile armonice care le leagă, seria prin care se dezvoltă, nu epuizează întregul conținut nici al naturii, nici al gândirii Pitagoreicii nu au observat că prin număr însemnau incomparabil mai mult decât cât se afla în conceptul de număr; nu au observat că în număr rămâne ceva mort, impasibil, neglijând conținutul concret, o măsură indiferentă Pentru ei, ordinea, acordul, combinația numerică armonică satisfăcea toate cerințele, dar satisfăcute pentru că, de fapt, nu s-au oprit la definiții pur matematice; geniul profesorului și imaginația de foc a elevilor au adus din plinătatea conținutului care a lipsit la începuturi Această adăugare ilogică ne vom întâlni constant în toată filosofia greacă; este, ca să spunem așa, subiectivitatea captivantă a geniului grecilor și, pe de altă parte, incapacitatea lor pentru abstracțiuni pure Pe această intransigență a grecilor față de realism și asupra providenței adevărului mai mult decât asupra Biblioteca "Runivers" știință, bazată pe completitudinea dezintegrarii individului cu natura în lumea antică Numărul, lăsat în sine, nu a putut să se țină de înălțimea la care pitagoreicii l-au plasat: "nu a purtat în sine începutul mișcării de sine", așa cum a remarcat Aristotel Dar pentru ei, unitatea nu era doar o unitate aritmetică, primul termen, cheia, rândul, măsura - pentru ei era, în același timp, unitate necondiționată, putere și posibilitatea de a se autodiviza, o monada dătătoare de viață, un hermafrodit, păstrându-și despărțirea în sine și fără a-și pierde unitatea atunci când se dezvoltă în diversitate Erau atât de impregnați de ordine, acord, armonie, combinație numerică, ritm omniprezent, încât pentru ei universul părea a fi un tot static-muzical Și cine va nega măreția prezentării lor a celor zece sfere cerești, aranjate într-o ordine strictă, nu numai într-un anumit sens al mărimii și vitezei, ci și muzical; aruncate în mișcarea lor veșnică, curgând în jurul orbitelor lor, emit sunete consoane, contopindu-se într-un singur coral universal maiestuos Aparent îndepărtată de tot ceea ce este poetic, perspectiva matematicii este foarte aproape de tot ceea ce este fantastic și mistic Cei mai nebuni mistici din toate epocile s-au bazat pe Pitagora și și-au creat știința numerelor; în viziunea matematică există ceva sumbru, maiestuos, ascetic, carnivor: în loc de pasiuni reale, dispune fantezia

la astrologie, cabalism etc Un alt pas de gândire pe această cale de generalizare - și a trebuit să rupă ultimele lanțuri și să apară în propriul său domeniu, adică să se desprindă nu numai de senzual, de numeric, ci, în general, de orice definiție reală - pentru a sacrifica plenitudinea diversităţii la unitatea abstractă a universalului Un astfel de pas, pe de o parte, eliberează gândirea de tot ceea ce o limitează, pe de altă parte, duce la cele mai mari abstracții, în care totul dispare, în care este liberă pentru că este goală A renunța la subiect de la unilateralitatea definițiilor reale înseamnă, în același timp, a-l face nedefinit; cu cât sfera este mai generală, cu atât pare mai aproape de adevăr, cu atât unilateralitatea complicată este eliminată - de fapt, nu este așa: rupând himen după himen, o persoană se gândește să ajungă la bob, dar între timp, după ce a îndepărtat acesta din urmă, vede că obiectul a dispărut complet; nu-i rămâne nimic decât conștiința că acesta nu este nimic, ci rezultatul înlăturării definițiilor Este evident că în acest fel nu vei ajunge la adevăr Din păcate, ei nu au vrut să vadă aceste dovezi; împotriva, Biblioteca "Runivers" generalizând categoriile, curățând obiectul de toate definițiile sale, calitative și cantitative, se opresc triumfător la recunoașterea cea mai abstractă a identității sale cu sine și iau fantoma ființei pure pentru adevărul a ceea ce există cu adevărat; ființa pură devine ca un spirit care a zburat departe de decedat și plutește deasupra cadavrului fără puterea de a-l reînvia Pentru un proces logic, pentru o mișcare fenomenologică a gândirii, nu poate exista o presupunere mai bună, nici un punct de plecare mai bun decât ființa pură - un început nu poate fi nici determinat, nici mediat: ființa pură este tocmai o imediată nedeterminată - în cele din urmă, la început, el nu poate fi real adevăr, ci doar posibilitatea lui Dați orice definiție doriți, ce fel de dezvoltare doriți pentru ființa pură - va deveni ființă definită, reală și va schimba caracterul începutului, al posibilității Ființa pură - abisul în care s-au scufundat toate definițiile ființei reale (și între timp ele singure există) - nu este altceva decât o abstracție logică, la fel ca un punct, o linie sunt abstracțiuni matematice; la începutul procesului logic este atât fiinţa cât şi nefiinţa Dar nu trebuie să credem că ființa determinată ia naștere de fapt din ființa pură - individul existent provine din conceptul de gen? Gândirea începe cu aceste abstracții, iar mișcarea ei expune în mod necesar abstractitatea lor și renunță la ele în orice mișcare ulterioară Gândirea la începutul procesului logic este tocmai capacitatea de generalizare abstractă; finitul și determinatul ajunge în gândire la o infinitate, nedefinită la început, dar determinată de o serie întreagă de forme, care capătă în cele din urmă determinism deplin și închid astfel infinitul și finitul cu o unitate conștientă Fiinţa pură a fost luată drept adevăr, ca necondiţionată de către eleatici; au luat abstracția ființei pure pentru o realitate mai reală decât ființă determinată, pentru unitatea supremă care domnește asupra diversității O astfel de unitate logică, rece, abstractă este dezolantă; fiecare diferență, fiecare mișcare piere în ea; aceasta este odihna veșnică, infinitul mut, calmul pe mare, somnul letargic, în sfârșit, moartea, inexistența De fapt, eleacii au negat orice mișcare, nu au recunoscut adevărul diversității - acesta este quietismul indian în filozofie Ființa mărturisește doar că este; Nimic mai puțin, mai sărac, nu se poate spune despre un obiect decât ceea ce este - este repetarea cuvântului "Om! om" brahmi Biblioteca "Runivers" nom, care a ajuns la apropierea dorită de Vishnu, care stătea pe marginea prăpastiei, la care aspira pentru a se elibera

de individualitatea sa Ființa, doar a fi, nu are nevoie de mișcare; pentru activitate, este necesar ca ființei să-i lipsească ceva, să se străduiască pentru ceva, să se lupte cu ceva, să realizeze ceva Dar ceea ce ființa poate aspira ar fi în afara ei - prin urmare, nu ar exista Eleacii au negat foarte constant mișcarea și inexistența "Ființa", a spus Parmenide, "este, dar nu există deloc neființă " Fideli tactului real al grecilor, eleacii nu au îndrăznit să meargă la ultima concluzie logică; limba lor nu s-ar întoarce să admită că ființa pură este identică cu neființa; un instinct le-a șoptit că poți abstrage după bunul plac, dar nu poți distruge substratul, dar nu poți distruge substanța, că ființa este proprietatea ei cea mai sărăcită, dar, pe de altă parte, este și cea mai nedespărțită , că chiar nu poate fi distrus, nu poate fi pus nicăieri; nu se poate decât să se îndepărteze de el sau să nu-l recunoască în modificările sale În secolul al XVIII-lea, celebrul Lavoisier a dat peste această idee a imuabilității existenței materiale "Greutatea materiei", spunea el, "nu se poate pierde niciodată, cantitatea de materie este constantă; distragerea atenției de la schimbările calitative, rămânem la aceeași greutate Pe baza acestui gând eleatic-leucipean, el a luat cântarul chimic în mâini - și știți rezultatele grozave la care au obținut el și adepții săi Multă vreme, gândirea umană nu s-a putut ține de teribila universalitate a ființei pure Calmându-se în întinderea abstractă a ființei pure, este imposibil să nu înțelegem în sfârșit că această întindere este cea mai perfectă indiferență, o indiferență asemănătoare presupunerii unei forțe expansive care acționează în libertate în construcția lui Schelling a lumii fizice: ea se extinde atât de mult fără a întâlni un obstacol încât nu există; este prea târziu pentru a o salva prin forță de compresiune Dar ideea este că ființa pură, precum și expansiunea necondiționată, nu sunt deloc reale; acestea sunt coordonatele folosite de geometru pentru a determina punctul, coordonatele de care are nevoie și nu punctul; mai simplu: ființa pură este un eșafod de-a lungul căruia gândirea abstractă se ridică la concret Nu numai că nu există deloc neființă, dar nu există deloc ființă pură, dar există ființă, determinată, care se desfășoară într-un proces veșnic activ, ale cărui momente abstracte și opuse (ființă și neființă) depărtate, fără unele altele, există doar în fenomenologia conștiinței, și nu în lumea reală empirică; aceste momente, abstrase din proces, conectând Biblioteca "Runivers" toate, demontate, sunt iluzorii, imposibile și adevărate doar ca etape de tranziție ale mișcării logice; în existența lor, dimpotrivă, ele sunt reale și deci inerente unul altuia indisolubil Ființa reală nu este o rigiditate moartă, ci o apariție neîntreruptă, o luptă între ființă și neființă, o străduință neîncetată pentru certitudine, pe de o parte, și aceeași străduință de a renunța la orice pozitivitate restrictivă Ingenios "totul curge!" rostit de Heraclit - iar cristalul topit al ființei eleatice s-a repezit într-un şuvoi etern Heraclit a subordonat atât ființa, cât și neființa schimbării, mișcarea: totul curge! nimic nu rămâne nemișcat, la fel; totul - rapid sau tăcut - se mișcă, se schimbă, se transformă, oscilează între ființă și neființă "Obiectele", spune Heraclit, "sunt ca un pârâu care se repezi; Nu poți păși de două ori în aceeași apă Pentru el, necondiționatul este însuși procesul de ascensiune a diversității naturale către unitate; pentru el realul nu este supunerea pasivă a materialității abstracte, nu substratul mișcării, nu ființa mobilului, ci ceea ce îl mișcă în mod necesar, ceea ce îl schimbă A fi în Heraclit își are negația în sine, îi este inerentă; acesta este începutul lui demonic, însoțindu-l mereu și

pretutindeni, opunându-i constant, înlăturând ceea ce a creat, împiedicându-l să adoarmă, devenind mai puternic în imobilitate Ființa este vie cu mișcarea; pe de o parte, viața nu este altceva decât o mișcare continuă, de neoprit, o luptă activă și, dacă vrei, o reconciliere activă a ființei cu neființa, iar cu cât această luptă este mai încăpățânată și mai vicioasă, cu atât sunt mai aproape unul de celălalt , viața superioară, dezvoltată de ei; această luptă este veșnic la sfârșit și veșnic la început - o interacțiune neîntreruptă din care nu pot ieși Aceasta este roata veveriță a vieții Organismul animal reprezintă o luptă constantă cu moartea, care întotdeauna triumfă; dar acest triumf este din nou în favoarea unei anumite ființe, și nu a neființei Țesuturile multioriginale care alcătuiesc corpul viu se descompun constant în două țesuturi originale (adică, nemetalice, minerale) și se reformează constant; foamea își reînnoiește cerințele, deoarece materialul se pierde continuu; respirația susține viața și arde corpul, organismul produce continuu * "Trupurile", spune Leibniz, "par doar a fi permanente; sunt ca un pârâu, aducând în fiecare minut apă nouă, ca nava lui Tezeu, pe care atenienii o reparau în permanență Biblioteca "Runivers" ars Nu hrăniți un animal - sângele și creierul îi vor arde Cu cât viața este mai dezvoltată, cu atât a trecut mai sus în sfera superioară, cu atât lupta dintre ființă și neființă este mai disperată, cu atât sunt mai aproape de fiecare altele O piatră este mult mai puternică decât un animal; în el, ființa prevalează asupra neființei, are puțină nevoie de mediul care îl înconjoară; fără să acţioneze asupra lui din afară mari eforturi, nu va schimba nici forma, nici compoziţia, aproape că nu poartă în sine cauza dezintegrarii sale - şi de aceea se încăpăţânează; cea mai mică atingere la creierul unui animal, la această masă complexă, friabilă, neîntărită, îl aruncă mort; cel mai mic dezechilibru în chimia complexă a sângelui - iar animalul suferă conform stării sale normale, suferă și moare dacă nu poate câștiga, adică să restabilească norma Ființa pasionată și grea apasă viața cu certitudinea ei aspră; viața unei pietre este o leșinare constantă; este mai liber acolo, unde este mai aproape de inexistență; este slab în manifestările superioare, cheltuiește, ca să spunem așa, materialitatea pentru a ajunge la acea înălțime la care ființa și neființa se împacă, supuse unei unități mai înalte Tot ce este frumos este tandru, abia există; sunt flori care mor din cauza vântului rece în timp ce tulpina aspră devine mai puternică din ea, dar nu miroase parfumat și nu are petale colorate; momentele de beatitudine abia pâlpâie - dar conțin o întreagă eternitate Apariția este un proces activ de autodefinire, momentele sale opuse (a fi și a neființă) își pierd în ea inerția lor moartă, care aparține gândirii abstracte, și nu la real; Așa cum moartea nu duce la inexistența pură, tot așa apariția nu este luată din inexistența pură - ființa determinată ia naștere din ființa determinată, care devine un substrat în raport cu momentul cel mai înalt Ceea ce a apărut nu se laudă că este: este prea sărac, este subînțeles; nu-și expune identitatea cu sine, ființa sa, ca adevăr, ci, dimpotrivă, se dezvăluie printr-un proces care își reduce ființa la sensul momentului Heraclit a înțeles că adevărul este tocmai existența a două momente opuse; a înțeles că ele nu erau adevărate și imposibile în sine, că în ele se străduiește să treacă imediat în opus Pentru el, care a trăit cu de ani înainte de PX, acest gând era atât de clar, încât nu putea vedea nimic constant în existență, în ființă, cu excepția acelui început care trece în diversitate și, pe de altă parte, se străduiește de la diversitate la unitate a înțeles asta, în ciuda faptului că mișcarea, de fapt, era pentru el Biblioteca "Runivers" un

eveniment irezistibil, un eveniment fatal; recunoscând-o, s-a supus unei necesități pentru care nu avea cheie De ce au fost atât de surprinși, atât de prost de neînțeles, expertii timpului nostru, când gândul la Heraclit apărea nu ca o presupunere genială, ci ca ultimul cuvânt al unei metode realizate strict, distinct, științific? Expresia, poate, rece și abstractă: "ființa este neființa" - lovită? sau poate apropierea lor în apariția speriată? Dar o expresie cioplită din dezvoltarea vie nu poate fi înțeleasă, mai ales când nu se dorește să cunoască căile sau să concentreze toată atenția asupra ei Fără atenție, totul este neclar - nu vei înțelege logica, nu vei învăța să joci whist În practică, privim lucrurile în modul heraclitean, doar în sfera generală a gândirii nu putem înțelege ce facem Nu de secole au realizat oamenii că nu inerția moartă a unui obiect existent, nu identitatea lui cu sine însuși, este adevărul său deplin? În toate ființele vii, de exemplu, vedem altceva decât procesul de transformare eternă, care aparent trăiește într-o singură schimbare? Oasele sunt cea mai grea ființă a organismului și nici măcar nu le considerăm vii Am observat că eleacii, luând ca bază ființa pură, nu au avut curajul să admită că este identic cu neființa La fel, Heraclit, care a stabilit principiul (esența) mișcător ca adevăr al ființelor, nu a ajuns la distrugerea ființei în forță, în cauza mișcării, în substanță Grecii nu s-au dezintegrat atât de adânc cu viziunea empirică: când gândul lor ajunge la abstracții extreme, în ei apar imediat imagini elegante, idei fantastice care le susțin pe malul prăpastiei Astfel, la Heraclit, în locul ultimelor concluzii nemiloase ale unei relații substanțiale, întâlnești timpul și focul ca reprezentanți clari ai procesului de mișcare Într-adevăr, timpul este imaginea apariției necondiționate; esența ei constă numai în a fi și în același timp a nu fi; în timp, nu trecutul și viitorul, ci prezentul este real; dar există numai pentru a nu exista, a trecut imediat, va veni acum, este în această mișcare ca o unitate a două momente opuse Focul în natură corespunde perfect și cu gândul său: focul arde opusul lui însuși - neliniște necondiționată, dizolvarea necondiționată a existentului, trecătoarea celuilalt și a sinelui Heraclit vede foc peste tot; pentru el, apa este un foc stins, pământ - apă întărită; dar pământul se dizolvă din nou în mări, le evaporă în aer, unde se aprinde și creează apă Astfel, toată natura este o metamorfoză a focului Stelele înseși pentru Heraclit nu sunt o dată mase moarte terminate: "apa se evaporă și se precipită printr-un proces întunecat și unul ușor; cel întunecat dă pământul, cel luminos se ridică în aer, se luminează în atmosfera solară și produce meteori, planete și stele"; deci, ele apar ca urmare a aceleiași interacțiuni vii, mișcare; "Totul este sfâșiat de ostilitatea interioară și lupta pentru cea mai înaltă unitate de prietenie și armonie " "Universul este un foc veșnic viu, sufletul său este o flacără care se aprinde și se stinge conform propriei legi " Și astfel, nu numai că a înțeles natura printr-un proces: a înțeles-o printr-un proces independent Totuși, nimic nu este smuls din această mișcare, nu există o unitate care s-ar stabili printr-un vârtej temporar și ar fi expusă prin rezultatul și începutul ei Începutul mișcării pentru Heraclit este o necesitate fatală, dureroasă, care se susține în multe diferențe, dintr-un motiv necunoscut, împingându-se ca o forță irezistibilă, ca un eveniment, dar nu ca un scop conștient liber Heraclit nu a dat deloc un scop mișcării; mișcarea sa este mai concretă decât ființa eleatică, dar este abstractă; cere cu voce tare un scop, unul permanent Înainte de a spune ce început și ce scop a dat Anaxagoras mișcării, trebuie să arătăm o altă cale de ieșire din ființa

pură, direct opusă lui Heraclit, cel puțin în expresie formală: căci din punct de vedere general, atomismul, despre care vorbim , reprezinta doar un moment complementar necesar si inevitabil pentru dinamism Atomismul și dinamismul repetă lupta polară a ființei și a neființei pe un câmp mai definit și mai comprimat Ideea principală a atomismului constă în negarea ființei pure în favoarea unei ființe determinate; aici nu ființa abstractă este luată pentru adevărul particularităților, ci particularitatea, închisă în sine, pentru adevărul ființei: aceasta este o întoarcere din sfera abstractă la sfera concretă, o întoarcere la real, empiric, existent Ceea ce se recunoaște ca real este o singularitate care nu se renunță la dizolvare în categorii abstracte, protestând împotriva ființei pure eleatice în numele autonomiei unei ființe determinate; particularul există pentru sine și este el însuși o confirmare a realității sale calitative și cantitative Leucip și Democrit au pus bazele acestei doctrine; de atunci a fost constant paralel Biblioteca "Runivers" se aliniază cu curentul principal al științei, fără a se apropia niciodată de el *; s-a sprijinit ferm pe o înțelegere adevărată, deși unilaterală, a naturii și a fost de mare folos pentru știința naturii Atomismul, bazat pe recunoașterea particularului, opune indivizibilitatea indiscutabilă, personalitatea, ca să spunem așa, a fiecărui punct existent unității de ființă și mișcare care le îmbrățișează În gândire totul este generalizat, în natură totul este molecular, chiar și ceea ce ni se pare a fi complet fără părți și diferențe Mișcarea lui Heraclit este supusă de necesitate, adică de fatalism; atomul are un scop în sine, în existența sa; el există pentru sine și își atinge concentrarea; atomismul exprimă egoismul universal al naturii; pentru el există și este adevărată o singură strădanie, și aceasta este efortul naturii către individualizare; i se pare ca o slăbiciune necondiționată, așa cum este; dar el nu vede că personalitatea cea mai înaltă, cea mai concentrată (omul) este, în ciuda atomismului ei, personalitatea universală, generică, că egoismul ei, concentrarea ei este, în același timp, iubire radiantă Idealismul, la rândul său, nu vede că genul, universalul, ideea nu poate exista cu adevărat fără individul, atomul; până când idealismul nu va înțelege acest lucru, atomismul nu se va preda acestuia; atâta timp cât unul sau altul dorește recunoaștere exclusivă, atâta timp cât rămân în luptă Dinamismul și atomismul aparțin acelor antinomii fără speranță ale științei necomplet dezvoltate pe care le întâlnim la fiecare pas Este evident că adevărul este de ambele părți; este chiar evident că vederile opuse spun aproape același lucru - doar pentru unii adevărul este pus pe cap, în timp ce pentru alții este pe picioare; contradicția iese aparent ireconciliabilă și totuși trage de la un moment la altul; dar adevărul, ca unitate a unilateralității, ca înlăturare a contradicției, nu este plăcut minților care se laudă cu claritate Desigur, unilateralitatea este mai simplă: cu cât latura mai săracă a subiectului pe care o luăm, cu atât este mai evidentă, mai clară și, în același timp, mai inutilă și inutilă; ce poate fi mai evident decât formula A = A și ce poate fi mai vulgar? Luați cea mai simplă formulă a unei ecuații de gradul I cu o necunoscută - va fi mult mai complicată, dar, pe de altă parte, conține o idee, un mijloc de a determina ceea ce căutați A lua o parte sau alta în antinomii este absolut lipsită de temei; natura la fiecare pas ne învață să înțelegem * Cu excepţia monadologiei lui Leibniz Biblioteca "Runivers" opus în combinație; Este infinitul separat de finit, eternul de temporal, unitatea de diversitate? Cerința strictă a "acest lucru sau acela" este foarte asemănătoare cu cerința "trick or

treat!" Viteazul va răspunde cu îndrăzneală: "Nici unul, nici altul, pentru că nu este necesar ca capriciul tău să-l sacrifici pe unul sau pe altul" Revenind la Leucip, observăm că pentru el atomul nu era un punct indiferent, mort: el a acceptat polaritatea indivizibilului și a vidului (din nou ființă și neființă) și interacțiunea atomilor; aici el și adepții săi se pierd în explicațiile exterioare, acceptă șansa că atomii uniți și dizolvăm; șansa devine un fel de putere ascunsă care nu satisface cerințele minții Anaxagoras a inițiat gândirea Raţiunea, universalul devine o esenţă, un motor activ; Nus este acea activitate care, imperfect și inconștient, este natură și care se dezvăluie în toată puritatea ei în conștiința, în gândire În natură, nous este întruchipat în particularități care există în timp și spațiu; în conştiinţă îşi atinge universalitatea şi eternitatea Anaxagoras - "primul gânditor treaz", după cuvintele lui Aristotel i - dacă nu a afirmat în mod expres că universul este mintea, acţionată de un proces etern, atunci l-a înţeles ca pe un suflet care se mişcă de sine Scopul mișcării este "să împlinească tot binele care este în suflet" Rețineți că un astfel de scop nu este ceva străin gândirii; suntem obișnuiți să stabilim de obicei obiectivul pe de o parte și cel care îl atinge pe de altă parte; dar scopul, luat în universalitate, este el însuși cuprins în cel care realizează, este acționat de acesta - existența obiectului se află sub influența imaginii-țel al acestuia: ceea ce a fost împlinit; ceea ce este conținut se dezvoltă Viul este păstrat pentru că este un scop în sine; nu știe despre scopurile sale, are aspirații, dorințe pământești; aceste dorințe ale sale sunt determinări ferme cu un scop; indiferent de modul în care animalul se raportează la mediul înconjurător, rezultatul ciocnirii și interacțiunii lor va fi un organism animal: se produce doar pe sine În mișcarea intenționată, rezultatul este începutul, împlinirea celei precedente Anaxagoras a acceptat rațiunea, legea ca atare început și le-a pus la baza ființei și a mișcării Deși nu a dezvoltat tot conținutul speculativ al începutului său, cu toate acestea, pasul pe care l-a făcut pentru a dezvolta gândirea este imens; noul lui, care include tot ce este bun în posibilitate, mintea, care se păstrează pe sine în dezvoltarea sa, având o măsură în sine Biblioteca "Runivers" (definiție), domnește solemn asupra ființei și controlează mișcarea Printre ionieni, am văzut ființa ca un început necondiționat - ființă empirică, pusă ca absolut; apoi a fost definită ca ființă pură, abstrasă din ființă, nu empiric, nu real, ci logic, abstract; mai departe este prezentat ca o mișcare, ca un proces polar Dar o astfel de mișcare ar putea fi un ciclu fără speranță, o mișcare fără scop și nimic mai mult, o serie fără bucurie de apariții, schimbări, schimbări ale acestor schimbări și așa mai departe până la infinit Anaxagoras, plasând începutul universalului, mintea în însăși existența, ființa, mișcarea, găsește scopul lumii ca o gândire ascunsă a procesului lumii Acest gând ascuns al ființei este acel aluat, acel început de fermentație, mișcare, neliniște, ființă tulburătoare și agitatoare pentru a deveni un gând deschis În conștiință, întâlnim din nou principiul demonic inerent materialității inerte, care nu mai este demonic, ci rațional, iar acest rațional este expus prin adevăr, împlinirea ființei, a neființei, a mișcării, a apariției Nu este necesar să ne gândim că prin această ființă se sacrifică și că știința a trecut în conștiință ca element opus - atunci universalul și-ar pierde semnificația speculativă, ar deveni o abstracție seacă; acest tip de unilateralitate idealistă aparține unei filozofii mai noi decât uneia veche Heraclit și Anaxagoras au atins limita dincolo de care gândirea greacă nu trecea; au asimilat prost și

incomplet gândurile acelui sol, acele temelii pe care giganții științei grecești și-au sporit perspectiva Pământul a rămas; mișcarea lui Heraclit și nous-ul lui Anaxagoras nu au epuizat tot conținutul; dar Aristotel nu se va lepăda de ele; dimpotrivă, ele vor fi pietrele de temelie ale clădirii colosale ridicate de el Este imposibil să nu remarcăm armonia strict logică a gândirii istorice în rândul grecilor, printre acești copii aleși ai omenirii Vederea eleatică a dus inevitabil la mișcarea heracliteană; mișcarea lui a dus la fel de inevitabil la o substanță rațională, la un scop; a pus o întrebare, iar Anaxagoras nu a întârziat să dea un răspuns; această dezvoltare succesivă, care trece de la o autodeterminare a adevărului la alta în legătură organică și articulare vie, se numește înlocuirea dezordonată și arbitrară a unei perspective filozofice cu alta! Când gândirea umană a atins acest grad Biblioteca "Runivers" conștiința și puterea, când s-au întărit în ea, și-au recunoscut puterea indestructibilă, un spectacol strălucit, fascinant deschis în lumea greacă, triumful răpirii tinereții în știință Vorbesc despre sofistii calomniati si neintelesi Sofistii - flori luxuriante, magnifice ale bogatului spirit grecesc - s-au exprimat o perioada de aroganta tinereasca si indrazneala; vezi în ele o persoană care tocmai a fost eliberată din arest și nu a primit încă o programare certă; se preda din toata inima sentimentului vointei sale, majoritatii sale si in acest entuziasm marturiseste ca nu este inca major; tânărul și-a dat seama de puterea teribilă de care dispunea; nimic nu-i leagă conștiința mândră, se joacă cu proprietatea lui, cu tot ce este în lume, adică tot ce este important pentru un proprietar obișnuit și, în timp ce dă din cap cu tristețe, privind extravaganța lui, tânărul îl privește disprețuitor, ținându-se de el la bogăția lor mâncată de molii; a înțeles precaritatea și inconsecvența a tot ceea ce îl înconjura; se bazează pe un singur lucru - pe gândul lui; aceasta este suliţa lui, scutul lui - aşa sunt sofiştii Ce lux în dialectica lor! ce nemilosire! ce slăbiciune! ce simpatie pentru tot ce este uman! Ce stăpânire a gândirii și a logicii formale! Nesfârşitele lor dispute - aceste turnee fără sânge, unde există atâta graţie cât şi putere - au fost călărirea tinerească în arena strictă a filosofiei; aceasta este tineretul îndrăzneț al științei, dimineața ei de mai Socrate și Platon erau dușmani de drept ai sofiștilor; ei, din punctul lor de vedere, s-au lepădat de ele și au condus gândirea la o conștiință mai profundă Dar detractorii sofiştilor, repetând acuzaţii plate din secol în secol, mărturisesc doar propriile limitări şi prozaismul sec al raţiunii lor; ei stau pe acel punct de vedere îngust al lui Genlis , morală nu prea morală, care era atât de iubită de bunii stareți deiști de la începutul secolului trecut, aceia care îl certau fără milă pe Alexandru cel Mare pentru dependența lui de băuturi tari și Iulius Cezar pentru dependența sa de visele avide de putere Din acest punct de vedere, nici sofiştii, nici Alexandru cel Mare nu pot fi achitaţi, dar de ce să nu lăsăm în exclusivitate instanţele corective care se ocupă de infracţiuni minore şi tulburări stradale? de ce să-l folosim când discutăm despre evenimentele istorice mondiale? În loc să ne oprim asupra infirmării unor opinii decrepite și mizerabile, să ne imaginăm mai bine epoca apariției sofiștilor în Grecia Biblioteca "Runivers" Existența s-a dovedit a nu fi teribilă pentru gândire; deja s-a mişcat şi a curs la ordinul unei necesităţi inexplicabile; se dezvăluie că această necesitate (fie că scopul sau cauza este tot acelaşi) este raţiunea Acest gând strălucitor este aruncat abstract, fără conținut, ca o formă nesfârșită, ca o presupunere personală; dar, între timp, în spatele

rațiunii este recunoscută o putere incomensurabilă Tot ce există, moment separat, privat pentru Anaxagoras; tot ceea ce este determinat se pierde în nois-ul lui, esența lui este negația însăși, așa cum ar trebui să fie; fiind reflectat în sine, a renunțat la înfățișarea schimbătoare și a stabilit esența ca adevăr; esența a fost însă determinată de gândire și, în consecință, îi aparține puterea necondiționată a negației, puterea acidului corodător, care va descompune totul, se va uni cu totul, pentru a zbura totul; într-un cuvânt, gândirea s-a recunoscut ca putere, în fața căreia dispare orice consistență, nefișată de ea Totul solid în ființă, în concepte, în drepturi, în legi, în credințe - totul începe să se clatine și să se trădeze; tot ceea ce atinge fluxul fierbinte al unui gând avântat este expus ca tremurător și neoriginal, iar gândul, ca geniul morții, ca un înger al exterminării, distruge cu bucurie și se bucură de ruine, nefiind timp să se gândească ce să le înlocuiască cu Această întindere de negație, acest gând, zdrobind solidul, executând imaginarul, a fost exprimat de sofiști Aveau o franchețe teribilă și o versatilitate teribilă; sunt populari, năvăliți în viață, nu străini tuturor problemelor legate de spațiu și știință; sunt oratori, oameni politici, profesori populari, metafizicieni; mintea lor era flexibilă și pricepută, limbajul lor neînfricat și îndrăzneț De aceea au exprimat cu îndrăzneală și deschis ceea ce grecii au făcut în secret în viața practică, în secret chiar și față de ei înșiși, temându-se să investigheze dacă este bine sau nu să acționeze în acest fel și neavând puterea să nu acționeze contrar legii pozitive Sofiştii au fost acuzaţi de imoralitate pentru că dădeau publicitate a ceea ce era ascuns în întuneric, pentru că exprimau secretul de familie al vieţii greceşti În sferele practice, în acțiunile sale, o persoană este rareori la fel de abstractă ca și în modul de gândire - aici el este inconștient cu mai multe laturi, pentru că el este tot acolo Grecul din vremea lui Pericle nu putea trăi liber în acele standarde de viață care i-au fost lăsate moștenire ca o tradiție sfântă a strămoșilor săi, ca un mod de viață neschimbat pentru el; această viață moștenită era într-adevăr fermecătoare în Iliada, în tragediile lui Sofocle, dar au depășit-o atât capul, cât și pieptul; au simțit-o, dar printr-o înțelegere secretă nu au recunoscut-o; încălcând în fiecare zi viaţa lăsată moştenire, erau gata să-l lapidă pe acel îndrăzneţ care Biblioteca "Runivers" Ry ar spune un cuvânt împotriva lui, care ar numi fapta lor și ar recunoaște-o ca nu este o crimă Acesta este unul dintre acele lucruri false false pe care o persoană le face necontenit, imaginându-și că este foarte moral Grecul, recunoscând în cuvinte sfințenia tradiției, a fost eliberat de îndatoririle sale la fiecare pas, dar a făcut asta, ca un criminal, ca un sclav indignat, pe furiș Întreaga vină a sofiştilor şi mai târziu a lui Socrate a constat în faptul că au ridicat în sfera conştiinţei universale ceea ce toată lumea şi-a imaginat ca un caz special şi digresiune, că au confirmat prin gândire faptul libertăţii morale, că au recunoscut laşitatea înaintea Tradiția homerică ca lașitate; și-au îndreptat cu îndrăzneală gândul împotriva a tot ceea ce exista și au supus totul analizei; odată cu ei, știința, de la înălțimea pe care o atinsese, s-a întors brusc înapoi la întreaga sumă ambulantă de adevăruri acceptate și transmise de opinia publică; s-a întâmplat ceea ce s-ar fi putut aștepta: păgânismul și toate vederile antice elene nu au putut suporta privirea ei Medusei: au fost arse de el; nu răsunat atunci râsete olimpice puternice, ci râsul sonor al unui om îmbătat de victorie; pentru primul minut, sofiştii, poate, au fost în zadar duşi de conştiinţa acestei puteri teribile a raţiunii;

s-au uitat de sine în spatele saturnaliei lor vesele, s-au bucurat de puterea lor - a fost un moment de bucurie poetică a gândirii; în exces de putere, au aruncat scântei în toate direcțiile și au văzut cu bucurie toată inconsecvența pozitivului și nu au existat obstacole în jocul lor Să nu ne plângem de ei; în curând va apărea o față tragică în istoria rațiunii și o altă vocație a gândirii; el * înfrânează gândirea sălbatică cu un principiu moral și se condamnă la un mare sacrificiu pentru o mare victorie Sofiștii și-au pregătit concetățenii pentru acest moment; ei aruncă lumina gândirii asupra tuturor relațiilor umane; au transmis deschis știința în viață, l-au învățat pe om să se bazeze singur pe sine în toate, să raporteze totul la sine, să se înțeleagă pe sine ca un punct original în jurul căruia totul în lume se învârte într-un vârtej de modificări Dar în numele a ce ar trebui să se considere acest centru? Întrebarea este esențială și inevitabilă; această întrebare, decurgând direct de la începuturile lor, sofiştii nu au rezolvat-o, adică acei sofişti pe care istoriei îi place să-i numească aşa, nu au rezolvat-o, pentru că marele sofist, Socrate, a fost cel care a stat pe acelaşi punct cu ei, ci a mers mai departe decât toate, prin volumul gândirii și măreția caracterului Acesta nu este un tânăr în desfășurare, este un soț care s-a oprit și caută sprijin pentru întreg ♦ Abreviat Biblioteca "Runivers" viața este un om cu pas ferm și putere uimitoare Socrate a dat ordinii existente în Grecia o lovitură mai grea decât toți sofiștii; a mers mai departe decât ei și de aceea era dușmanul lor Sofiştii sunt o Gironda strălucitoare, iar Socrate este un Montagnard, dar un Montagnard moral şi pur; sofiştii aveau un abis al personalului, al raţionalului în viziunea lor; cu ele, gândirea nu și-a găsit încă un suport solid pentru sine (ca întotdeauna, în reflecție); au testat, ca să spunem așa, puterea formală a gândirii, s-au angajat să dovedească totul, să justifice totul; asta nu înseamnă nimic: este posibil să găsești o latură bună în fapta cea mai rea, dar aceasta nu este suficientă pentru justificare și duce doar la faptul că acțiunile pur abstracte nu se întâmplă așa cum există evenimente pur unilaterale O bază cu adevărat solidă stă în acel început obiectiv al gândirii, care nu a fost dezvăluit sofiştilor înainte de Socrate Socrate a găsit dezvoltarea logică bazată pe conștiința inconsecvenței exteriorului față de gândire și pe recunoașterea omului (ca persoană gânditoare) ca adevăr Dar omul, ca individualitate particulară, piere, luând cu el gândul; Socrate a salvat gândirea și sensul ei obiectiv de elementul personal și, în consecință, accidental El a exprimat esența nu a unui eu anume, ci a universalului ca o conștiință bună, liniștită în sine, independentă de realitatea existentă Gândul lui Socrate este la fel de caustic și corupe în același mod ca și gândul lui Protagoras, care spunea că omul este măsura a tot, că în el este definiția, de ce ceea ce există există și ceea ce nu există; dar Socrate este conștient de mișcarea generală și de începutul liniștit; acest început, esența veșnic păstrată și determinată până la sfârșit, este adevărat și bun Acest bun, acest scop esențial nu există ca ceva gata făcut; o persoană trebuie să-și creeze conținutul etern și nepieritor, trebuie să-l dezvolte cu conștiință pentru a fi liber în el; Astfel, adevărul obiectivului este dezvoltat la Socrate prin gândire Aceasta este hirotonirea subiectivității infinite a omului și libertatea desăvârșită a cunoașterii de sine - acea piatră mare pe care Socrate a pus-o când a așezat marea clădire, neterminată până acum; această piatră este în același timp un stâlp de hotar: jumătate din ea nu se mai află pe pământ elen, nu mai aparține lumii antice Socrate nu are sistem, ci o metodă; este un fel de organ

viu, veșnic activ al gândirii umane; metoda lui constă în dezvoltarea gândirii de sine; indiferent de ce parte i se întâlnește un obiect, el, pornind de la toată unilateralitatea locului comun, va ajunge la cele mai multe laturi Biblioteca "Runivers" de adevăr și nicăieri nu își pierde gândurile de bază, pe care le conduce în toate domeniile, practice și teoretice O persoană trebuie să se dezvolte din sine, să se găsească în sine, să înțeleagă ce constituie scopul său, scopul său, scopul ultim al lumii, trebuie să ajungă el însuși la adevăr - aceasta este meta la care ajunge Socrate în orice În același timp, pe parcurs, se dezvăluie de la sine că, pe măsură ce gândirea ajunge la obiectivitatea interioară, accidentalul, personalul piere și se pierde; adevarul devine gandire vesnic ordonata Toate conversațiile lui sunt o luptă continuă cu existentul; s-a răzvrătit împotriva sacrelor tradiții ateniene în numele unui alt drept sfânt - dreptul moralității eterne, autonomia gândirii; a învățat să se ferească de opiniile gata făcute, adevăruri presupuse a fi cunoscute, despre care nu se vorbește atât de mult cunoscute și pe care fiecare le privește în felul său, imaginându-și că părerea lui este universală; a îndrăznit să pună adevărul mai presus de Atene, rațiunea mai presus de naționalitatea îngustă; în raport cu Atena, a devenit la fel cu Petru I în raport cu Rus' Latura cea mai solemnă a lui Socrate este el însuși, chipul lui maiestuos, tragic, activitatea sa practică, moartea sa; el este un tip și un reprezentant al acelei unități în viața antică, pe care am menționat-o de mai multe ori - un om care trăiește necontenit în conversația publică, un artist, un războinic, un judecător, un participant la toate întrebările teoretice și practice ale epocii sale și pretutindeni clar, egal cu sine, pretutindeni însetând de bine și subordonând totul minții, adică eliberând totul în conștiința morală Apoi știința a fost extrasă din viață și s-a cufundat imediat în ea Activitatea filozofului în Grecia nu s-a limitat la școală, în zidurile căreia disputele pot dura secole înainte ca cineva să le audă în spatele zidului - acolo filosoful a fost prin excelență profesorul poporului, consilierul său: Empedocle și Heraclit li sa oferit coroana; Zenon a murit într-o luptă eroică; respectul pentru Pitagora a ajuns la punctul de închinare; Pericle s-a plimbat în jurul pieței Atenei împreună cu soția sa, cerând iertare pentru Anaxagora; Filip al Macedoniei a binecuvântat soarta că fiul său s-a născut pe vremea lui Aristotel; Platon a fost numit divin de către atenieni Filosofii lumii antice au început atunci să se retragă din treburile pieței, când cu o privire jalnică au văzut o boală mortală care devora ordinea străveche a lucrurilor Și, prin urmare, Socrate a fost la fel de om de stat ca și gânditor și a fost dat în judecată ca un cetățean care avea o uriașă Biblioteca "Runivers" a influențat și a negat temeiul inviolabil al vieții ateniene pe baza dreptului la studiu; aceasta este toată soarta tragică a lui Socrate (și el însuși a înțeles-o perfect, așa cum demonstrează conversațiile sale din închisoare din care nu a vrut să scape), că este atât un om drept în ochii omenirii, cât și un criminal în ochii al Atenei Din această contradicție, atât de tranșantă și zgomotoasă, se vede limpede că viața grecească a început atunci să se descompună sub povara unilateralității ei, naționalul nu mai era modern, dacă judecata poporului putea fi direct opusă judecății lui motiv De aceea a ieșit Socrate împotriva Atenei, de aceea a fost imposibil să-i salvezi prin executarea sa; dimpotrivă, i-a recunoscut victoria Atenienii au văzut-o curând de la sine; persecutorii orbi ghicesc întotdeauna în ziua următoare de execuție că este dăunător Revoluția făcută de Socrate în gândire a constat tocmai în faptul că gândirea a devenit propriul său

obiect; de la ea începe conștiința că adevărul nu este o esență așa cum este în sine, ci așa cum este în conștiință; adevărul este o esență recunoscută Acordați toată atenția la aceasta: c'est le mot de l'énigme of all philosophy Gândirea după Socrate este mai concentrată, adâncită în sine pentru a dezvolta în mod conștient unitatea de sine și obiectul său; natura încetează să mai fie independentă de gândire Până acum, însă, ochii lui Socrate înșuși nu s-au extins; una dintre unilateralitatea sa, care era deosebit de remarcabilă în lumea elenă, a constat într-un dispreț pentru tot ce nu era filozofie, și mai ales pentru știința naturii Socrate a repetat adesea, iar după el această expresie s-a transformat într-un proverb, că toată cunoștințele lui constă în faptul că nu știe nimic - și avea dreptate: cu dialectică puternică, a dizolvat toată bogăția de opinii formate succesiv despre care se spunea că sunt cunoștințe ; aceasta este eliberarea negativă a gândirii de conținutul existent și nu încă adevăratul său conținut; a recunoscut în conștiință și a gândit forma vie a adevărului, dar nu avea încă un conținut real pentru el Trecutul a fost învins de el, dar noul nu a avut timp să se dezvolte pe mormântul său proaspăt, deși leagănul lui era gata De aici, apariția de neînțeles a demonului de către Socrate; el apare, cauzat de incompletitudinea vederii sale; odată cu deplinătatea reală a conținutului demonului, nu ar mai fi nevoie: nu ar fi loc pentru el * ♦ Aristotel, cu o perspicacitate uimitoare, a subliniat abstractitatea lui Socrate: "Socrate vorbește mai bine decât Pitagora despre virtute, dar nu are dreptate; el consideră virtutea ca fiind cunoaștere Toată cunoașterea are un logos (bază rezonabilă), logos este doar în gândire; el este tot virtute Biblioteca "Runivers" Unilateralitatea lui Socrate nu a fost compensată de primii săi adepți; nu școala megariană, nici cirenaicii îl numea marea umbră: evoca imaginea grațioasă și strălucitoare a lui Platon și, în cele din urmă, el a apărut ca împlinitor al întreprinderilor socratice Socrate, proclamând dreptul minții conștiente de sine, l-a înțeles ca esența și scopul voinței conștiente de sine; Încă de la început, Platon consideră că gândul este esența universului și caută să-i subjugă tot ceea ce există, poate mai mult decât este necesar Spuneam mai sus că piatra pusă de Socrate a ieșit din lumea antică pe de o parte ; acest lucru ar trebui înțeles și mai mult despre viziunea platoniciană; în ea apare pentru prima dată ceea ce numim elementul romantic; a fost un poet idealist, se vede în el acel curent care, în anumite condiţii, trebuia să se dezvolte în neoplatonismul alexandrin Platon considera lumea spirituală a științei ca fiind singura adevărată, spre deosebire de lumea iluzorie a existenței; această lume se dezvăluie omului prin gândire, care alături de amintiri trezește și dezvoltă adevărul care a adormit și a uitat în sufletul devotat existenței trupești; odată adusă la conștiință, lumea ideală trezită se dovedește a fi adevărul lumii reale, împlinirea ei și rămâne în pace maiestuoasă, renunțând la deșertăciunile existenței temporare și păstrând-o îndepărtată în sine; astfel, genul este adevărul indivizibilului, universalul este adevărul particularului, deci ideea este adevărul universului Platon găsește temporar, trupul fiind un obstacol în calea cunoașterii necondiționate; spunând aceasta, pare să uite că în același timp este o condiție inevitabilă a ființei și cunoașterii Dar să nu credeți că acest element romantic, sau, mai bine spus, un element care are ceva romantic în sine, este o definiție exhaustivă a gândirii platoniciene - departe de asta! Amintiți-vă mai bine că anticii l-au numit creatorul dialecticii: aici îi sunt forța și puterea, așa a ajuns la speculația sa gânditoare, care a păstrat în

toate o cotă de idealism ca pecete al personalității sale și al personalității emergente epoca, dar nu și-a constrâns gândirea puternică și liberă Platon este comparat de mulți cu Schelling; noi înșine am făcut asta în prima scrisoare, și într-adevăr, gândirea poetică a lui Platon, care iubea să se îmbrace în haine luxoase de alegorii și mituri, crede și înlătură latura ilogică a sufletului, și anume pasiunea, sentimentele, caracterul; virtutea nu este știință; Socrate a făcut un logos din virtute, dar noi spunem: este cu un logos! Nu este cunoaștere, dar nu poate fi fără cunoaștere " Aristotel a definit virtutea ca "unitatea rațiunii cu nerațiunea" A I Herzen, v Biblioteca "Runivers" cea mai mare afinitate din lumea nouă cu viziunea poetică a adevărului a lui Schelling și cu aspirația lui pasională către acesta; dar Platon are un pas imens înaintea lui: aceasta este dialectica sa uimitoare, atotcuceritoare, cu atât mai mult - o conștiință completă, distinctă a metodei dialectice și, în general, a mișcării logice Schelling prezintă conținutul final al gândirii sale într-o formă scolastică - Platon în conversațiile sale prin dialectică ajunge la adevăr: cu el, adevărul este inseparabil de metode El însuși a expus excelent în cartea sa "Despre republică" dezvoltarea cunoașterii: gradul inițial, sau punctul de plecare al mișcării logice, este cu el percepția imediată, conștiința senzorială, trecând în reprezentarea senzorială, în ceea ce se numește opinie ; al doilea grad de cunoaștere între opinie și știință este sfera raționamentului cunoașterea, rațiunea, reflecția, realizarea principiilor generale și abstracte, acceptarea ipotezelor, explicațiile arbitrare (toate științele fizice și în general pozitive din timpul nostru sunt în acest moment) De aici începe cunoștințele adecvate asemănătoare științei; dar aici tot nu se poate ajunge: științele raționale nu ajung niciodată la claritatea dialectică, pentru că, spune Platon, ele pornesc din ipoteze și nu urcă în considerarea lor la un început necondiționat, ci rațiunea bazată pe presupuneri: par să fi gândit nu în obiectul lor, altfel obiectele lor ar fi ele însele gânduri El numește metoda geometriei și științele apropiate de ea rațională și crede că raționamentul este între contemplația rațională și cea senzuală În cele din urmă, al treilea grad pentru el este gândirea în sine, înțelegerea gândirii; ia presupuneri nu ca un început, ci ca un punct de plecare, de la care căile duc la un început care nu are presupuneri Platon numește acest grad dialectică În conștiința noastră obișnuită, ceea ce este imediat real este ceea ce este dat de intuiția senzorială și determinările raționale ale acestui dat; Platon, pretutindeni, în toate conversațiile, caută să dezvăluie invaliditatea și nesemnificația celui senzual și rațional, inconsecvența lor față de speculativ și ideal În aceste lupte vezi că focul negaţiei a circulat în venele lui, că moştenirea sofiştilor i-a rămas în suflet, şi nu numai că a rămas, ci a crescut într-o forţă gigantică; dar caracterul geniului său nu era abstract distructiv, dimpotrivă, împăcator El scoate nepieritorul din trecător, universalul din particular, genul din indivizibil, nu numai pentru a evidenția realul Biblioteca "Runivers" realitatea și adevărul universalului asupra particularului, să-l zdrobească cu ele și să distrugă individul, existentul, particularul; nu, el alungă genericul pentru a-l salva din ciclul existenţei temporale, și mai mult, pentru a face ceea ce natura nu poate face fără gândirea umană - pentru a le împăca Aici Platon este un filosof speculativ, nu un romantic Universalul, genericul, cuprins în gândire, Platon numește idee; ajungând la el, se străduiește să-l definească, iar aici dialectica lui devine conciliantă, înlătură în sine contradicțiile indicate de ea

Determinarea ideii constă în faptul că unul rămâne el însuși în diversitate; sensibilul, varietatea, finitul, relativ existent pentru alții, nu este adevărat: este o contradicție nerezolvată, rezolvându-se doar în idee; dar ideea nu este în afara obiectului: este ceea ce tinde să fie determinat de diferențe și ceea ce rămâne liber și unit în această diferență "Lucru dificil și adevărat", spune Platon, "este să arăți același lucru în celălalt, iar celălalt lucru în același și, în plus, în așa fel încât să fie același în raport cu celălalt " O idee grozavă! Și gândiți-vă cu ce fluiere ar fi primit mulțimea un gânditor care ar apărea în vremea noastră cu un discurs atât de ciudat pentru conștiința obișnuită Respectul care s-a păstrat din secol în secol pentru filosofii antici se bazează pe faptul că nu le citește; dacă oamenii buni le-ar desfășura vreodată, s-ar convinge că Platon și Aristotel sunt exact aceiași păgubiți ca Spinoza și Hegel, vorbeau într-un limbaj obscur și, mai mult, absurdități Majoritatea timpului nostru (mă refer la cei care sunt alfabetizați în mod conștient) sunt atât de ieșiți din obișnuință sau atât de neobișnuiți cu definițiile gândirii, încât nu devin indignați doar folosindu-le inconștient Nu suntem surprinși, de exemplu, că o persoană în sens fiziologic este indivizibilă, întreagă, un atom, iar în sens anatomic - o grămadă numeroasă din cele mai diverse părți; că corpul nostru este atât "Eul" nostru, cât și celălalt al nostru; nimeni nu este surprins de procesul de apariție, care are loc constant în jurul nostru, această luptă plictisitoare a ființei cu neființa, fără de care ar exista o singură indiferență; nimeni nu este surprins de această veșnicie trecătoare de care suntem înconjurați Numește ce fel de oameni văd și simt în fiecare zi în cuvinte - nu te vor înțelege și nu vor recunoaște niciodată cunoscuții apropiați în cuvintele tale Sunt sigur că mulți ar fi profund scandalizați dacă ar afla ultimele concluzii, la care Platon răzbate peste tot, înarmat cu dialectica sa nemiloasă și cu geniul său, dezvăluind profund cele mai lăuntrice * Biblioteca "Runivers" adevăr Pentru Platon, necondiționatul este ceea ce este atât finit, cât și infinit, puternic, plin de forță și spirit, ceea ce poate îndura contrariul în sine; corpul (în sine) piere, întâmpinând rezistență, dar spiritul poate conține orice contradicție; el trăiește în ea, este abstract fără ea; un infinit în sine (și acest Platon a afirmat direct) este mai mic decât limitat și finit, deoarece este nedefinit Finitul are un scop și o măsură, dar o ființă infinit abstractă, o ființă definită, nu este numai exterioară, ci tocmai una în diversitate; ea singură este reală și, intrând în conștiință, se ridică deasupra finitului și oferă un mediu de liniște și contemplare eternă, dincolo de care gândirea platoniciană nu trece sau din care nu vrea să plece În acest ultim cuvânt al lui Platon, în acest tărâm al ideii care a murit și se contemplă pe sine, există totul frumos și totul este unilateral al vederilor sale În relație istorică cu predecesorii săi, el reprezintă și o mare luminoasă și calmă, în care toți își atrag apele; le împlinește, ca să spunem așa, soarta, îi liniștește în vasta lui îmbrățișare Parmenide, Heraclit, Pitagora, Anaxagora, sofistii, Socrate si-au gasit deopotriva un loc in gandirea platonica si totusi gandul lui era gandul lui Râurile se pierd în mare, deși sunt în ea, și deși nu ar exista fără ele Dar să continuăm comparația: marea este infinit de largă, țărmurile dispar - aceasta este toată necazul; apa și aerul sunt elemente în care ceva îi lipsește unei persoane: iubește pământul, diversitatea vieții, și nu infinitul elementar, care lovește, lovește mult timp, dar în care este imposibil să stea În această lățime, pierzându-și țărmurile, se află puterea lui Platon, dar el s-a liniștit

în beatitudinea contemplației și s-a gândit să le uite Se gândi! Dar imaginile și concepțiile fantastice care i se strâng în suflet, sparg în dialectica lui, afișându-și trăsăturile pasionale în valurile liniștite ale gândirii pure - pentru ce sunt ele? Care este necesitatea dialectică în ele? Nu prin necesitate logică au ieșit la suprafață în sufletul lui Platon, așa cum demonul lui Socrate nu a apărut din el; au apărut ca un substitut al temporalului pierdut, au purtat acel chip al frumosului, pe care gândirea abstractă nu o are și care este dragă omului; au încălcat calmul maiestuos al gândirii pure, iar Platon s-a bucurat de această încălcare - la fel cum norii îl amuză pe navigator, întrerupând azurul calm și veșnic mut Viziunea lui Platon asupra naturii era mai mult poetic-contemplativ decât speculativ-științific El începe cu spectacole (în Timeu); demiurge conduce Biblioteca "Runivers" ordinea și aranjarea materiei haotice, o animă, îi conferă un suflet de lume: "Dorind să facă lumea asemănătoare cu sine, demiurgul din centrul lumii a decretat sufletul lumii, care a pătruns peste tot" Universul căci Platon este un animal unic, animat și inteligent; "Animalul este unul; dacă ar fi doi sau mai mulți, atunci ar avea o relație unul cu celălalt, ar exista părți și ar constitui din nou una" * Platon acceptă focul și pământul ca elemente primare: "între ele (ca opuse perfecte) trebuie să existe o legătură care să le conecteze, dar cea mai elegantă dintre toate conexiunile este cea care se leagă pe sine și ceea ce conectează într-o singură unitate superioară (ca, de exemplu, concluzia)" Vedeți că acest gând înalt de legătură conține deja posibilitatea de a se dezvolta într-un concept, într-o idee, în subiectivitate Această idee a lui Platon (ca multe dintre celelalte gânduri ale lui și gândurile asociaților săi) s-a repetat în zadar până în vremea noastră și, se pare, nu a fost apreciată de nimeni Lumea fizică are definițiile sale extreme despre solid și viu (pământ și foc): "solidul are nevoie de două medii, pentru că are nu numai lățime, ci și adâncime; prin urmare, demiurgul a decretat aerul și apa între pământ și foc și, mai mult, în așa fel încât focul să se raporteze la aer în același mod în care aerul se raportează la apă și apa la pământ Pitagoreenii erau considerați cu adevărat completi * Apropo, să amintim aici cunoașterea lui Dumnezeu a lumii antice: aceasta este cea mai slabă latură a filozofiei sale; Nu fără motiv neoplatoniștii au abandonat toate întrebările anterioare și s-au ocupat predominant de teodicee Lumea păgână era extrem de inconsecventă în acest sens; când prezenta politeismul, era imposibil ca o persoană gânditoare să se oprească; era imposibil, de fapt, să fii mulțumit de Olimp și de grecii buni care trăiau pe el Xenophanes elsatik spune: "Dacă taurii și leii ar avea mâini, cu siguranță și-ar sculpta zeii așa cum facem noi, luând o mostră de la noi înșine" Dar, rămânând în urmă ideilor tradiționale, grecii nu puteau împăca înțelegerea filozofică cu cea religioasă, nu puteau sacrifica deodată păgânismul; ar putea trăi cu o acceptare nedefinită, șubredă, șovăitoare a păgânismului ca un surogat al gândirii; de aceea nici nousul, nici sufletul lumii, nici demiurgul, nici chiar entelehia lui Aristotel nu le satisfac pe deplin La ei, religia apare de fiecare dată întâmplător, deus ex machina ; fac dintr-o dată un salt de la gândirea pură la concepția religioasă, lăsându-i în toată contradicția ireconciliabilă Iată una dintre limitele concepţiei greceşti; nu vă așteptați la un răspuns complet despre divin de la un păgân: fie că admite sau respinge, greșește în ambele cazuri Cicero a avut ideea de a reconcilia formal religia antică cu filozofia; interesele lui nu erau nici religioase, nici filozofice: era om de stat, iar pentru folosul public a scris tratate în proză de natura

deorum și, fără niciun rezultat, a expus marea știință a grecilor în traducerea lui Ducis Biblioteca "Runiverse" O concluzie rațională, un silogism, are trei momente în sine, tocmai pentru că mediul, divergent în natură, se contopește într-o unitate rațională; mediul conciliant în natură este dual; prezintă contradicție așa cum este în natură, neîmpacat "Universul este sferic; elementele care o alcătuiesc îi sunt dăruite de zei într-o asemenea proporţie încât nu se poate scăpa niciodată din echilibru Sferoidalitatea sa cuprinde toate formele; este netedă, pentru că nu iese din sine în niciun fel, nu are nicio diferență față de celălalt A avea o diferență exterioară este caracterul finitului: înfățișarea nu este pentru sine, ci pentru alt obiect, în timp ce universul este toate obiecte; astfel, în idee există determinare, diviziune, limitare și alteritate; dar în același timp toate acestea sunt dizolvate în ea, îndepărtate de unitate și, prin urmare, rămân o asemenea diferență care nu iese de la sine "Dumnezeu a combinat ceea ce a fost luat din esență, veșnic identic cu sine, indivizibil, cu ceea ce a fost luat din esența trupească și divizibilă; în această combinație, natura, identică cu ea însăși, a fost unită cu alta, cu natura ei înșiși diferită, iar această combinație - sufletul viu - a plasat-o ca mijloc de legătură între cele dizolvate, și acesta este sensul profund speculativ al lui expresie; este diferit nu prin comparație, ci în sine El a îmbrățișat aceste trei esențe cu o unitate mai înaltă, în care și-au păstrat diferența, rămânând identice ca idee Tărâmul ideii se află în eternitatea sa ca un ideal de neatins pentru lumea aspirantă; ea își are imaginea sau amprenta în lumea timpului finit și dat, dar această lume, izbucnind prin temporal spre eternitate, are, la rândul ei, în contrast cu ea însăși, o altă lume, a cărei trecătoare și schimbarea sunt esența Astfel, pacea veșnică, stabilită în timp, se realizează sub două forme în lumea reconcilierii cu sine și în lumea rătăcirii de sine Din toate acestea avem trei puncte definite: în primul rând, amorfismul, lipsa de formă, gata să ia orice formă; substanța, materia, perceperea mediului, hrănirea, asistenta universală, hrănirea unui animal de companie pentru existența originală; ea animă forma, ea însăși trece în ea - este o materie pasivă, dând consistență tuturor Cu ajutorul lui, apar fenomene de ființă exterioară, individualitate, în care dualitatea este ireconciliabilă; dar ceea ce se manifestă nu mai este pur material, ci universal, ideal Având în vedere natura, Platon nu amestecă în ea două principii: "necesar și divin", cu Biblioteca "Runivers" subordonat și domnitor, bazat pe interacțiune și pe sine; fără necesarul nu se poate ridica la divin - aceasta este semnificația lui aparentă - dar autonomia divinului este în sine Deci, el mai distinge în om ceea ce aparține (divin) sufletului său nemuritor de ceea ce aparține sufletului său muritor (necesar); toate patimile sunt ale sufletului muritor, iar pentru "ca să nu tulbure cu ele sufletul dumnezeiesc, Dumnezeu l-a despărțit de gâtul sufletului nemuritor, acest despărțitor al pieptului și al capului S-a atasat inimii lumina, fara sange, moale, pentru a o lumina atunci cand este imbratisata de flacara furiei; plămânii sunt spongioși, ca un burete, astfel aranjați încât absorb aerul și umezeala și răcesc cu ei căldura arzătoare a inimii" * Răspândindu-se mai departe despre structura corpului, Platon spune despre ficat: "Latura nerezonabilă al sufletului minții nu ascultă; pentru aceasta s-a creat ficatul, care percepe puterea descendentă a minții și reflectă, ca o oglindă, în loc de prototipuri, fantome și umbre groaznice; scopul acestor viziuni este de a face din latura neraționată a omului, prin intermediul somnului, un complice al

cunoașterii În mod similar, zeii dădeau sufletului posibilitatea vrăjitoriei și divinației; că vrăjitoria și predicția sunt date tocmai laturii nerezonabile a sufletului, se vede clar din faptul că nici o persoană care are o minte perfectă nu prezice, dar oamenii fac asta fie în stare de somn, fie când o persoană este adusă ieşit dintr-o stare obişnuită prin boală şi entuziasm Când ghici, este nevoie de mintea conștientă a altuia pentru a înțelege ceea ce se spune, pentru că delirantul nu își înțelege propriul delir Foștii gânditori au spus pe bună dreptate că acțiunea și conștiința aparțin doar unei persoane care raționează Nu m-am putut abține să scriu acest pasaj Ce tact profund al adevărului a călăuzit gândirea filosofilor antici! Vedeți aici că Platon a înțeles clar și distinct că starea normală a unei persoane sănătoase din punct de vedere corporal și spiritual este incomparabil mai mare decât orice conștiință anormală, cataleptică, magnetică În vremea noastră veți întâlni mulți oameni care își dau înfățișarea unei gândiri profunde și, în plus, sunt convinși că clarviziunea este mai înaltă, mai pură, mai spirituală decât posesiunea simplă și obișnuită a facultăților lor mentale, așa cum veți găsi înțelepți care consideră că cel mai înalt adevăr este * Anticii acordau ficatului o semnificație fiziologică destul de ciudată: îl considerau sursa viselor, probabil pe baza abundenței sângelui în acest organ Aici ideea nu este deloc despre părerea lui Platon despre ficat, ci despre ceea ce a spus despre acesta Biblioteca "Runivers" ceea ce nu poate fi exprimat în cuvinte, care, în consecință, este atât de personal, accidental încât se pierde atunci când este generalizat de cuvânt Viziunea lui Platon asupra naturii nu poate fi, totuși, un reprezentant general al concepției antice despre știința naturii; efortul lui pentru o idee de odihnă în care temporalul se stinsese, coarda romantică care răsuna în sufletul lui, apropierea lui de Socrate - toate acestea împreună l-au împiedicat să se oprească mult timp asupra naturii Așadar, după ce am definit în modul cel mai general momentul exprimat de Platon, vom trece la ultimul și cel mai complet reprezentant al științei elene Aristotel este un empiric în cel mai înalt sens al cuvântului; el ia totul din mediul înconjurător, îl ia ca un particular, îl ia așa cum este; dar odată luat din experiență nu scapă de mâna sa dreaptă puternică, luat de el nu își va păstra originalitatea ca gânduri contradictorii; nu părăsește subiectul până când nu și-a epuizat toate definițiile, până când esența lui cea mai interioară este dezvăluită printr-o gândire strălucitoare și clară și, prin urmare, empiricistul Aristotel este în același timp un gânditor speculativ în cel mai înalt grad Hegel a observat că empiricul, luat în sinteza sa, este el însuși un concept speculativ: știința modernă o caută în funcție de această înțelegere Dar conceptul nu a fost dezvăluit înainte, ca a traversat întreaga cale a gândirii, iar Aristotel a condus prin el toate obiectele care au fost supuse teribilii sale puteri de descompunere sau, în limbajul vechii chimie, le-a sublimat în gândire Aristotel pleacă de la dat empiric, de la evenimentul faptic irezistibil - acesta este punctul lui de plecare; nu o cauză, ci un început (initium), primul, antecedent, și, ca primul, este necesar, inevitabil pentru el; el duce acest empiric în procesul gândirii, îl topește cu focul analizei sale și îl ridică cu el în culmea conștiinței de sine; pentru el nu există definiții inerte, nu există nimic imobil, solid, odihnit, nu există filozofeme moarte; el fuge de pace și nu tânjește după ea - acesta este tocmai pasul său înainte de Platon Ideea nu putea rămâne pentru totdeauna un azur, liniștit din neliniștile temporalului, o contemplație care își găsește fericirea în absența sau mutitatea a tot ceea ce anume În ciuda

caracterului său liniștit la Platon, era în esență gata să se dezvăluie prin autodeterminări ulterioare, dar era încă în repaus; Aristotel a aruncat-o într-un proces activ și tot ce este solid sau aparent solid a fost dus de mișcarea lumii, a prins viață, a revenit din nou la temporal, fără a pierde eternul Ideea în sine, în universalitatea ei, nu este încă actualul Biblioteca "Runivers" Na, este doar o generalitate, o presupoziție a realității, concluzia ei, dacă vrei, dar nu realitatea în sine Ideea, ruptă din ciclul activității, pe lângă aceasta, reprezintă ceva insuficient, inert și leneș: o activitate dă viață deplină; dar nu este ușor de prins; este incomparabil mai ușor pentru abstract să înțeleagă universalul; miscarea este complexa in sine, este bifurcata, se va sparge in doua momente opuse, este de inteles doar prin atentie puternica, rapida, trebuie prinsa din mers; abstractul este calm, supus rațiunii, nu se grăbește, ca totul mort Hamlet l-a asigurat pe bună dreptate pe rege că nu e unde să se grăbească la cadavrul lui Polonius, că va aștepta; o abstractizare moartă există doar în mintea omului; nu există în ea o mișcare de sine (dacă separăm de ea nevoia dialectică neîncetată a minții de a ieși din abstracție) Aristotel caută adevărul unui obiect în finalul său; după final, el caută să determine cauza; scopul presupune deplasare; mișcare intenționată - dezvoltare, dezvoltare - realizarea de sine în cel mai perfect mod, "actualizarea binelui, pe cât posibil" "Orice lucru și toată natura vizează binele" Acest scop este un principiu activ, un logos care tulbură solul universal (substanțialitatea); îl trezește la străduință, își atinge împlinirea prin ea și în ea se grăbește împreună cu el în mișcare, dar îl controlează pentru a salva universalul în fluxul schimbărilor; o astfel de mișcare nu este doar o modificare, ci o activitate; activitatea este de asemenea o schimbare continuă, dar păstrată în ea; în simpla schimbare nu se păstrează nimic: nu este nimic de salvat Mișcarea, schimbarea, activitatea presupun un domeniu, o pasiune în care se desfășoară; acest substrat este o substanță inertă, abstractă; tot ceea ce există este în mod necesar material pe de o parte; dar materia în sine este doar o posibilitate, o dispoziţie, o pregătire pasivă, abstractă, universală; dă activității o anumită posibilitate, viabilitate practică; substanța este o condiție, o conditio sine qua non a dezvoltării De aici cele două momente aristotelice: dinamism și energie, posibilitate și realitate, substrat și formă, contopindu-se în acea unitate superioară, unde scopul este în același timp realizarea (entelehie) Dinamismul și energia sunt teza și antiteza procesului realității; sunt de nedespărțit, sunt adevărate doar în conviețuirea lor; unul fără celălalt, ele sunt abstracte (acest lucru nu poate fi repetat destul de des; cele mai grosolane greșeli provin tocmai din reținerea Biblioteca "Runivers" separarea inerentă a materiei și formei); materie fără formă, inertă, abstrasă din activitate - nu adevăr, ci un moment logic, o latură a adevărului; forma, la rândul ei, este imposibilă fără substanță; nu exista realitate fara posibilitate, altfel ar fi cel mai pur non-sens o În realitate sunt întotdeauna inseparabile, nu există separat; procesul vieții constă în interacțiunea lor și înnăscurea lor - tocmai în acest proces activ, luptă spre auto-perfecțiune, Aristotel încearcă să prindă ideea în plină desfășurare Ideea lui Platon, parcă împlinită, după ce și-a desăvârșit negația în sine, împăcat, rămâne într-o pace maiestuoasă; Platon, de fapt, se agață de esență, dar esența în sine, abstractizată de ființă, nu este încă nici realitate, nici activitate; ea atrage la manifestare la fel de mult ca manifestarea la esenţă La Aristotel, esența este inseparabilă de ființă, de aceea nu este în

repaus; el are o idee care nu se realizează în necondiționalitate abstractă, ci așa cum se realizează în natură, în istorie, adică în realitate Să urmăm evoluția lui Unitatea completă și adevărată a activității și posibilității constă în idee; în sferele inferioare ei sunt împărțiți, opuse și nu se străduiesc decât la reconcilierea lor Tot ceea ce este tangibil reprezintă o esență finită, în care materia și imaginea sunt separate, exterioare una față de cealaltă - acesta este întregul sens al finitului și toate limitările sale; aici esența este înăbușită de activitate, o dărâmă, dar nu o devine: trece de la o formă la alta, iar o substanță rămâne constantă - pământul schimbării, îndelungă răbdare pasivă; definiția și forma sunt într-o relație negativă cu materia, momentele se destramă și nu există loc pentru armonie completă în această combinație senzuală Când activitatea conţine în sine ceea ce ar trebui să fie, are în sine scopul efortului, atunci mişcarea devine acţiune - energia apare ca minte; materia devine subiect, purtător viu al schimbării; forma devine o combinație și unitate a două extreme: materie și gândire, universalul pasiv și universalul activ În esența sensibilă, principiul activ este încă despărțit de substanță, nous cucerește această separație, dar ea (mintea) are nevoie de substanță, o presupune, altfel nu are pământ sub picioare; mintea, sau nous, aici este un concept dătător de viață și dezmembrat în întruparea sa (Aristotel numește nous în acest moment suflet, logos, care se mișcă și se formează de sine) În cele din urmă, dezvoltarea completă, cea mai perfectă este fuziunea dintre dinamism, energie și entelehie: în ea totul este în pace Biblioteca "Runivers" dar, în același timp, posibilitate și realitate, imobilitate - mișcare perpetuă, eternă intransiție a rațiunii temporale, conștientă de sine, actus piirus! "Poate", veți observa, "Aristotel pune substanța pasivă la începutul tuturor" Nu! Căci substanţa pasivă este o fantomă, o abstracţie care nu are decât masca realului, materialului; Ar putea un asemenea geniu speculativ precum Aristotel să fi luat drept sursă o posibilitate neîmplinită, o abstracție școlară? Iată ce spune el: "Multe lucruri care sunt posibile nu ajung la realitate; prin urmare, posibilul este începutul (πρότβρον); dar dacă luăm ca început o singură posibilitate, atunci trebuie să admitem cazul neactualizării ei, în urma căruia nu putea exista nimic O asemenea absurditate speculativă a infirmat complet, în ochii realismului său, o presupunere absurdă Apoi spune: "Nu, nu dintr-un haos, nu dintr-o noapte care a durat un timp nesfârșit, după cum explică preoții noștri teologi, începutul tuturor; de unde ar veni ceva dacă nu ar exista o cauză în realitatea însăși? Energia este cea mai înaltă și prima (amintește-ți cât de frumos împarte Augustin primatul cronologic și primatul demnității, prioritas dignitatis) Materialitatea este pasivă; activitatea pură împiedică posibilitatea nu în timp, ci în esență Expunete oportunitatea, denunta acest primat Fidel lui însuși, Aristotel începe fizica cu mișcarea și momentele ei (spațiu și timp) și trece de la universal la izolările și particularitățile lumii materiale, fără să piardă niciodată din vedere ideea principală - fluxul viu, procesul Nu numai că înțelege natura ca viață - aceasta este baza științei sale naturale - dar el ia această viață ca una, având un scop în sine, identic cu ea însăși; prin mişcare nu trece în altceva, ci dezvoltă modificări din conţinutul său, rămânând în ele şi păstrându-se "Totul este în relație reciprocă; plutind, zburând, vegetant - toate acestea nu sunt străine unele de altele; ei înșiși reprezintă relațiile lor, reductibile la o singură unitate Nu există o ordine sistematică în fizica aristotelică: el derivă o latură a subiectului după alta, o definiție după alta, fără

necesitate internă, dezvoltând fiecare la un concept speculativ, dar fără a lega lor El are o singură legătură - cea care este în natură însăși - viață și mișcare; dar pentru știință acest lucru nu este suficient: viața nu este încă plenitudinea unei idei conștiente de sine Venind la ideea de natură, Aristotel mai întâi Biblioteca "Runivers" el priveşte natura ca pe o cauză, acţionând pentru ceva, având un efort intenţionat şi abia apoi trece la necesitate şi la relaţiile ei Ei fac de obicei invers: mai întâi se îndreaptă către necesar și consideră esențial nu ceea ce este determinat de scop, ci ceea ce a rezultat din necesitatea exterioară; multă vreme toată înțelegerea naturii s-a redus la o singură dezvăluire a necesității Aristotel pleacă de la momentul ideal al naturii; pentru el scopul este "determinarea interioară a obiectului însuși" "Conține activitatea naturii, autoconservarea ei, constantă, neîntreruptă și, prin urmare, dependentă nu de întâmplare și noroc " Scopul devine în egală măsură precedentul și următorul, cauză și produs; conform ei, toate acțiunile particulare sunt legate de unitate, astfel încât ceea ce este produs este tocmai natura lucrului "Ceva devine ceea ce a fost preexistent" "Cine acceptă o formare întâmplătoare îndepărtează natura, căci începutul ei constă în faptul că se pune în mișcare; natura este ceea ce își atinge scopul " Natura unui lucru este universală, identică cu sine, care se respinge, ca să spunem așa, adică unelte; dar ceea ce se realizează, ceea ce ia naștere, a stat la bază: este un scop, un gen, preexistent ca posibilitate Aristotel trece de la scop la mediu, la mijloace "O rândunica", spune el, "face un cuib, un păianjen învârte o pânză, un copac crește în pământ - în sine este cauza acestei acțiuni" mijlocul nu este altceva decât o reprezentare particulară a scopului; viața este propriul ei scop; ea atinge, reproduce și păstrează organismul evocat O plantă, un animal devin așa pentru că se află în apă sau în aer - există un cerc Această capacitate de schimbare, care aparține celor vii, nu este doar un accident și o consecință a unui mediu extern: este excitată de o condiție externă, ci este actualizată în măsura în care corespunde conceptului intern al animalului "Uneori natura nu realizează ceea ce își dorește; greșelile ei sunt ciudate; dar cel care o face cu un scop poate greși " Natura are mijloacele ei cu ea, iar aceste mijloace sunt scopul însuși; "Este ca o persoană care se vindecă singură" Vorbind despre necesitate, Aristotel învinge excelent ideea de necesitate exterioară în dezvoltarea naturii cu următorul exemplu: pământ zsh Biblioteca Runiverse buștenii se întind Desigur, acest raport a fost și în calcul, dar nu ca urmare a acestuia a fost ridicată casa Deci este în tot ceea ce există pentru ceva: ea, i e existentă, nu fără ceea ce este necesar naturii sale, dar nici din cauza ei O astfel de necesitate se referă la obiect ca materialitate în general; în materie este necesitatea, iar la bază este scopul și ambele sunt începutul, dar scopul este cel mai înalt îi permite să scape de intenție și reține forța exterioară a necesității Las concluziile excelente ale lui Aristotel despre spațiu și timp, numai de teamă că ți se vor părea prea abstracte, și trec la psihologia lui (care, de altfel, poate fi numită și fiziologie) Să nu credeți că metafizica propriu-zisă a sufletului va intra în acțiune aici, că el, ca și scolasticii, va pune sufletul înaintea lui și va începe serios să analizeze ce fel de lucru este, simplu sau complex, spiritual sau material - nu , spiritul speculativ al lui Aristotel nu putea folosi astfel de jucării abstracte se angajează în: psihologia lui consideră activitatea într-un organism viu - nu mai mult Din momentul în care atacă, el trasează o linie clară între viziunea sa și dualismul

metafizicii; el spune că sufletul este considerat ca fiind separat de corp în gândire din partea logică a acestuia și ca inseparabil de corp în sentimente - fiziologic, și adaugă imediat sub forma unei explicații: "Pe de o parte, mânia, pentru de exemplu, este considerată ca o goană și fierbere de sânge, pe de altă parte, ca o dorință pentru o recompensă corectă; este ca și cum a privi o casă din punctul de vedere al protecției ei de ploaie și vânt, iar alta din punctul de vedere al materialului din care este construită; unul pe partea formei, celălalt pe partea substanței și a necesității Sufletul este energia trecerii de la posibilitate la actualitate, esența corpului organic, είδος al acestuia, prin care devine, pe cât posibil, un corp animat; sufletul ajunge la forma cea mai potrivită pentru sine; De aceea este activă "Este imposibil să ne întrebăm", spune Aristotel, "dacă trupul și sufletul sunt unul sau diferit, la fel cum este imposibil să se întrebe: sunt ceara și forma ei aceeași?" Nu este deloc interesul relaţiei sufletului cu trupul ca ele să fie identice sau nu; întrebarea principală, după Aristotel, este dacă activitatea este identică cu un organ Latura materială reprezintă doar posibilitatea, nu realitatea sufletului; substanța ochiului este viziunea: privați-l de capacitatea de a vedea Biblioteca "Runivers" niya - substanța poate rămâne aceeași, dar sensul se pierde; ochiul, părțile sale componente, actul de a vedea aparțin unui singur întreg, și în el adevărul lor complet, și nu aparte: deci sufletul și trupul alcătuiesc o inseparabilitate vie Aristotel definește sufletul în trei feluri: ca hrănitor, ca simțire și ca rațional, conform celor trei funcții principale ale sufletului și regnurilor de viață corespunzătoare: vegetal, animal și uman; în om natura vegetativă şi cea animală sunt unite într-o unitate superioară Revenind la relația reciprocă a celor trei suflete, Aristotel spune: "Sufletul vegetativ și senzual sunt în gândire; sufletul hrănitor constituie natura plantei; sufletul vegetativ - primul grad de activitate - se află și în sufletul simțitor, dar în așa fel ca posibilitatea lui " Este ființa sa imediată în sine; universalul, esenţialul nu îi aparţine, dar fără el nu poate exista; din subiect devine predicat, din activitatea superioară coboară la sensul substratului, purtător Aceeași relație a sufletului animal-vegetativ cu cel gânditor: ființa superioară a animalului coboară în ființa gânditoare într-una dintre determinările sale naturale, în posibilitatea ei universală, dar ambele sunt supuse de el pentru sine prin ființă (adică, entelehie) Ce fidelitate uimitoare și ce profunzime în această viziune asupra naturii! Aristotel nu i-a lăsat doar pe greci mult în urmă, ci și pe aproape toți noii filosofi Să-l urmăm mai departe în analiza funcţiilor sufletului "Sentimentul este o posibilitate în general, dar această posibilitate este în același timp și o activitate Prima schimbare a palpatorului vine de la imprimator; dar când este produsă, atunci avem impresia ca cunoaștere" , iar în această latură pasivă a simțirii, excitată de exterior, Aristotel își găsește diferența față de conștiință Motivul acestei diferențe constă în faptul că activitatea simțitoare are ca obiect particularul, în timp ce cunoașterea are universalul, care constituie într-un fel esența sufletului De aceea fiecare poate gândi când vrea, iar gândirea este liberă; a simți, însă, nu este în voința omului: un producător este necesar pentru a simți Simțirea în posibilitate este ceea ce se simte în realitate; este pasiv până când se aliniază cu impresia; dar, suferind, este gata si se face identic dupa ceea ce se simte "Ca ființe, sunetul și auzul sunt diferite, dar în esență sunt aceleași" ; activitatea auzului este unitatea lor, simțirea este o formă a

identității lor, înlăturarea opoziției dintre un obiect și un organ; Biblioteca "Runivers" simțirea percepe forme sensibile fără materie: astfel ceara primește un sigiliu, captând nu metalul, ci doar forma acestuia Această comparație a lui Aristotel a dat naștere la nesfârșite discuții despre suflet ca spațiu gol (tabula rasa), plin doar de impresii exterioare; dar această comparație nu merge atât de departe; ceara chiar nu ia nimic din sigiliu; forma extrudată, ca contur exterior al lui, nu este deloc esenţială pentru el; în suflet, dimpotrivă, forma este preluată de însăși esența ei, transformată de ea, astfel încât sufletul reprezintă totalitatea a tot ceea ce este simțit, viu și asimilat lui însuși Atragerea sufletului este activă; după ce a acceptat, ea înlătură suferința, este eliberată de ea *; reflectarea conștiinței aduce din nou diferența; dar diferența, care are ambele momente în conștiință, resimțite în raport cu gândirea, reprezintă imediata sa, partea sa materială, materială, fără de care este imposibil, o scânteie exterioară care aprinde gândirea; odată chemat, un gând nu se poate opri, nu se poate raporta la obiectul său în mod inactiv, pentru că este doar activitate; obiectul gândirii însuși apare sub forma gândirii, lipsit de obiectivitatea celui simțit și ambii termeni se mișcă * Aici nu se poate să nu ne amintim de disputa care a durat multă vreme între idealişti şi empirişti despre începutul cunoaşterii Unii au început cu conștiință, alții cu experiență S-au certat, au scris volume și au greșit, evident, pentru că ambele părți au luat distracția pentru adevăr Leibniz, cu ingeniosul său "nisi intellectus", a arătat spre rezolvarea disputei θ; dar nu l-au înțeles, au constatat că acesta era un truc dialectic, o denaturare a întrebării și au cerut laconic una sau alta: primatul experienței sau al conștiinței, la bourse ou ia vie! Acum această întrebare nu interesează pe nimeni; evidența adevărului din ambele părți și imposibilitatea de a se ține de o definiție fără a trece la cealaltă, duce direct la concluzia că adevărul constă în unitatea unilateralității, neepuizându-l deodată, necesar unul altuia Și ce au realizat disputanții? De ce au vrut ei să afirme primatul cronologic nesemnificativ al experienței sau al conștiinței? Probabil că s-au gândit să înființeze un majorat pe acest campionat, neobservând că, în favoarea căruia s-a rezolvat problema, ar fi câștigat adversarii Dacă începutul cunoașterii este experiența, atunci cunoașterea reală trebuie să dovedească că presupunerea care o avertizează nu este cunoașterea, că trebuie renunțată la ea, pentru că nu este cunoaștere; începutul este, de fapt, acel moment al cunoaşterii în care este egal cu ignoranţa - singura posibilitate de cunoaştere, înlăturată de dezvoltare Cunoașterea este la fel de imposibilă fără experiență și fără sens Dacă experiența fenomenală precede conștiința, atunci aceasta nu înseamnă altceva decât că ea servește ca o condiție externă pentru denunțarea înțelegerii care a preexistat-o, care ar rămâne o posibilitate, neexcitată de experiență Astfel de abstracții, ținute în polaritate contradictorie, duc la antinomii, în care contradicția se repetă la nesfârșit cu o monotonie care duce la disperare și indică un fel de greșeală în întrebarea însăși În aceste antinomii știința rațională se învârte constant Ne vom întâlni cu ei din nou și din nou Biblioteca "Runiverse" soție în sine Pentru gândire nu există altă ființă decât a fi activ pentru sine; ea nu are deloc ființă în sine] ființa sa în sine, existența materială, este tocmai cealaltă a sa "Rațiunea este în toate, ea gândește totul; dar nu are realitate fără să gândească, nu are nimic înainte de a gândi" , este viu în activitate "Rațiunea este o carte cu foi albe pe care de fapt nimic nu este scris*

Acest exemplu a fost la fel de greșit înțeles ca exemplul de ceară; activitatea de aici aparține cărții în sine, iar exteriorul este doar un pretext; desigur, rațiunea este o foaie goală înainte de a gândi; raţiunea este dinamismul a tot ceea ce se poate concepe, dar nu este nimic fără gândire; iar el însuși se gândește - aspectul nu poate scrie pe o foaie albă, doar îl trezește pe funcționar "Rațiunea este pasivă", spune Aristotel, "în simțire și în reprezentare, dar în această ființă în sine nu este încă dezvoltată: nous se gândește pe sine prin percepția gândibilului, acest gândibil devine în același timp incitant (atingător), se creează în acel moment în ceea ce priveşte Mintea este activitate; uneori se mișcă, alteori activ, ceea ce caută, ce cere; scopul, cel căutat, dimpotrivă, sunt în repaus, dar în gândire obiectul însuși este gândibil, însuși produsul gândirii, tinde spre el însuși, de aceea este infinit și liber și identic cu activitatea sa, prin urmare nu are altă realitate decât a fi pentru ea însăși Dacă luăm nous ca abilitate a cunoașterii exterioare, și nu ca activitate, și subordonăm gândirea rezultatelor unei astfel de cunoștințe, atunci gândirea va fi mai rea decât ceea ce realizează, o capacitate de reproducere slabă și plictisitoare Aristotel își încheie analiza gândirii cu următoarele cuvinte pur elene: "În sistemul lumii, ni se oferă o scurtă perioadă de ședere - viață; acest cadou este frumos și înalt Trezirea, simțirea, gândirea sunt cele mai înalte binecuvântări, pline de plăcere Gândirea, care are pe sine ca obiect, a transformat obiectul în sine, astfel încât gândirea și gândibilul se contopesc, iar obiectul devine activitatea și energia lui O astfel de gândire este culmea fericirii și bucuriei în viață, cea mai curajoasă ocupație a omului " El pune energia gândirii mai sus decât ceea ce este de imaginat; pentru el, gândirea vie este cea mai înaltă stare a marelui proces al vieții universale Aici aveți un grec în toată puterea și frumusețea dezvoltării sale! Acesta este ultimul cuvânt solemn al gândirii plastice a anticilor; aceasta este granița dincolo de care lumea elenă nu putea trece, rămânând ea însăși Toamna Biblioteca "Runivers" SCRISOAREA PATRU ULTIMA ERA A STIINTEI ANTICE Viziunea lui Aristotel nu a ajuns la o asemenea formă științifică, care, găsind totul în sine și în metodă, să-l plaseze independent de Aristotel însuși; nu a atins acea originalitate matură încât să se desprindă complet de persoană și, în consecință, nu a putut transmite în întregime succesorilor săi - să treacă ca o atare moștenire pe care ar merita doar să o dezvolte și să o conducă armonios înainte În știința lui Aristotel, ca și în domeniul discipolului său, Alexandru cel Mare, unitatea dătătoare de viață, centrul de care se referă totul, nu era o proprietate completă nici a științei, nici a tărâmului; le lipsea tot ce le aducea geniul unui uriaș al gândirii și al unui uriaș al voinței Posibilitatea imperiului lui Alexandru se afla în circumstanțele lui contemporane, dar realitatea lui era în el; odată cu moartea lui s-a prăbușit; consecințele sale erau adevărate atât pentru circumstanțe, cât și pentru persoană, dar regatul ca întreg organic, ca individualitate socială, nu putea rezista În același mod, învățătura lui Platon și a predecesorilor săi i-a oferit lui Aristotel ocazia de a se ridica la înălțimea la care l-a ridicat geniul său; dar geniul este o chestiune personală; nu se poate cere ca fiecare Peripatetic, de exemplu, să aibă un asemenea talent care să-l ridice la piedestalul pe care stătea Aristotel, pentru că era un geniu Consecința tuturor acestor lucruri a fost un studiu formal, sub-autoritar al lui Aristotel însuși, în loc de asimilarea spiritului care a dat viață științei sale Ucenicii lui ar putea atunci să înțeleagă, să asimileze părerea lui

Aristotel pentru ei înșiși, dacă ar sta așa pe pământul lui, astfel încât să nu le pese deloc de cuvintele lui, ci să continue să ducă mai departe cu fapta însăși; dar pentru aceasta era necesar ca ponderea care a aparținut unei persoane de geniu să treacă în impersonalitatea metodelor, adică oamenii trebuiau să trăiască încă două mii de ani În vremea noastră, isprava lui Hegel constă tocmai în faptul că a întruchipat știința în așa fel încât merită să înțelegem metoda lui de a-și uita aproape complet personalitatea, care de multe ori își arată inutil fizionomia germană și uniforma profesorală a Universității din Berlin, neobservând contradicția unui astfel de gen de bătăi de cap cu mediul în care se face Dar această apariție a opiniilor personale la Hegel este atât de lipsită de importanță și de deplasată încât nimeni oameni copilăresc) nu se oprește în fața lor, dar prin metoda proprie acele concluzii în care el nu este un organ al științei, ci o persoană care nu se poate elibera de plasa relațiilor nesemnificative și temporare, sunt cu totul bătute; de la începuturile lui merg cu îndrăzneală împotriva inconsecvenței sale cu conștiința fermă că merg pentru el, și nu împotriva lui * Cu cât influența unei persoane este mai mare, cu atât ștampila unei anumite individualități este mai mare, cu atât este mai dificil să distingem trăsăturile individualității generice în ea, iar știința este gândire generică; de aceea este al tuturor, pentru că nu este al nimănui Principiul eteric, suflarea subtilă a spiritului, profundă și plină de înțelegere vie, plutind peste creațiile lui Aristotel, a căzut imediat, căzând în frigiderul înțelegerii raționale a adepților săi Cuvintele lui erau repetate cu fidelitate gramaticală, dar era o mască luată din morți, prezentând fiecare trăsătură, fiecare încrețitură a cadavrului și pierzând formele calde și șovăitoare ale vieții Aristotel nu și-a putut insufla filosofia în sângele contemporanilor săi astfel încât să facă din ea carnea și sângele lor; nici adepții săi nu erau pregătiți pentru aceasta, nici metoda lui: își ridică subiectul de la simplu empirism la speculația multilaterală și, epuizându-l, urmează altul; el, ca un pescar, își scufundă constant capul în apă pentru a smulge ceva din ea, a-l scoate în aer curat și a-l asimila; totalitatea acestor asimilări dă corpul științei sale, dar mijlocul acestei transformări este din nou personalitatea lui, adăugând cu puterea ei lipsa metodelor, căci metoda deschisă a acesteia este pur și simplu logica formală; principiul ascuns care leagă toate creațiile lui Aristotel, dacă strălucește, probabil că se poate spune că nu se exprimă nicăieri în formă științifică; de aceea cei mai apropiați adepți, după ce și-au asimilat ceea ce se transmitea științific, au pierdut tot ce aparținea ochiului de vultur al unui geniu Incompletitudinea sau deficiența unui mare gânditor este expusă nu în el, ci în adepții săi, deoarece aceștia sunt ținuti într-o fidelitate necruțătoare și strictă față de sensul literal al cuvintelor, în timp ce natura genială, conform structurii interne a sufletului său, merge în toate direcțiile dincolo de limitele formale, chiar dacă acestea au fost plasate de propria ei mână; această transcendență a unilateralității, chiar și a modernității, este cea care constituie măreția strălucitoare a geniului Aristotel, ca și Platon, s-a estompat în școlile filozofice care le-au urmat; rămân un fel de umbre umbritoare, inaccesibile, înalte, din care provine totul, de care fiecare vrea să se atașeze bea, dar pe care nimeni nu o înțelege cu adevărat După multe școli ramificate, academice și peripatetice, care nu au făcut nimic important, neoplatonismul este moștenitorul tuturor gândirii antice, împlinirea lui Platon și a lui Aristotel Neoplatonismul a transmis gândirea antică

în lumea nouă, dar a fost mai mult o transmigrare a sufletelor decât o dezvoltare - vom vedea asta acum Ca un chip, ca el însuși, Aristotel a fost îngropat sub ruinele lumii antice până când Arabul l-a înviat și l-a adus în Europa, înfundat în întunericul ignoranței, o lume medievală care cu un fel de dragoste a pus tot felul de lanțuri asupra lui însuși, închinat servil sub autoritatea lui Aristotel hotărât greșit înțeles Cu toate acestea, doctores seraphici et angelici , umilindu-se în fața lui Aristotel, au făcut din el un părinte formalist iezuit plictisitor și scolastic Iar sărmanul Stagirit a trebuit să împărtășească toată ura gândului înviat, care s-a ridicat împotriva scolasticii și a lanțurilor romantice cu mânia arzătoare a lui Luther De fapt, de la Aristotel până la "marea restaurare" a științelor din secolul al XVI-lea (instaurado magna) nu a existat nicio mișcare științifică, în ciuda faptului că omenirea a făcut pași colosali în această perioadă care au condus-o către o nouă lume a gândirii și a faptului În scopul nostru, fără să pierdem nimic, am putea trece de la Aristotel la Bacon - dar permiteți-mi să spun câteva cuvinte în modul cel mai concis despre această perioadă, intermediară între știința elenă, care s-a încheiat cu Aristotel, și cea nouă, care a început cu Bacon si Descartes si maturizat in fata lui Spinoza ♦ Anticipând obiecția unui filolog, considerăm că este necesar să remarcăm că ne referim la soarta lui Aristotel în Occident În Imperiul de Răsărit, probabil chiar până la turci, au existat oameni care i-au citit pe filosofii antici, inclusiv pe Aristotel, și l-au privit din punctul lor de vedere - istoriei științei, de fapt, nu-i pasă de asta; istoria nu trebuie să se ocupe de tot ceea ce fac oamenii și de ceea ce fac ei peste tot Tot ceea ce cade din canalul general sau nu se varsă în el, care îngheață în stază sau, obosit, cade la jumătate, ceea ce este întâmplător, în parte, abia atunci are dreptul la semnificație istorică atunci când nu este fără urmă; în caz contrar, istoria uită - și aici se află marea ei milă! Istoria Chinei este de obicei predată mai scurt decât istoria fiecărui oraș din Italia: chiar crezi că motivul pentru aceasta este prejudecata, distanța sau proximitatea? În acest caz, Plutarh este o persoană părtinitoare la cel mai înalt grad: de ce a scris biografii ale lui Pericle, Alknviade etc , și nu fiecărui cetățean atenian? Sau de ce în biografiile sale nu povestește cum eroii săi și-au tăiat dinții, cum au fost înțărcați sau cum, într-un delir dureros și senil, erau capricioși, gemeau etc ? Istoria, ca și Academia Franceză, nu oferă nimănui un loc în sine, ci analizează drepturile celor care au bătut ei înșiși la ușă Biblioteca "Runiverse" Știința grecilor, intrând în ultima sa fază, caută evidentul, acceptând evidentul ca adevăr Cererile ei devin mai clare și în același timp mai plate; ea pune ca scop al cercetării sale criteriul extern al adevărului, îl caută în gândirea personală: desigur, criteriul nu se găsește decât în gândire, dar în gândirea eliberată de caracterul personal Găsirea unui criteriu, de ex verificarea, din punct de vedere rațional, o sarcină de nerezolvat: mintea, care a renunțat la obiect și s-a definit negativ, poate înțelege adevărul ca lege proprie, dar nu va înțelege niciodată această lege ca adevăr al obiectului Și tocmai în această stare de gândire alienată, centrată pe sine, când pământul se pierde sub picioare și se simte un fel de gol în interior, apare nevoia unui dogmatism strict, gândirea vrea să sape în ea, să se întărească împotriva orice atac, neștiind că cel mai rău inamic este deja în pieptul ei Și cum ar putea oamenii să nu caute o fortăreață inviolabilă în ei înșiși și în lumea teoretică, când totul în jurul lor a început să se spargă și să se dovedească a fi fals sau decrepit Epoca

strălucitoare a vieții grecești se apropia atunci de sfârșit; un an plin de suferințe severe și umilințe înainta pentru Grecia; învingătorii Răsăritului nu au avut puterea să se apere de Occidentul aspru În viața greacă, toate elementele erau atât de strâns legate, încât nici arta, nici știința nu puteau, fără a se schimba, să supraviețuiască sistemului civil; pentru știința lor aveau nevoie de Atena - Atena, crezând în ei înșiși ei bine, aveau nevoie doar de nepăsare tinerească, care le permitea să se complacă cu gândurile - dar ar fi putut ea să rămână cam pe vremea când ultimul rege al Macedoniei a umblat cu o sprânceană căzută prin străzile romane, înlănţuite de carul solemn al cuceritorului? Când s-a întâmplat aceasta, otrava corupătoare corodea de mult Hella; nu exista credință în știință, nici în stat, nici în oameni; nu este nimic de spus despre Olimp: nu l-au respins dintr-un fel de curtoazie, ci au speriat mulțimea cu el Pe vremea aceea, și nu pe vremea sofiştilor, a apărut cu adevărat spectacolul urât al retorilor dialectici, vorbind și predicând fără nicio convingere - era un fel de advocacy rece în știință, duplicitară și insidioasă, de moment și goală; abia uneori mai apăreau scântei, amintind de o minte ateniană ascuțită, poetică, ușoară și profundă Acest fenomen aparține mai mult vieții sociale decât științei, a fost o reflectare a corupției civile în sfera gândirii Dar în aceeași sferă a apărut cea mai energică opoziție față de imoralitatea socială - stoicismul Predare o sută Biblioteca "Runivers" Ikov este predominant moral; merge direct la întrebările vieții, se străduiește să dea sfaturi, să întărească pieptul împotriva loviturilor destinului, să trezească o mândră conștiință a datoriei și să-i oblige pe toți să-i sacrifice - ce altceva ar putea predica oamenii de gândire, în fața cărora ochi s-a jucat ultimul act final al tragediei, unde întreaga lume a pierit și din - în spatele ruinelor vizibile ale acestei lumi, era greu să vezi viitorul, așezându-se liniștit și imperceptibil, în fața acestui teribil spectacol de agonie, plin de desfrânare senilă, impotentă, de epuizare, dezgustător în servilismul său cinic? I-a rămas filosofului să-și încrucișeze brațele peste piept și să devină cu curaj un protest, prin neparticiparea sa, să stigmatizeze societatea, să-i denunțe cu voce tare rușinea și, când nu mai există speranță de a o salva, să-și folosească toată puterea pentru a salva mai mulți oameni , smulgeți-i de mediul infectat și trezește-le un sentiment moral în piept Stoicii s-au condamnat la asta Dar o astfel de învățătură este tristă, mohorâtă, "nu sacrifică harurile" - învață să mori, învață să confirmi adevărul cu prețul capului, să fii neînduplecat de ferm în nenorociri, să biruiești suferința, să neglijezi plăcerile; toate acestea sunt virtuți, dar virtuțile unui om într-o poziție nefericită; este prea întuneric pentru a fi normal Mâna stoicului, mereu gata să întrerupă firul propriei vieți, era neînfricat dură: ea atingea totul cu degetele aspre - și parfumul blând, abia perceptibil, în care, ca și în atmosfera ei, tot ce apare atenianul, dispare din atingerea lor sau nu există pentru el Spiritul roman, practic, hotărât, ascuțit și rece, a început apoi să pătrundă peste tot, a început să devină un suflu universal, dominator; pe pământ roman, stoicii s-au dezvoltat pe deplin; în Grecia erau mai mult teoreticieni; aici și-au deschis venele și au pregătit focuri în propria grădină; tocmai elementul roman a predominat în ei: minți uscate și amărâte, sâni fermi, dar dureri, oameni practici, dar extrem de unilaterali și formali; regulile lor sunt simple, pure, dar în puritatea lor abstractă ele, ca și oxigenul, nu constituie un mediu de respirație sănătos, tocmai pentru că nu există nici un amestec care să înmoaie puritatea ascuțită Învățăturile

morale ale stoicilor aveau drept scop educarea înțelepților; credeau doar în posibilitatea virtuții unui individ privat; au căutat să dezvolte morala numai în persoana înțelepților, și nu într-o republică, ca Platon; au fost primii care au exprimat ideea colosală că înțeleptul nu este legat de o lege exterioară, căci el poartă în sine izvorul viu al legii și nu este vinovat de a da socoteală nimănui Biblioteca "Runivers" sau, pe lângă propria conștiință, o gândire profundă și semnificativă, dar care se exprimă doar în acele epoci în care oamenii gândesc examinează inconsecvența ordinii existente cu conștiința, expusă în toată urâțenia minciunii; un astfel de gând este negația completă a dreptului pozitiv; între timp, eliberându-i astfel pe înțelepți, stoicii și-au expus moralitatea în maxime, adică articole gata făcute din codul lor Maximele din filosofia moralei sunt urâte; umilesc o persoană, exprimând neîncrederea supremă față de ea, considerând-o minor sau prost; mai mult, sunt inutile, pentru că sunt întotdeauna prea generale, nu pot îmbrățișa niciodată toate împrejurările care se modifică într-un caz dat, iar în afara cazurilor date nu sunt necesare; în cele din urmă, maxima este o literă moartă; ea nu cedează de la sine pentru împrejurări excepționale, iar atunci când apar aceste împrejurări, forța lucrurilor aruncă deoparte regula abstractă, o rupe, ca un cadru care nu are putere să-și conțină conținutul O persoană morală trebuie să poarte în sine o conștiință profundă, așa cum ar trebui să facă în orice caz, și deloc ca o serie de maxime, ci ca o idee generală din care se poate deduce întotdeauna un caz dat; își improvizā comportamentul Dar stoicii - formaliști și neîncrezători - au privit problema morală din punct de vedere juridic și au compus maxime morale; învăţătura lor se străduia în mod clar să devină mai puternică, să devină amorţită în dogmatică completă Și, în același timp, acel stoicism sumbru, ascetic, cu sinuciderile și regulile sale dure, a luat stăpânire pe minți, o altă învățătură, clar opusă stoicismului (din punct de vedere al expresiei), se răspândea cu aceeași viteză - epicureismul - ultima încercare, pur grecească, strălucitoare și oarecum ieftină, de a împăca gândirea cu viața, pe sine cu ceilalți "Scopul vieții, adevărul ei este plăcerea de sine conștientă, impregnată de gând, de fericire; este bine, este frumos, ar trebui să se străduiască pentru asta, înlăturând tot ceea ce interferează ca rău Deci, fericirea este criteriul lui Epicur Nimic nu poate fi mai absurd decât poveștile eterne ale oamenilor buni, despre care Epicur a propovăduit satisfacția grosolană și animală a patimilor ca scop al vieții: aceasta este la fel de limitată și de plată ca să-ți imaginezi că Heraclit doar plângea, iar Democritul doar râdea, că sofiștii au fost șarlatani și escroci Toate acestea aparțin unei concepții speciale a filozofiei, foarte asemănătoare cu vederea cu care o minge este privită din sală Beatitudinea este fără îndoială scopul vieții; Biblioteca "Runivers" toți cei vii și conștienți au dreptul inalienabil de a se bucura de viață; dar întrebarea este, în ce constă fericirea omului? Pentru fiară, este în sațietate și în urmărirea impulsurilor naturale; pentru omul-animal - exact la fel; dar nu trebuie să uităm că omul nu este o fiară într-o stare normală: aceasta este aceeași diformitate ca un om care ar renunța la tot ceea ce este fizic ca nedemn de sine; pentru o persoană nu există fericire în imoralitate: numai în moralitate și virtute atinge cea mai înaltă fericire; de aceea este destul de firesc ca un om să iubească virtutea, să iubească moralitatea Moraliștii vor să forțeze o persoană să facă bine, să-l oblige să acționeze moral, așa cum un medic îl face să accepte amărăciunea dezgustătoare; ei găsesc demnitate în aceasta, că o

persoană își îndeplinește îndatoririle fără să vrea; nu le trece prin minte că, dacă aceste îndatoriri sunt adevărate și morale, atunci care este persoana pentru care îndeplinirea lor este dezgustătoare? Cererea nu vine în minte - să împace inima și mintea, astfel încât o persoană să nu considere îndeplinirea unei îndatoriri reale ca pe o povară grea, ci să găsească plăcere în ea ca într-un mod de acțiune care îi este cel mai natural și recunoscut de mintea lui Dacă virtutea este doar o datorie obligatorie, o poruncă exterioară, atunci nu poate fi iubită; ii poti sacrifica, ii poti supune - dar nu mai mult; se poate, în sfârșit, să fii virtuos prin calcul, așteptând pedeapsa: iar aici scopul este fericirea, dar mai jos, înțeles mai egoist; răzbunarea este inerentă virtuții însăși, o faptă morală este deja o răsplată care a fost deja realizată, fericirea în sine Altfel, vom cădea în această îndoială, care este atât de frumos exprimată de Schiller: scrupule de constiinta De obicei îmi slujesc prietenii, dar, din păcate, o fac cu înclinație, Și așa de multe ori mă supără că nu sunt virtuos Decizie Acesta nu este un alt sfat, trebuie să cauți să-i disprețuiești, Și apoi fă cu dezgust ce îți dictează datoria e Cel care găsește plăcere în virtute poate spune, ca Epicur: "Trebuie să preferăm nenorocirea rezonabilă fericirii nebunești" - și acest lucru este foarte simplu, deoarece fericirea nebună este o absurditate pentru o persoană: pentru a se bucura de ea, trebuie să renunțe din esența sa supremă - rațiunea Fiecare act imoral, făcut în mod conștient, neagă Biblioteca "Runivers" zoom, îl jignește; remușcarea amintește unei persoane că s-a comportat ca un sclav, ca un animal și nu există nicio fericire în această voce de reproș Stoicismul se opune mai mult formal epicureismului decât în realitate; nu a vrut el să se sacrifice de sine pentru că a văzut în sacrificiul de sine o satisfacție mai umană decât în îngăduința cu inima slabă și în dezlegarea caracterului? Stoicismul nu și-a exprimat decât altfel părerea, a luminat-o din partea opusă; chemat ca reacție, ca protest, a început brusc și ascetic să corecteze moravurile; era asemănător cu catolicismul strict și sever care a venit după Luther Epicureismul, dimpotrivă, credincios geniului grec, a înțeles problema stoicismului luxos, omenesc simplu și nu a tăiat sufletul uman într-o opoziție teribilă de datorie și atracție, punându-le unul împotriva celuilalt, ci a căutat să le împace în fericirea care satisface atât datoria, cât și pasiunile; pentru el, îndeplinirea datoriei este inseparabilă de plăcere, adică este firească și rezonabilă Starea de dualism moral contrazice sensul unei ființe care se autocunoaște, o absurditate asemănătoare cu cea a unui animal, simțind nevoia de a se satura, și-a sfâșiat pieptul; intenția simplă, organică, strigă puternic împotriva disperării stoice, scrâșnirii dinților; o astfel de asceză și persecuție a tot ceea ce este natural duce direct la corecțiile fizice ale lui Origen Rețineți că puritatea moravurilor discipolilor epicurieni a devenit un proverb și este foarte de înțeles: o persoană care își recunoaște drepturile la bucurie înțelege cu ușurință drepturile plăcerilor asupra sa; nu se teme de patimi; nu sunt dușmani, nici hoți de noapte care se strecoară în inima lui: îi cunoaște și le cunoaște locul Cel care face ca ținta doar înfrânarea patimilor, dă patimilor putere și înălțime, pe care nu le au deloc - le face rivale cu rațiunea Pasiunile se întăresc și cresc tocmai pentru că li se acordă o mare importanță Lucretius spune că uneori este necesar să cedăm nevoii de plăcere pentru ca aceasta să nu ne ocupe constant Epicur, atât de opus stoicilor, stătea alături de ei cu ultimele cuvinte ale învățăturii sale: "Liberarea de frică și de dorință", spune el, "este cea mai înaltă fericire " acestea învățăturile filozofice;

acesta este pragul recunoașterii infinitității spiritului uman, care avea să se dezvolte în lumea nouă - Puteți obiecta asupra mea că epicureismul a contribuit însă la răspândire senzualitate și materialism la Roma Da Dar ce epocă? În cea în care Roma a fost coruptă până la îndumnezeire de către Claudius, Caligul şi aşa mai departe Oamenii au căutat să se uite de ei înșiși, să se îndepărteze de lumea civilă, de la presimțiri și amintiri și au interpretat epicureismul în felul lor Epicureismul a avut o mare influență asupra istoriei naturale; Epicur a fost un atomist și empirist în aproape același mod ca naturaliștii secolului trecut și parțial al nostru În ciuda marelui său curaj, nici el nu a rezistat până la capăt punctul său de vedere, ca toți grecii, ca și stoicii înșiși, care, devenind în opoziție cu credințele lumii păgâne, au acceptat un fel de fatalism și un fel de mistic influențe Epicur acceptă absurditatea îmbinării accidentale a atomilor drept cauză a apariției ființelor și vorbește frumos despre o ființă superioară "căreia nu îi lipsește nimic, indestructibilă, nepieritoare și care trebuie cinstită nu din motive exterioare, ci pentru că este demnă de esența sa" și așa mai departe Aceasta nu ar fi decât să mărturisească că a simțit limitele vederii sale, a prevăzut principiul suprem care domnește asupra diversității fizice; dar, dincolo de asta, vorbește despre niște zei subordonați - tipuri care servesc drept idealuri eterne pentru oameni Modul în care a împăcat apariția accidentală cu această mulțime de zei este de neînțeles și, probabil, el însuși nu a înțeles cum Filosofii deiști ai secolului al XVIII-lea, naturaliștii în general, prezintă la fiecare pas exemple de cea mai perfectă opoziție a teoriilor lor fizice cu unele încercări de d'une religien raisonnée, naturelle, philosophique I În ciuda acestei inconsecvențe, influența epicureismului a fost semnificativă Epicurienii au luat faptele și experiența nu numai ca punct de plecare, ci și ca criteriu imuabil Ei au fost empirişti şi au mers la adevăr într-un mod diferit: de regulă, gânditorii cu un singur picior s-au sprijinit pe fapt şi au trecut imediat la universal şi abstract, reducând apoi diversitatea logică - epicurienii au rămas cu empiric; această cale, în unilateralitatea ei, nu se poate elibera de empirism și nu poate ajunge la gânduri sintetice cuprinzătoare, dar nu are în sine o asemenea irezistibilitate, o astfel de dovezi imuabile și tangibilitate încât să devină imediat accesibilă, populară, practică În ciuda tipurilor și idealurilor, epicureismul a fost ultima lovitură la moartea păgânismului Stoicismul ar putea trece în misticism - Platonismul a trecut într-adevăr în el Aristotel ar putea fi reinterpretat - Epicureismul sub nicio formă: este simplu, pozitiv De aceea l-au certat atât de rău; El nu a fost deloc mai depravat sau mai apostat decât toate celelalte învățături filozofice din Grecia; și de ce ar trebui să susținem ortodoxia păgână? Toți filozofii sunt foarte suspicioși față de politeism, deși în toți, și în Epicur la fel, există rămășițe ale acestuia Pozitivitatea blestemata și modalitatea experiențială - asta i-a amărât pe oameni ca Cicero Un aer acru de scepticism a suflat curând împotriva dogmatismului epicurean și stoic, iar ultimele gânduri ale filosofiei antice, care se încăpățânaseră senil în dogmatica ei, s-au prăbușit în fața puterii sale și s-au risipit în ceața serii care a căzut asupra lumii greco-romane Scepticismul este o consecință naturală a dogmatismului; dogmatismul îl cheamă pe sine; scepticismul este o reacție Dogmatismul filozofic, ca tot ceea ce este inert, solid, liniştit în mulţumirea de sine, este contrar naturii veşnic active, străduitoare a omului; dogmatismul în diascience nu este progresiv;

dimpotrivă, face ca gândirea vie să se aseze ca o crustă de piatră în jurul originilor sale; este ca un corp solid aruncat într-o soluție pentru a face cristalele să cadă peste el; dar gândirea umană nu vrea deloc să se cristalizeze, ea fuge de inerție și calm, vede în calmul dogmatic odihna, oboseala și, în cele din urmă, limitarea De fapt, dogmatismul are în mod necesar un absolut gata făcut, care merge înainte și este ținut în unilateralitatea unui fel de determinare logică; este mulțumit de proprietatea sa, nu își implică principiile în mișcare, dimpotrivă, este un centru imobil în jurul căruia merge de-a lungul lanțului De îndată ce gândul începe să examineze această imobilitate de granit, spiritul uman, acest actus purus, această mișcare de superioritate, se indignează și își direcționează toate eforturile pentru a spăla, a sparge această capcană care îl jignește și nu a existat încă un exemplu care se încăpățânează în știință dogmatismul a suportat o asemenea presiune Scepticismul, așa cum am spus, este opoziția cauzată de dogma semilegitimă a filosofiei; este imposibil în sine acolo unde gândurile ferme, acceptarea autorității, străduința de a face norme uscate precum Tabelele XII etc din știință în loc de gândirea actuală, vie, sunt imposibile Dar până când știința se înțelege tocmai ca această conștiință și gândire vie, fluidă a rasei umane, care, ca și Proteus, îmbracă toate formele, dar nu rămâne cu niciuna, până când adevărurile gata făcute izbucnesc în știință, a căror acceptare nu este justificată în orice fel, care sunt luate din stradă, și nu din minte, nu numai să spargă, dar ZI Biblioteca "Runivers" și să găsească un loc și un drept de cetățenie în ea - până atunci, din când în când, scepticismul furios și aspru își va ridica capul lui Sextus Empiricus sau Hume și va ucide toată știința cu ironia ei, negația ei pentru că nu este toată știință Îndoiala este un element etern lipit la toate aspectele dezvoltării gândirii asemănătoare științifice; o întâlnim împreună cu știința în Grecia și o vom întâlni constant în orice încercare de dogmatism filozofic; el ghidează știința prin toate vârstele Caracterul scepticismului care a constituit gândirea lumii antice este foarte remarcabil; îndreptată împotriva dogmatismului în cele două forme ale sale, a făcut de facto ceea ce a vrut dogmatismul: a înstrăinat persoana de tot ceea ce există, l-a eliberat de tot ceea ce este pozitiv și, astfel, i-a recunoscut negativ demnitatea infinită Scepticismul a eliberat mintea de știința antică care o educase; dar această eliberare nu a fost nicidecum o declarație armonioasă, conștientă a drepturilor sale, a autonomiei sale: a fost o eliberare reacționară, o eliberare de de ani , o eliberare de lumea antică, curățirea unui loc pentru lumea viitoare Scepticismul a pornit de la cea mai teribilă conștiință care poate vizita sufletul uman; nu numai că se îndoia de posibilitatea cunoaşterii adevărului, ci pur şi simplu nu se îndoia de imposibilitatea de a-l cunoaşte; era sigur că ființa și gândirea în egală măsură nu au nicio verificare, că acestea sunt date incomensurabile, poate chiar imaginare În loc de un criteriu, a pus-o pare și, zâmbind amar, s-a liniștit asupra lui; odată convinși de incapacitatea minții de a se ridica la adevăr, scepticii nici nu au vrut să încerce, ci doar au demonstrat că încercările altora sunt absurde Dar nu crede această indiferență: este acea indiferență disperată de neputință cu care privești trupul unui prieten decedat; trebuie să te împaci cu faptul că nu este acolo; ce vrei să faci - nu vei ajuta; fără tragere de inimă, te duci la treburile tale Indiferent cât de curajos este Sextus Empiricus, nu este ușor pentru o persoană să se împace cu neîncrederea în sine * Sextus Empiricus a trăit în secolul al II-lea după PX Om cu o minte imensă, dar pur negativă, nu numai că a

negat totul, dar, și mai rău, a acceptat totul; în dialectica lui există un fel de ironie care cufundă pe cineva în disperare; el respinge cauzalitatea, de exemplu, dar apoi spune: prin urmare, există un motiv suficient pentru a respinge o cauză ca cauză, dar dacă da, atunci și motivul pentru a respinge cauzalitatea este de asemenea insuportabilă El, ca și Kant, a creat șiruri de antinomii și le-a lăsat pe toate ca antinomii Cu ultimul său cuvânt, el a spus: "Atunci doar neliniștea spiritului se va potoli și se va stabili o viață fericită, când celui care fuge de rău sau se luptă spre bine i se va arăta că nu există nici bine, nici rău" După astfel de cuvinte, lumea care a dus la ele trebuie să se reconecteze Biblioteca "Runivers" bya, cu certitudinea non-absoluției minții cuiva; chiar râsul scepticilor, ironia lor, arată că nu a fost atât de ușor în sufletele lor Nu toată lumea râde amuzată Împotriva scepticismului, lumea antică cu siguranță nu avea instrumente, pentru că scepticismul era mai adevărat pentru sine decât toate sistemele filozofice ale lumii antice Scepticismul singur nu s-a pătat în lumea antică cu îngăduința fără spinare și frivolă a păgânismului; nu a deschis cu atâta ușurință ușile ideilor sale de tot felul, care o vreme ameliorează o problemă insolubilă și lasă sucuri nesănătoase să pătrundă în întregul organism Știința adevărată ar putea înlătura scepticismul, poate renunța la negația însăși; pentru ea, scepticismul este un moment, dar știința antică nu avea această putere; își simțea păcatele și nu îndrăznea să vorbească direct împotriva scepticismului, care o condamna pentru insolvență Și-a eliberat mintea de ea și a cufundat-o într-un fel de gol în care nu era deloc conținut: totul a fost înghițit de abisul căscat al gândirii negative Scepticismul a dezvăluit o subiectivitate infinită fără nicio obiectivitate Fidel cu sine, nu și-a spus ultimul cuvânt - și a făcut bine: nu l-ar fi înțeles Scepticii căutau alinare în propria personalitate; îndoindu-se de univers, îndoindu-se de minte, de adevăr, ei au indicat pe fiecare drept ultimul refugiu, ca ancoră a mântuirii personalității lor; dar nu a condus acest lucru direct la poziția autocunoașterii ca esență? Nu arată asta că la sfârşitul lumii antice, spiritul uman, pierdundu-și încrederea în lume, în drept, în politeism, în ştiinţă, a prevăzut că, adâncindu-se în sine, se poate găsi un înlocuitor pentru toate pierderile? Această preconștiință profetică a demnității infinite a omului, abia pâlpâind în scepticismul care a venit să omoare știința plastică, artistică a Greciei, a depășit cu mult starea de gândire de atunci Omul a trebuit să se pregătească timp de aproape două mii de ani pentru a îndura conștiința măreției și a demnității sale După vremea febrilă și nebună a primilor Cezari, a venit vremea Romei oarecum calmă; Bătrânul, care s-a ridicat din patul de moarte, a simțit că în boala lui nu numai că nu și-a pierdut toate puterile, ci și-a câștigat altele noi: nu a observat că aceasta este ultima încăpățânare a vieții, tensiunea pe care sicriul inevitabil urmează Totul era în ordine, iar viața imperiului s-a desfășurat maiestuos, puternic; punându-și drumurile de piatră și ridicând palate eterne, ea încă mai putea captiva prin frumusețea falsă a Gibbonului ei Adevărat, ceva era prevăzut, unele celebru Biblioteca "Runivers" un fior de bucurie curgea din când în când prin membrii întregului imperiu; niște mulțimi sălbatice, cu părul lung și blond s-au adunat la granițe; sclavii își priveau stăpânii cu mai multă ură decât la aceşti barbari; oamenii înzestrați cu ochi ageri au văzut irezistibilitatea unei furtuni, dar astfel de oameni sunt puțini Oficial, Roma a stat puternică și a cântărit foarte mult peste întreaga lume antică; oficial era încă un oraș etern; încrederea stupidă în inviolabilitatea ordinii

existente domina în continuare majoritatea minților Întreaga lume antică s-a adunat la Roma ca un singur mănunchi, un singur trup domnitor; tocmai de aceea Roma își pierde individualitatea și devine reprezentantul nu al ei înșiși, ci al întregului univers; toate forțele vitale ale popoarelor pe care le-a cucerit au revărsat în el; el, parcă, le-a scos pentru a putea, după cunoscuta expresie poetică a lui Caligula, să taie dintr-o lovitură capul lumii antice Roma severă ar putea cuceri universul, să-și adapteze mintea la gândul altcuiva, sufletul la arta altcuiva, dar nu putea continua viața grecească; abstracția și sensul practic s-au îmbinat cumva cu tristețe în sufletul său, în sufletul lui era o putere infinită și, odată cu ea, un gol plin de nimic - nici victorii, nici cazuistică legală, nici neglijență rafinată, nici depravarea tiraniei și a spectacolelor sângeroase Viața Greciei nu a trecut în Italia Des Lebens Mai blüht einmal und nicht wieder I Spre deosebire de centrul civil-politic din Roma, în Alexandria s-au concentrat cei mai completi și ultimii reprezentanți ai gândirii antice; acolo, material, aici intelectual, echipele lumii antice s-au adunat sub vechile lor stindarde -* nu pentru a învinge, ci pentru a le înclina în cele din urmă în fața unui nou stindard Întrebarea care a înghițit toate întrebările în neoplatonism a fost aceea de a determina relația particularului cu universalul, lumea fenomenelor la începutul apariției, omul și Dumnezeu Ai văzut din ultima scrisoare că gândul grec, de îndată ce s-a întâlnit față în față cu această întrebare, s-a dovedit a fi insuportabil; de îndată ce se ridica la această înălțime, se simțea mereu amețită și începu să rătăcească și să cedeze ideilor păgâne Neoplatonismul a preluat aceste întrebări mai în serios și mai larg; a luat în sine multă iudaică, în general orientală, și a combinat aceste elemente, necunoscute științei grecești, cu un studiu profund al lui Pitagora, Platon și Aristotel; de la bun început, aproape că nu stă pe pământ păgân, în ciuda faptului că cel mai înalt reprezentant al său, Proclus, se încăpățânează să mențină politeismul grecesc apă în jos Biblioteca "Runivers" ismul a îndumnezeit, a distins diverse forțe ale naturii, le-a dat o imagine umană și, în acest fel, a dat caracterul acelei forțe naturale, a cărei imagine era un reprezentant viu Neoplatoniștii au reprezentat momentele abstracte ale procesului logic, momentele dezvoltării lumii ca faze ale unui spirit necondiționat, necorporal, coextensiv cu lumea, închis în sine; ei l-au înțeles "viu în mișcarea materiei", pentru a folosi excelenta expresie a lui Derzhavin Înțeles aproximativ, Neoplatonismul este un fel de păgânism, un fel de antropomorfism, dar nu artistic, ci mistic; ei, de fapt, nu vor un idol, dar, după ce au adoptat limbajul hieroglific, își întunecă atât de mult sensul discursului, încât este greu de ghicit ce au un simbol și ce reprezintă - este cu atât mai dificil pentru că ei încearcă din toate puterile să-și arate devotamentul față de păgânism și, înțelegând diferite adevăruri abstracte sub numele de zei și zeițe sunt confuze *; neoplatoniștii au făcut experimente pentru a justifica rațional păgânismul, pentru a-și dovedi absolutitatea prin știință - și, desigur, au dat doar o nouă lovitură religiei antice; dacă rațiunea și știința au fost odată implicate în problema ideilor fantastice, atunci s-ar putea aștepta ca acestea să-și expună invaliditatea Filosofia, orice ar încerca să justifice, justifică doar rațiunea, adică pe ea însăși Punctul de plecare al lui Proclu este contemplarea extatică; o persoană, prin viața sa, prin starea de spirit a spiritului său, trebuie să se pregătească pentru entuziasm, care îl ridică la culmea contemplației, cu care doar cunoașterea necondiționului este posibilă Necondiționatul,

așa cum este în sine, abstras de condițional, nu poate fi cunoscut; este o unitate abstractă care rămâne în sine, dar devine inteligibilă prin dezvăluirea, producerea, dezvoltarea Dar dezvoltarea celui unu nu este o risipă nestăpânită a sa, pierdută în infinitul aritmetic, nu - ea, în curs de dezvoltare, rămâne ea însăși Interacțiunea acestei polarități, a limitei, a măsurii este o inflexiune către centru De aici derivă Proclus cele trei puncte ale sale: Unitate, Infinit, Măsură Este imposibil să nu observăm că, cu toată puterea și înălțimea acestei vederi, ea nu pornește dintr-un antecedent logic, ci dintr-o cunoaștere imediată dată de entuziasm; ideea lui este corectă, dar metoda nu este științifică, nu este justificată Religia provine din adevărul absolut, nu are nevoie de o astfel de justificare; dar neoplatoniștii * În Proclus, acest lucru este cel mai clar dintre toate; a fost iniţiat în toate misterele şi i-a uimit pe preoţi cu subtilităţile sale teologice Biblioteca "Runivers" ei au vrut știință și, ca știință, punctul lor de vedere, cu toată înălțimea ei, nu este în întregime consecvent Neoplatonismul cu toate laturile sufletului său, cu toate simpatiile, cu poziția gândirii în raport cu temporalul, părăsește gândirea antică și intră în lumea creștină; dar, cu toate acestea, neoplatoniștii nu voiau să accepte creștinismul: visau să toarne vin nou în burdufuri vechi Neoplatonismul, încercarea disperată a minții antice de a se salva prin propriile sale mijloace, este o experiență maiestuoasă, dar nefericită Era cu adevărat posibil să oprim căderea Romei, să oprim epicureismul, să oprim scepticismul și, în cele din urmă, a fost cu adevărat posibil să vorbim cu oamenii cu limbajul neoplatonic abstract, dificil, confuz, eclectismul lor filozofic, gnosticii lor teurgici și dragoste pentru supranatural? Neoplatonismul palidează în fața creștinismului, așa cum tot ceea ce abstract păliește înaintea plinului de viață În toate aceste învățături, viitorul suflă, dar în toate lipsește ceva - acel verb puternic, acel fulger care topește un singur întreg din începuturi fragmentare și pe jumătate rostite Neoplatoniștii, aproape ca și visătorii socialiști de astăzi, sparg marile cuvinte: împăcare, reînnoire, παλιγγένεοτς αποκατάστασις πάντων " dar rămân abstracti, de neînțeles, la fel ca teodicea lor; Neoplatonismul a fost pentru oameni de știință, pentru câțiva "Noi (adică, creștinii) copiii acum", spune Tertulian, "știm mai multe despre Dumnezeu decât înțelepții tăi" A fost o nebunie să lupți cu creștinismul; dar filosofia mândră, la fel ca mândra Roma, nu a băgat în seamă acest lucru la început Un lucru ciudat: Roma părea să-și fi pierdut toată mințile în epoca ticăloasă a Cezarilor năucitori și a căzut în bătrânețea mizerabilă a oamenilor care devin nesemnificativi și zadarnici la marginea mormântului; propovăduirea Evangheliei răsuna deja în piețele ei, în timp ce aristocrația romană și înțelepții priveau zâmbind la biata erezie nazarineană și scriau panegiri ticăloși, madrigale vulgare, fără să sesizeze că sclavii, săracii, toți trudenii și împovărat au ascultat noul mesaj al mântuirii Tacitus nu a înțeles la început, iar Pliniu nu a înțeles mai târziu ce se întâmplă în fața ochilor lor Neoplatoniștii, ca și stoicii și scepticii, vedeau starea ciudată a ordinii civile și a vieții morale, dar, purtați de contemplație, nu puteau, din disperare, să cadă în neîncredere, în senzualitate; eșecul lumii pozitive i-a determinat să disprețuiască tot ceea ce este temporar, firesc, la căutarea unei alte lumi în ei înșiși - independentă și necondiționată; această lume, cu adânc Biblioteca "Runivers" și o perspectivă pasională în ea, a condus la recunoașterea doar a abstractului și a spiritualului ca adevăr *; dar acest spiritual era atât mai larg, cât și mai înțeles de ei decât de orice gândire

anterioară; numai ea a împlinit ceea ce ei aspirau, numai creștinismul corespundea neoplatonismului; între timp, neoplatoniștii nu erau doar păgâni din obișnuință sau pentru că, născuți păgâni, din rușine falsă doreau să rămână păgâni, nu, chiar și-au închipuit că miturile păgânismului sunt carnea cea mai bună pentru adevăr Oamenii au înclinat să considere totul material ca pe o fantomă au făcut o greșeală atât de gravă la început, încât mai târziu le-a fost ușor să accepte consecințe care nu au venit deloc de la începuturi și să suporte tot ceea ce nu au vrut să pună sus cu Dar ce i-a împiedicat să renunțe la vechea concepție moartă? Că nu este deloc atât de ușor pe cât pare Cei învinși și bătrâni nu coboară imediat în mormânt; longevitatea și încăpățânarea plecării se bazează pe puterea interioară de protecție a tot ceea ce există: protejează tot ceea ce a fost odată chemat la viață; economia mondială nu permite nimic din ceea ce există să meargă în mormânt înainte de epuizarea tuturor forțelor Conservatorismul din lumea istorică este la fel de fidel vieții ca mișcarea și reînnoirea perpetuă; exprimă cu voce tare o puternică aprobare a existentului, recunoașterea drepturilor sale; străduinţa înainte, dimpotrivă, exprimă nesatisfăcătoarea existentului, căutarea unei forme mai potrivite noului grad de dezvoltare a minţii; nu se mulțumește cu nimic, se indignează; el este înghesuit în ordinea existentă, în timp ce mișcarea istorică, între timp, se desfășoară în diagonală, supunând ambelor forțe, opunându-le una cu cealaltă și salvându-se astfel de unilateralitatea Amintirea și speranța, status quo-ul și progresul sunt antinomia istoriei, cele două bănci ale ei; status quo-ul se bazează pe recunoașterea faptică că fiecare formă realizată este un adevărat vas al vieții, o victorie câștigată, un adevăr dovedit irevocabil prin ființă; se bazează pe ideea corectă că omenirea are în fiecare moment istoric toată plinătatea vieții pe care o are * Iată ce spune Porfiry despre profesorul său: "Plotin ni se părea o ființă superioară; îi era rușine de trupul lui, nu-i plăcea să vorbească despre familia lui, nici despre părinți, nici despre patria sa Nu a permis niciodată ca trupul său să fie repetat de un pictor sau sculptor; când Aurelius i-a cerut permisiunea de a-l copia, el i-a răspuns: "Nu este suficient că suntem siliți să purtăm cu noi un trup în care suntem închiși de natură, mai lăsăm imaginea unei închisori, ca și cum ar fi aspectul are ceva maiestuos în sine?" " Aceasta este o destinație pur romantică! Biblioteca "Runiverse" nu este nimic de așteptat ca viitorul să se bucure de drepturile lor Direcția conservatoare trezește în suflet amintiri sacre, apropiate și dragi, chemări la întoarcerea în casa părintească, unde viața curgea atât de tânără, atât de lipsită de griji, uitând că această casă devenise înghesuită și dărăpănată; vine din epoca de aur Perfecțiunea se îndreaptă către o epocă de aur, protestează împotriva recunoașterii definitivului pentru necondiționat; vede în adevărul trecutului și prezentului un adevăr relativ, care nu are dreptul la existența veșnică și mărturisește limitările sale tocmai prin trecerea sa; păstrează și trecutul în sine, dar nu vrea să-l facă obiectul viselor sale - în viitor, în sfântă speranță Lumea păgână, exclusiv națională, spontană, s-a aflat mereu sub puterea fermecătoare a memoriei; Creștinismul a plasat speranța printre virtuțile de piatră de temelie Deși speranța învinge întotdeauna asupra memoriei, totuși lupta lor este uneori rea și prelungită Bătrânul se apără îngrozitor, iar acest lucru este de înțeles: cum poate viața să nu se agațe gelos de formele dobândite? Ea nu le cunoaște încă pe cele noi, ea însăși - aceste forme; a te recunoaște ca fiind trecut este lepădare de sine, aproape imposibil pentru cei vii: aceasta este sinuciderea lui Cato

Ordinea de ieșire a lucrurilor are o dezvoltare deplină, o aplicare completă, rădăcini ferme în inimă; tânărul, dimpotrivă, este doar în curs de dezvoltare; este la început universal și abstract, este sărac și gol; dar bătrânul este bogat și puternic Noul trebuie construit cu sudoarea sprâncenei, în timp ce vechiul însuși continuă să existe și se agață ferm de cârjele obiceiului Noul trebuie explorat; necesită muncă interioară, donații; vechiul este acceptat fără analiză, este gata - un mare drept în ochii oamenilor; ei privesc cu neîncredere noul, pentru că trăsăturile lui sunt tinere, iar trăsăturile decrepite ale vechiului sunt atât de obișnuite, încât par a fi eterne Puterea, vraja amintirii pot învinge uneori pasiunile speranței ademenitoare: își doresc trecutul cu orice preț, văd viitorul în el Așa este, de exemplu, Iulian Apostatul Pe vremea lui, problema existenței și inexistenței lumii antice era deja teribil de hotărâtă; era imposibil să nu-l cunoşti Au fost prezentate trei soluții posibile: păgânismul, adică trecutul, amintirea; disperare, adică scepticism - nici trecutul, nici viitorul și, în cele din urmă, adoptarea creștinismului și, în același timp, o ieșire în lumea nouă, care vine, lăsând morții să îngroape morții Julian era un visător înflăcărat, un om cu un suflet energic; la început inactiv, complet devotat științei grecești, apoi în îndepărtata Lutetia , ocupat să rezolve problema dificilă a modernului A I Herzen, v Biblioteca "Runivers" schimbare, a decis-o în favoarea trecutului Să remarcăm, de altfel, că nici centrul neoplatonismului, nici Iulian nu locuiau în Bizanț: puteau visa la moravurile trecute, la restabilirea ordinii străvechi a lucrurilor în afara noii capitale, în afara orașului, prin care Constantin a renunțat la păgânism și din viata capitalei antice, inseparabila de paganism Teoretic, părea posibil nu numai să reînvie trecutul, ci, prin înviere, să-l lumineze Julian era un om cu o morală strictă și o pricepere înaltă În fața lui, lumea antică era curățată, strălucea, parcă s-ar fi pregătit în mod conștient pentru o moarte cinstită și nerușinată Voința lui era fermă, nobilă, mintea lui era strălucitoare Degeaba! Era pur și simplu imposibil să reînvie trecutul Puține spectacole sunt mai solemne și mai liniștitoare decât neputința unor giganți precum Julian împotriva spiritului vremurilor; prin puterea lor și prin impotența acțiunii, se poate măsura cu ușurință întreaga inconsecvență a trecutului neîngropat față de viitorul emergent Desigur, amintirile Atenei și Romei, triste și reproșabile, au apărut pe zidurile goale și le-au chemat cu putere; Bineînțeles, a fost păcat de lumea frumoasă care intra într-un sicriu - ne pare rău până la lacrimi, dar ce putem face împotriva evenimentului care a avut loc? Moartea sa a fost un fapt tragic, care nu a putut fi acceptat de oamenii care au fost prezenti la inmormantare Nu ne certam, un fel de poezie mohorâtă înconjoară oamenii din trecut; este ceva emoționant în cortegiul lor funerar care se întoarce înapoi, în încercările lor veșnic nereușite de a învia morții Gândiți-vă la evrei, care așteaptă până astăzi restaurarea regatului Israelului, care încă luptă împotriva creștinismului Ce poate fi mai trist decât poziția unui evreu în Europa - acest om care neagă toată viața largă în jurul lui pe baza unor tradiţii imobile! Nu are cine să-i deschidă pieptul, pentru că tot ce-l simpatiza a murit cu secole în urmă; se uită cu ură și invidie la tot ce este european, știind că nu are niciun drept legal la niciun fruct al acestei vieți și, în același timp, nu se poate lipsi de comoditatea europenismului Orice răsturnare bruscă lasă în urmă reprezentanți ai părților în conflict pentru o lungă perioadă de timp Veți găsi imobilitate evreiască în faubourg Saint-Germain, în vechii și noii noștri schismatici Neoplatonicii erau în aceeași poziție; ei, după

cum am spus, cu tot stratul lor de minte, cu toată învățătura lor, au ieșit din lumea antică și au atras un fel de strânsă afinitate cu ea, care nu era deloc în sufletul lor; ei, printr-un fel de raționalism, au ajuns la justificarea alegorică a păgânismului și a imaginației Biblioteca "Runivers" știau că credeau în el Ei au vrut să învie ordinea moartă a lucrurilor într-un fel filozofic-ski-literar S-au înșelat pe ei înșiși mai mult decât pe alții Au văzut în trecut, de fapt, idealul viitor, dar îmbrăcați în veșmintele trecutului Dacă, de fapt, un mod de viață demult trecut ar putea reînvia pentru o clipă în plina apogeuare a neoplatonismului, admiratorii săi s-ar înfiora în fața lui, nu pentru că ar fi fost rău la vremea lui, ci pentru că timpul lui trecuse deja; pentru că nu reprezenta mediul de care era nevoie omului modern - ce ar fi făcut Proclus și Plotin în timpul dur al războaielor punice? Dar cu toate acestea, oamenii care s-au predat trecutului suferă profund; au ieșit din mediu la fel de mult ca și acelea care trăiesc în același viitor Aceste suferințe însoțesc neapărat fiecare revoluție: ultima dată înainte de a intra într-o nouă fază a vieții este dureroasă, de nesuportat pentru fiecare om gânditor; toate întrebările devin jale, oamenii sunt gata să accepte cele mai ridicole permisiuni, chiar dacă doar pentru a se liniști; credințele fanatice merg mână în mână cu neîncrederea rece, speranțele nebunești merg mână în mână cu disperarea, presimțirea este chinuitoare, se tânjește după evenimente, dar, aparent, nu se întâmplă nimic * Aceasta este o lucrare surdă, subterană, care izbucnește în lumină, o sarcină dureroasă, un timp de povară și suferință; este ca o tranziție în grade, fără bucurie, obositoare - fără umbră pentru odihnă, fără sursă de trezire; fructele luate cu ele sunt putrezite, fructele întâlnite sunt acre Generații intermediare sărace - mor de obicei la jumătatea drumului, epuizați de o stare febrilă; generațiile scăpate, care nu aparțin nici uneia, nici celeilalte lumi, poartă toată povara răului trecutului și sunt excomunicați din toate binecuvântările viitorului Lumea nouă îi va uita, la fel cum un călător vesel care a venit la familia sa uită o cămilă care i-a purtat toată averea și a căzut pe drum Fericiți cei care închid ochii, văzând chiar și de la distanță copacii pământului făgăduinței; cei mai mulți dintre ei mor fie într-un delir nebun, fie fixându-și ochii pe cerul apăsător și întinși pe nisipul tare și înroșit Antic * Vezi ce cuvinte groaznice izbucnesc uneori de la Pliniu, de la Lucan, de la Seneca Veți găsi în ele o apoteoză a sinuciderii, și reproșuri amare ale vieții și o dorință de moarte, dar ce fel de moarte - "moarte cu speranța anihilării"! "Moartea este singura răsplată pentru nenorocirea nașterii și ce avem în ea dacă duce la nemurire? Privați de fericire pentru a nu ne naște, suntem cu adevărat lipsiți de fericire pentru a o distruge? ("Hist Nat ") Acesta este Pliniu care vorbește Ce oboseală a căzut asupra sufletelor acestor oameni, ce disperare i-a zdrobit! ! eu* Biblioteca "Runivers" lumea în ultimele secole de viață a experimentat toată amărăciunea acestui pahar; nu a existat o lovitură mai abruptă și mai puternică în istorie; Numai creștinismul ar putea salva; dar a devenit atât de puternic opus lumii păgâne, răsturnând toate credințele anterioare, convingerile ei, încât le era greu oamenilor să se desprindă de trecut deodată A fost necesar să renaști, conform Evangheliei, să renunțăm la întreaga sumă de adevăruri și reguli dobândite - acest lucru este extrem de dificil; înțelepciunea practică, comună prinde rădăcini incomparabil mai adânc decât legislația pozitivă în sine Și totuși, lumea nouă ar putea începe doar cu o astfel de pauză; neoplatoniștii au fost reformatori, au vrut să văruiască și să

renoveze noua clădire; au vrut să folosească noul fără a sacrifica vechiul și au eșuat "Cine își iubește tatăl mai mult decât pe mine nu este vrednic de mine " Gândirea antică la început nu cunoștea aristocratic creștinismul; când l-a înțeles, speriată, a intrat în luptă cu el; a epuizat toate mijloacele pentru a-l contracara fără succes: era deșteaptă, dar neputincioasă și depășită Cinci secole a rezistat; în cele din urmă, în , Iustinian i-a alungat pe toți filosofii păgâni din imperiu și a închis ultima școală neoplatonică; ultimii șapte reprezentanți ai științei antice au fugit în Persia; persanii Chosroes i-au implorat permisiunea de a se întoarce în patria lor, și s-au pierdut ca rătăcitori necunoscuți, nu și-au mai găsit publicul După câțiva ani, s-a răspândit o ciumă cumplită; părea că elementele fizice, globul însuși este implicat în ultimul act al acestei tragedii; sute de oameni au murit, orașele erau goale, inimile celor care au rămas convulsiv și dureros contractate - în aceste convulsii lumea antică era pe moarte Împăratul Leon Isaurianul a încercat să-și distrugă testamentul spiritual: a ars o bibliotecă imensă în Bizanț și a interzis să predea în școli orice altceva decât religia Lumea nouă, întâlnirea solemnă și profund semnificativă cu vechea Roma în persoana apostolului Pavel, care s-a arătat înaintea Cezarului Nero, a câștigat ♦ ** Îmi puteți reproșa că, deși promițând să scriu despre studiul naturii, până acum am vorbit cel mai puțin despre știința naturii, dar reproșul dumneavoastră este puțin probabil să fie justificat Scopul scrisorilor mele nu este deloc de a vă familiariza cu partea faptică a științelor naturii; Am vrut un lucru: în măsura în care Í 'ı Biblioteca "Runivers" posibilitatea de a arăta că antagonismul dintre filozofie și știința naturii devine din ce în ce mai absurd și mai imposibil; că se bazează pe neînțelegere reciprocă, că empirismul este la fel de adevărat și real ca idealismul, că speculația este unitatea lor, unirea lor Pentru a atinge scopul urmărit, mi s-a părut * necesar să dezvălui unde s-a dezvoltat antagonismul științei naturii cu filozofia, iar aceasta a dus în sine la definirea științei în general și la conturul ei istoric În logică, știința iese gata făcută, ca un Pallas înarmat din capul lui Jupiter; îi lipsește nașterea și copilăria; în istorie, crește dintr-un germen abia vizibil Fără a cunoaște embriologia științei, fără a-i cunoaște soarta, este greu de înțeles starea ei actuală; dezvoltarea logică nu transmite poziția științei cu aceeași vitalitate și evidență ca istoria Logica privește totul din punctul de vedere al eternității, pentru că totul relativ și istoric se pierde în ea Logica, dezvăluind absurdul, crede că l-a înlăturat; istoria știe ce rădăcini puternice crește absurditatea pe pământ, iar istoria singură poate dezvălui clar starea luptei moderne Dar reproșul ar fi nedrept, pe de altă parte; am vorbit doar despre lumea antică, iar în lumea antică toată dezvoltarea științifică era concentrată în filozofie În sensul strict al cuvântului, lumea antică nu avea știință a naturii; în el era o nobilă dorință de a cunoaște totul, de a explica fenomenele, de a înțelege împrejurimile; Pliniu spune că ignorarea naturii este o ingratitudine ticăloasă; dar naturaliștii antici se limitau cel mai adesea la această aspirație nobilă și la teorii superficiale Lumea antică nu știa să observe, nu știa să tortureze fenomenele și să le interogheze; de aceea știința sa naturală a constat în vederi generale ale fidelității uluitoare și din fapte particulare, în cea mai mare parte fragmentare și prost examinate * **; pentru el, știința era diletantism, o nevoie artistică și nu o sete arzătoare de adevăr; prin urmare, Pliniu, ca și Lucretius, este dominat de simpatia față de natura și de o contemplare

poetică a acesteia "Historia Naturalisa a lui Pliny oferă exemple la fiecare pas: dacă începe să descrie cerul, se oprește cu un italian la ♦ Vezi începutul celei de-a doua litere ** O ramură a științelor naturii, strâns legată de matematică și convingătoare involuntar să observe - astronomia - s-a dezvoltat în forma cea mai științifică sub Hiparh și Ptolemei și, prin urmare, Almagest a supraviețuit până însuși Copernic Biblioteca "Runivers" pasiunea pentru soare și îl numește o zeitate atotvăzătoare și atot-auzitoare, o zeitate atot-revitalizatoare, o zeitate care îndepărtează gândurile triste; fie că s-a întors spre pământ - iarăși inspirație (și puțină retorică): o numește o mamă blândă, milostivă, care ne hrănește, ne oferă protecție, sprijin și după moarte ascunde rămășițe de muritor în măruntaiele ei "Aerul urlă ca o furtună și se îngroașă în nori, apa se revarsă ca ploaia, îngheață ca grindina, se repezi în torenți și pământul este la haec benigna, mitis, indulgens usuique mortali-um semper ancilla, quae coacta generat! Ea are un răspuns pentru toate nevoile noastre; ea a produs chiar plante otrăvitoare, astfel încât o persoană plictisită de viață o poate opri cu ușurință fără a se arunca de pe stânci "(" Histor Natur ", Lib II, LXIII) Nu pentru a studia natura, ci pentru a te bucura de o înțelegere poetică a ei - asta și-au dorit anticii Cu toate acestea, privind înapoi, întâlnim ca o mare excepție pe același om colosal care este în orice mare reprezentant al lumii antice - Aristotel Cunoaștem viziunea lui generală despre natură; dar este grozav și ca observator - a lăsat monografii excelente Se știe că Alexandru cel Mare, în campaniile sale, nu a uitat să trimită detașamente întregi de soldați pentru a prinde animale și le-a trimis lui Aristotel; astfel, el a fost primul care a studiat anatomia comparată; se gândea deja la dezvoltarea armonioasă a regnului animal; împărțirea sa, așa cum am avut ocazia să observăm, rămâne până astăzi Viziunea lui Aristotel în știința naturii, ca și în alte părți, este speculativă și extrem de reală; acceptând natura ca proces, ca activitate care actualizează posibilitatea conținută în ea, Aristotel este la fel de departe de idealismul lui Platon și de materialismul lui Epicur, deși ambele elemente sunt prezente în el În adepții săi, în special în cei care erau angajați în știința naturii, materialismul începe să predomine în mod vizibil; așa că, de exemplu, Strato a căutat să explice tot ceea ce există numai prin mijloace fizice; a respins orice cauză naturală; scopul universului i se părea o ficțiune, sau cel puțin o presupunere fără dovezi El a luat toate fenomenele și legătura lor ca o consecință a unei interacțiuni aleatorii a proprietăților de bază ale naturii, conținute în materia eternă Lumea senzațiilor este, de asemenea, o manifestare a unei forțe naturale, definită în mod special într-un organism, ale cărui elemente materiale au fost inițial combinate fără un scop, apoi au profitat de condițiile care s-au prezentat pentru a se dezvolta la maximum ; ajungând la el, corpul Biblioteca "Runivers" se dezvoltă, dar se repetă pentru a păstra genul * Cei mai completi reprezentanți ai acestui punct de vedere, care în cele din urmă a devenit viziunea generală a naturaliștilor antici, pot fi Lucrețiu și Pliniu cel Tânăr Gândirea greacă a devenit generală și mai clară în anumite zone, trecând pe pământul roman Lucretius la începutul celebrului său poem "De rerum natura" vorbește cu aceeași ironie despre obscuritatea filozofilor greci, cu care francezii vorbesc astăzi despre știința germană Într-adevăr, Lucretius este clar și fascinant; în el s-a maturizat priveliștea epicureană, încălzită de sângele de foc al poetului și a înflorit magnific La prima vedere pare ciudat să îmbine poezia cu materialismul epicurian; dar amintiți-vă că

acest om cu o inimă caldă și pasiuni reale s-a confruntat cu o alegere între păgânismul în cădere, asceza întunecată a neoplatoniștilor și viziunea liberă a materialismului de atunci Poveștile mitologiei sunt grațioase și dulci, mai ales pentru noi, care știm că sunt basme; pe vremea lui Lucretius au devenit respingătoare; opoziţia cu păgânismul era în vogă, de bun gust; Degeaba a vrut Cicero să meargă elocvent între filozofie și păgânism, să le împace în exterior și să le combine într-o căsătorie forțată și imposibilă; Iulius Cezar a spus deschis într-o ședință a Senatului că nu crede în nemurirea sufletului, iar apoi Seneca a repetat acest lucru de pe scenă Știm cât de strictă era lumea antică greco-romană în raport cu opiniile, mai ales pe vremea lui Lucretius; la o jumătate de secol după el, cezarii și-au dat seama că trebuie să susțină păgânismul cu toată puterea lor Caligula din același Senat vorbea despre viziuni misterioase și era un admirator înfocat al idolilor, al rendez-vous-ului care i-a fost atribuit de lună și așa mai departe; Eliogabal ~ chiar mai mult Lucretius începe-et à la Hegel de la ființă și neființă ca de la principii active, interacționând și coexistând; aceste abstracții logice sunt exprimate de el în limbajul atomiștilor: atomii și vidul sunt polii, acestea sunt extremele care luptă spre echilibru Atomii se repezi în vidul infinit, se întâlnesc, zboară împreună, se pătrund unul în celălalt, se combină în corpuri, în timp ce alții se pierd în golul incomensurabil** Lumi întregi apar acolo unde se întâlnesc ♦ B și h e Geschichte der Phil seit der Wiederherstellung der Wis-senschaften - Vol I ** Apropo, rețineți aici că anticii erau cei mai răi chimiști (în sensul teoretic), dar au prevăzut și ghicit despre afinitatea chimică; au înțeles că anumite substanțe sunt asociate cu unele, au simpatie pentru ele, dar nu și pentru altele (homeomerism) Biblioteca "Runivers" condițiile de origine, iar lumi pier acolo unde aceste condiții sunt încălcate; dar această moarte și această venire se referă numai la părți; totalitatea a tot ceea ce există, îmbrățișând totul în sine, este eternă și infinită: "o săgeată împușcată poate zbura secole și totuși să fie departe de sfârșitul universului, ca în primul minut când a fost împușcată" ; universul trăiește în aceste modificări, este viața sa, dezvoltarea sa, care îi constituie scopul Dulce ignoranță fizică rupe uneori involuntar un zâmbet când îl citești pe Lucretius, a cărui parte de minciuni și adevăr este deja evidentă din ceea ce s-a spus; dar mai des duce cu o flacără care curge prin toată poezia; nu vei găsi o asemenea simpatie cu viața de la Lucrețiu la Goethe Și doar în lumea antică ideea putea veni în minte și astfel să se împlinească - de a prezenta cosmologia și fizica într-o poezie, în versuri! Acest lucru se datorează faptului că au privit totul din partea plastică, în special la natură Dragostea pentru viață, dragostea pentru plăcere și o măsură înțeleaptă în ele, neglijarea morții * și un fel de viziune fraternească asupra tuturor viețuitoarelor - aceasta este filosofia lui Lucretius S-a aruncat în fizică, pentru că păgânismul cu soarta și cu olimpienii săi nu satisfacea comportamentul suspect; el proclamă solemn în fiecare cântec că Epicur este cel mai mare dintre greci, că morala a început cu el - o morală conștientă, umană, care a fost împiedicată de tot felul de fantome ale religiei păgâne**, că de atunci morala a avut o măsură în omul însuși și așa mai departe Ajuns în acest punct, mânat de inima lui de foc, desigur, a mers la tot felul de extreme, dar pe drum a întâlnit și a exprimat abisul frumuseții Unul dintre cele mai bune locuri din poemul său este geogonia sa; el povestește dezvoltarea planetei de la lupta elementară la acea stare de echilibru când au apărut plantele; apoi face ca plantele special dezvoltate să se

plictisească de atașamentul lor de pământ și să se rupă de tulpină: acesta este un animal și, în cele din urmă, un om născut direct din pământ pe o tulpină Deși toate acestea sunt oarecum ridicole, este mai poetic să ne imaginăm trecerea de la plante la animale, ca reprezentând o floare care a smuls tulpina și a zburat ca un fluture; rețineți că Lucretius menționează că condițiile necesare pentru apariția organicului * Lucretius, de altfel, ca să-i consoleze pe muribunzi, spune că toți morții au aceeași vârstă, pentru că nu e timp pentru ei ** Amintiți-vă de paginile elocvente ale "De Ci vitate Dei" a lui Augustin și de denunțarea lui de toată vanitatea și inconsecvența religiei păgâne, de toată urâțenia moralității ei Biblioteca "Runivers" viața - căldură și umiditate Respingând nemurirea sufletului, el acceptă un fel de suflet eteric, care este atât de ușor și lichid încât va zbura și va dispărea în vidul infinit; părțile sale constitutive sunt diferite: de exemplu, sufletul unui leu a capturat focul, iar cel al unei căprioare - vântul rece! Acum globul îmbătrânește și, prin urmare, și-a pierdut capacitatea de a produce noi genuri, dar le susține doar pe cele vechi El le-a produs în tinerețea sa, când puterea lui interioară clocotea din belșug; apoi au apărut chiar și creaturi urâte, cărora natura le-a refuzat ulterior dreptul la viață (deci, Lucrețiu a presupus animale fosile?) Historia Naturalisa a lui Pliniu, o enciclopedie concepută și executată colosal, reprezintă un corp general de cunoștințe - cosmologic, fizic, geografic și așa mai departe Această lucrare ar fi arătat granița dincolo de care cunoașterea naturii nu a trecut în lumea romană, dacă Galen nu ar fi venit după el; dar Galen se ocupa exclusiv de medicină și, prin urmare, descoperirile sale, pe lângă cele pur patologice, se referă toate la fiziologie și anatomie; despre sistemul nervos înainte de Galen aveau un concept foarte confuz, deseori numeau nervii ligamente, vene uscate; în sfârşit, în acele cazuri în care au fost recunoscute, funcţiile lor le-au fost atribuite incorect şi vag Galen a fost primul care a arătat că nervii provin din creier, că întregul motiv al simpatiei este în ei și în creier, că nervul face mușchii să se contracte în voie și, prin urmare, există un organ care controlează mișcarea El a dovedit acest lucru prin faptul că mușchii sunt lipsiți de proprietățile mișcării dacă nervul de control este tăiat și sunt lipsiți tocmai de sub tăietură, adică în partea deconectată de la creier De atunci, sufletul, adică locul lui, a fost căutat exclusiv în creier* Viziunea lui Pliniu provine în general din aceleași principii ca și punctul de vedere al lui Lucretius, dar el este mai bogat în informații și mai consecvent în viziunea lui; viziunea lui este determinată exhaustiv de el însuși "Universul", spune el, "împreună cu cerul, este acoperit ♦ Galen a fost primul care a observat că arterele sunt pline cu sânge, nu cu aer; la disecarea cadavrelor, desigur, arterele păreau de fiecare dată goale, iar înainte de Galen se credea că aerul circula în ele Apropo, Galen spune: "Dacă oamenii ar putea afla compoziția aerului, s-ar explica căldura animală: arderea este susținută de aceeași, este viața* Aceasta este premoniția de oxigen! În secolul al XVI-lea, Tsizalpii s-a gândit să demonstreze că centrul sistemului nervos este în inimă, iar Tsizalpin a fost un medic foarte, foarte învățat Așa a fost Evul Mediu pentru știința naturii! Biblioteca "Runivers" care o vede din toate părțile, pare a fi o ființă veșnică, nemărginită, nefiind întâmplată, netrecătoare Studiul a ceea ce este în afara universului este inutil pentru oameni și, în plus, nu este de înțeles pentru mintea umană; universul este sfânt, etern, nemăsurat, totul în toate, totul în sine Este finită și asemănătoare infinitului, corectă în toate fenomenele

sale și asemănătoare cu lipsa de corectitudine (necesară și, aparent, întâmplătoare); ea îmbrățișează tot ceea ce este vizibil în lume și ascuns în întuneric; este produsul esenței lucrurilor și în același timp însăși esența lucrurilor Nu este necesar, însă, să credem că Pliniu a înțeles foarte chibzuit ceea ce a exprimat atât de poetic El rămâne cu mult în urma lui Aristotel - gândirea și-a pierdut prospețimea și claritatea, a devenit prea retorică, prea exterioară Pliniu, de exemplu, nu a putut înțelege sugestia pitagoreenilor și a lui Aristotel despre gravitație, dar spune că corpurile ușoare tind în sus, grele în jos, se interferează între ele și rămân în echilibru datorită opoziției reciproce: astfel, globul nu cade pentru că atmosfera o sustine Cum ar putea mintea lui vastă să se mulțumească cu astfel de explicații patetice este la fel de de neînțeles precum diversele anecdote pe care le citează în mijlocul unor descrieri zoologice eficiente, de exemplu, despre peștele ehineis, care oprește navele cu acțiunea mușchilor săi, despre androgini, în mișcare din etaj în etaj, despre femei, care au născut un elefant, despre atomi care se hrănesc cu aer Anticii, cu credulitate copilărească, credeau atât în experiență, cât și în tradiție, luând lumea actuală pentru aceeași realitate ca lumea gândirii, ca lumea tradițională și plasând legende printre fapte De fapt, unitatea dintre ființă și gândire, fapt și concept, a constituit credința lor directă, care a interferat cu reflecția și analiza, nu a permis apariția adevăratei științe și este complet caracteristică diletantismului artistic; De aceea ei confundă atât de des empirismul cu dialectica, experiența cu tradiția, plasându-le pe același nivel, trecând arbitrar de la una la alta decembrie Biblioteca "Runivers" A V-A SCRISOARE SCOLASTICĂ Viața greco-romană, decrepită, a negat încetul cu încetul acum un element de bază propriu, apoi altul; dar toate acestea erau tsolumeri, evenimente mai mult decât convingeri, sau convingeri care nu au trecut în evenimente Filosofia de la Socrate, și chiar înaintea lui, a căutat să înlăture unilateralitatea concepției elene și în multe privințe a negat-o, dar a negat-o într-un anumit cerc, dincolo de care, în ciuda întregii sale vitalități, rareori a trecut Evenimentele istorice au introdus obiceiuri direct opuse normelor religioase ale vieții antice; dar au fost altoiți pe ascuns și inconștient; de exemplu, îndumnezeirea Cezarilor a înlăturat de fapt păgânismul, transferând zeii pe un sol complet diferit; statuia reprezenta combinația mistică a pietrei cu cea mai universală esență umană sau divină; cultul lui Claudius sau Nero a confundat divinul cu omul existent - acesta este un fel de ateism Bazele structurii civile a republicilor antice erau considerate singurele adevărate și au fost profanate de vreo parodie ridicolă a acestora în timpul imperiului; Toate aceste negări, vedeți, sunt necinstite, viclene, fragmentare Oamenii educați au văzut absurdul păgânismului, au existat liberi gânditori și hulitori, dar păgânismul a rămas ca religie oficială, iar pe stradă se închina la ceea ce blestemau acasă, pentru că gloata o susținea; nu se putea altfel: plecase doar ea Nimeni nu a avut curajul să nege deschis, cu voce tare, fundamentele vieții antice - și într-adevăr Care ar putea fi numele unei asemenea insolențe înalte? În interiorul vieții romane, o negare sumbră, tristă a lui Sextus Empiricus, un Lucian batjocoritor și rău, un Pliniu educat la rece sau, în cele din urmă, o negare a depravării și indiferenței, a acea răceală spirituală și a focului senzual, care nu-i pasă de religios și civil ordine, dar care strigă despre murene moartă și aplaudă gladiatorul muribund, aducând pe buze chipul divinului, adică domnind pentru acest minut, Cezar Negarea reînnoirii,

creativului nu a existat în viața romană, sau a fost doar în posibilitatea acceptării creștinismului Creștinismul este exact opusul ordinii antice a lucrurilor; nu este jumătate și neputincios Biblioteca "Runivers" un alt fel de negare despre care vorbeam*, dar o negare plină de putere, speranță, sinceră, fără milă și încrezătoare în sine Luați "De Civita te Dei" a lui Augustin și scrierile polemice ale scriitorilor creștini - așa trebuie să renunțați la vechi și decrepit; dar astfel este posibil să se lepede, să aibă noul, să aibă credință sfântă Virtuțile lumii păgâne sunt vicii strălucitoare în ochii unui creștin; în statuia, în faţa frumuseţii căreia se închina grecul, vede goliciunea senzuală; se leapădă de frumosul templu grecesc și își așează altarul în bazilică, pentru a nu sluji pe adevăratul zeu în acele ziduri în care erau slujiți falșii zei În loc de mândrie, creștinul se smerește; în loc să dobândească, el se condamnă la sărăcia voluntară; în loc de intoxicaţiile senzualităţii, se bucură de privare** Creștinismul a fost o antiteză directă, ascuțită, cu teza lumii antice Mulți își imaginează că ultimele trei secole sunt la fel de separate de Evul Mediu precum Evul Mediu este de lumea antică; acest lucru este nedrept: secolele Reformei și ale învățării reprezintă ultima fază a dezvoltării catolicismului și feudalismului; Pot fi, * Comparați distrugerea creatoare a Fericitului Augustin cu forturile spiritelor ale lumii antice sau cu scrâșnirea lor disperată din dinți Pliniu, de exemplu, spune că singura consolare pentru oameni este că nici zeii nu sunt atotputernici, nu se pot face muritori, oameni nemuritori, nici că trecutul nu există sau că de două ori zece nu înseamnă douăzeci El observă cu amar de reproș că oamenii, nemulțumiți de Olimp și neavând puterea să renunțe la el, și-au inventat noi lanțuri, s-au plecat în fața monștrilor abstracti - înaintea întâmplării și a fericirii - și tremură nebunește în fața propriilor invenții Lucian este Voltaire al acelei epoci Luați, de exemplu, tragicul său Jupiter - acesta este un buffo de comedie pe Olimp El îl reprezintă pe Jupiter, confundat de argumentul epicureanului, care respinge zeii, cu stoicul; neștiind ce să facă, Jupiter adună sfaturi Începe o ceartă cu privire la cine ar trebui să stea unde Jupiter ordonă să se așeze mai întâi zeii de aur, apoi cei de marmură și, mai mult, mai întâi opera lui Praxiteles, apoi alți maeștri Neptun anunță imediat că nu va sta sub vreun ciudat egiptean de aur cu chip de câine S-a ordonat să fie fără ranguri Deodată, cu un zgomot și un zgomot, Colosul din Rodos se răstoarnă și spune că, deși este cupru, a intrat mai mult cupru în el decât aur într-un alt zeu de aur În timp ce se ceartă și în timp ce Jupiter adună opinii ridicole, printre care părerea olimpicului Skalozub - Hercule, care cere permisiunea de a scutura coloanele porticului, sub care există o dispută, diferă, epicureanul îl învinge pe stoic - și Olimp este un prost Era posibil să șochezi păgânismul, mai ales într-un anumit cerc de oameni, cu un asemenea ridicol caustic, dar o astfel de negare a lăsat un gol în suflet Și apoi, dând vina pe păgânism, aceiași oameni au văzut în socialism idealul lumii antice; au vrut să păstreze Roma și Grecia cu ordinea lor civică, unilaterale și strâns legate de religie *♦ O expresie aparținând lui Grigore Paziapzin într-o scrisoare către Vasile cel Mare "Îți amintești", spune el, "cum ne-am bucurat de lipsuri și de post?" Biblioteca "Runiverse" au traversat în mare măsură cercul al cărui contur a fost trasat de la Vatican, dar cu toate acestea reprezintă o continuare organică a celui precedent; toate fundamentele socialismului vest-european au rămas inviolabile, creștinismul a rămas baza morală a vieții; un nou concept de drept a crescut pe același

teren al dreptului canonic roman și al dreptului barbar; diferența lui
nu consta într-o diferență de temeiuri, ci într-o interpretare diferită
(adesea arbitrară) a acestora, mai în concordanță cu noul grad de
educație Nici Luther, nici Voltaire nu au trasat o linie de foc între
trecut și nou, așa cum a făcut Augustin; la ei, o asemenea trăsătură nu
ar avea sens, la fel ca la Socrate, la Platon, care în multe privințe a
trecut prin ciclul vieții ateniene, dar i-a aparținut Opoziţia
concepţiei creştine faţă de cea antică nu necesita modificarea, ci re-
creare Lumea antică - senzuală, artistică, acceptând totul cu ușurință
și cu un zâmbet tineresc - pretutindeni și-a făcut drum spre gândire și
nicăieri nu a putut renunța la imediat, nicăieri nu a știut să ajungă
la concluzii extreme Știința lui era o poezie, arta sa era o religie,
conceptul său de om nu era despărțit de conceptul de cetățean,
republica lui era susținută de cariatida teribil de zdrobită a
sclaviei, morala sa consta în obligații legale *, a respectat într-o
concetăţean un monopol, un privilegiu, şi nu personalitatea lui umană
Această lume tânără era captivant de frumoasă și, în același timp, de
neiertat de frivolă; filosofând, a alungat cele mai importante
întrebări, pentru că nu se rezolvau atât de ușor, sau era mulțumit de
soluțiile lor ușoare; înecându-se în lux și plăceri, nu s-a gândit la
subsolul întunecat în care sclavii care s-au întors de pe câmp geme în
stoc Dintr-o dată, peisajul minunat care limita orizontul lumii antice
a dispărut - s-a deschis o distanță nesfârșită, pe care lumea
proporției armonice nici nu o bănuia; temeliile sale păreau
superficiale în această vastitate, iar chipul omului, pierdut în
relațiile civile ale lumii antice, a crescut la o înălțime de neatins,
răscumpărat de cuvântul lui Dumnezeu Definițiile imediate și civice s-
au dovedit a fi secundare; identitatea creștinului a devenit mai înaltă
decât personalitatea combinată a orașului; toată demnitatea ei infinită
i-a fost revelată - * Dacă unii gânditori au stat deasupra opiniei
publice despre moralitate, înseamnă doar că au depășit deja limita
concepției antice În această privință, poate, Seneca este superior
tuturor, motiv pentru care se află chiar la marginea lumii antice
Biblioteca "Runivers" Evanghelia a proclamat solemn drepturile omului
și pentru prima dată oamenii au auzit ce sunt acestea Cum sa nu se
schimbe totul! Dragostea străveche pentru patrie, înaltă și frumoasă,
dar limitată și nedreaptă, este înlocuită cu iubirea față de aproapele,
naționalitatea îngustă - prin unitatea în credință; Roma i-a onorat cu
mândrie pe aleșii cu dreptul de cetățenie - creștinismul a oferit
tuturor botezul cu apă Lumea antică a crezut implicit în natură, în
realitatea ei, a acceptat-o ca pe un fapt, a acceptat-o pentru că a
văzut-o cu propriii ochi; pentru el natura era totul, dincolo de ea
nimic; a văzut în naturalul temporal eternul și spiritualul, a văzut în
frumusețe cea mai înaltă expresie a celei mai înalte, nu s-a putut
smulge niciodată de natură și de aceea nu a cunoscut-o niciodată Lumea
nouă nu credea în natura materială, în fenomene; a respins realitatea
trecătorului, a crezut într-un eveniment spiritual, a luat frumusețea
drept cea mai joasă expresie a celei mai înalte, nu a fost plastic, și-
a simțit ruptura cu natura și s-a străduit pentru reconcilierea
spirituală cu ea în gândire, pentru răscumpărarea naturii în sine Lumea
antică a trăit în prezent, și-a amintit adesea trecutul, dar nu s-a
gândit la viitor; iar dacă era un gând teribil de soartă care îl
bântuia neîncetat, atunci acesta era pentru a împinge o persoană să se
bucure de sfaturi ca non curiamo l'incerto domani din cântecul băut din
Lucrezia; de aici acest bien-être încântător, senzual în viață, acest
lux în plăceri, această beatitudine pasională, ajungând la fascinația

poetică și la bestialitate dezgustătoare, în comparație cu care confortul nostru este jalnic și depravarea noastră este ridicolă; pentru lumea antică, de parcă nu ar exista viață dincolo de mormânt; Ahile i-a spus lui Ulise în lumea interlopă că va intra în sclavie, chiar dacă numai pe pământ; gândul la moarte îi îngrozea uneori, gândul la viața viitoare aproape că nu interesa pe nimeni deloc Credința în nemurire a devenit, dimpotrivă, una dintre pietrele de temelie ale creștinismului; recunoscându-și eternitatea și permeabilitatea naturalului, omul privea totul în jurul său într-un mod complet diferit "Două cetăți au făcut două iubiri: orașul pământesc este iubire de sine până la neglijarea lui Dumnezeu; cetatea cerului este iubirea lui Dumnezeu până la neglijarea de sine" ("De Civ Dei") În timp ce predicarea Evangheliei schimba omul interior, structura decrepită a statului a rămas în contradicție clară cu dogmele religiei Creștinii au acceptat statul roman și dreptul roman; lumea cucerită şi plecată a găsit un mijloc de a pătrunde în tabăra cuceritorilor Imperiul de Răsărit, după ce a acceptat învățătura Evangheliei în toată puritatea ei, a rămas în această formă Biblioteca "Runivers" Guvernul lui Cezar, pe care Diocletian, cel mai rău persecutor al creștinismului, l-a dezvoltat până la absurd În Imperiul de Apus, la rândul său, a apărut un nou element, tot necreștin - un element al teutonismului, spiritul național al sălbaticului hoarde, îngrozitoare în setea lor de sânge nevinovată, în neobosit rătăcitor, în fraternitatea urmașului și dragostea pentru voința nestăpânită A fost necesar să-i liniștim, să-i îmblânzi pe sălbatici; trebuia să le rupă voinţa fierului şi fierbinte cu o voinţă şi mai fierbinte şi mai stăruitoare Această mare sarcină a fost dată lor înșiși de către marii preoți ai Romei; rezolvându-l, și-au pierdut caracterul de înstrăinare față de tot ce este lumesc; Catolicismul a smuls germanul din pământul său și l-a transplantat în altul, dar între timp el însuși a prins rădăcini în pământ, pe care a căutat să-l împingă de sub picioarele laicilor; dorind să gestioneze viața, trebuia să devină practic, să se ocupe de multe lucruri; respingând aceste griji, le-a acceptat A început o luptă neîntreruptă a ordinii spirituale cu secularul; Catolicismul a câștigat treptat - a câștigat pentru a se bucura în sfârșit cu calm de rodul muncii sale în persoana, de exemplu, a lui Leon X, care arată mai mult ca un Cezar viteaz decât un vicar al Sf Petru Toate aspectele vieții de atunci erau implicate constant în această luptă; cele mai ciudate contradicții apar continuu în același sân Această luptă a ghelfilor și ghibelinilor, repetată sub diferite forme, seamănă cu lupta dintre un șarpe și un om, reprezentată de Dante, o luptă în care acum un om devine șarpe, acum un șarpe devine om; în această luptă nu există un singur lucru - egoismul și răceala, totul este dus, se repezi, se învârte, iar în toate există un element de infinit și un element de nebunie Interesul științific al vremii s-a concentrat în scolastică Scolastica - amfibian incomod, rigid și uscat - a înlocuit adevărata știință până în chiar vremurile de neliniște indignată și eliberare a activitățíi teoretice din secolul al XVI-lea Scolasticismul și-a definit atitudinea față de adevăr și față de subiect într-un mod ciudat, pur formal și complet dependent Să nu credeți că scolastica este în general înțelepciune creștină - nu, căutați-o la părinții bisericești din primele secole, mai ales în cei răsăriteni Scolasticismul nu era nici în întregime religios, nici în întregime științific; dintr-o tremurare în credință a căutat silogisme, dintr-o tremurătură în logică a căutat credințe; ea și-a trădat dogma până la raționamentul cel mai scrupulos și și-a trădat raționamentul până la acceptarea cât mai literală a dogmei Îi era frică de un lucru,

precum focul, - originalitatea gândirii; trebuie doar să simtă ajutorul lui Aristotel sau al altui lider recunoscut Biblioteca "Runivers" Știința naturii este exclusă: scolastica a disprețuit atât de mult natura încât nu a putut să se ocupe de ea; natura a contrazis teribil dualismul lor; natura nu a luat parte la nesfârșitele dispute ale scolasticii: la ce fel de participare se putea aștepta ea de la ei, convinsă că cea mai înaltă înțelepciune există doar în definițiile, diviziunile lor etc ? În general, ei considerau natura un sclav ticălos, gata să îndeplinească capriciul voit al omului, să îngăduie toate impulsurile impure, să le smulgă de la viața superioară și, în același timp, le era frică de influența ei secretă, demonică, încrezător că întregul univers este în relații personale cu fiecare persoană - ostilă sau făcători de pace Este clar că în locul științelor naturale au apărut astrologia, alchimia și vrăjitoria Din punctul de vedere limitat al dualismului scolastic, sensul a tot ceea ce este natural a fost definit gresit; tot ce este bun a fost luat din natură și așezat în afara ei, deși nimeni nu a întrebat unde, de fapt, îi sunt limitele; totul natural, fizic era acoperit cu un văl, le era rușine de trup - vedeau în el o concubină destrămată a spiritului și plângeau această legătură Oamenii de atunci și-au imaginat pe Lucifer în interiorul globului, mestecându-l pe Iuda și pe Brutus, către care gravitează toate lucrurile grele ale lumii materiale și tot răul lumii morale Au vrut să calce în picioare, să distrugă temporalul, au vrut să nu știe; dualismul scolasticii nu are în sine nimic jalnic, împăcat, plin de iubire, deși spune multe despre el; aceasta este apoteoza gândirii abstracte, formale, apoteoza unei persoane egoiste care își recunoaște propria demnitate, dar nu este încă demn să o înțeleagă nu prin dreptul de a neglija natura, ci prin dreptul de a se elibera pe sine și natura în real, gândire atot-iubitoare Scolasticii nu au înțeles creștinismul suficient pentru a înțelege mântuirea nu negând finitul, ci salvându-l Creștinismul înlătură dualismul propriu-zis - viziunea severă a teologilor catolici nu putea înțelege acest lucru * Rețineți că aceasta este una dintre cele mai fundamentale erori ale perspectivei occidentale, care mai târziu a provocat doar o opoziție puternică A dat Evului Mediu caracterul lor sumbru, încordat, întunecat Lumea scolastică este tristă; aceasta este lumea artei, lumea distrugerii imediatului cuiva, lumea formalismului plictisitor și a unei perspective mortale asupra vieții; gândirea a încetat să mai fie o "necesitate curajoasă", după cum Aristo- ♦ Apostolul Pavel, "Către Corinteni", spune: "Toți paznicii așteaptă răscumpărarea" Scolasticii nu au vrut să înțeleagă asta Biblioteca "Runivers" corp; chinuie, chinuie omul medieval; ea și-a dat seama de toată puterea diviziunii și a trecut între inimă și minte, între subiect și predicat, între spirit și materie, dorind să lase tot triumful în seama interiorului și să facă de rușine tot ceea ce este exterior Unitatea ființei și gândirii a mers la fel de departe la antici, precum a făcut contradicția lor cu scolasticii; altfel nu s-ar fi ivit celebrele dispute dintre nominalişti şi realişti Exemplul oarecare Roger Bacon, care nu disprețuiește experiența, al oarecare Raymond Lull, aruncându-se între o mie de invenții fantastice și poetice în chimie, nu dovedește nimic: astfel de fenomene fragmentare nu au nicio legătură cu totul în jur; spiritualism rațional, sec, interpretări literale, trucuri logice, insolență dialectică și servilism față de autoritate - așa era caracterul scolasticii înainte de Reformă, până în secolul al XVI-lea La sfârşitul acestui secol, Peter Ramus a murit pentru că a îndrăznit să se răzvrătească împotriva lui Aristotel; Giordano Bruno și Vanini au

fost executați pentru convingerile lor științifice - unul în , celălalt în Ce știință adevărată s-ar putea dezvolta în această atmosferă înfundată și îngustă? Un singur formalism - iedera palidă care creștea pe gardul închisorii - vegeta în ea; lumina ei languidă, a lunii, era lipsită de căldură și originalitate, întrebările ei * erau atât de departe de viață și atât de meschine, încât o îndura cenzura papală geloasă Studiile științifice din acea vreme au căpătat un caracter pur livresc, pe care nu l-au avut în lumea antică: cine voia să cunoască desfășura cartea, dar s-a îndepărtat de viață și natură Scolasticii au căutat adevărul în spatele lor, au vrut să-l învețe, au crezut că este scris în întregime și, bineînțeles, nu au mers înainte Acest personaj a trecut parțial în sângele oamenilor de știință germani În cele din urmă, după o mie de ani de somn agitat, omenirea a adunat noi forțe pentru o nouă ispravă de gândire; în secolul al XV-lea se trezesc alte pretenții, trăgând în aerul dimineții Este timpul pentru un makeover Oamenii au fost atrași din ce în ce mai mult atenția asupra obiectelor reale, a călătoriilor pe mare făcute atunci, într-o nouă parte a globului, asupra gândului ciudat și oarecum ofensator al lui Copernic pentru scolastici, asupra acelei descoperiri liniștite, imperceptibile, făcute într-un atelier înfundat, în fața o forjă, în spatele unei mașini-unelte, turnătorie, despre care alchimistul Claude Frollo * Subiectele de controversă în rândul scolasticii sunt uneori izbitoare, de exemplu: "A cunoscut Adam în starea sa primitivă Liber seiitentiarum al lui Petru de Lombard sau nu?" Biblioteca "Runivers" a spus smeritului stareț beati Martini: "Ceci tuera cela", dar nu a ucis arhitectura, ci întunericul a fost aplaudat de Petrarh, restauratorul artei clasice și poet în dialectul vulgar Grecii au venit din Bizanț și au adus cu ei lâna care fusese îngropată cu ei timp de zece secole Un prieten al lui Cosmas Medici, Marzi-liy Fitin, a tradus excelent pe Platon, Proclu și Plotin Însuși studiul lui Aristotel a căpătat un nou caracter; până atunci Aristotel a fost un fel de opresiune copleșitoare, a fost studiat formal, mecanic, după traduceri urâte; acum ia originalul Adevărat, mințile erau atât de corupte de scolastică încât nu puteau înțelege nimic simplu; percepția senzuală a obiectelor era tocită, o conștiință clară părea vulgară, iar logomahia vulgară fără conținut, sprijinindu-se pe autorități, era luată drept adevăr; cu cât formele erau mai modelate, elegante, de neînțeles, cu atât scriitorul era mai sus S-au scris volume de comentarii absurde despre Aristotel; talente, energii, vieți întregi au fost irosite pe cea mai inutilă logomahie; dar între timp orizontul se lărgea; studiul propriu al scriitorilor antici a adus involuntar gânduri proaspete și vii; influența lor era incomensurabilă Slabii, neobișnuiți cu gândirea de sine, leneșii și abilitățile formale ale minților medievale nu puteau de unul singur să renunțe la formalismul lor lipsit de viață; nu avea nicio limbă umană în care să vorbească afacerea; în cele din urmă, i-a fost rușine să vorbească despre caz, pentru că îl considera o prostie Deodată s-a găsit discursul altcuiva, gata făcut, armonios, exprimând excelent ceea ce medicii scolastici nu au putut și nu îndrăzneau să exprime; nu este suficient - discursul altcuiva se baza pe nume glorioase Cei care își simt imaturitatea și-au găsit noi autorități și s-au răzvrătit împotriva celor vechi Totul a început să vorbească cu citate din Vergiliu, Cicero și Aristotel, dimpotrivă, au început să renunțe La mijlocul secolului al XVI-lea, patricianul a prezentat papei Grigore al XIV-lea un eseu în care îi atrage atenția asupra contradicției dintre învățătura aristotelică și biserică; această contradicţie nu a fost remarcată cinci sute de ani la rând de către

bunii scolastici şi a dovedit dogmele de Aristotel, Aristotel de dogme În cele din urmă, unul dintre cele mai vechi centre ale scolasticii și aproape cel mai important, la Paris, a apărut Hus-ul peripatismului - Pierre La Ramée și a anunțat că este gata să apere teza împotriva tuturor: "Toată învățătura lui Aristotel este falsă " Se auzi un strigăt de indignare Biblioteca "Runivers" între cărturari, a ajuns la palatul lui Francisc I; regele a numit o curte peste el pentru a-l condamna Ramus s-a apărat ca un leu, dar nu a fost milă; a fost alungat, acuzat, iar după aceea a plecat să rătăcească prin toată Europa, alungat și persecutat, certat, mutându-se din loc în loc Timp de cincizeci de ani, acest bărbat s-a luptat cu Aristotel și în cele din urmă a murit în luptă El a predicat împotriva stagiritului la fel cum hughenoții au predicat împotriva papei Asemănarea lui cu protestanții este foarte mare; era mai prozaic, poate vulgar, mai flatat decât dușmanii săi, mai flatat decât mulți comentatori ai lui Aristotel (Pomponation, de exemplu), dar avea cerințe practice și oportune; detesta formalismul și verbiajul; a vrut aplicatii, beneficii; el a fost mai jos decât Aristotel, la fel cum mulți protestanți sunt mai jos decât punctul de vedere catolic; dar el s-a luptat cu Aristotelul scolasticii, așa cum protestanții s-au luptat cu catolicismul secolului al XVI-lea Cam în aceeași perioadă, apare o procesiune solemnă și neîntreruptă de oameni puternici și puternici, care au pregătit propilei pentru o nouă știință; în fruntea lor (nu în timp, ci în putere) se află Giordano Bruno, apoi Vanini, Cardan, Campanella, Tilesius, Paracelsus* și alții, într-o străduință atotconsuzitoare pentru adevăr, într-un dar al providenței sale Epoca răscoalei împotriva scolasticii este plină de un interes dramatic Citind biografii, desfășurând scrierile unor oameni energici care au rupt lanțurile care încurcau știința, vei vedea deodată dubla luptă în care au fost implicați Unul se petrece în sufletele lor - o luptă psihică, dificilă, care îi excită constant, dându-le multora dintre ei o înfățișare excentrică, aproape convulsivă O altă luptă este exterioară, care se termină pe rug, în temniță; căci scolastica, îngrozită de atacuri, s-a ascuns în spatele inchiziției, cu condamnări la moarte obiectate la tezele îndrăznețe ale adversarilor și, smulgându-le limba cu cleștele călăului, îi obliga să tacă Mulți sunt surprinși de inconsecvența lor zdruncinată și de voința lor curajoasă, de incompletitudinea, ca să spunem așa, a gândurilor lor și de plenitudinea tăgăduirii de sine; dar este posibil să ne despărțim imediat de prejudecățile istorice? Această tremurătură nu depinde de neînțelegere Adevărul este întotdeauna mai simplu decât absurdul, dar mintea * Primul profesor de chimie de la crearea lumii Biblioteca "Runivers" o persoană nu este deloc o singură posibilitate de înțelegere, nici o tabula rasa: este presărat din ziua nașterii cu prejudecăți istorice, credințe etc ; îi este greu să-și restabilească atitudinea normală față de înțelegerea simplă, mai ales la momentul în cauză Este de mirare că Paracelsus a crezut în alchimie, Cardan s-a numit magician? * Le-a fost greu să smulgă din sâni păreri sfințite de secole, le-a fost greu să le împace cu lumina ascendentă a conștiinței Ei, însă, nu au făcut asta Erau atât de entuziasmați încât nu se puteau pune în ordine; aceasta este epoca primei iubiri, extazul care nu cunoaște măsura, epoca veștilor uimitoare; nu căuta de la ei o formă strictă, științifică: nu deschid decât pământul științei, ei doar gândirea liberă, conținutul ei este înțeles mai mult de inimă și imaginație decât de rațiune Au trebuit să treacă secole înainte ca știința să poată dezvolta prin metodă acele adevăruri pe care Giordano

Bruno le-a exprimat cu entuziasm, profetic, cu inspirație Această adoptare a convingerilor lor în sânge și carne le-a dat puterea lor personală, i-a susținut în lupta exterioară: persecutați, rătăcitori din țară în țară, înconjurați de primejdii, nu au îngropat adevărul, despre care au fost chemați să depună mărturie, din frică prudentă; au exprimat-o peste tot; unde nu puteau vorbi direct - au îmbrăcat-o într-o rochie de mascarada, au îmbrăcat-o cu alegorii, s-au ascuns sub semne convenționale, au acoperit-o cu un văl subțire, care pentru cei vigilenți, pentru cei voinici nu ascundea nimic, ci îl ascundea de dușman: iubirea este mai ingenioasă și mai pătrunzătoare decât ura Uneori făceau asta ca să nu sperie sufletele timide ale contemporanilor lor; uneori - ca să nu cadă imediat pe foc Este ușor pentru un om din timpul nostru să-și dezvolte convingerea atunci când se gândește doar la o formă mai clară de prezentare; în acea epocă era imposibil Copernic și-a ascuns descoperirea cu autorități luate de la filozofii antici și poate că numai acest lucru l-a salvat personal de persecuția care a căzut ulterior asupra lui Galileo și a tuturor adepților săi Era necesar să fii viclean "Ștemețenie", spune un gânditor, "feminitatea voinței, ironia puterii sălbatice" Mahia-veli știa ceva despre acest truc Toate împreună le-au dat liderilor de atunci caracterul de anxietate tremurătoare și entuziasm Nu erau împăcați nici cu ei înșiși, nici cu cei din jur Cu adevărat calm este fie un om care aparține zoologiei, fie unul care, odată sinucis, * Nici măcar Bacon din Verulam nu a putut scăpa complet de astrologie și magie Biblioteca "Runivers" vede acordul convingerilor sale interioare cu lumea exterioara Erau neliniştiţi, pentru că ordinea din jurul lor devenea vulgară şi absurdă, iar cea interioară era şocată; văzându-le pe amândouă, nu și-au putut ascunde dezintegrarea, nu au putut să nu fie neliniștiți: oamenilor ca Bruno nu li se oferă un mare talent pentru a trăi fericiți și calmi într-un mediu care este direct opus convingerilor lor Ca exemplu viu al gândirii tinerești animate din această epocă, vă voi oferi câteva dintre gândurile principale ale lui Giordano Bruno, care, fără îndoială, își lasă toți camarazii cu mult în urmă * Scopul principal al lui Bruno este să dezvolte și să înțeleagă viața ca un început și o împlinire unică, universală, infinită a tot ceea ce există, să înțeleagă universul ca această viață unică, să înțeleagă unitatea însăși, această unitate infinită a minții și a ființei, o unitate care împinge victorios prin rândurile diversităţii Acestea sunt pietrele de temelie ale întregii doctrine a lui Bruno, care se opune direct dualismului scolasticismului Întrucât viața este una, mintea este una și o singură unitate le leagă, așadar, conchide Bruno, dacă luăm mintea în integritatea tuturor momentelor ei, vom aduce sub ea tot ce există; Nu este aceasta o prefigurare directă a filozofiei logice a timpului nostru? "Natura", spune el, "în limitele sale poate face totul din tot, dar mintea poate învăța totul din toate " El înțelege natura și mintea ca două momente ale unei dezvoltări "Una și aceeași materie trece prin toate formele: ceea ce a fost grâne devine iarbă, spic, pâine, suc hrănitor, germen, om, cadavru, pământ Dar există ceva care rămâne în sine din această dezvoltare - materia; este necondiționat, manifestările sale sunt condiționate; materia este totul, pentru că nu este nimic anume; posibilitatea activă a formei îi este inerentă; este dezvoltat de viață până la inflexiunea ei în minte; în natură urma ideii (vestigium); în spatele ființei sale fizice (post naturalia) începe conceptul, umbra ideii (umbra) Nici lucrările naturii, luate individual, nici conceptele nu ajung niciodată la deplinătate Deci, de exemplu, fiecare persoană în fiecare minut este tot ceea ce poate fi în

acel moment, dar nu tot ceea ce poate fi deloc în esența lui Universul, dimpotrivă, este cu adevărat tot ceea ce poate fi în realitate faptă și deodată, pentru că îmbrățișează toată materialitatea împreună cu ♦ Cea mai detaliată expunere a lui Bruno, cu multe extrase, este din Boulet in Gesch der Neuern Philosophie, II Band , din până în În biblioteca Göttingen, Boulet a găsit multe lucrări necunoscute ale lui Bruno și le-a folosit Biblioteca "Runivers" formele eterne și neschimbate ale lucrărilor ei în schimbare; aceasta este marea sa unitate, egalitatea de sine În univers, centrul este peste tot; în ea centrul și circumferința nu sunt separate, la fel cum cel mai mare nu este separat de cel mai mic - în fiecare loc stăpânirea lui Dumnezeu "Dar", adaugă Bruno, "nu este suficient ca adevărul să înțeleagă unitatea doar ca un punct de joncțiune al diferențelor: trebuie să o înțelegem în așa fel încât să putem deduce din nou toate contradicțiile " Imaginează-ți cum trebuie să se fi deschis gurile sublimissimorum dialecticorum doctori când au auzit acest discurs profund, inspirator! Voi adăuga un alt extras pentru a arăta ce viziune izbitor de corectă avea despre rău "Nu există o contradicție reală între umbrele unei idei; un concept unește frumosul și urâtul, binele și răul Imperfect, răul nu au o idee proprie, pe care să se sprijine, de care să fie determinate (ca de idealul lor); intre timp, totul real presupune o idee si un concept; dar adevărul este că conceptul de rău este în celălalt (în opus); Răul nu are un concept propriu; dimpotrivă, conceptul de care depinde își neagă realitatea, întrucât de fapt răul reprezintă un fel de neființă existentă, ceva negativ (non ens in ente, vel, ut apertius dicam, defectus in effecto) Hegel, mi se pare, nu i-a dat toată dreptatea lui Bruno, nu este deja pentru că Schelling l-a plasat atât de bine? Acesta din urmă este foarte clar Bruno este o legătură vie, frumoasă, între neoplatonism, a cărui influență asupra lui este foarte vizibilă, și filosofia naturală a lui Schelling, asupra căreia el, la rândul său, a avut o mare influență Hegel nu voia să recunoască în Bruno un om al lumii noi, la fel cum nu voia să vadă în Boehme un om din Evul Mediu; sau, poate, în sânul celui mai mare gânditor german se afla o legătură populară cu teosofo teutonico I , iar sângele fierbinte și real romanesc al italianului nu era atât de legat de el Boehm este un om grozav; dar asta nu-l împiedică pe Giordano Bruno să stea lângă el, pentru că este și un om grozav Plecând din Italia, observăm că tribului Romance a primit un început strălucit unei noi științe Dar, de fapt, a participat puțin la noua filozofie, de parcă și-ar fi epuizat toată capacitatea speculativă pentru acest principiu - este oare atât de bogată în abilități pentru orice altceva? De parcă noua filozofie, filosofia Reformei, dualismul, ar fi mai înaltă decât cea scolastică, • Nu îl ocolim pe Boehm, deși, trebuie spus, el a avut o influență redusă în istoria științei; a fost înțeles științific abia în secolul nostru, Biblioteca "Runivers" cu toate acestea, dualismul a înșelat așteptările gândirii vie și reale a romanicului, care deja la sfârșitul secolului al XVI-lea se afla deasupra dualismului Dacă este așa, poate gândirea romană să fie desăvârșirea a ceea ce a început? În această perioadă de entuziasm, energie, oameni din toate părțile au protestat împotriva vieții medievale, peste tot au renunțat la ea, au cerut o schimbare în toate: Biserica Romană a pus capăt luptei împotriva luteranismului acceptând pasiv protestanții pentru un eveniment perfect; Scolastica și-a văzut cu hotărâre propriul eșec împotriva presiunii ideilor noi, adică a ideilor lumii antice Știință, artă, literatură - totul s-a schimbat într-un mod antic, deoarece biserica gotică a cedat din nou locul peripterului grecesc și rotondei romane Viziunea clasică îi făcea

pe oameni să vadă lucrurile clar; limba latină a Romei obișnuită cu vorbirea curajoasă, cu o schimbare energică; până atunci se folosea latinul școlii, palid, distorsionat, stânjenit și și-a pierdut sufletul, ca să spunem așa; scriitorii antici au umanizat oamenii nefirești din Evul Mediu, i-au trezit din egoismul concentrării romantice și iritației mentale Amintiți-vă cum Goethe povestește în "Elegiile romane" influența cerului italian asupra lui I , care a crescut în climatul gri al Germaniei - așa a fost efectul literaturii clasice asupra oamenilor de știință din secolul al XVI-lea "În afară de disputele scolastice vulgare! exclamă un bărbat medieval "Lasă-mă să mă delectez cu odele lui Horațiu, lasă-mă să respir sub acest cer azuriu strălucitor, să privesc copacii luxoși, la umbra cărora sunt îngăduite paharele cu zeama de struguri și îmbrățișarea pasională a iubirii încetează să mai fie o crimă!" "Humanitas, humaniora" *, - s-a auzit din toate părțile, iar persoana a simțit că în aceste cuvinte, luate de pe pământ, sună vivere memento I , urmând să înlocuiască memento mori, că prin ele se unește cu natura cu noi legături; humanitas nu a reamintit că oamenii vor deveni pământ, ci că au ieșit din pământ și le era bucuros să-l găsească sub picioarele lor, să stea pe el; Austeritatea catolică și înclinația populară germană către un vis trist pregătit pentru această îndoire ascuțită! Desigur, dacă ne uităm îndeaproape la viața reală a Evului Mediu, vom vedea că aceasta s-a supus mai mult în exterior dictaturilor Vaticanului și dispoziției romantice; viața de pretutindeni a compensat pe jumătate în secret fundamentele insuficiente și înguste ale vieții medievale, ♦ Noto din humus, b Biblioteca Runiverse mulțumiți cu pocăință periodică, forme exterioare, iar apoi, pentru o mai mare comoditate, cumpărarea de indulgențe Cu toate acestea, atunci viața era mohorâtă, încordată; vecinul a ascuns de aproapele sub forme condiționale atât un gând simplu, cât și un sentiment trecător; îi era rușine de ei, îi era frică de ei Romantismul a avut multă sinceritate, înduioșătoare, dar puțină lumină, simplă, sinceră; Desigur, chiar și atunci o persoană s-a răsfățat în bucurii, plăceri, dar a făcut-o cu sentimentul cu care un musulman bea vin; a făcut o concesie pe care el însuși a respins-o; cedându-și inimii, a fost umilit, pentru că nu a putut rezista unei atracție pe care nu o recunoștea drept justă Cufărul uman, din care era imposibil să alungi nevoile reale, s-a ridicat, tânjind după o viață mai uniformă; rigiditatea constantă este la fel de obosită de om ca și armamentul constant al unui cavaler; Îmi doream pacea interioară - acest romantism nu putea da: se bazează în întregime pe dezacord, pe contradicții; dragostea lui este platonismul și gelozia; nădejdea lui este în mormânt; dorul fără speranță stă la baza vieții sale interioare; toată poezia lui se află în acest dor vizuitor, veșnic concentrat pe personalitatea lui, veșnic iritant răni imaginare din care curg lacrimi, nu sânge; în aceste chinuri se află toată beatitudinea unui romantic egoist care se consideră cu bunăvoință un martir care se sacrifică; pacea căutată, pacea căutată, a reprezentat pentru prima dată arta lumii antice, filosofia ei Elementele blânde și umane ale civilizației antice au început să fie altoite pe severul aspect gotic; romanticul a început să ghicească că prima condiție pentru a se bucura este să se uite de sine; a îngenuncheat în fața operelor de artă ale lumii antice; a învățat să se închine grațioșilor cu dezinteres; Gândirea greco-romană este înviată pentru el în veșminte strălucitoare; în mormântul de o mie de ani, ceea ce ar fi trebuit să se degradeze a reușit să se complacă în decădere; purificată, veșnic tânără, ca Ahile, veșnic pasionată, ca Afrodita, ea a apărut oamenilor

- și oamenii, mereu gata să se lase duși, au uitat în mod insultător de arta romantică, s-au îndepărtat de frumusețile ei virginale și de împachetarea sfioasă Închinarea artei antice nu este un capriciu temporar: se cuvine; acesta este singurul drept care i-a rămas pentru viața veșnică; este adevărul lui, care nu poate trece; este nemurirea Greciei și Romei; dar şi arta gotică avea propriul ei adevăr, care nu putea fi distrus; într-o epocă a opoziției, nu există timp pentru a face o astfel de analiză Europa a acceptat educația antică așa cum Ros Biblioteca "Runivers" acesta, pe vremea lui Petru I, a adoptat, la rândul său, o educație europeană Este imposibil să nu observăm însă că educația clasică care s-a răspândit în toată Europa a fost o educație aristocratică; a aparținut unei clase nedefinite, dar totuși reale de oameni educați proprie sic dictum , legaliști, ecleziaști, oameni de știință, cavaleri, trecând de la aristocrația înarmată la curteteni, în cele din urmă, la toți cei siguri și inactivi din punct de vedere material Țăranii, mulțimea urbană, adică bieții filisteni, muncitorii, proletarii, nu numai că nu au participat la această schimbare, dar s-au dezintegrat mai brusc și mai profund într-un mediu format artificial decât înainte Noile limbi care au intrat în uz cam în același timp nu le-au apropiat; Gândurile latine și grecești au fost scrise și vorbite în dialecte vulgare, în același mod în care, desigur, lucrurile nu romane au fost vorbite în latină în Evul Mediu Masele au căzut în cea mai grosolană ignoranță ca urmare a acestei tulburări; înainte aveau trubaduri, legende; predicatorii vorbeau pentru ei, călugării îi vizitau, exista o legătură între învăţământul superior şi ei; acum tot ce este talentat și educat a capturat elemente care sunt străine oamenilor și nu spun nimic inimii lor; și rețineți în același timp că noua civilizație nu a avut timp să se transforme în esența celor care au acceptat-o în așa fel încât să le permită să se exprime liber, adică în felul lor Poeții, cântând zeii greci și eroii romani, și-au luat entuziasmul în întregime de la Vergiliu; prozatorii scriau și vorbeau într-un mod ciceronian - mulțimea tristă și indiferentă nu i-a ascultat: și-a pierdut cântăreții cu basme și saga, care i-au zguduit atât de mult inimile cu sunete familiare și imagini autohtone Această dezintegrare cu masele, crescută nu pe prejudecăți feudale, ci ieșită în mod semiconștient din educația însăși, a complicat și a încurcat dezvoltarea adevăratei cetățenii în Europa Aristocrația educației și cunoașterii este incomparabil mai ofensivă decât aristocrația sângelui: ea nu se bazează pe spontaneitate, pe credință întunecată, ci pe superioritate conștientă, pe disprețul orgolios al maselor; educația artificială, care avea să înlocuiască goticismul feudal, era arogantă și privită în jos; poţi găsi această aroganţă la toţi reprezentanţii ei, la Voltaire şi Bolinbrock, la fel ca la doctrinarii revoluţiei din şi la filosofii catedralei din Berlin Dar geniul Europei nu s-a rătăcit din această despărțire, nu a început să meargă cu capul aplecat, plângând trecutul și căzând în disperare că nu putea digera ceea ce se întâmplase în sine Biblioteca "Runivers" evenimente Nu știi niciodată că răul temporar trece alături de binele etern, chiar și în viața privată a unei familii, nu doar în viața complexă multi-originală a unui întreg popor; rău ~ nefericit, dar uneori o condiție necesară pentru bine - trece, binele rămâne; o natură puternică reciclează răul în sine, luptă cu el, învinge; o fire puternică știe să iasă din împrejurări dificile, știe să îngroape ceea ce-i este drag și, rămânând-i fidelă, să meargă la noi acțiuni și noi eforturi; iar firele slabe se pierd în tânguirea lor de pierdere, vor imposibilul, vor trecutul, nu știu să se regăsească în realitate și, ca preoții

etrurieni, cântă doar cântece de înmormântare, neavând de ce să discearnă o viață nouă și imnurile ei de căsătorie Dacă educația clasică a ocolit masele și a tăiat clasele superioare de ele, atunci, dimpotrivă, Reforma cu schismele ei nu le-a ocolit Misticismul și învățăturile trezite de protestantism, simplitatea lui misterioasă, care au ajuns să înlocuiască ritualul maiestuos al catolicismului, întrebările sale dogmatice au atins conștiința fiecărei persoane Chiar și natura britanică și-a uitat starea de spirit practică și s-a aruncat într-un labirint de subtilități teologice; nu este nimic de spus despre Germania Consecințele acestor dispute și ceartă au fost în acord cu spiritul poporului: pentru Anglia - Cromwell, Pennsylvania , pentru Germania - Jacob Boehm; hai să spunem câteva cuvinte despre asta Cunoașterea de sine nu este revelată într-o știință; forma logică este ultima, finală, dincolo de care, de fapt, cunoașterea nu trece Știința nu numai că nu este un organ exclusiv al cunoașterii de sine, dar pentru foarte mult timp este un organ incomod, nepregătit pentru aceasta; desigur, știința în sens absolut este organicul etern al adevărului; dar este timpul să fim de acord că, în realitate, v ѳ în timp, în istorie, totul este condiționat și că numai știința istorică poate fi discutată când se vorbește de dezvoltare reală În logică totul se realizează sub specie aeternitatis , motiv pentru care temporalul nu și-a găsit încă în el identitatea cu eternul Atâta timp cât rațiunea și adevărul sunt bifurcate, atâta timp cât forma și conținutul sunt opuse unul altuia, atâta timp cât știința nu este capabilă să deducă adevărul complet al cunoașterii de sine sau autocunoașterea completă a adevărului - care este tot la fel Omul este conștient de sine, în timp ce cea mai înaltă formă se dezvoltă, din ce în ce mai mult în alte sfere de activitate, prin căile experienței, evenimentelor și interacțiunii sale cu lumea exterioară, pe căile preștiinței poetice entuziaste În primul rând, autocunoașterea omului - instinctul său, inteligența inconștientă a animalului, atracții întunecate, irezistibile, plăceri Biblioteca "Runiverse" a cărui creație, calmând latura animală, excită latura umană; mintea în curs de dezvoltare își desfășoară conținutul în două direcții: în domeniul practic, apare ca o viață comunitară constitutivă, ca înțelepciune lumească a comportamentului, acțiunii, ca legătură multilaterală a muncii, munca cu mediul, ca dezvoltare a voinței morale; gândul care se dezvoltă în aceste sfere are toată plenitudinea și vitalitatea concretului și toată evazivitatea lui într-o formă abstractă; tot ceea ce este practic este o satisfacție privată, condiționată, unică a unei nevoi fizice sau morale; sensul înalt al totalității ei creatoare se pierde din zgomotul ciocanelor, din praf, din fragmentare; între timp, de îndată ce o persoană s-a șters transpirația după munca grea a dispozitivului, a avut deja o cerere de altă satisfacție, ceva îl deranja deja, iar mintea lui copilărească, nedespărțită de sentimente, neînțelegând toate mijloacele sale, începe să îmbrăcați natura și gândurile în haine colorate și strălucitoare ale imaginației copiilor Fanteziile neînfrânate la început, echilibrate, iau o formă zveltă și grațioasă de operă de artă; opera de artă a combinat într-adevăr conținutul cu conținutul; în el gândul este imediat, iar imediatul este spiritualizat; în statuie, o persoană vede în exteriorul său împăcarea pe care o caută, îi venerează și îi spune Apollo sau Pallas Dar asta nu este pentru mult timp; gândirea neliniștită corodează opera de artă, subjugă forma, o reduce la nivelul simbolismului și ea însăși se ridică la înălțimea contemplației inspirate, misterioase; cunoașterea de sine găsește în acest simbolism o imagine, un verb, care îi face mai ușor să

înțeleagă adevărul care este inexprimabil, dar purtat în minte; aici imaginea nu mai este corpul viu și unic al ideii, ca într-o operă de artă; imaginea simbolică este gata, ți-a dat sensul ei, a servit ca un vas al adevărului, să dispară, să înflorească în lumina gândirii conștiente de sine; această imagine strălucitoare, translucidă reflectă unei persoane trăsăturile sale, dar trăsăturile sunt transformate, luminate; o persoană se recunoaște în ele și îi este frică să se recunoască Simbolismul este o limbă, o hieroglifă inspirată a autocunoașterii mistice Limbajul lui Pitagora și lui Proclu, limbajul lui Jacob Boehm, imaginile pe care le iau pot fi întotdeauna înțelese în moduri diferite: ele, ca o oglindă, reflectă rațiunea față de rațiune, iar senzualitatea reflectă senzualitatea; hieroglife ușoare și spiritualizate în mâinile aspre ale misticilor senzuali, care se întorc la materialism prin fanatism, devin fantome uimitoare; spirit, lor animand, gandul lor religios zboara; vălul de dantelă, abia oscilând între om și adevăr, se transformă într-un giulgiu umed, mormânt, iar un gând strălucitor, strălucind în ochii contemplației inspirate, este înlocuit de privirea sumbră-nebună a magicianului și cabalistului Am crezut că este necesar să vă reamintesc toate acestea, apropiindu-mă de chipul ciudat al lui Jacob Boehm Contemplarea sa inspirată, mistică, curgând dintr-un izvor sfânt, l-a condus la o vedere de o lățime atât de imensă, la care știința vremii sale nu îndrăznea să viseze, la asemenea adevăruri pe care omenirea le-a aflat ieri și Bohm a trăit mai mult de două sute cu ani în urmă Și aceleași învățături înalte ale lui Boehm, îmbrăcat în stranii haine mistice și alchimice, au oferit baza pentru cele mai excentrice, cele mai nebunești abateri de la acceptarea simplă a adevărului: suedezii, Eckartshausen, Stilling și adepții lor, Gohenlo și vizionarii germani moderni, vrăjitorii, leproșii, corupti, toți acești isterici ai diverselor reviste de necitit și a diferitelor aziluri de nebuni au primit o mare parte din obscurantismul lor de la Jacob Boehm Nu sunt în măsură să vă ofer o schiță completă a învățăturii lui Boehm; ne vom limita la câteva caracteristici; totusi, ex ungue leonem! Limbajul lui Boehm este întunecat, analfabet, dar vorbirea lui ascuțită și originală este plină de poezie puternică, de foc Iată principalele gânduri ale filozofiei sale a naturii : "Totul iese din da și nu Da, luat în afară de negație, în afară de nu - odihnă veșnică, totul și nimic, liniște veșnică, libertate de orice chin și, în consecință, de orice bucurie, indiferență, liniște netulburată Dar da și nu poate exista fără "nu"; este neapărat inerentă ieșirii sale din indiferență Nu, în sine, nimic, dar nimic nu se străduiește pentru ceva (eine Sucht nach Etwas) Da și nu - nu diferit, dar distinct; fără discriminare nu ar exista nicio imagine, nicio conștiință, viața ar fi o eternă scurgere impasibilă, indiferentă; dorința înseamnă că există ceva după care tânjim Nu oprește strălucirea infinită a pozitivului, iar în punctul întâlnirii lor viața fierbe; este o inflexiune care reține dezvoltarea infinită pentru o certitudine finită Unitatea, acționând în diversitate, este cu siguranță dezmembrată și, dezvoltându-se în această dezmembrare, revine prin conștiință la o nouă unitate spirituală Nu ar exista lumină dacă nu ar exista întuneric, sau dacă ar fi, atunci, nestingherită, risipitoare, ceea ce L-ar lumina? Dar lumina ea însăși creează întuneric, melancolia indiferenței tinde spre distincție: pe aceasta se bazează nevoia eternă de a fi ceva (Etwasseinwollen); în această nevoie de scindare, se manifestă sinele (adică subiectivitatea) naturii Dezvăluind voința divină și veșnică, natura este produsul eternității liniștite; formează, produce și

dezmembrează pentru a fi conștient cu bucurie de sine ceea ce conștiința exprimă într-un cuvânt, natura transformă în proprietăți Prima proprietate a naturii eterne (Böhm separă proprietățile eterne de manifestarea lor temporală; el o numește pe prima natură eternă, pe cea din urmă natură fizică) este dorința necondiționată de a deveni ceva; a doua este o contraacțiune care oprește dorința, excesul, cauza suferinței și a vieții; a treia este sensibilitatea, conștiința de sine a proprietăților; al patrulea este focul, strălucirea, la care s-a ridicat distrugerea naturală și dureroasă a proprietăților anterioare; al cincilea este dragostea, al șaselea este sunetul, publicitatea și înțelegerea proprietăților între ele; a șaptea este esența ca personalitate purtătoare, ca subiect al celor șase proprietăți anterioare, ca sufletul lor Totul în natură se dezvăluie; natura dă limbajul tuturor; auto-forma este verbul prin care un lucru își dezvăluie interiorul A fi doar interior este insuportabil; interiorul tinde să fie exterior Toată natura vorbește despre proprietățile ei și se arată În viața concentrată a naturii se dezvăluie esența (ca gând al unei persoane), iar în dorința (a unei persoane) se află dorința de a acționa (după Böhm) , să fie dezvăluit de natură) Natura exterioară este formată din cele șase proprietăți eterne; în a șaptea se liniștește, ca și în Sabatul ei Apa, aerul este mai aproape de o unitate indiferentă, ca tot ce este moale, lipsit de asprime; dimpotrivă, corpurile solide sunt superioare în complexitatea lor, în dezmembrările care sunt deja surprinse în ele Prin lumea vizibilă, după soare, stele, elemente, creaturi, se poate determina cauza lor, căci nici un singur lucru nu are o bază indus, dar baza și cauza lui trebuie să fie acolo unde a apărut Adevăratul motiv pentru tot, ultimul fundament este spiritul divin, care există peste tot El nu este departe, este aproape, nu știe decât să-l vezi ", spune Boehm entuziast; "O persoană proastă", îi spun unui necredincios, "dacă crezi că nu există divinitate în tine, atunci nu ești chipul și asemănarea lui Dumnezeu; dacă ești despărțit de el, cum poți deveni unul dintre fiii lui?" Bohm se străduiește să deducă răul și tot ce este rău din același început al dezmembrării necesare El ia răul ca una dintre condițiile existenței fenomenale; începutul său este comun cu binele, calitatea este deja rea ca limitare, ca respingere egoistă de la unitate, ca izolare și excludere Biblioteca "Runivers" toate celelalte proprietăți Cuvântul latin qualitas Böhm poetic (deși nu se poate spune că aici poezia este în același timp cu gramatica) derivă din cuvintele germane Qual - torment și quellen - expire; calitatea suferă (die Quaiitât quält sich ab) pentru a se elibera în unitate universală, simte o lipsă, pentru că este ceva fizic, lacom de a asimila totul pentru sine, egoist; "dar această înstrăinare este cucerită de iluminare, iar ceea ce suferea în întuneric înflorește în desfătare în lumină; tot ceea ce a fost frică, groază, tremur va deveni un strigăt de bucurie, sunet și cânt Răul este un moment necesar în viață și trebuie să fie trecător Fără rău, totul ar fi la fel de incolor precum ar fi o persoană lipsită de patimi fi incolor; pasiunea, devenind originală, este rea, dar este și o sursă de energie, un motor de foc Bunătatea, care nu are răul în sine, un început egoist, este bunătate goală, somnoroasă Răul este dușmanul însuși, începutul neliniștii, luptă constant pentru calm, adică pentru îndepărtarea de sine " Destul de tine Dacă vrei să înțelegi prin aceste cuvinte ciudate ideile largi pe care le vede Boehm de pretutindeni, le vei vedea chiar și în bietele extrase făcute de mine Dacă, totuși, cuvintele lui către voi (ca și înainte pentru mulți dintre voi) par aiurea, nu mă prezum să vă

descurajez Bazele concepției reformei au contribuit la dezvoltarea științifică a gândirii la fel de mult pe cât a împiedicat-o feudalismul; cercetarea iscoditoare a dobândit un drept legal: privind cu atenție disputele din acea vreme și felul lor, simți bucurie și tristețe; vezi că gândul este biruitor, că i se dă un loc peste tot, că este recunoscut, dar în același timp vezi că este uscat, rece, formal, că ar ucide viața dacă viața ar putea fi ucisă În știință, victoria asupra viziunii medievale nu a fost la fel de solemnă, la fel de completă ca în domeniul artei: Rafael, Tizian, Correggio au făcut dualismul imposibil în estetică; în știință, idealismul catolic, numit scolastică, a fost învins de scolastica protestantă, numită idealism Așa cum arta constituie caracterul de guvernare al epocii grecești, tot așa și gândirea abstractă este principala trăsătură a epocii Reformei - dualism asemănător școlii și extrem de prozaic; odată cu dezvoltarea, viața lui devine mai superficială, devine incoloră * În analele acestei științe, noi nu * Lucru ciudat: în protestantism, ca și în știință, popoarele romanice apar doar pe pagina de titlu cu Brescian Arnold și Girolam Savonarola, cu hughenoții lor apoi ei Biblioteca "Runivers" nu vom mai întâlni nici personalitățile maiestuoase plastice ale înțelepților cetățeni din lumea antică, nici chipurile stricte, sumbre ale doctorilor medievali, nici trăsăturile energice, de foc ale oamenilor revoluției din secolul al XVI-lea Filosofii, ca și oamenii, sunt șterși din ce în ce mai mult; ocupațiile lor abstracte, interesele lor științifice, îi fac străini de viață; după Bruno, filosofia are o mare biografie del gran Ebreo a științei (Spinoza) Hegel explică acest lucru destul de ciudat; el spune că în timpurile moderne civicul a atins acea perfecțiune rezonabilă, în care indivizii nu mai au de ce să-și facă griji cu privire la exterior și fiecăruia i se atribuie locul său Interiorul și exteriorul, crede el, sunt originale și stau în așa fel încât ordinea exterioară merge de la sine și o persoană poate, fără să se gândească la asta, să-și stabilească lumea interioară de la sine Cred că nu este cu totul ușor să dovedim acest lucru prin istoria germană de la pacea din Westfalia până în secolul nostru; dar oricum ar fi, Hegel a exprimat o gândire complet germană - non vitia hominis ** ! părăsiți lumea hermapică pentru a culege primele roade, de parcă ar aștepta ceva ♦ Se poate adăuga "Leibniz și Fichte? ♦♦ "Gesch der Phil " T Ili, p și β Cea mai bună dovadă a acestei idei este lunga biografie a lui Hegel, scrisă de Rosencrantz și publicată în urmă cu aproximativ un an; conține fragmente din lucrările lui Hegel de mare interes și o biografie aproape fără niciun interes Viața germană fără evenimente, cu schimbarea scaunelor, mit Sparbüchsen fur die Kinder, Geburtsfeiertagen etc Biblioteca "Runiverse" Scrisoarea a șasea DECARTES SI BACON Hier kõnnen wir sagen, sind wir zu Hause, und kônnen wie die Schiffer nach langer rufen* Așa îl salută Hegel pe Descartes "Cu Descartes", continuă el, " începe adevărata gândire abstractă; acestea sunt începuturile din care se va dezvolta speculația pură - o nouă știință - știința noastră Și vom spune: coasta - dar în sens opus; pentru Hegel, acesta este ţărmul spre care navighează gândul, ca spre portul ei liniştit, spre portul din care începe împărăţia ei Dimpotrivă, vedem în noua filozofie țărmul pe care stăm, gata să-l părăsească la primul vânt frumos, gata să-i mulțumească pentru ospitalitate și, împingându-l, să navigheze spre alte cheiuri Soarta noii filosofii este complet asemănătoare cu soarta a tot ceea ce s-a reformat: nimic vechi nu este lăsat în pace, nimic nou nu se ridică din temelie; caramida veche a fost folosita pentru constructia de cladiri noi, iar acestea nu au iesit nici noi, nici vechi; totul reformator a făcut pași mari înainte; totul era

necesar și totul s-a oprit la jumătate Ar fi ciudat dacă știința acestei epoci a începuturilor și-ar face singur treaba Știința nu are puterea de a renunța la alte elemente ale epocii istorice; dimpotrivă, este gândul conștient, dezvoltat al timpului său; împarte soarta a tot ce este în jur Ea, la rândul ei, protestând cu voce tare împotriva scolasticii, și-a aspirat scolastică în vene Gândirea pură este scolastica noii științe, la fel cum protestantismul pur este un catolicism reînviat Feudalismul a supraviețuit Reformei; a pătruns în toate fenomenele noii vieți europene; spiritul lui s-a infiltrat pe cei care au luat armele împotriva lui; este adevărat că s-a schimbat, este și mai adevărat că ceva cu adevărat nou și puternic crește lângă el; dar acest nou, care își așteaptă majoratul, se află sub tutela feudalismului, care este viu, în ciuda reformei lui Luther și nici a reformei din ultimii ani ai secolului trecut Și cum ar putea să nu fie în viață? Cu ce s-a luptat până acum? Amintiți-vă - cu imatur * Acum putem spune că suntem acasă; precum navigatorii care navighează îndelung pe marea furtunoasă, putem exclama: "Pământ!" ("Gesch der Phil " Vol III, p și, de asemenea, ibid , p) întreprinderi, cu generalități nedezvoltate, cu atacuri deosebite, cu corecții făcute în limitele proprii Feudalismul dur, direct, a fost înlocuit cu un feudalism rațional, blând; feudalismul care credea în sine, feudalismul care se apăra; feudalism of blood - feudalism of money Scolastica ia locul feudalismului științei - ar putea fi atunci pe deplin o știință, un țărm? Este posibil să ne așteptăm ca o persoană din el să fie acasă? - Nu! Dualismul scolastic nu a pierit, ci a lăsat doar o ținută mistico-cabalistică dărăpănată și a apărut ca gândire pură, idealism, abstracțiuni logice; aici există un mare progres, în acest fel, adică prin ridicarea dualismului în sfera universală a gândirii, filozofia l-a pus pe tăiș, a dus direct la ieșirea din el Noua știință pleacă de la aceeași problemă de unde știința antică a plecat, de la punctul, ca să spunem așa, la care lumea antică a ridicat gândirea Ea a ridicat problema lumii antice, dar nu a rezolvat-o; a condus doar la decizia sa - și s-a oprit, simțind, poate, că această decizie va fi în același timp condamnarea sa la moarte, adică va trece de la puterile active existente în istorie Hegel a acţionat, poate mai sincer decât şi-a dorit; poate că cuvintele vesele "țărm", "acasă" i-au scăpat involuntar; cu această exclamație, și-a combinat inseparabil soarta cu știința Reformei Totuși, nu e nicio rușine să stai pe aceeași bancă cu Spinoza! Tot ceea ce am spus nu trebuie să acopere în niciun fel întreaga amploare a revoluției în gândire și tot progresul dobândit de știință prin ea Din vremea lui Descartes, știința nu și-a pierdut terenul; se sprijină ferm pe gândirea auto-cunoaștere, pe legalitatea de sine a rațiunii Filosofia antică și filosofia modernă sunt cele două mari fundamente ale științei viitoare; ambele sunt incomplete, ambele conţineau elemente neştiinţifice, ambele au fost mari momente pregătitoare, fără de care o ştiinţă cu adevărat completă nu s-ar putea dezvolta - ambele au trecut Îți amintești că filosofia antică a avut întotdeauna în sine un element de imediat, un fapt, un eveniment care a căzut ca un aerolit și a fost acceptat ca adevăr prin sentiment, prin încredere în viață, în lume Astfel ea a acceptat însăși unitatea a ființei și a gândirii; ea avea dreptate în esența problemei, dar nu dreptate în forma acceptării: era o credință, un instinct, un tact de adevăr, dacă vrei, dar nu un gând conștient Un astfel de element direct se opune direct conceptului de știință Viziunea medievală a fost opusă   mâncatul împotriva imediată; dar aceasta nu l-a scăpat de același neajuns: a tăiat ultimul fir al

cordonului ombilical care-l atașa pe om de natură, iar omul, transformat cu totul în lumea reflecției, a căutat numai în el soluția întrebărilor; dar această lume spirituală era pur personală, nu avea niciun obiect "Realitatea unei ființe", a remarcat admirabil Giordano Bruno, "este condiționată de un obiect real " \ Obiectul omului medieval era el însuși ca o esență abstractă; a nega imediatitatea este la fel de puțin științific ca și a o accepta fără gândire Mintea, concentrată în sine, preocupată doar de ea însăși, "a căzut într-o scolastică uscată, mizerabilă și și-a țesut o pânză de ea însăși, foarte subțire și modelată, dar complet inutilă", așa cum spune Bacon absurditate și, din moment ce nu aveau conținut, ei l-au luat din fantezie, din imediatitatea psihologică, bazându-se pe ea, așa cum se bazează empirismul pe experiență Deci, pe de o parte, o piatră grea, pe de altă parte, un gol teribil locuit de fantome Oamenii revoluției au văzut imposibilitatea de a ajunge la ceva prin scolastică și au urât-o; dar negaţia scolasticii nu este încă rangul noii ştiinţe; providența poetică a lui Giordano Bruno este la fel de puțin un păianjen ca negările îndrăznețe ale lui Vanini Prima sarcină necesară, întrebare de la care capul gânditor nu se putea întoarce, a constat în rezolvarea prin gândire a raportului gândirii înseși cu ființa, cu obiectul, cu adevărul în general Și într-adevăr, cu această întrebare pe buze, o nouă știință intră în lume Tatăl ei este, fără îndoială, Descartes Sensul lui Bacon este destul de diferit; despre el după Descartes a fost mult timp angajat în științe așa cum erau predate în vremea lui; apoi și-a abandonat cărțile: nu i-au rezolvat nici o îndoială, nu l-au mulțumit cu nimic A văzut la fel de clar ca și Bacon că vechea navă a vieții medievale se scufunda și se prăbuși; nu s-a certat cu piloții săi, așa cum făcuseră predecesorii săi, ci s-a aruncat în mare pentru a ajunge pe un țărm nou Și la fel ca și Bacon, a decis să înceapă de la început, să înceapă complet liber în mediul gândirii A fost nevoie de multă fermitate pentru a îndrăzni atât această ruptură cu trecutul, cât și această ridicare a unuia nou: Descartes, chinuit de incertitudine, și poate chiar de conștiință, cu toiagul de pelerin în mână, s-a dus la Maica Domnului din Loreto să-i ceară ajutorul în lucrarea începută și acolo, prosternat în fața ei, s-a rugat să-și împace îndoielile Abordarea lui Descartes asupra afacerilor este cel mai mare merit al lui; Biblioteca "Runivers" el începe adevăratul și eternul început al dezvoltării științifice din îndoiala necondiționată, deloc pentru a respinge totul adevărat, ci pentru a justifica totul adevărat, ci pentru a justifica, eliberându-se Când a urcat într-un mediu teribil de rarefiat, în care nu a lăsat nimic înainte să meargă, când în acest întuneric, în care totul a dispărut în afară de el însuși, s-a concentrat în adâncul spiritului său, a coborât în gândirea lui, și-a crezut conștiința, - a izbucnit din sân celebra confirmare a ființei cuiva: Cogito, ergo sum (cred, deci sunt) Prin urmare, unitatea ființei și gândirii trebuie să se dezvolte inevitabil; gândirea devine o dovadă apodictică a ființei; conștiința se recunoaște ca fiind inseparabilă de ființă, este imposibil fără a fi Iată programul întregii științe viitoare; iată primul cuvânt al vederii, despre care Spinoza va spune ultimul cuvânt; Aceasta este tema pe care Hegel o va dezvolta științific Nosce te ipsum și Cogito, ergo sum sunt două lozinci celebre ale a două științe, antice și noi Cel nou a îndeplinit sfatul celui antic, iar Cogito, ergo sum este răspunsul la Nosce te ipsum Gândirea este definiția reală a sinelui meu Dar toate forțele lui Descartes au fost cheltuite pe acest silogism, care pare atât de simplu și care nu este deloc un silogism Înspăimântat de măreția începutului său, de

profunzimea rupturii cu trecutul și prezentul, se legănă, se strânge de fărâmițele vechiului; trecutul îi pătrunde în suflet; în el scolastica, deja slăbită, căzând, se ridică din nou puternică și transfigurată El este ca Quakerii care au venit în Pennsylvania și au transportat în piept peste ocean vechiul mod de viață, care s-a dezvoltat în noul stat Recunoscând ca esență numai gândirea, indisolubil legată de el de ființa, Descartes a împins gândirea și ființa; le-a confundat cu două entități diferite (gândire și extensie) Iată dualismul, iată scolastica ridicată la o formă logică Simțindu-se neliniştit, se aruncă în logica formală Pentru el, dovada rațională (în gândire) este un drept deplin la realitate, la adevăr; iar adevărul trebuie dovedit nu numai prin gândire, ci prin gândire și ființă Erdmann*, un om de știință german conștiincios, a remarcat pe bună dreptate că Descartes nu ar fi putut evita o astfel de dezvoltare, altfel nu ar fi trăit în vremea în care a trăit Sarcina lui era să ridice steagul protestantismului în știință, să proclame o nouă cale, să proclame gândirea * Erdmann "Versuch einer Geschichle der neuern Philosophie", - ACEASTA Descartes * Biblioteca "Runivers" o definiție exhaustivă a unei persoane O ispravă suficientă pentru o singură persoană! Nu a scăpat de intuiția lui Descartes că gândirea și ființa se dezintegrează complet în el, că nu există punte de la unul la altul, că sunt indiferenți, autosuficienți doi; a mai înțeles că atâta timp cât rămân esențe, nu există nimic de ajutor, căci esența este esență pentru că este suficientă pentru ea însăși Descartes acceptă (dar nu derivă) o unitate superioară care leagă momente opuse; gândirea și extinderea în raport cu ființa supremă sunt atributele ei, diversele sale manifestări Cum a ajuns la această unitate? idei înnăscute Prin urmare, protestul său împotriva oricărui conținut a fost superficial! Imediatitatea psihică, care nu este supusă logicii, împinge, cu acceptarea ideilor înnăscute, în știința sa Descartes a devenit astfel în același timp cel mai mare și ultimul bastion al scolasticii; în el scolastica s-a transformat în idealism, într-un dualism transcendent, de care era mult mai greu de scăpat decât din scolastica catolică Vom vedea vitalitatea elementului scolastic de-a lungul epocii filosofiei moderne până în zilele noastre Știința protestantismului nu putea fi decât așa; dacă erau alte cereri, alte simpatii, mai reale, nu erau științifice; ea, plecând de la Descartes, a pus la punct o metodă, a asfaltat drumul de-a lungul căruia aveau să o părăsească, drum pe care ea însăși nu a parcurs pentru că nu avea ce căra Descartes, o minte pur matematică și abstractă, considera natura exclusiv mecanic: ceva sever și ascetic îl împiedica să înțeleagă toate viețuitoarele Dialectica lui strictă, geometrică, este nemiloasă; era un idealist în structura interioară a sufletului Ființa, el înțelegea materia ca extensie "Din toate celelalte proprietăți", spune el, "materia poate fi extrasă, dar nu din extensie: ea singură este esențială pentru ea " Calitatea a făcut loc unei definiții mai externe a unui obiect - cantitatea; pentru matematică, toate ușile către știința naturii au fost dizolvate, totul a respectat legile mecanice, iar universul a devenit un proiectil de extensie în mișcare* De remarcat, totuși, că la începutul secolului al XVII-lea, interesul gândirii științelor naturale era în general absorbit de astronomie și mecanică; cele mai mari descoperiri s-au făcut atunci în ambele ramuri; este o vedere mecanică, începând cu Galileo și ajungând la maxim * Mai multe despre asta în scrisoarea următoare Biblioteca "Runivers" la Newton, aproape nimic nu a adus ramuri specifice ale științelor naturale; influența sa a fost benefică (desigur, dincolo de astronomie și mecanică) doar în fizică Conceptele carteziene ale naturii, care,

conform legii răzbunării, erau atât de idealist spirituale încât s-au transformat în cel mai crud mecanism și materialism (care a fost observat în același timp, în special de fizicienii englezi și italieni), nu au avut aproape nicio influență asupra Stiintele Naturii "Luând în considerare cu atenție", spune Descartes, "vom vedea că esența materiei și a corpurilor constă doar în faptul că au extensie în lungime, lățime și adâncime Poate că trupurile nu sunt ceea ce ni se par, poate că ne înșală simțurile; dar ceea ce este fără îndoială adevărat în ele este ceea ce înțeleg clar, distinct și pot deduce cu mintea mea; Prin urmare, mărturisesc că nu accept nicio altă esență a lucrurilor trupești, cu excepția mărimii geometrice, care este divizibilă în toate felurile posibile, mobilă și capabilă să aibă o formă și nu consider nimic în materie, decât divizibilitatea, forma și mișcarea Din legile matematice care determină proprietățile esențiale ale ființei, totul fizic este explicat și dedus cu cea mai mare rigoare; Nu cred că fizica avea nevoie de alte temeiuri " În materie, lipsită de calitățile ei, înțeleasă astfel, nu există forță interioară; Materia lui Descartes este un vid virtual, ceva mort și inert, va trebui mereu să recurgă la o forță exterioară "Materia din întregul univers este una; toate schimbările de formă îşi au baza în mişcare Mișcarea este o activitate datorită căreia materia trece dintr-un loc în altul, mișcarea unor părți ale corpului față de cele din apropiere Mișcarea și repausul reprezintă stări diferite ale materiei: nu este nevoie de mai multă forță pentru mișcare decât pentru repaus Este nevoie de efort egal pentru a mișca corpul și pentru a-l opri Este nevoie de efort pentru a rămâne nemișcat Retragerea corpului este o acțiune reciprocă; ambele corpuri sunt active: unul - rămânând la locul lui, celălalt - îndepărtându-se (forța de inerție) Mișcarea depinde de cel mutat, și nu de cel care mișcă; este imposibil să dai mișcare unui corp fără a distruge echilibrul altor corpuri; deci sisteme întregi de mișcare și complexitatea lor Cauza mișcării este Dumnezeu " Aceasta este urmată de fundamentele mecanice generale ale dinamicii Tot ceea ce există constă în corpuri mici (corpiiscula) și modificările lor în mărime, loc, combinații și aranjamente Viața organică este o creștere, adică o creștere prin achiziționarea de particule străine Descartes le-a dat fizicienilor un exemplu periculos de recurs la ipoteze personale în care lipsește înțelegerea; Asa de, Biblioteca "Runivers" de exemplu, el a explicat mișcarea corpurilor cerești ca un vârtej, răsucindu-le în jurul soarelui; încercând să deducă matematic toate fenomenele vieţii planetare, face ipoteze în care el însuşi nu este sigur (quamvis ipsa nunquam sic orta esse) * ; acceptând trupul ca fiind complet străin de spirit, Descartes nu s-a putut ridica niciodată la conceptul de viață; El își începe investigațiile fiziologice examinând corpul, "de parcă nu ar fi spirit în el " Dar ce fel de corp viu este acesta? Cine i-a dat dreptul să-l trateze așa? Prin urmare, este destul de firesc să presupunem că corpul este o statuie sau o mașină făcută din pământ "Dacă ceasul are capacitatea de a merge, atunci nu este nimic greu de înțeles că o persoană se mișcă, fiind așa aranjată" În spatele acesteia se află o analiză anatomică și fiziologică a corpului, încordat și deprimant Descartes însuși trebuie să fi simțit că totul nu poate fi dedus mecanic în corpul animal, s-a angajat cu sârguință în zootomie, dar, ca toți taxonomiștii, era surd la vocea adevărului și a înclinat faptele după bunul plac; de exemplu, el explică strigătul unui câine ca o simplă reacție a acestei mașini împotriva acțiunii unui băț Dacă ar exista o mașinărie, spune el, aranjată în interior și în exterior, ca o maimuță sau un alt animal, ar fi imposibil de înțeles diferența dintre

ele O persoană nu este o mașină, pentru că are un limbaj, o minte - un suflet Sufletul rațional, deși strâns legat de trup, este forțat, deoarece este complet opus acestuia Deși sufletul, de fapt, este legat de întregul corp, locuința lui principală este în creier și se află într-o bucată de fier (Gianduia Conarion), în mijlocul creierului mare (apropo, pentru că celălalt părțile din creier sunt în perechi; prin urmare, sufletul indivizibil se află în ele nu ar putea fi altfel decât predominant într-o parte înaintea alta) Ar fi putut apărea această întrebare goală dacă Descartes ar fi avut vreo înțelegere a vieții unui organism? El consideră organele unui animal doar ca pe un proiectil mecanic pus în mișcare de o forță de neînțeles Mișcarea este imposibilă dacă materialitatea este doar o umplere mută, inactivă, pasivă a spațiului; dar acest lucru este complet fals: materia poartă în sine aversiunea pentru pacea plictisitoare, lipsită de sens, suferindă; se corodează, ca să spunem așa, rătăcește și această fermentație se dezvoltă - * ** ♦ Cu toate acestea, poate astfel de fraze sunt o lapsă oficială ca cele folosite de Copernic și chiar de Newton p ** Contemporanii lui Descartes au observat moartea substanței sale Heinrich Morus i-a scris o scrisoare în care el numește substanța întunecată Biblioteca "Runivers" trecând din formă în formă, ea însăși își neagă întinderea, se străduiește să se elibereze de ea - se eliberează în cele din urmă în conștiință, păstrând ființa Conceptul de materie nu este epuizat prin extensie; o extensie inactivă, nemișcată de interacțiunea ei, este o distragere la fel de mult ca și gândirea fără corp: acestea sunt momente opuse, extreme ale vieții Descartes avea o mare vocație - să înceapă știința și să-i dea un început; a fost doar pentru stabilirea unui început și a putut rezista pentru o clipă atacului scolasticismului și dualismului; de îndată ce și-a rostit cogito, ergo sum, barajele au fost rupte A început cu un protest împotriva științei medievale, dar era deja în vene - i-a oferit cel mai puternic sprijin, l-a justificat științific Dar nu toate cerințele minții de atunci au fost exprimate într-un mod pur științific; am văzut asta foarte clar la Böhm În Franța, de exemplu, mult mai devreme decât Descartes, s-a format o viziune specială, practic-filozofică a lucrurilor, neconturată științific, neavând nicio teorie articulată, nesubjugată vreunei învățături abstracte, autorității cuiva - o viziune liberă, bazată pe viață , pe gândirea de sine și pe o relatare a evenimentelor trăite, parțial pe asimilare, pe un studiu lung și viu al scriitorilor antici; această viziune a început să privească simplu și direct la viață, a luat materiale și sfaturi de la ea; mi s-a parut superficial pentru ca este clar, uman si usor Istoricii germani vorbesc despre ea cu dispreț, cu Vornehmtuerei , poate pentru că această viziune și-a surprins din viață evazivitatea într-o singură formulă; poate pentru că vorbea un limbaj destul de ușor de înțeles și s-a ocupat adesea de probleme din viața de zi cu zi Părerile lui Montaigne au avut, între timp, o influență enormă; ulterior s-a dezvoltat în Voltaire și enciclopediști; Montaigne a fost în unele privințe precursorul lui Bacon, iar Bacon este geniul acestui punct de vedere Contrastul dintre Bacon și Descartes este ascuțit: Descartes avea o metodă, dar niciun conținut real în afară de capacitatea formală de a gândi; Bacon avea un conținut empiric în crudo, dar nu exista știință, adică nu i-a fost pe deplin asimilată, tocmai pentru că nu venise momentul în care conținutul putea fi înțeles cu adevărat în acest fel prin gândire жизнию - materia, desigur, este un fel de viață obscure și nu constă în simpla extindere a părților, ci într-un fel de acțiune constantă ("R Des Epist " ï Ep , XX) ' Biblioteca "Runiverse" niem să

se desfăşoare într-o formă ştiinţifică Protestul lui Descartes a fost făcut împotriva teoriei, împotriva gândirii pure; Protestul lui Bacon vine din acel element răzvrătit al vieții care, zâmbind, privește toate unilateralitățile și își merge pe drumul său Rezultatul vieții din Evul Mediu - această lume a urârii exclusivității și a dizolvării forțate - urma să fie bifurcat, cu două capete Fiecare parte, pornind de la o definiție unilaterală și direct opusă a ideii, era departe de a înțelege că ambele definiții sunt la fel de necesare pentru adevăr; fiecare a pornit de la propriile sale începuturi: începutul lui Descartes este gândirea abstractă; el vrea stiinta a priori; începutul lui Bacon este experiența; pentru el adevărul este doar ceea ce este primit a posteriori Problema gândirii și a fii Descartes vrea să o rezolve abstract, transcendent, logic; Bacon - în zonele de locuit de experiență și observație În ambele gândul este complet eliberat la început; dar unul nu se poate smulge de abstracțiuni, iar celălalt de natură Descartes bazează totul pe silogism, luând nu silogismul drept început; Bacon nu vrea silogisme, el vrea doar inducție, de parcă inducția nu ar fi un silogism Unul a distrus totul, cu excepția gândirii, a respins totul și doar cu credință în gândire a mers la crearea științei Celălalt a trecut de la certitudinea sensibilă, de la credința într-un fapt, de la încredere la marele mediator dintre natură și speculație, adică la observație Unul a pierdut atât pământul cât și cerul chiar de la început; celălalt stătea cu ambele picioare pe pământ, s-a lipit de manifestare și în aparență, în scoarță, a ajuns la gânduri mari și cuprinzătoare Se dorește să subordoneze fizica matematicii; altul numește matematica slujitorul fizicii Se vede în materie doar o determinare cantitativă și se crede că materia poate fi abstractizată de calitate; celălalt se ocupă doar de definirea calitativă a subiectului, deși cunoștea locul definiției cantitative Amândoi, în sfârşit, uniţi de o ură arzătoare faţă de scolastică, nu-l înţeleg şi îl certa pe Aristotel şi pe toţi cei din vechime; au întors mințile înapoi ale contemporanilor și le-au îndreptat înainte; scolastica a ajuns la trecut, Bacon a vorbit despre progres si viitor; ambele aveau unilateralitatea lor Cu toate acestea, este dificil să-l acuzi pe Bacon că este unilateral Bacon și-a dorit, așa cum spune el însuși, o știință activă, vie - o știință despre natură și din natură El dorea o știință care să fie distilată prin observare și deliberare de la fapte în gândirea generală Având asta în subiect, a privit drept și strălucitor la toate pentru a afla, a distinge și nu pentru a prinde sistematica în capcane Biblioteca "Runivers" și strângeți nodul Foarte des pleacă de la unilateralitate și obține cele mai versatile rezultate El este extrem de conștiincios" nu face dintr-o întrebare de știință o întrebare personală; el se supune obiectivităţii adevărului; are o mare învățare; se află în permanență sub influența memoriei sale; toată dezvoltarea istorică anterioară îi este inerentă Urând știința greacă și Aristotel, el se referă cu pricepere la ele și le folosește Deloc poet, excelează la interpretarea miturilor grecești Nu ne putem imagina ciudatul sentiment când, recitind sau răsfoind prin scolasticii medievali, apoi pe filozofii emancipării teoretice , se ajunge brusc la Bacon Îți amintești, de exemplu, cum în epoca tinereții visătoare, când teoria este înlocuită cu teorie, când credința în sine și în prieteni este nelimitată, când știința și lumea sunt reconstruite în vise și când discursurile entuziaste susțin intoxicația poetică, deodată de undeva apare o persoană practică care știe cu adevărat viața, care știe că distragerile nu te vor duce departe, că revoluțiile în știință și istorie nu sunt atât de ușoare? Îți amintești cât de puternic a avut un

efect apariția unei astfel de persoane, cum la început i-ai respins gândul sceptic și rece, înspăimântat de el, apoi ai început să-ți roșești visele, ai ascultat de străin, i-ai prins cuvintele, i-ai dat cele mai impunătoare speranțe pentru aspectul lui experimentat, construit din viață, care ți s-a părut infailibil? Acest străin practic este Bacon și, probabil, ți s-a întâmplat ca atunci când încetul cu încetul te vei găsi într-o nouă perspectivă, uită-te mai de aproape, să-ți amintești și visele; sunt, desigur, vise, dar în unele dintre ele a existat o asemenea amploare, încât este păcat să renunți la înțelepciunea practică; toate acestea se repetă, trecând de la reformatori energici la calm Bacon Nu aceasta este firea îngrijorată, înflăcărată a lui Giordano, nu Cardanul furios, nu acești rătăcitori, chinuiți de gândire, vagabonzi fără adăpost, purtând cu ei conștiință ascendentă și activitate mentală de-a lungul tuturor marilor drumuri ale Europei, nu acești muncitori persecutați, care adesea a căzut la jumătate din discordia internă și suferința exterioară - nu, asta este scris de o persoană calmă, un om cu o mare inteligență și o experiență vastă, un cancelar obișnuit cu treburile publice, un egal care nu are nicio ocupație pentru că a fost eliminat de pe lista semenii În sufletul acestui om, după focul distructiv al iubirii de sine, ambiția, puterea, onorurile, bogăția, eșecurile, închisorile, umilințele toate s-au stins; dar mintea ingenioasă a rămas, da, mai era imaginație, deci înfrigurat, supus rațiunii, că a fost chemat cu îndrăzneală de el să arunce florile luxuriante ale vorbirii poetice pe calea regală a gândului său limpede și larg În scrierile lui Bacon, încă de la început, cineva este lovit de o claritate extraordinară, eficiență, claritate practică și versatilitate uimitoare Bacon și-a ascuțit mintea cu treburile publice; a învățat să gândească în public Descartes s-a ascuns de oamenii fie din suburbiile pariziene, fie din Olanda; oamenii l-au împiedicat să studieze; de aceea gândirea pură începe cu Descartes, iar ştiinţele fizice cu Bacon; idealismul lui Descartes a rămas cu dualismul; în gândirea lui Bacon a existat un început demonic cu care scolastica nu s-a înțeles timp de o oră Bacon începe la fel ca Descartes, cu o negare a dogmei existente, gata făcute, dar la el această negare nu este o manevră logică, ci o corectare practică; negația lui Bacon l-a plasat pe om, eliberându-l de scolastică, înaintea naturii; auto-legalitatea ei a recunoscut-o de la bun început; cu atât mai mult, el voia să-i supună gândul voinic, vătămat de aroganța scolastică, de obiectivitatea ei evidentă (Descartes, dimpotrivă, a făcut a priori natura lui hors la loi) Bacon a arătat modest spre empirism ca grad inițial de cunoaștere, ca mijloc de apariție, de fapt, pentru a ajunge la acea esență atot-obligatorie din care Descartes a căutat să derive fenomene Au lucrat unul în mâinile celuilalt și, dacă nici ei, nici adepții lor nu s-au întâlnit, nu a fost din cauza ireconciliabilității interioare, ci pentru că nici idealismul, nici empirismul nu fuseseră dezvoltate nici la o metodă adevărată, nici la un conținut real Leibniz numește cartezianismul "vestibulul adevărului"; am putea, în dreptate, să numim empirismul lui Bacon depozitul său Despre bogăția și neajunsurile acestei cămară vom vorbi în următoarea scrisoare * S Sokolovo iunie * Bacon trebuie citit singur; cu el peste tot pe neașteptate, întâmplător întâlnești gânduri de fidelitate și amploare uimitoare Pentru dovadă și pentru a-l face pe Bacon mai familiar, voi atașa câteva extrase din el în următoarea mea scrisoare: el își va spune părerile cu propriile cuvinte mai bine decât mine SCRISOAREA ȘAPTE BACON SI SCOALA LUI DIN ANGLIA Ideea de bază a lui Bacon este atât de simplă pentru noi încât,

la prima vedere, este dificil să-i înțelegem întreaga importanță Am avut ocazia să observăm de mai multe ori că știința mai profundă pătrunde în realitate, cu atât îi sunt revelate adevăruri mai simple - aici îi sunt revelate adevăruri care se dezvoltă de la sine; simplitatea lor, la fel ca simplitatea produselor naturale, este de înțeles fie pentru privirea lipsită de artă, directă a unei persoane care nu s-a despărțit de natura, fie pentru o minte muncitoare, care, ca recompensă pentru munca sa, este eliberată de concepte gata făcute, din semiadevăruri preliminare; omenirea a fost elaborată la adevăruri simple de mii de ani, prin eforturile celor mai mari genii; adevăruri complicate au fost tot timpul Pentru a reveni la simplitatea înțelegerii, este necesar să parcurgem întregul proces fenomenologic și să devenim din nou într-o relație naturală cu obiectul Adevărul practic, cotidian pare vulgar; tot ceea ce vedem în apropiere și adesea pare că nu merită atenție: avem nevoie de ceva departe, il ri u a pas de grand homme pour son ualet de chambre * Cu cât o persoană știe mai puțin, cu atât mai mult dispreț pentru obișnuit, pentru cei din jur Extinde istoria tuturor științelor - ele încep cu siguranță nu cu observații, ci cu magie, cu fapte urâte, distorsionate exprimate în hieroglife și se termină cu denunțarea esenței acestor secrete, a acestor adevăruri complicate, a celor mai simple adevăruri, atât de bine cunoscute și obișnuit că despre ei la început nimeni nu voia să se gândească În vremea noastră, prejudecata care ne face să așteptăm în adevărurile științei ceva extraordinar, inaccesibil mulțimii, care nu este atașată de valea mizerabilă a vieții noastre, nu a fost încă complet eradicată Înainte de Bacon, toată lumea credea așa, iar el s-a răzvrătit cu îndrăzneală împotriva lui Dualismul, epuizat în epoca precedentă, s-a transformat într-un fel de nebunie liniștită și fără speranță în lumea protestantă - Bacon a subliniat golul idolilor și idolilor cu care era înghesuită știința timpului său și a cerut oamenilor să renunțe la ele, ca revenirea la copilărie relaţie simplă cu natura Nu a fost ușor să se revină la înțelegerea naturală a minților distorsionate de scolastică Sub pânza de sac modestă a formalismului lor, mintea comprimată și reprimată a gânditorilor medievali a alimentat o pretenție nebunește de mândră la putere; nu adevăratul, nu dreptul sfânt al rațiunii și puterea gândirii inseparabile de ea le-au plăcut, nu, s-au luptat Biblioteca "Runivers" fenomene naturale la capriciu de sine stătător, la răsturnarea arbitrară a legilor naturii Oameni abstracti, livresti, reclusi, nu cunosteau nici natura, nici viata, si totusi si natura si viata ii speriau cu ceva necunoscut, plin de putere, captivant; se pare că i-au disprețuit pe amândoi, dar asta era una dintre nenumăratele minciuni ale vremii; au înțeles că nu este ușor să stăpânești natura și, cu toată pofta nemărginită de putere a unui sclav înlănțuit, s-au străduit să o supună spiritului lor Interesul nobil al cunoașterii s-a transformat în sufletul lor într-o intoxicare impură cu propria lor putere, la fel cum blândul sentiment de iubire din sufletul lui Claude Frollo s-a transformat într-un viciu otrăvitor Priviți la alchimistul din fața forjei sale - la acest om, înconjurat de semne magice și proiectile teribile: de ce această paloare a obrajilor, această privire convulsivă, această respirație tremurătoare? Pentru că în această persoană nu există dragoste castă pentru adevăr, ci tortură voluptuoasă, violență; pentru că face aur, un homunculus într-o replică Obiectivitatea subiectului nu a contat nimic pentru egoismul arogant al Evului Mediu; în sine, în gândirea concentrată, în fantezia înflăcărată, o persoană a găsit întregul obiect, iar natura și

evenimentele, au fost chemate, ca niște slujitori, să ajute în caz de nevoie și să iasă Reforma nu a putut alunga oamenii din această direcție; a împins mințile și mai mult în sfere abstracte; a dat științei catolice, uneori pasionale și energice, un fel de deliberare rece și moartă; Protestantismul, în locul inimii, și-a dezvoltat Gemüt-ul languid și lacrimogen Cel mai excentric, cel mai urât misticism se răspândea rapid în Suedia, Anglia și Germania, alături de tendința teologică complet formală a puritanismului, presbiterianismului, dintre care aveți exemple în Woodstock și The Scottish Puritans În mijlocul tuturor acestor lucruri, a apărut un bărbat care le-a spus contemporanilor săi: "Uitați-vă în jos; uită-te la această natură, din care încerci să zbori undeva; coboara din turn, pe care ai urcat si de unde nu vezi nimic; apropie-te de lumea fenomenelor - studiază-o; nu poți fugi de natură: ea este din toate părțile, iar puterea ta imaginară asupra ei este auto-amăgirea; natura poate fi cucerită doar de propriile ei unelte, iar tu nu le cunoști; înfrânează-ți mintea, răsfățată de logoma-chia luminoasă și inutilă, astfel încât să se ocupe de afaceri, să recunoască un eveniment neîndoielnic din mediul tău, astfel încât să se plece în fața influenței omniprezente a naturii - și să Biblioteca "Runivers" începeți, pătrunși de respect și dragoste, munca conștiincioasă Mulți, auzind aceste cuvinte, și-au lăsat deoparte rătăcirea inutilă prin mlaștinile scolastice ale cuvintelor și s-au pus cu adevărat la lucru dezinteresat; cu mâna ușoară a lui Bacon, a început o mișcare în științele fizice - o mișcare care s-a dezvoltat mai târziu până la Newton, Linnaeus, Buffon, Cuvier necesară pentru a distruge Bacon și a arăta că ura față de el este încă vie în inimile iubitoare ale lui obscurante Dar care este ideea esențială a învățăturii lui Bacon? Înainte de Bacon, știința a început cu locuri comune; de unde provin aceste locuri comune - nimeni nu știa; știința școlară credea că Kai era muritor pentru că omul era muritor Bacon a început să demonstreze exact contrariul, că avem dreptul să spunem: omul este muritor pentru că Kai este muritor Aceasta nu este o permutare a cuvintelor, ci ceva mai mult Evenimentul, evenimentul empiric, a primit dreptul primei premise, anterioritatis logic b Vedeți aici principalul truc al lui Bacon: constă în a trece de la particular, de la experiență, de la evenimentul observat la generalizare prin compararea reciprocă a tot ceea ce este primit de conștiință Experiența lui Bacon nu este o percepție pasivă a exteriorului în toată contingența sa; dimpotrivă, este interacțiunea conștientă a gândirii și a exteriorului, activitatea lor combinată, în cursul căreia Bacon nu permite nici gândului să se depășească, trăgând concluzii la care nu are încă dreptul, nici experimente care să rămână o grămadă mecanică de informații "nu ars de gând" Cu cât suma observațiilor este mai extinsă și mai bogată, cu atât este mai neclintit dreptul de a dezvălui normele generale prin indicare; dar, dezvăluindu-le, incredul, prudentul Bacon cere din nou scufundarea în fluxul fenomenelor, în căutarea fie a unei confirmări generalizatoare, fie a unei infirmari limitative Înainte de Bacon, experiența a fost un accident; cu atât mai puțin s-a bazat pe ea decât pe tradiție, ca să nu mai vorbim de speculații El a ridicat-o atât la momentul necesar, inițial al cunoașterii, cât și la momentul care însoțește ulterior întreaga dezvoltare a cunoașterii - până la momentul care oferă verificarea la fiecare pas, oprindu-se prin imuabilitatea sa definită, prin versatilitatea sa concretă, înclinația spre mintea abstractă să se ridice în mediul rarefiat al generalităţilor metafizice Bacon credea în rațiune la fel de mult ca și în natură, dar credea mai ales când erau împreună, pentru că le

prevedea unitatea El Biblioteca "Runivers" a cerut ca mintea să iasă la drum, bazându-se pe experiență, mână în mână cu natura, astfel încât natura să o conducă ca animal de companie, atâta timp cât va fi capabilă să o conducă la iluminarea completă în gândire Era nou, extrem de nou și extrem de grozav; a fost reînvierea științei reale, instauratio magna Bacon avea tot dreptul să dea acest titlu cărții sale: cartea sa a început o mare renaștere a științei Deși spune: "Făptura mea aparține nu atât de duhul meu, cât de spiritul vremii" , ci cinste și laudă celui dintâi în care se întrupează spiritul timpului și căruia i se transmite; dublă laudă dacă se recunoaște doar ca un organ al spiritului vremurilor, și nu ca o personalitate care se străduiește să-și suprime contemporanii! Această modestie nu l-a împiedicat însă pe Bacon să-și simtă puterea Când și-a început munca, știința, în toate ramurile ei, se afla în cea mai mizerabilă poziție; Bacon a cerut fără teamă în fața curții sale întregul sistem modern de informații, în haina lui gotică, și l-a condamnat Îmi amintesc că cineva l-a comparat cu un comandant care își inspectează trupele, da, tocmai acesta este liderul calm care își inspectează regimentele înainte de luptă Toate ramurile cunoașterii umane au trecut pe lângă el și le-a examinat pe fiecare, le-a arătat fiecăreia deficiențele ei, le-a dat sfaturi fiecăruia și toate acestea cu simplitatea unui geniu căruia îi este firesc un asemenea arbitrar pentru că este capabil să facă ceea ce el vrea cu puterea lui Să nu credeți că Bacon s-a limitat la un singur indiciu general al experienței și inducției; el își dezvoltă metoda până la cel mai mic detaliu, învață prin exemple, interpretează, explică, își repetă cuvintele pentru a obține claritate, și aici la fiecare pas ești uimit de mijloacele bogate ale acestei minți, groaznice pentru acea vreme învățarea și exact opusul modului medieval Chiar și pe tonul lui vesel, în zâmbetul lui, care uneori sparge cea mai serioasă chestiune, vezi ceva de-al nostru, fără picior, fără șapcă de doctor, fără fastul forțat al scolasticilor Metoda lui Bacon nu este altceva decât un mijloc de înțelegere personal (subiectiv) și extern subiectului El însuși a exprimat imediat atât natura profund practică a concepției sale, cât și subiectivitatea metodei sale în următoarele cuvinte: "Meritul unei metode bune este că echivalează abilitățile; ea oferă tuturor un remediu ușor și sigur Este greu să faci un cerc cu mâna, ai nevoie de pricepere etc ; busola șterge diferența de abilități și oferă tuturor posibilitatea de a face cel mai corect cerc Din punct de vedere logic, aceasta este o viziune profund umană, care Biblioteca "Runivers" Cu siguranță, în mod nejustificat, dar, cu toate acestea, metoda lui are o semnificație obiectivă istoric uriașă; totuși, în ea, ca și în realism în general, există încă mai multă semnificație filozofică decât exprimată în cuvinte Bacon a înlănțuit știința de natură cu metoda sa, astfel încât filosofia și știința naturii trebuie fie să stea împreună, fie să meargă împreună; a fost recunoașterea efectivă a unității gândirii și ființei Empirismul lui Bacon este pătruns, animat de gândire - acesta este cel mai puțin apreciat la el El nu se ține de experiență singur din limitare, ci pentru că consideră că este începutul, primul pas, care nu poate fi ocolit; pentru el, experiența este un mijloc de a dezvălui "formele eterne și neschimbate ale naturii" și definește forma prin genul universal de idei, dar nu printr-o idee abstractă, ci ca fons emanationis, ca natura naturane | sursa din care diferențele sale, proprietățile sale, emană, este o sursă care este inseparabilă de lucrul în sine Empirismul subiectiv al lui Bacon este mai mult în cuvinte, în stângăcia limbajului, în teama reacţionară de apropiere de

scolastică; dar nu trebuie uitat că o astfel de persoană nu ar putea să nu dea seama nu numai la ceea ce se află în metoda sa, ci și la multe lucruri care nu pot fi deduse strict din metoda sa Descartes este cu mult superior lui Bacon ca metodă și mult inferior în rezultate, deoarece Descartes este un om abstract Desigur, Bacon va suferi o parte din unilateralitatea în care au căzut majoritatea adepților săi; dar el însuşi era departe de empirismul grosolan Iată cuvintele lui: "Empiriştii sapă, caută încontinuu, iar dacă găsesc ceea ce căutau, inventează ceva nou şi caută din nou; munca lor este fragmentată, nu generalizată; se plimbă în întuneric, bâjbâind - mai bine ar fi de la bun început să intre cu o lumânare aprinsă a rațiunii " "În științele naturii, dorința de a împărți, de a găsi diferențe, diferențe de diferențe etc , predomină Este imposibil să studiezi natura în acest fel; analogia, viziunile generale care dezvăluie unitatea sunt necesare" | "Există minți mai capabile să observe, să facă experimente, să studieze detalii, nuanțe; alţii, dimpotrivă, caută să pătrundă în cele mai intime asemănări, să generalizeze conceptele primite Cei dintâi, pierduți în detalii, nu văd decât atomi; altele, estompandu-se in generalitati, pierd totul separat, inlocuindu-l cu fantome nici atomii si nici materia abstracta, lipsite de orice definitie, nu sunt reale; corpurile sunt reale așa cum există în natură Nu este nevoie să te lași dus într-o direcție sau alta; pentru ca conștiința să se adâncească și să se extindă, este necesar ca Biblioteca "Runivers" aceste două puncte de vedere s-au trecut succesiv una în alta Înțelegând acest lucru, Bacon a îndreptat totuși toată activitatea mentală către experiență, spre cercetare și observație, deoarece considera experiența drept începutul științei, pentru că vedea în mod clar influența dezastruoasă a licențioșiei silogistice și lipsa de temei metafizică cu lipsă de informații faptice El a înțeles foarte bine că doar colectarea și compararea experimentelor nu este știință, dar a înțeles și că nu există știință fără informații faptice "Ne grăbim", spune el, "să dăm o formă științifică bietului sistem de adevăruri pe care l-am învățat și, prin urmare, să oprim cursul descoperirilor, creșterilor Tinerii care s-au maturizat și au ajuns la majoritate nu mai cresc În timp ce știința este masa de informații descoperite, toată atenția este acordată noilor descoperiri" I El nu dorea o integritate închisă înainte de plinătatea conținutului; dorea mai degrabă muncă grea decât fructe necoapte Metoda lui Bacon este extrem de modestă: este pătrunsă de respect pentru subiect, îl abordează pentru a învăța, și nu pentru a forța o justificare violentă a unui gând pregătit dinainte din subiect; se străduiește să aducă totul la conștiință "Acela", spune Bacon, "care merită să fie, merită să fie cunoscut " El a știut să găsească realul și adevăratul chiar și acolo unde vedem de obicei iluzorii deșartă* Geniul lui Bacon, pozitiv, pur englezesc, nu avea organ pentru metafizica scolastică; întrebările filozofiei de atunci nu-l interesau deloc El, ca și Descartes, a început cu o negație, dar cu o negație a practicii; a renunțat la vechea dogmă pentru că nu avea valoare; s-a răzvrătit împotriva autorităților pentru că acestea au asuprit originalitatea minții "Concepția noastră", spune el, "despre autoritățile antice este superficială; nu există vârstă mai veche decât cea în care trăim Când strămoșii noștri trăiau, lumea era mai tânără; au trăit la o vârstă fragedă, noi suntem mai maturi decât ei Un adult judecă mai bine decât un copil " Subminând autoritatea trecutului, Bacon a îndreptat oamenii înainte; acolo, pe viitor, cu prețul eforturilor lor, adevărul trebuie dezvăluit; el a susținut că, întorcându-se înapoi la sfatul

scolasticii, nu îl vei găsi, că adevărul este ceea ce se caută și nu se pierde; negarea lui de autoritate este inseparabilă de credința lui în progres Respingând dogmele inutile, s-a trezit față în față cu natura și a început imediat * De exemplu, în "New Organon" al său, nu numai gimnastica, ci și cosmeticele, chiar și teoria luxului, și-au găsit un loc studiază-l, investighează-l ca pe un fapt dincolo de orice îndoială; nu i-a trecut niciodată prin cap să nege natura; pentru el a nega natura era ca și cum și-ar nega propriul trup; într-o astfel de negație pentru un om ca Bacon există nebunie evidentă, întuneric fără speranță și greu; Bacon știe, de exemplu, că sentimentele sunt înșelătoare, dar o astfel de cunoaștere îl conduce la adevărul practic, să facă multe experimente, să se încredințeze unul altuia cu multe persoane Credința lui Bacon în rațiune și natură este de neclintit; el vorbeşte despre scepticism cu acelaşi dezgust ca şi despre metafizică; acest lucru este absolut consecvent în el: are nevoie de cunoștințe, informații și nu gemete dureroase despre impotența minții și evazivitatea adevărului; are nevoie de dezvoltare activă, are nevoie de adevăr și de aplicarea lui practică, consideră că filosofia nu are valoare dacă nu duce la acțiune; pentru el, cunoașterea și acțiunea sunt două părți ale aceleiași energii Un om care gândește în acest fel este cel mai puțin capabil de romantism, misticism și scolastică Acum vedeți că Bacon și Descartes au fost în știință reprezentanții celor două fundamente ostile ale vieții medievale; în ele şi în ele contradicţia dualismului s-a exprimat în cel mai strălucitor şi ascuţit mod Sub adepţii lui Descartes și Bacon, ambele tendințe, idealismul și empirismul, au ajuns într-un asemenea punct de contradicție formală încât, din cauza necesității dialectice, s-au pliat unul în celălalt, iar partea opusă, cuprinsă direct într-o viziune unilaterală, a primit o voce Vă amintiți că gândirea umană, la renașterea activității sale la începutul secolului al XVI-lea, nu a fost nicidecum atât de excepțională, încât, dimpotrivă, a înlăturat cu o preștiință entuziastă dualismul perspectivei scolastice Așa era punctul de vedere al lui Giordano Bruno și a adepților săi: ei vedeau în toată natura, în întregul univers, o singură viață universală; totul le părea animat de ea; un fir de iarbă și o planetă, o persoană și un cadavru sunt în egală măsură purtători ai ei și toate acestea se străduiesc pentru o unitate conștientă a gândirii, rămânând liber și repetându-se în diversitatea existenței Dar nici știința nu a avut puterea să dezvolte această viziune, nici mintea medievală să treacă de la visele sale romantice și sumbre la o înțelegere atât de strălucitoare Acesta a fost un indiciu profetic, scopul dezvoltării științifice viitoare, care a apărut la începutul procesiunii; nu era încă posibil să se menţină această înălţime Există adesea astfel de exemple în istorie; chiar la începutul revoluției, ideea ei apare în toată splendoarea, dar într-o universalitate intraductibilă; în curând, spre groaza și disperarea figurilor, acest lucru este denunțat, o idee strălucitoare se estompează din situație G Ea piere, moare, iar contemporanii nu înțeleg că moare ca un bob, pentru ca mai târziu, fiind tentat de toate contradicțiile și înarmat cu tot ce i-ar putea oferi mediul înconjurător, să pară biruitor și triumfător Nici Bacon, nici Descartes nu s-au putut opri la o providență, ca Bruno; au vrut mai mult și au făcut mai mult; dar ideea de bază a lui Bruno este mai presus decât ideea lor Bacon nu era împotriva științei oamenilor de premoniție: el însuși, așa cum am spus deja, era plin de prevedere; dar - un englez, un om de afaceri - a vrut să simplifice întrebarea, să o facă cât mai pozitivă; s-a întors în mod deliberat de

la unele aspecte pentru a căuta cu atenție unul - și anume cel empiric Urmașii săi au demonstrat că este mai bine pentru ei să nu ceară nimic decât să stea într-o singură parte Tot ce lipsea era o învățătură direct opusă lui Bacon, astfel încât vechea chestiune a dualismului să renaște într-o nouă luptă, astfel încât viața respinsă, interesele practice, evenimentele fizice să devină pe de o parte, iar mintea ca esență, ca gândire și autocunoaștere cu desconsiderare a ființei, cu credință în principiile sale - cu altul Această tendință a apărut, după cum știți, la Descartes Unitatea gândirii și vieții, care începuse să strălucească prin tot farmecul adolescenței lui Bruno, a fost din nou ruptă; dualismul a găsit un nou limbaj, dar un limbaj care a dus inevitabil la cea mai disperată extremă a idealismului și la același materialism și, în același timp, la o ieșire din orice dualism Problema dualismului a fost rezolvată aici nu în viață, nu de către ghelifi și ghibelini, ci în sfera teoretică a gândirii abstracte, iar gândirea medievală nu a putut să nu ajungă la aceasta, altfel nu ar fi fidelă originii sale istorice Niciodată în lumea antică gândul nu a ajuns la conștiința deplină a opoziției sale față de ființă; în noua știință apare într-o luptă intestină răutăcioasă: o asemenea bătălie nu putea rămâne fără urmă Pentru a spune simplu - și acest lucru nu va fi deloc exagerat - idealismul a căutat să distrugă existența materială, să o considere moartă, ca o fantomă, ca o minciună, degeaba, poate pentru că este foarte puțin să fii un accident al esență Idealismul a văzut și a recunoscut o rațiune universală, generică, de esență, umană, înstrăinată de tot ceea ce este uman; materialismul, de asemenea unilateral, a mers direct la distrugerea a tot ceea ce este imaterial, a negat universalul, a văzut în gândire o ramură a creierului, în empirism o singură sursă de cunoaștere și a recunoscut adevărul în anumite particularități, în unele lucruri, tangibil și vizibil; pentru el exista o persoană rațională, dar nu exista nici rațiune, nici umanitate Biblioteca "Runivers" Într-un cuvânt, erau opuse în toate, ca mâna dreaptă și stânga; si nimeni nu a ghicit ca ambele provin din acelasi san si sunt necesare intregului si organismului În mod logic, ambele părți au făcut greșeli uluitoare, amândouă nu au putut să facă nici măcar un pas din principiile lor fără a surprinde ceva din principiul opus și, în cea mai mare parte, nu au făcut ceea ce și-au dorit Idealismul pleacă de la a priori, respinge experiența, vrea să înceapă cu Cogito, ergo sum, dar de fapt pleacă de la idei înnăscute, uitând că ideile înnăscute reprezintă un eveniment empiric pe care îl primesc, nu dedus, și astfel îl distrug a priori Idealismul vrea să lase în seama spiritului toată realitatea, toată rațiunea și recunoaște în același timp materia ca având în sine un principiu de existență independent și originar, în urma căruia extinderea devine cu mândrie alături de gândirea ca străină de ea; cu idealismul, ideile universale, care se deplasează înainte sunt întotdeauna tocmai acele adevăruri care trebuie deduse Materialismul avea în rezervă exact aceleași adevăruri avansate, pe care nu le-a putut deduce Hume are mare dreptate când spune că materialiştii credeau în validitatea experienţei Materialismul ridică în mod constant întrebarea: "Cunoașterea noastră este adevărată?" - și îi răspunde cu un răspuns la o cu totul altă întrebare - la întrebarea: "De unde ne luăm cunoștințele?" A făcut excelent că a început de fiecare dată cu fenomenologia cunoaşterii, dar nu a rămas fidel principiului său de observaţie distinctă; altfel nu putea să nu vadă că gândul, adevărul, își are sursa în activitatea minții, și nu într-un obiect exterior - o activitate trezită de experiență - este foarte corect - ci un gând original și în curs de dezvoltare, conform

propriului său legi; în afară de acestea, universalul nu s-ar putea dezvolta, căci particularul nu este deloc capabil să se generalizeze Materialiștii nu au înțeles că un eveniment empiric, căzând în conștiință, este la fel de mult un eveniment mental Materialismul a vrut să creeze o știință pur empirică, fără să-și dea seama că aici există o contradictio in adjecto, că experiența și observația, acceptate pasiv și ordonate prin raționamentul extern, oferă material real, dar nu dau o formă, în timp ce știința este tocmai forma constiintei de sine a fiintelor Toate necazurile materialismului, toate analizele sale subtile ale facultăților mentale, originea limbajului și coeziunea ideilor se termină cu faptul că anumite fenomene, evenimente sunt adevărate și reale; este incontestabil că evenimentele din lumea exterioară sunt adevărate, iar incapacitatea de a recunoaște acest lucru din partea idealismului este o dovadă puternică a unilateralității sale; Biblioteca "Runivers" lumea exterioară (cum am spus într-una dintre scrisorile noastre anterioare) este "dovada condamnată a realității cuiva sti"; există pentru că este adevărat; acest lucru este la fel de indiscutabil ca și faptul că lumea interioară (adică gândirea), că actus purus al minții este, de asemenea, adevărat și, de asemenea, un eveniment real; ideea nu este deloc în această recunoaștere, ci în legătură, în trecerea exteriorului în interior, în înțelegerea unității lor reale; fără aceasta nu va fi de prea mare ajutor să realizezi că subiectul este adevărat: omul nu va avea nici un mijloc de a-l înțelege Materialismul din partea conștiinței, a metodelor, este incomparabil mai scăzut decât idealismul Dacă materialismul ar fi logic din punct de vedere filozofic, el și-ar depăși granițele, ar înceta să mai fie el însuși și, prin urmare, nu există nimic care să ne oprim asupra aparentă inconsecvență a vederii sale - trebuie să o presupunem dinainte Avea un alt mare sens, pur practic*, vital, aplicat; în mâinile lui era întreaga masă de informații umane, a dezvoltat-o, a examinat-o și a folosit-o cu noblețe pentru a îmbunătăți bunăstarea materială și socială a oamenilor, pentru a risipi prejudecățile, pentru a colecta fapte Absurdurile învățăturilor sale trec și vor trece, adevăratul și binele au rămas și vor rămâne; acest lucru nu trebuie uitat din cauza erorilor logice Pare înțelept să crezi, dar materialismul și idealismul rămân reciproc de neînțeles pentru vremea noastră Știu foarte bine că nu există un pamflet în care idealismul să nu vorbească despre acest antagonism ca pe un lucru al trecutului; că nu există un singur empirist sensibil care să nu admită că fără o viziune generală, fără speculații, experimentele nu oferă întregul beneficiu - dar această mărturisire languidă este săracă și inutilă** Ce s-ar fi putut aștepta după ideile fructuoase, mărețe, puse în circulație de marele Goethe, apoi de Schelling și Hegel! Oameni cumsecade din timpul nostru * A fost o vreme când idealismul din Germania se mândrea cu inutilitatea, impracticabilitatea lui și vorbea cu dispreț despre utilitarismul învățăturilor filantropice și morale ale gânditorilor scoțieni, englezi și francezi; în același timp, idealiștii predicau împotriva științelor propriu-zise, pretinzându-se drept naturi superioare, străine de lumea activității practice Nu le-a trecut prin cap că o persoană care se consideră străină de modernitate este nepractică, în cea mai mare parte nu o natură superioară, ci o persoană goală, un visător, un romantic, o victimă a unei civilizații artificiale Grecii nu ar fi înțeles acest gând: este atât de absurd Ideea înstrăinării de sine de viață a putut fi dezvoltată doar în birourile sumbre și închise ale cărților de carte și, mai mult, în Germania, unde viața socială de după pacea din

Westfalia nu a fost una dintre cele strălucitoare ** Exclud unele încercări făcute foarte recent în Germania și chiar în Franța Biblioteca "Runivers" a realizat nevoia de a combina empirismul cu speculația, dar s-a oprit la gândirea teoretică a acestei combinații Una dintre caracteristicile distinctive ale epocii noastre este că știm totul și nu facem nimic; știința nu poate fi învinuită: așa cum am avut ocazia să observăm, ea reflectă purificată, aduce în conștiință ca generalizate acele elemente care se găsesc în viața care o înconjoară Jean-Paul Richter spune că la vremea lui, pentru a împăca contrariile, au luat o parte de lumină și o parte de întuneric și le-au amestecat într-un borcan, ceea ce a rezultat de obicei într-un amurg încântător Acest indefinit entre chien et loup este cel care face apel la majoritatea nehotărâtă și apatică a lumii moderne Dar să revenim la Bacon Influența lui Bacon a fost enormă; Mi se pare că nici măcar Hegel nu a apreciat-o pe deplin Bacon, ca și Colomb, a descoperit o lume nouă în știință, exact aceea pe care oamenii au stat de secole, dar pe care au uitat-o, preocupați de cele mai înalte interese ale scolasticii; a scuturat credința oarbă în dogmatism, a scăpat de vechea metafizică în ochii oamenilor care gândesc După el începe opoziţia neîntreruptă faţă de teoriile scolastice transcendentale în toate domeniile de expertiză, din toate părţile; după ce începe lucrul, muncă neobosită, dezinteresată de observație, cercetare conștiincioasă, fezabilă; sunt oamenii de știință ai societății exploratorilor naturii la Londra, la Paris, în diverse locuri din Italia; activitatea naturaliștilor s-a intensificat, suma evenimentelor și faptelor a crescut proporțional cu distrugerea fantomelor metafizice - "aceste cuvinte", cum spune Bacon, "fără nici un sens, ascund o privire simplă, chinuitoare, prezentându-i o falsă înţelegerea naturii" Multidimensionalitatea lui Bacon nu putea trece la adepţii săi; unilateralitatea lor este foarte de înțeles: mințile strălucitoare și eficiente, care trăiseră multă vreme în leneș, și-au găsit un loc de muncă, un obiect viu, cu mai multe fațete, complet nou și, în plus, și-au plătit munca cu descoperiri complet neașteptate, care au făcut lumină pe o serie întreagă de fenomene; aceasta nu este o dezvoltare lângă și uscată a hocceitatis și quiditatis , dedusă din spatele unei păduri de căpriori logici, urâtă, inutilă și amestecată cu citate - nu, asta e ceva în care inima bate, caldă la atingerea mână; după ce au experimentat puterea magnetică a studiilor în științele naturii și în disciplinele generale practice, ar putea acești oameni să vorbească despre metafizică fără ură? Toți au fost chinuiți de exerciții peripatetice încă din tinerețe, toți l-au studiat pe Aristotel distorsionat - oare nu se puteau preda complet, nedrept, unilateral naturii? Biblioteca "Runivers" ştiinţă? Totuși, în negarea lor nu există o astfel de limitare care a apărut mai târziu, când materialismul însuși și-a luat în cap să părăsească rolul insurgentului și să-și dobândească propriul control metafizic, propria sa teorie cu pretenție de filozofie, logică, metodă obiectivă, adică la tot, a cărui absență era puterea lui Acest materialism sistematic începe mult mai târziu, cu Locke; s-au înșelat în multe privințe, dar nu au căzut chiar în dogmă Primii adepți ai lui Bacon nu erau așa; printre ei Hobbes este un om groaznic în consistența lui neînfricata; învățătura acestui gânditor, despre care Bacon spunea că îl înțelege mai bine decât toți contemporanii săi, este sumbră și severă; a plasat totul spiritual în afara științei sale ; a negat universalul și a văzut un flux neîntrerupt de fenomene și particularități - un flux care începe în sine și se termină în sine În gândul său împietrit, feroce, nu a găsit dovezi pentru nimic divin; spectator trist al răsturnărilor

teribile, nu înțelegea decât partea întunecată a evenimentelor; pentru el, oamenii erau dușmani înnăscuți, uniți în societăți pentru beneficii egoiste și, dacă nu erau ținuți prin avantaje reciproce, s-ar repezi unul asupra celuilalt Pe această bază, buzele nu i-au tremurat de curajul cinismului în ochii patriei sale, Anglia, pentru a exprima că numai în despotism găsește condiția bunăstării civile Hobbes i-a speriat pe contemporani, numele lui i-a îngrozit Nu așa întâlnim materialismul sudic în țara în care a trăit cândva Lucretius; a apărut acolo în veșmintele sale de odinioară: starețul Gassendi a reînviat epicureismul și doctrina atomilor; dar epicureismul său a fost armonizat de el cu dogma catolică și atât de bine încât iezuiții au constatat că philosophia corpuscularis lui era incomparabil mai în acord cu învățătura Bisericii Romane despre sacramente decât era cartezianismul Atomii lui Gassendi sunt foarte simpli: aceștia sunt aceiași atomi pe care i-am întâlnit în Democrit, aceleași particule infinit de mici, invizibile, evazive și indestructibile care servesc drept bază pentru toate corpurile și toate fenomenele; combinându-se, acționând unul asupra celuilalt, mișcându-se și mișcându-se, acești atomi produc toate fenomenele fizice diverse, rămânând neschimbate Nu poate fi trecut cu vederea faptul că Gassendi vorbește foarte pozitiv despre invincibilitatea materiei; această idee, din câte știu eu, se zărește pentru prima dată în Tilesius, este și în Bacon, dar Gassendi a exprimat-o excelent "Ființa materială", spune el, "are un mare drept în spate; întregul univers nu poate distruge un corp existent " Este clar că Biblioteca "Runivers" este vorba doar de ființă, și nu de formă și definiție calitativă În Gassendi, este vizibilă tendința naturaliștilor din vremurile ulterioare de a se referi la limitările minții umane; simte însăși lipsa teoriilor sale - și le lasă așa cum erau Aceste neajunsuri sunt răscumpărate de la el (din nou, exact în același mod ca și de la naturaliști) printr-o prezentare inteligentă și eficientă a informațiilor sale despre natură Gassendi, ca mai târziu Newton, nu ar trebui să fie aproape judecați ca filozofi: ei sunt mari oameni de știință, dar nu filozofi Nu există nicio contradicție aici dacă sunteți de acord că conținutul real a fost elaborat în afara metodei filozofice Englezii, care îl numesc pe Newton un mare filozof, nu știu despre ce vorbesc După ce l-am numit pe Newton, permiteți-mi să spun câteva cuvinte despre el Viziunea lui asupra naturii era pur mecanică Totuși, din aceasta nu rezultă că ar fi fost cartezian: avea atât de puțină simpatie pentru Descartes încât, după ce a citit pagini din scrierile sale (din propria recunoaștere), a împăturit cartea și nu a mai deschis-o niciodată Viziunea mecanică, însă, pe lângă Descartes, a domnit atunci asupra minților Pasiunea pentru teoriile abstracte era atât de puternică în secolul al XVII-lea încât adepții lui Descartes și Bacon, care nu erau de acord cu nimic, s-au întâlnit asupra construcției mecanice a naturii, asupra dorinței de a aduce toate legile ei în expresii matematice și în același timp timpul le supun metodei matematice Newton a continuat munca începută de Galileo Galileo a stat exact pe același teren pe care a făcut-o mai târziu Newton; căci Galileo, corpul, substanţa, era ceva mort, activ cu o singură inerţie, iar forţa era altceva, venind din afară Matematica trebuie să intre în mod necesar în toate ramurile științelor naturale; definițiile cantitative sunt extrem de importante, aproape întotdeauna inseparabile de cele calitative; schimbarea în unele este legată de schimbarea în altele; aceleași componente în proporții diferite dau toată diversitatea țesuturilor organice, toată diversitatea formelor de cristalizare nemetalice și a minereului Este clar că matematica are un

loc uriaș în fiziologie, ca să nu mai vorbim de științe mai abstracte precum fizica, sau de cele exclusiv cantitative precum astronomia și mecanica Matematica introduce logica a priori în știința naturii, pe care empirismul o recunoaște drept rațiune; exprimându-și legile într-un limbaj simplu, seria de fenomene relevă relații și consecințe nebănuite, fără a pune la îndoială validitatea concluziei Toate acestea sunt adevărate; dar o viziune matematică (oricât de autosuficientă ar fi ea) nu poate cuprinde întregul subiect al științelor naturale; în natură rămâne ceva care nu i se supune Categoria cantității este una dintre cele mai esențiale calități ale a tot ceea ce există, dar nu epuizează tot ceea ce este calitativ și, dacă ne ținem de ea în studiul naturii, vom ajunge la definiția lui Descartes a unui animal ca hidraulic- mașină de foc, care acționează prin pârghii etc Desigur, extremitățile reprezintă pârghii, iar sistemul muscular reprezintă mașini foarte complexe, dar Descartes nu a reușit să explice influența voinței, influența creierului asupra controlului părților mașinii prin intermediul nervilor Conceptul de viu include în mod necesar definiții mecanice, fizice și chimice, ca acele grade joase care trebuiau cucerite sau înlăturate pentru a apărea procesul complex al vieții; dar tocmai unitatea care le înlătură este cea care constituie un element nou, nesubordonat niciunuia dintre precedentele, ci subordonându-le lui însuşi Activitatea interioară inerentă a întregului organism viu și a fiecărei celule a acestuia a rămas până acum evazivă pentru matematică, pentru fizică, pentru chimie însăși, deși forma acțiunilor sale și definițiile cantitative sunt complet supuse matematicii, la fel ca acțiunea reciprocă a constituenților principiile este supusă legilor fizice și chimice Folosirea matematicii dincolo de unde este nevoie, acolo unde nu este nevoie, este o caracteristică foarte importantă; Matematica ridică o persoană într-o sferă, deși formală și abstractă, dar pur științifică: este reconcilierea exterioară completă a gândirii și a ființei Matematica este o dezvoltare unilaterală a logicii, unul dintre tipurile sale, sau mișcarea logică a minții însăși în momentul determinărilor cantitative; a păstrat aceeași independență față de ființă, aceeași imuabilitate a unei concluzii pur speculative; la aceasta se adaugă claritatea sa fascinantă, care, însă, este direct legată de unilateralitatea Bacon, care înțelegea foarte bine importanța matematicii în știința naturii, observase deja la vremea lui pericolul suprimării altor aspecte de către matematică (spune, printre altele, că atenția specială a oamenilor de știință față de definițiile cantitative se bazează pe ușurința acestora) și superficialitatea, dar că, ținându-se singur de ele, interior se pierde) * * Bacon a vorbit foarte rău (De Aug Scientiarum) despre astronomie: "Știința corpurilor cerești este foarte imperfectă; ea aduce oamenilor ceva asemănător cu sacrificiul pe care Prometeu l-a adus cândva lui Jupiter: el a sacrificat pielea de taur umplută cu paie în loc de taur; așa că astronomia vorbește despre numărul, poziția, mișcarea, perioadele corpurilor cerești bolta cerului pentru ei este o piele de taur; nu pătrund în interiorul fenomenelor" eo G Newton, dimpotrivă, s-a predat exclusiv unei vederi mecanice; este imposibil să ne imaginăm o minte mai puțin filozofică decât Newton: a fost un mare mecanic, un genial matematician - și deloc un gânditor Teoria gravitației, cu toată măreția simplității ei, cu aplicabilitate extinsă, cuprinzătoare, nu este altceva decât o reprezentare mecanică a unui eveniment, o reprezentare, poate adevărată, dar rămasă fără justificare logică, adică fără o înțelegere completă, ca o presupunere care se concentrează pe cel mai probabil

Newton atribuie proprietățile de atracție și repulsie corpurilor; dar în conceptul de corp, așa cum a înțeles Newton, necesitatea acestor manifestări polare nu este vizibilă; prin urmare, acesta este un fapt ipotetic sau demonstrativ - la fel, dar nu logic; în plus, calea corpurilor cerești este de așa natură încât mecanica trebuie să-l imagineze ca rezultat a două forțe: una dintre ele devine clară din ipoteza anterioară, cealaltă, pe de altă parte, rămâne complet de neînțeles (forța care atrage prin tangentă) ; această forță (sau impulsul care o produce) nu stă nici în conceptul de corp, nici în conceptul de mediu; este á la deus ex machina și rămâne așa până astăzi Și aceasta nu-i privește pe constructorii mecanicii cerești; matematica devine de obicei indiferentă la toate cerințele logice, cu excepția propriei sale Cândva, Copernic, gândindu-se la ideea sa genială, a avut în minte să ofere o modalitate mai ușoară de a calcula căile planetare; acum Newton spune că el lasă în seama fizicienilor să decidă validitatea forțelor presupuse și subliniază comoditatea teoriei sale pentru calcule matematice Considerarea mecanică a naturii, în ciuda succesului colosal al teoriei lui Newton, nu a putut rezista; primul protest puternic împotriva unei vederi exclusiv mecanice s-a auzit în laboratoarele de chimie Chimia a rămas mai fidelă adevăratei metode baconiene decât toate ramurile științelor naturii; în ea a domnit empirismul - este adevărat - dar a rămas aproape în orice eliberat de teoriile raţionale şi de opresiunile violente ale subiectului: chimia s-a înclinat conştiincios şi dezinteresat în faţa obiectivităţii materiei şi a proprietăţilor ei pe care le recunoştea Dar un protest mai puternic a venit din partea cealaltă Leibniz, de asemenea un mare matematician, dar și un mare gânditor în același timp, s-a ridicat împotriva concepției mecano-materialiste exclusive O expunere a principalelor fundamente ale sistemului său ne va duce la cu totul altceva Biblioteca "Runivers" Prin urmare, cer permisiunea să termin mai întâi povestea școlii baconiene, să o aduc lui Hume, adică lui Kant, apoi să mă întorc din nou la Descartes și să urmăresc istoria idealismului până la Kant În această poveste vom vedea doar două fețe, dar ce! Vom vedea până la ce înălțimi poate ajunge o abstractizare strălucită, până la ce mare înțelegere ar putea dezvolta cartezianismul Spinoza a pus capăt idealismului; pentru a merge mai departe, trebuie să ieși din idealism; ramanand in ea, nu se poate decat comentator al lui Spinoza, unul dintre parazitii de pe masa lui magnifica Experiența unui pas înainte a făcut-o Leibniz; la Leibniz întâlnim primul idealist în care există ceva apropiat, înrudit, contemporan cu noi Severitatea Evului Mediu și nepasiunea încordată protestantă se reflectă în trăsăturile sale strălucitoare atât asupra posomorâtului Descartes, cât și asupra lui Spinoza, impregnabil de mândru de puritatea sa morală, în care rămâne mult excepționalism evreiesc și multă asceză catolică Leibniz este un om care s-a curățat aproape complet de Evul Mediu: știe totul, iubește totul, simpatizează cu totul, este deschis la toate, cunoaște pe toată lumea în Europa, corespunde cu toată lumea; îi lipseşte importanţa saccerdotică a scolasticii; citind-o, simți că vine ziua cu adevăratele tale griji, când visele și visele vor fi uitate; simți că e plin să privești prin telescop - este timpul să iei o lupă; vorbiți pe deplin despre o singură substanță - este timpul să vorbim despre multitudinea de monade * S Sokolovo iunie * Trebuie neapărat să omitem fenomene extrem de remarcabile și unele personalități puternice care au apărut în secolul al XVII-lea nu în curentul principal al științei, ci, ca să spunem așa, aproape Aceasta include misticii englezi și francezi, care și-au întins mâna către empirism și au

suportat (ca și legitimiștii au suportat radicalii) recunoașterea generală a neputinței rațiunii; aici aparțin o serie de sceptici care, împreună cu misticii, se îndoiau incomparabil mai mult în rațiune decât în experiență (atât de puternică a fost reacția împotriva dogmei scolastice), iar printre ei se numără și celebra Belle - apărătoarea toleranței religioase, recunoscută în Rusia de marele Petru si persecutat in Franta de marele Ludovic Belle a fost una dintre cele mai neobosite figuri ale secolului al XVII-lea; el este implicat în toate treburile, implicat în toate întrebările fierbinți și pretutindeni este uman și caustic, evaziv și obscen; acţionează fără nume şi este cunoscut de toată lumea: este condus de iezuiţi - evadează din ei în Olanda; el este persecutat exact în același mod de protestanți și nu există unde să fugă de ei; regele catolic al Franței îl îmbogățește cu persecuția pamfletelor sale protestante, iar regele protestant al Angliei aproape că îl privează de o bucată de pâine Toate acestea împreună exprimă în mod viu secolul al XVII-lea activ, clocotitor și neliniștit Biblioteca "Runivers" SCRISOAREA OPT REALISM Metoda inductivă a lui Bacon a câștigat tot mai mulți adepți Descoperirile care s-au succedat cu o viteză uimitoare în medicină, fizică, chimie, au implicat minți din ce în ce mai mult în domeniul științelor naturii, al observației, al cercetării Fascinați de empirism, de analiza ușoară a evenimentelor și de claritatea aparentă a concluziilor, adepții lui Bacon au vrut să facă din experiență și îndrumarea nu numai sursa, ci și coroana tuturor cunoștințelor; ei considerau materialul brut, netransformat, obținut prin viziune directă, generalizat prin comparație și descompus prin categorii raționale, dacă nu ca adevărul cel mai complet, atunci ca singurul posibil pentru înțelegerea umană Acest punct de vedere a rămas multă vreme o opinie, o practică, o convenție, mai mult subînțeles decât vorbit; multă vreme nu a existat în el nicio dorință de a se exprima sistematic, nicio pretenție de a fi logică și metafizică; groaza din tot ceea ce era metafizic încă domnea peste minți; memoria idealismului scolastic era proaspata; toată atenția oamenilor de știință a continuat să se concentreze pe creșterea informațiilor faptice, pe cunoașterea naturii Natura a devenit rivala acelui spirit mândru, care în Evul Mediu nu o cinstea cu nicio atenție; rolurile s-au schimbat: de la minte au cerut o receptivitate pasivă, activitatea independentă a minții era considerată un vis În Evul Mediu, pentru a spune că un obiect este invalid, ei spuneau: "Este doar materie brută"; acum, cu același scop, au început să spună: "Este doar un gând" Dar când a avut loc revoluția, realismul școlii baconiene nu a putut rezista tentației de a-și sistematiza viziunea - tentație, totuși, destul de firească și inerentă oricărei activități mentale Empiricul dorea să aibă propria sa metafizică Locke a fost răspunsul la această nevoie O persoană ar trebui (conform lui Locke) să înceapă să discute despre cunoștințele sale cu o analiză a instrumentelor gândirii, cu soluția întrebării, este mintea capabilă să cunoască adevărul, cât de mult și prin ce mijloace? - La suprafață, se pare că cererea lui Locke este justă, întrucât în general toate cererile raționale sunt izbitor de clare la început; dar merită să le aruncăm o privire mai atentă pentru a vedea inconsecvența lor Locke și adepții săi nu au ghicit că problema lor era un cerc logic Hume, ca un bărbat incomparabil mai talentat, a întrebat: ce Biblioteca "Runivers" omul își va analiza mintea? - Motiv - De ce, el este inculpatul; ceea ce este justificat prin ea poate fi fals tocmai pentru că este justificat prin ea Hume a lovit capul unui cui, cum se spune; Hume a fost admirat de contemporanii săi ca un sceptic ascuțit, dar aceștia nu au înțeles

profunzimile negației sale și locul lui mare în dezvoltarea noii filozofii; primul care a înțeles-o a fost Kant, amorțit de privirea Medusei asupra vederii lui Hume Este necesar (continuă Locke) să-ți imaginezi o persoană în așa fel încât să nu aibă încă un singur gând și să vezi cum se formează ideile din interacțiunea sentimentelor și conștiinței sale cu lumea exterioară (sub cuvântul "idei" au înțeles tot felul de lucruri - un concept, un universal, un gând, o imagine, o formă, chiar o impresie); pentru asta, să luăm un copil care încă nu vorbește, sau o persoană în stare naturală, și să începem să observăm Și mai consecvent Condillac ia statuia și îi dă miros, apoi auz și așa puțin putin se ajunge la legile gandirii in statuie Ei au numit această observație, analiză, iar umbra de reproș a lui Bacon nu i-a dat cu degetul din cimitirul ei! Întregul secol al XVIII-lea recurgea neîncetat la omul sălbatic, copilul; Jean-Jacques, dorind să descrie viitorul omului, nu a găsit nimic mai bun decât să-l prezinte ca fiind cel mai trecut, preistoric Ca să nu mai vorbim de păpușa care adulmecă, nici un copil, nici un presupus idiot, nici un canibal nu sunt oameni normali; tot ceea ce observați în ele va fi cu atât mai fals, cu atât mai bine este observat Să presupunem că am putea restabili dezvoltarea uitată și inconștientă a acțiunilor inițiale ale minții, mai întâi excitate de simțuri - cum rămâne cu asta? Am cunoaște fenomenologia istorică a conștiinței, am cunoaște interacțiunea fiziologică a energiei sentimentelor și a energiei gândirii - nimic mai mult Zoologie, botanica iau exemplare norma, complet dezvoltate; de ce s-ar întoarce antropologia către omul sălbatic? Pentru că este mai aproape de animal, adică mai departe de om? Omul nu s-a îndepărtat, așa cum credeau gânditorii secolului al XVIII-lea, de la starea sa naturală - se îndreaptă spre ea; starea sălbatică este cea mai nefirească pentru el; de aceea, de îndată ce apar condițiile de ieșire din el, iese; cu cât mai adânc în antichitate, cu atât mai aproape de o stare sălbatică, cu atât o persoană este mai nefirească - acest lucru aproape că nu le-a trecut prin minte filosofilor vremii Dar care sunt concluziile din observațiile presupusului non-uman? Locke constată că ideile simple (înregistrarea impresiilor, rememorarea lor) sunt transmise direct în spațiul gol al minții; minte, acceptând vederi senzuale, Biblioteca "Runivers" pasiv, nu adaugă nimic din el însuși, ci, ca să spunem așa, le reține în sine; prin urmare, ideile simple au o mai mare certitudine pentru ele însele Dar iată și lucrul rău: împreună cu obținerea de idei simple, oamenii inventează semne pentru ei; Locke, surprinzând un bărbat cu această invenție, notează pe bună dreptate că o persoană nu numește un lucru real cu un cuvânt, ci un concept colectiv universal, un gen sau orice ordine căreia îi aparține un lucru, prin urmare, ceva care nu există Aici ar fi trebuit să se încheie analiza lui Locke: dacă cuvântul nu exprimă adevărul, atunci mintea nu are mijloacele pentru a-l recunoaște, căci cuvântul este un reprezentant al modului în care mintea înțelege Adevărat, vă puteți întreba: de ce a învățat Locke că din două obiecte - dintr-un lucru anume și dintr-un cuvânt universal - realitatea și, în consecință, adevărul aparțin lucrului și nu cuvântului, pentru că nu are încă un criteriu , o caută Problema este foarte simplă: el este un materialist și de aceea crede în lucru și în certitudinea sensibilă; dacă ar fi un idealist, ar lua la fel de nerezonabil cuvântul și universalul drept adevăr; nu caută cu adevărat un criteriu; știe foarte bine ce vrea - se preface doar a fi un chinuitor conștiincios În plus, universalul, numit cuvânt, arată relația dintre obiectul real și înțelegerea noastră; prin urmare, nu numai impresiile exterioare sunt sursa cunoașterii, ci însăși

activitatea gândirii Locke nu numai că recunoaște acest lucru, dar dă exclusiv minții dreptul de a dezvălui relațiile dintre obiecte; el recunoaște ceea ce este revelat de minte (idei complexe) ca fiind necesar, dar nu ca (?) de încredere ca idei simple Toată știința rațională este aici în embrionul ei Mintea este un loc întunecat gol în care cad imaginile obiectelor exterioare, stimulând o anumită activitate administrativă, formală în ea; cu cât suferă mai mult, cu atât mai aproape de adevăr; cu cât mai activ, cu atât mai suspectă veridicitatea lui Aici aveți celebrul Nihil est in intellectu, quod non fuerit in sensu , plasat cu mândrie lângă sau împotriva lui Cogito, ergo sum! În ceea ce privește fenomenologia lui Locke în sine, Eseul al său este ceva ca o mărturisire logică a mișcării raționale; el povestește în ea fenomenele conștiinței sale din ipoteza că fiecare persoană are idei și se dezvoltă în același mod Locke dezvăluie, printre altele, că, odată cu utilizarea corectă a activității mentale, conceptele complexe conduc în mod necesar la ideile de forță, purtătorul de proprietăți (substrat) și, în sfârșit, la ideea de esență (substanță) pe care o cunoaștem Biblioteca "Runivers" manifestări (atribute) imaginare Aceste idei există nu numai în mintea noastră, ci și de fapt, deși percepem prin simțuri o manifestare vizibilă a lor Observați acest lucru Este evident că Locke din principiile sale nu avea dreptul să tragă concluzii în favoarea obiectivității conceptelor de forță, esență etc El a căutat prin toate mijloacele să demonstreze că conștiința este o tabula rasa, plină de imagini de impresii și având proprietatea de a combina aceste imagini în așa fel încât asemănarea diferiților să constituie un concept generic; dar ideea de esență și substrat nu reiese nici din combinarea, nici din transcrierea materialului empiric; prin urmare, se dezvăluie o nouă proprietate a înțelegerii și chiar una care, după însuși Locke, are o semnificație obiectivă De ce oroare s-ar umple adepții lui Locke dacă ar recunoaște în această proprietate acele idei înnăscute de idealism împotriva cărora au luptat atât de neobosit toată viața! Nu toți idealiștii, sub idei înnăscute, și-au asumat maxime gata făcute, fantome, fapte irezistibile fără sens, străine conștiinței și forțate în ea, ci forme inevitabile inerente acțiunilor rațiunii și, în plus, asemenea forme care sunt ele însele dovada apodictică a realitatea lor, adică că Locke vorbește despre conceptul de esență Materialiștii, fiind de acord cu Locke, au argumentat prenaiv împotriva cuvântului "idei înnăscute" și și-au dovedit non-înnăscul prin faptul că s-ar putea să nu se dezvolte; ce-i cu asta? Procesul organic trebuie inevitabil să dezvolte la animal sistemul circulator, sistemul nervos etc , după un concept generic, poate preexistent și în curs de desfășurare, dar poate să nu se dezvolte; are nevoie de condiții externe pentru aceasta; dacă nu ar fi acolo, nu ar exista organism, dar ar avea loc un alt proces, de care norma organică nu-i pasă; dacă sunt adunate condițiile necesare apariției unui organism, atunci sistemul circulator, nervos se va dezvolta inevitabil în el în funcție de tipul general al planului, ordinii și genului căruia îi aparține organismul, iar în ambele cazuri conceptul generic se va dezvolta rămâne adevărat, iar dacă vrei, înnăscut, inerent, preexistent Ideea este că este imposibil să ieșim din aceste contradicții formale, din aceste inconsecvențe, stând din punctul de vedere al lui Locke; rațiunea (adică acel moment al rațiunii prin care conținutul empiric începe să se descompună în elementele sale logice) nu are în sine mijloacele de a rezolva contradicția, pe care ea însăși a pus-o și este condiționat condiționat numai în raport cu ea Rațiunea, la acest grad de dezintegrare, este ca un reactiv chimic:

poate descompune dat, dar Biblioteca "Runivers" de fiecare dată separați o parte și conectați-vă cu cealaltă; așa este controversa despre ideile înnăscute, despre esență etc ; în toate astfel de întrebări există două laturi; pe marginile lor sunt unilaterale, se contrazic, la mijloc se contopesc; luate în afară, ele sunt pur și simplu false și dau naștere la o serie inextricabilă de antinomii în care ambele părți greșesc atâta timp cât există într-o îndepărtare abstractă și pot fi adevărate numai cu conștiința unității Dar conștiința acestei unități depășește acel moment de gândire din care oamenii de reflecție nu pleacă în mod deliberat; Spun: intenționat, pentru că trebuie să muncească din greu și să dobândească multă inerție încăpățânată, ca să nu urmeze înclinația dialectică, care de la sine ia dincolo de limitele raționalității Mintea, eliberată de sistemul acceptat și autoimpus, stăruind pe definiții unilaterale ale subiectului, se străduiește involuntar la latura sa complementară; este începutul bătăilor inimii dialectice; aparent, această inimă se leagănă doar înainte și înapoi, dar de fapt această bătaie mărturisește un curent viu, fierbinte, care curge cu ritmul său neîntrerupt; iar în tranzițiile dialectice, cu fiecare timp, cu fiecare bătaie, gândul devine mai pur, mai viu Luați, de exemplu, viziunea unilaterală a lui Locke asupra originii cunoașterii și a esenței Este de la sine înțeles că experiența excită conștiința, dar este, de asemenea, clar că o conștiință excitată nu este produsă deloc de ea, că experiența este o condiție, un impuls, un astfel de impuls care nu poate fi în niciun fel responsabil pentru consecințe, deoarece nu sunt în puterea ei, deoarece conștiința nu tabula rasa, ci actus purus, activitate care nu este exterioară obiectului, ci, dimpotrivă, interiorul său interior, întrucât în general gândirea și obiectul nu sunt două obiecte diferite, ci două momente de ceva unificat Acceptă neclintit o parte sau cealaltă și nu vei ieși din contradicție Fără experiență nu există conștiință, fără conștiință nu există experiență, căci cine depune mărturie despre aceasta? Se crede că conștiința are proprietatea de a contracara experiența într-un fel sau altul și, între timp, experiența este evident un pretext, prius , fără de care această proprietate nu s-ar dezvălui Nu au îndrăznit să accepte gândirea ca pe o activitate originală, pentru a cărei desfășurare sunt necesare experiența și conștiința, prilejul și proprietatea, și-au dorit una sau alta și au căzut în repetare fără rezultat În aceste tautologii, repetând mereu contrariul, există ceva atât de contrar omului, ce-l certa, lipsit de sens, încât o persoană care nu a cucerit în sine punctul de vedere rațional renunță la ele pentru a se salva Biblioteca "Runivers" din cele mai bune bunuri ale sale - din credința în rațiune Hume a avut acest curaj de negare, această eroică lepădare de sine, iar Locke s-a oprit la jumătatea drumului; de aceea, Hume stă cu capul și umerii deasupra lui Locke; este mai ușor pentru mintea logică să nege "e mai ușor să pierzi totul drag" decât să se oprească fără a deduce ultima concluzie de la începuturile ei Întrebarea esenței și atributului, sau existența aparentă a esenței, duce la aceeași antinomie Mintea, scrutând în ființă, vine în curând, trecând pe lângă o serie de definiții cantitative și calitative, o serie de abstracțiuni, la conceptul de esență care pune ființa, determinând-o să apară Ființa caută să se reflecte în sine, să renunțe la înfățișarea în schimbare și să-și dezvăluie esența în contrast cu, ca să spunem așa, manifestarea ei exterioară Dar de îndată ce mintea vrea să înțeleagă baza, rațiunea, puterea interioară a ființei dincolo de ființă, ea dezvăluie că esența fără manifestarea ei este la fel de nesens ca ființa fără esență; De ce

este ea esența? Dă-i o manifestare - atunci te vei întoarce din nou în sfera atributelor" a ființei; momentul complementar apare ca un sunet lipsă care se sugerează involuntar să completeze acordul Dar ce înseamnă această necesitate dialectică, care a indicat spre esență atunci când omul a vrut să se oprească la a fi, și a indicat către a fi când a vrut să se oprească la esență? Acesta este "aparent" un cerc logic, dar de fapt o garanție logică reciprocă; această contradicție exprimă clar că este imposibil să ne oprim asupra categoriilor sărace ale analizei raționale, că nici "sau esența" luate separat nu sunt adevărate Rațiunea, am spus mai sus, este similară cu reacția; dar o comparație poate fi luată și mai aproape: este ca un proiectil galvanic, care, într-o anumită privință, împarte totul în două părți și care desparte o componentă în nici un alt mod decât prin separarea alta de celălalt pol Antinomia nu mărturisește falsitatea ei, dimpotrivă, nu face decât să împiedice acțiunea nedreaptă a minții, nepermițându-i să ia o abstracție pentru întreg; evocă contrariul la celălalt pol ca dovadă și își arată egala legitimitate Mișcarea dialectică jignește la început persoana care gândește, chiar o umple de tristețe și deznădejde - cu rândurile ei plictisitoare și neașteptată întoarcere la început; îl jignește, la fel cum vederea unui acoperiș de casă jignește un călător care s-a rătăcit și care, rătăcind ore în șir, vede că s-a întors; dar după indignare ar trebui să existe dorința de a-și da socoteală, de a înțelege ce s-a întâmplat "și asta ZYa Biblioteca "Runivers" analiza, mai devreme sau mai târziu, duce inevitabil la zone mai înalte de gândire Locke a acţionat ilogic, recunoscând obiectivitatea esenţei şi la fel de ilogic a decis că esenţa nu poate fi cunoscută doar pentru că este inseparabilă de manifestări, în timp ce în ele se poate recunoaşte esenţa; atributele sunt limbajul prin care interiorul este exprimat (amintiți-vă de J Böhm) Locke a acționat ilogic, recunoscând raționamentul ca sursă a cunoașterii, în timp ce întreaga sa viziune se bazează pe faptul că nu există nimic în conștiință decât ceea ce este primit de la simțuri Se bate la fiecare pas Să spunem simplu: "Experiența" lui Locke nu rezistă controlului; marele său succes se bazează numai pe actualitate; metafizica materialismului nu s-a putut dezvolta, vocația școlii baconiene nu era deloc metafizică; lucrurile mărețe pe care le-a făcut sunt făcute în afara sistematicii; sistematica sa este bună numai ca reacție la scolasticism și idealism și, atâta timp cât s-a înțeles ca reacție, a fost utilă; dar pe măsură ce a trecut de la protest la rang, la teorie, a devenit insuportabilă În mod logic, întreaga viziune a lui Locke este o greșeală, la fel de flagrantă ca toate construcțiile de câmpuri practice care au pornit din idealism În general, Locke în materie de gândire reprezintă bunul simț, care începe să aibă pretenții de dogmă, de prudență rezonabilă, atât de departe de rațiunea înaltă, cât și de prostia vulgară; metoda lui în filozofie este ceea ce esprit de conduite $ în materie de moralitate; este încă greu să te poticnești și să ieși de pe drumurile bătute Expunerea lui Locke este inteligentă, uniformă, ușoară, plină de note practice; concluziile lui sunt evidente, pentru că vorbește despre un lucru evident; oriunde se străduiește să rămână în mijlocul de aur, se abține de la extreme; dar tot nu este suficient să-ți fie frică de consecințele directe ale principiilor cuiva într-o direcție sau alta, pentru a ajunge la o reconciliere rezonabilă a ambelor Mai consistent decât el, dar din aceleași începuturi a venit Condillac Condillac a respins ideea că raționamentul poate fi o sursă de cunoaștere, deoarece nu implică doar senzație, ci nu este altceva decât senzație El nu a luat însăși

combinația de idei pentru acțiunea liberă a minții, ci pentru rezultatul necesar al senzațiilor, astfel toate procesele spirituale au fost reduse la senzații; pe de altă parte, același Condillac a susținut că "organele de simț corporale constituie începutul accidental al cunoașterii, senzația senzuală" ; cu toate acestea, nu i-a făcut bine Logica lui Condillac, ca mecanică externă a gândirii, nu este lipsită de merite, A I Herzen, v Biblioteca "Runivers" distinct, clar, obișnuiește cu un fel de rigoare și prudență - dar nu poți inventa praful de pușcă prin metoda lui: această metodă de clasificări artificiale, descrieri de semne și așa mai departe Metafizicii materialiști nu au scris deloc despre ce voiau să scrie; ei nu au atins aspectul interior al întrebării lor, ci au vorbit doar despre procesul exterior; l-au portretizat destul de fidel - și nimeni nu se ceartă cu ei; dar au crezut că asta era tot și s-au înșelat: teoria gândirii senzoriale era un fel de psihologie mecanică, la fel cum punctul de vedere al lui Newton era o cosmologie mecanică Mai mult, nu este deloc necesar să pierdem din vedere faptul că școala Locke a considerat gândirea doar ca pe o abilitate privată, separată, personală a unei persoane tipice; rațiunea ca gândire generică, care locuiește și se desfășoară în istorie și știință, nu merita atenția lor; de aceea, tuturor le lipsește o înțelegere istorică a momentelor de gândire trecute Nimic nu poate fi mai ciudat decât analizele lor despre filozofii antici; nici măcar lângă ei, sau aproape lângă ei, nu-i puteau înțelege pe gânditori Condillac, de exemplu, a scris o analiză detaliată a lui Malebranche, Leibniz și Spinoza; este clar că le-a citit multe, dar este clar că nu s-a predat niciodată lor, că a început cu ostilitate și a căutat doar să le contrasteze pe ale sale cu ceea ce au spus ei Este imposibil să dezasamblați scriitori filozofici în acest fel În general, materialiștii nu au fost în niciun caz capabili să înțeleagă obiectivitatea rațiunii și, prin urmare, este de la sine înțeles, ei au definit în mod fals nu numai dezvoltarea istorică a gândirii, ci, în general, relația rațiunii cu obiectul, iar la în același timp, relația omului cu natura Odată cu ei, ființa și gândirea fie se dezintegrează, fie acționează unul asupra celuilalt printr-un exterior * Apropo, probabil multora li s-a părut ciudat, de ce majoritatea gânditorilor din secolele al XVII-lea și al XVIII-lea, citind pe Platon și Aristotel, nu au înțeles cu hotărâre unitatea dintre interior și exterior (ideea platoniciană, entelechia aristotelică) , ceea ce este destul de clar în punctele de vedere ale ambilor; este doar o limitare? - Nu te gândi Omul nou este atât de despărțit de natura, încât nu se poate împăca ușor cu ea; el a combinat mai mult sens cu această dezintegrare decât grecescul Grecilor le-a fost ușor să înțeleagă inseparabilitatea esenței și a ființei, pentru că nu înțelegeau pe deplin contrariile lor Dimpotrivă, tocmai Evul Mediu a dezvoltat această ruptură până la extrem, iar gândirea nu numai că s-a mulțumit de reconcilierea greacă, ci și-a pierdut posibilitatea de a o înțelege Grecul s-a dedat în simpatie pentru adevăr; omul nou avea nevoie de analiză și critică; și-a ucis simpatia cu reflecție și neîncredere Grecul nu a separat niciodată nici omul, nici gândirea de natură; pentru el, conviețuirea lor a fost un eveniment care nu era destul de clar înțeles, dar evident din punct de vedere faptic; noua ştiinţă în ambele manifestări (realism şi idealism) a distrus această armonie Biblioteca "Runiverse" cale Natura, pe lângă gândire, este o parte, nu un întreg; gândirea este la fel de naturală ca extensia, ca și gradul de dezvoltare, ca mecanism, chimie, organice, doar cele mai înalte Acest gând simplu nu putea fi înțeles de către materialiști;

credeau că natura fără om este completă, închisă și autosuficientă, că omul este un fel de străin; desigur, produsele naturale individuale nu au nevoie de om; dar dacă le iei în legătură, vei vedea că totul este incomplet în ei, că toată fericirea lor constă tocmai în faptul că nu pot recunoaște această incompletitudine; organismele animale, de exemplu, cu toată integritatea, izolarea și concretetatea lor, sunt abstracte; ei, dincolo de propriul sens, fac aluzie la un fel de dezvoltare care trece mai departe; sunt pline de indicii despre ceva mai complet și mai dezvoltat; aceste indicii tind spre om; pentru a demonstra acest lucru, poate, nu este nevoie de filozofie, este suficientă anatomia comparată În natură, considerată în afară de om, nu există nicio posibilitate de concentrare și aprofundare în sine, nu există posibilitatea de conștiință, de generalizare a sinelui într-o formă logică, de aceea, în afară de om, nu există posibilitatea ca această dezvoltare superioară să o numim un barbat Nimeni nu este surprins că nu se poate vedea fără ochi, pentru că ochiul este singurul instrument al vederii; Creierul uman este instrumentul conștiinței naturii Natura, ca eternă imaturitate, este supusă unei legi necesare, fatale, obscure pentru sine, tocmai din cauza lipsei acestui eu dezvoltat, adică a omului; în om legea devine limpede, devine raţionalitate conştientă; lumea morală este la fel de liberă de necesitatea exterioară, pe atât de maturitate, adică conștientă Dar de vreme ce în realitate conștiința nu este separată de ființă, nu de altceva, ci, dimpotrivă, este realizarea ei, scopul hărțuirii ei, explicarea obscurității sale, adevărul și justificarea ei, atunci lumea fizică, eliberată în morală și justificată în ea, este justificată în ochii ei Natura, înțeleasă în afară de conștiință, este corpul, tupusul, copilul care nu a ajuns în posesia tuturor organelor, pentru că nu sunt toate pregătite Conștiința umană fără natură, fără corp, este un gând care nu are creier să-l gândească, nici obiect care să-l excite Naturalitatea gândirii, logica și garanția lor reciprocă a naturii sunt o piatră de poticnire pentru idealism și materialism, doar că le-a venit sub picioare din diferite părți * Schelling găsit * Permiteți-mi să închei ce s-a spus despre Locke și adepții săi cu următorul pasaj din anatomia elementară a lui Henle: * Biblioteca "Runivers" lupta diferitelor vederi asupra rațiunii și asupra naturii în expresia ei cea mai înaltă și extremă - când, pe de o parte, nu - am căzut sub loviturile lui Fichte și puterea rațiunii a fost proclamată în niște spații nesfârșite de frig și gol, pe pe de altă parte, francezii au negat tot ceea ce era nesimțit și, ca și cuvintele-craniu, s-au străduit să interpreteze gândul cu denivelări și depresiuni, și nu denivelări cu gândul, iar el a fost primul care a exprimat, deși nu chiar, înalta unitate a cărei vorbit Dar să ne întoarcem la Locke și la școala lui Locke era timid și mai conștiincios decât dialecticianul; fără necesitate logică, din propriul punct de vedere, a renunțat la începutul de la care a plecat Recunoscând esența ca realitate, el a recunoscut în cele din urmă legitimitatea de sine a rațiunii, care era deja parțial recunoscută în acceptarea raționamentului ca sursă a ideilor complexe; de îndată ce ideea de esență a primit dreptul de cetățenie, atunci s-a deschis inevitabil posibilitatea de a aduce diversitatea ființelor la unitate; ființa își găsește imediat mediul în esență; fenomenul primește o cauză, cauzalitatea este inseparabilă de conceptul de esență Dar la fel ca Spinoza (vom vedea acest lucru în scrisorile ulterioare), pentru a reconcilia dualismul cartezian cu cerințele naturii sale logice profunde, nu exista decât o singură cale de ieșire - Henle, disectorul, care stă mereu la microscop și, prin

urmare, nu bănuiește idealism După ce a examinat în detaliu activitatea nervoasă și energia organului gândirii, el spune: "Examinând acțiunile complexe ale spiritului nostru, le putem reduce la concepte sau categorii simple; dar dorinta de a deriva aceste categorii din ceva exterior ar fi la fel de nebuna ca sa explici culorile cu sunete Toate aceste încercări propun ceea ce ar trebui să explice; la fel a făcut și școala Locke, care dorea să derive concepte din experiența externă Propoziția Nihil in intellectu, quod non ante fuerit in sensu este atât de falsă încât, fiziologic vorbind, s-ar putea spune mai degrabă că nimic nu poate trece de la simțuri la intelect Exteriorul nu poate produce nici măcar senzații care nu precedă ca posibilitate, unde poate pătrunde în organul gândirii? Exteriorul dezvoltă doar ceea ce a fost adormit în el În interacțiunea cu lumea exterioară, energia sentimentelor este izolată (devine specială) de stimulii corespunzători, care, dezvoltându-se, înlocuiesc senzațiile originare Organele simțului constituie stimulul corespunzător organului gândirii Înfrângerea simțurilor corespunde anumitor concepte senzuale; gradul de dezvoltare a acestora este în raport cu sentimentele simțite, cu sentimentele trăite (von den Eriebnissen der Sinne) Gândirea dezvoltată este legată de primele acțiuni ale minții în același mod în care fantezia unui ochi educat este legată de pâlpâirea și petele colorate Este imposibil să revenim la conceptele originale Istoria dezvoltării și modul de a simți ne-au adus la iveală formele în care gândim" și așa mai departe Vezi "Allgemeine Anatomie" von Henle, p - ; constituie al şaselea volum al unei excelente ediţii în care naturaliştii germani moderni au onorat memoria celebrului lor profesor, S Somme-ring "Vom Baue des menschlichen Kôrpers"(r) Biblioteca "Runivers " de a distruge realitatea fenomenelor în favoarea esenței, care constituia un fel de ieșire din dualism, așa cum era necesar ca materialismul să accepte ca ultim cuvânt nu o semirecunoaștere timidă și șubredă a esenței, ci o renunțare completă la aceasta Esența este firul cu care mintea reține totul: tăiați-o - și totul se va prăbuși, se va dezintegra, vor fi doar fenomene private, doar individualități, pâlpâind instantaneu și stingându-se instantaneu; ordinea generală se va prăbuși, vor fi atomi, fenomene, grămezi de fapte, accidente, dar nu va exista un cosmos întreg, armonios - și toate acestea sunt frumoase: când unilateralitatea ajunge la o astfel de extremă, atunci este cel mai aproape de ieșire din limitele sale Nu există nicio îndoială că primul materialist de geniu din direcția baconian-lockeană a trebuit să ajungă în acest punct sau să renunțe la materialism - acest geniu a fost David Hume Hume aparține unui număr mic de gânditori care s-au sinucis, care, luând începutul, au avut curajul să treacă la consecințe, nu palid în fața nimic și acceptând cu fermitate binele și răul, chiar dacă doar pentru a rămâne fideli până la punctul de plecare și calea logica O astfel de persoană poate atinge în cele din urmă pacea, împacă în fidelitatea concluziilor sale cu principiile sale; sunt mulți oameni vulgari care au ajuns la această liniște netulburată; dar Hume era înzestrat cu o minte extraordinară și cu o dialectică extraordinară - asta e ideea Hume nu și-a ales pe ale lui: le-a găsit pregătite în lumea zilelor sale, în propria sa țară; avea simpatie pentru aceste principii ca om practic, ca englez; însuși modul de viață l-a condus la ei: Hume a fost diplomat, istoric și mai înainte comerciant, în ciuda originii sale aristocratice Desigur, începuturile metodelor baconiene au fost mai aproape de sufletul lui decât Spinoza și Leibniz; dar, luând începuturile, un puternic gânditor a dedus consecințele inexorabile; a dezvăluit ceea ce predecesorii săi nu au îndrăznit să

atingă; unde s-au clătinat, au cedat, acolo Hume a mers pe calea dreaptă, blând și nobil, dar cu o fermitate incredibilă Este calm pentru că are dreptate; conștiința lui este curată, a făcut cu conștiință ceea ce a întreprins - Ai văzut portretul lui Hume? Trăsăturile lui te uimesc prin claritatea lor neperturbată și pacea blândă; stă vesel într-un caftan francez inteligent; fața lui este plină, ochii îi sclipesc de inteligență, toate trăsăturile sunt animate, nobile, zâmbește oarecum Privind la el, cineva devine îmbucurător, își amintește că sunt multe lucruri bune în viață Apelați la portretele altor filozofi apropiați în timp - deloc În uscat Chipul moral al lui Locke îmbină expresia unui predicator anglican cu severitatea unui legiuitor materialist; Chipul lui Voltaire exprimă o ironie diabolică; în el semnul unei minți strălucitoare era cumva combinat cu trăsăturile unui urangutan; Kant, cu capul lui mic și fruntea uriașă, face o impresie dureroasă; în fața lui, care amintește de Robespierre, e ceva dureros; vorbește despre muncă neîncetată, grea, consumând tot corpul; vezi că creierul i-a supt fața ca să fie suficient pentru enorma trudă a gândirii; Leibniz, cu un chip regal maiestuos, ca Goethe, spune cu toate trăsăturile sale: procul estote! Și Hume îl cheamă Acesta nu este doar un om de gândire, ci un om de viață Și așa a fost; a știut să îmbine, cu înaltă moralitate și înaltă inteligență, calități care îi legau pe toți oamenii care i se apropiau Era sufletul unui mic grup de prieteni; printre ei era marele Adam Smith, iar odată J -J Rousseau, care a fugit dintr-o părtășie veselă, mânat de melancolia lui iritabilă Hume a rămas fidel cu sine până la capăt; a făcut un ospăț înainte de moarte și s-a despărțit vesel de viață, strângându-și mâinile prietenoase cu mâna pe moarte, zâmbind oaspeților lor de despărțire A fost un întreg! Nici Locke, nici Condillac nu și-au putut potrivi realismul cu cerințele științifice Hume a înțeles la prima vedere că din acest punct de vedere toate cerințele metafizice, toată dogmatica ar fi absurde și a afirmat acest lucru direct și fără ezitare Am văzut mai sus că a infirmat posibilitatea de a determina fiabilitatea cunoașterii prin critica minții; el consideră certitudinea ca pe un instinct care nu este supus unei inferențe reale, o prejudecată Aducem la conștient nu obiectele în sine, ci imaginile lor; considerăm aceste imagini ca fiind acțiuni ale obiectelor externe; nu există dovezi în acest sens, acceptăm o astfel de atitudine a impresiilor față de obiecte înainte de dezvoltarea discuției: aceasta merge înainte, aceasta este dată de instinct Sursa cunoașterii este experiența, impresiile; impresiile ne transmit imagini și, în același timp, convingere morală, credința că acestea corespund obiectelor de existență care le-au trezit în mintea noastră; este imposibil să deducem justificarea instinctului prin acțiunile minții; nu are fonduri pentru asta; de aici nu rezultă că instinctul a greșit, ci rezultă că mintea noastră este limitată Impresiile de simț, imaginile, adunarea în memorie, fiind repetate și combinate de ea în diverse moduri, constituie ceea ce numim idei; toate ideile, tot ceea ce se poate concepe trebuie simțit Omitând cutare sau cutare latură a materialelor date de amprente, dacă tachinandu-le, abstragem ceea ce au in comun, le luam corelatii si prin acest mijloc de ecuatii ajungem la concepte generale; cu această generalizare, este de la sine înțeles că impresiile își pierd o parte din vivacitatea, puterea și semnificația lor individuală Crezând în instinctul său, păstrând în memorie serii de impresii, o persoană atribuie obiectelor diverse generalizări și consecințe ale comparațiilor sale, fără a avea nici cel mai mic drept să facă acest

lucru; experiența dă doar fenomene particulare, senzații și nimic general Văzând de mai multe ori un ulterior similar dintr-unul anterior similar, o persoană se obișnuiește să lege aceste idei și să se subordoneze una altora, numind prima cauză sau forță, iar cealaltă acțiune; nici experiența, nici speculațiile nu justifică o astfel de acceptare arbitrară Experiența dă ordinea succesivă a două fenomene diferite care se succed în timp, fără a dezvălui o relație diferită între ele; inferența cauzalității este în mod clar incompletă - lipsește un întreg termen B îl urmează constant lui A, deci A este cauza lui B; concluzia este nepotrivită, pentru că nu văd nicio relație între doi A și B diferiți, cu excepția poveștii că a apărut mai întâi L, apoi B, iar asta s-a întâmplat de mai multe ori; luând A pentru cauză, B pentru efect, pierdem ultima ocazie de a le compara, pentru că poți compara același nume, identic într-un fel, iar efectul și cauza sunt concepte atât de eterogene încât comparația nu are loc aici Faptul este că cauzalitatea nu se bazează deloc pe inferență sau pe experiență directă, ci pe obișnuință; o persoană se obișnuiește să se aștepte la astfel de acțiuni din astfel de motive; dacă această inevitabilitate ar fi rezonabilă, atunci mintea ar trebui să aștepte aceeași acțiune prima dată; dar nu s-a așteptat la el, ci a așteptat a doua oară, pentru că a început să se obișnuiască Ceea ce se spune aici despre cauzalitate se aplică foarte ușor la conceptele de necesitate și esență Experiența nu dă corelații necesare nicăieri și în nimic, ci dă coexistența totală și modernă a mai multor diferențe Cuvântul "esență" este numele colectiv al multor idei simple combinate într-una singură; nu avem idee despre esență, cu excepția a ceea ce se obține din legătura dintre diverse fenomene și proprietăți pe care le-am înțeles; ideile, aparent, prin conexiune prin asemănare, totalitatea, simultaneitatea, cauzalitatea devin mai puternice, generale; dar dacă te uiți cu atenție, atunci toate aceste generalizări duc la repetarea aceluiași lucru în imagini diferite (acțiune - o cauză revelată; un motiv închis - o acțiune nedescoperită) De exemplu, eul uman, adică conceptul de sine, reprezintă Biblioteca "Runivers" este ca esența tuturor fenomenelor care alcătuiesc viața unei persoane; conceptul de sine se bazează și pe nimic real Conceptul de eu este recunoașterea unui sine continuu neîncetat și, prin urmare, impresia pe care o produce trebuie să fie neîntreruptă; dar nu există o astfel de impresie: egoismul nostru constă dintr-un agregat de multe impresii succesive; atașăm acestei totalități o legătură fictivă numită sine Această idee decurge din conceptul de continuitate a unui obiect, pe de o parte, și din conceptul de succesiune de obiecte diferite, unul după altul într-o relație; cu cât observăm mai mult natura unei succesiuni treptate, cu atât le putem distinge mai puțin unele de altele, iar pentru a ascunde contradicția bazată pe reținerea continuității și succesiunii, o persoană inventează substanța sau eul eului său ca necunoscut ceva care păstrează identitatea cu sine în schimbare Consommatum est! Lucrarea materialismului ca moment logic a fost realizată; teoretic era imposibil să mergi mai departe Universul s-a dezintegrat într-un abis de anumite fenomene, egoul nostru într-un abis de anumite senzații; dacă se dezvăluie o legătură între fenomene și între senzații, atunci această legătură, în primul rând, este accidentală și, în al doilea rând, lipsește plenitudinea și vitalitatea a ceea ce leagă; în cele din urmă, tautologic repetă același lucru în altă limbă Această legătură nu are certitudine nici logică, nici empirică; criteriul ei este instinctul și obiceiul Mintea respinge instinctul, dar dovezi pentru el; instinctul respinge practic mintea, deși, la rândul ei, nu are

dovezi pentru nimic Au vrut să ajungă la adevăr numai prin certitudinea senzuală; Hume a condus la adevărul certitudinii sensibile, care s-a oprit la reflecție, și ce s-a întâmplat? Realitatea rațiunii, gândirea, esența, cauzalitatea, conștiința sinelui propriu au dispărut; Hume a demonstrat că aceasta este singura modalitate de a ajunge la aceste consecințe Dar este posibil să se apuce măcar, ca ultimă ancoră a mântuirii, pentru instinct, pentru credința într-o impresie? În nici o împrejurare Credința în realitatea impresiilor este o chestiune de imaginație și se deosebește de alte ficțiuni doar prin simțul său involuntar de certitudine, bazat pe o mai mare viuitate a impresiilor, care provin mai mult din obiecte reale decât din cele fictive Această credință, adaugă Hume, aparține la fel de mult fiarelor, cât și omului; nu este supus nici unei justificări de către minte! Ce a făcut Descartes în domeniul gândirii pure cu metoda sa, a făcut practic în domeniul științei raționale Biblioteca "Runivers" Hume El a degajat intrarea în știință de la tot ce a dat, mergând înainte; a obligat materialismul să mărturisească imposibilitatea gândirii reale din punctul ei de vedere unilateral Goliciunea la care a condus Hume trebuie să fi zdruncinat foarte mult conștiința umană și era imposibil să ieșim din el fie prin metoda idealismului de atunci, fie prin timidul materialism lockean Era nevoie de o altă soluție: vocea lui Hume l-a chemat pe Kant Dar înainte să ne ocupăm de el și de predecesorii săi din partea idealismului, să aruncăm o privire la ce făcea școala baconiană de cealaltă parte a Pas de Calais Realismul a venit clar în Franța din Anglia; chiar și tonul ironic, ținuta literară ușoară a gândirii, teoria utilității egoiste și obiceiul prost de blasfemie, toate au venit din Anglia Ce au făcut francezii? De ce cuvintele "realism" și "materialism" sunt inseparabile de numele scriitorilor francezi din secolul al XVIII-lea în memoria noastră? Dacă reluați cadrul logic, gândirea teoretică în generalitatea sa, veți vedea că francezii nu au făcut aproape nimic și, de fapt, nu au putut face nimic: din punctul de vedere al realismului și al empirismului, există o singură metodă - Bacon a expus-o; în materialism nu există unde să meargă mai departe decât Hobbes - cu excepția să ne repezi în scepticism, dar și aici totul a fost epuizat de Hume Între timp, francezii au făcut cu adevărat multe și nu fără motiv au rămas reprezentanți ai științei secolului al XVIII-lea în istorie Am avut deja ocazia să remarcăm de mai multe ori că schema logică abstractă este cel mai puțin capabilă să înțeleagă filosofia empirismului, nu științifică în formă, ci bogată în conținut Aici este evident; dacă te uiți nu la câteva gânduri teoretice slabe din care au pornit deopotrivă englezii și francezii, ci la dezvoltarea pe care aceste gânduri au primit-o de la englezi și francezi, atunci vei vedea că Franța a realizat incomparabil mai mult decât Anglia Britanicii au doar onoarea inițiativei Enciclopediștii din domeniul științei au făcut exact ce a făcut clubul breton din timpul revoluției din teoria engleză a monarhiei constituționale: au dedus consecințe care fie nu le-au venit în minte englezilor, fie de la care s-au îndepărtat Acest lucru este în întregime în concordanță cu caracterul național al celor două mari popoare Fiecare întrebare generală este făcută locală, națională de către englezi; fiecare întrebare locală, privată devine universală în rândul francezilor Orice schimbare vrea englezul, el vrea să păstreze trecutul, în timp ce Biblioteca "Runivers" în timp ce francezul cere direct și deschis noul; ponderea sufletului unui englez în trecut: este un om în primul rând istoric, este obișnuit din copilărie să venereze trecutul patriei sale, să-i respecte legile, obiceiurile, credințele;

și acest lucru este foarte de înțeles: trecutul Angliei este demn de respect; s-a dezvoltat atât de maiestuos și armonios, a devenit atât de mândru gardienii demnității umane chiar și în vremuri de sumbră lipsă de drepturi, încât este imposibil ca un britanic să se smulgă din amintirile sale sfinte; această evlavie faţă de trecut îi pune căpăstru Englezului i se pare nedelicat să treacă anumite limite, să atingă anumite întrebări, iar el, un respect strict al decenței până la pedanterie, se supune legilor lor condiționale Bacon, Locke, moraliștii, economiștii politici ai Angliei, Parlamentul, care l-a trimis pe Carol I la eșafod, Stafford, care dorea să răstoarne puterea Parlamentului - toți se străduiesc mai ales să se arate conservatori; Întotdeauna există ceva limitat în gândul insularului; este cert, pozitiv, ferm, dar în același timp se văd ţărmurile, se văd limitele Englezul rupe firul gândului său în locul în care acesta se abate de la ordinea existentă, iar firul rupt se slăbește pe toată lungimea sa * Respectul pentru trecut, care l-a înfrânat pe englez, nu a fost printre francezi Ludovic al XIV-lea a respectat trecutul la fel de puțin ca Mirabeau; a aruncat deschis mănușa tradiției Francezii și-au învățat istoria în secolul nostru - în trecut și-au făcut istoria; dar nu știau că ei continuă; nu cunoşteau decât istoria Romei şi a Greciei, transcrisă în maniere franceze, înroşite, forţate La momentul despre care vorbim, francezii au vrut să îndepărteze totul din rațiune: atât viața civilă, cât și morala, au vrut să se bazeze pe o singură conștiință teoretică și au neglijat testamentul trecutului, pentru că nu era de acord cu a priori-ul lor, pentru că a interferat cu ceea ce - ceva direct, gata făcut din viața lor abstractă, speculativă, conștientă * Numai Shakespeare și Hobbes nu se vor încadra aici; Contemplarea poetică a vieții a lui Shakespeare, profunzimea înțelegerii ei este cu adevărat nelimitată Hobbes a fost extrem de îndrăzneț și de consecvent, dar se poate spune despre el ceea ce Mirabeau a spus despre Barnave: "Ochii tăi sunt reci, nu ai ungere" Byron, Hume al poeziei, aparține deja unei alte Anglie, uneia care, fără să tragă mult timp în aer, tocmai din anul în care s-a născut Byron ( ), a privit revoluția cu o atenție convulsivă și, ca Garrick, a zâmbit cu o parte a feței și strigă cu cealaltă, - acelei Anglie care, trimițând Belerofonul, a strigat: "Am câștigat!" - și ea însăși a roșit de la o astfel de victorie Biblioteca "Runivers" construcție solidă, iar francezii nu numai că nu-și cunoșteau trecutul, dar i-au fost dușmani Cu o asemenea absență a oricărui căpăstru, cu un caracter plin de energie, cu gândire rapidă, cu activitate neîncetată a minții, cu darul unei expuneri strălucitoare, fascinante, e de la sine înțeles că ar fi trebuit să-i lase pe englezi mult în urmă Mișcarea speculativă, puternic stârnită de Descartes și adepții săi, s-a stins Dezvoltatorii lui Descartes nu erau în natura francezilor; au citit mai ușor și i-au înțeles pe Rabelais și Montaigne mai bine decât pe Malebranche Voltaire însuși îi reproșează lui Leibniz că este prea profund Cu un astfel de strat de minte, nimic nu poate fi mai natural și mai oportun decât răspândirea filozofiei engleze în Franța la începutul secolului al XVIII-lea Dezvoltarea și simplificarea lui Bacon și Locke, dezvoltarea și simplificarea celei mai populare filozofii moraliste a englezilor, a fost făcută în Franța de mâini măiestrie; Niciodată nu a fost adusă o cantitate atât de mare de informații generale într-o formă mai accesibilă publicului; nicio doctrină filozofică nu avea o gamă atât de largă de aplicabilitate, o influență practică atât de puternică; munca englezilor a fost complet eclipsată de expunerea francezilor Franța a profitat de tot ce s-a semănat în Anglia: Anglia a avut Bacon, Newton -

Franța a spus lumii întregi gândurile lor; Anglia a sugerat materialismul timid al lui Locke - în Franța s-a dezvoltat în îndrăzneala lui Olba și a camarazilor săi; Anglia timp de un secol a trăit o viață juridică înaltă - francezul a scris "De l'esprit des loix"; Anglia a trăit de secole în conștiința mândră că nu există o formă de stat mai completă decât a ei, în timp ce Franța a avut doar doi ani de la Constituante pentru a expune inconsecvențele acestei forme Când Elvetius și-a publicat celebra carte De l'esprit, o doamnă a remarcat: "C'est un homme qui a dit le secret de tout le monde " dintre toți gânditorii francezi ai secolului al XVIII-lea, spunând aceasta, ea nu a apreciat pe deplin că este incomparabil mai dificil să spui despre ceea ce alții tac decât să spui ceea ce alții nu s-au gândit Enciclopediștii au scos într-adevăr un secret comun și pentru aceasta au fost acuzați de imoralitate și, de fapt, nu erau mai imorali decât societatea pariziană de atunci - erau doar mai îndrăzneți decât ea Oamenii încep apoi să aibă secrete când viața lor morală se destramă; le este frică să-l vadă Biblioteca "Runivers" dezintegrare și cu o mână convulsivă prindeți formele, pierzându-și esența; își acoperă rănile cu cârpe uzate, de parcă rănile s-ar vindeca de a nu fi văzute În astfel de epoci, oamenii se ridică cel mai furioși și cel mai zelos pentru dezvăluirea misterelor vieții morale și trebuie să aveți un mare curaj să vorbiți cu voce tare lucruri care sunt cunoscute în liniște de toată lumea - Socrate a fost executat pentru o asemenea obrăznicie Publicitatea și generalizarea sunt cei mai mari dușmani ai imoralității; viciul stă în întuneric, desfrânarea se teme de lumină: pentru ea, întunericul este necesar nu numai pentru secret, ci pentru a întări răpirile necurate, însetate de rodul interzis; viciul adus în ființă se pierde; devine jenat la ușile deschise și fie dispare, fie se purifică; aceeași publicitate justifică multe lucruri care erau considerate vicioase după concepte confuze, după tradiții distorsionate și extinde cu bucurie cercul, să spunem cu îndrăzneală, al pasiunilor înseși, când acestea nu contrazic vocația unei ființe morale Filosofii secolului al XVIII-lea au scos la iveală duplicitatea și ipocrizia lumii contemporane; au subliniat minciunile în viață, contradicția moralității oficiale cu comportamentul privat Societatea vorbea despre morală strictă, detesta tot ceea ce era senzual - și se complacea la cea mai necurată desfrânare; filozofii au spus public că simțurile au drepturile lor, dar că senzualul singur nu poate satisface omul dezvoltat, că și cele mai înalte interese ale vieții au drepturile lor Egoismul a atins punctul de ultraj în societate și s-a ascuns sub masca tăgăduirii de sine, disprețului pentru bogăție; filozofii au dovedit că egoismul este unul dintre elementele necesare ale tuturor vieții, conștientului și, justificându-l, au relevat că egoismul uman nu este doar un sentiment de iubire personală față de sine, ci, mai mult, un sentiment de iubire față de rasă, față de umanitate , pentru vecinul cuiva * Denunţarea misterului universal şi negarea vechii morale au mers rapid Sub Ludovic al XIV-lea Fenelon, Telemachus a fost considerat o carte groaznică; regentul a emis-o pe cheltuiala sa La începutul carierei, Voltaire lovește cu îndrăzneală; Douăzeci de ani mai târziu, Grimm scrie: "Patriarhul nostru a rămas în urmă și se agață cu încăpățânare de convingerile sale din copilărie" Voltaire și Rousseau sunt aproape contemporani și ce distanță îi desparte! Voltaire încă se luptă cu ignoranța pentru civilizație - Rousseau deja stigmatizează chiar acest lucru * Trebuie să vedem cât de viu sau fascinant este făcută această trecere de la egoism la iubire de către cel mai profund dintre toți enciclopediștii, Diderot, dacă nu mă înșel, în Essai sur le

mérite et la vertu, Biblioteca "Runivers" civilizatie artificiala Voltaire este un nobil al bătrâneții, deschizând ușile de la sala parfumată rococo către noul secol; este în galoane, este curtean, a fost cândva la o ieșire mare, iar când a trecut Ludovic al XV-lea, maestrul de ceremonii l-a numit pe nume François-Marie-Arouette; de cealaltă parte a ușii stă plebeul Rousseau și nu mai e nimic în el du bon vieux temps E Glumele caustice ale lui Voltaire amintesc de ducele de Saint-Simon și ducele de Richelieu; Duhul lui Rousseau nu seamănă cu nimic, ci prezice duhul Comitetului de bunăstare publică opiniei publice și, pentru decență, să-l împingă puțin pe autor; Cincizeci de ani mai târziu, Système de la nature de Olbach et Spiə a fost publicat la Londra și nu numai că nu a surprins pe nimeni, dar opinia publică a râs de persecuția unor astfel de cărți Cu toate acestea, nu mai era unde să meargă Această carte este concluzia materialismului francez, acesta este "J'ai dit tout" al lui Laplace! Í După această carte s-a putut face aplicații private, s-a putut comenta Système de la nature - par le Culte de la Raison , dar este imposibil să mergem mai departe în îndrăzneala negării Din punct de vedere limitat al activității raționale, cu o minte neînfricată și consecventă, era absolut necesar să ajungi la Hume sau Olbach, Grimm, Diderot, adică scepticismul, care te lasă într-o noapte întunecată pe marginea prăpastiei, sau materialismul, care nu înțelege decât materia și corpul și tocmai din această cauză el nu înțelege nici substanța, nici corpul în sensul lor actual Atinse aceste limite, gândirea umană a început să caute alte căi, dar nu englezii, nu francezii au fost cei care le-au găsit și le-au curățat, ci germanii, care s-au pregătit pentru isprava științei după două secole de inactivitate, germanii, care s-au concentrat în gândire, au părăsit viața, pentru că viața este pentru ei în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea era insuportabilă * - germanii, care păstrau cu sfințenie cărțile lui Spinoza și cărțile lui Leibniz și erau obișnuiți cu un stres mental teribil de către Wolfianism Enciclopediștii erau unilaterali până la absurd, dar nu erau atât de superficiali pe cât credeau germanii despre ei, judecând după limbajul lor comun În basme se povestește despre un fel de alergător, care, ca să nu fie prea * Vă sfătuiesc să citiți, de exemplu, "Istoria secolului al XVIII-lea" a lui Schlosser Biblioteca "Runivers" alergați repede, legați-i miezuri de picioare; obișnuit să meargă cu ghiulele, presupun că mergea foarte stângaci fără ele Germanii sunt obișnuiți să citească în sudoarea sprâncenelor tratate filozofice grele Când dau peste o carte care nu le crapă frunțile, ei cred (sau, mai corect, credeau acum douăzeci de ani) că este vulgaritate Dacă aveți vreo amintire despre dezvoltarea științei pe care am descris-o în scrisorile noastre, atunci necesitatea istorică a lui Descartes și Bacon vă este clară; Ați văzut că dualismul medieval, trecând din viața de zi cu zi în sfera teoretică și transferându-și dubla comanda în ea, a luat două căi - calea idealismului și calea realismului De îndată ce recunoașteți necesitatea lui Descartes și Bacon, sau, mai bine, a învățăturilor lor, va trebui să așteptați ca ambele direcții să se dezvolte la extrem, la absurd, dacă doriți Extremitatea realismului a fost exprimată de Enciclopediști; ei la fel de adevărat, la fel de adevărat, la fel de pe deplin reprezintă partea lor a spiritului uman, așa cum o fac idealiștii pe a lor și, la fel ca ei, sunt condiționate de timp, după care amândoi trebuie să-și piardă pretențiile exclusive și să se unească într-unul înțelegerea armonioasă a adevărului Pentru această împăcare, repetăm, Schelling și toți adepții săi s-au străduit; Hegel a ridicat fundații extinse pentru el - restul va fi finalizat în timp

Limbajul celor două vederi opuse este încă prea diferit; lipsa de respect reciproc, lipsa de imparțialitate Desigur, naturile puternice se ridică deasupra opiniilor personale sau ale partidului lor Hegel, de exemplu, a început în istoria sa să vorbească despre viziunea baconiană și școala ei de sus; dar încetul cu încetul, răsfoind lucrările figurilor celebre ale vremii, obișnuindu-se cu ele, se înflăcărează, purtat de gânditorii practici până în punctul în care vocea îi tremură de o animație profundă, vorbirea devine entuziastă, un fel de tremurător îi aleargă prin piept, iar acești oameni de gândire limitată încep să-i pară aproape ca niște cavaleri ai crucii, urmând cu inspirație stindardul desfășurat al rațiunii! Iar Hegel, cu un zâmbet amar, se întoarce apoi către idealismul său natal și spune: , dovezi" * S Sokolovo, septembrie • Geschichte der Philosophie T IH, p b LECTURI PUBLICE de domnul PROFESOR RULIER Ignoranța naturii este cea mai mare ingratitudine Pliniu Sf Una dintre nevoile principale ale timpului nostru este generalizarea informațiilor adevărate și practice despre știința naturii Sunt mulți dintre ei în știință - sunt puțini în societate; este necesar să-i împingem în fluxul conștiinței sociale, este necesar să le facem accesibile, este necesar să le oferim o formă vie, așa cum natura este vie, este necesar să le oferim un limbaj franc, simplu, ca ea limbaj propriu, cu care desfășoară bogăția infinită a esenței sale într-o simplitate maiestuoasă și armonioasă Ni se pare aproape imposibil fără știința naturii să aducem la lumină o dezvoltare mentală reală și puternică; nici o ramură a cunoașterii nu obișnuiește atât de mult mintea la un pas ferm, pozitiv, la smerenia în fața adevărului, la munca conștiincioasă și, ceea ce este și mai important, la acceptarea conștiincioasă a consecințelor pe măsură ce vin, ca studiul naturii; ar trebui să începem educația cu ei pentru a curăța mintea adolescentului de prejudecăți, să o lăsăm să se maturizeze pe această hrană sănătoasă și apoi să deschidem pentru ea, întărită și înarmată, lumea umană, lumea istoriei, din care ușile se deschid direct în activitate , în propria participare la problemele contemporane Această idee, desigur, nu este nouă Rabelais, care a înțeles foarte clar răul teribil al scolasticii asupra dezvoltării minții, a făcut din științele naturii baza educației lui Gargantua; Bacon a vrut să le pună la baza educației întregii omeniri: Instaurado magna se bazează pe întoarcerea minții la natură, la observație; Cu o preferință exclusivă pentru știința naturii, Bacon a căutat să restabilească funcționarea normală a gândirii înfundate cu metafizica medievală - nu a văzut alte mijloace de curățare a minții moderne de imagini false și prejudecăți stratificate de-a lungul secolelor, ca acordând atenție naturii cu ea ei legi imuabile, cu răzvrătirea ei față de metodele școlare și cu disponibilitatea ei de a se deschide gândirii logice Lumea științifică, mai ales în Anglia și Franța, a înțeles provocarea lordului Verulam și de la el începe o serie neîntreruptă de mari figuri care au dezvoltat în toate direcţiile un vast domeniu al ştiinţelor naturii Dar roadele acestui studiu, rezultatele unor munci lungi și mari, nu au depășit zidurile academice, nu au adus acel beneficiu ortopedic înțelegerii nebunești, la care ne-am putea aștepta * Educația moșiilor educate din întreaga Europă a luat puțin din științele naturii; a rămas ca înainte sub influența unui fel de pregătire retorico-filologică (în sensul strict al cuvântului); a rămas educația memoriei mai degrabă decât a rațiunii, educația cuvintelor și nu a conceptelor, educația stilului și nu a gândirii, educația autorităților și nu a activității de sine; retorica și formalismul încă

îndepărtează natura O astfel de dezvoltare duce aproape întotdeauna la o aroganță a minții, la un dispreț pentru tot ce este firesc, sănătos și la o preferință pentru tot ce este febril, încordat; gândurile, judecățile sunt încă insuflate, ca variola, într-o perioadă de subdezvoltare spirituală; recâștigându-și cunoștința, o persoană găsește o urmă de rană pe braț, găsește suma adevărurilor gata făcute și, pornind cu ele într-o călătorie, le acceptă cu bunăvoință pe amândouă ca pe un eveniment, un lucru terminat Împotriva acestui fals și dăunător în educația sa unilaterală, nu există nici un remediu mai puternic decât răspândirea generală a științei naturii din punctul de vedere în care s-a dezvoltat acum; dar, din nefericire, marile adevăruri, marile descoperiri, care se succed rapid în științele naturii, nu trec în fluxul general al adevărurilor circulante și, dacă partea lor primește publicitate, atunci într-o formă atât de săracă și atât de neregulată încât oamenii și aceste adevăruri elaborate pentru ei sunt acceptate de aceleași evenimente presate în memorie, ca tot restul moștenirii școlare Francezii au făcut mai mult decât oricine pentru a populariza științele naturii, dar eforturile lor au fost în mod constant zdrobite de o crustă groasă de prejudecăți; nu a avut un succes total, printre altele, pentru că majoritatea experimentelor în prezentare populară sunt pline de concesii, retorică, fraze și limbaj prost Prejudecățile cu care am crescut, modul de exprimare, modul de înțelegere, chiar cuvintele ne dau idei nu numai inexacte, ci direct contrare cazului Imaginația noastră este atât de coruptă și atât de saturată de metafizică, încât am pierdut ocazia de a exprima simplu și simplu evenimentele lumii fizice, fără a introduce idei false prin însăși expresia și complet inconștient, luând metafora pentru însuși lucrul, * Este de la sine înțeles că aici nu se pune problema aplicațiilor tehnice Biblioteca "Runivers" separând prin cuvinte ceea ce este legat de realitate Știința însăși a adoptat acest limbaj fals, motiv pentru care tot ceea ce spune este atât de dificil și confuz Dar acest limbaj nu este atât de dăunător pentru știință, tot răul merge pentru societate; omul de știință ia glosologia drept un semn sub care, ca un matematician sub o literă condiționată, comprimă o serie întreagă de fenomene și întrebări; societatea are o încredere oarbă în cuvânt - și aceasta este dovada unei minunate încrederi în vorbire, astfel încât o persoană, chiar și atunci când cuvântul este folosit greșit, este plină de credință în el - și plină de credință în știință, luând ceea ce spune nu ca o aluzie legată de limbă, ci ca o expresie care epuizează complet evenimentul De exemplu, să ne amintim că știința ia orice ordine de fenomene fizice a căror cauză este necunoscută ca o manifestare a unei forțe speciale și, conform dialecticii scolastice, o personifică până la o asemenea originalitate încât se dezintegrează complet cu materia (așa este metabolica la modă) forță, catalitic) Un matematician ar pune cu conștiință x aici și toată lumea ar ști că acesta este ceea ce se caută, iar o nouă forță face să bănuiască că a fost găsită, iar pentru a încurca complet conceptele, la aceste expresii false se adaugă maxime false, repetate din secol în secol fără analiză, fără critici și care reprezintă toate obiectele sub o iluminare complet greșită Permiteți-mi să folosesc un exemplu pentru claritate Linné, un om mare în sensul deplin al cuvântului, dar, ca toți oamenii mari și mici, sub influența vârstei sale, a făcut două greșeli opuse, dus de două prejudecăți scolastice El a definit omul ca pe o specie din genul maimuțelor și a pus lângă el un liliac: acesta din urmă este o greșeală zoognostică de neiertat , prima este o eroare logică și mai de neiertat Linné, după cum vom vedea acum, nici măcar nu

s-a gândit să umilească omul prin a fi înrudit cu o maimuță; el, sub influența scolasticii, a despărțit o persoană de corpul său în așa măsură încât i s-a părut posibil să se ocupe fără milă de forma și înfățișarea unei persoane; punând un om la egalitate cu liliecii în trup, Linné exclamă: "Cât de disprețuitor ar fi un om dacă nu ar deveni mai presus de tot ce este uman!" Acesta nu mai este Epictet "Eu sunt om și nimic omenesc " este străin pentru mine" Această frază a lui Linné, ca toate frazele în general, când sunt doar fraze, ar putea fi ușor uitată, mișcată de marile sale merite, dar, din păcate, este complet în concordanță cu viziunea scolastico-romantică: este și obscura, și de neînțeles , și spiritual, și tocmai de aceea se repetă din generație în generație, și nu mai departe decât în ultimul an Biblioteca "Runivers" unul dintre faimoșii profesori francezi - Flurand - a fost încântat de pateticele patetice ale lui Linnaeus și a spus că această frază este suficientă pentru a-l recunoaște pe Linnaeus drept cel mai mare geniu Admitem sincer că am văzut în această frază doar remuşcări şi dorinţă de a repara vinovăţia materialismului crud cu spiritualism crud; dar două erori opuse, lăsate neîmpacate, sunt departe de a constitui adevăr Fără îndoială, o persoană trebuie să renunțe la tot ce este uman, dacă umanul nu înseamnă nimic altceva, ca trăsătură distinctivă a unei maimuțe fără coadă, cu două mâini, numită homo; dar cine i-a dat lui Linné dreptul de a face din om un animal doar pentru că are tot ce are un animal? De ce el, după ce a numit-o sapiens, nu a separat-o în numele a ceea ce animalul nu are, ci are omul? Și ce logică copilărească! Dacă un om, pentru a fi ceea ce poate fi, trebuie să lase totul uman, ce este uman în această ființă lăsată în urmă? Aceasta este fie o greșeală, fie o imposibilitate: ce trebuie să rămână, probabil, nu uman, ci animal și cum să te ridici deasupra ta? E ca și cum te-ai ridica pentru a fi mai înalt Maxima lui Linné a fost luată de noi întâmplător din o mie de altele asemănătoare și mai rele; toate și-au făcut loc într-o prezentare științifică și sunt repetate parcă din datorie sau din curtoazie, împiedicând înțelegerea clară și directă a fantasmagoriei istorice Totalitatea acestor judecăți și prejudecăți constituie o întreagă teorie a unei înțelegeri absurde a naturii și a fenomenelor ei Experimentele obișnuite de popularizare, în loc să expună absurditatea acestor concepte la fiecare pas, le sunt falsificate în același mod în care bonele needucate le vorbesc copiilor un limbaj stricat Dar sfârşitul tuturor acestor lucruri se apropie: nu degeaba A Humboldt, ca odinioară Pliniu, publică un cuprins pentru volumul terminat numit "Cosmos" Dacă, chiar și de la distanță, ne uităm mai atent la ceea ce se face acum în științele naturii, vom fi uimiți de inspirația unui spirit nou, distinct, chibzuit, atât de departe de materialismul absurd, cât și de spiritismul visător Povestea accesibilă publicului a unei noi perspective asupra vieții, asupra naturii este extrem de importantă: de aceea avem dorința de a vorbi despre lecturile publice ale domnului Roulier, la care ne întoarcem acum Roulier a ales ca subiect al lecturilor sale publice modul de viață și manierele animalelor, adică, așa cum a spus el însuși, psihologia animalelor Zoologia în cea mai înaltă dezvoltare Biblioteca "Runivers" trebuie să treacă neapărat în psihologie Caracterul principal, distinctiv, esențial al regnului animal constă în dezvoltarea abilităților mentale, a conștiinței și a arbitrarului Este necesar să vorbim despre înaltul amuzament al poveștii manifestărilor succesive și variate ale începutului interior al vieții, de la instinctul brut, necesar, de la dorința întunecată de a găsi hrană și sentimentul involuntar de autoconservare până la cel mai de jos? grad de rațiune, la luarea în

considerare a mijloacelor cu un scop, la o anumită conștiință și plăcere de sine? În această poveste, cele mai interesante întrebări, observații, investigații, cele mai profunde adevăruri ale științelor naturii și chiar ale filosofiei sunt înghesuite și adresate de pretutindeni Alegerea unui astfel de subiect mărturisește o înțelegere vie a științei și un mare curaj: aici este deseori necesar să pavatăm un nou drum; psihologia animalelor a atras atenția oamenilor de știință naturală incomparabil mai puțin decât forma lor Psihologia animalelor ar trebui să completeze și să încununeze anatomia și fiziologia comparată; trebuie să reprezinte fenomenologia pre-umană a conștiinței în desfășurare; sfârşitul ei este la începutul psihologiei umane, în care curge ca sângele venos în plămâni, pentru a se spiritualiza şi a deveni sânge roşu care curge în arterele istoriei Progresul unui animal este progresul corpului său, istoria sa este dezvoltarea plastică a organelor de la polip la maimuță; progresul omului este progresul conținutului gândirii, și nu al corpului: corpul nu poate merge mai departe Dar o prezentare științifică a psihologiei animalelor este cu greu posibilă în starea actuală a științei naturale; cu atât mai mult ar trebui să fie respectată orice încercare, mai ales dacă este la fel de bine executată ca lecturile domnului Roulier Zoologia s-a preocupat în principal de sistemul, forma, aspectul, semnele, distribuția animalelor; clasificarea este importantă, dar nu principalul Un exemplu seducător al succesului teribil al clasificării botanice linneene a dus zoologia și a oprit, după excelenta remarcă a lui Cuvier*, progresul ei îndreptându-și toată atenția, toate eforturile, spre descrierea caracterelor și asupra sistemelor artificiale Buffon s-a răzvrătit împotriva acestei tendințe moarte și pur formale Buffon avea un avantaj imens față de majoritatea naturaliștilor săi contemporani - nu cunoștea deloc științele naturii Devenit șeful Jardin des Plantes, la început s-a îndrăgostit pasional de natură, apoi a început să o studieze * G Cuvier "A lui, des Se Nat , T I, pag Biblioteca "Runivers" în felul său, introducând o gândire profundă în studiul faptelor - un gând viu și complet independent de prejudecățile școlare, care încurcă gândirea și împiedică în mod obișnuit succesul Buffon se temea excesiv de clasificare și sistematică; subiectul studiului său au fost animalele cu toată plinătatea manifestărilor vieții, cu anatomia și modul lor de viață, cu înfățișarea și pasiunile lor; pentru un astfel de studiu al animalelor, nu a fost suficient să mergi la un muzeu, să compari forme, să privești aceleași urme de viață, să le observi diferențele și asemănările; trebuia să mergi la menajerie, la grajd, la curtea păsărilor, trebuia să mergi la pădure, la câmp, să devii pescar - pe scurt, trebuia să faci ce a făcut Audubon pentru ornitologia americană Buffon nu a avut nicio ocazie să-și aducă studiile despre natură într-o formă științifică: materialul era insuficient, iar depozitul geniului său nu era deloc metodologic; De aceea, poate, după el, știința nu i-a urmat calea, deși a urmat și calea indicată de el Buffon l-a îndemnat pe Dobanton la anatomia animalelor - iar anatomia comparată a absorbit toată atenția Nu trecuseră zece ani de la moartea lui Buffon, când zoologia și-a luat rămas bun de la el și de la Linnaeus Un tânăr naturalist necunoscut a atacat sistemul linnean pe de floreale din anul III al Republicii la ședința institutului ; ceva puternic, ferm, deliberat și ascuțit a sunat în cuvintele tânărului; Ideea a patru tipuri * ale regnului animal și a bazei împărțirii nu pe o singură ordine de semne, ci pe luarea în considerare cumulativă a tuturor sistemelor și a tuturor organelor i-a lovit pe cei care au ascultat Acest om a fost destinat să avanseze considerabil zoologia El a cerut

anatomie, compararea părților, dezvăluirea corespondenței lor; lucrările sale au fost numeroase, perspicacitatea sa incredibilă l-a ajutat, fiecare remarcă a lui a fost un gând nou, fiecare comparație a două organe paralele a scos la iveală din ce în ce mai mult posibilitatea unei teorii generale a "analizei corecte", prin care este posibilă, potrivit condiții ferm definite ale ființei (cum numește Cuvier cauze finale), să ajungă la forme, la supunerile lor** Prima experiență strălucitoare în implementarea practică a acestor principii l-a condus pe Cuvier de la posibilitatea de a restaura un animal întreg dintr-un os până la restaurarea efectivă a lumii fosile; învierea animalelor antediluviane a fost punctul culminant al triumfului anatomiei comparate Visele camperului încep * Vertebrate, moluște, articulare și stelate ♦♦ Regne animal introducere Biblioteca "Runivers" devenit realitate, anatomia comparată a devenit o știință, spune Cuvier în "Paleontografie" (p) "O ființă organică constituie un întreg sistem închis în sine, ale cărui părți cu siguranță corespund între ele și se ajută reciproc în atingerea unui scop comun; prin urmare, este clar că fiecare parte, luată separat, servește ca reprezentant al tuturor celorlalte părți Dacă organele digestive sunt aranjate astfel încât să fie desemnate să digere exclusiv carne proaspătă, atunci fălcile trebuie aranjate într-un mod special, iar ghearele lungi sunt necesare pentru a se agăța și a-și rupe prada, iar dinții ascuțiți și dezvoltarea musculară puternică a picioarele pentru alergare și sensibilitate la miros și vedere; chiar şi creierul unei fiare răpitoare trebuie dezvoltat în mod special, pentru că fiara este capabilă de viclenie etc * Ce privire largă şi ce triumf al călăuzirii baconiene! Cu toate acestea, direcția exclusiv anatomică a adus inconvenientele sale - geniul lui Cuvier le-a netezit, au fost expuse de mulți dintre adepții săi Anatomia ne învață să considerăm un flux grăbit, un proces rapid ca fiind oprit, ne învață să privim nu o ființă vie, ci trupul ei ca pe ceva suferind, ca rezultat finit, iar rezultatul final înseamnă, în limbajul vieții, mort: viața este activitate, activitate neîntreruptă, "un vârtej, circulație", așa cum a numit-o Cuvier Mai mult, studiul anatomic, adică descriptiv, al corpului unui animal nu este altceva decât un studiu mai dezvoltat al trăsăturilor exterioare: interiorul unui animal, cealaltă parte a aspectului său, nu este un joc de cuvinte Exteriorul animalului din față ** este interiorul revelat; dar toate părțile sale interne sunt exact aceleași manifestări ale a ceva și mai interior, iar acest principiu intern este viața însăși, activitatea însăși, pentru care părțile, din exterior și din interior, sunt în egală măsură organe ♦ Aristotel a făcut multă anatomie comparată - dar fragmentar, întregul nu a ieșit din lucrările sale Anticii au înțeles însă foarte bine corespondența formei cu conținutul din corp Xenofon în Απομνημονεύματα, voi eu, cap IV, spune: "Ce om ar putea face spiritul uman în trupul unui taur și ce ar face un taur dacă ar avea mâini" (r) ♦♦ Fizionomia exterioară a animalului (habitus) este atât de ascuțită încât dintr-o privire se poate recunoaște natura și gradul de dezvoltare a genului căruia îi aparține; amintiți-vă, de exemplu, de expresia unui tigru și a unei cămile - părțile interne nu au o caracterizare atât de clară dintr-un motiv foarte simplu: aspectul animalului este semnul său, natura caută să exprime cât mai clar posibil tot ceea ce este în spatele sufletului și tocmai de acele părți cu care obiectul este întors spre exteriorul lumii Biblioteca "Runiverse" Cert este că nici studiul unui aspect, nici studiul anatomiei nu oferă o cunoaștere completă a animalului Marele Goethe a fost primul care a introdus un

element de mișcare în anatomia comparată: a arătat posibilitatea de a urmări arhitectura unui organism în originea și dezvoltarea treptată a acestuia; legile revelate de el - privind transformarea unor părți din boabe în lobi de semințe, tulpină, muguri, frunze și asupra modificării ulterioare a frunzei în toate părțile florii - au condus direct la experiența dezvoltării genetice a părților a corpului animalului Goethe însuși a lucrat din greu la osteologie; ocupat de acest subiect, el, plimbându-se în Italia printr-un cimitir săpat și dând peste un craniu întins lângă vertebre, a fost lovit de o idee care a primit ulterior cetățenia deplină în osteologie - ideea că capul nu este altceva decât o dezvoltare specială a mai multor vertebre Dar până și punctul de vedere al lui Goethe a rămas o morfologie; discutând, ca să spunem așa, despre dezvoltarea geometrică a formelor, Goethe nu s-a gândit la conținut, la materialul care se dezvoltă și se schimbă continuu odată cu schimbarea formei Dacă limitele acestui articol ne-ar permite, ne-am opri înaintea altor două mari încercări care au lăsat o dâră lungă în urma lor: vorbim despre Geoffroy Saint-Hilaire și despre Oken Doctrina unui singur tip, embriologia și teratologia a primului, experiența unei clasificări profunde a celorlalte a adus zoologia mai aproape de ceea ce a aspirat - de trecerea de la morfologie la fiziologie - în această mare, chemând în sine toate ramurile separate ale științei corpurilor organice, căci pentru a le reduce la chimie, fizică și mecanică, sau, mai simplu, la fiziologia naturii nemetalice "Va obține un palmier în științe naturale", spune Baer, "oricine reduce toate fenomenele unui organism animal în curs de dezvoltare la forțele universale ale lumii Dar copacul din care va fi făcut leagănul acestui om nu a apărut încă Credem, dimpotrivă, că nu doar copacul a crescut, ci că leagănul a fost deja făcut Activitatea puternică este în plină desfășurare în toate sferele științelor naturii: pe de o parte, Dumas, Liebig, Raspaille**, pe de altă parte, Valentin, Wagner, Magendie au conferit științelor naturii un nou caracter, unele profunde * K E In à Entwicklungsgeschichte der Tiere, p XXII, *♦ Recent, într-un ziar din Sankt Petersburg, am fost surprinși să citim un abuz grosolan împotriva lui Raspail Nu se poate crede că a existat o persoană aici, totuși, nu chimie a fost cauza dezacordului: judecând după articol, este greu de bănuit pe scriitorul de cunoștințe de chimie Meritele lui Raspail în chimia organică, cercetarea microscopică și fiziologie sunt cunoscute de toți oamenii educați și sunt respectate chiar și de cei care nu sunt de acord cu ipotezele și teoriile sale Biblioteca "Runivers" tac, realist, distinct, punând corect întrebarea; fiecare revistă, fiecare pamflet mărturisește lucrarea clocotită; toate acestea sunt fragmentare, particulare, dar deja în sine sunt legate de unitatea de direcție, de unitatea spiritului care suflă în toate eforturile eficiente Dar dacă sarcina fiziologiei constă într-adevăr în a recunoaște în procesul organic cea mai înaltă dezvoltare a chimiei, iar în chimie cel mai scăzut grad de viață, dacă nu poate părăsi solul chimico-fizic, atunci cu ramurile sale superioare trece într-un cu totul alt lume: creierul ca organ al abilităților superioare, considerat în exercitarea activității cuiva, conduce direct la studiul relației dintre latura morală și cea fizică, și astfel la psihologie Aici pot apărea întrebări pe care nici fizica, nici chimia nu le pot stăpâni, care pot fi rezolvate doar prin gândirea filozofică Roulier, realizând pe deplin că este imposibil să se prezinte științific psihologia animalelor în starea actuală a științei naturii, a ales maniera unei povești Buffon; povestea sa despre instinct și rațiune, despre ascuțimea animalelor și obiceiurile lor era vie, nouă și bazată

pe bogatele informații ale domnului profesor, cunoscut pentru meritele sale importante în paleontologia moscovită, ; în cuvintele sale, în apărarea lui constantă a animalului, ne-am bucurat să vedem un fel de restabilire a demnității creaturilor jignite de mândria omului, chiar și în teorie Într-unul din următoarele articole vom cere permisiunea de a ne exprima opinia asupra teoriilor și punctelor de vedere ale domnului Roulier, acum ne vom limita la prezentarea unei dorințe care ne-a apărut de mai multe ori când am ascultat povestea fascinantă a omul de știință Totalitatea celor spuse scapă; ni se pare că aceasta provine din ordinea aleasă de domnul profesor Dacă, în loc să treacă succesiv de la o latură psihică a vieții animale la alta, domnul profesor ar desfășura activitatea psihică a regnului animal în ordinea genetică, în ordinea în care se dezvoltă de la clasele inferioare la mamifere, ar exista mai multă integritate , și de la sine istoria progresului psihic avea să prindă contur în mintea ascultătorilor în relația sa directă cu forma; mai mult, acest lucru i-ar oferi domnului profesor ocazia de a-și familiariza ascultătorii cu aceste forme, cu aceste instrumente ale vieții mintale, care, dezvoltându-se constant în toate direcțiile, se străduiesc în mii de căi spre un singur scop, menținând mereu corespondența corectă între gradul de dezvoltare a activității mentale, a organului și a mediului [DIN CORESPONDENȚĂ] H IL TO OGAREV iulie Moscova [ ] După examen, m-am îmbăiat și m-am odihnit câteva zile, adică am dormit, am mâncat și m-am îmbăiat; s-a îmbăiat, a dormit și a mâncat Dar activitatea sa dezvoltat imediat, iar prima sarcină pe care mi-am propus-o a fost să-l studiez pe Goethe Schiller este un pârâu furtunos, trosnet și zgomot se aud de departe, valurile năvălesc și, de îndată ce îți lași barca, este deja într-un vârtej; Goethe nu este așa, el este adânc ca marea, nu există un curent definit, iar undele sale elastice pline se ondula în liniște Ca a doua lecție, am desemnat ceva de tradus, de exemplu, "Histoire du droit" par Lerminier \ Ce crezi, milostiv] ¿[osu-dar]? Atunci îmi voi începe educația Voi colecta vii, voi separa cunoștințele excelente într-una singură, voi completa locurile goale și le voi plasa în sistem Istoria și științele politice în prim plan Științele naturii în a doua Și propunerea istoriei, de unde să o încep, cu Micheletul istoriei romane? Este cu Vico? Apoi Thierry etc Nu știu dacă îl voi citi pe Platon în curând Zilele trecute citeam o lucrare importantă a lui Speransky ~ "Cercetări istorice asupra codului" δ Mare este nobilul-publicistul, mare este secolul al XIX-lea - ne-a obligat, alcătuind un cod, să-l aranjam după teoria lui Bacon! M-a făcut să mă uit în Bentham etc ! Și, în final, ne-a obligat să devenim participanți la depozitele acestei codificări și să ne explice de ce s-a făcut așa și nu altfel [ ] H P OGAREVA iulie Moscova Prietene Ogarev! Încă o scrisoare de la tine, mai multă bucurie! Minunată este simpatia mea față de tine, suntem diferiți, foarte diferiți: în tine există o poezie ascunsă, nedezvoltată, profundă - involutia, am poezie, într-un fel profundă, dar vie, strălucitoare, poezie de expansiune sivnaya - evoluta * Mă vezi o dată și te cam cunoști, poți ști un an și nu știi Ființa ta este mai contemplativă, a mea este mai mult propagandă Eu sunt activ, tu ești leneș, dar lenea ta este activitate pentru suflet Și cu toate acestea, simpatia este minunată, ceea ce nu este cu nimeni decisiv, dar simpatia nu necesită identitate Cunoașterea profundă unul a celuilalt, completarea reciprocă - acestea sunt începuturile acestei prietenii, puternice dincolo de orice împrejurare Ai dreptate, saint-simonisme are dreptul să ne ocupe Simțim (ți-am scris asta acum vreo doi ani și am scris-o într-un mod original) că

lumea așteaptă reînnoirea, că revoluția din a izbucnit - și nimic mai mult, dar este necesar să se creeze un nou , palingenetic timp, este necesar să se pună alte baze pentru societățile din Europa; mai multă lege, mai multă moralitate, mai multă iluminare Iată experiența - aceasta este s[aint]-sim[onis-te] Nu vorbesc despre declinul său actual, așa îi numesc forma religioasă (P[ère] Enfantin) etc Misticismul captivează întotdeauna o idee tânără Să luăm fundamentul pur al creștinismului - cât de elegant și de înalt este acesta; uită-te la adepți - misticismul este întunecat și sumbru Există, de asemenea, Système d'association par Fourier O veți citi în Revue Encyclopédique din februarie Scopul justifică ciudățenia Acum sunt ferm angajat în știința politică, adică un început Am citit Lerminier, o să citesc Vico, Mop-tesq[uieu] și așa mai departe Asta e vocația mea Da bin ich zu Hause [ ] H P OGAREVA - august Moscova Prietene Ogarev! Scrii puțin, scrii rar (Este adevărat că Lakhtin are o scuză în scrisoarea), ați devenit Schellingist Acest lucru, totuși, nu este rău - dar parțial Pentru că este necesară o aplicație, așa cum spune o cunoștință goală Schelling este un poet înalt, el a înțeles cerințele secolului și a creat nu eclectismul fără suflet, ci o filozofie vie bazată pe un principiu, din care se desfășoară armonios Fichte și Spinoza - acestea sunt extremele la care se alătură Schelling Dar fratele nostru trebuie să meargă mai departe, să-și modifice învățătura, să renunțe la ipse dixit și să nu accepte mai mult decât metodele sale Motiv: Schelling a mers până la catolicismul mistic, Hegel - până la despotism! Fichte, acest Régime de terreur al filosofiei (cum îl numește Quinet), cel puțin a înțeles bine demnitatea omului Biblioteca "Runivers" secol - dar mai multe despre asta la o întâlnire, care urmează să vină Îmi termin Lerminierul Bun, dar nu grozav Un tânăr este vizibil, în general se pricepe la demontarea sistemelor; dar acolo unde vorbește de la sine, în ciuda tuturor prolixité franceze, în ciuda neologismelor, e ceva neterminat, nerezolvat Acum mă voi muta la Roma cu Michelet Iată sistemul lui Moroshkin de citire științifică pentru mine: Ideen lui Heeren, Michelet, Vico, Montesquieu, Herder e, Legea romană a lui Mackelday , economia politică a lui Say și Malthus Nu e rău deloc, iar Lakhtin începuse deja să citească înaintea mea Și trebuie să te descurci bine Vreau ca, în timp ce sunteți la Moscova, să petreceți două seri cu mine și vom dedica exclusivitatea lor științelor Vreţi? Sunt multe, multe de vorbit: dacă după ce am plecat de la universitate am făcut puține lucruri materiale, atunci am făcut multe lucruri intelectuale Am dezvoltat cumva mai deplin, mai multă certitudine, chiar mai multă poezie Încă ne lipsește pozitivitatea (pentru că se bazează pe un set nenumărat de fapte) și distincția uneori, acesta este un viciu al tinereții! [ ] H P OGAREVA sau august Moscova [ ] Da, ești un poet, un adevărat poet Și nu sunt inactiv, mă gândesc mult, gândesc mult, dar nu voi scrie mult, mai mult când mă voi întâlni Subiectul meu este religia creștină*; Noskov a spus că aceasta era poezia lui - nu știam să-l înțelegem pe Noskov Iată un eseu: dezvoltarea cetățeniei în antichitate a fost unilaterală [nu] Grecii și romanii nu cunoșteau viața privată, iar viața comună nu era armonie, ci o sinteză artificială Republica lui Platon arată pe deplin cât de departe era filosofia de atunci de adevăr Aristotel laudă sclavia Nu există nicio dezvoltare în forme, nu a existat nici un gând înainte, poate pentru că fiecare stat a trăit apoi separat, a trebuit să strălucească o dată, să servească odată ca o piatră de temelie pentru rasa umană - și apoi să se stingă Romanul, de îndată ce universul i-a căzut la picioare, a devenit sclav în portul republican; tocmai Roma a început să

putrezească; în acest moment apar cimbrii și teutonii - popoarele virgine din Nord au început să se reverse în Italia, curate, virtuoase Trebuiau să se autodistrugă fără să se întoarcă în Roma împuțită? Omul a cerut actualizări, a tânjit după actualizări Biblioteca "Runivers" lume Și în Nazaret se naște fiul unui tâmplar, Hristos El (spune apostolul Pavel) este desemnat să-L împace pe Dumnezeu cu omul Înțelege-l, dacă el, marele interpret al lui Hristos, vrea să spună asta că Hristos va întoarce o persoană pe calea adevărată, căci calea adevărată este calea lui Dumnezeu "Toți oamenii sunt egali", spune Hristos "Iubiți-vă unii pe alții, ajutați-vă unii pe alții" este temelia imensă pe care se întemeiază creștinismul Dar oamenii nu l-au înțeles Prima sa fază a fost mistică (catolicismul); dar este dăunător? Nu (mai multe despre asta mai târziu cumva) A doua fază este trecerea de la misticism la filozofie (Luther) Acum începe al treilea, adevărat, uman, falansteric (poate s[en]-Simonism??) Pătrunzând în a doua fază, vedem două mișcări diferite din părți opuse (în starea de tranziție ar trebui să fie așa: -h a O - a): una este încă mistică, cealaltă este pur filozofică; sunt Voltaire, Locke, senzualiștii! Credeam că acest gând este cu totul nou și al meu, l-am prețuit, dar acum l-am găsit în Didier : da, senzaționalismul a afectat lumea politică în sensul creștinismului (Nu o voi dezvolta, scriu doar rezultatele) Dar ceea ce nu cred în Didier sunt părerile lui despre tata; spune că a fost cea mai înaltă manifestare a creștinismului, exprimată într-o singură persoană Nu, mie (acesta este cu siguranță gândul meu) Sudul îmi explică tata Sudul este un senzualist, un senzualist; natura înflăcărată, soarele înflăcărat al Sudului îl fac mai aproape de pământ, iar acum religia imaterială a lui Hristos, născută în triburile semitice care se pierd, religie care nu este caracteristică Asiei, religia popoarelor germanice și slave în cea mai mare parte parte, se concretizează în sud în papa Ce era Roma? Un bărbat cu pumni puternici Iar Roma Papei era partea materială, forța materială a creștinismului și, în mod hotărât, nu o idee Iată primul pentru tine Nu lua această scrisoare, salvează-o, poate o să am nevoie de ea [ ] H P OGAREVA august Moscova [ ] Iată noile mele gânduri și ipoteze Epoca analizei și distrugerii care a început odată cu Reforma s-a încheiat cu o revoluție Franța și-a exprimat plenitudinea; în măsura în care poporul exprimă o idee, iar Franța a exprimat-o pe a ei într-o epocă critică, atunci se pune întrebarea: va fi reînnoire în ea? Se pare că, conform teoriei, nu, și chiar și analizând faptele, va ieși același lucru Poporul francez este într-o ignoranță gravă; Biblioteca "Runivers" în plus, a devenit un participant la desfrânarea secolului al XVIII-lea, este necurat A fost bine de demolat, dar ar trebui să înceapă o clădire nouă, uriașă, de reînnoire? Unde? În Anglia? Nu, motto-ul său este egoism, patriotismul lor este egoism, conservatorii și Whig-ii lor sunt egoiști, nu există caracter de comunitate, nici o bază extinsă Normanzii au dat Anglelor Magna Charta - Europa nu a participat; a fost Cromwell - Europa deoparte Unde? Răspund cu îndrăzneală: în Germania, da, în țara teutonilor puri, în țara curților vemice, în țara Burschenschaft și regulile: Aile für eenen, einer für alle Oamenii superficiali se minunează că Germania face nu luați în mod luminos direcția curentă; dar care este direcția actuală - une transaction entre la féodalité et liberté , contract între stăpân și servitor; dar nu este nevoie nici de stăpân, nici de slujitor Unde a început Germania - cu iluminismul Iată răspunsul! Franța, lăudându-se cu iluminarea sa, l-a trimis pe Kuzen în Prusia în Kuzen a fost surprins Și Prusia, toată lumea știe, nu este cea mai bună O parte din Wirtemberg, Weimar este

mult mai înaltă Mă voi opri, înțelegi gândul meu; O voi procesa într-un articol pentru prieteni, N A Zakharyina februarie Moscova Există o poezie puternică în durere Imaginează-ți acest moment în care Hristos a spus că ucenicii săi îl vor trăda și, întristat de Ioan, tânărul iubit, și-a plecat capul pe pieptul Mântuitorului Ce fericire se poate compara cu acest moment - pentru amândoi Ce dulce i-a fost lui Ioan să-și plece capul pe acest cufăr, în care s-a copt gândul renașterii omului și în care erau puteri să-l împlinească, și să stea lângă Dumnezeu și să moară pentru oameni Și cu ce sentiment s-a uitat Hristos la poetul-evanghelist, care l-a înțeles atât de deplin și i s-a predat atât de pur Dar unde este Hristosul nostru? În faţa cui ne vom pleca capul îndurerat? Suntem noi ucenici fără învăţător, apostoli fără Mesia? Sunt gata să suport suferința și nu ca acum; dar nu pot suporta frigul cu care lumina ne priveşte cu ochi de plumb; lasă-i să ne urască, totul e mai bine Aici condamnatul Petru în lanțuri se apropie de Roma și tot poporul aleargă în întâmpinarea lui; cine ne va întâlni și cine ne va călăuzi? Poate un râs Am fost acuzat în comisia de Saint-Simonism ; Nu sunt un s[en]-simonist, dar simt destul de multe lucruri în același timp cu el Nu există viață adevărată fără credință [ ] Biblioteca "Runivers" Í H X KETCHER ȘI H I SAZONOV septembrie] Vyatka O, dă-mi, lasă-mă să mă odihnesc pe pieptul prietenilor mei, sufletul meu e bătut tot de frigul ăsta de străini; ce viață practică mizerabilă, ce înlănțuire pentru fiecare impuls, fiecare sentiment! Mulțimea aruncă cu noroi în fața celor care îndrăznesc să devină mai sus decât ea, este o mlaștină în care poate muri cel mai îndrăzneț însoțitor Da, toate teoriile despre umanitate sunt o prostie Omenirea este un înger căzut; revelația ne-a spus asta, dar noi înșine am vrut să ajungem la formula ființei sale și am ajuns la punctul de absurd (eclectism) Toți cei care au înțeles au crezut într-un paradis pierdut - Vico, Pascal Și ce ne-a rămas - aceste două curente opuse care ne distrug, ne otrăvesc cu lupta lor: Egoismul este gravitație, este întuneric, contractivitate, moștenirea directă a lui Lucifer , iar Iubirea este lumină, expansiune, moștenirea directă a lui Dumnezeu Un lucru îl atrage spre anihilarea a tot, în afară de "eu", să conteze; celălalt este palingeneza \ care a început cu iertarea lui Lucifer Dante a văzut multe, prezentând toate viciile ca gravitând spre Lucifer în centrul Pământului , aceasta este o hieroglică, nu argumentez; dar de unde putem găsi cuvinte în limba noastră care să înlocuiască hieroglifa? [ ] II A ZAKHARYINA - aprilie Vyatka [ ] Știți că până în nu am avut o singură idee religioasă? În acest an, din care începe o altă epocă a vieții mele, a apărut gândul la Dumnezeu; ceva incomplet, insuficient, a început să-mi pară lumea, care avea să mă pedepsească în curând amenințător În închisoare acest gând a devenit mai puternic, iar nevoia de Evanghelie era puternică; L-am citit cu lacrimi, dar nu prea am inteles; dovadă în acest sens - "Legendă" Mi-am dat seama că partea cea mai ușoară - moralitatea practică a creștinismului, și nu creștinismul în sine Deja aici, în Vyatka, am făcut un pas mai departe, iar articolul meu "Gândire și Revelație" exprima o frază religioasă mult mai înaltă Dar calea prin care am ajuns la credință nu este cea prin care ai ajuns; ai suflat credință la primul gând - poate chiar înainte de el, ți-a fost dat, ca și lumii întregi - prin revelație; ai acceptat-o cu un sentiment, iar acest sentiment a umplut atât gândul, cât și dragostea Cu mine s-a întors; Am reușit să sufăr atât de mult și să experimentez multe lucruri pe care le-am văzut Biblioteca "Runivers" cu groază la de ani, că toată lumea aceasta este deşertăciunea deşertăciunii şi, înspăimântat, a început să caute patria sufletului şi un loc de odihnă

- Primul exemplu au fost apostolii şi sfinţii; în ele vedeam exact liniştea care-mi lipsea sufletului De la ce? Din credință - era necesar să știm ce este credința; dar îmi lipsea puritatea de a înțelege Evanghelia - atunci Providența a făcut o minune pentru mine, trimisă aprilie Această răsturnare a fost uriașă; S-ar putea să-ți fie ciudat că eu, un bărbat puternic și înalt în ochii tăi, am fost complet recreat de tine în câteva ore în care nu ai rostit niciun cuvânt - dar așa este Trupul a rămas în urmă sufletului, am adormit, iar visul meu, viața inițială în Vyatka, a fost ultimul tribut adus viciului: trezindu-mă, m-am uitat cu alți ochi la natură, la om și, în cele din urmă, la Dumnezeu; Am devenit creștin, iar sentimentul aprins de iubire pentru tine a fost intensificat de recunoștință [ ] Viața întregii omeniri nu constă în aceasta, pentru a exprima în final o persoană, o ființă, un suflet, o voință; iar această umanitate topită este Hristos, aceasta este a doua Sa venire, întoarcerea la Dumnezeu Aceasta nu necesită o asemănare a moravurilor, ci o asemănare a sufletelor Og[arev] și cu mine suntem oameni complet eterogene pe dinafară și de aceea suntem atât de strâns legați; în el este liniștea convingerii, gândul defunctului; Sunt tot activitate și, prin urmare, împreună exprimăm gând și activitate; așa că vei exprima începutul nestingherit, curat al omului, iar eu - omul pământesc, împreună suntem atât un înger, cât și un om Imaginați-vă întreaga umanitate, unită atât de strâns prin iubire, dându-și unii altora o mână și o inimă care se completează reciproc, iar marele gând al Creatorului și marele gând al creștinismului se va deschide înaintea voastră Ce împiedică această legătură? Corpul în sens material, egoismul în sens spiritual - acesta este instrumentul cu care Lucifer acționează împotriva cuvântului întrupat - Când vom fi împreună, vă voi transmite complet acest gând religios Cu toate acestea, îl aveați înainte Am scris; era într-una din scrisorile tale, doar că era spus diferit [ ] N A Zakharyina ianuarie - februarie Vladimir [ ] Crezi că toată Rusia, întreaga lume ar trebui să mă privească prin ochii tăi - asta e o greșeală, Natasha, un hobby Lumea și oamenii nu se uită la sufletul desfășurat, Biblioteca "Runivers" ca tine, dar creați pentru muncă, ei se ridică din muncă la suflet, iar talentul, de fapt, poate, de fapt, să constea în aceea, pentru a solidifica elementele sufletului lor cu un cuvânt, sau artă, sau un acțiune în afara lor și cu cât talentul este mai mare, cu atât creația este mai aproape de ideal Cum vă imaginați că articolele mele pot avea un impact - asta este copilăresc; din aceste articole, ca dintr-o prefață, pot trage concluzia că din scriitor va ieși ceva, nu mai mult Știi, articolele și dragostea sunt două lucruri diferite Tu și paharul trimis de la bară sunteți dragi, dar nu este nimic pentru oameni Nu am menționat "legenda" pentru că nu poate intra într-o biografie, dar, sub patronajul tău, nu o voi lăsa tăiată împotriva ultimelor rânduri "Legenda" nu este primul articol după iulie , ci "Călătorul german" , nu-l pomenești, dar îl iubesc Ea exprima prima privire de experiență și nenorocire, o privire îndreptată către vârsta noastră; acest articol, după cum a notat Sazonov, te face involuntar să visezi la viitor, și tăce, tăce întrerupe brusc, arătând o profeție de la distanță, dar lăsând deplină voință de a o înțelege Pentru tine și pentru prieteni, acest articol este de mare importanță ca semn inițial al unei fracturi Am comandat de la Moscova două cărți întregi de analiză scrisă a eseurilor, pe care le lăsasem în și , pe care le lăsasem; Le citesc cu nerăbdare Primul lucru care m-a frapat a fost că în nu eram atât de prost pe cât credeam; o analiză atentă m-ar dezvălui imediat pe toți (din aceste caiete articolul meu tipărit "Hoffmann") ,

dar nu există sentimente, dar există o pasiune, o orbire a epocii noastre În The German[an] Traveller] neîncrederea în "înțelepciunea acestui veac" este deja dezvăluită, iar în articolul "Gândire și Revelație" această idee este deja exprimată clar și distinct Observați și sfârșitul Călătorul german" - o profeție dublă Nu mă gândeam deloc la dragoste când am scris următoarele rânduri: "Dar ce se va întâmpla mai departe? "Știți cum a ajuns Lordul Hamilton, după ce și-a petrecut întreaga viață căutând idealul grației, între o bucată de marmură și o pânză întinsă?" "Pentru că l-ai găsit într-o irlandeză vie "Ai fost responsabil pentru mine", a spus el, ieșind din balcon " Nu știu dacă ai înțeles acest gând, poate nu l-ai înțeles, pentru că acesta este o gândire pur politică și de la ea a fost încântat Sazonov, căci ea exprimă deodată toată distanța dintre cercetările teoretice seci ale dreptului și activitatea energică vie, activitatea practică Și între timp asta Biblioteca "Runivers" profeția vieții mele și s-a adeverit cu mine, ca și cu Lordul Hamilton, iar eu, după ce am căutat de mult pe cel înalt și sfânt, am găsit totul în tine Dar principalul lucru este că în toate articolele mele gândul și fantezia mea nu sunt pe deplin exprimate - doar în scrisori către dvs - acesta este un neajuns semnificativ și aceasta este chiar dovada că nu am fost creat pentru a fi scriitor Deci, am bănuit că nu-ți place ironia mea Schiller nu i-ar fi plăcut-o, și în general un suflet poetic, tandru și curat Oamenii cu adevărat virtuoși nu o au Nici nu există printre oamenii care trăiesc în epocile vii - apostoli, de exemplu Ironia - fie din răceala sufletească (Voltaire), fie din ura față de lume și de oameni (Shakespeare și Byron) Acesta este un răspuns la o insultă, un răspuns la o insultă, dar răspunsul mândriei, nu al unui creștin Destul de bine! [ ] N I ASTRAKOV august Vladimir [ ] Ce, "Observatorul Moscovei" * există - nu se vorbește nicăieri despre asta - și cum este? Din partea mea, sunt foarte mulțumit de Fiul patriei Vă amintiți articolul lui Littre de acolo despre unitatea planului regnului animal? Aș vrea să vorbesc despre asta Cred că aceeași unitate, același plan este în toată natura materială, în toate Παν Au fost momente cu tine când mirarea profundă a naturii duce la panteism, când toată această natură pare a fi carnea lui Dumnezeu, a lui corp Această idee strălucește adesea în Goethe, de la care a ajuns la ideea unității planului Dar această gândire panteistă nu pare întotdeauna suficientă De unde vine răul fizic și moral? Aici este religia, aici este misticismul și credința, iar panteismul este inconsecvent cu credința Moartea vrea să vorbească despre toate acestea, dar servitorul este smerit să scrie A Herzen Vreau să mă apuc până la urmă de limba arabă, pentru că vreau să merg în Orient Noi europenii ne bazăm prea mult pe cont propriu, iar Estul poate da foarte mult Țara răposatului gândirea, fanatismul, poezia nu-și vor mai da încă o dată acarul cauzei Europei, căreia i-a dat mult - atât creștinismul, cât și islamismul, și cruciadele, și Osmanlis , și mauri - Europa era toată exprimată prin aceste tipuri, Anglia, Prusia, NY Şi ce dacă? Teoria îngustă a nord-americanilor, feudalismul Angliei și gelerții prusaci este tot ceea ce poate face omenirea? Biblioteca "Runivers" Diavolul știe ce a trecut peste mine pentru o dispoziție filantropică [ ] I HX KETCHER februarie Vladimir[ir] [ ] Ce puteți spune despre redactorii "Dotechestvennye! note[ok] i", № nu este rău, mai ales analiza lui "Faust", în direcția ceva se îndepărtează de exclamațiile lui Vadim "Avem Leibniz-ul nostru - Pogodins, Goethe-ul nostru - Zagoskins " - Tu, Jurnaliştii din Moscova, ce este atât de sărac? chiar mă întreb; se pare că toată activitatea literară s-a mutat la Sankt Petersburg Cu toate acestea, în

lume există multe fenomene foarte ciudate, iar starea actuală a literaturii franceze le aparține În toată multitudinea de cărți publicate, există un gol teribil, chiar m-am îndrăgostit de Hugo, doar G Sand crește în talent, uite, formă (întreabă-mă pe Kat[erina] Gavrilovna pentru mine Nr "Revue" , există sfârșitul "Spiridion" și articole de Av Thierry) Acum amintiți-vă de vremea Restaurantului , când o nouă școală istorică, o nouă școală filozofică, o nouă școală poetică tipăria cele mai frumoase lucrări Amintiți-vă chiar și prima dată după Revoluția din iulie, aceste Flitterwochen de la charte désormais vérité , și apoi a fost o nebunie, Enfanten a fost un fel de John din Leiden, Bazar - Savonarola Apoi au fost tineri care au promis întunericul, precum Ch Didier Acum am în față romanul pe care mi l-ai trimis, Chavornay și călătoria lui prin Calabria și Basilicata, ambele foarte mediocre Și cu toate acestea, suma de idei în circulație este mare, acum nu există bănci atât de uriașe de idei precum Goethe, Leibniz și eG au fost schimbate cu argint mic și s-au transmis francezii despre filozofie, limba lor umflată, pestriță cu metafore, nu merge [?] Eu însumi nu l-am citit pe Hegel, dar îmi amintesc limbajul foarte excelent al lui Schelling, el taie pe aramă; și toate aceste Barshi-uri sunt litografii proaste, din care nu se poate decât să ghicească gândurile artistului [ ] Ei bine, acum la pour la bonne bouche din nou, vă rog [ ] dă-mi ceva de la hegeliști, da, dacă se poate, cărți istorice - istorici comozi, adică Raumer etc ştii A I Herzen, v Biblioteca "Runivers" N I ASTRAKOV februarie Vladimir [ ] În ultima vreme scriu puțin și citesc mult De altfel, eseuri de la Hegel* Foarte grozav, dar nu tot sufletul captează Există mai multă poezie în Schelling Cu toate acestea, l-am citit pe Schelling însuși și pe Hegel în fragmente Aceasta este o mare diferență Principalul lucru care m-a fascinat a fost panteismul lui Acesta este zeul său trinitar - ca o Idee, ca Omenirea, ca Natura Ca posibilitate, ca obiect și ca autocunoaștere Ce nu se poate construi dintr-un astfel de început? Hegel a dat lumii ideale o oarecare imuabilitate actuală, neîndoielnică și a subordonat-o unor formule stricte, adică nu a subordonat, ci a dezvăluit aceste formule pentru manifestarea și ființa ei, dar nu-mi place de el în anexele [ ] HX LA PRIMAR - martie Vladimir [ ] A fost pastorul Zederholm', care a ieșit să-mi fie familiar de la Ogar[ev], am petrecut seara cu el și am învățat multe despre literatura germană De exemplu, că generația tânără nu îl mai privește pe Goethe atât de obsequios, că raționalismul în religie, aproape complet filozofic, a luat întâietate față de pietism etc Vorbește despre pericolele lui Hegel, dar, se pare, nu-l cunoaște bine și, în plus, nu a mai avut timp să discutăm pe larg Spune ce vrei, dar Lafayette este o persoană foarte mediocră, cea mai importantă lucrare a lui este un exemplu de aristocrat liberal Deloc politică! Am citit deja părți (dacă termin de citit, o voi trimite cu aceeași ocazie) și nu am găsit nimic Cât de rău înfățișează revoluția, are toate intrigile, personalitățile, fleacurile, iar marele lucru este constituția din Mi-am amintit aici remarca lui Heine că poștașul nu știe ce poartă, dar cunoaște perfect toate gropile , gropi, murdărie pe drum Mesagerul lui Dumnezeu vede soarta universului și nu observă toate lucrurile mărunte Concluzia lui este interesantă, foarte interesantă ca imagine vie a asupririi regilor aliați Fermitatea lui în reguli este ridicolă Aceasta nu este fermitatea unui fanatic, ci rezistența unei minți înguste - lăudându-și constituția] , seamănă cu acel bufon care, convins că prietenul său este un ticălos, este de acord cu adăugarea - "da, este un bun tovarăș până la urmă " Nu, nu, astfel de oameni nu primesc numele sfânt

Biblioteca "Runivers" binefăcător al poporului, numele de Washington, c'est un homme de bonne volonté, gloire lui soit rendue en qualité de sa bonne volonté , dar, schimbând textul, "voința este dispusă, spiritul este slab" Privind din ce în ce mai mult, chiar mi se pare ridicole repetițiile lui necontenite despre onoare, despre participarea în America Și ce formalist, chiar copil, acest clasic al liberalismului - iată, totuși, poezia lui Spui că judecata mea este dură No, es gibt keine Autorität im Reiche der Wah-rheit Întotdeauna am spus cu îndrăzneală că Goethe este un egoist Voi spune același lucru despre Napoleon - de ce să nu spun același lucru despre toată lumea? Mi-ai certat "Licinius" cu mult timp în urmă și nu ai avut dreptate În primul rând, există două elemente aici - Licinius însuși și Roma Licinius este un tip, așa că este sacrificat ideii Dar complotul Lateranului este preluat de mine în întregime din Tacitus , de ce spui că toate fețele sunt instrumente oarbe ale gândirii mele arrière? Cu toate acestea, această conspirație este prezentată prost, cred că să o corectez și apoi să reiau partea a doua Aici vreau să ating cele mai sacre chestiuni ale vieții publice: pe de o parte, idealul creștinismului, pe de altă parte, faptul Romei [ ] Când trimiți cărți, repet: -a Revue, -a istorie, -a Hegel cu Spe Acesta este principalul lucru [ ] H P OGAREVA noiembrie - decembrie Vladimir [ ] Nici eu, nici tu, nici Satin, nici Ketcher, nici Sazonov (pe care l-ai înstrăinat cumva complet) nu am ajuns la maturitate, noi, veșnic tineri, nu am ajuns la acea dezvoltare armonioasă, acele credințe și credințe, în pe care ne-am putea baza pentru tot restul vieții și care ar fi lăsat să dezvoltăm, să dovedim, să predicăm De aceea tot ceea ce scriem (sau aproape totul) este incomplet, nedezvoltat, șubredă, și de aceea însăși planurile noastre nu se împlinesc - cum altfel poate fi? De câte ori, de exemplu, tu și cu mine am oscilat între misticism și filozofie, între artistic, științific, politic, nu știu ce vocație Nu, prietene, nu acesta este calea creativității, a succesului Motivul pentru tot este clar: am studiat cu toții prost, ne terminăm cumva studiile și suntem gata să acționăm înainte să avem oțel călit damasc și să învățăm cum să-l folosim Iar tu, sago , scrie, mi-am pierdut obiceiul de a citi , în timp ce unul dintre cele mai puternice mijloace pentru noi este acum cititul - Nu m-am obișnuit, merg înainte, merg hotărât Și tu I*
Biblioteca "Runivers" deseori stai cu visele tale teurgico-filosofice Este un păcat pentru noi să ne îngropăm talentul, este un păcat să nu-l împrumuți în creștere, altfel nu vom face nimic, dar o putem face, într-adevăr, putem Spui că scrii mult ; în primul rând, nu cred acest lucru și, în al doilea rând, cred și mai puțin că vei adăuga atât de mult Și sunt atât de hotărât să ard mult Doar biografia mea este bună, animată, va rămâne Gândește-te și hai să mergem iar la școală, studiez, studiez istoria, voi studia Hegel , încă vreau să înțeleg multe în ochii mei și am promisiuni că nu va rămâne fără succes Nu am pierdut nimic, că am pierdut mult timp în ceea ce privește educația, am trăit, și cât de plină a fost viața noastră în ultimii ani, cât de sfânt cu dragoste am învățat elementul practic al umanității; cu atât putem asimila mai bine versatilitatea și profunzimea Lucrările noastre viitoare nu vor mirosi ca o lampă de birou, au vegetat în aer curat, sub cerul liber; adaugă sucuri și fructele vor fi proaspete ca lămâile în Italia sau suntem doar un nimic, oh nu, anch'io son pittore , și tu ești mai mult decât mine! Mă bucur că am putut să ne examinez atât de rece, dar asta pentru că timpul nu rezistă Anii de studiu s-au încheiat în închisoare, anii de încercare s-au încheiat cu exilul, este timpul ca Știința în cel mai înalt sens și acțiunea practică să vină Apropo,

am fost condus la aceste gânduri de scrisoarea lui Belinsky către Satin (cu care, totuși, nu sunt complet de acord: Belinsky este multilateral până la unilateral), chiar înainte de întâlnirea cu noi cunoștințe , chiar înaintea minții mele (Lyapkin-Tyapkin și-a adus mintea înainte de a ști cum a fost crearea lumii); dar tot îmi era frică de analiză, era mult entuziasm, plin de bucurie Și ce diferență uimitoare între oamenii apropiați unul de altul, mai mult decât între un șoarece și un cocoș, mai mult decât între o pisică și un fazan Tu și cu mine suntem încă mai asemănători decât tine și Satin, eu și Satin, tu și Catcher, eu și Catcher, Catcher și Satin, Sazonov etc Nimeni nu scrie variații pe o temă mai bine decât Dumnezeu, poate pentru că nimeni nu are o astfel de temă Ketcher este o persoană cu hotărâre practică, caracterul său se exprimă în întregime în două cuvinte: simpatie și bunătate, dar acest personaj este învăluit într-un fel de angularitate; un terorist și Lafayette, a făcut rău că a fost văruit, nu-i place pietismul, absolutismul Nu a fost niciodată angajat în afaceri, a servit ca traducător provincial pentru literatura rusă Nu este poet (deși viața lui conține multă poezie du bonhomme Patience |), de ce nu studiază științe pozitive, de ce nu traduce manuale, Biblioteca "Runivers" De ce slujește la teatru, cu timpul pierdut, de ce este prezent atât de des la colegiul din Bazhanov ? Îl iubesc ca pe un frate, dar îl certam Voi începe să-l certam pe Sateen, apoi pe tine și pe mine, pe care-l iubesc la fel de mult ca pe frații mei Sateen are mai mult timp în fața noastră, și, pe de altă parte, a lucrat mai puțin Sufletul lui este foarte curat și foarte iubitor, nu este păcat că nu i-a dat tot zborul? Educația lui nu este solidă, feminină, ca buclele lui, la fel ca a soției tale, de exemplu Filosofia franceză a romanelor franceze este aproape egală cu zero; Belinsky greșește în multe privințe în privința lui, dar în multe privințe are și dreptate nu are încă deloc o educaţie filozofică [ ] Slăbiciunea caracterului și lenea - acesta este taifonul sufletului tău, aceasta este pedeapsa ta pentru virtuțile tale minunate; ochii tăi sunt mari și sentimentul tău este corect - mintea este puternică și toate acestea se dizolvă împreună în flegmă Nu cred că voința nu ar putea câștiga Dacă Belinsky spune despre tine la fel de hotărât ca despre Sateen, că nu ești poet, nu artist, va minți; Recunosc în tine o vocație poetică, nu pentru că poeziile tale sunt bune, ci pentru că te cunosc din prima suflare în lumea intelectuală și artistică Ți-am scris în că ești poet și acum repet; dar poetul este în potență, ține de tine să dezvolți această posibilitate sau să o suprimi Și nu voi spune atât de dur despre Sateen: încă nu s-a ridicat în lumea conștiințelor superioare, de unde știm cum îl va afecta; Satin în cea mai înaltă dezvoltare, adică el, dar cu o gândire creativă extinsă, mi se pare Schiller (au chipuri asemănătoare); dar îl iubești pe Schiller cât de mult vrei, el nu are acea universalitate ca în Shakespeare și Goethe Schiller a înțeles viața unilateral, de aceea a aspirat constant către viața viitoare, de aceea i s-a părut und das Dort wird nimmer Hier l , și este Hier, Satine nu va înțelege niciodată asta [ ] M N POKHVISNEV aprilie Moscova Mulțumesc, dragă Mihail Nikolaevici, pentru scrisoare De cât timp este viața noastră în Vladimir reală, iar acum pare a fi ceva departe; rastlos vorwàrts - legea vieții, bune și rele - totul intră ca un moment pentru Biblioteca "Runivers" alcătuind prezentul, el singur absoarbe tot trecutul încă o zi sau două, iar acest lucru viu imuabil în care ai acționat s-a schimbat și ți-ai "schimbat pielea" și ai mers mai departe Totuși, în acest trecut, nu totul este șters: viața de zi cu zi, pe jumătate inteligentă, neluminată de spirit și de înalte interese, se evaporă, iar întâlnirile

simpatice, minutele de patimi înflăcărate, ciocnirile rămân în memorie nu numai vii, dar mai bine decât vioiciune - spiritualizată [ ] Dar - La Moscova Da, există destulă activitate literară, dar aproape că sunt de acord că va fi de puțin folos Am vizitat Chaadaev , desigur, individualitatea acestui om à plus d'un sens este foarte curioasă; oamenii care se înghesuie sunt în cea mai mare parte complet lipsiți de scrupule, iar în fruntea lor Hhomiakov este un om de efecte, complet rece la adevăr, el, de exemplu, spune că în toată Europa nu există o clădire mai bună decât Catedrala Adormirea Maicii Domnului - Sunt gata să pariez că nu crede asta Dintre tineretul hegelian, desigur, numărul este Bakunin (el merge în țări străine) Acum există ratificare Orice nu a fost împotriva lui Belinsky, am incitat împotriva lui, iar articolul din nr "Despre educație " a fost o palmă în față für sich und an sich ; apoi Katkov și Cnie au început să cadă și ei în formalism Bakunin a facut un alt pas si vor ajunge la o eventuala impacare Desigur, nu i-am mentionat pe Redkin si Granovsky pentru ca ii consider ca nu sunt tineri Recent, Granovski și Homiakov au citit articole pe același subiect, unul din temelia hegelismului, celălalt din fundamentul nefondării cu fraze pompoase etc [·■·] H P OGAREVA - februarie Petersburg Sankt Petersburg [ ] Tu, Ogarev, propovăduiește demisia, dar în cazul în care o predici, nu mi se potrivește, chiar și eu cred că e toată necazul, că e prea mult - Înțeleg că o persoană, obsedată de consum, ar fi patetic cu reproșurile și furia față de soartă; Înțeleg că persoana a cărei navă s-a scufundat cu toate averile sale este nobilă, îndurând cu blândețe ceea ce este în afara sferei rațiunii și a voinței sale; dar resemnare când se lovesc în față, nu înțeleg și îmi iubesc furia la fel de mult ca tine Biblioteca "Runivers" pacea ta "Caz special" Desigur, tot ceea ce se întâmplă nu unui trib întreg poate fi numit un caz special, dar cred că există un punct de vedere superior din care cutremurul de la Lisabona este un caz special care trebuie privit cu mâinile încrucișate Iar ordinul lui Gesler de a Tell să împuște un măr, care privea doar doi indivizi, este cea mai scandaloasă acțiune pentru întreaga omenire; și pe ce se va baza dacă spun "Nenorocirea personală a lui Tell l-a supus la asta", dar de ce a existat o oportunitate și s-ar fi descurcat Gesler mai bine cu Staufacher sau cu alții și se face singur cu el? Daca ai scris ca acesta este un caz special, ca o consolare pentru mine, atunci iti multumesc; dacă așa gândești serios, atunci aceasta este una dintre manifestările acelei false teorii monahale a pasivității, care, după părerea mea, este taifonul tău, duhul tău rău Adevărații creștini puteau privi cu indiferență tot ce li se făcea; pentru ei, viața a fost o stație proastă pe drumul către Împărăția lui Dumnezeu, unde ostenelile vor fi răsplătite Noi nu privim viața așa, suntem prea tremurați în credință, va fi slăbiciune în noi că au putere În acest sens, s-ar putea să fim mai degrabă mândri, stoicism neclintit decât o iertare blândă a realității, o îngăduință la toate trucurile sale murdare Și tocmai cazul în cauză ține de trucurile murdare care depășesc orice măsură, astfel încât, în afară de cele mai josnice organizații, complet negative, a uimit pe toată lumea (cum veți auzi din poveste) satisfăcut S[atin] spune că, apropo, ai intenția de a locui aici un an sau doi \ După părerea mea (cum am spus în), aceasta este pur și simplu o nebunie și, ca orice nebunie, nu are nici cea mai mică justificare în sine Serviți - sunteți incapabil și unde cu rangul dvs Trăiește-ți toate posesiunile în cel mai stupid mod, chemin faisant la camera junkers - judecă singur! A trăi vesel este un obiectiv scăzut și, în plus, nu cred că te poți distra aici, de fapt, nimeni nu merge

să locuiască aici Întrebați-l pe S[atin] cum i-am învins Belinski și cu mine pe Strugovșcikov și Neverov și cu ce claritate am dovedit distanța imensă dintre Moscova și Sankt Petersburg] Carte De mulți ani, Odoevski caută modalități de a fi atât un om din Sankt Petersburg, cât și un om al omenirii, dar nu reușește bine, joacă rolul unui fel de Zwittergestalt și, în ciuda întregului farmec al sufletului său , cheia de cămăril este vizibilă pe spatele lui Vino aici pentru vară și privește o parte din orașul gigantic de iarnă, bucură-te de insulele sale, de splendoarea lui, de dezgust pentru el ex ipso fonte - împotriva Biblioteca "Runivers" nici un cuvânt din asta Și să te caut aici une position dans le monde este ridicol Ai idee despre aristocrația locală? (Desigur, acest cuvânt nici nu-i merge) Aceasta este aristocrația gradelor de curte, aristocrația locurilor ocupate, chiar crezi că te vor cunoaște, scuză-te - îți vor permite să vii cu soția ta la balul lor, se vor coborî la tine, dar a ta nu va fi ușor și nu va fi cu cine să împartă povara Asigură-mă că acest plan a dispărut; și ce ar putea fi mai bun acum decât ani de călătorie, iar eu, rămânând cu o inimă strânsă, dar cu dragostea deplină a unui prieten și a unui frate, vă voi binecuvânta (și Satin va merge) pentru cinci ani buni Ride, Ride! Omni casu La ianuarie , ne întâlnim la Geneva, adică fiecare la rândul său, să facă tot ce-i stă în putere, à l'impossible nul n'est tenu Dă-mi mâna Și cu această speranță voi merge la Novgorod "Nu bate, inimă, așteaptă" , totul este încheiat, să fie adânc în interior DESPRE!! - Luther spunea: "În mânie simt toată puterea ființei mele" | Ura este superexaltatio a iubirii S[atin] va povesti despre planuri, proiecte ale vieții literare Continuă să-l studiezi pe Hegel și pe germani Disertaţii] despre lovitura petrină - voi trimite tezele B Experiența unei cărți pentru copii, pregătitoare pentru studiul istoriei lumii[ii] I Mă bucur că obiectivele sunt limitate, este timpul să nu mai rătăcim pe mare pe ocean În curând va veni al treizecilea an - nu-i așa, în timp ce gerul sfâșie pielea, "au adunat mult, dar s-au strecurat puțin" Iubești "acest pământ" Este clar că am iubit și Moscova - dar am locuit în Perm, Vyatka, nu am încetat să-l iubesc - dar am trăit un an la Sankt Petersburg] și merg la Novgorod Să încercăm să iubim globul, este mai bine - oriunde ai merge, atunci vei fi cu toții în locul tău preferat S[atin] spune că mi se pare că mi-ai ars scrisorile, e rău, ar fi mai bine dacă ai ars un centimetru din degetul mic de la mâna stângă Scrisorile noastre sunt cel mai important document de dezvoltare; din când în când toate modulațiile sunt reflectate în ele, toate impresiile rezonează cu sufletul, ei bine, cum se poate arde astfel de lucruri februarie , târziu Zece zile de la începutul scrisorii și zece ani de viață De atunci, copilul meu s-a născut, copilul a murit, Natasha a fost în pericol câteva zile și - viața a revenit la cursul normal Dar trecutul nu moare Biblioteca "Runivers" nu, este veșnic viu în interior, noi sentimente în suflet, noi riduri pe corp E ciudat - sentimentul de dragoste pentru cel mic, pentru Ființa fără sens, își pierde deja latura carnală și este reînviat de tristețea din spirit Din nou, întrebările mi-au fiert în suflet și lacrimi în ochi Natasha și apoi a apărut în toată splendoarea unui suflet fermecător, luminat Nu pentru un moment de disperare sălbatică, ci tristețe solemnă, și cum să nu fii trist, când în fața ochilor tăi materia se luptă cu spiritul, iar spiritul este învins, iar elementele nebunești preiau viața Da, aici există religie, o singură religie aduce consolare Filosofia nu a stăpânit încă ideea de individ, este încă rece față de el - Dumnezeu a trimis-o pe Satina atunci, m-am odihnit cu el, el știe să simpatizeze, pentru că știe să iubească -

Seara au luat pruncul, iar dimineața m-am dus să-l îngrop; un lucru minunat, i-am întâlnit cu bucurie sicriul în biserică, de parcă s-ar vedea vechi cunoscuți - Și totuși ești bun, viață! Un bărbat ar fi fericit dacă ar încheia orice durere cu asta Vedeți că știu să fiu blând acolo unde mintea poruncește blândețea Dar în lupta împotriva puterii "prințului întunericului" pot fi învins, dar nu mă voi supune și cred că aici orgoliul este mai potrivit decât resemnarea Acest "prinț" insultă demnitatea mea înaltă în mine, iar elementele sunt proste, nu pot jignit, ei înșiși nu știu absurditățile pe care le fac și nu se poate supăra pe ea, ca pe vremea rea Suficient februarie S[atin] spune că sunteți uluit de analiza lui Retcher a "Wahlverwandtfschaften]" | , dar mi se pare, în primul rând, falsă în idee, falsă în viziune și extrem de plictisitoare Goethe nu s-a gândit deloc să scrie o pildă morală, ci a rezolvat pentru el însuși problema dureroasă a luptei dintre formalismul căsătoriei și afinitatea selectivă Căsătoria nu a triumfat în Goethe (cum crede Reetscher) Este o sinucidere geloasă câștigătoarea geloziei? Nu, contrariile tendințelor naturale, neluminate în spirit, evocate de formele fără conținut de ordine civilă, au intrat într-o coliziune cumplită și s-au terminat cu moartea După moarte este o nouă viață Fortinbras la cadavrul lui Hamlet, tot va curge, iar ei au căzut victime, dar fără triumf de o parte și de alta Biblioteca "Runivers" HX LA CATHER - martie Petersburg SPb martie Baron! Nu am multe de spus, Satin va spune verbal atât faptul, cât și status quo-ul meu, statutul futurus etc , etc [ ] Sateen este trist și trist foarte mult Ponderea tristeții are în sine legitimare, dar ponderea vine din această nedeterminare a scopurilor, a ocupațiilor, din a fi limitat de o singură străduință Nu e bine, trebuie să te frânezi, majoratul necesită o anumită cale Orice ai face, e mai bine să şovăieşti - Am făcut doi paşi de-a lungul acestei certitudini, în primul caz, pe planul principal, filozofia şi perioada lui Petru Pot să-i dau lui Belinsky un certificat în termenii cei mai lăudabili Pentru a caracteriza schimbarea sa plină de har, este suficient să spunem că el a spus prenaiv ieri: "O persoană, după ce mi-a citit articolul despre Bor, un om nobil "- Am devenit aproape de el - Ce poziție amuzantă sunt acum apărătorii săi à Ia Katkoff, când el însuși este una cu mine împotriva a ceea ce au apărat - Da, iar baronia ta nu a fost îndepărtată de influența unei reconcilieri absurde cu realitatea Îți iert păcatele! Găsesc o singură împăcare - vrăjmășie completă (cristalizarea nu se cristalizează, utilizarea nu se folosește nicăieri) - Multe vise s-au pierdut, nu le regret: acestea sunt ultimele petale ale corolei, în perioada de fructificare trebuie să cadă Adevărul nu este în ei, ci în rod Nu voi spune că speranțele zboară cu vise, oh, nu, nu și de de ori nu Dimpotrivă, în viața mea n-am simțit niciodată mai limpede decât galileanul e pur se muove Mâhnirea nașterii nu se aseamănă în niciun fel cu întristarea agoniei Și mor și la naștere - pentru a evita acest lucru, omul binecuvântat se îndepărtează de la sfatul celor răi și de la calea celor nedrepți Da, umblă cu credința sa, cu dragostea lui, cu speranța și, ca un reproș, stă în depărtare și plânge [ ] Intenționez să scriu "Scrisori despre perioada petrină" și pentru aceasta l-am dobândit pe Golikov, nu pe Polevovsky, bineînțeles, ci pe cel real De asemenea, este clar că nu iau acest subiect dintr-o latură pur istorică Suntem vremea lui Petru cel Mare, noi, ieșind din naționalitate într-o formă și esență pur europeană, Biblioteca "Runivers" terminăm marea lucrare de umanizare a Rus'ului, dar după vremea noastră va începe o perioadă de dezvoltare organică, substanţială, şi, mai mult, pur umană, pentru Rus' Atunci

rolul său nu va fi negativ în soarta Europei (un obstacol pentru Napoleon, de exemplu), ci pozitiv Poziția noastră în raport cu Europa și Rusia este ciudată, une fausse poziția ; dar stătea în ideea revoluției petrine și toată răcoarea și tristețea ei erau necesare, aceste dureri ispășesc zece secole de înstrăinare de umanitate [ ] H P OGAREVA - martie Petersburg martie "Un om este uimitor de aranjat", spunea Napoleon, iar înaintea lui, îmi imaginez, Cyrus, Cambyses etc etc De fapt, încep să simt beneficiile comoției # M-am pierdut (după exemplul secolului al XIX-lea) în sfera gândirii, iar acum am redevenit activ și viu până în unghii; însăși răutatea mea m-a redat la toată priceperea practică și, în mod ironic, chiar în acest moment ne-am întâlnit cu Vissarion și am devenit partizanii unul celuilalt Niciodată mai viu nu am simțit nevoia de traducere, nu, pentru dezvoltarea filozofiei în viață Și nici cea mai mică apatie de la lovitură (care este nemăsurat de puternică și doar prin însăși deznădejdea dă o ieșire, este imposibil să vezi o neputință completă mai solemnă, o negare în sine a tuturor celor mai mici drepturi) Da, în această negație ist eine groBe Setzung , acesta nu este un joc de cuvinte: poziția că sunt ceva, că am putere, entele- xia martie [ ] L-am instruit pe S[atin] să-ți explice ce vreau să spun și cum mă refer la plecare Nu m-ai inteles Nimeni nu vorbea despre o viață leneșă - și într-adevăr, aș putea eu, tot țesut din activitate, să decid să trăiesc cu mâinile încrucișate - Poate vă va spune clar Bel[insky] nu poate vorbi despre dorința mea fără admirație - a luat-o exact din punctul din care am vrut-o [ ] Biblioteca "Runivers" AA LA KRAEVSKY februarie Novgorod [ ] Și Vissarion a ridicat vocea grozavă , și, la fel ca Platon, sub forma unei conversații în care al doilea interlocutor tăce fără să deschidă gura (argumentul nu va ieși), dar acest articol va pune Bel[insky] în capul multora de sus, o văd aici Nu știu cum să laud și orice aș începe să spun, totul va ieși ca o singură lăudare Și, Doamne, articolul lui Bel[insky] este fascinant Dar, permiteți-mi, tot ce este în inima mea, trebuie să spun: înainte de care am anihilat și am trecut într-un singur eter al contemplației - acesta este basmul lui Lermontov și un pasaj despre Hegel Apropo, spune-i lui Bel [insky] că am terminat în sfârșit de citit Fenomenologie și e bine, ca să-i mustre pe niște adepți (se poate să nu-i certați, dar nu poți convinge o albină să nu facă miere, ci Bel [insky] este miere), dar nu ar atinge marea umbră Până la sfârșitul cărții, este ca și cum ai conduce în mare - adâncime, transparență, o suflare de spirit poartă - las chiati ogni speranza - țărmurile dispar, o mântuire este în piept, dar apoi se aude: Quid timeas, Caesarem vehis , frica se risipește - coasta, aici sunt frunzele frumoase, fanteziile sunt smulse, dar fructele suculente sunt cu adevărat aici Soții Ondine au dispărut, dar fecioara groasă așteaptă Scuze, am mințit despre ceva, dar asta a fost impresia Am terminat de citit cu inima bătând, cu un fel de solemnitate G[egel] - Shakespeare și Homer împreună De aceea oamenii buni par să-i înțeleagă dialectul greco-englez [ ] H P OGAREVA aprilie / mai Moscova Scrisoarea dvs din / martie a sosit de la Roma, vă mulțumesc pentru ea Această scrisoare este deosebit de remarcabilă pentru că ești în ea ca pe un platou de argint Cu adevărat, o persoană nu poate ieși niciodată din sine, aceasta este o iluzie optică, ceea ce constituie individualitatea, la particularité individuelle caracterul, particularitatea, apoi cu conștiința, cu gândirea, este o chestiune specială care nu coincide Această contradicție este cea mai clară în tine Există domenii în care oamenii se înțeleg, cu atât mai mult, cu atât mai puțin ei rămân ei înșiși, și anume, particularitatea personală

a unui prieten, femeile și drumul, îl iubim și în ei (adică la indivizi) și ne despărțim Îți este mai greu să te decizi să faci un pas, să faci un salt, decât să suferi în luptă Biblioteca "Runivers" lote, a suferi o poziţie falsă la propria vatră; și ne întrebăm cum nu ai prefera să termini deodată, pentru că în opinia noastră este mai ușor ceea ce crezi că este mai greu În aceste cazuri este treaba prietenului să fie plin de compasiune și să fie o persoană care suferă perfect; uneori, ca un baron, pentru a-și îndulci vorbirea cu vreo vorbă tare, se înfurie, strigă și apoi ia pipa și se resemnează cu slăbiciunea Tu, Ogarev, ești cel mai puternic personaj dintre toți oamenii pe care îi cunosc, ai o voință de fier - slăbiciuni - În mod surprinzător, lângă scrisoarea ta este o scrisoare de la Vissarion Ce contrariu Circumstanțele tale dureroase se rezolvă într-un fel de umor dulce și vezi clar între rândurile triste o căptușeală calmă și strălucitoare căreia nu-i pasă de durere, sub lacrimile tale - un zâmbet copilăresc și sub un zâmbet - o lacrimă copilărească, ai o înțelegere largă a tot ceea ce este universal și neînțelegere stupidă a tot ceea ce este în mod privat Ogarevsky Iar Vissarion] are umor, umorul unui jucător care vede că lucrurile merg prost, umorul îi prinde gâtul, în lacrimi ironia lui diabolică și în ironie lacrimi amare, se înfurie amarat, bilios El suferă mai mult decât tine Ce să spui despre tine, despre noi? Se pare că azi da ieri, ieri, ca azi, dar te uiți - Dumnezeu știe ce se schimbă în suflet În ultimul timp (adică după plecarea ta) Am trăit foarte mult; un scepticism atotdistrugător în viață a fost altoit în perspectiva mea de obicei strălucitoare; Sunt convins de lipsa de caracter, nu pot respecta mare lucru în mine, mă zdrobește Evenimentele nesemnificative în exterior au făcut epoci în interior În plus, nenorocirile eterne mi-au înlănțuit fiecare pas Starea de sănătate a Natasha se deteriorează, trei sicrie au fost îngropate împreună cu frumoasele ei speranțe pentru jumătate din viață Are nevoie să se răspândească, sudul Italiei, marea - speram să plec; dar nu merg Și să rămână un martor al modului în care această ființă nobilă și înaltă lâncevește sub greutatea a două cruci: neputința fizică și resentimentele spirituale (astfel de pierderi sunt resentimentele cele mai puternice) Ajunge Dacă aș fi un egoist, aș spune "vino aici, pleacă din Italia, vino că m-am plictisit", dar n-o să spun asta, nu, frate, mergi, mergi Voi merge la Pokrovskoye pentru vară și acolo, și acolo din nou la Staraya Konyushennaya Articolele mele din Otechestvennye Za[sk[isk]] au fost un succes, am mai scris două: unul, pe care l-ați dorit, era "despre formalism în știință", celălalt era "despre specialitate " Mi-au adus multe complimente, de care unele sunt plăcute Înțeleg profund inutilitatea acestui gen Biblioteca "Runivers" articole Scrii - te distrezi - Iar Vissarion] spune că îmi gravez articolele pe oțel, iar cu admirație [ ] HX LA PRIMAR ianuarie Moscova [ ] În acest moment avem tăcere și un fel de binecuvântare asupra tuturor Ce poate fi? Ce se va intampla? O persoană reală nu ar trebui să se gândească la asta dacă nu vrea să otrăvească fiecare mușcătură, fiecare înghițitură Prezentul este bun și tocmai aceasta este moștenirea noastră prezentă și cea mai sfântă [ ] Da, viața este bună, adică pentru cel care se dăruiește ei; Rousseau, când a spus că totul iese bine din mâinile naturii și că totul este distorsionat de om, a mințit - a mințit pentru că a dat un sens greșit atât imediatei, cât și negației; de aceea a condamnat umanul, că s-a aflat la marginea unei lumi învechite și răvășite Nu, omul este cel care agravează frumusețea naturii Dar dar este imposibil ca binele individual să vindece totul, o astfel de persoană nu ar fi capabilă de

fericirea vetrei sale [ ] H P OHAREV ȘI H M SATIN - ianuarie Moscova / ianuarie Moscova Astăzi, de Anul Nou, scrisoarea ta - M-a prins într-unul din acele momente în care o persoană simte că are o zi senină în suflet, au trecut niște nori, alții nu au venit, cerul este albastru, transparent etc Vă rog să nu greșiți, este o zi senină în interiorul meu, dar în curte, de fapt, nu au coborât nori, ci stați și interferați cu zorii în ordine și mă enervează cu ceață, frig Ei bine, da, însă, și Berlinul nu rănește Italia Deci scrisoarea ta m-a găsit de data asta pe vreme frumoasă Zilele trecute s-a născut fiica mea* Totul s-a terminat cu bine, pentru o lungă perioadă de timp, și poate niciodată, nu am experimentat un sentiment atât de blând, de calm, de a deține un bine real, adevărat, plin de viață Suntem teribil de vinovați în fața prezentului - toate amintirile și speranțele, abstracțiile sui generis, iar viața curge între degete imperceptibile, inestimabile Nu, oprește-te, bun moment , lasă-mă să beau totul de la tine picătură cu picătură, un moment de adevărată încântare, uituc și fără speranță - pentru că este plin de sine De fapt, prezentul nu este niciodată unul, toate cele dintâi Biblioteca "Runivers" viața noastră este reflectată în ea, stocată Da, dar nu ar trebui să fie copleșitor Vorbesc despre asta nu atât pentru tine, cât pentru mine, nu mă pot menține la această înălțime practică reală; dacă nu sunt supus grubilei romantic , atunci sunt supus lașității înaintea viitorului, plăcerea mea este adesea estompată de gândul rece și poate mâine o voi pierde Există ceva care ar putea fi? Pentru a gândi așa - trebuie să te așezi cu brațele încrucișate și picioarele îndoite, dar tot îmi vine în minte Omul este cel mai puțin capabil să se împrietenească cu precaritatea extremă, fragilitatea a tot ce are mai bun - pare a fi o chestiune simplă: cu cât lucrul este mai puternic, cu atât este mai pietros, cu atât mai departe de noi, tocmai în acest pâlpâitor tandru, tremurător, ultimul cuvânt, ultimul parfum al vieții, pentru că cel puternic este nemișcat, apatic, iar tandru este un proces, mișcare, energie, das Werden Cea mai înaltă manifestare a vieții este slabă, pentru că toate forța materială este cheltuită pentru a ajunge la această înălțime, floarea va muri din cauza vântului rece, iar tulpina va deveni mai puternică Nu poți rupe un mușchi cu mâna, ci un creier? "Știi că, ascultând anatomie, n-am putut o dată să privesc indiferent la creier, la această masă tremurândă și moale - un fel de reverență în suflet și cu un deget îndrăzneț cu care atingi un cadavru, ți-e frică să atingă creierul, se pare - este încă viu și îndurerat Dar revin la suspiciune Desigur, cine nu vrea să tremure înaintea viitorului, și uneori să sufere în prezent, care, după ce și-a îndepărtat jumătate din viață, va aranja pacea în cealaltă jumătate, este fie un egoist, fie o persoană abstractă, că este, o persoană care poate trăi într-o sferă universală; dar o astfel de viață este nefirească -Partea inimii, sufletul ar trebui să se afle cu oamenii apropiați nouă Augustin spune că omul nu ar trebui să fie sfârșitul omului - este adevărat, el nu ar trebui să fie sfârșitul exclusiv, dar ce naiba este în acel chip uzat care iubește doar impersonalul! Aceștia sunt castrati morali și avari Este necesar să realizăm toate posibilitățile, să trăim în toate direcțiile - aceasta este o enciclopedie a vieții, dar ce va ieși din ea și cum va fi - nu pot răspunde pe deplin pentru aceasta, pentru că există un abis de condiții externe și de ciocniri Vai de cel care sapă în talent, dar are dreptate cel care a dezvoltat totul în sine în măsura în care este deștept - Ei bine, iată pentru tine o teză puțin lungă din filosofia practică Acum mă întorc la filosofia ta speculativă [ii] Tot ce scrii în ultima scrisoare, după părerea mea, este extrem de eficient, și mai

eficient decât ce s-a scris în ultimele , doar că te exprimi barbar; pentru o persoană care nu locuiește în Berlin, o astfel de limbă este teribil de dificilă Biblioteca "Runivers" (și mi-a atacat și articolele!) n Au reste , mai multe despre asta mâine Dimineața este mai înțeleaptă decât seara [ ] ianuarie Ți-am citit scrisoarea Tot ceea ce scrii despre negația îmi este atât de înțeles și apropiat, de atâtea și de multe ori în conversații a fost exprimat într-un fel sau altul încât nu am întâlnit ceva nou, dar strâns familiar în ceea ce scrii Totuși, la justice avant tout I , aceasta nu este atât o diplomă în favoarea simțului nostru filozofic și a dezvoltării paralele, cât o dovadă că trăim în aceeași atmosferă intelectuală și suntem influențați de aceasta Nu am deloc originalitate de gândire, nici măcar inițiativă, dar am o minte rapidă și o consecință, stimulul meu este întotdeauna extern Urăsc abstracțiile și nu pot să respir în ele multă vreme (de aceea, cu toate eforturile mele, am fost întotdeauna un matematician prost, nu am reușit niciodată să studiez din adâncul inimii astronomia, mecanica sau chiar fizica), de aceea mai am un neajuns, care, poate, poate fi răscumpărat înțelegerea vie, dar lipsită teoretic de facultatea speculativă a gândirii pure Sunt atras constant de viață - fiziologie și istorie - singura proprietate concretă a științei; dar numai pentru deplina vivacitate fiziologia lor trebuie să înceapă în chimie, iar istoria în fiziologie Tu, cu o rezervă, scrii: "Logica este, până la urmă, abstractă" , dar este de la sine înțeles că este chiar mai jos decât viața cu această înălțime supranaturală Citiți despre asta în articolul meu al IV-lea, l-am spus direct Și aveți perfectă dreptate că știința naturală kobenitsya, deoarece logica vrea să zdrobească natura privată cu elementul ei universal; în zadar gândul conștient vrea să stea în fața naturii ca un prius I , aceasta este o permutare logică, logica rezultatului "Logica se laudă că tonurile deduc natura și istoria a priori Dar natura și istoria sunt grozave prin faptul că nu au nevoie de acest lucru, cu atât mai mult - ele înșiși derivă logica, ci posteriori", am spus într-un nou articol Fără îndoială, este la fel de ridicol ca o persoană care ar scrie o embriologie și, după ce a terminat, s-ar întoarce în lichidul seminal și să ne naștem Motivul pentru aceasta este, până la urmă, mândria idealismului și dualismul insuportabil, pe care Hegel le-a învins teoretic, dar a rămas în practică Fiziologia ar trebui să conducă la necesitatea descoperirii ideii de către un organism rațional, și nu invers - În ceea ce privește observațiile dvs despre partea a II-a Biblioteca "Runivers" "Enciclopedia" , nu voi scrie despre asta - pentru aceasta trebuie să recitiți singur cartea și să fiți din nou electrizat de curenții abstracti Un lucru pe care îl prevăd și îl simt deocamdată nu pot afirma și înțelege clar: materia este aceeași abstracție în jos precum logica este o abstracție în sus; nu există nici una, nici alta, de fapt, în realitatea concretă, dar există un proces, și există interacțiune, lupta dintre ființă și neființă, există Werden - o substanță-substrat, o formă activă (aristotelic) definiție]) ; pâlpâie în fenomene singulare, este atras în permanență să se repeze (și dacă nu s-ar fi repezit, n-ar exista) în morfologia universală, este în acest moment, așa cum particularitate, ca individualitate, ca ciocnire și re rezultat, dar nu mai este acolo, pentru că nimic nu se poate opri în acest ciclu Leibniz spune: "Lumea materială este în continuă schimbare, ca apa sub barca ta - păstrându-și aspectul, arată ca nava lui Tezeu, pe care atenienii o reparau în mod constant" Excelenta comparatie Și tu, razberlinianul meu, ai început să aperi ideile, dar numai tu, în regiunea Michelets și în regiunea Werder, ți-e

frică de senzaționalismul imaginilor și gândurilor - ce este cu adevărat gândirea pură! Aceasta este o fantomă, acestea sunt acele spirite necorporale pe care le-a văzut Dante și care, deși nu aveau carne, i-au spus cu voce tare anecdote florentine Aţi atins marea semnificaţie a chimiei - aici am o cunoştinţă care caută cheia fiziologiei şi logicii numai în ea Ştiu puţine despre chimie; ceea ce știam cândva, am uitat, dar ceea ce am citit în Liebig certifică clar că chimia are mai multe șanse să explice ceva decât primele capitole ale Enciclopediei Hegel, adică Partea a II-a Și apropo, nu sunt complet de acord cu tine cu privire la distincția dintre natura ta organică și anorganică - acesta este și un vechi silogism bazat pe pasiunea de a stabili limite, naturii nu-i plac castele indiene Chimia și fiziologia sunt subiectul unui singur proces, fiziologia este chimia compușilor multioriginali, în timp ce, dimpotrivă, chimia este fiziologia a doi compuși originali * "De parca" Aceasta este manière de dire , adevărul este că de îndată ce radicalii complecși sunt legați, rezultatul final este neapărat întârziat - teologia nu se datorează teoriei naturii ipsa sibi invenit vias, non ex ratione , spune Hipocrate Implică-te în embriologie: fără ea, nici anatomia, nici chimia organică nu vor duce la afaceri Vă sfătuiesc să cumpărați Sõmmering, "Vom Bau des Menschlichen Korpers" , aceasta nu este opera lui Semmering, ci monografii excelente introduse într-un singur cadru Ai ceva util în filosofia naturală? Biblioteca "Runivers" Preia un al treilea agent (complex sau simplu, nu contează) pentru a opri procesul, pentru a trage lucrurile în depărtare cu o luptă complexă, iar în acest echilibru, oscilație, aceste multe-originale apar țesuturi, care sunt arse și restaurate în mod constant și sunt pline de activitate Rezultatul material al procesului este victoria managementului în două - decăderea - sau victoria multi-managementului abstract - părul, unghiile, oasele, părțile semivii (aceasta nu este ideea mea, nu vreau să plagiez - aprofundez) în el, este excelent) Coroana managementului multor este creierul și sistemul nervos Liebig spune într-un singur loc: nu se poate imagina un singur sentiment puternic, nici o singură activitate puternică fără o modificare a compoziției calitative a creierului Aceasta este departe de ceea ce spuneau francezii secolului al XVIII-lea: "Gândirea este secreția creierului" , nu - asta ne arată doar omul von einem Gufi Citiți atitudinea chimistă a lui Hegel față de organice și de organicele înșiși - acolo el este excelent Mai multe despre filozofie Nu vreau să vorbesc Amin [ ] HX LA PRIMAR martie Moscova [ ] Acuzația de a fi angajat în științele naturii este absurdă \ Signore! Sunt angajat în fiziologie - sau deci în vremea noastră nu există filozofie fără fiziologie; de când Jenseits a dispărut, avem nevoie de baza Diesseits - da, zici că filozofia e la dracu cu ea, dar eu voi spune: , că doar în acest domeniu poți scrie , , că numai aceste articole au succes pentru mine , a -a, că acum am dovada că articolele mele din trecut nu au trecut neobservate Am fost conduși la științele naturii prin logică; da, totuși, asta nu înseamnă deloc că am lăsat toată humaniora și în humaníssima b-~ citesc, scriu (și, mărturisesc, sunt nemulțumit de mine însumi, dar despre asta vom vorbi mai târziu) Și ca dovadă că am citit, pe lângă anatomia lui Boeck , și pe lângă fiziologia lui Burda-ha , vă voi informa și despre cartea "De la création de L'ordre dans l'humanité" p [ar] Proudhon Broșura sa "De la propriété" este un lucru grozav, dar în această carte există o teorie completă, știința sa, metoda, etc , ca toți francezii, deseori superflus frazetici, dar nu de prisos - supraalimentare Ia-l și stai cu Vissarion să studiezi Da, dacă nici tu

nu ai citit De la propriété, citește-l Biblioteca "Runivers" [DIN Jurnalul -] martie Treizeci de ani! Jumătate de viață Doisprezece ani de copilărie, patru ani de școală, șase tinerețe și opt ani de persecuție, persecuție, exil Și este bine și trist să privești înapoi Prietenia, dragostea și viața interioară expie mult Dar, mărturisesc, persecuțiile și insultele neîncetate au găsit o cale de a provoca dureri groaznice, iar la cuvântul de ani devine înfricoșător - e timpul, e timpul să te odihnești [ ] Două lovituri pentru pietism și catolicism Episcopul de Chartres s-a răzvrătit la Paris împotriva filozofiei germane, i-a speriat cu căderea catolicismului etc , dar guvernul, creat de doctrinari, a luat partea gândirii împotriva autorității Și același lucru s-a întâmplat din nou la Stuttgart, unde ministrul din celula sa a ieșit hotărât să lupte față în față cu clerul catolic Un prinț georgian exilat locuia în Vyatka, nu putea suporta clima aspră și a căzut în cel mai rău consum, l-am vizitat cu câteva zile înainte de moarte; abia trăia, dar cu un aer de profund convingere a spus: "Dacă nu se înrăutățește primăvara, altfel, poate, consumul va deveni " Așa se face că muribunzii nu își înțeleg poziția, la fel și despre catolicism și pietism [ ] aprilie] [ ] Aș dori să scriu un cuvânt propedeutic pentru cei care vor să se apuce de filozofie, dar care se rătăcesc în scopul, legea și mijloacele științei Pe drumul aici ar trebui să subliniați tot răul oamenilor buni cărora le place să filosofeze Dușmanii științei nu sunt la fel de periculoși ca toți semipietiștii, semiraționaliștii După ce am început, nu știu ce se va întâmpla Continui în timpul liber prelegerile lui Wilman Și asta îmi este foarte util; am uitat de secolul al XVIII-lea, aici prinde viață, suntem transportați din nou în acele vremuri ale lui Voltaire, Buff-fon - și, orice ați spune, nume mari Este minunat de urmărit cum, la începutul carierei sale, Voltaire divit, lovind cu îndrăzneala opiniilor sale religioase, iar după două Biblioteca "Runivers" zece ani Holbach, Diderot; a rămas în urmă; materialismul s-a deschis în toată puterea lui "Le patriarche ne veut pas se départir de son rémunérateur vengeur; il raisonne là dessus comme un enfant", scrie Grimm Și la fel de îndrăzneț și îndrăzneț își arată capul și calcă moralitatea cu picioarele Aici vezi pe das Werden de ani Diderot improviza: Et mes mains ourdiraient les entrailles du prêtre A defaut d'un cordon pour étangler les rois e Cu toate acestea, această etapă de dezvoltare este extrem de importantă și a adus o contribuție semnificativă Greșeala lor a fost că, după ce au înțeles geneza spiritului în temporal, finit, l-au confundat cu un produs al materiei, cu materie Geneza este parțial adevărată cu ei; chiar dacă și-ar fi făcut câțiva pași mai departe, ei înșiși ar fi înțeles că conjugă cu cuvântul materie altceva care o posedă, o cheamă la viață, ceva etern, infinit, cu scopul manifestării și alte atribute care nu merge suferinta conteaza Așa cum Spinoza era adevărat în punctul în care stătea, și acest punct era un grad necesar, la fel și ei sunt În ceea ce privește ateismul, este mai consistent decât deismul timid al lui Voltaire și Rousseau Cu toate acestea, Rousseau a dat din greșeală pe adevărata cale a cunoașterii lui Dumnezeu, adică a dezvoltării spiritului său spre contemplarea lui Dumnezeu Acest creator al lor, geometrul des Jenseits , neparticipant, leneș, pe care nu-l putem cunoaște și în fața căruia îi venerăm, nu va satisface nici amărăciunea aspirației minții religioase, nici rigoarea celei logice Negarea lui Dumnezeu a fost un pas către o adevărată înțelegere a lui, negarea lui ca Iehova, ca Jupiter, ca străin pe pământ, stând undeva, a îndepărtat de la el ultimul mădular, dat de ideile religioase, și ultima abstracție a filozofiei Pentru ei, din

punct de vedere al analizei și rațiunii naturale , Dumnezeu a existat doar ca natură, ca univers, ca lume eternă, despre care vorbește Pliniu: Aeternus, immensus, totus in toto, immo vero ipse totum, totalitatea de activitate închisă, idemque rerum naturae opus et rerum ipsa natura Această chestiune a creatorului și a creației trebuie lăsată să fermenteze împreună și trebuie să se dezvolte ea însăși din tendința Lucrețiană în direcția filozofiei spirituale moderne Această mișcare este mai puternică decât mintea Aceasta este fenomenologia lui Dar deja după Holbach, Diderot et Spie, ideea senzual-catolică este imposibilă, care a inspirat minți profunde mult mai sus decât materialismul, pentru că au știut să se desprindă (inconștient) de Biblioteca "Runivers" scrisori și să fie transferați în sferele speculației absolute, dar slujind idolatriei maselor Ce edificiu imens a ridicat filosofia secolului al XVIII-lea, la o uşă a căruia se află strălucitul, causticul Voltaire, ca trecere de la curtea lui Ludwig al XIV-lea la tărâmul raţiunii, iar pe cealaltă, mohorâtul Rousseau, pe jumătate -nebun, în sfârşit, dar plin de dragoste, şi a cărui ascuţime nu a exprimat nicio înţelepciune ascuţită , nicio rudenie cu grand siècle , ci a prezis duhul lui de la Montagne n, S -Just şi Robespierre Voltaire a citit cu dezgust în "Emile": "Și dacă fiul regelui o iubește cu adevărat pe fiica călăului, tatăl nu ar trebui să se amestece cu el" Iată reabilitarea de l'homme pur democratică Masele nu au citit ca Voltaire Glume, jumătăți de cuvinte funcționează - dar un limbaj mândru față în față cu puterea ar fi trebuit să-l lovească pe Rousseau Suntem obișnuiți Și toate figurile acelui secol erau oameni de viață în Anglia și Franța: Montesquieu, Buffon etc Germania și-a prezentat mai târziu propria sa gândire, propria sa artă - vastă și mare, dar crescută în cabinet Nu poți citi biografii germane Prima lor persoană este Schiller Da, poate Lessing încă De ce să fii surprins că Frederic al II-lea, un om practic, nu s-a putut înrudi cu tendința sa natală Pentru a-l simpatiza a fost necesar să-i arăți toată puterea (Goethe, Hegel) [ ] iunie] Pasiunile tuturor nu se sting odată cu vârsta, cu împrejurările; există organizații în care, odată cu vârsta, pasiunile se întăresc și capătă un caracter ciudat de forță În general, o persoană ar trebui să fie foarte atentă, bucurându-se că a trecut de o perioadă tulbure: se poate întoarce complet pe neașteptate Și aici disputa este rezolvată - mintea sau inima vor prevala Mai înalt, mai liber, mai moral - când mintea; dar în focul însuși, pasiunea este farmec, trăiești de zece ori Și apoi - pocăință, reproșuri Am predicat întotdeauna împotriva Naturgewalt ; dar umanitatea mea merge atât de departe încât o iert, cu excepția cazului în care, în virtutea acestui Naturgewalt, omul însuși renunță la tot ce este uman Acest lucru este rar și se întâmplă, aproape numai cu nebunie, în orice privință Căci pasiunea însăși duce la ceva uman, deși adesea nu în cel mai bun mod Plăcerea, de exemplu, este preeminent dreptul celor vii etc , etc Toate acestea sunt categoric inaccesibile pietiștilor; în general, nu există nimic uman în pietism, în ciuda faptului că creștinismul este uman în superioritatea sa Ei, care au înghețat în ei înșiși tot ceea ce ei numesc pământesc, nu au condescendență, ei Biblioteca "Runivers" gest [ol ki, chiar ferocious Nu există dragoste în ei, dragostea lor este falsă, ein Sollen , prin ordin Fratele nostru, doar un bărbat, dimpotrivă: cu cât cercul lui este mai larg, cu atât se lasă mai mult, și chiar și atunci pare uneori inutil, pentru că nu e nimic de lăsat (cu excepția dosarelor penale, și chiar și atunci nu a tuturor) continui Cel care și-a găsit puterea de conservare în sine și a cucerit patima deschisă nu va fi crud în a-și condamna aproapele, care nu a suportat presiunea,

dus, pentru că își amintește ce l-a costat victoria, cum el, epuizat, frânt, a părăsit lupta Cei care cuceresc cu ușurință, adică cei cărora pasiunile sunt cu greu atinse, sunt naturi crude, înguste, egoiști și oameni abstract virtuoși Dar iată o altă întrebare care este legată aici Fără îndoială, fiecare victorie este o eliberare de exterior, dar oamenii nu trebuie deseori să se lupte cu fantomele pe care le-au inventat? Ca să dau un exemplu perfect evident, nu pot atribui o demnitate deosebit de remarcabilă unui prost care refuză, dacă dorește, să mănânce fast-food într-o zi de post Lupta este absurdă, cu excepția exercitării reținerii de sine De aceea o persoană pare a fi sclav al patimilor mai mult decât este, pentru că nu este eliberat din sclavia ridicolă sui generis prin prejudecăți, de exemplu, jurămintele monahale [ ] Ieri, seara târziu, sau mai bine zis, noaptea, stăteam la fereastră cu Shatasha], era cald și extrem de bine Tăcerea este moartă Volhovul scânteia, curgea liniştit şi lin, nici o frunză nu se mişca, vâslele foşneau corect, împărţind timpul după ritm, pe malul celălalt un ţăran a cântat un cântec fără sfârșit - l-am ascultat cu încântare, ca Doamne fereşte, astfel încât Rossi iar Pasta ar asculta Timpul a trecut, iar el a cântat și a cântat - trist, abătut Ce îl face să cânte? La urma urmei, acesta este un spirit care se eliberează de sfera înfundată prozaică a proletariatului, cu acest cântec intră inconștient în împărăția lui Dumnezeu, în lumea infinitului, grațios Spiritul, dezvoltat pentru omenire, sună ca o floare parfumată, dar sună și pentru sine; tremurul vieții, bucuria nedefinită de a fi animal este urmată de expansiunea omului, își umple împrejurimile cu cântecul său, se unește cu ceilalți cu el și îi potolește setea Dacă te uiți profund în viață, desigur, cel mai înalt bine este existența însăși - indiferent de condițiile externe Când vor înțelege acest lucru, vor înțelege că nu există nimic mai stupid pe lume decât să neglijeze prezentul în favoarea viitorului Prezentul este sfera reală a ființei Fiecare minut, fiecare plăcere trebuie surprinsă, sufletul trebuie să fie neîncetat deschis, umplut, aspirat în tot ce este în jur Biblioteca "Runivers" secerând și toarnă-ți pe al tău în ea Scopul vieții este viața Viaţa în această formă, în acea dezvoltare în care este plasată fiinţa, adică scopul omului este viaţa umană Citesc pe Lucreţiu: De rerum natura Ce aspect matur și sănătos din multe puncte de vedere! (Desigur, este necesar să iertăm erorile metafizice, cele fizice etc) Da, lumea antică a fost mai bună decât a noastră în a iubi și a aprecia cosmosul, marele Tot, Natura august] Deutsche Jahrbücher Odată cu el, filosofia germană iese din public în viață, devine socială, revoluționară, ia trup și, în consecință, acțiune directă în lumea evenimentelor Aici se pot vedea și se pot vedea clar progrese mari în educația politică, iar germanii sunt aproape eliberați de acuzațiile care le sunt de obicei aduse În articolul în care se vorbește despre renunțarea la religia pozitivă cu tot formalismul ei, nobilimea este uluitoare "Și ce va face (la sfârșitul articolului) statul? Sau ne va lăsa în pace și apoi va recunoaște Biserica ca o societate care există cot la cot și în drepturi egale cu alte societăți Sau va fi în concordanță cu caracterul pe care l-a luat înainte, nedespărțit de biserică, și atunci are dreptul să ne persecute Atunci avem un link Și vom merge la el Și pentru aceasta vorbim pentru a-i avertiza pe cei slabi, pentru ca aceștia să știe că un astfel de pas poate atrage astfel de consecințe și ar avea grijă Noi înșine nu credem așa " "Cine își iubește pe tatăl sau pe mama sa mai mult decât pe Hristos, nu este vrednic să fie al lui Hristos" Cu cât timp în urmă au început germanii să vorbească această limbă, cu cât timp în urmă le-a bătut inima din

motive atât de reale, și asta nu prooroceşte multe în viitor, adică în viitorul apropiat pe care îl vom vedea? Se muove, se muove! Unul dintre articole se termină direct: trebuie să se decidă, și într-o zi pentru totdeauna: "Creștinismul și monarhia sau Filosofia și Republica!" Și iată Germania, lancée în emancipare politică și cu caracter propriu de gândire fermă, profunzime și, mai mult, liniște, așa cum personajele Germaniei și Franței sunt opuse în materia emancipării - în mod clar, urmând, de exemplu , "Deutsche Jahrbücher" și "Revue Indépendante" Există atâta viață, foc, cuvinte în Revue care vor aduna acum cercuri pe bulevarde și, mai mult, ce plan de înțelegere a adevărurilor, indiferent de interesele moderne! Articolele filozofico-politice sunt pur și simplu ridicole; Francezii sunt cu două secole în urmă față de germani în speculații, la fel cum germanii sunt cu cinci secole în spatele francezilor în aplicarea ideii de drept la realitate [septembrie] [ ] Consecințele eroismului, Biblioteca Runiverse negarea de sine a acceptării consecințelor este atât de dificilă încât cei mai mari oameni s-au oprit înaintea rezultatelor evidente ale propriilor lor principii Așa este Hegel, dezvoltarea tânărului hegelianism, dezvoltarea principiilor sale; dar Hegel s-ar fi lepădat de ei, a iubit, a respectat das Bestehende , a văzut că nu poate suporta o lovitură și nu a vrut să lovească; i s-a părut, pentru prima dată, că era de ajuns că ajunsese la începuturi Generația mai tânără a început cu ei, pasul înainte a fost tocmai lovitura care ar fi trebuit să-l lovească profund pe das Bestehende Hegel ar fi renunțat la ele; dar iată chestia: i-ar fi mai credincioși decât el însuși Adică, pentru el, un gânditor înstrăinat de personalitatea sa întâmplătoare, de epocă etc , Schelling este un exemplu viu al modului în care cineva poate rămâne în urmă cu gândul său atunci când gânditorul se oprește la jumătatea dezvoltării sale, neavând, totuși, puterea de a-l opri din această mișcare Poziția lui Schelling este cu adevărat tragică, așa cum a spus Ruge Orice oprire, lipsă de inimă nu sunt bune atunci când dezvoltarea avansează Gironda și-a pus, evident, capul pe bloc, stând între iacobini și monarhiști Dacă partidul regal ar câștiga, toți ar fi executați Aceasta este poziţia părţii drepte a hegelianismului astăzi Margeineke s-a comportat foarte ciudat pentru Bruno Bauer cu un scop bun, a vrut să intre în juste milieu și a ajuns între două scaune la etajul L-au certat atât guvernul prusac, cât și tânăra școală hegeliană Fii cald sau rece! Și cel mai important, fiți consecvenți, știți să prezentați adevărul în întregime Continuând, iată un alt lucru de remarcat Hegel nu trebuie acuzat de viclenie, de ipocrizie Noua viziune s-a îndepărtat atât de mult de prima, încât nu a îndrăznit să-și recunoască toate consecințele începuturilor sale, prin urmare consecința inevitabilă este ambiguitatea în multe concluzii practice Nu își dorește un rezultat adevărat, firesc, actual de la sine, dar și ca acesta să fie în armonie cu cel existent Îi era frică să vorbească într-un mod pe care ceilalți să le fie frică să asculte Tânăra școală putea spune mai multe, pentru că nu a mers înainte acel respect pentru lumea faptică înconjurătoare pe care îl avea Hegel; dar nu trebuie să uităm că nu a funcționat tocmai pentru că Hegel a plasat generația tânără într-un punct înalt de la care puteau vedea imediat ce a lucrat și ce i-a fost dezvăluit, ca o vedere cu cineva care intra într-un munte Când s-a urcat, nu mai vedea muntele, îi era frică de asta: ea era prea legată de toate încercările și destinele pe care le trăise el Așa a fost întotdeauna Biblioteca "Runivers" dezvoltarea unei idei în timp Prin urmare, cea mai mare dreptate ar trebui să fie în propozițiile la cifre Și Luther, și Mirabeau și Platon au fost

transferați, adică dezvoltati Critica devine plină de pasiune mare, devine religioasă, în sfârșit Însăși negația, desigur, merge împreună cu poziția Libertatea o cunoaște așa cum a cunoscut filosofia cunoașterea de sine Libertatea, adică eliberarea de limitarea exterioară, moartă, de lanțurile trecutului, nerecunoscută ca eternă prin autocunoaștere, libertatea de acțiune conform înțelegerii, gândirii, expunerea gândirii etc Creștinismul a pregătit minunat individualitatea pentru prezent Aprofundarea în sine, recunoașterea infinitului în sine, egoismul purificat și adus împreună la cel mai înalt grad și, în consecință, dezvoltarea propriei demnități Și pe de altă parte, ideea de sacrificiu de sine pentru universal, iubire etc Această luptă în sine a dezvoltat toată bogăția spiritului uman Și pe de altă parte, lupta cu materialul, temporal Această minciună veșnică a epocii feudale, vorbind de anihilarea patimilor, de neglijarea pământului și acționând cu totul altfel, cât de mult trebuia să se dezvolte practicul și teoreticul! Modernitatea, care face ca statul (și anume, împărăția lui Dumnezeu pe pământ, după expresia religioasă) cea mai reală esență, distruge minciunile deodată, căci statul are atât latura ei temporală, cât și latura ei veșnică, iubire și egoism, auto-dezvoltarea și dăruirea de sine, universale în fiecare și fiecare, curgând înăuntru, îndepărtate de universal, al cărui rege este Rațiunea Iată adevărata realizare a ceea ce a fost întunecat prevăzut de creștinism și răspunsul la toate etc [ ] octombrie] [ ] Se spune adesea că globul, ca individ, având o dezvoltare organică, a avut (orice ar fi acesta) un început temporal și, în consecință, va avea un sfârșit (M Gros, philosophe franco-germanique) , și odată cu ea umanitatea Pe scurt, soarta planetei este soarta individului De ce toată dezvoltarea, de ce etc ? Întrebarea este dificilă Din punct de vedere fizic, nu știu cum să răspund la însăși ipoteza morții planetei Dar cu asta, dacă vor (ca Gros) să dovedească Personalitatea lui Dumnezeu sau nemurirea sufletului, vor lua puțin Da, însăși dezvoltarea lui ist Lohn, der reichlich lohnet este eternitatea nu în numărul de ani de la naștere până la co, ci în dezvoltarea divinului în sine, spiritul care nu depinde de timp noiembrie] [ ] "Poate, are o persoană dreptul să-și schimbe convingerile fundamentale?" "Dacă se poate, unde sunt bazele de nezdruncinat ale ființei morale și mentale a unei persoane?" Într-adevăr, din prima Biblioteca "Runivers" privirea pare ceva groaznic, gol în sufletul unei persoane care își schimbă convingerile Dar acest lucru nu este adevărat (Aici nu vorbim despre acele naturi plat-impresionante care își acceptă și abandonează opiniile fără niciun motiv) grade de dezvoltare la care altfel este înțeles dintr-un anumit unghi, dar o persoană nu ar trebui să se oprească la abstractizare Omenirea ajunge la adevăr, pietrele de temelie ale ființei sale morale se află în ea (an sich), dar îi poate fi clar la sfârșitul dezvoltării, și nu la început, nu în trecut Trecutul nu a deținut niciodată tot adevărul Da, și acest fundamental, adevărat este universalul, ideea, Dumnezeu și, în plus, Dumnezeu, înțeles nu jenseitlich Zi, nu fantastic la figurat, ci în imanență și transcendența ei inerentă (lumea gândirii, moralitatea, ideea care distruge , înlătură tot ceea ce este temporar, ca transcendență a naturii și a omului) Nu cuvântul este important, ci conceptul, sensul Desigur, virtutea este eternă și ar fi trebuit să fie întotdeauna norma de acțiune Dar cum era determinată și înțeleasă virtutea în aceste epoci? Lumile elenă, iudaică și creștină au înțeles lucruri complet diferite Totul curge și este fluid, dar nu este nimic de care să-ți fie frică, o persoană merge la fundamental, merge la ideea obiectivă, la absolut, la autocunoașterea completă, la

cunoașterea adevărului și a acțiunii, în conformitate cu cunoașterea, adică minții și voinței divine A-ți opune opinia privată împotriva adevărului înseamnă îngustie la minte, egoism, mândrie Cazul în care fața este în dreapta pleoapei este aproape imposibil sau posibil în circumstanțe excentrice Articolul lui Rosencrantz despre viața lui Hegel în almanahul lui Pruttsov pentru Iată ce este foarte bun acolo: "Der Gedanke, ans welchem sein (Hegels) ganzes System emporkeimte, war der Liebe Die Anschauung aber, an welcher er sich als Charakter opientierte, war die des Gottmenschen Schon in der Tübinger Période sprach er die Analogie der Liebe mit der Vernunft ans und stellte sie, obwohl sie nur ein empirisches Prinzip sei, unendlich hoch Die Bewegung der Liebe, aus sich in ein Anderes als in sich selbst überzugehen, in dem Andern bei sich zu sein und sich nur zurückzukehren, um sich seiner von Neuem zu entaufiern, wurde ihm der Weg zu seiner dia-lekrantz Rosencde este în general un înțelegător foarte miop și formalist de o mână mare, dar asta nu-l împiedică să facă dreptate - că este singura modalitate de a-l putea înțelege pe Hegel; si atunci devine Biblioteca "Runivers" amuzant din maxime stupide despre uscăciunea minții, despre imposibilitatea ei etc Ibid : Glauben ist die Art, wie das, wodurch eine Antinomie vereinigt ist, in unserer Vorstellung vorhanden ist Die Vereinigung ist die Tätigkeit Diese Tätigkeit, reflectiert ais Object, ist das Geglaubte" (Hegel Discurs teologic, scris în) [ ] decembrie] Ieri am avut o discuție lungă cu Hhomyakov despre filosofia modernă Un dar uimitor pentru fascinația logică , rapiditate de gândire, memorie extraordinară, o gamă largă de înțelegere, fidel cu sine, nu pierde nici măcar un minut arrière-pensée la pe care se duce Abilitate extraordinară M-am bucurat de această dispută, mi-am putut într-un fel să-mi testez forțele, cu un astfel de luptător merită fiecare lecție de măsurat, și ne-am despărțit, fiecare cu a lui, necedând nici un pic Consecvența sa este în multe privințe mai mare decât formaliștii hegelieni, el spune direct că este imposibil să se deducă din principiile hegeliane despre Persônlichkeit Gottes die Traiis-cendenz fără a face o mare greșeală, că Immanenz și viața - inneres Găhren , ajungând la simțurile sale din el, sunt necesare din el Dar, spune el, din moment ce acest rezultat este absurd, în consecință, ultimul cuvânt al filozofiei este absurd Infirmându-l pe Hegel, Homiakov nu se ține de remarci generale, de rezultate - nu, cunoscându-și ingeniozitatea, el merge până în profunzime, până la inimă, adică la dezvoltarea ideii logice Dar principalul său neajuns este imposibilitatea tranziției, o urmă, o înțelegere completă, o gândire într-un fapt, la un fapt Că un fapt logic nu poate cunoaște pe deplin un fapt real și de aceea Una dintre laturile faptului este accidentală, gândul distrage atenția de la el; o recunoaște, dar o părăsește, ia necesarul, legea, reintegrează conceptul de fapt în toată puritatea ființei sale universale, adică abstracte, dar faptul des Daseins are în mod necesar latura întâmplării și, în consecință, cum concretul nu poate fi recreat, ci doar ca o abstractizare; de unde lipsa vieţii în mişcare logică Lăsarea aleatoriei este posibilă în teorie, dar în realitate nu este așa (toate acestea sunt părerea lui) O persoană în stare fetală trebuie să se dezvolte într-o persoană majoră, necesitatea constă în conceptul de embrion ; dar întâmplarea taie firul vieții și nu există nici un fapt Prin urmare, șansa este esențială pentru fapt, iar gândirea este considerată neimportantă Mai departe Filosofia duce la imanență, dar dacă autocunoașterea, subiectivitatea se desfășoară, cufundată în lumea reală, iar lumea reală ar trebui să Biblioteca "Runivers" gehemmt sein pe drum din întâmplare, a devenit posibil să presupunem o astfel de

epocă a universului în care nu există deloc subiectivitatea conștiinței, dar există o fermentație dumpfes, unklares für sich - și dacă planeta este aceeași individualitatea ca individualitate a omului, atunci, chiar dacă a ajuns la conștiință, ea poate pieri - și odată cu ea întregul proces învins, care ar fi trebuit să continue în toate punctele universului Dar fiecare dintre ele depinde și de șansă - de aici și perspectiva haotică, teribilă I-am spus că aceasta este cea mai feroce unilateralitate a imanenței și m-am certat peste tot în jurul influențelor limitate ale întâmplării etc , etc Rezultatul său: Hegel și hegelianii reprezintă cel mai înalt moment al filosofiei, complet consistent și necesar din toată dezvoltarea anterioară, dar acest rezultat duce la construirea idealului, paralel cu realul, dar nu real, duce în ultimul cuvânt la imanență și dezintegrarea atomismului haotic În continuare, până la absurd Dar această absurditate nu este o greșeală subiectivă a unei persoane sau a unei școli, ci o consecință logică, necesară, a întregii mișcări a științei În continuare, știința în rezultatul ei final se autodistruge și demonstrează că un fapt viu nu poate fi cunoscut decât în abstractizare prin gândire, îl construim, dar ca concret cade din el Deci, logic nu se poate cunoaște adevărul Este întruchipat în viața însăși - de aici și calea religioasă Pe parcurs, au existat alte mii de digresiuni și întrebări private legate de remarcile extrem de originale ale lui Homiakov Iată un exemplu Partidul creștin din Germania le reproșează hegelienilor în general faptul că personalitatea lui Dumnezeu nu iese din ei în izolarea Persõnlichkeit obișnuită E Și se apără în ea Între timp, dacă o astfel de Persõnlichkeit ar urma o cale logică, atunci în Persõnlichkeit în sine ar exista o negare completă a persoanei a doua și, în consecință, o negare a posibilității creștinismului Ceea ce rămâne este acceptarea unui zeu impersonal, cela n'arrange pas les affaires pietists, dar se poate emana creștinismul Alternativa frumoasă Grecia nu a cunoscut niciodată niciun zeu în afară de om; Persia, India deasupra ei, venera idei cel puțin abstracte, dar universale Budismul dorea libertate, cel puțin în ceea ce privește ființa Există o direcție înaltă în această nebunie etc , etc După ce am vorbit îndelung, am vrut în sfârşit să-i aflu hotărâtor structura, gândirea ei interioară, căci acest fel de negaţie nu este o condiţie a nimicului Dar a coborât și nu a spus nimic El a folosit mai întâi expresia Biblioteca "Runivers" Ființa este Dumnezeu, atunci Dumnezeu a spus în afara lumii "Dar cum", am întrebat, "este a fi separat de a fi?" "Desigur", a remarcat el, "nu separat" Dar pentru el însuși dezvoltarea ulterioară și, cel mai important, creștin, nu a făcut-o Da, și era prea târziu Da, cred - și nu este nimic gata februarie] În Siècle, , de altfel, următorul incident este relatat cu un calm extrem, care, îmi amintesc, a fost la Lyon Un muncitor, care a rămas fără loc de muncă de ceva timp, a ajuns la o extremă îngrozitoare Are o soție bolnavă în brațe, ambii sunt foarte tineri Ei locuiau în pod și, neavând pâine și nici mijloace de a obține ceva într-o zi, a furat niște fleac de la etajul de jos pentru a-l vinde pentru a cumpăra pâine și medicamente pentru soția lui Furtul a fost făcut atât de jenant încât s-a dezvăluit imediat cine este vinovatul Muncitorul, care până atunci era cunoscut ca un om cumsecade și și-a dat seama că și-a pierdut ultima binecuvântare în așteptarea jandarmilor, a fost trist, trist cu soția sa - și au decis să se spânzureze Ambele au pus în mișcare presupunerea, dar jandarmii au reușit să taie frânghiile Acum vor fi litigii Este extraordinar de minunat De menționat că juriul francez discută despre crimă mai ușor și mai condescendent decât furtul! Cazuri ca acestea expun starea actuală a societății în toată

ticăloșia ei Omenirea nu poate merge mai departe pe aceste căi ale nelegiuirii Dar cum să ieși? Aceasta este întreaga întrebare, dar nu poate exista un răspuns teoretic complet la ea Evenimentele vor arăta forma, carnea și puterea reformei Dar sensul general este clar Gestiunea publică a proprietății și capitalului, viața artelor, organizarea muncii și pedeapsa și dreptul la proprietate bazat pe alte principii Nu distrugerea completă a proprietății personale, ci o astfel de învestitură a societății care acordă statului dreptul de a lua măsuri și direcții generale Fourierismul, desigur, a dezvăluit problema socialismului mai profund decât oricine altcineva, a oferit astfel de fundații, astfel de principii, pe care este posibil să se construiască mai multe falange și falanstere Astfel de anecdote justifică caracterul vicios al Pamfletelor lui Proudhon aprilie] O lungă discuție despre filozofie cu Iv Kireevski O personalitate profundă, puternică, energică până la fanatism Știința, în opinia sa, este pur formalism, gândirea în sine este o abilitate formală, motiv pentru care latura uriașă a adevărului, substanțialitatea sa, este Biblioteca "Runivers" în știință doar formal și, în consecință, abstract, nu adevărat sau prost adevărat Filosofia nu-și poate rezolva sarcina, nu va realiza împăcarea și adevărul, pentru că calea ei este insuficientă etc , etc Cuvântul este, de asemenea, o expresie formală care nu epuizează ceea ce vrei să spui, ci transmite unilateral Desigur, science par droit de naissance este abstractă și poate formală; dar în deplina sa dezvoltare, formalismul său este o dezvoltare dialectică care constituie corpul organic al adevărului, forma sa, dar una în care este tras însuși conținutul Conținutul animalului nu sunt membrii săi, luați ca membri, dar nici în afara acestora, el însuși formează organe și este dezmembrat Desigur, aceeași știință are ca rezultat negație și se transcende pe ea însăși, căci filosofia fiecărei epoci este lumea actuală, istorică a acelei epoci, cuprinsă în gândire Trecându-se însăși, ea trece neapărat într-o nouă lume pozitivă, distrugând tot ceea ce neclintit soliditatea vechiului Și Kireevsky vrea să salveze vechiul în numele eșecului științei Critica nu adoarme atât de ușor O propunere În nr din Revue des Deux Mondes, un articol al unor Lèbre despre Hegel și Schelling Scris foarte inteligent și perspicace Onoare francezilor Totul este înțeles cu pricepere și viu, multe se înțeleg corect și cu ardoare Păcat că cadrul comprimat nu i-a permis să vorbească El vorbește despre reacția lui Schelling ca pe o încercare nereușită de filozofie pozitivă, în afara logicii (și între timp pe rațiune) bazată etc Tot ce am observat din câteva prelegeri pe care le-am citit Aspirație sublimă din punct de vedere poetic, spargere într-o formă neobișnuită, jurăminte mistice, viziuni [ ] [iunie] "Histoire de X ans", L Blanc Un fenomen extrem de remarcabil ca aspect, prezentare și revelații În revoluția din iulie, toată Franța și întreaga primă jumătate a secolului al XIX-lea au reprezentanți en bien și en mal Franța se ridică maiestuoasă și solemnă, jignită de rânduieli stupide, de împotrivire eroică, dar care, știind să învingă, nu a avut nicio reținere și s-a lăsat înșelată cu prostie Sceptic, neajuns la formularea gândurilor sale, secolul al XIX-lea nu avea nimic pregătit Democrația a fost nesistematică, socialismul abia s-a născut Încă din primele zile ale revoluției, poți prevedea a cui victorie: burghezia timidă, lașă, lacomă și schimbătoare va prelua totul, iar în mijlocul ei, înconjurată de chipuri ignobile și câțiva înșelați, ca și Cazimir, vicleanul Ludwig -Filip, un om prozaic, departe de orice geniu, țarul în Biblioteca "Runivers" un nume pentru mediocritate și pentru ea Camera , o mlaștină murdară în care marele val de revoluție dispare,

temându-se de popor mai mult decât de Bourboni, s-a grăbit să facă rege Iar regele ei l-a înșelat în mod fraudulos pe Carol al X-lea, Camera și poporul Bătrânul care pleacă, înconjurat de familie, fidel etichetei și devotat cavaleresc unei idei care nu mai există, se împacă cu sine, îi pare rău, este înconjurat de un fel de reflectare poetică a secolelor trecute Ludwig-Philip, care acceptă deputația fără pantaloni, este un fel de figură cinică care inspiră dezgust Volumul L Blanc, O trăsătură distinctivă a stăpânirii franceze după revoluția din este mintea îngustă, înșelăciunea și încercarea de a ascunde opiniile egoiste și patetice cu lucruri frauduloase Acasă, în Cameră, în relațiile cu suveranii și cu popoarele - același lucru Talleyrand a dovedit în cele din urmă că ticăloșia nu înseamnă geniu Regele și-a pierdut tot respectul - Dupont de Heige l-a prins într-o minciună L[udwig]-P[ilipp] s-a înfuriat și a spus că își va face publicitate grosolănia "Cine știe", a răspuns ministrul, "pe cine vor crede, tu sau Dupont de Heige" Regele a cedat Cel mai ofensator dintre toate a fost prostia administrației de atunci; Franța a căzut din hegemonia întregii Europe liberale - și ea s-a murdărit în afaceri diplomatice, și-a trădat, și-a vândut adepții Epoca din Orleans nu va spăla aceste pete Belgia, Spania, Italia și Polonia o condamnă pentru egoism și lașitate În schimb, carliștii primesc o lumină nobilă O explicație este subdezvoltarea Partidului Democrat; răsturnările politice fără una socială au devenit imposibile Și regatul clasei de mijloc a fost totuși o continuare a socialismului feudal, care este cea mai înaltă dezvoltare din America, care s-a oprit pe o tendință unilaterală America de Nord este câinele plus ultra al dezvoltării feudale, așa cum trebuia să apară în lumea Reformei Terminat primele trei volume din L Blanc Cât de poetic a apărut Saint-Simonismul, cât de eroic a apărut Partidul Republican și cât de brusc unii au fost anihilati, iar alții au slăbit! Dar dacă aparent au fost anihilate și slăbite, atunci în morală, în opinia generală, au rămas foarte, foarte mulți Nu au avut un răspuns complet Între timp, nevoia unei tulburări sociale a devenit acum evidentă; dușmanii dezvoltării, precum Guizot, înțeleg și tremură Schimbarea proprietății, viața comunală, organizarea muncii - întrebări care ocupă pe toți cei care văd dincolo de nas, absurditate Biblioteca "Runivers" distribuirea aleatorie și absurdă a unei arme atât de importante precum bogăția, absurditatea unei ordini civile care sacrifică o majoritate enormă, imposibilitatea egalității sub un asemenea aranjament - toate acestea au devenit evidente - dar cu cât timp în urmă? Obiecțiile conservatoare sunt impregnate, conștient sau inconștient, de egoismul și interesul propriu al castelor privilegiate Acum, de exemplu, ei spun că dacă se organizează educație egală, tatăl nu poate da educația pe care o consideră cea mai bună, dar uită că acum toți părinții claselor inferioare nu pot da nici o educație copiilor lor Desigur, cu un sistem social mai bun, mulți nu vor putea cheltui bani, așa cum sunt acum, vor fi timizi, dar nimeni nu va muri de foame Și voința autocratică a despotului nu este împiedicată de dezvoltarea ideii de drept, nu este mai rău pentru el, de exemplu, în Anglia decât în Rusia? Franța are marea inițiativă pentru această revoluție Ea a inițiat-o cu Convenția Dureros ajunge până la exercițiu Va ajunge când? - Cu toate acestea, omenirea nu va uita primul ei pas Sunt surprins de faptul că slavii-nebunii nu înțeleg istoria, nu înțeleg dezvoltarea europeană - aceasta este o nebunie Slavii din viitor sunt probabil chemați la multe lucruri, dar ce au făcut ei în trecut cu ortodoxia lor permanentă și înstrăinarea de tot ceea ce este uman? iulie] Revoluția Angliei Carol I" par Guizot Pentru a ajunge la răsturnarea universală

de la sfârşitul secolului al XVIII-lea, a fost necesar să experimentăm răsturnări emancipatorii deosebite Reforma este încheiată solemn de Revoluția engleză Este departe de caracterul atotcuprinzător al francezilor, îi este frică de inițiativă, încearcă să dea oricărei cereri o bază istorică, revendică doar astfel de drepturi la care are antecedente istorice, merge înainte, dar cu spate - uitandu-se constant la trecut si fiindu-i frica, mai ales in prima repriza, sa marturiseasca ca merge pe un teren deloc amenajat si unul nou Între timp, toate problemele de primă importanță sunt discutate de la tribună și în pamflete Structura republicană a Bisericii Presbiteriane, discordia independenților, parlamentul inferior, cucerind puterea în ochii poporului, introduc mari idei despre dreptul poporului, despre autocrația poporului; masele sunt educate Colonelul Cromwell, recrutând soldați pentru el, le-a spus: "Să știți dinainte, nu vreau să fiu ipocrit, nu spun - vă iau să apărați regele și parlamentul; Nu, Biblioteca "Runivers" dacă regele ar fi stat în fața mea, eu aș fi primul care i-ar pune un glonț în frunte etc La începutul revoluției, masele s-ar retrage îngrozite de o persoană care ar îndrăzni să rostească aceste cuvinte Cromwell știa cu cine vorbește, toți ascultătorii energici au trecut sub steagul lui În Anglia, atât aici, cât și până astăzi, ceea ce ne surprinde, obișnuiți cu despotismul militar estic, este o conștiință profundă, fermă, maiestuos calmă a propriilor drepturi și a drepturilor nobilimii, a demnității unei persoane în general Guizot dă în pièces justificatives exemplul unui interogatoriu al unui lord sub Elisabeta, care a vorbit foarte îndrăzneț împotriva ei în Parlament Cu ce curaj raspunde si cu ce curaj judecatii instantei supreme inteleg ca are dreptate! Drepturile unui individ liber rezonabil sunt recunoscute cu aceeași fermitate cu care, de exemplu, le respingem pe toate În timpul primului război, regele și parlamentul nu i-au jignit pe prizonierii de nicio parte, iar opinia publică s-a revoltat cu voce tare când regele, pentru a-i umili pe captivi, le-a poruncit să defileze în fața lui, iar în ochii lui erau criminali de stat Nu avem deloc această educație într-o stare legală; nici măcar noi nu respectăm legitimitatea pe care o dă codul nostru De aceea codul este încălcat în mod constant dedesubt de o masă de agenți ticăloși și de oamenii înșiși, în folosul căruia s-a făcut legea Pe de altă parte, cea mai înaltă putere, care nu o vede ca pe o lege, ci porunci, decrete, constând înaintea unui nou decret De aici și acest haos al drepturilor nedeterminate, unde uneori autoritățile încearcă să dezvolte un principiu electiv sau management colegial, în timp ce masele se opun; iar alteori cea mai mică înclinație de a dobândi drepturi civile din partea indivizilor, în special declararea drepturilor cuiva, conștiința lor, este luată ca o rebeliune și este totodată pedepsită de autorități cu biciul și tot ce este în lume Distanța noastră față de Europa este incomensurabilă în orice În Europa, autocrația a fost o boală de un secol, de la care guvernul însuși a căutat imediat să renunțe (ascunzând scopul sub masca binelui public), în țara noastră, la încheierea întregii noastre istorii, care nu avea stindard, în al XIX-lea au arborat un steag, care spune simplu și clar că scopul nostru, cuvântul epocii, este autocrația Oamenii susțin doar autocrația Imaginați-vă state europene: Sardinia, Napoli, Austria, unde cinismul despotismului ar fi ajuns până la punctul de a scrie pe banner "absolutism - arbitrariul puterii " De obicei se răzvrătesc împotriva evidenței proceselor lui Ludwig al XVI-lea și Carol I Criminali politici A I Herze", v Biblioteca "Runivers" în timpul unei revoluții, ei sunt întotdeauna judecați în afara formelor

obișnuite, scopul acestui gen de procese nu este deloc dezvăluirea adevărului, vinovăția, ci acuzația, victoria principiului Ludwig al XVI-lea și Carol I și-au întins capetele pentru triumful ideii revoluționare și pentru salvarea revoluției însăși, circumstanțele Angliei și Franței, dincolo de fanatism, au dus la o catastrofă tragică Nu este oare mult mai ciudat și mai josnic să vezi cum în monarhii, în vremuri de calm, când nu le este frică de nimic, nu numai criminalii politici, ci oamenii nepăsători, autori de epigrame sau vorbe de spirit, sunt judecați de instanțele de excepție și ordinele inchizitoriale? la o cană de vin? De ce indică întotdeauna o perioadă furtunoasă, când în calm, inutil, ei fac la fel? Da, adio lui Carol I copiilor lui este jalnic Toți cei care pierd în Spielberg, Siberia, Bobruisk, Dinaburg, Cetatea Petru și Pavel sunt fără copii? (tm) Da, poate că nu și-au luat rămas bun de la ei; da, poate copiii lor au făcut înconjurul lumii Oamenii încă nu pot crede că sunt egali nu numai în fața lui Dumnezeu, ci și în fața oamenilor Ne recitim scrisorile din - Toate aceste sunete şi cântece de dragoste sunt bune, ca un cântec naţional de mult timp neauzit, şi cât de mult s-a trăit de atunci! Această iubire entuziastă, plină de tinerețe și romantism, a trecut într-o formă diferită, mai adevărată și mai reală, dar nu atât de roz și strălucitor Când citești, zâmbești - ești transportat în acele vremuri, îi invidiezi și simți că acum ești major Acești pași către vârsta adultă sunt considerați pierderi de către sufletele blânde O viziune sobră este foarte dificilă, la fel ca consecvența cu principiile cuiva Și este cu adevărat greu, pe care soarta l-a premiat cu o logică teribilă, și când nu are o moșie imobilă, unde nu-și dă drumul gândurilor "Histoire de la contre-revolution en Angleterre" par Ar Carrel Secolul al XVI-lea a început, în limitele Reformei, emanciparea Europei de creștinism; era imposibil să cedezi lumii feudale și catolice fără luptă, mai ales că reformatorii înșiși și toate sectele antipapale, cu excepția micilor excepții, nu au scăpat de feudalism Disolutul Carol al II-lea și dezgustător de îngust la minte Iacob al II-lea au fost organele acestui trecut, căutând un loc pentru sine într-o lume care renunțase clar la el Diferența dintre opresiunea și ororile lui Iacov și statul nostru este enormă, există o petrecere pentru el, avem doar ascultare din ignoranță și profit În ţara noastră partidul nu are putere proprie sic dic-tum Absolutismul în Europa a vrut să divinizeze principiul istoric al puterii monarhice; avem un imperiu Biblioteca "Runivers" pe de o parte, în opoziție cu istoria, este emancipatoare în ceea ce privește elementul petrin și opresivă în numele forței pe care se bazează, în numele forței materiale brute Iacob al II-lea a luptat direct, iar ei s-au luptat cu el, au existat drepturi de luptă, Dumnezeu știe ce osteneli a fost nevoie pentru a face justiția ticăloasă; nu avem concept de drept în afara arbitrarului Acolo violență, revoluție, anormalitate - avem o ordine obișnuită a lucrurilor; de aceea, acolo o persoană a mers nevinovat la bloc, dar a putut să-l exprime; l-am executa în tăcere și pe mut; nu ne-am îndoi că a fost executat de drept Karel remarcă că o republică era imposibilă pentru Anglia când era împărțită în clase - fără îndoială De aceea nu se proclama republica in Franta Un stat divizat trebuie să aibă un centru care îl leagă, suveranul, altfel va exista o ochlocrație sau regim de terreur Însăși puterea lui Cromwell se baza pe interesele conservatoare ale unei clase, la fel ca puterea lui Ludwig-Philip Viața feudală și guvernarea s-au dezvoltat organic din elemente ale poporului și istoric și s-au dezvoltat în toată puterea și frumusețea ei, cu versatilitate și consecvență extreme În el și în el se dezvoltă

catolicismul și cavalerismul, romantismul și comunitățile Dar spiritul care se dezvoltă rapid al Europei a supraviețuit conținutului romantic-feudal în câteva secole, formele au rămas, și chiar și acestea au trebuit să aștepte modificări - venea ceasul lumii creștin-germane; a devenit înghesuit pentru idei nou dezvoltate - revoluție după revoluție a început să distrugă statu quo-ul feudal din secolul al XV-lea Reforma a început eliberarea de catolicism și în același timp de creștinism După Reformă, ei consideră o revoluție politică, constând în eliberarea popoarelor de sub putere, dobândirea de drepturi etc , dar în paralel cu aceasta a avut loc o altă revoluție, care a răsturnat întregul sistem feudal de la celălalt capăt - dezvoltarea a puterii centrale, absolutismul; absolutismul, pentru a-și acoperi noutatea, natura sa revoluționară, numită istorică, și-a dat originea din timpuri preistorice, dar aceasta este o minciună pură Absolutismul guvernului central în raport cu sistemul feudal este la fel de revoluționar ca și liberalismul, iar caracterul politic al despotismului lui Ludwig al XIV-lea nu are acea legătură religioasă cu poporul, cu statul, precum puterea regilor în Evul mediu După pacea din Westfalia, s-a dezvoltat un nou element, care a devenit predominant până la Revoluția Franceză, - aceasta este diplomația și politica, baza lor - * Biblioteca "Runivers" egoism și înșelăciune; totul s-a făcut ca la jucătorii cu cărți trucate, vocea oamenilor a devenit inutilă, însăși vocea de onoare, puternică în Evul Mediu, a tăcut Popoarele erau conduse de tribunale Negustorii de sânge și bogăție ale oamenilor au cuibărit acolo, au împărțit pământuri, le-au anexat pe ale altcuiva, și-au înstrăinat pe ale lor prin ordinele poliției, sprijinindu-i în caz de nevoie cu armate Armatele permanente (o instituție antifeudală) au devenit cel mai mare sprijin pentru centralizare și pentru toate creșterile puterii regale Dar, despărțită de popor, această putere a devenit din ce în ce mai jignitoare și, trecând printr-o perioadă murdară de imoralitate și depravare publică, ar trebui să cadă, dacă nu peste tot de fapt, atunci peste tot în părere Cu diplomație și curte, a trecut acel maiestuos, văzut pe fruntea regilor Evului Mediu, despre care Shakespeare a spus atât de frumos: "Și oceanul nu-mi va spăla uleiul de pe frunte" Regi, înconjurați de duci și vasali neclintiți, mândri - atunci era nevoie de ei și credeau în ei și credeau în ei înșiși (oricare ar fi fost abaterile individuale) Cavalerii au devenit gospodari, servitori ai regilor Înșelăciunea și minciunile nu erau considerate un viciu pentru autorități; iar una lângă alta, reforma a împins credințele copiilor, mintea, gândul a fost respectat Revoluția Franceză este o a doua repudiere perfect consecventă a feudalismului Guvernul central a renunțat la popor și la aristocrați, lăsând divinitatea regelui în favoarea sa Revoluția Franceză a fost aceeași acțiune din partea maselor; a dovedit lipsa de divinitate a puterii și a închis epoca pregătitoare a tranziției către lumea nouă Pe vremea noastră, de fapt, după vechea memorie, multe valorează, dar decrepit, prost, ca Talleyrand în ultimii ani, un reprezentant al acestui trecut Viclenia în diplomație a rămas un obicei josnic - este imposibil Această uzură a formelor cândva frumoase este semnul unei vieți puternice; este, în limbajul filosofiei, acea mare transcendență der übergreifenden Subjectivität a umanității din care este făcută istoria Popoarele, slabe în principiile lor interioare, sărace în viață și gândire, precum China, Persia, trăiesc de secole sub o singură formă și aceasta prevalează pentru ei Secolul al XVIII-lea a început în întunericul unor evenimente teribile care au pus capăt lumii creștine Ludovic al XIV-lea a pus presiune pe aproape toată Europa timp de o

jumătate de secol, el făcuse deja o negare a trecutului inconștient și era pur și simplu un despot, un tiran A fost numit mare pentru că contemporanii săi, cu excepția lui William al III-lea, erau mici și josnici Citind despre el, măsori cu ochiul cât ne-am mișcat; Pentru Europa este acum, toate acestea sunt imposibile; Deși este posibil pentru noi, este deja sălbatic Persecuția hughenoților, distrugerea orașelor întregi, înșelăciunea și viclenia în relațiile cu aliații - aceasta este măreția Bun și Germania acelui secol Numai Anglia și Olanda au răscumpărat atunci omenirea și ei pot calma privirea, oprindu-se la William al III-lea Anglia este mare în anticiparea ei în educația politică a tuturor popoarelor În jurul lui Ludwig s-a format o atmosferă de josnicie, totul în ea era josnic: Bossuet și Colbert, literatura și biserica, armata și parlamentul - toți erau lachei; figura lui Fenelon, maiestuoasă în simplitatea ei blândă, este cu greu sculptată ici și colo Wilhelm al III-lea nu era nici conservator, nici whig Napoleon era chiar mai în afara tuturor partidelor Aceasta este o dovadă a superiorității lor față de contemporani: păreau mai lați, au ieșit din câmpurile sparte pe un drum proaspăt Mai mult, aceasta este o realitate profundă Partidele sunt supărate pe astfel de oameni, par a fi trădători de ambele părți, de cele mai multe ori sunt în dreapta ambelor părți și de aceea nu pot accepta à cœur toate pasiunile cuiva Există și alte tipuri de oameni care nu aparțin Partidului pentru că fie nu este grav că sunt sub interesele generale - de exemplu, Talleyrand -, fie sunt ticăloși și ticăloși și subjug interesele comune unui calcul josnic - de exemplu, Fouche Dar vorbim despre adevăratele figuri din istorie A avea propria teorie, aspirațiile și scopurile ferme odată îndeplinite este la fel de inutil în activitatea politică ca și în știință Cromwell a spus: "Cel care nu știe unde se duce va merge cel mai departe în lovitură de stat" El însuși a dovedit adevărul acestor cuvinte Este de la sine înțeles că există principii fundamentale, tendințe generale, foarte conștiente și foarte conștiente, dar atâta timp cât nu există o cerință de a le implementa conform opiniei subiective, trebuie să dai frâu liber circumstanțelor și, după ce le-a înțeles instrucțiunile, să devină în fruntea lor, supunându-le - să-ți cucerești ție însuți; acest sacrificiu de opinie, ca să nu mai spunem nimic altceva, este perfect legitim, fie și numai pentru că privesc obiectul dintr-un anumit punct, iar evenimentul, dezvoltându-l, se dezvoltă ca urmare a tuturor părților Cel mai emoționant exemplu de deteriorare a dispoziției este Lafayette Acesta este idealismul în politică Omul vieții merge până la capăt, până la ultimele consecințe Omul reflecției și al teoriilor nu depășește limita pusă de el însuși și aici întotdeauna, cu cea mai nobilă aspirație, cu puritate necondiționată, cu talent, încetinește cursul evenimentelor și, de vreme ce muntele este abrupt, este zdrobit ca o Gironda Nici Robespierre, nici Napoleon nu au putut avea un predeterminat cap plan de acțiune; au fost organe vii care s-au predat evenimentelor, participanții și dezvoltatorii lor și, dimpotrivă, au fost dezvoltate de ei Napoleon a fost o dată în viață cu un arrière-pensée , contrar spiritului împrejurărilor, el, în propriile sale cuvinte, și-a dat seama că era necesar să-și pună o șapcă republicană și, în loc de aceasta, a pus un curent cu pene de Carol cel Mare - Waterloo a fost răspunsul la această greșeală Dar nu este ușor de înțeles, de a deveni legat de timpul cuiva în așa fel încât să-l înțelegi, să-l urmărești, să alergi înainte și să nu-l pierzi nici pe al tău, nici pe ceea ce îl modifică Ulterior, este ușor să discutăm despre greșeli - evenimente trecute - așa cum un cadavru

disecat arată clar unde este cauza morții; dar când sunt în viață, structura internă este accesibilă unui ochi ascuțit din cauza culorii și a câtorva pasiuni și unilateralități Nu există sentiment mai trist și mai trist decât o viziune, din păcate adevărată a lucrurilor, care îndepărtează învelișul exterior de pe ele, îi mulțumește pe alții în cazul în care nu numai că nu există nicio posibilitate de a acționa asupra lucrurilor, ci chiar nici un mijloc de a le arăta celorlalți că se înșală Aceasta este o poziție specială, neîncrederea în ceea ce cred alții; ironia amară și supărarea, nedespărțite de ele, zdrobesc sufletul, viu și deschis Această privire trece de la general la fețe, și aici este și mai rău: le deschide fără milă, evidențiază punctele incontestabile ale nebuniei lor, de care sunt înrădăcinate - și devine dureroasă pentru omul modern Cât de puține naturi întregi, sobre! Diferit și mai sobru decât alții în minte, simț estetic și nici un ban în caracter Nu este acesta un semn de imaturitate? Citiți "Von der ästhetischen Erziehung der Menschhe-it" Schiller O creație mare și profetică, ea, la fel ca educația omenirii a lui Lessing , a avertizat multe din timpul său Schiller nu a primit cuvenția în ultima vreme; aceste scrisori au fost scrise în sau în jurul anului , moment în care Schelling abia începuse să scrie Schiller a procedat din punctul de vedere al lui Kant și ce fructe suculente și vitale - a depășit cu mult perspectiva școlii critice Aici, ca și în unele pagini ale lui Goethe, primele acorduri, poetice și sonore, ale unei noi științe (a studiat pe Fichte, se referă la el) Schlosser, "Geschichte des XVIII Jahrhunderts" Marele secol al XVIII-lea a început cu aceeași extremă cu care sa încheiat, dar într-un sens complet opus Autocrația, ajunsă la deplină dezvoltare, și-a luat asupra sa să arate maselor necugetate toată inumanitatea ei, a înnebunit și, într-un fel de intoxicare violentă, până la gât în sânge, depravată și insolentă, a arătat la ce să se aștepte Biblioteca "Runivers" de la transferul absurd al tuturor drepturilor către o singură persoană care nu are bariere A ruinat popoare fără să știe să le protejeze, a înghițit bogății nespuse fără a aduce îmbunătățiri; s-a ospătat, oprind strigătul înfometat al mulțimii suferinde cu bloc și lanțuri Mulțimea merita o astfel de educație Ce poate caracteriza mai bine această perioadă decât războiul pentru succesiunea spaniolă și apoi pentru austriac? De vreo zece ani, Europa a fost udată de sânge, statele au fost devastate, orașele au fost distruse, armatele au fost distruse - de ce, unde sunt interesele luptătorilor? Pentru a-i forța pe oamenii unui melancolic pe jumătate nebun, străin ca moravuri și origine, să intre în regi, fără să-i pese câtuși de puțin dacă poporul îl vrea sau nu Pentru a încununa prostia unui astfel de război, soarta a făcut o glumă, numindu-și rivalul - o persoană la fel de nesemnificativă - cu moartea unui frate pe alt tron Cu ce obrăznicie împart și redistribuie bucățile sângeroase ale monarhiei spaniole - ce drept, ce sens? Numai ideea de legitimitate a moștenirii este înaintată, este o luptă ignobilă la sicriu despre proprietatea defunctului; milioane de oameni alcătuiesc acest bun și sunt tratați ca turme La asta a ajuns lumea creștină, luptă pentru totdeauna pentru un ideal de neatins, imposibil și visător Iar masele - masele priveau, amorțite de groază și nu puteau depăși în sine boala cronică a minții care le lega de dinastii Biata Germanie a băut toată amărăciunea rușinii și a dezastrului, dinaștii ei s-au bătut în noroi, angajându-se lui Ludwig al XIV-lea sau împăratului; dizgrați, s-au înecat în desfrânare și au băut picătură cu picătură sângele unor popoare proaste care nici nu știau să se indigneze Dinaștii s-au angajat în ceremonii și diplomație fără să se gândească vreodată la ce

se întâmplă sub picioarele lor Poate că acest remue-ménage a fost util pentru viitor, a stârnit popoarele, a adus germenii ideilor umane în clase inerte - organismul viu al Europei a transformat și reelaborat totul -, dar din aceasta este imposibil să nu se diminueze pecetea de rușine epocii absolute cât de cât Iar popoarele nu au știut să-i vadă pe oamenii stând lângă Anglia, stând lângă Olanda - orbirea imaturității, privirea copilărească nu poate fi vindecată decât de timp Războiul din nord nu este mai bun De fapt, Petru I a avut un scop, un interes, iar Petru I aici, ca după Frederic al II-lea, nu aparține turmei de autocrați de la începutul secolului al XVIII-lea În primul rând, sunt revoluționari, în al doilea rând, oameni de geniu; au mers pe drumul lor, au căzut în greșeli în multe feluri, dar au avut mari interese, rezultatele pe care le-au obținut au fost gigantice Petru, cu înfățișarea și spiritul unui semi-barbar, dar genial și de neclintit în mare Biblioteca "Runivers" intenția de a se atașa dezvoltării umane [nrzb] țara sa, este foarte ciudată în nepoliticositatea lui sălbatică lângă răsfățatul și rafinatul Augusts et Spie Un om care s-a lepădat de tot trecutul țării sale, s-a înroșit pentru asta și a instaurat o nouă ordine cu sânge, are ceva revoluționar în el, deși este pe tron și, de fapt, nu necesită nici măcar cult feudal, ceremonie etc , comun tuturor la acea vreme A pus mâna pe europenismul în Olanda - cea mai bună sursă a vremii, a aparținut noii Europe, a introdus-o ca pe un barbar, dar a împins guvernul într-o fază care nu semăna deloc cu dinastii europeni, din ce în ce mai bine, probabil că nu aceeași Opresiune materială, pozitivă, neîntemeiată pe trecut, revoluționară și tiranică, înaintea țării - pentru a nu-i permite să se dezvolte liber, și de sub bici - europenismul în aparență și o lipsă totală de umanitate în interior - așa este personaj modern, venit de la Peter Cu toate acestea, fața lui este grozavă în această epocă, iar gândul lui este grozav, încă nu a fost complet împlinit, dar, probabil, va fi și implementarea lui Petru, de îndată ce a simțit puterea, s-a implicat în majoritatea intrigilor europene, a luat parte, a dat voce, a trimis trupe, pe dreptate sau nu, dar Europa s-a obișnuit cu numele Rusiei și Rusia a fost împinsă în familie a popoarelor europene Rusia și Prusia sunt două elemente noi pentru dezvoltare Prusia este un regat post-reformă, nu se bazează pe gândirea feudală, dar nu se poate decât să fie de acord că în dezvoltarea sa inițială a fost o proză teribilă și geniul său a fost prozatorul Frederic al II-lea Este ciudat să vezi cum umanismul este insuflat în Rusia cu un baston de caporal și un concept mic-burghez de economie în Prusia, cu biciul și toporul Mijloacele proaste trebuiau să se reflecte în rezultate Prusia este fără suflet și Zn nüchtern Germania în general, după ce și-a cheltuit toate puterile în lupta pentru religie, în Războiul de de ani, se află sub toată Europa în dezvoltare umană Cum poate fi conciliată o astfel de bază cu literatura care a avut în curând Lessing, Goethe și Schiller?[ ] La începutul secolului al XVIII-lea, lumea creștin-autocratică, feudal-monarhică stătea ferm și puternic Mai jos, mulțimea inconștientă suferă și carnalizează pentru orice; deasupra, puterea par la grâce de Dieu , susținută de nobilime și de armată Nu-i este frică și unde sunt dușmanii săi bogați, sunt cu adevărat câțiva scriitori? Între timp, viermele morții ascuți deja această lume; suflarea cumplită a Angliei, de două ori eliberată și în cele din urmă eliberată Biblioteca "Runivers" cele mai bune minți din unilateralitatea religioasă, scepticismul și o mișcare rațională au suflat peste Franța și au chemat oameni care au mers mult înainte cu mâna ușoară a propagandei engleze - Montesquieu, Voltaire etc , etc Cât de slabă a fost această comandă

fermă existentă! Puterea și puterea lui erau iluzorii; așa că ciotul putrezit stă parcă puternic și sănătos, putrezindu-se și transformat în pământ înăuntru Este remarcabil faptul că propaganda anti-creștină s-a dezvoltat împreună cu o serie de idei liberale în Anglia și Franța în aristocrație, a căror forță depindea doar de aceeași concepție feudal-religioasă, care a fost subminată Și era posibil să visezi că după aceste lovituri creștinismul și feudalismul erau încă vii? Mulțimile au fost apoi capturate de mișcare, dar Rousseau a dat o altă direcție dezvoltării Soarta Germaniei este mizerabilă și vulgară în secolul al XVIII-lea Aristocrații ei sunt, până la urmă, filisteni, cela n'est pas du comme il faut, fără grație, fără noblețe Iar cretinii dezgustători care au domnit fără să facă nimic, ruinându-și, distrugându-și popoarele în lux prostesc, fac să se întrebe de unde au venit generații întregi de proști și ticăloși pe tron și în jur, și cu atât mai mult să se minuneze de această vitalitate felină a germanilor, care sunt distruși, ruinați - și de război, și trupe, și taxe, și bani falși, și teckel și tot ce este în lume - dar tot nu mor de foame Iată care sunt rezultatele grozave ale economisirii cartofilor Imoralitatea în Germania a atins limita cea mai înaltă, nu cea mai mică umbră a demnității umane Cetățile sunt pline de condamnați, persecuție pentru religie, persecuție pentru poezie, persecuție pentru un cuvânt îndrăzneț despre un slujitor - toate acestea sunt liniștite, fără zgomot, iar oamenii sunt nimic Au fost orori pe alte ținuturi la mijlocul secolului al XVIII-lea, de exemplu, Parlamentul englez a pedepsit teribil revolta scoțiană, dar acolo este o anormalitate, dar aici totul este în ordinea lucrurilor Savanții și clerul sunt primii slujitori ai puterii Francezii, asupriți de despotismul lui Lud [Whig] XV, detestau răutatea germană În Franța, poți simți suflarea unui spirit nou în fiecare operă literară, citești acolo, zâmbind, văzând cum acești oameni dansează la un pas de abisul, pe cealaltă parte a căruia Franța se reînnoiește În Germania nu există o singură rază de lumină, există doar un liberal - Frederic al II-lea, autocratul Prusiei Și când te gândești că abia au trecut de ani de când Europa a dormit în umilință, abia trezită de vestea bună a liderilor lumii noi, și te uiți la starea ei actuală, departe de realizare, dar totuși dezvoltată de nevoie, devii involuntar reverențios Biblioteca "Runivers" Un fior profund de respect pentru umanitate îmbrățișează sufletul Marea Revoluție Franceză Ea a fost prima care a anunțat lumii, popoarelor și regilor uimiți, că s-a născut o lume nouă și cea veche nu are loc Opoziția strălucită, ascuțită și aristocratică a lui Voltaire și a societății Holbach nu a văzut rezultatul deplin al începuturilor lor, s-au gândit să distrugă vechiul într-un anumit cerc; îndrăzneți în negare, în construirea sistemului lor de materialism, s-au ținut departe de mase Apariția lui Rousseau trebuie să-i fi surprins Rousseau era un Montagnard printre ei, Girondinii Rousseau avea alte simpatii și o providență diferită Anglia a fost idealul lor; Montesquieu și-a stabilit ca obiectiv Rousseau a văzut același feudalism în instituțiile Angliei Ușoară și îndrăzneață în cuvinte, opoziția din Rousseau a căpătat caracterul plânsului și al blestemului Rousseau a visat - deși greșit - la o lume nouă, a subminat nu numai instituțiile, ci întreaga clădire publică a lumii vechi; s-a înțeles doar în revoluție Schlosser spune, de altfel, că la mijlocul secolului al XVIII-lea, teologii germani buni încă se certau, susținut de o erudiție cumplită, despre cine a scris poruncile lui Moise - Dumnezeu sau Hristos Buni germani! Iar în - , Lessing și Basedow erau în plină floare, în plină activitate, și în Germania s-a expus o uriașă nevoie de lumină, iar

vremea dramelor lui Schiller, poeziile lui Goethe; Herder a scris deja Opoziția galomaniei a fost fără îndoială utilă, dar epoca galomaniei era foarte necesară pentru a-i umaniza pe germani O dezvoltare uimitoare: unde și cum au vegetat embrionii, înflorind brusc, de unde a venit Germania, epuizată de războaie, din atâta putere! Cum a atins iluminarea masele într-un timp atât de scurt? etc fa in g u s t a] ( ) Omnia idola constanti et solenni decreto sunt abneganda et renuntianda et intellectus ab iis omnino aditu liberandus est et expurgandus, ut non alius fere sits ad Regnum Hominis, quod fundatur in scientiis, quam ad Regnum Coelorum, in quod nisi sub persona infantis intrare nor datur - Baco, ab Ver[ulamo] Metoda lui Bacon nu este deloc empirică în sensul în care unii dintre naturaliștii francezi și englezi au înțeles-o Pentru adevărul cunoașterii și al scopului, el a luat forma ca universală, ca idee, dar nu abstractă, ci determinată în interior și, ridicându-se unul pe altul, ridicându-se la universalitate, a căutat unitatea Pamfletul lui Frauenstedt despre Schelling Biblioteca "Runivers" scoop și adaptarea gândirii filozofice la această viziune imobilă, trecută Aceasta este scolastică și în același timp o minciună Cât de mult dar poetic și inteligență s-a epuizat în explicarea miturilor și totuși aceste explicații lasă un sentiment neplăcut; Parcă totul a fost inventat după Poziția lui Schelling este de înțeles; este de înțeles cât de dureros este pentru spiritul său platonician să vadă negația, o negație, dar cum să înțeleagă că s-a mulțumit cu o viziune mistico-filozofică mizerabilă, încordată și prost lipită? Începe cu panteism și ajunge brusc la iudaism, iar acest iudaism îl numește filozofie pozitivă Pe măsură ce își dezvoltă știința pozitivă, aceasta devine mai împovărătoare și mai incomodă; simți că deciziile lui nu se rezolvă, că totul este acoperit de ceață, nu liber Încetul cu încetul părăsește complet calea științifică și se pierde în misticismul cel mai excentric, explică Satana, miracolele, învierea, coborârea spiritului au pied de la lettre ô Nu crezi că a fost scris în secolul al XIX-lea; par a fi cuvintele unui scolastic din secolul al XIV-lea sau ale unui teolog din primii ani ai Reformei Limbajul și opiniile lui Bacon sunt mai clare pentru noi și mai moderne O nouă dovadă a modului în care mintea germană este întotdeauna gata să se rătăcească pe tărâmul fanteziilor vagi și să risipească talentul și geniul în munca goală, fie că numai în afara sferelor practice, fie doar în afara sferelor la care este chemată o persoană Și după Kant puteau urma calea celor trezi Cu toate acestea, Schelling a dat o lovitură teribilă creștinismului: filosofia sa a denunțat în cele din urmă toată absurditatea filozofiei creștine; prin numele său, prin cearta cu Hegel, a făcut toată Germania științifică să se întoarcă și să se gândească la delirul lui Sunt lucruri pentru care publicitatea, denunțul, examinarea sunt moarte Schelling s-a întors cu susul în jos, l-a plasat pe Yakov Bem El, plin de contemplare mistică în toate direcțiile, a ieșit la o perspectivă filozofică profundă, iar Schelling dintr-o viziune filozofică profundă a coborât în misticismul copilăresc Bem, închis în terminologia mistică, trăind la începutul secolului al XVII-lea, a avut fermitatea să nu se oprească asupra literei, a avut curajul să accepte consecințe teribile pentru conștiința timidă a acelui secol, a acționat cu rațiune, iar misticismul i-a însuflețit motiv La Schelling, smerenia rațiunii și efortul tuturor forțelor de a se supune teismului și tradiției sunt vizibile peste tot - fără o credință cu adevărat naivă Simpla credință nu-și va folosi Spitzfindigkeiten [septembrie] Bacon și Descartes reprezintă Biblioteca "Runivers" geneza filozofiei ca știință, fără metodele ambelor, nu s-ar fi dezvoltat niciodată într-o

formă științifică Yakov Bem, mai profund și mai puternic prin puterea intuiției ingenioase, s-a ridicat la cele mai mari adevăruri, dar aceasta este calea unui geniu, calea puterii individuale Dar geneza nu este încă filozofie în sine Nici recunoașterea de către Bacon a faptului nu i-a supus complet natura, nici idealismul lui Descartes nu i-a supus spiritul Sămânța aruncată de Descartes a crescut în Spinoza Spinoza este adevăratul părinte al noii filozofii "Ego", spune el, "non praesumo, me optimam invenisse Philos [ophiam], sed veram me intelligere scio " Această conștiință este extrasă din contemplarea profundă și este adevărată Înălțimea lui Spinoza este uluitoare Și ce gândire plină de viață! El a oferit baza de la care s-a putut dezvolta filosofia germană; o parte a fost epuizată de el (spiritul ca substanță), și a fost primul care nu a luat nimic din exterior, nu a recurs la mijloace religioase sau tradiționale Spinoza a fost un dușman al formalismului, în ciuda formelor scolastice în care își expune învățătura - acesta este defectul epocii De exemplu, cererea de dovezi artificiale, care este neclară în sine, îi respinge Și nu e de mirare: a considerat gândirea cel mai înalt act de iubire, scopul spiritului, viața lui Fără să vorbesc despre întreaga sa învățătură, voi observa ce fulgere de geniu îl străpung neîncetat, de exemplu: "Homo liber de nulla re minus quam de morte cogitai, et ejus sapientia non mortis, sed vitae meditatio est" "Beatitudo non" est virtutis praemium , sed ipsa virtus" Viziunea sa asupra temporalului sub specie aeternitatis , întregitatea diversității trăiește veșnic în mintea lui, îi lasă pe predecesorii săi mult în urmă Pentru el, gândirea era extrem de religioasă și pur morală Și cum a primit-o secolul? Și ar trebui să fim surprinși de asta? A murit în [octombrie] Convorbire cu P V Kireevsky Părerea lor este ciudată până la uimire, nu este, fără îndoială, exclusă din poezie, deși unilateralitatea este evidentă Viziunea religioasă are în mod necesar o pondere falsă, dar viziunea lor este încă specific religioasă, în special creștinismul greco-rus, ei resping tot creștinismul occidental; istoria ca mișcare a umanității spre eliberare și autocunoaștere, spre acțiunea conștientă nu există pentru ei, viziunea lor asupra istoriei abordează viziunea scepticismului și materialismului din partea opusă Întreaga viață a omenirii este un fenomen dureros, anormal În aceasta există o consecință nebună de a accepta căderea în păcat, adică realizarea dezvoltării Biblioteca "Runivers" în fața lor trebuie să ducă o mizerie groaznică și să întoarcă capute sensul istoriei Ei o iau pentru adevărata biserică, pentru singura ușă a harului, orice altceva este nelegiuit, rătăcit etc Și, în același timp, recunosc că și Biserica Greacă este asuprită și lipsită de valoare la noi Ce ramane? Și pentru cine este răscumpărarea neamului uman? Creștinismul, care avea la început apostoli, după de ani se încheie cu două-trei persoane care cunosc un adevăr ascuns în biserică, trăind, după conștiința lor, într-o minciună? Ei numesc activitatea europeană și mișcarea impetuoasă necazuri mărunte și găsesc liniștea liniștită a unui fel de viață contemplativă în maniera indiană ca un ideal unic Frica interioară că gândul lor nu este recunoscut îi face fanatic intoleranți; ei, ca toți fanaticii, le lipsește dragostea Ei privesc Occidentul cu ură Acest lucru este la fel de vulgar și absurd ca să-ți imaginezi că totul din naționalitatea noastră este josnic și dezgustător Pentru că rușii au început să insufle universalul uman în mod nefiresc, cu forța, au luat armele împotriva civilizației umane universale a Europei, considerând-o a fi o singură strălucire, goală și falsă Fiind prezenți la inocularea formelor, ei au trecut cu vederea că multă vreme pe pământul lor natal a locuit în aceste forme o

esență frumoasă Într-un vodevil francez, cineva strigă: "Ma voiture, ma voiture, fr pour ma voiture!" " În adaptarea la obiceiurile rusești a aceluiași vodevil, actorul strigă: "Trăsura, trăsura - sau de bețe" Este europeanismul de vină! Da, ne este greu din această perioadă artificială atunci a sta pe loc este tot farmecul a unei vieti contemplative Nu este nimic de spus impotriva acestui lucru, criterii diferite - trebuie sa ne despartim sau sa tacem Pyotr Kireevsky se exprima, printre cei mai disperati slavofili, un ultraslavist; de la sine inteles ca cu toata privirea urata este o persoană talentată, entuziastă și nobilă, poate că va trebui să cedeze fratelui său în multe privințe, dar lasă în urma lui mulți oameni care au aceleași gânduri Din punctul lor de vedere, sunt foarte importante Kireevsky este mai consecvent decât Aksakov și Samarin: vor să construiască un edificiu slavo-bizantin pe temelia științei moderne; ei acceptă progresul, privesc cu ochii noștri viitorul omului Biblioteca "Runivers" calitate, pentru că și-au pierdut consistența necesară P[etr] Vasilievici] este întors către un trecut al Rusiei, priveşte viitorul fără credinţă; oamenii ca individ, ca persoană întâmplătoare, poartă în sâni posibilitatea morții, dar ceea ce au trăit este lâna lor, pe care caută să o redea Rusului (noiembrie) [ ] O conversație lungă și distractivă cu Samarin El este de acord că în mod clar nu-și poate dezvolta logic ideea despre coexistența imanentă a religiei cu știința, că das Aufheben părăsește biserica în toată realitatea ei Ei sunt de acord că dizolvarea omului, care prin gândire distruge ceea ce acceptă cu fantezie și inimă și, pe de altă parte, prin amânarea gândirii, dă din nou loc reprezentării, este ireconciliabilă Această cerere, împreună cu slavismul, devine religie Ei spun că roadele vieții europene se vor coace în lumea slavă, că Europa, după ce a dobândit știința, negația existentului și, în cele din urmă, providența viitorului în problemele socialismului și comunismului, și-a realizat pe ale sale și că Lumea slavă este solul dezvoltării organice și simpatice a viitorului Acesta este gândul nu numai la ei, ci și la slavii occidentali, de exemplu Mickiewicz, dar ai noștri au o diferență importantă Slavismul lor este inseparabil de religia greacă Există o singură biserică, aceasta este biserica noastră; ei se așteaptă ca catolicismul și protestantismul să-și recunoască în mod egal adevărul și aceasta este cea mai disperată ipoteză dintre toate O astfel de contemplare a viitorului este, fără îndoială, o religie și poate ajunge până la fanatism Am citit volumul din Custine Această carte mă afectează ca o tortură, ca o piatră lipită de piept; Nu mă uit la greșelile lui, baza viziunii este corectă și aceasta este o societate teribilă, iar această țară este Rusia Privirea lui în mod insultător vede multe Așa cum a spus pe bună dreptate: "La penseé inutile s'envenime dans Tâme qu'elle empoisonne faute d'autre emploi " Slavofilii, crezând într-un viitor visat, deşi înţeleg prezentul, se bucură de viitor, se supun Cu acesta Fericirea lor! decembrie] [ ] Am recitit introducerea în filosofia hegeliană a istoriei Cu cât ne maturizăm mai mult, cu atât mai remarcabil este idealismul hotărât al marelui trailer al creștinismului și al lui Columb pentru filozofie și umanitate; ce ciudate două cercuri concentrice cu care definește spiritul omenirii: istoria este câmpul spiritului, al ideației sale, al adevărului său, al ființei sale depline; apoi spiritul în sine, în propriul său tărâm - aceste cercuri au atunci la fel Biblioteca "Runivers" și atunci raza spiritului însuși capătă o valoare infinită - și apoi din nou există un singur cerc și, în ambele cazuri, numără două cercuri Omenirea cunoaște spiritul așa cum se cunoaște spiritul pe sine

- în toate acestea există o bifurcare tautologică care face dificilă înțelegerea adevărului pentru a-l exprima în glosologia epocii februarie] [ ] Citesc scrisorile lui Forster I , celebrul deputat din Mainz la Convenția din O natură uimitoare: umanitate completă, o dorință aprinsă pentru activitate practică și energia sa se disting clar de germanii din acea vreme Ca în scrisorile sale tinerești totul este clar și aproape de suflet! Primul bărbat înalt pe care l-a întâlnit a fost Jacobi; înainte de asta, tânărul Forster, dezvoltat extrem de timpuriu, a călătorit în jurul lumii, apoi a trăit la Londra și printre oameni care nu l-au putut influența puternic Între Jacobi și Forster nu putea exista o simpatie cu adevărat profundă, dar cât de tânăr s-a repezit la el, cu cât l-a iubit cu pasiune, i-a ascultat, a acceptat fanteziile religioase - este un realist prin excelență Când îmi amintesc cum, spărgând prin plictiseala grea, m-am forțat să citesc corespondența lui Goethe cu Schiller, unde fulgeră uneori gânduri de geniu, pierdute în detalii filistenice și Gelerter, cu interesul absorbant al acestor scrisori, devine ciudat Viața este plină deasupra unilateralității strălucitoare Forster nu a putut să se împrietenească cu viața mizerabilă a oamenilor de știință germani; a găsit adevărata simpatie doar în Lichtenberg Ei au fost succesorii direcți ai lui Lessing Le-a fost greu să trăiască într-o societate complet nesimpatică, dar ce activitate largă, științifică, academică, și cu ce respect această activitate este recunoscută chiar de guvern! Condiția noastră teribilă nu le era cunoscută; în Europa chipurile au fost întotdeauna respectate, la noi chipul (ca și în Asia) este considerat nesemnificativ Continui să citesc Forster Surprinzător de complet, real, văzând natura clar și profund Corespondența sa începe de fapt din ; în curând îl cunoaște pe Jacobi și se supune influenței sale, dar multă vreme nu și-a putut înfășa sufletul viu în filosofia romantică, iar din s-a instalat o reacție decisivă și o dezvoltare completă a forțelor și a conștiinței de sine, apoi Forster apare fata Biblioteca "Runivers" mare, ajungând la colosalitate în , , Epoca inversării sale de la visele religioase la o conștiință sobră este la nesfârșit distractivă Cu cât se îndepărtează mai mult de vise, cu atât mai clar începe să înțeleagă poziția socială a omului, cu atât înțelege mai profund viața și natura; la început, scepticismul corupător îi este oarecum dificil, dar adevărul îi este cel mai drag și el suportă imediat pierderea, vede imediat beneficiul și binele adevărului, deși nu este la fel de colorat ca o minciună Desigur, potrivit lui Pușkin: De o sută de ori binecuvântat este cel ce este devotat credinței, Care, după ce și-a liniștit mintea rece, Se odihnește în fericirea sufletească, Ca un călător beat la o noapte de noapte | Dar un suflet cu adevărat nobil nu se poate mulțumi cu un bun bazat pe beție, cumpărat cu prețul libertății Pentru mândria deșartă, pentru împăcarea superficială, desigur, religia este mai presus decât știința, rațiunea Forster a apreciat foarte bine acest lucru - satisface teribil de stima de sine, apropiindu-l pe om de Dumnezeu, astfel încât el să stea solemn în centrul controlului lumii și să vadă totul ascuns în natură și să vadă totul sub picioarele lui Scăpând de prostii religioase, pe de altă parte, natura cuprinzător de umană a lui Forster nu ascunde nici marea proprietate de dezvoltare a acestor vise, nici semnificația profund umană în general Privind la Viena o mulțime de credincioși în genunchi pe stradă, în fața unei biserici capucine unde se vând indulgențe, de exemplu, Forster vede mai mult de un orb și prost, dimpotrivă: "Der Mensch ist ein weichherziges Tier, Versôhnung und Frieden sucht er so gern, und ist so froh, wenn er sie erlangt zu haben gla-ubt!" Plecând

de la exaltarea artificială care însoţeşte de obicei asceza religioasă, Forster începe imediat să dea loc atât sentimentului, cât şi senzualităţii însăşi, cuvântul plăcere este nu mai echivalează pentru el cu cuvântul viciu, cădere etc Dimpotrivă, firea lui logică îl îndreaptă către altceva - spre recunoașterea pasiunii, către o viață atât de armonioasă în care va avea loc și pasiunea, dar nu mai distrugătoare El îi scrie lui Sömmering: " ich bin sinnlicher wie du, und bin es mehr als jemals seitdem ich der Schwarmerei auf immer Adieu gesagt habe, daB es Torheit sei, um des ungewissen Zukünftigen willen das sichere Gegenwartige zu verscherzen Ich werde nicht wieder glauben, daB wir der SüBigkeit angenehmer empfinchungen de cuvinte, B zu Biblioteca "Runivers" simt că ne-am eșuat Sentimentul a fost întotdeauna prima mea poftă, cunoașterea doar a doua și cât de mult efort m-a costat în vremurile de trist entuziasm și bigotism sentimentul meu A răstigni este groaznic în memorie"i Cel mai izbitor dintre toate este tactul extraordinar al lui Forster de a înțelege viața și realitatea; el aparţine acelor naturi practice rare care sunt la fel de departe de idealism, pe cât sunt de animalitate Cele mai blânde mișcări ale sufletului îi sunt clare, dar toate se reflectă într-o privire clară, strălucitoare Această privire clară și simpatie pentru tot ce este uman, energic, i-au dezvăluit secretul Revoluției Franceze în mijlocul ororilor din , la care a fost martor ocular martie] [ ] Ballanches a răsfoit Palingé-nesie sociale - mintea stratului lui Moroshkin, plastică, senzual logică și incapabilă de dialectică, dar o multitudine de adevărate presimțiri, simpatii și aspirații pentru viitor Apariția lui la scurt timp după începerea restaurării trebuie să fi avut un mare impact, a privit mult mai departe decât Chateaubriand sau Maistre Limbajul lui este obscur, fantezia îl împiedică și îl ajută, este explicat prin mituri și pare să simtă el însuși o lipsă de claritate; acest neajuns se gândește să compenseze prin repetare și verbozitate Dar numele lui nu trebuie uitat nici în dezvoltarea filozofiei istoriei, nici în istoria socialismului martie] Gfrõrer, "Geschichte der christlichen Kirche" lli, I T Asemănarea izbitoare a stării prezente a omenirii cu anii premergătoare lui Hristos dublează importanța istoriei dezvoltării bisericii și a timpului care a precedat învățătura Evangheliei Pe de o parte, lumea antică a fost adunată într-un singur nod, într-un singur organ de domnie, pe de altă parte, nevoia de renaștere a fost clar expusă chiar în acest centru Între timp, departe de centru, se dezvoltau idei vagi despre o nouă ordine a lucrurilor, despre o lume în curs de dezvoltare, rătăcind nestabilite și intrând în ordine organică Învățătura pietrificată a saducheilor, după ce a preluat oarecum principiile străine ale învățăturilor fariseilor, este decrepită; Terapeuștii și esenienii ies din lumea iudaică într-o alta, în care neoplatonismul și misticismul alexandrin dau o direcție cu totul nouă Principalele adevăruri ale teodicei creștine și ale moralei creștine sunt dezvăluite fragmentar în noile învățături Esenienii sunt stabiliți exact în același mod ca după apostoli, după mărturia e[vanghelistului] Luca Josephus spune că "toți dintre ei care au intrat în ordin Biblioteca "Runivers" i-a adus proprietatea, de care societatea le-a înstrăinat, nu erau săraci - la fel ca și bogații, proprietatea era unită, aparținând frăției Puritatea moravurilor, adusă la asceza monahală și la mortificarea cărnii, mărturisește limpede că ei, ca și Hristos, iau trupul pentru rău și o consideră fapta cea mai sfântă de a omorî Ei renunță la sacrificii sângeroase În cele din urmă, ei, ca neoplatoniștii mistici, formează doctrina trinității individuale a lui

Dumnezeu; smerenia, credința și dragostea sunt luate din morala de bază - totul respiră cu Evanghelia și ceva lipsește în toate - acel cuvânt puternic, acea concreție, acel fulger, care printr-o singură învățătură, completă și potrivită de exprimat, va aduce la viață părțile rătăcitoare și nearticulate care preexistă cu ea Sentimentul nedefinit al acestei incompletitudini este exprimat de speranta lui mesia În vremea noastră, socialismul și comunismul sunt exact în aceeași poziție, ele sunt precursorii noii lumi sociale, în ele existând vag membrana disjecta a viitoarei mari formule, dar în nicio experiență nu există o lozincă completă Nu există nicio îndoială că Saint-Simoniştii şi Fourieriştii au făcut cele mai mari profeţii ale viitorului, dar ceva lipseşte Fourier are o calitate prozaică mortală, fleacuri mizerabile și detalii așezate pe o bază colosală - este norocos că studenții săi și-au alungat scrierile cu ale lor Printre Saint-Simonists, elevii l-au ucis pe profesor Națiunile vor fi reci în timp ce predicarea merge astfel; dar aceste învățături sunt grozave prin aceea că vor trezi în cele din urmă cuvântul cu adevărat popular, ca Evanghelia Până acum se poate vorbi cu poporul doar prin Sfintele Scripturi și, trebuie remarcat, latura socială a creștinismului este cea mai puțin dezvoltată; Evanghelia trebuie să vină în viață, trebuie să dea acea individualitate care este pregătită pentru fraternitate Comunismul, desigur, este mai aproape de mase, dar până acum pare mai degrabă negație, ca acel nor de tunete, care este plin de fulgere care va spulbera viața socială absurdă existentă, dacă oamenii nu se pocăiesc, văzând judecata lui Dumnezeu înainte lor "Răscumpărarea, împăcarea, παλιγγενεσία și άποκατάστασίς πάντων" ^ sunt cuvinte rostite atunci și acum O actualizare este iminentă Fie ca este adus de personalitatea inspirata a unuia sau de inspiratia unor intregi asociatii de propagandisti, de fapt, nu are nici o diferenta; Este de la sine înțeles că aceste căi nu sunt deloc opuse Creștinismul nu constă în Hristos, ci în Hristos și apostoli, în apostoli și ucenicii lor; în mediul lor de viață s-a dezvoltat și a devenit ceea ce avea nevoie umanitatea Biblioteca "Runivers" Viața umană este o luptă continuă, rea; numai că, pe de o parte, obstacolele sunt depășite, pacea este așezată, pe de altă parte, dușmanii se ridică de la pământ, cad din cer, încălcând bucuria pașnică a vieții, armonia dezvoltării ei Prezentul trebuie să fie extrem de prețuit, iar noi acționăm cu neglijență cu el și îl sacrificăm viselor unui viitor care nu va funcționa niciodată conform gândurilor noastre, ci așa cum ar trebui, dând dincolo de așteptări și călcând în picioare cele mai drepte speranțe De îndată ce viața noastră interioară a început să se calmeze, boala teribilă a micuțului i-a cufundat din nou într-o stare convulsivă, așteptând maxima țarului capricios - iarăși lacrimi, distrugerea puterii ei abia refăcute și noaptea întunecată Gemetul neîncetat al unui copil are ceva în el care distruge fiecare ureche (umană) Si pentru mama! Și această prezență neîncetată cu imposibilitatea ajutorului, cu inutilitatea foloaselor Cine este principalul vinovat al acestor suferințe, inseparabile de viața de familie? Este un dispozitiv de familie? Sau aceste lovituri nu vor fi respinse cu fiecare coabitare de oameni? Poți să te îndepărtezi de ei Un exces de egoism și egocentrism, sau un devotament perfect față de interesul general, luminează crucea vieții private Dar este pentru toată lumea? Fourier a tăiat întrebarea, dar nu a dezlegat nodul rudelor de sânge Fourier nu înțelegea femeia, nu înțelegea dragostea - și-a imaginat în mod constant căsătorii depravate, femei fără valoare, tați răi și o aparență falsă, cu care toate acestea sunt acoperite cu o

înfățișare ipocrită și care nu vor fi de acord că definiția legală, legală a căsătoria, rudenia etc , este asemănătoare perspectivei catolice și feudale, de nesuportat? Dar încununarea interioară cu dragoste, adevărata relație a unui bărbat cu o femeie, atât cu copiii, nu se rezolvă atât de ușor cu cuvântul "educație socială" Dimpotrivă, cu libertatea perfectă a relațiilor, toată responsabilitatea va cădea asupra persoanei însuși Nu va exista căsătorie - dragostea va rămâne, nu va exista moștenire - vor fi copii Este posibil să îndepărtezi o mamă de la creșterea copiilor doar atunci când își dorește aceasta Dar mama care își dorește acest lucru și în sistemul actual nu suferă prea mult din cauza copiilor - nu este vorba despre ea, este despre o mamă iubitoare A lua copiii cu forța este o barbarie și o contradicție cu sistemul care dă dezvoltare oricărei pasiuni Și viața este din nou târâtă în viața copiilor, epuizată de ei și, pornind din dragoste, merge cu putere Dar nu este o astfel de situație nefericită mai bună decât mulțumirea? Dar în mijlocul acestor lupte, nu există momente, de lumina cărora alții nici să nu aibă habar? Desigur, o mamă iubitoare va suferi din întâmplare Biblioteca "Runivers" la care este supusă existenţa copiilor Dar în viața comunală, dezvoltată pe o bază largă, o femeie se va implica mai mult în interesele comune, creșterea ei o va întări moral, nu va fi atât de unilateral atașată de familie și atunci loviturile vor fi mai suportabile În viața trecută, a existat și mângâiere în a te smulge de la ofrandele personale către Dumnezeu, în rugăciune Personalitatea lui Isus, lipsită de latura sa supranaturală, apare în Gfrerer ca neatins de frumoasă - marea ungere a chemării universale, sacrificiu de sine, iubire nesfârșită și, în sfârșit, sacrificiu de sine pentru a capta adevărul, pentru triumful ideii G[frerer] consideră foarte bine relația lui Isus cu Ioan, cu religia pozitivă și cu legea pozitivă Principiile ostile ale creștinismului trebuiau să fie insuflate încă de la primul pas al propagandei apostolice - desigur, Hristos nu dorea o biserică cu instituții pietrificate luate în întregime de la leviți, dar cum ar putea să crească ideea interioară fără o biserică exterioară? Prima comunitate creștină a fost eseeno-evreiască, nu s-a desprins de tradițiile și obiceiurile lui Israel, a împărtășit cu fariseii credința celei de-a doua veniri pentru ea, prima pentru ei Ea a avut puține contacte cu păgânii Apostolul Pavel cu un cuvânt și distrugerea Ierusalimului printr-un eveniment a smuls creștinismul din iudaism Ierusalimul nu mai putea fi centrul unei noi religii, iar învățătura lui Hristos și-a asumat caracterul universal Încurcat în forme evreiești, nu putea trece rapid în alte națiuni aprilie] [ ] Citește filozofia naturii a lui Hegel (Encyclopédie, II Vol) Peste tot este un uriaș, mult abia se conturează, se conturează, dar lățimea și volumul sunt colosale Ce pas uriaș în eliberarea de forțele abstracte, în introducerea în cadrele lor a categoriei mărimii, care suprima tot ce este pământesc, și ce avantaj calității, concrețiilor; eliberează omul în plină dezvoltare de determinarea sa materială, de viața sa teluric, prin adecvarea formei sale de concept (cu cât dezvoltarea lui este mai săracă, cu atât este mai dependent de natură) Spiritul este etern, materia este forma eternă a alterității sale Numai forma este capabilă, numai ea poate exprima spiritul - îl exprimă Aici, acolo, pretutindeni, unde s-au adunat condițiile apariției organice, acestea au intrat în vigoare Cum a început individualizarea planetei terestre, a sistemului solar, ce a fost înainte etc , etc - este foarte greu să răspunzi la toate acestea, principalul lucru este că de fiecare dată când ajungi într-o direcție sau alta, în mor schlechte Unendlichkeit Biblioteca "Runivers"

Alteritatea, cu cât aparența este mai completă, cu cât este mai departe de adecvarea cu conceptul, cu atât este mai încăpățânată în materialitatea sa, cu atât mai natural se reține de la rezoluție în gândire și, prinsă într-o singură parte, reprezintă tocmai die schlechte Unendlichkeit de substanță Cu rațiune nu poți ieși din aceste cercuri logice, pentru că cu rațiune nu vei înțelege niciodată viața organică, căci viața în sine, și anume, este speculativă Adevărul rațional este clar formal până la sfârșit, dar plat și nu există o reconciliere adevărată în el Cea speculativă este aparent vagă, dar este profundă Desigur, în ceea ce privește știința naturii, Hegel a dat un cadru mai mare decât a îndeplinit, dar lovitura de grație a științelor naturii în poziția lor actuală a fost în sfârșit dat Fie că oamenii de știință recunosc sau nu este la fel, prostul Vornehmtuerei des Ignorierens nu înseamnă nimic Hegel a dezvoltat clar cerința științei naturale și a arătat clar întreaga confuzie jalnică a fizicii și chimiei, fără a nega, desigur, meritele private El a făcut prima încercare de a înțelege viața naturii în dezvoltarea ei dialectică de la materie, autodeterminată în raportul planetar, la individualizarea într-un anumit corp, la subiectivitate, fără a introduce nicio agenție decât mișcarea logică a conceptului Schelling l-a avertizat, dar Schelling nu a fost mulțumit de știință Hegel însuși nu poate (ceea ce îi reproșează Trendelenburg) să se țină neîncetat în mediul rarefiat al abstracțiunilor, iar realitatea vital, cu tot focul ei, izbucnește în idei, fantezii, imagini poetice (pentru care Hegel merită mari laude), dar este credincios și inexorabil de strict în dezvoltarea generală; Schelling a prevăzut cerințele, dar a fost mulțumit de ele prea ușor mai] Nu există nimic mai amuzant și mai enervant decât juste milieu în fiecare afacere; este un punct indiferent într-un magnet, este o sarcină statică care își folosește toate forțele pentru a menține echilibrul și nu are forțe rămase pentru nicio acțiune, aceasta este politica austriacă Curajul consecvenței este un lucru grozav Ieri am râs din toată inima de eforturile lui Redkin de a deduce un zeu personal și creștinism prin gândire pură Logica duce la o idee, la un spirit impersonal, care este personal într-o persoană și se cunoaște pe sine prin intermediul unei persoane; nimic mai mult nu se poate deduce, cu excepția tautologiei de neiertat pe care filozofii berlinez au tratat-o Germania Odată ce spiritul este ca spiritul universal al omenirii, care are nevoie de el, un alt spirit este personal, extramundal, i , dar un spirit fără lume, un sich, Biblioteca "Runivers" există o abstracție logică, a devenit și acel spirit are propria sa obiectivitate, propriile sale aives sich sein - și din nou schlechte Unendlichkeit i În logica cuvântului: Gott, Geist, übergreifende Subjectivität nu înseamnă deloc eine bestimmte Persõn-lichkeit, eine Individualität l ; individualitatea este subordonată categoriei timpului, folosește aceste cuvinte ca persona moralis, ca spirit al unui popor, al unei epoci Dar acești domni sunt speriați, au o voce în piept care îi împiedică să ajungă la aceste rezultate Ei bine: ei bine, atunci, să acceptăm că calea care a dus la absurd este falsă, iar știința trebuie aruncată - iarăși lașitatea și inconsecvența Da, ne vom împăca, vom stabili atât știința, cât și religia Fie că religia acceptă o astfel de împăcare, ea va renunța în numele Bisericii, la fel cum știința va renunța în numele logicii [Iunie] S-a terminat partea a doua a Enciclopediei lui Hegel Desigur, aceasta nu este o clădire atât de finisată și completă precum "Estetica" lui, dar marele gânditor nu s-a schimbat în filosofia naturii - gânduri strălucitoare care te fac să tremure, uimitoare în simplitate, poezie

și profunzime, sunt împrăștiate peste tot Departamentul zoologic și organicele sunt în general excelente (fără a intra în fleacuri și examinare fracționată a fiecărui paragraf); Nu cunosc pe nimeni care să înțeleagă viața atât de complet și să poată spune ceea ce s-a înțeles atât de bine, cu excepția lui Goethe În sat o voi reciti și voi face notițe, ° iunie] [ ] În Silezia muncitorii se revoltă, sparg utilaje, aruncă produse etc , etc Familia lucrează acolo pe săptămână Gute Grfoschen] , din care încă au fost reduse recent! Și după aceea, fourieriștii greșesc când denunță mercantilismul și industrialismul modern drept un șanker sifilitic care infectează sângele și osul societății! Negustorii le-au spus muncitorilor care au cerut o mărire de salariu: "Dacă pâinea este scumpă, mâncați fân!" Răzbunarea rebelilor este evidentă: au ars facturi, au aruncat hârtii, bani, au stricat bunurile și nu au furat În jurnalul lui Wiegand, articolul al lui Jordan despre relația dintre știința generală și filozofie este foarte remarcabil Critica, care a doborât religia, aşezându-se pe un teren filozofic, trebuie să meargă mai departe şi să se întoarcă împotriva filosofiei însăşi Viziunea filozofică este ultima viziune teologică, subordonând natura în orice spiritului, plasând gândirea în spatele priusului, nu distrugând în esență opoziția gândirii și ființei prin identitatea sa Spiritul, gândul sunt rezultatele materiei și istoriei Asumând începutul gândirii pure, filosofia cade în abstracții, compensate prin imposibilitatea de a se ține de ele; specific Biblioteca "Runivers" reprezentarea este continuu inerentă; suntem chinuiți și înspăimântători în sfera abstracțiilor - și cădem constant în altul Filosofia vrea să fie o știință separată, o știință a gândirii und darum zugleich Wissenschaft der Welt, weil die Gesetze des Denkens dieselben seien mit den Weltgesetzen Dies muB zunachst umgekehrt werden: das Denken ist nichts Anderes als die Welt selbst, wie sie von sich weifl, das Denken ist die Welt, die als Mensch sich selbst klar wird I Și de aceea este imposibil să începem cu știința gândirii și să deducem natura din ea Filosofia nu este o știință separată; în locul ei trebuie să existe o unire a tuturor științelor acum disparate [и ю л я] Curajul adevărului, credința în puterea spiritului, este prima condiție a studiului filozofic; omul ar trebui să se cinstească și să se considere vrednic de cel mai înalt Esența închisă a universului nu are în sine nicio putere care să reziste curajului cunoașterii; ea trebuie să se deschidă în fața sa și să-și prezinte ochilor bogățiile și profunzimile sale și să le aducă să se bucure - "Adresa către ascultătorii săi" a lui Hegel , Berlin La aceasta trebuie doar să adăugați că trebuie să aveți aceeași credință, fermă și de nezdruncinat, în natură, în acest univers, care nu are puterea de a-și ascunde esența în fața spiritului, pentru că se străduiește să i se dezvăluie Pentru că, deschizându-se față de el, ea se deschide spre ea însăși A scris un articol pentru o nouă revistă (fie că va fi, Dumnezeu știe Uvarov) despre filosofia naturală I Cu această ocazie am citit sau, mai bine, am citit istoria filozofiei naturale a lui Schaller de la Bacon la Leibniz | ; carte plictisitoare, deși există detalii interesante Ce diferență imensă față de povestea lui Feuerbach I °! Apoi am dat peste cunoscutul pamflet al lui Fichte despre numirea unui bărbat de ', l-am citit cu foarte mult timp în urmă, cu ani sau mai mult Nu-mi amintesc în ce epocă a scris, dar este ciudat să te mulțumești cu această profesie de foi ca ultimul cuvânt Speculația abstractă nu îl salvează de scepticism, cunoașterea nu satisface, el vrea acțiune și credință (început direct și contemplativ) Dar credința lui nu duce la lumea reală, ci la lumea idealistă; Adevărat, el are

această lume spirituală atât aici, cât și jenseits I , adică sfera spiritului lui Hegel și parțial o viață religioasă viitoare, dar se bazează pe o dorință ciudată de a fi nepământean - indiferent dacă acesta este un tribut adus timpului sau o cerință de natură stoică, strict morală? El pune voința mai presus de acțiune Biblioteca "Runivers" Oricine este prea dezgustat de finit nu va ajunge deloc la nicio realitate, ci rămâne în abstract și se stinge în sine - "Encycl ", IT, § l Referitor la articol, am recitit prima parte a Enciclopediei lui Hegel; de fiecare dată când o astfel de recitire dezvăluie o întreagă infinitate de nou, corectează, completează, clarifică și arată cel mai convingător ignoranța sau incompletitudinea cunoașterii Ce a făcut știința de la promulgarea filozofiei lui Hegel, și a fost prelucrată în , adică acum de ani? Tocmai învățaseră să-l înțeleagă și, într-un fel, îi corectaseră limbajul, care era prea obișnuit cu glosologia școlară și, în ciuda puterii geniului său, cu ideile - nici un singur pas în plus În Allgemeine Zeitung, un articol despre noi descoperiri în paleontologie | B O extindere importantă a înțelegerii dezvoltării vieții organice Agassiz a dovedit prin analiza peștilor fosile că fiecare perioadă geologică are întreaga sa populație, care nu este asemănătoare (cu excepția, bineînțeles, a caracteristicilor generale) nici cu cea anterioară, nici cu următoarea Mai mult, el a descoperit că, cu cât perioada în care se găsesc peștii este mai veche, cu atât mai nedezvoltată, starea fetală îi corespunde peștele Aceasta amintește de teoria lui Geoffrey Saint-Hilaire că mamiferele superioare trec în pântecele principalelor faze ale regnului animal de la ciliat la mamifer Descoperirile lui d'Orbigny, care considera cele mai fosilizate nevertebrate, duc la aceeasi concluzie Dar Ehrenberg cu ciliatii sai nu a descoperit inca nimic care sa indice relatia formelor lor cu perioadele Se știe că Ehrenberg a dovedit că straturile întregi de calcar și diverse straturi stâncoase aparțin solzilor ciliați! Am terminat prima scrisoare despre știința naturii Pare bine, dar apropo, la început tot ce este scris pare bine [august] Citește Feuerbach despre Leibniz | Doar Germania, care doarme necontenit, are treziri atât de grozave precum Leibniz, Lessing, Goethe Ce activitate gigantică, ce versatilitate - este angajat în toate, în relațiile cu toată lumea, se ocupă de toate, aduce peste tot lumina geniului său, este mereu deschis, gata să scrie, să explice, să mediteze Monadologia trebuia neapărat să fie expusă de el Spinoza, care a sacrificat totul filozofiei, a văzut doar substanța în jurul căreia se învârte lumea accidentelor - substanța ei trebuie Biblioteca "Runivers" fii unul Pentru Leibniz, substanțele sunt un abis, o monada este începutul activității, al mișcării, definindu-se prin deosebire de ceilalți, trăind tocmai în dezmembrare și în opoziție Aceasta este o tranziție în logică de la unitate la multe-diferențe, aceasta este o repulsie față de sine Din extensia carteziană, știința pătrunde în substanța lui Spinoza; dar această substanță este determinată de forța lui Leibniz, o forță vie, substanțială, dar nu una singură, ci sufletul unui atom, al unei monade, din care există o mulțime nenumărată Monada este atomul ideal al obiectului, puterea materiei, unitatea ei; "Unitatea adevărată nu poate fi găsită în materie, ca într-una pasivă, căci totul în ea este o grămadă de părți care merg la infinit - și întrucât mulțimea primește realitatea doar din unitățile adevărate, am apelat la atomi" , înțelegând prin ei forța , etc Este foarte aproape de un concept - monada este deja într-un anumit sens un concept Vagul reprezentării materialității și materiei ca legătură necesară a monadelor, ca mediu al acestora și, în sfârșit, legătura vie a întregului univers, care se

reflectă, în raport cu fiecare monadă, și invers - toate acestea pun punctul de vedere al lui Leibniz a naturii incomparabil mai sus decât Descartes, Bacon și Spinoza În el, în fiecare picătură de rouă, strălucește acel soare, care e singur pe cerul Spinozei Activitatea trebuie limitată pentru a nu se risipi - aceasta este vocația materiei la Leibniz; materia limitează monada pură, împarte monadele între ele, este limita pasivă a activității și în același timp determinația ei Monada caută continuu să se elibereze de materie, adică de particular la universal Activitatea, viața, sufletul și trupul sunt polii ei necesari, acesta este idealismul mondial și empirismul mondial; universalitate, gen - singularitate și particularitate Teodicea nu reușește, sarcina este imposibilă, indiferent cum o rezolvi În viziunea religioasă, ponderea arbitrarului este întotdeauna posibilă și mare, "știința este imposibilă acolo unde totul este posibil" ° Se șterge diferența dintre rațiune și nebunie, unde este sprijinul științei? Viziunea oamenilor din vremea lui Leibniz era încă puternic saturată de antropomorfism, teleologie subiectivă Leibniz nu s-a putut scăpa de influența mediului: pentru aceasta era prea vioi și purtat de modernitate A continuat opera lui Spinoza, dar nu a avut puterea să se detașeze, ca Spinoza, și de la înălțime să amintească lumea creștină "categoria relației unui obiect cu el însuși, uitată de el" (și nu cu o persoană) I ; În cele din urmă, presupun că Leibniz nu a vrut prea mult Q Q o pentru a certifica conceptele vârstei sale, îi lipsea acea onestitate incoruptabilă pe care o avea Spinoza Superior Biblioteca "Runivers" onestitatea limbajului nu fuge doar de minciuni, ci de acele expresii vagi, pe jumătate închise, care par să nu ascundă deloc ceea ce exprimă Dimpotrivă, încearcă să precizeze în prealabil modul în care înțelege și previne interpretarea neadevărată Cu toate acestea, în acele zile știau să aloce un colț modest religiei, ea locuia acolo singură, iar știința ocupa orice altceva în suflet și nu s-au certat Descartes s-a dus pe jos la Maica Domnului a lui Loret pentru a o cere în genunchi să-i ajute scepticismul și nu a supus niciodată religia rațiunii, adică nu a vrut să se gândească la asta Chiar și materialiștii, ca și Locke, erau religioși în felul lor - și toate acestea în moduri necântate și contradictorii, precum slavofilii noștri ortodocși hegelieni Leibniz, pe de altă parte, căuta o împăcare vie și nimic nu a rezultat în afară de confuzie, care a întunecat învățătura lui frumoasă pentru studenții săi [ ] Proprietatea este un lucru josnic; mai presus de orice este nedrept, este imoral și, ca o greutate grea, asuprește o persoană în jos; corupe o persoană și el devine pe aceeași tablă cu o fiară sălbatică, când interesul propriu îl aruncă de pe piedestalul istoricului Standpunkt I De aceea, nicio pasiune nu distorsionează o persoană într-o asemenea măsură ca zgârcenia, în ciuda a tot ceea ce a spus Byron în apărarea ei Extravaganța, risipa nu sunt rezonabile, dar nici ticăloase, nici ticăloase Este rău pentru că o persoană stabilește chiar risipa și beatitudinea luxului drept cea mai mare plăcere; dar lipsa de respect pentru bani este mai degrabă o virtute decât un viciu Nu sunt demni de respect, ca toate lucrurile în general: o persoană le consumă, le folosește și are tot dreptul să o facă, dar să le iubești cu pasiune, adică să cedeze interesului propriu, este culmea umilinței Nu este fără motiv că creștinismul privește atât de ostil proprietățile și proprietățile purtate de molii În anihilarea luxoasă, temporalul își atinge scopul - piere, oferind plăcere unei ființe superioare În aglomerare, dimpotrivă, persoana începe să aparțină lucrului Cuvântul "moșie imobilă" exprimă o capcană în care este prins un spirit mobil Și fiara a fost deja eliberată de

imobilitate - omul se întoarce la ea prin ordine civilă Hegel, în tinerețe, ocupându-se de revoluția franceză, când aceasta se stingea, și, examinând starea politică a omului, subliniază excelent situația mizerabilă în care au fost împinși oamenii: seiner võllig untertanigen kleinen Welt; und dann auch diese Beschrănkung versõhnende Selbstvernichtung und Biblioteca "Runivers" Erhebung im Gedanken an den Himmel" Da, imobiliare aici și recompensă acolo Acestea sunt două lanțuri pe care sunt conduși oamenii Dar acum muncitorii au început să-l scuture pe unul dintre ei, iar celălalt ruginise de mult din cauza lacrimilor ipocrite ale păstorilor pentru oaia rătăcită Nepoții noștri vor vedea [ ] Lebenul lui Hegel de Rosencrantz I Rosencrantz este o persoană limitată și un gânditor rău, în consecință, povestea lui este proastă și viziunea lui este foarte limitată, dar cartea este importantă în extrase și anexe Viața lui Hegel a fost viața și dezvoltarea sistemului său, curgea într-un mod complet germanic, prin școli, gimnazii și universități A avut cea mai poetică relație cu Hölderlin; nu văd apropiere cu Schelling Hegel și-a schițat sistemul pentru prima dată în , avea de ani (născut în) Un cadou minunat pentru dinții secolului al XIX-lea, apoi el și Schelling s-au despărțit Planul principal și fundamental al sistemului de atunci nu sa schimbat, ci doar sa dezvoltat Pe alocuri, în pasajele citate, limbajul seamănă cu o influență mistică; Plasticitatea expresiilor și imaginile bine îndreptate se găsesc peste tot - obiecându-se Redkin, care a cerut ca obiectele cu conținut științific să fie expuse în limbajul gândirii pure etc În experiența de atunci a filozofiei naturii există un pasaj remarcabil asupra structurii a globului; dezmembrarea ei (de remarcat că Hegel a separat planeta terestră ca individ universal al proceselor sale elementare și ca dezintegrare - auseinander-căzut - amestec exterior de pietre și pământ) a luat-o drept rezultatul unui trecut necondiționat, din care au rămas un reprezentant tăcut - acum stau indiferenți în apropiere, și-au pierdut atitudinea, loviți, parcă de paralizie Gândul este extrem de important; De aici, este posibil într-o zi să ne așteptăm la o ghicire de ce și cum substanța planetei a apărut ca simple corpuri, ceea ce a determinat-o să se combine în roci de piatră cunoscute, nu a fost o experiență de a prinde viață pe întreaga planetă? la fel cum plantele experimentează să prindă viață pe toată suprafața? În secțiunea Geist, Hegel a definit familia ca fiind indiferența față de sclavie și libertate kÎn stare naturală, un bărbat îi spune unei femei: ești carne din carnea mea; în stare morală, îi spune aproapelui său: ești un spirit din duhul meu, stabilind astfel egalitatea relațiilor Filosofia dreptului de atunci este abstractă și plină de scolastică, nu satisface temeiuri largi și caută să justifice existentul Filosofia religiei a fost înțeleasă aproape complet de el, așa cum a fost mai târziu Abstracție și formă Biblioteca "Runivers" ism îl conduce la rezultate ciudate De exemplu, el găsește necesitatea nobilimii ca o confruntare sub formă de supunere, necesitatea tuturor claselor, lașitatea negustorilor etc În loc de consolare, oferă speculații războinicilor neomorâți pentru a răsplăti nenorocirea de a rămâne în viață etc În filosofia religiei, el afirmă clar că protestantismul este o formă temporară și că este posibilă o nouă religie, în care spiritul, pe pământul său, în măreția propriei imagini, va fi religie și filozofie împreună Ulterior, el nu a exprimat acest rezultat atât de simplu La noiembrie , îi scrie lui Schelling despre sistemul său, unde, printre altele, spune: "Ich frage mich jetzt, welche Rückkehr zum Eingreifen in das Leben der Menschen zu finden ist" În , Hegel, în timp ce ținea un curs de istoria filozofiei,

s-a definit în raport cu Schelling și Schelling în raport cu știința în același mod în care au rămas ulterior Este remarcabil că întreaga Germanie a rămas în urmă lui Hegel și deja și-a dat seama în timpul nostru care era problema, și chiar și atunci Schelling însuși a condus la critici cu prostiile sale mistice La Jena, Hegel a avut foarte puțini ascultători - cu siguranță nu a fost înțeles de studenți Acolo, în , își desăvârșește Fenomenologia (Rosencrantz o spunea foarte bine Purgatorium) , iar când francezii au ajuns la Jena, a pus manuscrisul în buzunar și s-a dus să caute refugiu la Gabler Aici l-a văzut pe Napoleon - diese Weltseele l , după cum spune "Este un sentiment ciudat", continuă el, "să vezi un astfel de chip: acest punct, stând pe un cal, aici domnește în pace " mai puțin va domni ca ordinele lui Napoleon Viaţă! Hegel s-a căsătorit în și a scris în onoarea miresei sale poezii foarte neîntemeiate, dar foarte solide A fost un mare filistin în viață [septembrie] Nu știu dacă fericirea este sau nu pentru oamenii grozavi ceea ce se întâmplă cel mai adesea persoanelor limitate să-și transmită viața Las-Kaz, Ackerman, Rosencrantz aduc sârguință și onestitate în munca lor, dar fără concept, fără talent Altul ar fi profitat de viața lui Hegel într-un mod diferit, l-ar fi prezentat pe acest om ca pe un fenomen demonic, un gând care absorbea toată activitatea, dar un gând care ducea religia, știința, arta, legea viitorului; Hegel nu avea viață exterioară, ci doar existență - a trăit în logică, în știință și s-a mulțumit Nu avea prieteni Căsătorit de de ani, a scris înainte de nuntă Biblioteca "Runivers" miresei o disertație despre îndatoririle căsătoriei; respingea cu primirea lui, zâmbetul lui era bun, cu ironie, nu știa să vorbească Și toate acestea împreună îl caracterizează de zece ori mai mult decât întinderile lui Rosencrantz înainte pune-l ca un rector activ, un prieten minunat, un soț Hegel a fost cel mai mare reprezentant al revoluției, care, de la a la ω, trebuia să conducă o nouă conștiință a umanității în știință, în viață a fost nesemnificativ Este de la sine înțeles că timpul în care a trăit și țara au contribuit foarte mult la acest lucru Berlinul, de altfel, a avut o influență asupra lui; în lumea practică Hegel era un negustor El nu este îi era rușine să ceară protecția ministerului prusac împotriva criticilor răutăcioase puse în jurnalul prusac; la izbucnirea nedelicată și aproape ticăloasă împotriva lui Freese, a sfătuit îngrădirea libertății presei a revistei În cele din urmă, predarea sa despre filosofia dreptului - cât de mult a adus beneficii importante și a spulberat demagogia teoretică goală și generală, a făcut ca mult rău, apărând răul existent cu energie și blestem, ca peste cea mai mare vulgaritate, asupra frumosului suflet al de impulsuri tinerețe [ ] Am terminat cartea lui Rosenkrants Nu este nimic mai amuzant este că până acum germanii, și în spatele lor tot felul de lucruri, îl consideră pe Hegel un logician sec, un dialectician osos ca Wolff, în timp ce fiecare dintre lucrările lui este impregnată de poezie puternică, în timp ce el, dus (adesea împotriva voinței sale)) prin geniul său, îmbracă cele mai speculative gânduri în imagini de uimire, acuratețe uimitoare Și ce putere de a deschide fiecare cochilie cu gândul, ce privire fulgerătoare care pătrunde peste tot și vede totul, indiferent unde se întoarce privirea! Dacă s-a uitat la viclenie, spune: "Lăudat să fie viclenie, ea este feminitatea voinței, ironia puterii nebunești Ea nu înșală - este compatibilă cu deschiderea extremă Măreția acțiunilor (das Betragen) constă în a-i face pe ceilalți să pară așa cum sunt prin deschiderea lor; o astfel de deschidere va depăși înțelepciunea fără intrigi " Rușine, ce este rușinea? "Das Trennbare, so lange es vor der vollstăn-digen Vereinigung

noch ein Eigenes ist, macht den Lie-benden Verlegenheit Es ist eine Art von Widerstreit zwischen der võlligen Hingebung, der einzig mõglichen Vernichtung, der Vernichtung des Entgegengesetzten in der Vereinigung, und der noch vorhandenen Selbststandigkeit Jene fiihlt sich durch diese gehindert Die Liebe ist unwillig über das noch Getrennte, über ein Eigentum Dieses Ziirnen der Liebe über Individualität ist die Scham Sie ist nicht Zucken des Sterbli- nu o expresie a libertății de a se menține, de a exista Când este atacată fără iubire, o minte iubitoare este [ ] jignită Rușinea lui se transformă în furie, care acum apără doar proprietatea și dreptatea Dacă rușinea nu ar fi un efect al iubirii, care ia doar forma indignării pentru că ceva ostil este, ci prin însăși natura sa ceva ostil care a vrut să-și afirme o proprietate atacabilă, ar trebui să spunem despre tirani, ei au cea mai mare rușine; ca ale fetelor care nu-și dezvăluie farmecele fără bani, sau ale deșertănilor care vor să cucerească prin ele Amandoi nu iubesc Apărarea lor față de muritori este opusul resentimentelor față de ei Îl prețuiesc în ei înșiși, sunt nerușinați O minte curată nu îi este rușine de iubire, ci îi este rușine că nu este încă perfectă Își reproșează că există o altă putere, ceva ostil, care împiedică desăvârșirea" I - И пр Таких мест чрезвычайно много Я читаю теперь его историю философии | ,- что за изложение! Софисты, Сократ, Аристотель - да такие высокохудожественные, оконченные восстановлетные восстановлеторед, пилеторед авливаешься, пораженный светом И все это сухой логик! [ ] Tot timpul l-am studiat pe Aristotel în istoria filozofiei a lui Hegel Doamne, ce talent! Îl consider pionierat al filosofiei grecești Neoplatonismul nu mi se pare a avea acea enormă semnificație științifică pe care i-o acordă acum Hegel Dar cine este gigantul - Aristotel sau Grecia? Heraclit, cu de ani înainte de PX, a pus temelia - πάνταρεί Iar sofiştii sunt fraţii dialecticii octombrie] În fiecare zi Anatomia îmi dezvăluie un abis de fapte noi, iar odată cu ele gânduri, vederi etc la natura Naturaliștii știu multe și în orice există ceva ce nu știu, iar acest lucru este mai important decât tot ceea ce știu ei Despre asta am scris exact în articolul meu | O propunere, sunt sigur că clasificarea zoognostică a lui Cuvier și a ultimilor zoologi nu va ține De ce sunt plasați ciliatii sub polipi? Pentru că sunt mici; În general, nevertebratele sunt prost plasate în Cuvier: moluștele urmează vertebratelor, dar sunt moluște extrem de prost organizate, toate fără cap; articulata nu este mai jos decât moluștele superioare Faptul este că niciun tărâm al naturii nu poate fi aranjat în linie dreaptă: este împrăștiat și ajunge la tipuri mai înalte în mai multe direcții De Candol a propus demult să reprezinte clasificarea în același mod ca hărțile geografice Citiți Liebig org "g chimie și - mult bine, dar mult ipotetic noiembrie] Citiți scrierile lui Goethe despre știința naturii; ce uriaș - ne este imposibil să urmăm tot ce a făcut el și cum? Poetul nu se pierde în naturalist; știința lui este la fel ca poezia vieții, a realismului, cu același caracter panteist și cu aceeași profunzime Nu era un gânditor teoretic, un dialectician Apropo, în prefața la "Metamorphoson der Pflanzen" Г β, el vorbește despre un punct de cotitură imperceptibil, cum o persoană, la început cu forțe tinere, își extinde continuu aria de competență și trece treptat la conservare a ceea ce a dobândit și nu mai există acea dorință de ceva nou Și vom trece în curând în această fază, dar ce să păstrăm? Am căzut sub povara secolului și a țării, nu avem viitor, am scos din trecut dragostea pentru oameni și scepticismul Convingerile științifice sunt slabe, sărace; ridică-le târziu Viața, dacă nu este străbătută de un accident

absurd, este o monotonă și monotonă jeremiadă de indignare față de mediu, repetări; aceeași incapacitate de a scrie ceea ce vrei și incapacitatea de a scrie ceea ce poți "Aceasta este pedeapsa oamenilor care ies din modernitatea țării lor" Asemenea maxime sunt bune în filosofie, dar de fapt sunt rele - și cine ne-a scos din modernitate? Cum ai putea cineva să te regăsească în circumstanțe atât de groaznice fără a-și pierde demnitatea umană? [ ] decembrie În cele din urmă am scos pamfletul lui Proudhon Despre proprietatea O lucrare excelentă, nu numai că nu mai jos, ci mai înaltă decât ceea ce s-a spus și scris despre ea Desigur, pentru cei care s-au gândit la aceste subiecte, pentru cei care au suferit din cauza unor probleme sociale asemănătoare, teza sa principală nu este nouă; dar dezvoltarea este excelentă, potrivită, puternică, ascuțită și plină de foc Neagă complet proprietatea și recunoaște posesiunea individuală, iar aceasta nu este o viziune personală, ci o concluzie logică și strictă, prin care dezvoltă imposibilitatea, criminalitatea, absurditatea dreptului de proprietate și necesitatea posesiei [ ] Cu cât o persoană se dezvoltă mai mult, cu atât pieptul va deveni mai pur și cu atât va fi mai dificil să-l convingi că albul este negru, că totul natural este criminal, că tot ceea ce dă adevărată plăcere trebuie evitat Există o licențiere nefericită, care, ca și slăbiciunea de caracter în general, umilește o persoană; o astfel de persoană nu mai urmează rațiunea, nu conștiința, ci doar înclinațiile naturale, și atunci devine sub demnitatea umană Din nou aceeași statică Toate părțile, machiază Biblioteca "Runivers" cei care trăiesc spiritul viu al unei persoane trebuie să participe la unison, armonios la fapta sa *, altfel va rezulta unilateralitatea; fizic acest lucru este foarte de înțeles, pentru că în lumea fizică domnesc legile draconice, aspre și sângeroase; chiar dacă una dintre componentele esențiale lipsește în sânge - moartea pentru această incompletitudine - atunci este inutil că este incomplet [ ] ianuarie] Istoria chimiei de Dumas este o carte extrem de remarcabilă | Chimia este adevărata coloană vertebrală a empirismului, iar importanța sa abia acum începe să se simtă Fără chimie nu există fiziologie, nu, în consecință, nu există științe ale naturii Științele naturii aveau până acum o fundație extrem de șubredă, deoarece se preocupau de o singură morfologie, și nu de modificările acesteia Geniul gigantic Goethe însuși nu a înțeles această importanță a chimiei, iar metamorfoza lui a plantelor este o singură morfologie Noua chimie nu merge mai departe de sfârșitul secolului al XVIII-lea, adică nu mai departe de Lavoisier El a spus: materia este eternă, nimic nu se poate pierde, totul se schimbă, nimic nu se pierde - și s-a dus, cu solzi în mâini, să urmărească procesele chimice Acest gând, care l-a călăuzit, este, desigur, nu mai puțin important decât descoperirea oxigenului; a plantat chimia pe baza căreia a meritat să se dezvolte organic, măcar să crească prin fapte și observații, așteptând ocazia de a trece de la empirismul brut la empirismul speculativ februarie] [ ] Slavofilii ne aruncă neîncetat reproșul ridicol și jalnic că urâm Rusia; dar din ce parte a cuvintelor, faptelor, opiniilor noastre este vizibil acest lucru? Oare pentru că noi am suferit și ei nu? Că ne-am alăturat opoziției, care nu putea decât să ne ducă în exil, dar ei nu? Treaba pare a fi simplă, iar intoleranța lor îngustă ar putea aduce o acuzație vulgară împotriva noastră Înțelegem altfel problema modernității, ne așteptăm la lucruri diferite, ne dorim lucruri diferite - ne împiedică asta să fim la fel de patrioti? Da, patriotismul nostru este inclus * Mi-am adus aminte de un gând exprimat tranşant de Pavlov (un student) El numeşte lumea proces chimică, chimie

cu două origini de natură nemetalică şi multi-origină - minereu; astfel încât rezultatul final să fie gândirea și omul Omul este cel mai mare echilibru și interacțiune a radicalilor compuși, cel mai mic dezechilibru este un animal, o serie de dezechilibre este o serie de animale; puterea se cumpără prin gradul de reducere, de exemplu, al unui amfibian, eliminarea slăbiciunii dă o forță care se apropie de un mineral etc Biblioteca "Runivers" universal, și nu numai că intră, dar ocupă primul loc - și în ei creștinismul este un fel de fenomen Suzdal? De aici nu rezultă în niciun caz că ne întindem mâinile unul către altul - nu, dar nu rezultă că întregul monopol al iubirii pentru patrie le aparține și că ar avea dreptul să ne acuze de ură față de Rusia Pacientul are doi medici: unul se gândește să-l trateze de hemoroizi, celălalt de consum; poate că amândoi greșesc, dar unde este motivul suficient pentru a-l considera pe unul sau pe altul otrăvitor? S-ar putea să nu fie de acord cu nimic, dar scopul lor rămâne același - dorința de a vindeca pacientul Au nevoie de trecut, de tradiție, de trecut - vrem să smulgem Rusia din el; într-un cuvânt, noi nu vrem acea Rus' care nu există, adică pre-petrin, și ei nu cunosc deloc acea nouă Rus', ei o neagă la fel cum negăm noi vechea [ ] [ ] "De la création de l'ordre dans l'humanité" a acelui Proudhon care a scris despre proprietatea lui I Această carte, publicată în urmă cu aproximativ doi ani, este un fenomen extrem de remarcabil În primul rând, când îl citim pe Proudhon, ca P Leroux și alți francezi filosofi, trebuie să ne amintim constant că au propriile lor gânduri și dispozitive ciudate, des niaiseries I i, illogisme etc obiceiul pe care îl tolerăm la o persoană talentată și mergem mai departe; cititorii superficiali par a fi descurajați de astfel de expresii Proudhon se ridică hotărât în gândirea speculativă, a scăpat brusc și cu îndrăzneală de categoriile raționale, deduce perfect lipsa de cauzalitate, de substanțialitate și le îndepărtează cu seria sa, adică un concept care este împărțit în toate momentele sale, și sublat de înțelegere ca un totalitate Un abis de gânduri strălucitoare De exemplu, vorbind despre coordonatele necesare ale gândirii ale lui Kant, despre timp și spațiu, el pune alături de ele nevoia unei perspective umane, vede fiecare obiect nu ca un individ, ci ca pe o verigă într-o serie, ci ca aparținând, legat de o întreagă ordine de fenomene Pentru el, certitudinea sensibilă în sine poartă dovezi evidente ale adevărului ei etc Mergând peste tot la aplicații specifice, excelează în alte locuri, cea mai bună parte sunt dovezile sale despre imposibilitatea religiei în viitor; concluzia lui este îndrăzneață, energică și puternică, încheie cu cuvinte frumos nobile: să ne amintim cum ne-a întâmpinat religia cu binecuvântarea ei la naștere și cum ne-a însoțit trupurile cu rugăciuni; să facem și noi la fel pentru ea - să o îngropăm cu cinste, amintindu-ne de faptele ei bune față de omenire El A I Herzen, v Biblioteca "Runivers" consideră filosofia și un moment trecut Religia este revelația cauzei, filosofia este știința cauzei (în mod clar nedreaptă); metafizica, știința relațiilor în serie, va rămâne singură cu științele particulare De ce este aceasta metafizică? Dacă prin filozofie înțelege idealismul excepțional, este o altă chestiune, dar unde este dreptul, nu a văzut el la Spinoza, și la Hegel, și la Kant însuși (pe care l-a studiat, se pare) mai mult decât propria definiție? iunie] [ ] A continuat să scrie un articol despre istoria filozofiei pentru "Ot zap " și cu această ocazie s-a familiarizat mai bine cu Bacon Nu trebuie să citiți taxonomiști, de exemplu Descartes; conform celei mai scurte prezentări, îl poți cunoaște de la tablă la tablă (adică cu buzz); Bacon cere invariabil studiu - în lucrarea lui se întâlnește ceva izbitor de nou

și izbitor pe aproape fiecare pagină octombrie] Și ultima foaie va repeta același lucru care a fost spus pe prima O epocă teribilă pentru Rusia, în care trăim și nu există nicio ieșire [ ] Și, ca acești trei ani, așa vor trece anii iar și iar și vom îmbătrâni și vom vedea mai limpede că viața s-a pierdut Biblioteca "Runivers" NOTE Acest volum publică lucrările lui Herzen, scrise de el în Rusia înainte de plecarea sa în străinătate în Luate împreună, ele oferă o imagine destul de completă a concepțiilor sale teoretice generale despre anii și , natura evoluției ideilor sale filozofice și relația acestei evoluții cu dezvoltarea concepțiilor sale socio-politice și a ideilor de științe ale naturii, despre acele viziune asupra lumii, probleme metodologice și epistemologice, peste soluția cărora s-a luptat gândirea lui Herzen, despre punctele forte și slăbiciunile interpretării lui Herzen a acestor probleme, despre atitudinea gânditorului rus față de cele mai importante învățături filozofice ale trecutului și realității contemporane, înainte de toate Hegel și Feuerbach Toate lucrările lui Herzen publicate aici în - poate fi împărțit în cinci grupe: Primele trei dintre lucrările incluse în volum - "Despre locul omului în natură", ["Dezvoltarea omenirii, precum și a unei persoane "], " ianuarie" - dezvăluie conținutul interesele filozofice, căutările și aspirațiile lui Herzen, în vârstă de douăzeci de ani, în timpul studiilor sale la Universitatea din Moscova Acestea sunt alăturate de eseul său "O expunere analitică a sistemului solar al lui Copernic" ( ), dar am considerat posibil să nu-l includem în această ediție, deoarece ideile filozofice conținute în ea coincid în esență, și uneori la propriu cu cele exprimate în articol Despre locul omului în natură Creată zece ani mai târziu, la începutul anilor , seria de articole "Amatorism in Science" dezvăluie, în primul rând, înțelegerea lui Herzen asupra subiectului, dezvoltării și funcțiilor cunoașterii științifice, în principal științei filozofice, în acea perioadă a evoluția gânditorului rus, când a trecut în postura de materialism Criticând diverse feluri de "prieteni-dușmani" științei, Herzen se bazează în aceste articole pe învățătura dialectică a lui Hegel, pe care o înțelege ca un fel de "algebră a revoluției" Al doilea ciclu de articole publicate scrise în - și unită de însuși autor în sub titlul general "Capricii și reflecții", este dedicată în principal problemelor de etică; în centrul acestora se află problemele personalităţii umane, libertatea şi responsabilitatea ei, analiza relaţiilor morale ale oamenilor între ei şi cu societatea, critica naturii ipocrite, inumane a moralei creştin-feudale Dar din motive de lungime, volumul nu include articolul lui Herzen, care este adiacent ca conținut acestui ciclu, "Câteva observații despre dezvoltarea istorică a onoarei" Scrisă în - și publicat pentru prima dată în Sovremennik în (nr), acest articol a jucat un rol semnificativ în dezvoltarea ulterioară a problemelor sociale și etice ale democrației revoluționare Trei articole din - consacrate prelegerilor publice T N Granovsky, deși nu complet, dar totuși într-o anumită măsură, realizează planul lui Herzen de a prezenta în presă - în legătură cu analiza acestor * Biblioteca "Runivers" prelegeri - propriile opinii filozofice și istorice, opunându-le în primul rând formalismului și schematismului, caracteristice unor gânditori și istorici sociali ai vremii În sfârșit, "Scrisori despre studiul naturii", ale căror probleme și conținut sunt discutate în articolul introductiv, și articolul "Lecturi publice ale domnului profesor Roulier" strâns legate de acestea, reprezintă un fel de culme în dezvoltarea a gândirii filozofice a lui Herzen În aceste lucrări se realizează cel mai concret dorința lui de a rezolva problema

îmbinării "empirismului" cu "speculația", materialismul cu dialectica Criticând din punctul de vedere al materialismului natural-istoric (similar ca tip materialismului filozofic al lui Diderot și ideilor profund dialectice ale lui Goethe despre natură) idealismul în general și mai ales panlogismul lui Hegel, Herzen încearcă în același timp să asimileze, să perceapă și să relueze interpretarea profundă a problemelor dialectica dată de acest gânditor german ca metodă și teorie a cunoașterii , ideea naturii active a gândirii umane În același timp, "Scrisorile despre studiul naturii" sunt, în esență, primul eseu original din Rusia despre istoria gândirii filozofice mondiale de la începuturile sale în secolul al XVIII-lea până în secolul al XVIII-lea inclusiv Pentru această ediție, pentru prima dată, s-a făcut o selecție - departe de a fi exhaustivă, dar totuși foarte extinsă, "reprezentativă" - a textelor filosofice din scrisorile lui Herzen din perioada luată în considerare și din jurnalul său din - În realizarea acestui eșantion, compilatorul a întâmpinat anumite dificultăți Cert este că marea majoritate a scrisorilor și a jurnalelor lui Herzen sunt pătrunse de reflecții filozofice, țesute ca regulă generală în țesătura raționamentului asupra vieții cotidiene sau a subiectelor literare Nu a fost nici posibil, nici oportun să le reproducem în volum mai mult sau mai puțin întreg, ci, firește, cu numeroase denominații Prin urmare, doar extrase din de scrisori ale lui Herzen din ani diferiți (din până în) sunt publicate în volum ca mostre originale ale "corespondenței sale filozofice" din diferite perioade Aproximativ din cauza acelorași considerente, un număr semnificativ de înregistrări din jurnalul lui Herzen, care au un anumit conținut filozofic, au rămas în afara limitelor acestei publicații Toate lucrările lui Herzen, extrase din scrisori și jurnale sunt tipărite conform publicației: A I Herzen Lucrări adunate în treizeci de volume Editura Academiei de Științe a URSS, - , cu corectări în unele cazuri ale textului, dictate de regulile moderne de punctuație și ortografie, precum și cu corectarea erorilor și greșelilor de scriere identificate Cele mai semnificative discrepanțe cu textul Lucrărilor colectate sunt discutate și explicate în note Inserările editoriale în text sunt date între paranteze drepte Când extrase din manuscrisele lui Herzen sunt reproduse în note, cuvintele pe care le-a tăiat (dacă nu se indică altfel) sunt incluse între paranteze unghiulare În pregătirea acestor note, s-au folosit comentarii la volumele , , , , și din Lucrările colectate academice ale lui Herzen În text, precum și în articolul introductiv, referirile la această ediție sunt date între paranteze (primul număr indică volumul ediției) PE LOCUL OMULUI ÎN NATURĂ Prima dintre lucrările originale ale lui Herzen, cunoscută de noi, a fost scrisă la sfârșitul anului Articolul mărturisește clar viziunea despre lume a lui Herzen, care nu este destul de stabilită; în același timp, temele au fost deja definite sau conturate în ea, care vor deveni principalele în lucrarea sa filozofică ulterioară și vor găsi cea mai semnificativă dezvoltare în Scrisorile despre studiul naturii În primul rând, este o problemă de unitate Biblioteca "Runiverse" ființă și gândire, cunoștințe empirice și teoretice Atenția tânărului Herzen față de problemele metodologiei științifice, manifestată în acest articol, este determinată de natura studiilor sale anterioare în filosofie și științe naturale, convingerea că "metoda este mai importantă decât orice cantitate de cunoaștere" (,) Ideea dezvoltată în articolul despre unitatea, "scăparea" legilor naturii cu legile gândirii mărturisește cunoașterea lui Herzen cu filozofia lui Schelling Publicat pentru prima dată de M K Lemke în (Herzen A I Complete works and letters of A I Herzen Edited by M K

Lemke, vol I Pg , , p -) conform unui proiect de autograf Manuscrisul articolului a fost confiscat în timpul arestării lui Herzen în , a fost în Comisia de anchetă, apoi în arhivele Departamentului IP De acolo, prin mijloace necunoscute, a ajuns la un anticar, de la care a fost achiziționat de M K Lemke (vezi ibid , p) În prezent, păstrat în Departamentul de Manuscrise al Institutului de Literatură Rusă (Casa Pușkin) al Academiei de Științe a URSS (Leningrad) Pe spatele paginii de titlu se află o inscripție în mâna lui Herzen: "Nu-ți mai tulbura sufletul" Există destul de multe corecții și barături în text În note, reproducem doar versiunile cele mai semnificative din punct de vedere filozofic ale manuscrisului Se pare că exista o copie (sau altă versiune scrisă de mână a autorului) a acestei lucrări După cum a mărturisit Herzen în timpul interogatoriului comisiei de investigație din iulie , articolul său "Despre om într-un respect zoognostic" a fost citit de M A Maksimovici și N Ogarev și predat lui N A Polevoy (probabil pentru publicare în jurnalul său Moscova) Telegraf) (vezi , -) Nu se știe nimic despre soarta acestui manuscris Herzen a acordat o mare importanță epigrafelor lucrărilor sale Fără îndoială, excluderea din prima epigrafă nu este întâmplătoare În întregime, citatul din Evanghelia după Matei, tradus din slavona bisericească, sună astfel: "Vai de voi, cărturari și farisei, fățarnici, că curățați din afară paharul și vasul, pe când înăuntru sunt plini de furturi și nedreptatea" (Mat ,) Manuscrisul a urmat apoi cea de-a doua epigrafă, ulterior tăiată, - un citat din poemul lui J F Schiller "Die Worte des Wahns" ("Cuvinte de nebunie"): Es ist niclit draiiUen, da sucht es der Tor; Es ist in dir, du bring es ewig hervor Schiller (Nu este în afara ta, un prost îl caută acolo; este în tine, îl naști mereu Schiller) (germană) "Ea" aici înseamnă adevărat, frumos, sfânt mier traducere în versuri: Afară, nebunul caută doar ceea ce îi pândește pentru totdeauna în pieptul lui (Tradus de D Tsertelev) În locul acestei epigrafe, în marginile manuscrisului a fost înscris o alta, care "și a devenit al doilea; traducerea sa: "Ca și fiziologii, reprezentanții filosofiei critice au făcut din univers ceea ce au făcut cu o persoană vie - un cadavru "Religie| Saint-Simonism E Rodrigue (p) "(franceză) Sursa exactă a citatului nu a fost identificată În comentariul la volumul I al lucrărilor academice colectate, aceste cuvinte sunt caracterizate ca "o epigrafă de la Saint-Simonist Eugene Rodrigue" (,), iar în indexul numelor este desemnată "Religia Saint-Simonismului" ca lucrarea lui E Rodrigue (vezi ,) De fapt, E Rodrigue nu avea un asemenea eseu A scris cartea Lettres sur la Religion et la Politique (Scrisori despre religie și politică), publicată la Paris în În ceea ce privește Religia Saint-Simonismului, sub acest titlu la începutul anilor ' , deja după moartea lui E Rodrigue , au fost publicate o serie de culegeri pregătite de fii-simonişti, în special de fratele său mai mare, B O Rodrigue Aceste cărți sunt semi Biblioteca "Runiverse" chili o oarecare distribuție în Rusia De exemplu, una dintre colecții se afla în biblioteca lui A S Pușkin "Filozofia critică" menționată în epigrafe nu trebuie să însemne filosofia lui I Kant; deși Saint-Simonistii erau familiarizați cu învățăturile sale (vezi: Exposition of the teachings of Saint-Simon M , , pp , , ,), ei au extins totuși epitetul "critic" la aproape întregul filozofia iluminismului În acest caz, cel mai probabil, se înțelege materialismul mecanicist francez din secolele XVII-XVIII - Geogonia - știința formării Pământului (din greacă γή - pământ și γόνος - naștere, origine) Aici Herzen se referă la mitul biblic al creării lumii Vezi și p Nast, volum, unde Herzen dezvăluie conținutul "geogoniei" materialiste a lui Lucretius - Adică neînsuflețit, anorganic, fosil -

Din articolul lui M A Maksimovici "Despre om" ("Telescop", , partea V) - b Vorbim despre Australia continentală - Ornithorhynchus - un ornitorinc, un mamifer care depune ouă care trăiește în Australia - Paleotherium - un animal preistoric asemănător cu un rinocer și un tapir - persoane - un martor al potopului (lat) - substanță verde (Priestley) (lat) În , J Priestley a pus la cale un experiment: aerul, "stricat" de suflarea animalelor, a fost "corectat" de plante - limită extremă (lat) - Mai departe în manuscris erau tăiate cuvintele: ""Cogito ergo sum" (Gândesc, deci sunt - latină), - spunea marele progenitor al noii filozofii (R Descartes-A I) Iată cât de importantă este gândirea: este scopul principal al omului, ea, inseparabilă de autocunoașterea, trebuie să determine locul omului în natură" ( ) - Ioan : - Această chestiune este soluționată (franceză) - Mai departe, în manuscris este bisat: "Știți cine a simțit pe deplin aceasta și a exprimat-o fermecător; Ghici ce - Voltaire Ah! Sans la liberté, que seraiet donc nos ames! Mobile, agitées par d'invisibles flammes Nos vœux, nos actions, nos plaisirs, nos dégoûts De notre être en un mot rien ne serait de nous " (Ce s-ar întâmpla cu sufletele noastre, mobile, agitate de o flacără nevăzută, dacă nu ar fi libere? Din dorințele, faptele, bucuriile, tristețile noastre - într-un cuvânt, nu ar mai rămâne nimic din ființa noastră - francez) (,) - Cunoaște-te pe tine însuți (lat) - o vorbă sculptată pe o coloană la intrarea în templul lui Apollo din Delphi În izvoarele antice, unul dintre cei șapte înțelepți antici, Chilo din Lacedaemon, este cel mai adesea numit autorul său, mai rar Thales Există și alte legende cu privire la originea acestei vorbe Această zicală a fost regândită de Socrate și, prin urmare, este asociată mai des în primul rând cu numele său Vezi, de asemenea, Nast, Vol , p și nota la acesta - Herzen se referă aici la cea de-a -a ediție a lucrării lui K Linnaeus "The System of Nature", vol , fiind în mod clar în dezacord cu includerea de către Linnaeus a omului în ordinea primatelor Linné a fost cel care a definit pentru prima dată omul ca homo sapiens - "ființă rezonabilă " - Regatul animal al lui Cuvier, vol I, pag , ed (franceză) - Biblioteca "Runivers " Despre cine Istorie naturală pentru școli, vol II, p (germană și franceză) Herzen citează opera lui L Oken conform ediției de la Leipzig din (Numai al cincilea volum al acestei lucrări a fost publicat în Rusia sub titlul "Istoria naturală generală pentru toate condițiile " Sankt Petersburg,) - În manuscris, în loc de cuvintele Gândire umană în realitate era: "Gândirea umană, din momentul în care o persoană a început să acorde atenție celor care cunosc și cunoaște, s-a împărțit în două În însăși opoziția dintre "eu" și natura noastră găsim germenul acestei dualități Omul, rareori moderat, purtat mereu de primul gând sau prima impresie, nu a căutat să unească contrariile, ci s-a răsfățat exclusiv fie în interior, fie în exterior, înecat în ideal sau pierdut în real În India vedem deja un exemplu în acest sens; chiar la începutul filozofiei greceşti îi întâlnim pe eleatici şi ionieni; în (Atena) Grecia, unde totul este elegant, cel mai elegant exprimat, și această bifurcare a lui Platon și Aristotel "(, -) - Ü Vorbim despre adepții lui Aristotel, cărora li s-a dat numele de "peripatetici" (din grecescul περιπατεω - mă plimb) În timp ce preda la Liceu, Aristotel obișnuia să se plimbe cu studenții săi - Comparați: " ar trebui să puneți o speranță bună într-o unire mai strânsă și mai indestructibilă (care nu a fost încă) a acestor abilități - experiență și rațiune" (Bacon F Works, vol M " , p) - "Despre demnitatea și multiplicarea științelor", [cartea] (lat) Comparați: " sentimentele servesc de parcă cercetătorii [pentru mintea umană] Vogue a creat mintea umană ca o

oglindă, capabilă să reflecte întregul Univers, la fel de dornic să îmbrățișeze această lume precum ochiul tânjește după lumină, și nu numai dispuși să perceapă totul varietatea și alternanța timpurilor, ci și străduindu-se pentru o examinare și un studiu cuprinzător al legilor și reglementărilor neschimbate și indestructibile ale naturii" (Bacon F Soch , vol M , , pp -) - Au urmat apoi cuvintele tăiate atunci de Herzen: "Am considerat că este necesar să spunem aceasta pentru a-l despărți pe Vacon de majoritatea adepților săi cu o linie strălucitoare, pentru cât de amar ar fi dacă am fi acuzați de ingratitudine față de Lordul Verulamsky , a cărui amintire ar trebui să fie sacră pentru urmași Poate că în filozofie a dat o lovitură mortală la scolastică" (,) - Aici: vârste creative Termenul "palypgepeia" (din grecescul πάλιν - din nou, din nou - și γένεσις - apariție, origine) a fost folosit pentru prima dată de CI Bonnet în titlul lucrării sale "Palingénésie philosophique" ("Palipgepeia filosofică") Introdus în știința socială II S Vallaisch, care a scris cartea "Essais de palingénésie sociale" ("Experiența palingenezei sociale") În , Ballanche a trimis acest eseu al său symopilor care vedea în el un teoretician apropiat lor în structura gândurilor (vezi: Expunerea învăţăturilor lui Saint-Simon, p şi p , nota) Din acel moment, ei au început să folosească pe scară largă termenul "palingenezia" pentru a desemna epocile pozitive, creative - spre deosebire de epocile critice, distructive - și chiar pentru epoca restaurării finale, a renașterii omenirii Urmând Saint-Simonists, Herzen folosește acest termen aproximativ în aceleași semnificații Despre nevoia de a "crea un timp nou, palingenetic", i-a scris lui H P Ogarev iulie (, ; vezi prezent, ed , vol , p) La sfârșitul anilor , Herzen a născocit ideea de a scrie o "fantezie" sub titlul "Palingepesia" (vezi ,), a cărei primă parte se credea a fi "scene din Roma pe moarte" ["Licinius" " | ( ) - Mai departe, în manuscris a fost (barit ulterior): "Mai întâi, mintea umană descompune obiectul, consideră, ca să spunem așa, monadele sale, Biblioteca "Runiverse" apoi le adună, percepe întregul și apoi are deja o cunoaștere clară a subiectului "(,) - Ascultând discursurile lor zgomotoase, s-ar putea crede că au cucerit-o cu adevărat pe mireasă Schiller (germană) - "Nici o șapcă roșie, nici un toc roșu" (franceză), adică nici un iacobin, nici un aristocrat^ - Vorbim despre Marea Revoluție Franceză din - - Herzen se referă la Vorlesungen über die Méthode des akademischen Studiums (Prelegeri despre metoda studiilor academice) a lui Schelling ( ) - Scoala Superioara Pedagogica Vorbind în continuare despre faptul că această școală reînvia o nouă școală mai în concordanță cu spiritul vremurilor, Herzen a șters din manuscris următoarele cuvinte: "în persoana lui Royer-Collard, Cousin și adepții lor" (,) - Acceptați totul și nu excludeți nimic (franceză) - [DEZVOLTAREA UMANIȚII CA O SINGURĂ PERSOANĂ] Prima dată publicată de K N Grigoryan în Sat "Arhiva literară Materiale despre istoria literaturii și a mișcării sociale M - L , , nr , p - , conform unui proiect de autograf păstrat la Departamentul de Manuscrise al Institutului de Literatură Rusă Datează de la începutul anului , pe baza cuvintelor manuscrisului "este deja ", cu " " modificat din " " Scrisă în legătură cu articolul "The Modern Spirit of Analysis and Criticism" din numărul din decembrie al revistei "Teleskop" pentru (Partea a XI-a, nr , pp -) Publicat anonim, acest articol a fost scris de N A Polevoy și a fost o adaptare liberă a unei recenzii de articol din Edinburgh Review (, XII, vol , No , pp -), dedicată scrierilor lui F Schlegel și T Hope Articolul comentat a fost preluat în de la Ogarev în timpul arestării sale și a apărut în timpul interogatoriului

lui Herzen: "L-ați informat pe domnul Ogarev despre lucrarea pe care ați scris-o, care conține analiza unui autor, pe care îl condamnați pentru că nu a aprobat revoluția și ați spus urmatoarele: "Egoistii violenti si recalcitranti nu pot produce cea mai virtuoasa societate " Ce ai de spus la asta?" - Herzen a răspuns la aceasta: "Condamn această idee pe motiv că domnul scriitor nu a înțeles revoluția din ; era distrugerea ordinii trecute și el și-a imaginat că scopul lor era să formeze o societate; că sensul acestei fraze este exact același, următoarele cuvinte ale lui Guizot dovedesc în același articol al meu: "Oamenii care au participat la revoluții nu pot fi conducători într-o stare calmă" - și chiar mai departe: "Oameni, reguli, idei, metodele unei stări de tranziție nu sunt potrivite pentru starea care decurge din ea" (, -) Textul articolului comentat nu conține cuvintele lui Guizot menționate de Herzen, dar ele sunt prezente în primul dintre cele două pasaje barate situate pe fața anterioară a foii manuscrisului pe spatele căruia începe articolul comentat este plasat Rezultă că ambele pasaje sunt variante ale acestui articol Au fost publicate pentru prima dată în Le prezentăm: "În viața statului există două stări foarte diferite - starea de a fi și starea de tranziție, tranzit; primul este sfârșitul, al doilea este mijlocul, (primul) al doilea pregătește, primul folosește Oameni, Biblioteca "Runiverse" regulile, ideile, metodele statului tranzitoriu nu sunt potrivite pentru primul stat Guizot, nevoit după iulie să demisioneze din minister, cu recunoștința sa caracteristică, a spus că este foarte corect să fie dat afară, pentru că oamenii care fac o revoluție nu sunt apţi într-o stare de calm (Lăsând un stat calm, să aruncăm o privire asupra stării sale de revoluție Aparent, cele mai legitime mijloace de a face schimbări în stat sunt reprezentanții poporului și, în lipsa acestora, societățile formate din oameni de toate clasele) ; reducând, concentrând starea în sine, ele manifestă toate nevoile de ea; dar, având în vedere toate cele mai semnificative răsturnări, nu le vedem nicăieri) Prima este cauza, a doua este efectul (acțiunea) și, în final, prima este acţiunea, realizarea (, -) [ ] "(Roma) A existat vreodată o societate civilă, mai atașată de libertate, ca Roma, Roma, ca mine, fiecare cetățean care și-a îmbinat individualitatea cu patria sa În ciuda acestui atașament față de libertate, față de obiceiul vieții sociale, republicane, în cazul oricărui pericol puternic care amenința orașul suveran, s-a ales un dictator și toată lumea știe cât de mare, cât de nelimitată era puterea dictatorială Pentru ce este? Pentru ceea ce trebuia să acționeze apoi, iar una dintre condițiile principale pentru succesul oricărei acțiuni este unitatea (unitas) Mai întâi să se gândească și să raționeze dacă este necesar să acționeze, dar când este timpul să acționeze, atunci este nevoie de unitate de voință și de ascultare pasivă" (,) Cu faptul că articolul comentat a fost predat lui Ogarev, este necesar să facem legătura cu faptul că Ogarev a avut și intenția de a se opune articolului "Spiritul modern de analiză și critică"; acest lucru este dovedit de o schiță neterminată pe care a scris-o (vezi: Arhiva literară, , nr , pp -); aici această schiță este în mod eronat atribuită lui Herzen Să începem de la început (franceză) - În continuare, cu caractere cursive sunt afirmațiile din articolul Teleskop criticat de Herzen Herzen de obicei nu citează, ci expune gândurile adversarului Într-o serie de cazuri, în manuscrisul său, el subliniază prevederile contestate, dar nu face acest lucru în mod constant - incendiar (franceză) - Un prost va găsi întotdeauna un prost și mai mare pe care îl admiră (franceză) - Citat inexact din Arta poetică a lui Boileau miercuri: Un prost inspiră întotdeauna admirație

pentru un prost (Tradus de E L Lipetskaya) - IANUARIE Intitulat după data morții lui Petru I Dedicat unui prieten al tinereții - D V Passek Manuscrisul articolului (un autograf grosier) a fost preluat de la Herzen în timpul arestării sale în În textul său și în marje s-au păstrat semne făcute de Comisia de anchetă (vezi ,) La august , ca răspuns la o întrebare din comisie: "În eseul intitulat " ianuarie", dedicat prietenului tău Diomede, se poate observa un fel de afecțiune pentru opoziție și dorința ca opoziția să existe în Rusia De ce ai scris asta, cine este Diomede, căruia îi este dedicat acest eseu și i s-a dat? - Herzen a dat următorul răspuns: "Opoziția, care este menționată în acest articol, este înțeleasă de mine astfel: toți oamenii de stat Biblioteca "Runiverse" Proprietățile europene au început în lupta diferitelor popoare; în fiecare stare a fost un purgatoriu prin care Dumnezeu a condus omul în vremurile de mijloc; ultimii istorici Thierry și Guizot au numit această luptă începutul războiului sau opoziția Nu a existat o astfel de luptă în Rusia, iar Providența l-a trimis în schimb pe Marele Petru, care deodată, prin propriile sale forțe, a transferat în Rusia roadele pe care Europa le moștenise prin experiență amară și sângeroasă Acest articol a fost dedicat de mine lui Diomede Passek, locotenent al Corpului Inginerilor de Căi Ferate, dar nu i-am dat acest articol, îmi amintesc [ ] Scopul acestui articol este de a înțelege necesitatea apariției lui Petru cel Mare la începutul secolului al -lea în Rusia" (,) Deși data autorului de sub articol este " ianuarie ", scrisoarea lui Herzen către Sankt Petersburg din martie arată că a continuat să lucreze la articol " Mai am câteva gânduri adăugate articolului meu", a scris el, referindu-se la D Passek (,) Din aceeași scrisoare reiese clar că Herzen a avut intenția "în curând" să scrie a doua parte a articolului - pe tema "ce a făcut Rusia de la Petru până în zilele noastre; întrebarea este uriașă, dar uneori în tinerețe și fără informații faptice, aspectul unui vultur, dacă un tânăr este un vultur Nu cred că spun asta cu încredere în demnitatea mea, ci vreau doar să încerc" (,) Această intenție, aparent, nu a fost niciodată îndeplinită, dar primul articol, adică comentat, Herzen (contrar celor spuse de el la Comisia de anchetă) l-a trimis pe D Passeka la Petersburg, după cum se vede din scrisoarea din aprilie : "Când ajungeți la Moscova, nu uitați să aduceți articolul meu despre Petru I sau a venit o copie a acestuia " (,) La începutul lunii iulie a aceluiași an, Herzen, într-o scrisoare către D Passek, i-a mulțumit pentru critica adusă articolului despre Petru, adăugând: " dar crezi în zadar că infirmi ideea mea despre Petru, suntem de acord" (,) Herzen a apreciat cu siguranță opinia lui D Passek despre articolul său, pentru că era foarte interesat de personalitatea lui Petru: în anii a scris un articol "Comparația lui Carol al XII-lea cu Petru cel Mare ca comandant" (prima parte a acestuia a fost publicată în colecția: "Eseuri despre Rusia", partea IV M ,), precum și "Momântul suedez de lângă Poltava" (ibid , partea a II-a) Articolul comentat a fost publicat pentru prima dată de M K Lemke în revista "Byloye", , carte Citat din a doua poezie de M V Lomonosov la statuia lui Petru cel Mare, care poartă titlul "Inscripție la Același" ( ) - Și revoluția a fost întruchipată în om V Cousin (franceză) - În continuare, în manuscris sunt tăiate următoarele cuvinte: "Petru, ale cărui fapte au o hieroglifă elegantă în bătălia sa de la Poltava S-a luptat cu un dușman puternic și cu întunericul nopții, care abia apoi a început să se rărească, apoi s-a hotărât să lase să treacă prin el primele raze ale zorilor, când cel mare a început să învingă Rușii au uitat zorii Poltavei, soarele de la

Austerlitz a fost uitat de francezi!" (,) - Vedeta, conduce (din franceză, vedette) - garda cea mai apropiată de inamic, postul de pază, a cărui sarcină este să protejeze trupele de un atac brusc al inamicului - În continuare, în manuscris este tăiat: "Poate că drumul pe care își atinge scopul nu este atât de clar, dar vom spune, bazându-ne cu îndrăzneală pe Guizot, pe Thierry și alții, că Europa își datorează dezvoltarea (o) ei lupta contra contrar pe elemente false din fiecare stat Condiția întregii vieți, a tot ceea ce se produce, este lupta, opoziția eterogenului - într-un cuvânt, opoziția Opoziţia dintre învinşi şi cuceritori, dintre comunităţi şi feudali, dintre parlamente şi regi, dintre whigs şi tory (Whigs and Tories - English) s-a dezvoltat inegal în Franţa, în Anglia, în Italia, în Germania"( ) ,) - Tasat în continuare: "Nu a existat opoziție Absența opoziției s-a manifestat în Asia, în acea regiune în care unele China, omițând una Biblioteca "Runiverse" parte în ocean, cealaltă sprijinită pe stepele nemărginite, nu trăiește, ci există , "(,) - Întrebat de Comisia de anchetă ce înseamnă această frază în articolul său, Herzen a răspuns: "Din ruinele Romei, din elementele popoarelor teutonice și scandinave, s-a format o societate feudală pe temelia sfântă a religiei creștine Dar acest feudalism era în contradicție cu bunăstarea poporului; apariția Reformei, Descartes, Bacon, care a analizat totul și, în cele din urmă, filosofia franceză a secolului al XVIII-lea, au făcut mult pentru a topi Europa într-o altă formă, și nu într-una singură "(,) - La începutul lui august , Herzen i-a scris lui Ogarev: "Imaginați-vă, Ogarev, ideea mea de a-l compara pe Petru cu Reforma a fost publicată de Pogodin" (,) În articolul-prelegere "O privire asupra istoriei ruse", care a deschis prima parte a "Note științifice ale Universității Imperiale din Moscova" (cartea M ,), M P Pogodin a susținut: "Toate marile evenimente europene, mijloace de dezvoltare, la care noi, din motive de credință, limbaj și alte motive, nu am luat parte sau nu am putut lua parte, au fost înlocuite cu altele, mai mult sau mai puțin reforma mentală " ne-a înlocuit, poate, Petru * (p) - înconjurat de clopote, adică bodyguarzi, scutieri - Mai departe în text este bisat: " dar raidurile asupra Franței au forțat fragmentarea atacatorilor chiar în botul lor, iar primul războinic care a apărut ar fi trebuit să întoarcă arma dincolo de granițe; în ceea ce priveşte visele sale politice şi instituţiile învăţate ale lui Carol cel Mare, să le uităm Un semn, o condiție necesară pentru geniu este succesul, altfel va trebui să includem printre marii Rienzi, și Babeuf, și Malet și "(,) - Rezultatul domniei celui mai mic fiu al lui Carol cel Mare, Ludovic I cel Cuvios (succes la tron în), a fost distrugerea Imperiului franc, împărțit de Ludovic între fiii săi - În plus, tăiat: "Ne întoarcem la Petru; a apărut solus, nudus, pa ujier (singurat, gol, sărac - lat) ', ce l-ar putea înclina spre activitate, care a fost chiar un motiv îndepărtat al dezvoltării sale, dacă nu el însuși? (,) - chemare (din franceză, vocație) - în trecere (franceză) - far (numit după faimosul far de pe insula Pharos de la gura Nilului) Cuvântul faros pentru a desemna oameni care arată calea popoarelor, folosit mai târziu Herzen; vezi, de exemplu, nota sa din octombrie , unde îi numește pe Apostolii Pavel și Ioan Teologul, precum și pe Ioan Gură de Aur, drept faros (vezi ,) mier Saint-Simon aseamănă oamenii de geniu cu torțe care luminează calea omenirii, cu faruri (vezi: Saint-Simon A Lucrări alese, vol M -L , , p , ,) - În plus, este tăiat în manuscris: " una a îndeplinit cerințele vremii și a grăbit Roma spre distrugere, cealaltă și-a depășit poporul și și-a ridicat patria la iluminare și ia numit un loc în organismul european" (,) - "Către Petru cel Mare - Ecaterina a

II-a" (lat) - inscripția de pe celebrul monument al lui Petru - "Călărețul de bronz" - Înainte de trecerea la ortodoxie și de căsătorie, viitoarea împărăteasă Ecaterina a II-a a fost numită Sophia Frederica Augusta, Prințesa de Anhalt-Zerbst, iar viitorul Petru al III-lea - Peter Ulrich, Duce de Holstein-Gottoon - Cuvinte despre monumentul lui Petru I, construit din ordinul lui Paul în fața Castelului Inginerilor din Sankt Petersburg - ü mai - ziua morții lui Napoleon - Biblioteca "Runiverse" AMATOR ÎN ȘTIINȚĂ O serie de articole unite sub acest titlu a fost scrisă în - Ea marchează o piatră de hotar importantă în dezvoltarea spirituală a lui Herzen - ruptura finală cu acele concepții religioase (în spiritul socialismului creștin) cu care au fost asociate căutările sale socio-filosofice de la sfârșitul anilor , trecerea la pozițiile raționalismului, ateismului și, ulterior, materialismul Din aceste poziții, bazându-se mai mult pe dialectica lui Hegel, Herzen se străduiește să cuprindă în "Amatorism in Science" subiectul și sarcinile filosofiei, locul ei în cunoașterea științifică și viața socială Prin intermediul unor idei extrase de la marele gânditor german, dar regândite critic și interpretate unic în spiritul filozofiei acțiunii (acest concept este unul dintre cele centrale în lucrarea comentată), Herzen a încercat să ofere o justificare teoretică revoluționarului său aspiraţiile socialiste şi convingerile iluministe democratice La "Amatorismul în știință" se referă în primul rând cuvintele lui V I Lenin că, stăpânind dialectica lui Hegel, Herzen a înțeles-o drept "algebra revoluției" (vezi: Lenin V I Poli sobr op , vol) , p) Un loc important în istoria ideii operei îl ocupă disputele lui Herzen din toamna și iarna anului , apoi în cu acei "moscoviți" (MA Bakunin, M N Katkov, V G Belinsky, parțial HX Ketcher și chiar N P Ogarev), care, purtat de filozofia lui Hegel, i-a dat o interpretare conservatoare, în spiritul "reconcilierii cu realitatea" (vezi , -) Nevoia de a înțelege natura argumentării lor l-a forțat pe Herzen să "bea chiar din sursă" (,) - să înceapă un studiu serios al lui Hegel Până în , Herzen a avut o idee destul de grosieră despre filosofia sa, compilată pe baza unor informații foarte fragmentare și nu întotdeauna obiective, în special acele prevederi și aprecieri care erau cuprinse în lucrările unor autori francezi precum E Kine "Nu eu însumi l-am citit pe Hegel ", a mărturisit Herzen în februarie , cerându-i lui Ketcher să-i trimită "ceva" din literatura "hegeliștilor" (vezi , -) Deja la sfârșitul anului , Herzen, se pare, a început să studieze lucrările lui Hegel Din fraza lui Herzen despre planurile sale pentru : "Continuați să studiați pe Hegel și pe germani" (,) - este clar că acesta este ceea ce s-a angajat în primul rând Fenomenologia spiritului a lui Hegel a făcut o impresie deosebit de mare asupra lui Herzen, pe care până în februarie el "a terminat în sfârșit de citit, și bine*, dând o asemenea descriere autorului său: "Shakespeare și Homer împreună" (, ; pastă, vol , p) Rezumând studiile sale teoretice în , Herzen nota în jurnalul său: "În primul rând, citirea sârguincioasă a lui Hegel, înțelegerea și reproducerea vie a învățăturilor sale, apoi primul articol despre amatorism " (,) Nu există nicio îndoială că nemulțumirea lui Herzen față de acele idei despre filozofie în general și filozofia hegeliană în special, care au fost predicate din paginile revistelor ruse din anii și începutul anilor , a jucat un rol semnificativ în însăși apariția ideii de lucrarea care se comentează În articolul lui V G Belinsky "Literatura rusă în ", pe care Herzen l-a întâlnit în Novgorod, se spunea: "Jucăm poezie, literatură și știință, ca o minge Credem că filosofia poate fi o distracție la fel de ușoară și plăcută ca și citirea unui feuilleton de ziar: am citit și am

înțeles totul, dar nu am înțeles - e obscur și prostesc scris Dumnezeu este judecătorul oamenilor care răspândesc astfel de ignoranți concepte în societate! Uite ce și cum scriem despre Hegel de către oameni care habar nu au despre el Vor traduce un articol stupid, ignorant al unor disprețuiți în Germania pentru ignoranța lui Biblioteca "Runiverse" calitatea și necinstea misticului și decideți că Hegel este un monstru! Iar analfabetismul bun, văzând cu admirație că totul este la îndemâna ei aici, totul este limpede, exclamă: "Uite ce este Hegel ăsta și-l slăvim! V M , , p) Misticul fără scrupule menționat de Belinsky este F Baader; ♦ prost, ignorant" articolul "Convorbirile lui Baader" a fost plasat de revista "Moskvityanin" la nr pentru Și cu câteva luni înainte, în nr raționalismul filozofic a fost făcut de unul dintre ideologii "naționalității oficiale" - S Shevyrev Ca și Belinsky, Herzen a fost extrem de revoltat de articolul său și este destul de rezonabil să presupunem că aceste discursuri obscurantiste și similare ale lui Moskvityanin au fost impulsul pentru scrierea lucrării comentate Până în , Herzen era, de asemenea, pe deplin conștient de caracterul nesatisfăcător al articolului "Despre filozofie" al lui M Bakunin; opa a fost publicată în Otechestvennye Zapiski în (cartea IV, vol IX, sec II, pp -), și nu cu mult timp în urmă Herzen l-a recomandat unora dintre prietenii săi (vezi: Moștenirea literară ", vol , p) În perioada creării "Amateurismului în știință", Herzen a urmărit îndeaproape viața filozofică a Europei de Vest El era la curent cu ultimele evoluții în acest domeniu, informațiile sale despre acestea erau semnificative datorită, în special, corespondenței cu Ogarev, conversațiilor cu V P Botkin etc Herzen înțelegea bine natura despărțirii care a avut loc după moartea lui Hegel în cadrul școlile sale; a citit cu atenție lucrările Tinerilor Hegelieni, în vara anului făcând cunoștință cu lucrarea lui L Feuerbach, Esența creștinismului În jurnalul său, Herzen a reflectat asupra evoluției filozofice și a soartei civile a lui Schelling, făcând cunoștință și cu principalele prevederi ale broșurii Schelling și Revelația, scrisă de F Engels Toate acestea, într-un fel sau altul, se reflectă în paginile "Amatorism in Science" Conținutul său conține, de asemenea, o reflectare strălucitoare a controversei pe care Herzen a purtat-o la sfârșitul anilor și începutul anilor împotriva diverșilor oponenți ideologici: admiratori orbi ai lui Hegel care nu au depășit o înțelegere formală și o utilizare scolastică a filozofiei sale; și mulți cunoscuți apropiați și îndepărtați care se considerau sincer oameni educați moderni, dar de fapt erau "blocați" între religie și știință; și "romantici" din slavofilism, care nu voiau să țină seama nici de mersul obiectiv al istoriei, nici de progresul cunoașterii; și acei specialiști îngusti care erau bine cunoscuți lui Herzen din timpul studiilor sale la Universitatea din Moscova Pe drumul către "Amatorism în păianjen", în timp ce încă nutrenea ideea "dezvoltării în viața filozofiei", Herzen a adus o contribuție enormă la procesul de rupere a lui Belinsky cu interpretarea liniștită-conservatoare a învățăturii hegeliene și trecerea la poziţia unei lupte ireconciliabile împotriva ordinelor autocratico-feudale şi a celor spirituale care le sfinţesc atribute În timpul reședinței sale la Sankt Petersburg ( ), Herzen converge îndeaproape - atât personal cât și ideologic - cu Belinsky; ele devin, după spusele lui Herzen, "partizani unii altora" (vezi aceasta, volum, p), și, prin urmare, nu este nimic surprinzător în faptul că multe motive ale lucrării comentate le fac ecou pe cele pe care în jurul acelorași ani el dezvoltat și propovăduit în articolele sale "Vissarion furios" Tema principală a lucrării comentate este locul și rolul omului

de știință, teoria, filozofia în viața societății Ideea principală este că în această etapă a dezvoltării istorice (atât în Europa de Vest, cât și în special în Rusia) nu sunt periculoși atât dușmanii puri ai științei, ci mai degrabă prietenii și pseudo-oamenii săi imaginari Cu alte cuvinte, atenția lui Herzen este atrasă Biblioteca "Runiverse" în primul rând la formele pervertite de activitate științifică, cunoașterea filozofică Analiza diferitelor tipuri de "prieteni-dușmani" științei a fost cea care a predeterminat structura lucrării: primul articol este dedicat amatorismului în știință ca atare; al doilea - așa-numitul romantism și manifestările sale în creativitatea artistică, viziunea asupra lumii, activitate; al treilea - "oameni de știință"; al patrulea și ultimul, care se află oarecum deoparte (nu fără motiv Herzen nu i-a dat supratitlul "Articolul patru") - formalism, dogmatism, "budhism" în știință În caracterizarea și criticarea acestor diferite tipuri de cunoștințe cvasiștiințifice, Herzen își propune să ducă prin toate articolele în cele din urmă ideea principală: știința, filosofia (în această lucrare, aceste concepte sunt foarte strâns legate), care au atins anumite culmi în dezvoltarea lor internă , trebuie să-și părăsească în sfârșit tronul în viață; fără această "activare" a cunoașterii, un act cu adevărat uman este imposibil, al cărui rezultat ar trebui să fie eliminarea eternului antagonism al științei (întruchipat în diferite feluri de "caste" și "magazine") cu masele și înființarea o societate care va întruchipa dominația rațiunii (într-o formă voalată, discursul era despre punerea în aplicare a idealului socialist) Locul și semnificația "Amateurismului în știință" în istoria iluminismului național, dezvoltarea gândirii filozofice naționale, este determinată nu în ultimul rând de faptul că Herzen a reușit să demonstreze clar cu această lucrare: se poate și ar trebui să se vorbească despre filosofie extrem de complexă numere într-o formă vie artistică și jurnalistică, referitoare la cele mai largi cercuri ale publicului cititor, pe paginile nu ale unei lucrări special academice, ci ale unei reviste de masă populare Lucrarea comentată a fost foarte apreciată de Belinsky În articolul "Literatura rusă în ", care a dezvoltat în mod clar unele dintre temele "Amatorismului în știință", criticul l-a menționat, precum și articolul lui Herzen "Despre o dramă" publicat în același an, printre "ficțiunea științifică remarcabilă" articole" (vezi : Belinsky V G Poly, lucrări colectate, vol VIII M , , p) Potrivit lui Herzen, pentru T N Granovsky, succesul articolelor despre amatorism a fost "o sursă de bucurie copilărească A călătorit cu Însemnările Patriei din casă în casă, el însuși a citit cu voce tare, a comentat și s-a supărat serios dacă nu-i plăcea cuiva "(,) Herzen însuși a fost deosebit de încântat de faptul că "Amatorismul" său a găsit o primire călduroasă în rândul studenților și tinerilor: " nu poate exista o răsplată mai mare pentru muncă" (, ; vezi și ,) Articolele lui Herzen au fost discutate activ nu numai în capitale, ci și în provincii Următorul fapt mărturisește acest lucru într-un mod ciudat: în povestea "Boul mosc" ( ) N S Leskov povestește cum în anii tinerii profesori din Kursk se certau cu aprins despre "amatorismul în știință" (vezi: Leskov N S Lucrări colectate, vol M , , p) Lucrarea lui Herzen a fost populară în rândul petrașeviților, printre generațiile ulterioare ale inteligenței socialiste ruse, așa cum demonstrează, în special, recenziile lui N V); Trecând cu mai mult sau mai puțin succes prin praștii de cenzură la publicarea lor, articolele din "Amatorism in Science" au fost întâmpinate cu ostilitate de ideologii "naționalității oficiale" și de tot felul de gardieni voluntari ai "pacii spirituale" a societății ruse Deci, în

"Moskvityanin" nu au fost doar ridiculizate otrăvitor unele trăsături ale stilului literar și filozofic al operei lui Herzen, dar ideile sale în sine au fost definite ca "înalte imaginare" ("Moskvityanin", , nr , p) În , departamentul a primit un denunț anonim al revistelor Otechestvennye Zapiski și Sovremennik Acesta a subliniat, în special, "materialismul și opiniile politice din scrierile lui Iskander [Herzen]" (cum era numit unul dintre capitolele denunțului), ca dovadă, a citat, printre altele, extrase din "Amateurism in Science" (vezi : "Vocea trecutului", , nr , p -) În , ca urmare a unui denunț al lui B M Fedorov, care considera articolele lui Herzen "pline de nesăbuință și liberă gândire" (vezi: ♦ Vocea trecutului, , nr - , pp -) , numere din Fatherland Notes , în care a fost tipărit "cel mai remarcabil din punct de vedere al direcției nocive articol "Amateurism in Science" (Herzen)" (cuvintele președintelui de cenzură "Comitet on April" N N Annenkov), au fost interzise de vânzare (vezi: Herzen A I, colecția Poly de lucrări și scrisori colectate, editată de M K Lemke, vol VI, Pg , , pp -) În timpul vieții autorului, "Amatorism in Science" nu a fost niciodată retipărit Planul lui Herzen de a publica această lucrare în străinătate la sfârșitul anilor la editura lui N Trubner nu s-a materializat (vezi ,) Deja la sfârșitul anilor , primele răspunsuri la "Amatorism in Science" au apărut în străinătate Astfel, în numărul din mai (aprilie), , Revue Indépendante a publicat o notă anonimă în care se afirma că scopul "Amatorismului" era "de a arăta cu ce frivolitate scriitorii ating cel mai des problemele științifice, chiar și atunci când cred că supune-le unei analize mai mult sau mai puțin profunde" (citat din: Analele vieții și operei lui A I Herzen - M , , p) O evaluare înaltă a "Amatorismului în știință" a fost dată în într-un articol A Dlaveau în "Revue des Deux Mondes" (nr , numărul Il; vezi "Moștenirea literară", vol , p) Articolul Unu Ideea articolului a apărut la Novgorod în primăvara anului , în cursul disputelor dintre Herzen și prietenul său din Novgorodian L D Filippovici cu privire la relația dintre credința religioasă și cunoașterea științifică În acest moment, Herzen a studiat intens literatura filozofică, înțelegând esența interpretării lui Hegel, care a fost oferită de unii dintre admiratorii săi entuziaști atât în Germania, cât și în Rusia: metoda dialectică a acționat pentru ei ca "un mijloc extern de a conduce tot felul a lucrurilor prin sistemul de categorii, un exercițiu de gimnastică logică" (, -), iar fraza lui Hegel "Tot ceea ce este real este rezonabil" a fost înțeles ca o justificare filozofică a "puterilor care sunt" și a quietismului politic Întors de logica unei dispute ascuțite cu astfel de idei către "sursa însăși" - scrierile lui Hegel, Herzen s-a convins treptat că unii dintre adepții filozofului german erau mai vinovați pentru "înțelegerea formală a filosofiei" decât el însuși, că filosofia hegeliană a fost pătrunsă de principii care justifică lupta împotriva ordinelor sociale nerezonabile existente, inclusiv tradiții care au supraviețuit, adică cu religia creștină, în ciuda faptului că unii dintre studenții săi, precum K Mikhelet, au susținut că recunoașterea nemurirea sufletului și a zeului "personal" Aproximativ aceleași funcții au fost ocupate de inspectorul Consiliului Medical din Novgorod, dr K I Time; numai el a dovedit ideea principiului spiritual etern în om și un fel de spirit personal în natură, făcând apel nu la Hegel, ci la "Prelegerile despre metoda studiilor academice" de F W J Schelling și lucrările lui elevii săi - L Oken, K G Karusa Într-o dispută cu credinciosul copilăresc L D Fee Lippovich, care a susținut incompatibilitatea

religiei și a filozofiei, acest doctor, imaginându-se un aliat al lui Herzen, "a raționat în citate, a avut un răspuns gata pentru toate, nu s-a îndoit niciodată de nimic " (,) "Aceste dispute m-au ocupat până la punctul în care", a scris Herzen mai târziu, "că m-am ocupat de Hegel cu o nouă amărăciune Chinul incertitudinii mele nu a durat mult, adevărul mi-a fulgerat în fața ochilor și a început să devină din ce în ce mai clar; M-am înclinat în fața adversarului meu, dar nu așa cum și-a dorit ea "Ai dreptate", i-am spus, "și mi-e rușine că m-am certat cu tine; Este de la sine înțeles că nu există nici un spirit personal, nici nemurirea sufletului, motiv pentru care a fost atât de greu să dovedești că există Două sau trei luni mai târziu, Ogarev trecea prin Novgorod și mi-a adus Wesen des Christentums de Feuerbach După ce am citit primele pagini, am sărit de bucurie Jos cu costumația, departe cu limbile legate și alegoria, suntem oameni liberi, nu sclavi ai lui Xanthus, nu trebuie să îmbrăcăm adevărul în mituri! În toiul pasiunii mele filozofice, am început atunci o serie de articole despre "amatorismul în știință", în care, de altfel, m-am răzbunat pe doctor" (, -) Cu toate acestea, Herzen a primit Esența creștinismului de la Ogarev abia în iunie și deja pe aprilie a apărut în jurnalul său o înregistrare despre intenția de a "scrie un cuvânt propedeutic pentru cei care vor să se apuce de filozofie, dar se rătăcesc în scop , drept, mijloace ale științei" (, ; vezi Nast, volum, p) Momentul principal de lucru la articol, se pare, este - aprilie În orice caz, data autorului indică faptul că schița principală a articolului a fost făcută chiar atunci Pe aprilie, Herzen scrie: "De cinci zile lucrez la un articol despre "amatorismul în știință" Sunt mulțumit - se pare că această boală, care este comună pseudofilozofilor noștri, este bine descrisă" (,) După cum puteți vedea din această intrare, titlul articolului a fost deja găsit Lucrările la el au continuat, probabil pentru mult timp după mutarea la Moscova Aici Herzen a citit sau a dat manuscrisul articolului pentru a fi citit prietenilor și cunoscuților săi Pe august, scrie în jurnalul său: "Îmi place și îmi place foarte mult articolul despre amatorism În articole precum amatorism, sunt acasă și le scriu cu entuziasm și libertate" (,) Inițial, Herzen a intenționat să scrie un articol în almanah, pe care T N Granovsky plănuia să-l publice, dar încă nu avea permisiunea pentru el La septembrie , Botkin i-a scris lui Belinsky: "Poate că îl voi convinge [Herzen] să dea un articol "Despre filozofia amatorilor" "Notelor patriei" Un lucru excelent - ca cea mai proaspătă, mai parfumată stridie "("Gândirea literară", vol II Pg , , p) La octombrie, articolul a fost trimis la Sankt Petersburg lui A A Kraevsky, editorul revistei Otechestvennye Zapiski, unde a fost publicat pentru prima dată (, cartea , secțiunea II, pp - (permisiune cenzurată decembrie))) Semnătura: Is - R Manuscris necunoscut Impresiile autorului despre "Fenomenologia spiritului" hegeliană studiată de el au afectat, în mare măsură, articolul comentat Chiar și prima propoziție a articolului: "Trăim la cotitura a două lumi ", etc , corespunde următorului pasaj din Prefața la Fenomenologie: " timpul nostru este timpul nașterii și tranziției la o nouă perioadă Spiritul a rupt de lumea anterioară a existenței sale prezente și a reprezentării sale, este gata să-l cufunde în trecut și să lucreze la transformarea lui etc (Hegel Opere, vol IV M , , p)) Judecând după textul articolului, deja în momentul redactării lui, Herzen a avut intenția fermă de a dezvălui în expunerea sa ulterioară răul făcut păianjenului de "romantici" și "muhammeddan" (formaliști) Articolul a fost primit cu entuziasm de Belinsky Imediat după publicarea sa, el i-a scris lui Botkin: "Spune-i lui G[erzen] că

"Dil[tap- Biblioteca "Runiverse" tizm] în n[știință] "- articolul este cu totul frumos - m-am delectat cu el și am repetat constant - așa se scrie pentru o revistă Acesta nu este un impuls și nu o exagerare - nu mă mai las purtat de cap și știu să dau greutate cuvintelor mele laudative Repet, articolul lui este al naibii de bun " (Belinsky V G Câmpuri col cit , vol XII M , , p) Cu mâna ușoară a lui Herzen, termenul "amatorism" a devenit utilizat pe scară largă în critica și jurnalismul rusesc (vezi, de exemplu: Belinsky V G Poli sobr soch , vol VIII, p ; vol IX, p ; , ; Pisarev D I Lucrări în volume, vol M , , p ,) ea nu are suflet (franceză) - prieteni-dușmanii noștri (franceză) Herzen citează aici cuvintele lui P J Beranger din poemul său "Opinia acestor fecioare " - pozitivism - aici, ca și într-o serie de alte cazuri, în sensul cunoașterii empirice, rațional-analitice - Transcrierea unei idei din Fenomenologia spiritului a lui Hegel Comparați: " rezultatul nu este un întreg real, ci rezultatul împreună cu devenirea lui rezultatul gol este un cadavru care a lăsat în urmă o tendință" (Hegel Soch , vol IV, p)) - Aceste poziții ale lui Herzen reflectă, de asemenea, ideile "Fenomenologiei Spiritului" a lui Hegel (cf : Hegel Op IV, pp , - , , , și, în același timp, există atât gândirea pură) și nedefinită imediatețe simplă, iar primul început nu poate fi ceva mediat și definit " - Hegel, Encyclopedia of Philosophical Sciences, vol , M , , p) puzzle (franceză) mier cu o evaluare a "formalismului" de către Hegel (Coll , vol IV, pp , - ,) - Herzen traduce următorul pasaj din Prefața la Fenomenologia spiritului: "În ceea ce privește toate științele, artele plastice și aplicate, meșteșugurile, se crede pe scară largă că, pentru a le stăpâni, trebuie depuse eforturi mari pentru studiul și practicarea lor în lor În ceea ce privește filozofia, pe de altă parte, prejudecata pare să fie predominantă în prezent, că deși nu rezultă din faptul că toată lumea are ochi și mâini că va putea să facă cizme dacă i se dă piele și unelte , cu toate acestea, toată lumea știe direct să filosofeze și să raționeze despre filozofie, pentru că are o măsură pentru aceasta în forma minții sale naturale, de parcă nu ar avea aceeași măsură pentru o cizmă sub forma piciorului stăpânirea filozofiei implică într-adevăr o lipsă de cunoaștere și de studiu și parcă opa se termină acolo unde încep cele din urmă "(Hegel Works, vol IV, pp -) - ciudat (lat) - Kaudinsky furkuly - Cheile Kavdinsky, nu departe de orașul italian Cavdia In , armata romana, inchisa de trupele samnite intre aceste chei, a fost nevoita sa accepte conditii umilitoare de pace - Din franceză, se gêner - nu timid, nu se teme de nimic - Nimic înăuntru, nimic în afară; căci ceea ce este înăuntru este și afară (germană) Citat din poezia lui J W Goethe "Epirema" ("Epirema") mier traducere în versuri: Ceea ce este înăuntru, vei găsi în exterior; Ceea ce este afară, vei găsi înăuntru (Tradus de N William-Wilmont) - mier Hegel: "Adevărul este întregul Cunoașterea este reală și poate fi expusă doar ca știință sau ca sistem Adevărul este cu adevărat doar ca sistem " (IV, ;) - "Lăsați orice nădejde, cei ce intrați aici!" (italiană) - o inscripție pe porțile iadului în "Divina Comedie" a lui Dante ("Iad", al treilea cântec) - Biblioteca "Runiverse" Potrivit legendei, aceste cuvinte au fost rostite de Iulius Cezar, adresându-se cârmaciului navei sale în timpul unei furtuni - de altă lume (germană) - mărturisiri de credință (franceză) mier Hegel: "Acest început este întregul, care s-a întors la sine din succesiunea temporală, precum și din extinderea sa spațială, este conceptul simplu format al acestui întreg" (IV,) - Citat din poezia lui Goethe "Ultimatum": Nu este în inima omului Miezul naturii? (Trad de V Gippius) - Este posibil ca imaginea lui Isis să fi

fost sugerată lui Herzen de poezia lui Schiller "Das verschleierte Bild Sass" Aceeași imagine a fost folosită de Herzen la sfârșitul articolului "Amatori și un atelier de oameni de știință" (vezi acest volum, p) - Articolul Doi romantici amatori Originea ideii acestui articol datează probabil de la începutul anului , când Herzen a făcut cunoștință cu articolul lui Belinsky "Literatura rusă în ", în care chestiunea esenței romantismului a fost discutată nu doar ca un subiect literar și literar tendință artistică, ci ca un tip special de viziune asupra lumii Vorbind împotriva punctului de vedere conform căruia romantismul este doar o anumită formă și în niciun caz conținutul creativității, Belinsky a scris: "Romantismul este lumea persoanei interioare, lumea sufletului și a inimii, lumea senzațiilor și credințele, lumea impulsurilor către infinit, lumea viziunilor misterioase și a contemplației, lumea idealurilor cerești Această lume fantastică, închisă în sine, este fermecătoare; Evul Mediu a trăit în ea fără speranță; timpul nostru, care a ieșit din el, nu s-a lepădat de ea ", etc (Belinsky V G Poli sobr soch , vol V, p) Acest articol al lui Belinsky, care i-a atras atenția lui Herzen (vezi aceasta, volum, p), ar putea da un impuls continuării discuției temei romantismului, atât de importantă pentru Herzen și pentru gândirea filozofică rusă în general; discuția sa în literatură a fost o formă de conversație cenzurată despre rădăcinile sentimentelor și credințelor religioase și despre motivele existenței lor îndelungate Lucrările la "Amatori romantici" au fost realizate aproape simultan cu pregătirea primului articol din ciclu Acest lucru este dovedit și de datarea autorului său: " , mai", și o înregistrare în jurnalul din mai: "Scris zilele acestea al doilea articol despre amatorism Eu însumi înțeleg ideea, scriind Acesta este probabil mai mult un dezavantaj decât un avantaj" (,) Lucrările la articol au continuat în luna mai Anumite ajustări ale articolului ar fi putut fi făcute în legătură cu reflecțiile despre "Esența creștinismului" a lui Feuerbach, în procesul de cunoaștere - deja după întoarcerea la Moscova - cu literatura tânără hegeliană, ca urmare a disputelor cu P Ya Chaadaev despre "Catolicism și modernitate" (,) și reflecție jalnic de sobră asupra morții unui prieten din tinerețe V Passek (vezi , -) Articolul a fost trimis redactorilor revistei Otechestvennye Zapiski prin mijlocirea lui Botkin la februarie Acolo a fost publicat pentru prima dată (, cartea a III-a, secțiunea II, p - , tăietură cenzurată februarie) ,) semnat Is r, manuscrisul este necunoscut Înainte de lansarea acestei cărți, Când revista a fost publicată, Herzen a scris în jurnalul său: "Mâine, nr din Otechestvennye Zapiski, în care articolul meu despre romantism, va fi publicat la Sankt Petersburg Am alergat prin ea Fie cenzura o va desfigura, fie acest articol poate aduce consecințe Poate un al treilea link Va fi amar, dar eu Biblioteca "Runiverse" gata Influența pe care o face vocea mea îi convinge pe toți să se sacrifice "(,) Articolul a fost bine primit de publicul cititor La martie, Botkin îi scrie lui Kraevsky că "articolele lui Herzen creează senzație în comunitatea științifică locală " (Raport al Bibliotecii Publice Imperiale pentru Sankt Petersburg, Anexă, p) Adevărat, lui Belinsky i-a plăcut articolul mai puțin decât primul El îi scrie lui Botkin pe martie că este "nesatisfăcător în ansamblu - se simte că nu s-a spus totul", dar, în același timp, nu-și ascunde admirația pentru forma sa: " dar expresia, limbaj, silabă - simplu, ticălos, împinge spre disperare - invidia excită și descurajează scrisul" (Poli sobr soch , vol XII M , , p) Pe aprilie, Herzen îi scrie lui Ogarev: articolele din Otechestvennye Zapiski "au avut succes Mi-au adus multe complimente Iar

Vissarion] spune că îmi gravez articolele pe oțel și sunt încântat" (,)) În lucrările sale din - Belinsky a revenit în mod repetat la subiectele discutate de Herzen în Romantic Amateurs (vezi: Belinsky V G Poli sobr soch , vol VII, pp , - , , ; vol VIII, pp , ; vol IX, p - etc) Un text al Evangheliei ușor modificat (Matei :) mier cu textul lui Hegel, unde se foloseşte acelaşi dicton: "de multe ori este necesar să se facă distincţia între public şi cei care îşi asumă rolul reprezentanţilor şi avocaţilor săi Publicul se comportă în multe privințe diferit față de aceștia din urmă, s-ar putea spune chiar, în opoziție cu ele Dacă publicul, din bunăvoință, își asumă mai degrabă vina pentru că nu-i place o operă filosofică, atunci cei [care se prefac reprezentanții ei], fiind încrezători în competența lor, transferă toată vina asupra scriitorului Influențarea publicului este însoțită de mai puține vorbărie (stil-Ier) decât acțiunile acestor morți, îngropându-le morții " (Hegel Soch , vol IV, p) Într-un context similar, această prevedere este folosită în primul articol din "Amatorism in Science" (nast, vol , p) Vezi, de asemenea, utilizarea sa în a patra din "Scrisorile despre studiul naturii" (acum, volum, p) - M Ia Desigur, această eroare este corectată În general, revista Text of "Amateurism in Science" a fost plină de greșeli de tipărire și erori, adesea grosolane, care au apărut parțial din vina scribilor, parțial a tipografilor Deci, datorită lui H X Ketcher pentru corectarea celui de-al patrulea articol al ciclului, Herzen i-a scris la decembrie , după ce a vizualizat numărul Otechestvennye Zapiski, unde a fost publicat acest articol: " dar totuși există o mulțime de prostii o frază în loc de o fază sau scopul de a fi în loc de prețul de a fi - și sunt o duzină și jumătate, pentru ei mi-ai certat stilul "(, -) Când "Amatorism in Science" a fost retipărit în Academic Collected Works, doar corecții au fost făcute textului revistei în ceea ce privește sensul și contextul (vezi ,) Potrivit legendei, în timpul cuceririi Romei de către gali în anul î Hr e Senatorii romani din for i-au întâlnit fără să se miște de la locul lor și în deplină tăcere - Aici ideologii sunt teoreticieni abstracti, visători angajați în lucruri departe de viață; vezi şi Nast, Vol , p - Dante Divina Comedie Paradis Cantul II - Ozhiva - boltă cu lancete (din franceză, ogivă); Stilul Ojiva - stil gotic - "Muzica înghețată" Schelling a numit arhitectură în prelegerile sale despre filosofia artei din - (vezi: Schelling F Philosophy of Art M , , p) Cuvintele lui Hugo citate chiar acolo sunt din romanul Catedrala Notre Dame (cartea V, cap P) - maeștri divini (italiani) - Dintr-o poezie de J F Schiller "Pilgrim" ("Călător"): Biblioteca "Runiverse" Și pentru totdeauna deasupra mea Nu se va contopi, pe măsură ce îl ridici, cerul este strălucitor cu pământul Nu va fi aici pentru totdeauna (Tradus de V A Jukovski) Judecând după această notă, Herzen a avut deja la acea vreme ideea unei lucrări despre o "revoluție în știință", ale cărei personaje principale urmau să fie Bacon, Descartes și Spinoza Acest plan a fost realizat de el, deși nu în totalitate (Herzen nu a scris capitolul despre Spinoza), în Scrisorile sale despre studiul naturii - Despre libertatea și sclavia voinței (lat) Vorbim despre opera lui Erasmus din Rotterdam "De libero arbitrio" ("Despre libertatea voinței"), îndreptată împotriva lui Luther; tratatul dovedea inumanitatea dogmei lui Luther despre predestinare, lipsa libertății voinței umane - Sursa declarației nu a putut fi identificată Împotriva tratatului menționat mai sus al lui Erasmus, Luther a vorbit cu lucrarea "De servo arbitrio" ("Despre robia voinței") - β Bătrânețea este marcată de o furtună, Și o nouă eră s-a născut în sânge (Tradus de V Kurochkin) din poemul lui Schiller

"Începutul unei noi ere" ( ) ("Der Antritt des nenen Jahrhunderts") - agitație, frământare (franceză) - Se referă la Hegel - Goethe înseamnă - Un indiciu al trecerii lui Schelling (din aproximativ) de la raționalismul filozofic la iraționalism, culminând la începutul anilor cu predicarea unor idei extrem de reacționare, mistico-religioase, critica ascuțită a lui Hegel și lupta împotriva Tinerilor Hegelieni - În timpul celebrei bătălii de la Termopile (î Hr), perșii au reușit să treacă în spatele liniilor detașamentului spartan condus de regele Leonidas și să-l distrugă- Dacă nu fac rău, vor înspăimânta (germană) (sursa nestabilită) - Articolul Trei Diletanți și breasla oamenilor de știință Prima dată publicată în Otechestvennye Zapiski, , voi V, sec P, s - (cut cenzurat aprilie) Semnătura: I - r În , în Arhiva Centrală de Stat a Revoluției din Octombrie în fondul (P L Lavrova, op , poz), redactorul acestui volum a descoperit un proiect de autograf al acestui articol, care are titlul "Atelier de oameni de știință" (pregătit pentru publicare în "Moștenirea literară" S V Jitomirskaya) Autograful mărturisește anumite modificări pe care Herzen le-a făcut în versiunea originală a articolului Studiul acestui manuscris a făcut posibilă corectarea unor erori din textul jurnalului În plus, mai jos, în note, sunt reproduse unele dintre cele mai semnificative fragmente ale manuscrisului care nu au apărut în versiunea publicată a articolului Evident, unele dintre ele nu au fost tipărite din cauza condițiilor de cenzură Există motive să credem că manuscrisul găsit este textul pe care Herzen l-a citit prietenilor și cunoscuților din Moscova înainte de a trimite articolul la Sankt Petersburg lui A A Kraevsky și că l-a corectat după feedback-ul ascultătorilor Ideea principală a articolului este necesitatea de a educa o cohortă de oameni educați care, opunându-se "științei breslei" a specialiștilor îngusti, Biblioteca "Runiverse" stai, ei vor duce teoria maselor - a raspuns nevoii urgente a miscarii de eliberare a Rusiei din anii ' , sarcina principala a activitatii educationale revolutionare În ceea ce privește conținutul filozofic propriu-zis al articolului, se atrage atenția asupra ideii de "polaritate", contradicție ca "unul dintre fenomenele dezvoltării vieții omenirii " (,) și o expresie voalată a credința în realizarea idealului socialist, în ceea ce în cele din urmă, odată cu eliminarea tuturor "prăvăliilor" și "castelor" private, "magazinul omenirii le va îmbrățișa pe toate celelalte" (,) Istoria creării articolului este prezentată după cum urmează Ea a fost menționată pentru prima dată în jurnalul lui Herzen la noiembrie : "A scris un articol despre specialitatea în știință Un număr din aceste articole merg bine" (,) După cum puteți vedea, Herzen vorbește despre o serie de articole, deși doar unul a fost publicat până acum În consecință, ideea de ciclu este pe deplin dezvoltată și nu există îndoieli cu privire la implementarea sa viitoare Este semnificativ faptul că atât în manuscris, cât și în publicația jurnalului de sub articol, data autorului este "noiembrie", dar această datare (ca și în alte cazuri) se referă doar la versiunea originală, originală a articolului, pe care Herzen de obicei scris într-una sau două ședințe După aceea, a continuat să lucreze la articol La decembrie , el a scris: "Am terminat în această după-amiază un articol despre oamenii de știință Mulți îl consideră cel mai bun dintre articolele mele" (,) Deci, "mulți" sunt familiarizați cu acest articol chiar înainte de a fi trimis la tipărire: ca și alte articole din ciclu, Herzen l-a citit din manuscris prietenilor, cunoscuților - acasă, în cercuri, saloane Această practică era comună la acea vreme Dar, deși Herzen scrie că a "terminat" articolul, probabil că lucrarea la el era încă în desfășurare La ianuarie , adică peste două săptămâni,

Botkin îl informează pe Kraevsky că Herzen "într-una dintre aceste zile va trimite articolul "Atelierul oamenilor de știință", glorios, pentru nr ["Note interne "] "(Raportul Bibliotecii Publice Imperiale pentru Anexă, p) Cu toate acestea, nu acest articol a fost trimis la Sankt Petersburg, ci Romantic Amateurs, care a devenit al doilea din ciclu: Herzen a decis să-l publice înaintea Atelierului de oameni de știință Cât despre acest articol - "pe specialitate", este "de asemenea gata", și chiar, potrivit lui Botkin, "mai bun decât oricine altcineva" (ibid , p) Pe martie, Botkin îi scrie despre ea lui Kraevsky că, în comparație cu cele două anterioare, "are un sens mai general și va fi înțeles de un cerc mare de cititori" (ibid , p) Ultimele cuvinte sunt o reflectare a unor plângeri legate de complexitatea articolelor lui Herzen Pe martie, Botkin îl anunță pe Kraevsky că Herzen trimite acest articol și își repetă părerea despre el: "Mult mai bine decât cele două anterioare" (p) Astfel, ca și alte articole din ciclu, articolul comentat a fost procesat o perioadă destul de lungă: "versiunea sa terminată" a fost "rulată" timp de trei luni și jumătate, ținând cont de opiniile primilor ascultători și, eventual, cititori În pregătirea articolului, Herzen a folosit, printre altele, unele dintre înregistrările sale din jurnal făcute în legătură cu lectura revistei Deutsche Jahrbücher (septembrie) Anumite prevederi ale articolului comentat fac ecou idei similare dezvoltate de Belinsky Articolul a fost bine primit de cititori La mai , Herzen nota în jurnalul său că ea "produce și un dialect" (,) Pe mai, Botkin îi scrie lui Kraevsky: "Al treilea articol al lui Herzen este excelent" (Report of the Imperial Public Library for , Supplement, p) După discursul lui Herzen, tema criticii "oamenilor de știință de breaslă" și izolarea științei de viață devine tradițională pentru jurnalismul filozofic intern avansat Ea este luată de Petra Biblioteca "Runiverse" Shevtsy, în felul lor, dezvoltă ideologii democrației revoluționare din anii , în special D I Pisarev (de exemplu, "Știința noastră universitară" ( ) - Pisarev D I Soch în volume, vol Moscova, , pp - , în special pp , - , - , , ,) În articolul "Gânditorii din Moscova" ( ), Pisarev a examinat, de asemenea, problema atitudinii "o anumită parte a oamenilor de știință breslei noastre față de masa unei societăți alfabetizate" (Soch , vol M , , p -) Mai târziu, dezvoltarea acestui subiect a fost continuată de astfel de teoreticieni ai populismului revoluționar precum P L Lavrov N V Shelgupov, referindu-se la acest articol și la cel de-al patrulea articol al ciclului, scria în : -profesori de știință, pedanți de lemn, profesori de școală uscată, ca o pădure indestructibilă de stejari, ramuri care au crescut larg și au umbrit întregul pământ rusesc cu puternicele lor umbră "(A I Herzen în critica rusă M , , p) " Care a ascultat toate sunetele unei opere muzicale, dar nu a prins sentimentul unui singur lucru - armonia acestor sunete " (Istoria filosofiei) (germană) Epigraful este preluat din Observațiile preliminare ale lui Hegel asupra istoriei filosofiei, care a deschis Prelegerile sale despre istoria filosofiei (vezi: Hegel Soch , vol IX, p) Autograful conține o indicație a vol I, p ediție germană ( ) Cursivele din citat se datorează lui Herzen - în sfârșit (franceză) - În autograf, ultimele două fraze arată astfel: "Se poate presupune că pour la bonne bouche (în cele din urmă - franceză) casta omenirii le va absorbi pe toate celelalte și va exista o castă mare, adevărată, dar de data aceasta nu va veni curând, aceasta (împărăția lui Dumnezeu pe pământ) Civitas dei (cetatea lui Dumnezeu - lat) Augustin; atâta timp cât o persoană este pregătită să accepte orice titlu, dar nu este obișnuită cu titlul unei persoane Și apoi cuvintele care nu au intrat deloc în textul revistei:

"Numai slujitorii noștri răspund cuvântului omului" - În manuscris, în loc de cuvinte, nu poate intra ca element viu în fluxul rapid al sferelor practice: "nu poate deveni popular" - În textul jurnalului, "slăbiciunile" sunt o greșeală de tipărire fără îndoială, corectată de noi conform manuscrisului - În Otechestvennye Zapiski și în toate edițiile ulterioare a fost "sell" Corectat de noi pe baza manuscrisului - liberi gânditori (francezi) - Leviții sunt membri ai castei clerului din Iudeea antică - a ridica pământ virgin (franceză) - endure (franceză) - În toate edițiile anterioare era "popular modern"; corectat conform manuscrisului lui Herzen - Î În timpul cuceririi Germaniei de către trupele lui Napoleon, Fichte a susținut prelegeri și lucrări literare ("Discursuri către Națiunea Germană", etc), adresate cititorului general și consacrate problemelor de actualitate din viața poporului german - Unul dintre cele două obeliscuri ridicate de Ramses al II-lea la intrarea în Templul lui Amon din Luxor În a fost transferat la Paris pe Place de la Concorde - Inițial, după cuvintele lui Și Goethe citește corespondența timpului său! manuscrisul scria: "Leibniz și Goethe, desigur, nu aparțin oamenilor de știință despre care vorbim, sunt doi uriași, doi colos, unul la intrarea Germaniei în pedanterie, celălalt la ieșire; amândoi sunt inaccesibil mai sus decât unilateralitatea școlară (ei răscumpără Germania cu câțiva înaintea omenirii), dar amândoi nu sunt îndepărtați de neajunsurile patriei și ale epocilor lor (amândoi sunt oameni din trecut); stăm în fața lor maiestuoasă Biblioteca "Runiverse" umbre cu profundă uimire, ca în fața obeliscurilor Lukzor - mari monumente, dar nu ale noastre, ci ale altei lumi Schiller - poate nu atât de colosal, mai aproape de noi Apoi, acest text a fost tăiat de Herzen, iar în marginile de pe marginea taiate a făcut o notă: "Lasă despre Goethe " - Mai departe, în manuscris era: "avem pe Pușkin, Jukovski, Karamzin, Derzhavin"- scrieri învăţate (franceză) - cunoscut (italiană) - În manuscris, sintagma de după cuvântul fapte avea următoarea formă: "salvați Franța și salvați-vă ideea, tăiați capete în plus, formați mai multe armate, hrăniți oamenii flămânzi " - În manuscris aici a omis atunci propoziţia: "Tipul etern al oamenilor de ştiinţă al breslei, denunţând toată absurditatea lor, este Wagner în Faust" Tema atitudinilor faustiene și wagneriene față de știință va fi dezvoltată de Herzen în al patrulea articol al ciclului, "Budhismul în știință", dar acolo Wagner apare ca personificarea formalismului (vezi aceasta, volum, p) - sa întâmplat (lat) Potrivit Bibliei, "S-a terminat!" - exclamația lui Iisus Hristos (Ioan, cap ,) - În continuare, în manuscris: "(De ce nimeni nu ia o diplomă în frumusețe, în minte - pentru că o privire și un cuvânt sunt suficiente pentru a înțelege cine este frumos și cine nu este fără pièces justificative (documente justificative - franceză) În cea mai mare parte, diploma mărturisește că așa ceva nu este prost (și nu nebun) și știe latină și altceva În ceea ce privește primul, poți judeca fără diplomă; în ceea ce privește al doilea, nimănui nu-i pasă de asta O diplomă se acordă pe baza unui examen - un examen are aceeași relație cu cunoștințele unei persoane ca și scufundarea unei mâini în apă clocotită la corectitudinea ei: se poate foarte bine ca cel care a răspuns bine și să știe cu adevărat ceva , sau cel care a înmuiat mâna este nevinovat Tocmai de aceea se poate să nu existe o relație adevărată, ci una accidentală - de științe (lat) - Subsumarea în logică este subordonarea unui concept la altul, mai general Punctuația din manuscris este ușor diferită, dând acestui pasaj o nuanță diferită de înțeles: după cuvântul particular există un punct și virgulă, după originalitate - o virgulă - # În manuscris, cuvintele din știință sunt

urmate de "această autocunoaștere realizată a naturii", cuvântul "finalizat" fiind modificat de la cuvântul "perfect" O astfel de definiție a științei mărturisește creșterea principiului materialist în concepțiile filozofice ale lui Herzen Cu toate acestea, faptul că această frază nu a fost inclusă în textul jurnalului este, de asemenea, foarte caracteristic Mai mult, în formularea ultimei propoziții a acestui paragraf, Herzen se luptă din nou cu definiția științei Mai întâi, scrie despre știință: "În ea este mintea naturii", apoi corectează: "În ea este mintea naturii care se contemplă pe sine", iar în versiunea finală fraza nu mai sună atât de materialist: "În ea este mintea contemplându-se pe sine și natura" - Tot ceea ce este bine gândit este exprimat clar Iar cuvintele pentru exprimare se găsesc fără dificultate (franceză) - din Arta poetică a lui Boileau mier traducere poetica: Dar dacă planul din mintea ta este gata, toate cuvintele potrivite vor veni la prima chemare (Tradus de E L Lipetskaya) - orientare (germană) - si altele (italiana) - crud (lat) - Biblioteca "Runiverse" În manuscris, după ce a început cuvântul, era scris între rânduri cu cerneală și tăiat cu creionul: "ex Luther, Mirabeau" - În manuscris, după ce a trecut înapoi, era "de exemplu, Schelling " - La început, începutul acestei propoziții arăta astfel: "Stăm pe un munte, dar Hegel ne-a condus la munte" Apoi s-au făcut schimbări: "Tânăra generație stă pe munte" În versiunea revistei, însă, colorarea personală a acestei propoziții a dispărut complet - [Articolul patru] Budismul în știință Prima dată publicată în Otechestvennye Zapiski, , voi XII, sec II, p - (calificare, tăiere - pe la noiembrie) Semnătura: I - r Manuscrisul este necunoscut Lucrările la articol au început la sfârșitul lunii ianuarie , deși ideea sa a apărut mai devreme, deoarece deja în primul articol al ciclului se menționează "mu-hammedanii în știință" La ianuarie, Herzen scrie în jurnalul său că "Am început un articol despre formalism - va fi bine" (,) Deja câteva zile mai târziu a citit sau i-a arătat manuscrisul lui Botkin, care a numit începutul articolului o simfonie eroică "Accept această laudă - a fost scrisă de fapt cu foc și inspirație Iată poezia mea, pentru mine întrebarea științei este articulată cu toate întrebările sociale Cu alte cuvinte, pot exprima aici cu ce este plin cufărul" (,) Aceste fraze exprimă conștiința imposibilității jurnalismului politic deschis, sunt dovada că conversația pe teme filosofice a fost pentru Herzen o modalitate de a discuta problemele socio-politice stringente care îl îngrijorau atât de mult Aparent, un anumit schimb de opinii cu Ogarev, necunoscut nouă, a jucat un anumit rol în apariția articolului: la aprilie (mai), , Herzen l-a informat: " Am mai scris două [articole ale ciclu filosofic]: unul, pe care l-ai dorit - "despre formalism în știință", celălalt - "despre specialitate" ["Amatori și o breaslă de oameni de știință"]" (,) Până în acest moment, munca la articol este evident terminată (Datată de autor este martie) Pe (sau mai) Herzen i-a citit-o lui I V Kireevsky și A S Homiakov și a provocat "un mare efect și aplauze" (,) Categoria centrală a articolului este "acțiunea" (acțiunea) ca mod de existență specific uman Din aceste poziții, Herzen critică nu numai "budhismul" în știință și în viață, prin care se referă la interpreții "potriviți" ai lui Hegel, ci chiar și pe el însuși, văzând insuficiența învățăturii sale în sensul că ideea de practică nu este în esență dezvoltat în ea , acțiunea activă a unei persoane în viață Dispozițiile finale ale articolului exprimă credința lui Herzen în fezabilitatea idealului socialist; aici și-a găsit întruchiparea concretă acea "alianță" a filosofiei germane cu socialismul, despre care Herzen a scris mai târziu (vezi ,) Pentru

istoria gândirii socio-filozofice ruse din anii , articolul este caracteristic ca o descoperire literară vie a interpretării revoluționare a dialecticii hegeliene, dorința de a merge "dincolo de Hegel" Iar înțelegerea și interpretarea de către Herzen a filozofiei însăși ca mijloc de eliberare socială, fără de care procesul mișcării de eliberare este imposibil, face acest articol comparabil cu lucrările timpurii ale lui Marx și Engels, în care au pus și problema "secularizării" filozofie, îmbinând-o cu viața A existat o oarecare întârziere la tipărirea articolului Abia în toamna anului Herzen a trimis-o la Sankt Petersburg Dar în curând absența ei în cărțile obișnuite ale lui Otechestvennye Zapiski a început probabil să se agite Biblioteca "Runiverse" Herzen " Ce este articolul IV?" l-a întrebat pe Ketcher la noiembrie (,) Articolul a trecut prin cenzură abia la sfârșitul lunii noiembrie Pe decembrie, Herzen se uitase deja prin numărul revistei în care a fost publicat "S-a primit cartea din Fatherland Notes", îi scrie lui Ketcher, "mulțumesc pentru corecturi, dar totuși sunt multe prostii, vina scribului este evidentă - și acum rămân o acuzație pentru mine, nu o scuză pentru tine " (, -) Evident, până la urmă, foarfecele de cenzură au atins acest articol Pe decembrie, Herzen scrie în jurnalul său: "Personajul principal al perioadei noastre cu noi este haosul, anarhia, nu vei găsi niciun sens în nimic Aproape tot al patrulea articol al meu este publicat în Otechestvennye Zapiski În fiecare zi găsesc că este probabil ca tunetul să izbucnească din nou peste noi toți - dar între timp, cu adevărat, nimeni nu face nimic care să depășească limitele; jumătăţi de cuvinte, abstracţii Ce viață!" (,) La ( ) septembrie , Ogarev i-a scris lui Herzen de la Berlin despre "Budhismul în știință": ar fi mai consecvent și nu ar interfera cu prea multe expresii figurative, comparații etc , care uneori nu explică gândurile, ci umbrește it "(Ogarev N P Lucrări social-politice și filosofice alese, vol M , p) Continuând scrisoarea a doua zi, își exprimă dorința: "Scrieți un alt articol despre formaliștii amatori Acești oameni nu au o singură formulă fixă pe care să o aplice peste tot, ci mai multe care nu au nicio legătură între ele și sunt aplicate în cazuri diferite după bunul plac" (ibid) Într-o postfață la această scrisoare din septembrie (octombrie), N M Satin, probabil ca și Ogarev, care a primit cadou o tipărire separată a articolului, scrie: "Vă mulțumesc pentru articol, dar vă fac același reproș: limbajul ei este prea figurativ si in acest articol ai avut ghinionul sa le intreci pe cele precedente; înfrânează-ți puțin caii" ("Gândirea Rusă", , cartea , p) În iarna anului , petrașevitul N S Kashkin a scris și a citit la o întâlnire a cercului său un discurs despre sarcinile științelor sociale, în care a reprodus literalmente o serie de pasaje din articolul comentat (vezi: Filosofic și socio-politic Lucrările petrașeviștilor [M], , p - ,) Prima linie a epigrafului din Matt , ; al doilea este James , - În Grecia antică, o falangă este o formațiune de luptă a infanteriei puternic înarmate Vezi, de asemenea, interpretarea lui Herzen a "falangei avansate a omenirii" (nast, vol , p) - La începutul primului articol din ciclu (vezi prezent, volum, p) - condiție indispensabilă (lat) - <J În octombrie , A A Grigoriev, ținând cont de aceste gânduri ale lui Herzen, îi scria lui I V Gogol: "Inteligent, deși superficial, Iskander compară undeva ultimul pas irevocabil al gândirii cu ultimul, disperat jucător care se pune la miza Poate că așa este; Da, doar un pas, considerat Si - rom pentru ultimul, departe de ultimul Gândirea modernă nu se sacrifică pe sine, ci doar trecutul său " ("Apollon Alexandrovich Grigoriev Materiale pentru o biografie", P , , p) - și noi chinuri și

noi martiri (ital) Citat din Divina Comedie a lui Dante (Iad, Cantul) - Comparați: "Cuvintele nu reprezintă fapte sau fapte înalte Adevărul este spus la momentul și locul potrivit, când servește la îndeplinirea lucrării Vorbirea este un instrument surprinzător de puternic, dar trebuie să aveți multă inteligență pentru a folosi nm "(Hegel G V F Works of different years, vol M , , p) - Biblioteca "Runiverse" Compară: Metafizica, IX, (Aristotel Opere, vol M , , p) - * Probabil de la el lüstig - oameni veseli, veseli, râsete goale Propunerea despre o persoană ca reprezentant al genului și el însuși, căreia Herzen îi dă această notă de subsol, este în mod clar de origine feuerbachiană - Vezi: Hegel Filosofia istoriei -Soch , vol VIII M -L , , Cu Herzen se referă la publicarea prelegerilor lui Hegel despre filosofia istoriei ca parte a primelor lucrări germane colectate din lucrările sale, volumul IX - Cel mai probabil, evenimentele din Spania din vara lui , care au dus la căderea dictaturii militare a lui B Espartero, se referă la- Prima judecată tipărită a lui Herzen cu privire la posibilul rol istoric mondial al Rusiei în viitor este o opoziție clară cu opinia lui Hegel despre non-istoricitatea popoarelor slave mier cu o înregistrare de jurnal pe ianuarie : "Când francezii vor începe să generalizeze și să popularizeze știința germană, după ce au înțeles-o, bineînțeles, atunci va veni marea fază a der Betãtigung (activitate - germană) Germana nu are încă limba pentru asta În această chestiune, poate, putem contribui și noi" (, ; vezi și , ,) - de la un domn mier cu o înregistrare de jurnal despre caracterul poporului rus în legătură cu lectura Sufletelor moarte (vezi ,) - [Hegel] "Filosofia dreptului", Prefață; vezi: Hegel op , t VÍ M -L , , p - Judecățile lui Herzen despre Schelling reflectă ideile broșurii-broșuri a lui Engels Schelling and Bloodshed, cu care era familiarizat datorită recenziei lui A Ruge asupra acestei lucrări din Deutsche Jahrbücher, precum și V Articolul lui Botkin Literatura germană din nr din "Notele patriei" pentru În mod obiectiv, critica lui Schelling de către Herzen și alți autori ai acestui jurnal a însemnat o polemică cu acele evaluări înalte ale "filozofiei revelației" a lui Schelling, care la acea vreme erau date pe paginile lui Moskvityanin, precum și o formă de opoziție față de tendința iraționalistă din gândirea filozofică rusă, care și-a găsit expresie, în special, în opiniile slavofililor I V Kireevsky, A S Homiakov și alții- poet (lat) - Vezi: Goethe Faust, partea a doua, actul I: Faust merge în lumea "mamelor" - prototipurile tuturor lucrurilor Din această lume, el extrage umbrele eterice ale Elenei și Parisului - "Incompletitudinea" științei subliniată de Herzen nu este doar o expresie a respingerii sale a ideii "formaliștilor" despre separarea filozofiei, știința de viață, ci și prima, deși nu este încă foarte clar exprimată, polemică împotriva panlogismului idealist al lui Hegel, suprarationalismului Herzen însuși a considerat această parte a articolului ca fiind una dintre cele mai importante Un timp mai târziu, în ianuarie , i-a scris lui Ogarev că a exprimat ideea abstractității logicii - "prin această înălțime a vieții este chiar mai jos decât viața" - el a exprimat-o în "Articolul IV" al său: " Am spus-o direct Și aveți perfectă dreptate că știința naturală este încăpățânată pentru că logica vrea să zdrobească natura liberă de privat cu elementul ei universal" (vezi acest volum, p) Dezvoltarea acestor gânduri va fi dată deja în prima dintre Scrisorile despre studiul naturii - "Zeus, de ce sunt trecător?" întrebă Beauty "Doar cele trecătoare le-am făcut frumos", spune el (Tradus de S Solovyov) Din ciclul de epigrame de Goethe "Cele patru anotimpuri" - condiție indispensabilă (lat) Conceptul de personalitate dezvoltat aici ca creativitate întruchipată,

fapte este o realizare importantă a gândirii filozofice ruse din secolul al XIX-lea - (tm) urmărirea locației (lat) - Biblioteca "Runiverse" Aici se găsește disputa lui Herzen cu ideea "reconcilierii cu realitatea", predicată la sfârșitul anilor de M Bakunin (Prefață la Discursurile de gimnaziu a lui Hegel,), Belinsky ("Aniversarea Borodino",) și alții concluzia sa literară Numind în continuare poziția lui Hegel "tot ceea ce este real este rezonabil" un "gând mare", Herzen dezvăluie această idee exact așa cum a scris mai târziu F Engels despre conținutul ei în lucrarea sa "Ludwig Feuerbach și sfârșitul filosofiei clasice germane" : dacă luăm esenţa învăţăturii lui Hegel, de la ea în nici un caz conservatoare, dar decurg concluzii revoluţionare: tot ce există este demn de moarte (cf : Marx K , Engels F Soch , vol , Cu) - suflet frumos (germană) Termenul învățăturilor hegeliene (vezi "Fenomenologia Spiritului" - Hegel Opere, vol IV, pp -), utilizat pe scară largă în vocabularul filosofic al lui Bakunin și Belinsky la sfârșitul anilor - [Hegel] Filosofia dreptului -Coll , vol VII, pp ΙΊ - Vezi mai ales: Hegel Lucrări, vol IV, p - , - - Un citat ascuns din poezia lui M V Lomonosov "Oda în ziua urcării pe tron a Elisabetei Petrovna" ( ) Lomonosov: ♦ Dă bucurie celor bătrâni - [Hegel] Fenomenologia [a spiritului] Prefaţă - Hegel op , vol IV, p - * Vezi: Hegel Lucrări, vol VII, p - din oficiu (franceză) - Probabil, Herzen are în vedere, în special, poziția lui Hegel conform căreia "cel mai înalt țel absolut" al spiritului este "a-l întoarce la sine": "Tot ceea ce se întâmplă - se întâmplă veșnic - în cer și pe pământ, viața lui Dumnezeu și tot ceea ce se întâmplă în timp se străduiește doar ca spiritul să se cunoască, să se facă obiect, să se regăsească "(Hegel Prelegeri despre istoria filosofiei Introducere, - Soch , vol IX, p) Aceeași idee a fost dezvoltată de multe ori în alte lucrări ale lui Hegel, de exemplu, în Introducerea în "Filosofia istoriei": " cea mai înaltă realizare pentru spirit este să se cunoască pe sine " (Soch , vol VIII, p) - I Vezi: Hegel Fenomenologia spiritului - Hegel Lucrări, vol IV, p - La fel ca Feuerbach, Herzen vede aici omul ca pe o unitate a naturalului și a spiritualului, deși el exprimă acest lucru în felul său - Aceasta se referă la Educația rasei umane a lui Lessing - "Natura nu face un singur pas care să nu fie îndreptat în toate direcțiile" (franceză) - "Crearea naturii lucrurilor și însăși natura lucrurilor sunt una și aceeași" (lat) - Termenul filosofiei lui Hegel Înseamnă că spiritul are capacitatea de a trece de limitele stabilite de el, astfel încât fiecare etapă ulterioară a dezvoltării sale să fie mai înaltă decât cea anterioară - / [Hegel] Filosofia dreptului (germană) - Hegel Lucrări, vol VII, p : "Istoria spiritului este acțiunea sa* - purtând totul cu el (lat) Cf : Omnia mea mecum porto - zicala inteleptului grec Blunt, citat de Cicero - "Beatitudinea nu este o răsplată pentru virtute, ci virtutea însăși" (lat) (Spinoza Etică, partea a V-a, teorema - Lucrări alese, vol I M , , p) Cuvântul virtus, subliniat de Herzen, poate fi tradus atât "virtute", cât și "valor" - Biblioteca "Runiverse" CAPRICUL ȘI MEDITAȚIA O serie de articole de Herzen sub acest titlu a fost compilată de el în și publicată în al treilea volum din Past and Thoughts (Londra,) În ea, Herzen a combinat trei articole scrise de el în - și apoi publicat în reviste rusești Spre deosebire de articolele care alcătuiau "Amatorism in Science", aceste trei articole au fost create de Herzen în afara planului general, ca lucrări independente Cu toate acestea, a avut motive să le combine într-un singur ciclu, în primul rând pentru că tema principală a tuturor acestor articole este "curățarea minții umane de orice gunoi ereditare", idei morale și religioase învechite despre natura omului,

locul și rolul său în societate , relațiile sale cu alte persoane etc Cu alte cuvinte, principala problemă care unește toate articolele este problema personalității, considerată în primul rând sub aspectul ei moral Fără îndoială, forma articolelor pe această temă nu putea decât să fie afectată de natura lor cenzurată Cert este, de asemenea, că aceste articole reflectau reflecțiile lui Herzen asupra contradicțiilor propriei sale vieți de familie: acest lucru este evidențiat și de ecoul unor prevederi ale acestora cu înscrieri în jurnalul din - La scurt timp după moartea lui Herzen, în , a fost publicată anonim o colecție a lucrărilor sale intitulată "Meditație (diferite variații pe teme vechi)", care includea primele două articole ale acestui ciclu N V Shelgunov scria în în legătură cu analiza acestor articole: "Am vrut doar să vă conving cu dovezi de necontestat că autorul este un om fără etichetă; că el este un om din anii patruzeci în anii patruzeci, un bărbat din anii şaizeci în anii şaizeci şi în vremea noastră un om din generaţia noastră; că este mereu al nostru, mereu cu cei tineri, doar să știi să-l înțelegi "(A I Herzen în critica rusă M , , p) În istoria gândirii socio-filozofice rusești, articolele lui Herzen care au alcătuit acest ciclu marchează începutul unei dezvoltări profund dialectice a problemelor etice, în special a problemei relației dintre individ și societate, pe care Herzen avea să o numească mai târziu cea mai importantă problemă a științelor sociale, "cea mai dificilă sarcină socială" (,) I Despre o dramă Publicat prima dată în Otechestvennye Zapiski în , nr (cutare cenzurată iulie), sec II, p - , semnat Is - r și cu următoarea notă a editorilor: "Diverse motive au încetinit depunerea celui de-al patrulea articol despre Amatorism către Otechestvennye Zapiski, care va fi tipărit probabil în toamnă Cerându-și scuze cititorilor și editorilor, I - r înaintează acest Grübelein (gânduri - germană) ca entremets (la propriu: un fel de mâncare ușor servit înainte de desert - francez), cu care își ispășește nepăsarea Manuscrisul articolului este necunoscut În vara anului , traducătorul piesei Crime, or Eight Years Older de autorii francezi O Arpu și N Fournier S P Solovyov și-a citit traducerea în casa lui Herzen din Moscova, la cererea acestuia, iar la septembrie Herzen a făcut o intrare în jurnal în legătură cu reprezentația ei de la Teatrul Bolșoi (Herzen fusese la acest spectacol, care a avut loc cu două zile mai devreme): "Scena, cum a spus cineva, este parlamentul literaturii, tribuna, poate biserica artei si constiinta Poate rezolva problemele vii ale prezentului, sau cel puțin le poate discuta, iar realitatea acestei discuții în acțiune este extraordinară Aceasta nu este o prelegere, nu o predică, ci o viață desfășurată în realitate cu toate detaliile Biblioteca "Runiverse" mi, cu interes general si nepotism, cu pasiuni si cotidian-stu Am experimentat-o și eu zilele trecute O mică dramă m-a făcut să mă gândesc și să mă gândesc " (,) Herzen şi-a reflectat reflecţiile asupra piesei lui O Lrnu şi N Fournier în articolul comentat, al cărui conţinut depăşeşte însă cu mult analiza unui spectacol teatral Deși data autorului de sub articol este " , octombrie", Herzen a continuat să lucreze la ea mai târziu; așa că, l-a "revizuit și corectat" la octombrie, notând în același timp: " articolul a ieșit nu rău" (,) Există motive întemeiate să presupunem (vezi ,) că acest articol folosește materialul articolului pe care Herzen l-a intenționat pentru almanahul "Seara literară" (M ,), publicat de prieteni în memoria și în favoarea familiei lui defunctul în V V Passeka La noiembrie , Herzen a scris în jurnalul său: "Pentru almanahul lui Passekov, am pregătit propriul meu articol "Despre caracteristicile neoromantismului" Da, scuzați-mă, cenzura nu va lăsa

asta să treacă, va fi jignitor pentru pietiști, este necesar să o schimbați așa, să ascundeți așa gândul Dumnezeu dreptate! În statele educate, oricine simte chemarea de a scrie încearcă să-și dezvăluie gândul, folosindu-și talentul pentru asta; la noi, tot talentul ar trebui folosit pentru a-și închide gândul sub cuvinte și fraze convenționale inventate cu sclavie Și ce gând? Să fie revoluționar, scandalos Nu, o gândire teoretică, care s-a repetat până la vulgaritate în Prusia și în alte monarhii Poate că guvernul ar fi tăcut - patrioții ar indica, explica, reinterpreta! Stare îngrozitoare, fără speranță! (,) La sfârşitul lunii decembrie s-au încheiat lucrările la articolul "Romantism pentru almanah" (,) Dar, contrar planurilor inițiale, Herzen a transmis în almanah, probabil, un alt articol, care, totuși, nu apărea în el, întrucât era "totul interzis" de cenzură (vezi ,); materialele articolului despre "neoromantism" au fost, aparent, folosite în completarea finală a acelui articol, care a primit titlul "Despre o dramă" Cunosc o scrisoare lungă de la L D Filippovich, un prieten novgorodian al lui Herzen, cu o recenzie a acestui articol (vezi: A I Herzen, Complete Works and Hoarfrost Editat de M K Lemke, vol IfI Pg , , p -)) Când a retipărit textul în , Herzen i-a furnizat patru note de o pagină și a făcut mici corecții stilistice Notă Anul publicării articolului este indicat de Herzen în mod eronat; urmat: - Aici: partea publică (lat) - Nu s-au găsit astfel de cuvinte în Esența creștinismului Aparent, Herzen transmite următoarea afirmație în propriile sale cuvinte: "Rațiunea este proprietatea familiei Inima este purtătoarea impulsurilor private, individuale, mintea este purtătoarea impulsurilor universale Mintea este supraomenească, adică o forță sau esență superpersonală, impersonală într-o persoană "(Feuerbach L Selected philosophical works, vol II M , , p) - a gândi, a gândi, a reflecta (germană) - "Tu însuți ai vrut-o, Georges Danden!" (franceză) - Din comedia lui Molière "Georges Danden sau soțul păcălit" (actul I, fenomen ΊI) - la locul crimei (franceză) - filistean (hârtie de calc din germană spiefibûrgerlichkeit) - ê din exercițiu constant (franceză) - an sich (în sine) și fur sich (pentru sine) (germană) sunt termenii filozofiei kantiene care au intrat în folosință în vorbirea filozofică în secolele XIX-XX Folosit aici de Herzen într-un context ironic - Biblioteca "Runiverse" Nota t - Un indiciu despre sistemul de spionaj din Nikolaev Rusia Fiind sub supravegherea poliției, Herzen avea toate motivele să se teamă de a fi "auzit" de agenții departamentului III (cum se numea atunci principala instituție de investigație și supraveghere politică), ceea ce ar fi putut avea consecințe grave pentru el, care fusese deja în exilează de două ori - Opera lui Meyerbeer "Robert the Devil" este destinată - Cel mai probabil vorbim despre Feuerbach mier asemănător: "Idealismul i-a spus naturii: ești alter-ego-ul meu, celălalt eu al meu, dar ești o manifestare, o reflectare a mea " (Feuerbach L Lucrare filosofică selectată, vol I M , , pp -) - Vorbim despre opera esteticii germane hegeliane G T Berlin,) ("Die Wahlverwandschaft von Goethe in ihrer weltgeschichtlichen Bedeutung, ih rem sittlichon iind kunstlerischen Werte nach entwickelt") Romanul lui Goethe "Afinitate electivă" Herzen a citit în iarna anului / Într-o scrisoare către Ogarev din - februarie , Herzen a scris că el consideră analiza lui Rötscher a acestui roman "în primul rând, falsă în idee, în al doilea rând, falsă în perspectivă și extrem de plictisitor" (, -) - prin datorie (lat) - Cartea lui Proudhon Despre justiție în revoluție și religie ( ) a fost aspru criticată de Herzen în Trecut și gânduri (capitolul XIII) - b Mat , ER, - Cartea în cauză este Rachel ("Galeria de portrete a cunoștințelor lui

Rachel și a corespondenței ei") - Din "Eugene Onegin" de A S Pușkin (Capitolul VI, strofa XXVIII) - Vorbim despre drama lui Beaumarchais "Mama crimei sau al doilea Tartuf" - mier cu o înregistrare de jurnal la iunie - Nast, vol , p - - Luca , - - Vorbim despre George Sand - / linie de conduită (franceză) - "Dar de ce să-i dai dreptul de a săvârși fapte nevrednice, ceea ce nu este dat nimănui?" (franceză) (Beaumarchais P O Bărbierul din Sevilla, act , yavl) - nici prea mult, nici prea putin (italiana) - P Din diverse motive Publicat pentru prima dată sub titlul "Capricii și reflecții" ca articol independent în "Colecția Petersburg" în , p - (calificare, tăietură - ianuarie) Semnătura: Iskander Manuscrisul este necunoscut Textul ediției londoneze din se distinge prin discrepanțe unice de natură stilistică și prin faptul că, în locul titlului anterior al articolului, care a devenit titlul întregului ciclu, apare unul nou - "La diverse ocazii" , care intră în joc cu titlul primului dintre articolele incluse în ciclu Articolul comentat a fost scris, probabil, la sfârșitul anului La octombrie a acestui an, N A Nekrasov i-a cerut lui Ketcher să-l grăbească pe Herzen cu finalizarea lui (vezi: Nekrasov N A Poli lucrări și scrisori adunate, vol X, , p) Biblioteca "Runiverse" Belinsky, într-o recenzie a Colecției Petersburg, a citat un extras mare din articol - lung de câteva pagini și a descris articolul în sine ca "un fel de note și reflecții aforistice asupra vieții, pline de inteligență și originalitate în aspect și prezentare" (Belinsky V G Poly lucrări colectate, vol IX M , , p) Articolul reflecta reflecțiile lui Herzen asupra relației dintre individ și mediu, asupra adevăratei esențe a omului, date - cu o încredere clară pe Feuerbach - critici anihilante la adresa moralității oficiale ipocrite și a prezentat o înțelegere diferită, umanistă a moralității Tendințele revoluționare ale articolului în interpretarea problemelor morale au stârnit indignarea gardienilor În revista "Moskvityanin" (, nr , Cu -) S P Shevyrev a vorbit despre acest articol în esență cu un denunț tipărit: Herzen a fost acuzat de incitare la ură împotriva violenței și a arbitrarului (p) O recenzie ascuțită a articolului a fost făcută și de un recenzent anonim (posibil N V Kukolnik) ("Ilustrație"; , vol II, nr , p) Pentru alte răspunsuri, vezi: Cronica vieții și operei lui A I Herzen - , p , Fueros erau drepturile și privilegiile acordate popoarelor din Peninsula Iberică în perioada feudală Au existat din secolul al VIII-lea, pierzându-se în secolul al XIX-lea sensul său real - Considerat și văzut (lat) - este întotdeauna același (lat) - În secolele HI-V Sihastrii crestini bizantini s-au stabilit in ruinele fostelor temple egiptene din zona desertica unde a fost orasul Teba - Aici: în viața privată (lat) - cei care ucid cu un cuțit (din franceză, chourineur) și tâlhari-ucigași (din franceză, escarpe), mai degrabă decât spionii polițiști (din franceză, mouchard) - mier cu cuvintele lui Feuerbach din Prefața sa la cea de-a doua ediție a Esenței creștinismului: "Esența epocii noastre este prefăcătoria, prefața în toate, de la politică și știință până la religie și morală Oricine spune acum adevărul este considerat obrăzător și "prost manierat", iar "prost maniere" echivalează cu imoralitate Adevărul în epoca noastră a devenit imoralitate" (Selected Philosophical Works, vol II M , , p) - Ceea ce a fost liniștit și subtil plănuit în cămăruța va ieși - dar cum ar putea fi altfel - până la urmă la lumina zilei (germană) - un citat oarecum parafrazat din poezia lui Goethe "Spinner" mier traducere în versuri: Ce am țesut cu un prieten În clipe dulci, Nu vei îngropa degeaba, Ca un ac în fân! (Trad V Toporov) - În Tratatul politic al lui Spinoza (Capitolul I, §) se spunea: " referindu-mă mental la politică,

nu am vrut să exprim nimic nou sau nemaiauzit, ci doar să dovedesc cu argumente adevărate și incontestabile sau să deduc din însăși structura naturii umane, ceea ce se potrivește cel mai bine cu practica Și pentru a explora ceea ce este legat de această știință cu aceeași libertate a spiritului cu care tratăm de obicei materiile de matematică, am încercat constant să nu ridic în derâdere acțiunile umane, să nu mă supăr de ele și să nu le blestem, ci să le blestem înțelege "(Spinoza B Izbr Prod , vol M , , p) Herzen, aparent, reproduce această poziție a lui Spinoza conform cărții lui Feuerbach cunoscută de el "Istoria noii filosofii de la Bacon din Verulam la Bene Biblioteca "Runiverse" Dictarea lui Spinoza" (vezi: Feuerbach L Istoria filosofiei, - Lucrări adunate în volume, vol I M , , p) - Molière Filistean în nobilime (actul II, yavl VI) - În , Marie Lafarge a fost condamnată la Paris pentru otrăvirea soțului ei, în ciuda faptului că dovezile împotriva ei erau extrem de controversate Părerile experților și ale altor specialiști, în special, ale medicului Orfil și ale naturalistului Raspail menționate de Herzen, diferă puternic unele de altele - par dépit - cu enervare (franceză); par force - cu ajutorul forței (franceză) - Parafrazând cuvintele lui Hegel din Știința logicii: " logica trebuie, desigur, să fie studiată inițial ca ceva pe care îl înțelegem și îl înțelegem cu adevărat, dar în care nu găsim mai întâi lățime, profunzime și sens mai semnificativ Numai pe baza unei cunoașteri mai profunde a altor științe se ridică logică pentru spiritul subiectiv nu numai ca universal abstract, ci și ca universal, îmbrățișând și bogăția specialului, la fel ca aceeași zicală morală din gura lui un tânăr care o înțelege pe deplin corect nu are [pentru el] semnificația și amploarea pe care le are pentru spiritul unui soț matur, înțelept și cu experiență lumească: pentru acesta din urmă, această experiență dezvăluie întreaga putere a conținutului cuprins în astfel de o zicală "(Hegel G W F Science of Logic, vol I M , , p) - Iată tiara - tripla coroană a Papei - vindecare prin nenorocire (germană), vindecare prin apă, vindecare prin foame (germană) - IlI Noi variații pe teme vechi Publicat pentru prima dată ca articol independent în Sovremennik, , nr (cutare cenzurată februarie), sep II, p - , subtitrat "Articolul unu" Semnătura: Iskander Manuscrisul este necunoscut Aproape nimic nu se știe despre momentul și circumstanțele creării acestei lucrări Totuși, se atrage atenția asupra menționării lui Belinsky într-o scrisoare către Herzen din ianuarie , "articolul" acestuia din urmă "Despre predilecție" (Pol sobr soch , vol XII, p) Este posibil ca în acest caz să fi fost tocmai articolul comentat sau al patrulea capitol al acestuia, publicat abia în , care a avut inițial, probabil, un caracter independent (de unde și subtitlul, care sugera apariția "al doilea articol"); în ea, printre altele, vorbim despre o nobilă predilecție, opusă indiferenței și indiferenței Herzen a continuat să dezvolte în acest articol tema adevăratei demnități a omului și a inumanității instituțiilor sociale din jurul lui Asemenea articolului "On diverse ocazii", acest articol se bazează pe conceptul lui Feuerbach despre om ca ființă generică, dar această esență umană generică nu este încă înțeleasă în modul feuerbachian, ceea ce era deja evident în articolul "Despre o dramă" și subliniat cu o forță deosebită în acest articol Nu poate fi considerat întâmplător faptul că în mai a fost datată inscripția lui Herzen despre "Esența creștinismului" a lui Feuerbach (ed a doua germană - Leipzig,), prezentată de acesta unei persoane neidentificate, unde definește această lucrare ca fiind "cartea Adevărului și Iubirii" (,) Ediția de la Londra din reproduce textul Sovremennikului cu mici diferențe stilistice În plus, a fost

omisă subtitlul "articolul unu", într-un număr de note de subsol textul tipărit a fost comparat cu manuscrisul, au fost introduse câteva note noi, iar în final, pentru prima dată, din manuscris a fost tipărit capitolul al patrulea Biblioteca "Runiverse" Nota , - Aici Herzen subliniază legătura genetică dintre învățăturile lui Hume și Kant, care a fost remarcată de Kant însuși, în special legătura dintre agnosticismul lui Kant și scepticismul lui Hume Antinomiile lui Kant, după Herzen, se bazează doar pe o contradicție formală și pe o bifurcare forțată a adevărului și, prin urmare, nu mărturisesc în niciun fel limitările capacității cognitive ale omului - În poezia "Prejudecata! el este un fragment din vechiul adevăr " ( ) - Din strofa finală a capitolului al șaptelea al lui Pușkin "Eugene Onegin" La februarie , Herzen a citat aceleași rânduri ale lui Pușkin în jurnalul său când a caracterizat procesul de trecere a lui G Forster de la visele religioase la o conștiință fermă (vezi aceasta, volum, p) - Colosul din Rodos este o statuie de bronz înălțime de peste m, ridicată la începutul secolului al III-lea î Hr î Hr e în largul insulei grecești Rodos Potrivit legendei, picioarele acestei statui se aflau pe diferite maluri la intrarea în port - Vezi Deschidere Ioan : Înțelesul zicalului: fie drept, fie necurat, nu există cale de mijloc mai rău - Herzen a văzut limbajul îndrăzneț al științei moderne în primul rând în rândul tinerilor hegelieni și în Feuerbach, care au proclamat sincer ateismul și au respins stilul scolastic greu, caracteristic majorității foștilor filozofi germani Ulterior, Herzen și-a descris impresiile ( ) despre prima sa cunoaștere cu Esența creștinismului în felul următor: trebuie să îmbrăcăm adevărul în mituri!" (,) mier cu o exclamare B II Botkin în articolul "Literatura germană" ("Însemnări ale patriei", , nr): "Odinioară, știința germană va începe să acorde atenție laturii literare a operelor sale, dintre care Bruno Bauer, Feuerbach iar alţii au dat deja un exemplu atât de viu pentru asta! "(Botkin V P Critică literară Jurnalism Scrisori M , , p) - Jos livrea! (franceză) -Nota Herzen citează aici un poem de Béranger "Le refus" ("Refuz",): Libertatea, asta e, monspnior, Maniac de cinste de multă vreme: În accese de furie, proastă, În salon, sau în oraș, vede vârful galonului - Și bine, strigă: "Jos livrea!" (Trad L Rustaveli) - căsătorie de conveniență (franceză) - Nota - "Nota - Nota v - Nota - "În Sovremennik, a urmat Linn - evident, prescurtat Linnaeus Herzen a criticat opiniile lui Linnaeus despre om în articolul "Despre locul omului în natură" (vezi acest volum, p și nota) și extinsă de asemenea în detaliu în lucrarea "Lecturi publice ale domnului profesor Roulier" (vezi aceasta, volum, p -) - Aluzie la evoluția spirituală și politică a lui Luther, care l-a condus în tabăra prinților, precum și, poate, la acele experiențe grele care au fost asociate cu vărsarea de sânge din timpul Războiului Țăranilor din Germania - Nota - Nota - A I Herzen, v Biblioteca "Runivers" castel fortificat (germană) · Din psalmul (bibl), tradus de Luther - Nota În aceasta și în următoarele două note, Herzen citează fragmente din manuscrisul articolului, care au fost înlocuite în textul jurnalului cu altele din motive de cenzură (subliniate de Herzen cu caractere cursive) - Nota - Nota T - Herzen citează prima parte a Encyclopedia of Philosophical Sciences a lui Hegel (Logic, §) în traducerea sa (cf : Hegel Encyclopedia of Philosophical Sciences, vol I M , , pp -) - În acest caz, data articolului este foarte importantă; Tocmai în vara anului au avut loc la Sokolov dispute ascuțite cu privire la problemele religiei și ateismului între Herzen, Ogarev, pe de o parte, și Granovsky, pe de altă parte, despre care Herzen însuși a vorbit mai târziu în Trecut și

gânduri (cap XXXII) și care s-a reflectat și în opera sa din anii ' Neînțelegerile lui Herzen cu prietenii care nu și-au găsit curajul să se rupă de religie au crescut din aproximativ Ele s-au reflectat, de exemplu, în cuvintele lui E B Granovskaya din scrisoarea ei către soțul ei, T N Granovsky, din iunie despre "hotărâre" negarea lui Dumnezeu" de Herzen (vezi: Cronica vieții și lucrării lui A I Herzen, p), precum și într-un număr de înregistrări din jurnalul lui Herzen, în special din mai (vezi , -), mai (vezi , -), decembrie : "Relațiile noastre personale fac mult rău caracterului și directității opiniilor Noi, respectând calitățile frumoase ale fețelor, sacrificăm claritatea gândirii pentru ele Este nevoie de multă forță pentru a plânge și totuși să poți semna sentința lui Camille Desmoulins!" (,) Desmoulins a fost condamnat la moarte de un tribunal revoluționar la cererea lui Robespierre Mai târziu, Herzen a comentat cuvintele din jurnal în felul următor: "În această invidie a puterii lui Robespierre, germenii disputelor malefice din erau deja adormiți" (,) În articolul comentat, rezultatele acestor dispute sunt deja rezumate, dezaprobarea timidului "romantism", confuzia conceptelor lui Granovsky, care a personificat pentru Herzen conștiința celui mai educat popor rus din acea vreme, căruia îi era încă frică să treacă granița care separă viziunea științifică asupra lumii și credința religioasă, sub orice formă ea nu a îndeplinit - Nota , - "Un prieten al omenirii nu poate fi prietenul meu" (franceză) -Din comedia lui Molière Mizantropul (actul I, yavl) - Să piară lumea, dacă numai dreptate se face (lat) b Ironie despre încercările cercurilor conducătoare și ale burgheziei Prusiei și Bavariei de a da Berlinului și Munchenului semnificația centrelor culturale și artistice ale lumii Astfel, regele bavarez Ludwig a numit Munchenul "a doua" sau "Atena germană" - pace dreptate (lat) - Aceasta se referă la galeria de artă din München și la laboratorul universitar din orașul Giessen, care timp de de ani a fost condus de J Li- Nota - LECTURILE PUBLICE LUI G GRANOVSKY (Scrisoare către Petersburg) Prima dată publicată în ziarul Moskovskie Vedomosti, noiembrie , nr , p - Semnătura: A Herzen Manuscrisul este necunoscut Biblioteca "Runiverse" Răspuns la cursul de prelegeri publice despre istoria Evului Mediu de la Universitatea din Moscova, care a început la noiembrie , de T N Granovsky (citește marți și sâmbătă până la aprilie) Natura publică a prelegerilor le-a transformat într-un act al vieții sociale în Rusia: departamentul universitar a devenit un loc pentru promovarea cunoștințelor științifice, a luptei împotriva obscurantismului inerent cursului ideologic oficial P Ya Chaadaev a numit prelegerile un "eveniment" (vezi ,) Cu câteva zile înainte de începerea prelegerilor, Granovsky însuși i-a scris lui HX Ketcher că intenționează să spună masei ascultătorilor săi astfel de lucruri pe care "nu aș fi îndrăznit să le spun fiecăruia unul câte unul" (T N Granovsky și corespondența sa, vol II, M , , p) Povestea despre istoria Evului Mediu a fost folosită de Granovsky pentru polemici cu viziunea naționalistă rusofilă îngustă, care distingea ideologia "naționalității oficiale" și slavofilismul în curs de dezvoltare Într-o scrisoare de la începutul lui decembrie , după a patra prelegere, Granovsky a remarcat că "l-a adus deja pe scenă pe S II de mai multe ori" Shevyreva (la acea vreme unul dintre redactorii Moskvityanin): " L-am arătat când am vorbit despre oameni care neagă filosofia istoriei, am vorbit despre el despre retori din secolele IV și V, despre păgân Vechi credincioși" (acolo la fel, p) Prelegerile au avut un mare succes și zgomotos "În fața lui Granovsky", a scris Herzen mai târziu, "societatea din Moscova a salutat gândul Occidentului, lupta pentru libertate, gândul

independenței mintale și lupta pentru aceasta" (,) Herzen a fost la prelegerile lui Granovsky (pe primul dintre ele îl considera deja "o piatră în capul naționaliștilor îngusti" - ,), a introdus în mod repetat impresii și reflecții despre ele în jurnalul său (vezi notele din și noiembrie) , , , decembrie , și ianuarie și martie - vezi , - , , ,) Articolul comentat a fost conceput chiar în ajunul primei prelegeri (vezi ,) și scris a doua zi - noiembrie Din el se vede că Herzen a decis să folosească cursul public al lui Granovsky pentru a-l caracteriza , în tipărire în cea mai generală formă, propriile opinii asupra naturii și modelelor procesului istoric, asupra problemei "Rusiei și Occidentului", pentru a dezvălui ideea de unitate în dezvoltarea omenirii, opusă prevederile ideologiei oficiale despre exclusivitatea destinului Rusiei și perniciozitatea influenței occidentale Începutul articolului comentat face în mod clar ecou folitonului satiric "Moscova și Petersburg" scris de Herzen în , dar netipărit din motive de cenzură (vezi , -) Ele sunt legate și prin forma literară, forma unei scrisori adresate prietenilor; în viitor, acest dispozitiv literar va deveni caracteristic în opera lui Herzen, va găsi aplicație în "Scrisori despre studiul naturii" și într-o serie de lucrări ulterioare Judecând după observația lui Herzen din jurnalul său din noiembrie , textul original al articolului a provocat obiecții din partea administratorului districtului educațional din Moscova S G Stroganov, care era și responsabil de cenzură: "El a fost de acord că ea (articolul - A V) a fost publicat în Moskovskie Vedomosti, dar pentru ca numele lui Hegel să nu fie pronunțat De unde această Hegeleofobie? (,) Remarcile lui Stroganov au dus, probabil, la unele modificări ale textului Cu toate acestea, după cum a notat Herzen la tipărire, "articolul a avut efect, toată lumea este fericită, slavofilii non-violenti sunt și ei fericiți" (,) Prin HX Ketcher, Herzen i-a cerut lui A A Kraevsky să-l retipărească în Otechestvennye zapiski (Notele patriei) (vezi ,), dar acest lucru nu s-a făcut S P Shevyrev a intrat într-o polemică ascunsă cu articolul din paginile Moskvityanin (, nr) În articolul "Prelegeri publice despre istoria Evului Mediu de către domnul Granovsky (scrisoare către provincie)", el a scris că în prelegere, * Biblioteca "Runiverse" iah Granovsky "omul de știință a respins de la sine imaginea luptei creștinismului cu păgânismul și istoria formării bisericii" (p); această acuzaţie se învecina cu un denunţ politic În plus, Șevirev i-a reproșat lui Granovsky că a sacrificat totul în prelegerile sale "pentru un singur nume, un sistem unilateral, să spunem chiar și o carte ", adică Filosofia istoriei a lui Hegel (p) Chiar înainte de publicarea acestui articol, Herzen a notat în jurnalul său: "Nenoblența slavofililor din Moskvityanin este mare, ei sunt asistenți voluntari ai jandarmilor Ei sunt indignați de Granovsky pentru că nu citește despre Rusia (citește despre Evul Mediu în Europa), nu vorbește despre ortodoxie, sunt indignați că se află de partea științei occidentale (când nu există deloc știință orientală) și că se presupune că spune puțin despre creștinism Toate acestea ar fi treaba lor; dar ei strigă despre asta în așa fel încât Filaret (Mitropolitul Moscovei - A V) a început să interpreteze, vor să publice în Moskvityanin pe care îl citește după Hegel etc " (,) Scriind în jurnalul său despre demnitatea cu care "Granovsky s-a justificat public de la amvon în acuzațiile josnice tipărite în Moskvityanin" Herzen a definit aceste "justificări" ca "plesnirea avertizorilor" (vezi ,) După ce a absolvit Universitatea din Sankt Petersburg, Granovsky a fost într-o misiune științifică în străinătate (-), în principal la Universitatea din Berlin -

Arhitectura Ogiva este arhitectura gotica Vezi și p coli, volume și cca la această pagină - În , Schelling a început un proces împotriva studentului lui Hegel, G E G Paulus, care și-a publicat prelegerile din - fără permisiunea lui Schelling la Universitatea din Berlin - Cristofor Columb - LECTURILE PUBLICE LUI G GRANOVSKY (Scrisoarea a doua) Publicat pentru prima dată de I G Ptushkipa în în revista Novy Mir (nr , pp -) conform unei copii clericale autorizate păstrate în lucrările lui D N și A D Sverbeev (Arhiva Centrală de Stat de Literatură și Arte) Unele corecții au fost făcute în text de mâna lui Herzen; a semnat și la final: I - p Imediat după publicarea primului articol despre lecturile lui Granovsky în Moskovskie Vedomosti, Herzen a scris (noiembrie) în jurnalul său: "Este timpul să trecem la al doilea articol" (,) Pe decembrie, într-o scrisoare către Ketcher, el a descris plin de culoare nu numai prima, ci și a doua și a treia prelegere ale istoricului (vezi , -) Faptul că un nou articol al lui Herzen despre cursul lui Granovsky va apărea în curând în "ziare" a fost relatat pe decembrie într-o scrisoare către A A Elagin de către gazda celebrului salon literar din Moscova E A Elagina, mama lui I și P Kireevsky (vezi: Cronica vieții și operei lui A I Herzen, p) Pe decembrie, articolul a fost terminat În același timp, probabil, din ea a fost luată și o copie de funcționar pentru Moskovskie Vedomosti Cuvintele din ultimul paragraf al articolului: "Permiteți-mi în a treia scrisoare să vă prezint o prelegere excelentă a domnului Granovsky despre predicarea Cuvântului lui Dumnezeu în Germania" - dovada că Herzen a intenționat să creeze un singur ciclu de lecturile publice ale lui Granovsky Totuși, la decembrie s-a cunoscut faptul că S G Stroganov a interzis publicarea acestui articol: "Contele Stroganov a refuzat să plaseze al doilea articol despre prelegerile lui Granovsky în Moskovskie Vedomosti - poate că are dreptate: frica de țipăt, preoți, denunțuri este justă" (,) Acest lucru l-a determinat pe Herzen să abandoneze planul Articolul comentat a rămas nepublicat în timpul vieții lui Herzen Vorbim despre tratatul "De ci vitate dei" ("Despre cetatea lui Dumnezeu") - Biblioteca "Runiverse" J L de Condorcet, condamnat la moarte în lipsă de iacobini, în timp ce se ascundea de la arest, a scris în lucrarea "Esquisse d'un tableau historique des progrès de l'esprit humain" ("Schiţă a unui tablou istoric al progresului mintea umană") În martie a aceluiași an, a fost arestat și s-a sinucis în închisoare - Vezi: Hegel Filosofia istoriei Introducere, secțiunea "Diviziunea istoriei" - Lucrări, vol VIII M -L , , p - Prelegerile lui Hegel despre filosofia istoriei au fost publicate pentru prima dată de studenții săi în cu o prefață de E Hans În Rusia, Ya M Neverov a vorbit despre această publicație ("Literatura germană", "Domestic Notes", , nr , sec VI, p) La a doua ediție, ed K Hegel (fiul unui filozof), a fost informat și cititorul rus (vezi: Katkov M Literatura germană - "Însemnări domestice", , nr , secțiunea VI, p) Herzen a citit această lucrare a lui Hegel A recitit introducerea la ea la începutul lui decembrie (vezi ,) tocmai în legătură cu pregătirea articolului comentat - ridicare și coborâre (italiană) - "New Spider" (italiană) Vorbim despre opera lui G Vico "Principi di scienza nuova d'intor no alla comune natura delle nationi" ("Fundarii unei noi ştiinţe în legătură cu natura comună a popoarelor",), în care ideea de s-a desfășurat un ciclu în istoria omenirii - I Lucrarea filozofului polonez A Tseshkovsky (Chetkonsky) "Prolegomena zur Historiosophie" ("Prolegomepa to istoriosophy",) a fost publicată la Berlin Era cunoscută de N Stankevich, N Ogarev, M Katkov și alți ruși Se pare că Herzen a cunoscut-o inițial prin recenzia lui J Frauepintedt, publicată

în Hallische Jahrbücher (nr - , - martie); citind însăși cartea în vara lui , a experimentat, în cuvintele sale, un sentiment de bucurie datorită faptului că "în tot ceea ce este important a fost de acord cu autorul într-o măsură uimitoare" (, ; vezi de asemenea ,) Mai presus de toate, Herzen a fost impresionat de gândurile predicate atunci de Tseshkonsky despre necesitatea de a îndrepta teoria spre viitor, de a îmbina filosofia cu viața, realizată în practică - "filozofia acțiunii" - Există un gol în sursă; Evident, scribul nu a deslușit vreun cuvânt în manuscrisul lui Herzen Sensul este probabil "opresiune"- Herzen l-a văzut pe M Taglioni în turneu în Rusia în decembrie și august (vezi , , ,) Vezi și înregistrarea din jurnal din mai (,), unde Herzen compară talentul lui Taglioni și Franz Liszt decurioni clasa privilegiată în Imperiul Roman - membri ai consiliilor orăşeneşti, curiae Coloane - chiriași ai unui mic teren de la un mare proprietar de pământ din Imperiul Roman - II Povești milesiene, "Povești milesiene" - în culegeri antichitate de nuvele de natură erotică Denumirea genului provine din colecția cu același nume, întocmită la sfârșitul secolului al II-lea î Hr î Hr e Scriitorul grec Aristides din Milet Lucrările lui Apuleius, IIIetronius, Ovidiu, Lucian au fost scrise în acest gen - DESPRE LECTIILE PUBLICE ALE DOMNULUI GRANOVSKY (Scrisoarea a doua) Prima dată publicată în revista Moskvityanin, , nr , p - (cenzurat, tăiat iulie), op "Cronica de la Moscova", cu o notă (p): "Prima a fost plasată la nr din Moscova Vedomosti din " Semnat: A G Subtitlul "Raportat" indica faptul că articolul nu reflectă opiniile editorilor Manuscrisul este necunoscut Biblioteca "Runiverse" De la ianuarie până la aprilie , Granovsky a citit a doua jumătate a cursului de prelegeri publice, cu prilejul căruia a fost scris acest articol De fapt, prima sa schiță este o înregistrare în jurnalul lui Herzen la aprilie (vezi , -) Articolul reflecta unele dintre iluziile lui Herzen cu privire la posibilitatea susținerii de către slavofili, precum K S Aksakov și Yu F Samarin, a discursurilor iluministe progresive, precum au fost lecturile lui Granovsky Aceste iluzii au fost întărite de "experiența reconcilierii" (,) - o cină în cinstea lui Granovsky pe aprilie, care a fost aranjată în casa lui S T Aksakov Herzen a fost unul dintre administratorii săi împreună cu Yu F Samarin și S T Aksakov La cină a fost prezent și S P Shevyrev, cu care Herzen "s-a sărutat cu lacrimi" (,) Vezi și: Panaev I I Amintiri literare [M], , p - Scopul articolului pentru Moskvityanin, vrând-nevrând, a limitat claritatea și sinceritatea discursului lui Herzen Aceasta explică, în special, nemulțumirea față de articolele despre lecturile lui Granovsky, exprimate de Belinsky într-o scrisoare către Herzen din ianuarie : , vol XII, p) Se cunosc și răspunsuri la articolul comentat H P Ogarev - într-o scrisoare din septembrie ( ), : "Am citit cu plăcere articolul tău despre Gran [ovsky]" (Ogarev N P Lucrări socio-politice și filozofice alese, vol II , p) - și I S Aksakov - într-o scrisoare către rude din Astrakhan, august : "Problema Moskvityanin-ului, pe care am primit-o miercuri, este la fel de stupidă ca toți ceilalți Excluzând ceea ce pare a fi un articol interesant despre prelegerile lui Granovsky " (I S Aksakov în scrisorile sale, partea I, vol I M , , p) Această prevedere se află într-o anumită corelație cu înregistrarea din jurnal din noiembrie , referitoare la a doua prelegere a lui Granovsky: "Era vorba de filosofia istoriei; sunt unele obscurități, de care oamenii scapă de cuvinte, cărora le atașează un sens pasional în conținut, se asigură că întrebarea a fost clarificată și a fost tradusă doar într-o altă limbă Citindu-l pe Hegel și fiind încă complet sub puterea lui autocratică, eu însumi am rezolvat în multe cazuri cu

trucuri logice sau cu poezie logică ceea ce nu era atât de ușor de rezolvat M-am întâlnit și cu astfel de lucruri la Granovsky - el, neavând fermitatea de a deveni un imanent feroce (cum spune Homiakov), și ținându-se de un fel de idealism, se confruntă inevitabil cu antinomii care trebuie rezolvate prin poezie, antropomorfismul universalului etc " (, -) - Vezi Hamlet, Prinț al Danemarcei de Shakespeare (actul V, scena) - / Aici: om jurat; în Rusia în secolele XV-XVII - un funcționar în colectarea impozitelor și în unele cazuri judiciare și detective - Fără mânie și pasiune! (lat) - o formulă din "Analele" lui Tacitus - Se citează Codul, un set de legi întocmit sub țarul Alexei Mihailovici ( ) - Tu, care trăiești în prezent, nu-ți tulburi sufletul cu amintiri zadarnice sau dispute inutile (germană) - Din poezia lui Goethe "Către Statele Unite" Acest citat a apărut în nr din Allgemeiie Zeitung (Gazeta generală), ianuarie , într-un articol despre Marina SUA Citând în jurnalul său (ianuarie) din acest ziar "Uimitorul pasaj al lui Goethe despre America (deși nu se referă deloc la el)", Herzen a remarcat: "Este timpul să înceapă și omenirea să uite inutilul din trecut, că este, amintiți-vă ca despre trecut, și nu ca despre existent "(,) - Biblioteca "Runiverse" pozitiv! (franceză) - zeu nedezvăluit (lat) - Cursul anului / nu a fost tipărit - SCRISORI PRIVIND STUDIUL NATURII Cea mai importantă lucrare filosofică a lui Herzen; publicat pentru prima dată în revista Otechestvennye Zapiski în - ca o serie de opt articole cu "scrisoare"; manuscrisele sunt necunoscute La această lucrare se referă în primul rând cuvintele lui V I Lenin despre care Herzen "s-a apropiat de materialismul dialectic" {Lenin V I Poli col cit , vol , p) Despre conținutul "Scrisorilor privind studiul naturii" (abreviat în continuare: "Scrisorile "), locul lor în evoluția filozofică a lui Herzen este descris suficient de detaliat în articolul introductiv la această ediție (vezi acest volum, pp - , -) Trebuie adăugat aici că editorul și editorul A Kraevsky a prezentat această lucrare cititorilor ca "o scurtă schiță a istoriei filozofiei dintr-un punct de vedere modern" (vezi articolul "Despre publicarea însemnărilor interne" în - "Însemnări domestice", , nr , p ; nr , p) Majoritatea contemporanilor "Scrisorile " au fost percepute în acest fel - ca o lucrare de natură istorică și filozofică Cu toate acestea, trebuie remarcat că centrul de greutate se află chiar la începutul lor, în primul articol - "Imperiul și idealismul", care (împreună cu a doua "scrisoare") a fost o introducere teoretică generală la eseurile ulterioare despre istoria filozofie Nu întâmplător lucrarea la acest articol a necesitat un timp considerabil de la autor (aproximativ nouă luni) și cel mai mare efort creativ Nu numai conceptul filosofic general, ci și cel istorico-filosofic, dezvoltat în "Scrisorile ", a absorbit atât principiile raționale ale abordării hegeliane a istoriei filozofiei, cât și experiența cercetării istorico-filosofice a lui Feuerbach Asemenea lui Feuerbach, Herzen nu era deloc mulțumit de "prelucrarea" la care Hegel a supus istoriei filozofiei, transformând-o într-un "un act intelectual continuu, ceea ce nu este" {Feuerbach L History of Philosophy, vol , p); în special, ambilor nu le-a plăcut modul în care Hegel a acoperit dezvoltarea filozofiei timpurilor moderne Asemenea lui Feuerbach, Herzen s-a străduit să considere istoria filozofiei ca parte integrantă a dezvoltării omenirii în general, care se află într-o interdependență strânsă, dar complexă, cu procesele sociale, cu progresul științelor naturale, cu evoluția religiei etc , autorul Scrisorilor își vede și al său conținutul filozofiei ca știință, care se desfășoară, deși într-o formă contradictorie, în cursul dezvoltării sale istorice: căutarea,

dezvoltarea unei metodologii corecte a științifice cercetare care corespunde realităţii Și aici, ca și în raționamentul său filosofic general, Herzen s-a apropiat de ideea sfârșitului vechii filozofii, adică de fapt, filosofia naturală, de ideea că principala activitate a filosofiei ar trebui să fie dezvoltarea problemelor de logica cercetării, dialectica ca teorie a cunoașterii Din acest punct de vedere, în "Scrisorile " se fac reproșuri juste împotriva materialismului din secolele XVI [-XVIII] în faptul că în ceea ce privește dezvoltarea problemei activității cunoașterii, dialectica ca metodă de analiză științifică, nu a făcut aproape nimic În acest sens, prevederile "Scrisorilor " rezonează în mod obiectiv cu critica la adresa contemplativității materialismului metafizic, care era cuprinsă în prima dintre "Tezele despre Feuerbach" a lui Marx Este de remarcat faptul că Herzen, ca și Feuerbach, fiind materialist, nu își numește totuși poziția materialistă, preferând termenul de "realism" De remarcat este cel cenzurat Biblioteca "Runiverse" natura operei, necesitatea autorului de a recurge la limbajul esopian, imposibilitatea practică pentru el - din motive care nu țin de esența problemei - de a-și exprima opiniile într-o formă adecvată, fără a le masca, fără a privi înapoi la creionul cenzorului, fără a ţine cont de posibilitatea denunţurilor La citirea "Scrisorilor ", trebuie să ținem cont și de incompletitudinea în realizarea intenției lor - atât din punct de vedere al conținutului, cât și din punct de vedere al incompletității lor exterioare, formale ("Scrisorile" despre Spinoza și Leibniz nu au fost scrise niciodată) În ciuda slăbiciunilor obiective determinate istoric ale "Scrisorilor ", inconsecvențele din acestea, indicând faptul că autorul nu a reușit să ofere o soluție consecventă unui număr de probleme filozofice importante, "Scrisorile " au jucat un rol excepțional în filozofie în Rusia Dovezi convingătoare ale înaltei culturi filozofice, erudiției și talentului creatorului lor, independența, curajul și originalitatea acestuia în luarea în considerare a problemelor centrale ale cunoașterii filosofice în relația sa cu dezvoltarea științelor naturale și a realității sociale, "Scrisorile " au pus bazele pentru filosofia materialistă a democraţiei revoluţionare ruse Cernîșevski și alți materialiști din rândul inteligenței democratice a Rusiei din secolul al XIX-lea s-au bazat pe ideile lor "Din momentul în care reprezentanții mișcării noastre mentale au criticat în mod independent sistemul hegelian, acesta nu s-a mai supus nici unei autorități străine" - aceste cuvinte ale lui Chernyshevsky (Poli sobr soch , vol III M , , p) se referă în primul rând la Scrisorile despre studiul naturii Potrivit memoriilor lui V V Timofeeva (O Pochinkovskaya), în , F M Dostoievski a descris "o serie de articole" de Herzen "despre istoria observațiilor naturii" după cum urmează: " aceasta este cea mai bună lucrare a lui Cea mai bună filozofie nu este numai în Rusia, ci în Europa" (F M Dostoievski în memoriile contemporanilor săi, vol M , , p) Unul dintre publiciștii democrați ai vremii a scris despre interesul imens pentru Scrisori în anii : Au fost decupate articole cu inscripția I - r, cumpărate pentru greutatea lor în aur, legate într-o legătură prețioasă, citite cu un simț aproape religios, corespondent cu prietenii fericiților deținători ai acestei "tradiții sacre", citate ocazional și fără motiv special "(A I Herzen în Critica rusă, Moscova, , p) Și în anii , "Scrisorile " erau foarte populare în rândul tinerilor, în special printre studenții de științe naturale și chiar printre studenții instituțiilor religioase, lucru notat de Herzen în jurnalul acelor ani și apoi în "Trecut și gânduri" " "Scrisorile" mele de aici (la Moscova-A V)

găsesc mulți binevoitori", i-a scris el în septembrie lui A Kraevsky (,) În ceea ce privește recenziile pe care le cunoaștem despre "Scrisori ", în general, acestea se disting printr-o mare inconsecvență Unii dintre prietenii "Westernizer" precum HX Ketcher și-au reproșat autorului însuși faptul de a aborda problemele științelor naturale și ale teoriei filosofice generale, în loc să se ocupe de probleme mai relevante, din punctul lor de vedere (vezi răspunsul lui Hertsep la Ketcher în o scrisoare din martie g - Nast, volum, p) V P Botkin, dimpotrivă, s-a plâns lui Herzen că (într-o scrisoare din august - "Gândirea rusă", , nr , p urma numele lor": " cel puțin pentru mine ar fi atunci să fie de mai mare interes" (ibid , p) Adevărat, Botkin a recunoscut imediat că, "după ce a citit prima scrisoare", "încă nu a avut timp să le termine de citit" (ibid) mier cu opinia lui I Galahov din scrisoarea sa către Herzen din august ( ), din Germania: "Aceștia Biblioteca "Runiverse" zile mă hrănesc cu scrisorile tale despre istoria filozofiei, fascinante pentru mine din cauza dragostei mele pentru subiect și pentru autor "(citat din: Cronica vieții și operei lui A I Herzen, p) Atitudinea lui Belinsky față de "Scrisorile " era și ea contradictorie: i-a reproșat lui Herzen, arătând spre "Scrisorile sale ", pentru "atitudini abstracte atât față de viață, cât și față de știință" (vezi: Annenkov P V Amintiri literare M , , p), dar în același timp i-a apărat cu ardoare (vezi: Belinsky V G Poli sobr soch , vol IX, p) de atacurile jurnaliştilor reacţionari precum F Bulgarin și a recomandat în orice mod posibil le-o cititorilor în recenziile Literatura rusă în și O privire asupra literaturii ruse în Atitudinea față de "Scrisorile " ale autorului lor însuși în anii și nu a fost, de asemenea, complet lipsită de ambiguitate Astfel, într-una dintre scrisorile sale către copii, scria: "Aveți scrisorile mele despre studiul naturii și amatorismul în știință? - Pot trimite Desigur, m-am înșelat în multe feluri atunci "(, cartea ,) Aceste cuvinte se referă la începutul anului Iar în vara lui , la Londra, Herzen, în "Scrisorile " și "Amatorism in Science", a predat filosofia poetului italian A Saffi (vezi ,) -) Într-o schiță a unei autobiografii trimisă de K -E Khoetsky august ( ), , Herzen, vorbind extrem de lapidar despre opera sa în Rusia în anii , a considerat totuși necesar să noteze "comentariile sale filozofice legate de Hegel" (,) În străinătate, prima mențiune a "Scrisorilor " a apărut deja în în Germania (vezi: Beissner E Alexander Herzen în Deutschland Berlin, , S) și în Franța La aprilie ( ), , revista Revue Indépendante spunea asta despre Herzen: aceste concepte cu ideile teologice și morale ale aceluiași timp" (p) Este posibil ca autorul acestor cuvinte să fi fost K -E Khoetsky (vezi: Cronica vieții și operei lui A I Herzen, p) În , în prefața la ediția germană a romanului "Cine este de vină?" V Volfzon a atribuit "Scrisorile despre studiul naturii" fenomenelor cele mai semnificative ale gândirii filozofice ruse (vezi: Beissner E Ukaz, soch , S -) O analiză binevoitoare a "Amateurismului în știință" și "Scrisori despre studiul naturii" a fost făcută în articolul "Romanul modern în Rusia" de A Delaveau în revista "Revue des Deux Mondes" (, nr , numărul IL - "Moștenirea literară", vol , p) În timpul vieții lui Herzen, "Scrisorile " nu au fost retipărite Adevărat, în anii , V I Bakst intenționa să le publice ca parte a lucrărilor lui Herzen și chiar a primit permisiunea autorului să facă acest lucru Dar nu s-a întâmplat nimic cu această ediție La începutul lunii februarie , editorul din Sankt Petersburg H E Wrangel și-a exprimat dorința de a publica Scrisori Cu această ocazie, Herzen i-a scris lui Ogarev la februarie ( ), : "La ce folosește retipărirea fără comentarii] "Scrisori despre

studiu | natura" - dar vor fi acceptate comentarii - poate la persoana a -a? "Amatorismul în știință" este mai bun " (, cartea ,) Opt zile mai târziu: "Cum vor ei, dacă voi găsi aici Scrisorile despre studiul naturii, voi încerca să scriu măcar două-trei pagini Am cântat Scrisorile despre studiul naturii - să nu uite de amatorism în Știință Există scrisori în Geneva în cărți? "(, cartea ,) Și șase zile mai târziu, la februarie ( ), după ce a primit "Scrisori ", Herzen scrie: "Este greu să scrieți prefața la "Scrisori despre [educația] naturii" la persoana a treia - dar este este posibil să faci o notă "de la autor? (, cartea ,) Nu se știe dacă vreo notă sau prefață a fost scrisă de Herzen, dar această ediție nu a apărut niciodată În primăvara aceluiași , A V Skala i s-a adresat lui Herzen cu o propunere de a-și publica "Scrisorile " (vezi , cartea , ;) El a facut Biblioteca "Runiverse" a reușit să realizeze această ediție (Scrisori despre studiul naturii M ,), dar după moartea lui Herzen, sub firma editurii E A Troyan, care a publicat și colecția "Meditația", care cuprindea "Amatorism" în Știință", "Capricii și reflecție", etc Ambele cărți au fost în curând distruse Scrisoarea unu Empirism și idealism Prima dată publicată în Otechestvennye Zapiski, , voi IV, sec II, p - (cut cenzurat martie) Semnătura I - r Cel mai important ** dintre articolele din ciclu În centrul său se află dezvoltarea ideii necesității de a crea o metodă științifică care să fie materialistă în bază și dialectică în conținut În esență, Herzen încearcă aici să realizeze o reelaborare materialistă a ideii hegeliene despre obiectivitatea gândirii și caracterul ei activ Proclamând clar pozițiile materialismului, Herzen exprimă în același timp nemulțumirea față de formele sale efectiv existente și cheamă pe empirişti să adopte metoda care a făcut obiectul dezvoltării în filosofia germană, în primul rând de la Hegel Prima mențiune a articolului, numită mai târziu "Imperiu și idealism", se găsește doar în jurnalul lui Herzen din iulie , iar apoi în scrisorile trimise pe iulie către Granovsky și Ketcher Dar lucrul la articol a început, desigur, mai devreme În înregistrările din jurnal din și aprilie , cauzate de studiul "Filosofiei naturii" a lui Hegel, este clar conturată tema viitoarei "Scrisori " (vezi ,): Herzen are o idee de a scrie o lucrare despre relația dintre filozofie și știința naturii Pe aprilie, îi scrie despre această intenție lui Ketcher (vezi ,) Pe iunie, după ce a terminat de citit Filosofia naturii, Herzen hotărăște: "În sat (Sokolovo, unde Herzen locuia vara - A V) îl voi reciti și voi face notițe" (,) În istoria formării nucleului teoretic al "Scrisorilor ", nota lui Herzen (iunie) a fost importantă în legătură cu articolul lui Feuerbachian V Jordan "Filosofia și știința generală, o introducere în critica filozofiei în general" din prima carte "Vierteljahrsschift a lui Wi-gand" pentru (vezi ,) și propria "adăugare" (iulie) la cuvintele lui Hegel din Adresa sa către ascultători ( ) (vezi , ; vezi și aceasta, vol , pp -) iulie , Herzen "scriea deja un articol despre filosofia naturală" (,) Inițial, era destinat unei reviste pe care Granovsky intenționa să o publice cu ajutorul lui Herzen și al altor "prieteni din Moscova" Exista speranța că cererea de permis pentru acest jurnal va fi acordată, iar Herzen se grăbea să scrie Pe iulie, îl anunță pe Granovsky: "Citesc și scriu; o scrisoare, în valoare de un articol întreg, este gata, poate va ieși ceva util "(,) Cu toate acestea, articolul "terminat" este încă foarte departe de finalizare Herzen citește Istoria noii filosofii a lui Feuerbach, Istoria filosofiei naturale a lui J Schaller, pamfletul lui Fichte Numirea omului și se întoarce din nou la Hegel: recitește prima parte a Enciclopediei sale,

Logica mică (vezi p ,) Câteva zile mai târziu, pe iulie, după ce se pare că a corectat ceva în articol, Herzen afirmă: "Am terminat prima scrisoare despre știința naturii" (deci, este deja clar că vor fi mai multe litere, cel puțin două) Dar totuși, ca de obicei, el nu consideră că ceea ce este terminat este complet: "Este necesar să-l recitiți într-o lună sau două" (,) O săptămână mai târziu, lăudându-l pe Hegel într-o scrisoare către E F Korsh, Herzen relatează: Biblioteca "Runiverse" Moscova va fi, nu sunt cărți aici Poate o voi scrie pe al doilea în curând - dar ceva este groaznic la cenzură "(, ; vezi și , -) La sosirea la Moscova, Herzen, care avea de gând să dea doar o "tușă finală" articolului finit, își schimbă atitudinea față de această problemă În octombrie, el îl informează pe Ketcher: "Articolul meu pentru nr este gata, are în vedere doar relația dintre filozofia greacă și știința naturii, și în principal Aristotel Da, și următoarele două sau trei au fost pregătite, probabil că vor fi suficiente Nr pentru cinci "(,) Dar în textul final al primului articol nu există "în principal Aristotel": el este retrogradat la a treia "scrisoare" Aparent, tocmai în toamna anului , planul și conținutul scrisorilor au fost oarecum rafinate: în primul articol, Herzen s-a concentrat asupra problemelor metodologice ale științei naturale contemporane Continuând să studieze prelegerile lui Hegel despre istoria filozofiei, Herzen a început să participe la prelegerile lui I T Glebov despre anatomie (vezi ,) și, în același timp, a căutat prin literatura despre științele naturii (vezi , , -) Herzen a fost foarte impresionat de Metamorfozele plantelor (,) a lui Goethe În acest sens, se fac noi corecții articolului (vezi , - ; ,) La sfârșitul anului , a devenit în cele din urmă clar că Granovsky nu avea voie să publice jurnalul Herzen decide să-și publice opera în Otechestvennye Zapiski Pe decembrie, îi scrie lui A A Kraevsky: "Primul articol de la mine va fi, probabil, pentru cartea din martie "Știință și natură" A acestui articol, partea a -a - până în aprilie, a treia - până în mai "(,) Aceasta arată că articolul nu este încă complet și că primul și al doilea articol sunt considerate ca două părți dintr-una, al cărei titlu este - deocamdată - "Pianjen și natură" La începutul lunii ianuarie , Herzen l-a informat pe scurt pe Ogarev despre ideea principală a "noului său articol", caracterizându-l ca un pas suplimentar în dezvoltarea opoziției sale față de idealism (vezi acest volum, p); după aceea, a petrecut toată luna lucrând la finalizarea ei (vezi , ; ,) și în același timp scriind o a doua scrisoare Pe ianuarie, îl anunță pe K Raevsky că într-una dintre aceste zile va primi primul său articol "despre știința naturii" Herzen renunță la intenția sa anterioară de a scrie un articol despre cartea lui K Rosenkranz "Viața lui Hegel" pentru a nu se smulge de "scrisorile" sale, care, după cum îi scrie lui Kraevsky, "nu sunt complet lipsite de amuzamentul universal" (,) La începutul lunii februarie prima "scrisoare" (împreună cu a doua) a fost trimisă la Petersburg (vezi ,) Nedoritorii şi adversarii ideologici ai lui Herzen, jurnaliştii reacţionari, au atras imediat atenţia asupra articolului "Imperiul şi idealismul" În primul rând, au început să scrie cu ostilitate și chiar batjocoritor despre stilul ei literar și filozofic Deci, dușmanul sincer al "occidentalilor", în special al "hegeliștilor și comuniștilor", poetul N M Yazykov, într-o scrisoare către A M Yazykov din mai , a raportat că "Herzen, în noul său articol în Patriotic] Zap [procesele] a împărțit fenomenele în reale și supărătoare!!" (citat din: Cronica vieții și operei lui A I Herzen , p), deși în realitate nici în articolul "Imperiul și idealismul", nici în articolul al doilea al ciclului "Scrisorile " publicat în același

număr al revistei nu a existat o astfel de "separare" În foiletonul "Journal All sorts of Things" ("Northern Bee", mai , nr), F Bulgarin a citat batjocoritor fraza lui Herzen: " Napoleon [este] pus pe dos de Carol cel Mare" (vezi prezent, volum, p) Răspunzând acestui atac al lui Bulgarin în numărul din iunie al revistei Otechestvennye Zapiski (notați "Câteva cuvinte despre feuilletonistul albinei de nord și Khavronye"), Belinsky, citând această frază, a remarcat că opa "nu ar părea ciudat pentru nimeni dacă nu a fost citit separat, ci în context După aceasta, Belinsky a citat un pasaj semnificativ din articol (vezi aceasta, vol , pp - : Nu-mi amintesc extrem de amuzant) și a concluzionat: "Citind acestea Biblioteca "Runiverse" rânduri, cine nu va fi de acord că descrierile au fost scrise nu de un felietonist al albinei nordice, ci de o persoană dintr-o nouă generație care deține inteligență, informații și talent? este îmbucurător pentru mândria senilă să ia în considerare tot ceea ce nu este capabil a înțelege ca prostii "(Belinsky V G Poli sobr soch , vol IX M , , p) Colebrook Sankhya, Filosofia hindușilor Titlul exact este "Eseu despre philosophie of the Hindus" ("Experiența Filosofiei Indiei") Citatul este din "Istoria filosofiei" a lui Hegel (vezi: Hegel Soch , vol IX, p)) - Dar dumnezeiescul tânăr se înalță din flacără și cu el, în brațele lui, iubitul zboară departe Goethe Bayadere (germană) Din poemul lui Goethe "Dumnezeu și Bayadère" mier traducere în versuri: Dar din gura de foc, Dumnezeu s-a înălțat nevătămat, Și în brațele lui Fecioara Pleacă la cer cu el (Ner A K Tolstoi) Imaginile acestei poezii sunt folosite și în a treia "scrisoare" - "Filosofia greacă" (vezi prezent, ed , p) - Aceasta se referă la J J Rousseau Herzen protestează împotriva posibilei convergențe a poziției sale de autor al "Scrisorilor " cu ideile lui Rousseau, văzând diferența principală în faptul că Rousseau a cerut restabilirea stării inițiale a naturii Herzen juxtapune propria negare a "civilizației care a supraviețuit minții" cu convingerea că "formele lumii istorice" sunt în continuă schimbare și dezvoltare progresivă și că, fără îndoială, vor deveni mai bune, pentru că "omenirea nu a dat abonament să trăiești mereu așa cum este acum" - a nu face nimic (italiană) - de exemplu (lat) - Aceasta se referă la lucrarea lui J L Agassiz "Studies on Fossil Fish" și la studiile paleontologice ale lui A d'Orbigny, cu care Herzen s-a întâlnit la jumătatea lunii iulie datorită unui articol din "Allge- ineine Zeitung" (datat iulie)) (vezi , - prezent, vol , p) - lume în detaliu (franceză) - "Note despre filosofia naturii" de Geoffroy S - Hilaire Paris, (franceză) - a naturii lucrurilor (lat) Herzen a citit lucrarea lui Lucretius "Despre natura lucrurilor" în iunie (vezi , - prezent, vol , p) A fost - după Esența creștinismului a lui Feuerbach - unul dintre stimulii pentru afirmarea intensă a materialismului a lui Herzen - necunoscut (lat) - Tonsură - un cerc tăiat la coroana clerului catolic - Această poziție amintește de aprecierea lui Feuerbach: "Filozofia lui Hegel este ultimul refugiu, ultimul suport rațional al teologiei" etc - în lucrarea "Teze preliminare pentru reforma filosofiei", ceea ce, desigur, nu înseamnă că Herzen cunoașterea obligatorie cu această lucrare (vezi : Feuerbach L Selected philosophical works, vol I M , , p) - În î Hr e Menenius Agrippa, chemând pe plebeii indignați să se supună patricienilor, a comparat indignarea plebeilor cu refuzul organelor individuale ale corpului uman de a livra hrană în stomac, ceea ce ar duce la epuizarea acestor organe însele, - Această asemănare a dialecticii cu o forjă (adică un cuptor de topire) Herzen o folosește din nou în Trecut și Gânduri; acolo el va numi "Fenomenologia spiritului" a lui Hegel muntos (vezi ,) -

Biblioteca "Runiverse" "a cincea esență" (lat) Alchimiștii credeau că, pe lângă cele patru elemente sau elemente ale lumii (apă, pământ, foc și aer), trebuie să existe și o a cincea esență primordială, care are capacitatea de a schimba natura corpurilor, în special de a transforma metalele comune în metale nobile Ei au mai numit această "esență ascunsă" "piatra filosofală" - fără greutate (lat) - comparație ne dovadă (franceză) - O aluzie la un desen animat din ziarul Charivari din ianuarie : Regele Ludovic Filip a fost înfățișat de artistul francez III Filipov în patru schimbări succesive - de la un bărbat la o pară - păstrând în același timp asemănarea cu prototipul - Utilizarea acestui termen trebuie legată de citatul precedent al lui Herzen Poulier: "Poate că vulcanii vor ejecta într-o zi asemenea corpuri în care atomii vor fi vizibili" Sensul literal al cuvântului Aerolit este o piatră care a căzut din aer, din atmosferă, "piatră de aer" (adică meteoriți sau pietre aruncate în timpul erupțiilor vulcanice) - "Farmaceutică homeopatică" (germană) - Herzen compară diviziunea aristotelică a animalelor - Schorophora și Nainatophora - cu cea a lui Lamarck în Vertebrata și Avertebrata, considerându-le fundamental similare Termeni diferiți desemnează aici nevertebrate și vertebrate - Ideea "nebuniei generice" a omenirii și-a găsit întruchiparea artistică în povestea lui Herzen "Doctor Krupov"; apare şi ulterior în lucrările sale post-revoluţionare - Citat inexact din poezia "Nebun" a lui I Kozlov - os premaxilar (lat) - Operele lui Goethe, vol XXXVI Despre osteologie etc (germană) - Herzen se referă la "filozofia critică" a lui Kant, contribuția sa pozitivă la eliberarea conștiinței umane de ideile metafizice pur speculative, în special la critica lui Kant față de opinia că este posibil să se fundamenteze rațional ideile despre existența lui Dumnezeu, nemurirea sufletul și liberul arbitru Dar convingerea lui Herzen, "după Kant, am putea urma calea sobrului" (,) Aprecierea înaltă a spiritului critic al filozofiei lui Kant nu a constituit un obstacol în calea realizării limitărilor sale, dezmierdarea etc numite "Kauda furculas" (vezi despre această notă până la p a crustei, volume) - ? la însăși esența materiei (lat) - "Metamorfozele plantelor" (germană) - o lucrare de Goethe Herzen a scris despre citirea ei în jurnalul său la noiembrie Aici îl numește pe Goethe uriaș (vezi ,) - dintr-o bucată (adică ceva întreg): o piatră "(germană) Este citată o poezie a unui tânăr mineralog - Vorbim despre Goethe și Schelling - Sunt folosite imaginile Evangheliei "Deasupra - spirite, dedesubt - Goethe" Cant de leagăn pilde ale fiului risipitor (vezi Luca , -) și fabulele lui He mnitzer "Metafizician" - sentimentalism (hârtie de calc din germană Gemütlichkeit) - Această comparație a fost împrumutată de Herzen din articolul lui E Quinet "On Philosophy and Its Connections with Political History", publicat în revista "Revue des Deus Mondes" și tradus în în revista "Telescope" (nr) sub titlu "Legătura filosofiei cu viața" Herzen s-a familiarizat apoi cu acest articol (vezi scrisoarea lui către Ogarev din - august - , ; Gânduri separate - ,) O analogie intre franceza Biblioteca "Runiverse" revoluția tsuzskoy din secolul al XVIII-lea și dezvoltarea filozofiei în Germania la sfârșitul secolului al XVIII-lea - prima jumătate a secolului al XIX-lea Herzen a realizat în unele dintre celelalte scrieri ale sale Articolul menționat de Kinet a fost publicat și în limba rusă în revista Mayak la rubrica Viața și filosofia (, partea a IX-a, p -) - divertissement comic (italiană) Vorbind despre mascarada istorică "ca Carol cel Mare", se pare că Herzen se referă la încercarea lui Napoleon Bonaparte de a crea un imperiu la fel de maiestuos și vast precum era imperiul lui Carol cel Mare în trecut - "Isis" este o

revistă filozofică "Isis oder Encyclopãdusche Zei-tiing", publicată de L Oken în - "Mopiter" este ziarul oficial francez ("Moniteur universel"), publicat la Paris , Din - concluzii, consecințe - Una dintre cele mai ascuțite judecăți critice ale lui Hegel și, în același timp, o expresie a convingerii materialiste a lui Herzen, rezultat al îndelungatei sale reflecții asupra soluției lui Hegel la problema relației dintre gândire și realitate, spirit și natură; aceste gânduri au fost reflectate și într-o scrisoare către Ketcher din - decembrie (vezi ,) și într-o scrisoare către Ogarev și Satin din ianuarie (vezi aceasta, vol , p) -) - de schițe preliminare, introduceri, prefețe (germană) - În articolul lui Lenin "În memoria lui Herzen" această expresie - "întunericul subiectelor" - este folosită în caracterizarea lui Herzen însuși; după V I Lenin, Herzen și la începutul secolului XX "Cap sus întunericul actualilor filozofi, idealiști și semi-idealiști" (Lenin V I Polya, sobr soch , vol , p) - "Din partea mea, există doar o mișcare a mâinii și bunăvoință" (franceză) - esenţa materiei (franceză) - Herzen nu a reușit să realizeze intenția de a povesti în "Scrisorile " despre marea influență a "Hegelismului" asupra științei naturii, ceea ce indică o anumită discrepanță între intenția "Scrisorilor " și implementarea acesteia - Scrisoarea a doua Știința și natura - fenomenologia gândirii Prima dată publicată, împreună cu "prima scrisoare", în "Însemnări ale patriei", , carte IV, p - , semnat: I - p Informându-l pe E F Korsh pe iulie , că prima "scrisoare" era "gata", Herzen a scris: "Poate că o voi scrie pe a doua în curând - dar ceva este înfricoșător în privința cenzurii, care, ca un carnivor, va mânca oase și lăsați pulpă" (,) Începând din august, se pare că Herzen a lucrat la două scrisori în același timp și au fost trimise împreună la Sankt Petersburg Data de sub "Scrisoarea" comentată este "August " - fixează perioada principală de lucru asupra articolului, și nu timpul finalizării acestuia Încheind prima "scrisoare", Herzen a scris că "nu și-a dat seama de toată dificultatea întrebării" și a recunoscut că "nu este în măsură să-și îndeplinească planul" "A doua scrisoare" reflecta în mod clar caracterul incomplet al căutării filozofice a lui Herzen, inconsecvența interpretării sale a unui număr de probleme luate în considerare, care, probabil, a fost parțial recunoscută de însuși autorul "Scrisorilor " Nu este vorba doar de păstrarea terminologiei hegeliene în acest articol; însăși prezența sa în text sugerează că Herzen încă nu a putut oferi o soluție științifică consecventă problemei esenței gândirii, deoarece el o căuta în general în limitele naturale Biblioteca "Runiverse" materialismul științific, dar a necesitat să-și rupă cadrul și să se îndrepte către materialismul istoric Structura articolului este împărțită în două părți: prima este, parcă, o interpretare creativă a acelor idei despre gândire, rațiune, cunoaștere, știință, adevăr pe care Herzen le-a extras din scrierile lui Hegel, în primul rând din "Fenomenologia spiritului" , al doilea este o introducere teoretică generală la eseurile istorice și filozofice ulterioare Aici Herzen, urmându-l pe Hegel, insistă asupra anumitor regularități în dezvoltarea sistemelor filozofice din istorie Printre răspunsurile la articol sunt de interes deosebit cuvintele lui T I Filippov dintr-o scrisoare din aprilie ( ) către E N Edelson: "Recent, am citit primele două scrisori despre Studiul Naturii cu altă ocazie Dumnezeul meu! cum este scris! - Îl întreb pe [A N] Ostrovsky să-mi trimită o continuare "(citat din: Cronica vieții și operei lui A I Herzen, p) de la început (lat) - Aici Herzen din nou (cf nota la "prima literă") citează "Cantic de leagăn tânărului mineralog" a lui Goethe Traducere: "Forța mereu în mișcare a naturii generează și

creează în mod divin în mod natural; viața se împarte, iar în viață există unitate, duhuri sus și o piatră dedesubt "(germană) - a Conform Bibliei, când israeliții au părăsit Egiptul, marea, prin voia lui Dumnezeu, s-a despărțit înaintea lor și au mers pe fundul mării; trupele faraonului care le-au depășit au fost inundate de apa care se întorcea (Ex , -) - necoapte (franceză) Înțelegerea naturii ca ceva neterminat, neterminat este o rămășiță, un vestigiu al interpretării hegeliene a naturii ca ceva nesubstanțial, neindependent, ceea ce este în contradicție clară cu alte afirmații ale lui Herzen din "Scrisorile " - împărțiți și cuceriți (lat) - o regulă politică atribuită cel mai adesea lui Machiavelli și, de asemenea, - de unii autori - regelui macedonean Filip și regelui francez Ludovic al XI-lea - Materialismul în înțelegerea lui Herzen abordează aici îndeaproape "atomismul", adică cu negarea legăturilor, proceselor, regularităților din istorie Herzen, într-o anumită măsură, împărtășește în acest caz prejudecata hegeliană despre materialism ca doctrină fundamental antidialectică - Herzen îl citează clar pe sofistul grec antic Protagoras din istoria hegeliană a filosofiei (vezi: Hegel Soch , vol X M , , p) Citarea acestor cuvinte aici ca o "epigrafă" la următoarea, a treia "scrisoare" poate servi ca dovadă că, până la finalizarea lucrării lui Herzen privind "a doua literă", a treia era de asemenea gata - Ca anexă la primele două "scrisori", Herzen a plasat în traducerea sa articolul fragmentar "Natura", subliniind astfel încă o dată apropierea poziţiei sale de viziunea lui Goethe asupra naturii După cum s-a stabilit acum, acest articol, pe care Goethe l-a inclus în colecția lucrărilor sale, de fapt nu a fost scris de el (vezi: Gulyga A V Schelling M , , pp ,) - Litera a treia Filosofia greacă Prima dată publicată în Otechestvennye Zapiski, , voi VII, sec II, p - (calificare, tăiere - iunie) Semnătura: I - r Cel mai extins dintre "psems" Lucrările la el au fost efectuate aproximativ Biblioteca "Runiverse" august-septembrie și martie-aprilie Cursul lui Hegel în istoria filozofiei a fost folosit în primul rând ca material sursă, care este, de asemenea, indicat în mod direct în text (vezi nota de subsol a lui Herzen la p din acest volum) Herzen a citit Istoria filosofiei a lui Hegel la mijlocul lunii septembrie , admirând expunerea opiniilor sofiştilor, Socrate, Aristotel (vezi ,) şi ideile lui Aristotel însuşi (vezi ,) După ce i-a trimis primele două "scrisori" lui A Kraevsky, Herzen scrie în jurnalul său din februarie : "Am fost logodit în a treia; se pare că prezentarea filozofilor greci are succes, în special a sofiştilor şi a lui Socrate "(, -) După cum se poate observa din înregistrările din jurnal și din textul articolului însuși, concepția hegeliană despre istoria filozofiei în general și interpretarea sa asupra filosofiei antichității în special nu l-au satisfăcut pe deplin pe Herzen Istoria noii filosofii a lui Feuerbach a avut efect și asupra autorului "Scrisorilor " În articolul comentat, o atenție deosebită se atrage asupra interpretării lui Herzen despre sofiști și Socrate: a vorbi despre ei pe paginile revistei era o modalitate de a discuta probleme sociale și morale de actualitate (ianuarie) , citind cu o zi înainte acest articol din Otechestvennye Zapiski, Ogarev i-a scris lui Herzen din Berlin: "Este păcat că nu le cunosc pe cele precedente și, prin urmare, nu pot decât să bănuiesc cursul întregul Este scris incomparabil mai bine decât articolul despre budism (al patrulea din seria "Amateurism in Science"-AV) și așa mai departe Dar tânjesc să știu în ce moment te afli în știința naturii, ai hotărât pentru tine și în ce măsură toată această Kluft (pânză - germană) dintre Sein und Denken (ființă și gândire - germană), care, mi se pare, , știința nu a

definit "(Ogarev N P Lucrări socio-politice și filozofice alese, vol II, p) În , într-o recenzie a colecțiilor Propilee (cărțile II și IV), făcând referire la articolul lui M Katkov "Eseuri despre perioada antică a filosofiei grecești", Cernîșevski nota: " odată într-unul din jurnalele noastre a existat un articol cu un conținut asemănător, scris de un gânditor foarte remarcabil "(Poli sobr soch , vol II M , , p) Aceasta a însemnat, desigur, "scrisoarea" comentată a lui Herzen, al cărui nume Cernîșevski nu l-a putut numi în presă din cauza condițiilor de cenzură "Și cu el, în brațele lui, iubitul zboară departe" (germană) - o repetare a uneia dintre epigrafele care preced "Scrisorile despre studiul naturii" în ansamblu (vezi nota la p)) - Numele comun pentru statuile colosale de la Teba - Romanticii germani din primul sfert al secolului al XIX-lea, în special F Schlegel, care a publicat cartea "Despre limba și înțelepciunea hindușilor" în , au contribuit în mare măsură la trezirea interesului societății vest-europene pentru cultura Indiei - Nus este conceptul central al filosofiei lui Anaxagoras, desemnând "rațiune" și în același timp "lege" - Din poemul lui Goethe "Ultimatum" ("Ultimatum") Vezi și nota la p coli, volume - Totul se înfășoară Apă liniștită (germană) (Tradus de L May) Citat din poezia lui Schiller "Punschlied" ("Punch Song") - Vezi: Aristotel Metafizica, I, , precum și Hegel Opere, vol IX, p - Vezi: Aristotel Metafizica, , , precum și Hegel Opere, vol IX, p - Despre rolul lui Lavoisier în istoria filozofiei în general, și a materialismului în special, Herzen a mai scris în jurnalul său la ianuarie (vezi ,) - Biblioteca "Runiverse" Această zicală, care are ca izvor al -lea paragraf din "Monadologie" (vezi: Leibniz G V Soch în volume, vol M , , p), Herzen citează și într-una din scrisorile sale (vezi , - prezent, volum, p) Cu toate acestea, Herzen Leibniz citează nu din Monadologia propriu-zisă, ci cu siguranță din cartea lui L Feuerbach "Istoria noii filosofii ", pe care a studiat-o în august - septembrie (vezi: Feuerbach L History of Philosophy, vol Moscova, , p), Această idee este dezvoltată și de Herzen într-o scrisoare către Ogarev și H M O apărare deosebită a filozofiei lui Hegel ca cea mai înaltă formă de înțelegere și expunere a dialecticii, rezultat al dezvoltării "gândirii lui Heraclit" - Ideile dezvoltate aici despre o persoană ca "personalitate generică", ca unitate de "atomism" și "iubire radiantă", sunt legate genetic de filozofia lui Feuerbach despre o persoană, binecunoscută lui Herzen, în primul rând din Esența creștinismului - Vezi: Aristotel Metafizica, , (vezi: Hegel Opere, vol IX, p) - De la scriitoarea franceză Contesa F D de Saint Aubey Genlis, autoarea de romane moralizatoare - Originea acestui decalaj în textul revistei nu a fost stabilită Este posibil să fie o urmă de cenzură - acesta este un indiciu (franceză) - Vezi: Aristotel Marea Etică, I, (cf : Hegel Works, vol X, pp , -) - Platon nu are o astfel de carte Herzen vorbește despre dialogul lui Platon "Statul", unde au fost conturate exact diferențele dintre diferitele tipuri de cunoaștere, caracterizate de Herzen puțin mai jos - Vezi: Platon Sofist Herzen îl citează pe Platon în traducere din germană din Prelegerile lui Hegel despre istoria filosofiei (Soch , vol X, p) - Un citat din dialogul lui Platov "Timaeus" este dat de Herzen în traducere din "Prelegerile despre istoria filosofiei" a lui Hegel (Soch , vol X, p) - Literal: "Dumnezeu din mașină" (lat), adică pe neașteptate În tragedia antică, cu ajutorul unei "mașini" teatrale speciale - un dispozitiv mecanic - a apărut pe neașteptate o putere divină, determinând deznodământul prin intervenția sa - despre natura zeilor (lat) Sub acest titlu se află o lucrare a lui Cicero - Această frază duce cu siguranță la concluzia

despre atitudinea negativă a lui Herzen față de Cicero, care a vulgarizat "marea știință a grecilor", la fel ca și dramaturgul francez al secolului al XVIII-lea Ducis (cu care Cicero este comparat aici) l-a tradus prea liber pe Shakespeare în franceză, reprelucând adesea dramele sale în conformitate cu cerințele clasicismului - Citat din Timeu al lui Platon; citat de Hegel în Prelegerile sale despre istoria filosofiei (Soch , vol X, p) - Herzen îl citează din nou pe Timeu după Hegel (Coll , vol X, p) - Vezi: Hegel Lucrări, vol X, p - - Ibid , p - Ibid , p - Ibid , p - - Ibid , p - Aristotel Metafizica, I, - prostii (franceză) - acțiune pură (lat) - A I Herzen, v Biblioteca "Runivers" Aristotel Metafizica, XII, (Hegel Opere, vol X, pp -) - Citatul este combinat din Prelegerile lui Hegel despre istoria filosofiei (Soch , vol X, p); cf Aristotel Metafizică XII, și IX, - Aristotel Metafizica, XII, (Hegel Opere, vol X, p) - Aristotel Fizica, , (Hegel Opere, vol X, p ,) - Ibid - Acolo (Hegel Opere, vol X, p) - Acolo (Hegel Opere, vol X, p) - Ibid , II, (Hegel Soch , vol X, p) - Aristotel Despre suflet, I, (Hegel Opere, vol X, p) - imagine, idee (greacă) - Aristotel Despre suflet, II, (Hegel Opere, vol X, p) - Citatul este combinat din Prelegerile lui Hegel despre istoria filosofiei (Soch , vol X, p) Vezi: Aristotel Despre suflet, II, - - Ibid , II, (Hegel Opere, vol X, p) - Aristotel Despre suflet, III, (Hegel Opere, vol X, p) - "Cu excepția minții în sine" (lat) - Adăugarea lui Leibniz la teza senzaționalistă "Nu există nimic în minte care să nu fi fost anterior în simțuri", care se întoarce la Aristotel și a fost folosită în timpurile moderne de J Locke în criticarea ideilor lui R Descartes despre ideile înnăscute (Vezi: Leibniz G V Soch , vol M , , p) - Trick or Treat (franceză) - Aristotel Despre suflet, III, (Hegel Opere, vol X, p) - Ibid (Hegel Opere, vol X, p) - Ibid , III, (vezi Hegel Works, vol X, p) - Aristotel Metafizica, XII, (Hegel Opere, vol X, pp -) - A patra scrisoare Ultima epocă a științei antice Prima dată publicată în Otechestvennye Zapiski, , voi VIII, sec II, p - (calificare, tăietură - iulie) Semnătura: I - r Fiind continuarea propriu-zisă a celui de-al treilea articol, "a patra scrisoare", dedicată în principal caracterizării filosofiei romane antice, are în același timp o serie de trăsături Poartă pecetea unei independențe mult mai mari față de Hegel decât în a treia scrisoare Herzen aproape că nu citează gânditorii antici după Hegel Articolul a fost scris mai degrabă "despre" filosofia antică romană și urmărește, nu în ultimul rând, anumite scopuri jurnalistice, în special, predicarea ideii "demnității infinite a omului", etc De altfel, această natură a articolul s-a reflectat și în temerile legate de trecerea sa prin cenzură: "Te rog, protejează-mi cu grijă "scrisoarea" despre Roma de a fi castrată " a întrebat Herzen pe A A Kraevsky (,) Data autorului sub articol înseamnă evident, ca și în alte cazuri, momentul creării schiței principale a articolului - decembrie A fost trimis la Sankt Petersburg abia la mai (vezi ibid) Se poate presupune că textul articolului a fost folosit de petrașeviți la pregătirea articolului "Neoplatonism" în cea de-a doua ediție a "Dicționarului de buzunar al cuvintelor străine" (vezi: Opere filozofice și socio-politice ale petrașeviștilor [M], , pp -): despre Acest lucru este dovedit de coincidența aproape literală a unor propoziții Această propoziție, în conținutul ei principal, este similară cu ceea ce a scris Botkin despre dezvoltarea mișcării Young Hegelian în articolul "Herman Biblioteca "Runivers" Literatura rusă "(" Note interne", , nr , vezi și: Botkin V P Critică literară Jurnalism Scrisori M , , Cu -), în care a fost transcris și tradus pamfletul lui F Engels Schelling and Revelation De asemenea, este în consonanță cu o

serie de prevederi ale lui V G Belinsky (vezi: Poli sobr soch , vol VII, pp - ; vol VIII, p) - Este puțin probabil ca Ibn Rushd sau orice alt gânditor arab să se refere în mod specific aici Mai degrabă, "arabă" este o imagine colectivă care simbolizează rolul important al filosofiei arabe medievale în dezvoltarea și răspândirea filozofiei lui Aristotel (cf : Hegel Works, vol XI, p -) - Aici: Teologi medievali (lat) - "Marea Restaurare" (latină) - începutul titlului lucrării lui F Bacon "Instaurado Magna Scientariiim" - Vorbim despre Perseu, luat prizonier de comandantul roman Lucism Aemilius Paul - Îndoială de conștiință Îmi servesc de bunăvoie vecinii, dar vai! Am o înclinație pentru ei Deci întrebarea roade: sunt cu adevărat moral? Soluţie Nu există altă cale: încercați să aveți dispreț pentru ei Și cu dezgust în suflet, fă ce cere datoria (Tradus de Vl Solovyov) Citat din poezia lui Schiller "Filozofi" - Văd : "Epicurus salută Mepekey" - Materialiștii Greciei antice M , , p ; Diogenes Laertius, X, p - ; Hegel Lucrări, vol X, p - Vezi: Epicur -Ibid , p - ; Diogenes Laertius, X, p , - ; Hegel Lucrări, vol X, p - Vezi: Epicur -Ibid , p ; Diogenes Laertius, X, p - , ; Hegel Lucrări, vol X, p , - religie, justificată de argumente naturale, filozofice (franceză) - II XII tabele - un set de legi romane din secolul al V-lea la i e - Herzen se referă la apogeul terorii revoluționare din timpul Revoluției Franceze din secolul al XVIII-lea, după care a început să scadă - Sextus Empiric Lucrări în volume, vol M , , p - - Din poezia lui J F Schiller "Renunțarea" ("Renunțarea"): Maiul vieții înflorește o singură dată, frumos (Trad de N Chukovsky) - Din oda lui G R Derzhavin "Dumnezeu" - renaștere, întoarcerea totul la starea sa originală (greacă) Vezi și nota la p de coli, volume - O gândire similară, folosind aceleași cuvinte grecești, a fost consemnată de Herzen în jurnalul său la martie (, - - vezi aceasta, volum, p) în legătură cu studiul lui A F schichte" (" Istoria generală a Bisericii" - germană), care se dovedește astfel a fi una dintre sursele articolului comentat Gândul exprimat în acest pasaj este esențial, fundamental pentru Herzen Dezvăluie aspecte importante în atitudinea sa față de socialiștii utopici contemporani Analogia folosită aici va apărea de multe ori, uneori într-o formă modificată, în scrierile ulterioare ale lui Herzen În ceea ce privește opera lui Gfrerer, potrivit lui P V Annenkov, Herzen "a mărturisit" că este "A S Homiakov l-a făcut să citească această lucrare (Annenkov P V Amintiri literare, p) - Nazarinenii au fost numiți la Roma primii creștini în locul unde, conform tradiției evanghelice, a avut loc nașterea din fecioară a lui Isus Hristos - Cuvintele lui Porfiry din tratatul său "Biografia lui Plotin" (vezi: Diogenes Laertes Despre viața, învățăturile și spusele filozofilor M , , Cu) - Lutetia - numele antic al Parisului - "Istorie naturală" (lat) - opera lui Pliniu cel Bătrân - w Matt , - Vezi: Hegel Opere, vol XI, p - Almagest Lucrarea principală a lui C Ptolemeu Μεγάλη σύνταξις ("Marea construcție") a fost cunoscută sub numele de "Almagest" - o denaturare arabă medievală a originalului grec și o denaturare europeană ulterioară a cuvântului arab "al-Majesti" - "Deneroasă, blândă, grijulie, mereu gata să slujească muritorilor, pe care numai ea nu o obligă să se nască!" (lat) - un citat din "Istoria naturală" a lui Pliniu (Cartea II, LX H) - Bule Istoria filozofiei de la restaurarea științelor, - , vol (germană) este titlul inexact al cărții de I G Boulet "Istoria noii filosofii de la restaurarea științelor" ("Geschichte der neuern Philosophie seit der Epoche der Wiederhcrslellung der Wissenschaften") În prezentarea ulterioară, Herzen folosește materialele acestei cărți - "Despre natura lucrurilor"

(lat), vezi și nota la s coli, volume - despre date (franceză) - Homeomeria - lit "asemănător"; după Anaxagoras - începuturile lumii sensibile, infinite în cantitate și calitate, fiecare dintre ele fiind formată și dintr-un număr infinit de particule mai mici, echivalente cu întregul ("totul în tot"); conceptul a fost folosit de Aristotel ca adjectiv, de Lucretius ca substantiv (vezi: Despre natura lucrurilor, I,) Vezi și: Hegel Opere, vol IX, p - - Lucretius Despre natura lucrurilor, carte I - "Despre cetatea lui Dumnezeu" (lat) - lucrarea lui Augustin Într-un număr de note și lucrări, Herzen traduce aceste cuvinte prin "toate ale Domnului"- litera cinci Scolastică Publicat în "Însemnări ale patriei", , carte XI, sec II, p - (calificat, tăiat - octombrie) Semnătura: I - r Nu există nicio dată a autorului sub articol, dar din datele disponibile rezultă că lucrările asupra lui au fost efectuate în principal în mai - iunie La mai, Herzen îi scrie lui A Kraevsky că "V (scrisoare - A V) va fii gata în curând" (,); Pe iunie, el anunță deja: "Scrisoarea" despre filosofia medievală este gata " (,) Caracteristic este faptul că aceeași scrisoare către Kraevsky conține lamentări cu următoarea ocazie: " totul este învinuit pentru întunericul articolelor mele" (ibid) Nu se știe cine și ce anume a avut Herzen în minte, dar se poate presupune că este vorba în primul rând despre a doua și parțial despre a treia "scrisoare" Dorința de a face articolele mai lizibile s-a reflectat deja în "scrisoarea a patra" și, într-o măsură și mai mare, în "scrisoarea" despre scolastică De asemenea, merită remarcat faptul că Herzen a lucrat, în esență, simultan în primăvara și vara anului la scrisorile a patra, a cincea și ulterioare În aceeași scrisoare din iunie, scria: " Încerc acum din toate puterile să fac cât mai populară expunerea filozofiei preoțești Voi încerca cu atât mai mult pentru că mi-am format un aspect special " (acolo Biblioteca "Runivers " la fel) Această "privire cu totul specială" se reflecta deja în scolastică liber gânditori (franceză) - Termenul "socialism" aici, ca și într-o serie de alte cazuri (vezi acest volum, p , precum și înregistrarea din jurnal din iunie - ,), este folosit de Herzen în sensul de "structura sociala" - să nu ne facem griji pentru greșeala de mâine (ital) - plăcere (franceză) - mier cu o înscriere în jurnalul lui Herzen din iulie : "Lumea antică, murind, a pierdut aproape toată demnitatea umană; ceea ce a fost semănat de toți cezarii s-a dezvoltat sub Dioclețian Dioclețian devine rege în sensul Orientului " (,) - Guelfi și Ghibelini - partide politice din Italia secolele XII-XIV S-au format în timpul luptei lui Frederic I și Frederic al II-lea Hohenpitau-fen cu orașele italiene și cu papa Ghibelinii, reprezentând în principal vechea nobilime feudală, au încercat să găsească în împărați apărătorii libertăților lor străvechi Guelfii sunt purtătorii de cuvânt ai aspirațiilor și intereselor burgheziei comerciale și industriale în creștere, care a susținut puterea papală în lupta ei împotriva suveranilor străini - Titlul prescurtat al cărții teologului din secolul al XII-lea Peter Lombardo "Petri Lombardia episcopi parisionsis sententiarain libri qualor" ("Cartea zicerilor lui Petru Lombard, episcopul Parisului") - Vorbim despre invenția tiparului În romanul lui V Hugo Catedrala Notre Dame, arhidiaconul Claude Frollo, într-o convorbire cu Ludovic al XI-lea - "abatele [al mănăstirii] Fericitului Martin" (franceză) spune, arătând spre carte și spre catedrală: "Ceci tuera cela" , adică "Asta o va ucide" (lat) - cartea va ucide catedrala Această expresie din gura lui Claude Frollo are sensul că tiparul va ucide religia și, în plus, va aduce moartea arhitecturii ca expresie a spiritului uman - cuvinte dispută - din greacă λογο-μακια - u Herzen citează în propria sa

traducere din cuvintele germane ale lui Hegel din materialele pregătitoare pentru cursul său de curs din - bazat pe cartea lui K Rosenkranz "Viața lui Hegel" (Hegel G B F Works of different years, vol I M , , p) Vezi, de asemenea, p coli, volume - În continuare, Herzen citează lucrările lui J Bruno despre "Istoria unei noi filosofii " de I G Buhle ("Geschichte dor penegn Pliilosofie seit der Epoche der Wiederstellung der Wissenschaften"), vol II, Citatele sunt preluat din lucrările Bruno "Despre umbrele ideilor", "Despre cauză, început și unul", "Despre compoziția imaginilor, semnelor și ideilor" (vezi: Boulet Decret, op , p , , - , - , , , ; compara: Hegel, Works, vol XI, p , -) - cei mai perfecți dialecticieni (lat) - teolog teuton (lat) - Probabil o aluzie la cartea lui Feuerbach The History of Modern Philosophy , unde lui Boehme i-a fost dedicat un capitol special - Vezi: Goethe Elegiile romane, cap VII - Om de pe pământ (lat) Herzen vrea să spună că chiar și formarea cuvântului latin "om" mărturisește efortul umanismului către viața pământească "Umanitate, mai multă umanitate!" - astfel se traduc expresiile latine date de el în text - memento vivere - amintiți-vă despre viață (lat); memento more - amintește-ți moartea (lat) - în sensul propriu al cuvântului (lat) - Vorbim despre Revoluția Franceză de la "doctrinarii" ei F Guizot, A Carrel și alții au avut o anumită influență asupra Biblioteca "Runiverse" Herzen, despre care el însuși a scris în "Trecutul și gândurile" Dar foarte curând a devenit dezamăgit de înțelegerea lor îngust-burgheză a libertății- Pennsylvania este o zonă din America de Nord în care quakerii și alți oameni anti-violenti s-au mutat din Anglia și unde au format comune Protagonistul compoziției poetice a lui Herzen "William Pen" ( ) este fondatorul unei colonii de quakeri în America - din punctul de vedere al eternității (lat) - un leu este recunoscut după ghearele sale (lat) - Herzen oferă mai jos o expunere a opiniilor lui Boehme, folosind în acest scop în principal cartea lui Feuerbach The History of New Philosophy Așa se explică intercalarea unor expresii germane în text și a numeroaselor semne de punctuație Într-o serie de cazuri, Herzen permite unele digresiuni și intră în traducerea feuerbachiană; astfel, el transmite Böhme-Feuerbachian "a fi revelat de natură" cu conceptul de "a deveni activ" atât de caracteristic lui - calitate (lat) - mari evrei (italiani) Expresia "marele evreu al științei" în acest caz are sensul că Spinoza nu a fost un gânditor de fotoliu (vezi și judecata despre Spinoza în scrisoarea către Kraevsky din mai - ,) Acest lucru este dovedit și de apropierea imediată a lui Herzen de Leibniz și Fichte Feuerbach a scris și despre semnificația socială a învățăturilor lui Spinoza și Leibniz în scrierile sale - wine ne man (lat) - Aici Herzen evidențiază paginile celui de-al treilea volum al ediției germane a Prelegerilor lui Hegel despre istoria filosofiei, argumentând cu gândurile expuse acolo despre natura filozofiei epocii moderne (vezi: Soch , vol XI) , p -) - ' cu pușculițe pentru copii, sărbători aniversare etc (Limba germana) Cartea lui K Rosenkrantz "Lebenul lui Hegel" ("Viața lui Hegel",), care este menționată în această notă de subsol, Herzen a citit-o în august - septembrie , notând totodată în jurnalul său că sunt foarte importante "extrase și aplicații" " (vezi , - , -) Herzen a consemnat imediat - ca o impresie din cunoștința sa cu cartea lui Rosencrantz - faptul că în viață Hegel a fost un "mare filistean" ( ) Herzen plănuia să scrie un articol special despre cartea lui Rosencrantz pentru Otechestvennye Zapiski (vezi , ;), dar în curând a abandonat această intenție, nevrând să întrerupă lucrările la Scrisori despre studiul naturii În ianuarie , i-a scris lui Kraevsky: "Dacă cineva înțelept a început să

scrie despre Rosencrantz, ar fi mai bine să continue, pentru că nu aș vrea să mă despart de "scrisorile" mele " (,) La cuvântul "Rosencrantz" din această scrisoare a fost adăugată o notă de subsol: "Numai că el traduce prin toate mijloacele "Liebe und Scham" ("Dragoste și rușine") din anexe" (ibid) Acest fragment din scrierile tânărului Hegel este citat din belșug de Herzen în jurnalul său (vezi , - ; vezi și acest volum, pp -) - litera șase Descartes și Bacon Prima dată publicată în Otechestvennye Zapiski, , voi XI, sec P, s - , adică împreună cu "litera a cincea" Semnătura: I - r Lucrarea la articol a fost efectuată în principal în iunie Într-o scrisoare către A Kraevsky din mai, prin care i-a cerut să protejeze a patra "scrisoare" de arbitrariul cenzurii, Herzen promite: " pentru aceasta voi scrie tu asemenea Bacon, represalii" (,) Pe iunie, Herzen notează în jurnalul său că, în legătură cu pregătirea articolelor pentru Otechestvennye Zapiski despre istorie Biblioteca "Runiverse" filosofia "a cunoscut mai bine pe Bacon" (,) Patru zile mai târziu, Herzen raportează la Sankt Petersburg: ""Scrisoarea" despre Bacon și Descartes este gata - mi se pare că are mai mult succes decât toate celelalte și știu un lucru că viziunea care este dezvoltată aici are nu a fost dezvoltată în acest fel în niciuna dintre istoriile moderne ale filosofiei Este regretabil că, cu tot efortul, este imposibil să simplificăm și mai mult limbajul" (,) Cea mai importantă sursă pentru cunoașterea lui Herzen cu filozofia lui Bacon a fost cartea lui Feuerbach Istoria noii filosofii O parte semnificativă a extraselor din Bacon conținute în această carte, Herzen a tradus în rusă și a publicat ca anexă la următoarea, a șaptea "scrisoare" Citat din volumul III din Prelegerile lui Hegel despre istoria filosofiei (vezi: Hegel Soch , vol XI, p și) - Această frază mărturisește solidaritatea lui Herzen cu caracteristicile filozofiei hegeliene ale lui Feuerbach La sfârșitul "scrisorii a șasea" (nast, vol , p), Herzen a definit în mod similar idealismul drept "scolastică protestantă" Vezi și nota la s paste, vol -~ Propoziții de acest fel Bruno le-a exprimat, în special, în dialogul "Despre cauză, început și unic" (vezi, Nair , Bruno J Dialogues | M |, , pp -) Compară: Decretul Bule I G , op , vol I, p ; Hegel Opere, vol XI, p - Vezi Bacon, F Despre demnitatea și multiplicarea științelor, voi I - Bacon F Soch , vol I M , , p - Cunoaște-te pe tine însuți și gândesc, de aceea sunt (lat) Prima expresie este o veche zicală delfică, regândită de Socrate, a doua îi aparține lui Descartes - Erdman Experiența istoriei noii filosofii - , vol I Descartes (germană) - titlul inexact al cărții de I E Erdman "Versuch enog wissen-schaftliclien Darslellung der Geschichte der neuern Philosophie" ("Experiența în prezentarea științifică a istoriei noii filosofii") - Descartes R Select op M , , p (cf : Feuerbach L History of Philosophy, vol I, pp -) - Ibid , § și (Sel cit , vol , - ; cf : Feuerbach L , vol I, p ,) - O prezentare prescurtată a gândurilor lui Descartes din § - din "Principiile filosofiei" (Lucrări alese, pp - ; cf : Feuerbach L History of Philosophy, vol , p) - deși ei înșiși nu au făcut-o niciodată (lat) - ' În prefaţa cărţii lui Copernic Despre revoluţia sferelor cereşti, doctrina lui heliocentrică a fost evaluată doar ca o ipoteză Newton, pe de altă parte, și-a încheiat Principia Mathematica (ediția a doua,) cu discursuri sincer religioase Experiența scrisului cenzurat din Rusia l-a învățat pe Herzen să distingă bine esența opiniilor cutare sau aceluia filosof de "rezervele oficiale" uneori necesare Cu toate acestea, în acest caz particular, el, după toate probabilitățile, s-a înșelat, luând credințele lui Descartes pentru astfel de "rezerve" - Descartes R Descrierea corpului uman Tratat

despre formarea unui animal, partea I Prefață (Izbr soch , p) - Pepper [costum] R Dec[art], I, lit LXX Traducerea expresiei latine: "Materia în toate împrejurările este un fel de viață întunecată și nu constă doar în extinderea părților, ci într-un fel de activitate constantă" Această expresie este citată de Herzen în Istoria filosofiei a lui Feuerbach (vol I, p) Erori s-au strecurat în indicarea sursei în textul lui Otechestvennye Zapiski, corectat de noi după cartea lui Feuerbach - Biblioteca "Runiverse" pretenții la aristocrație (germană) - Aceasta se referă la filozofii Renașterii - în afara legii (franceză) - Aceste extrase nu sunt retipărite în această ediție După cum arată comparația lor cu cartea lui Feuerbach Istoria unei noi filosofii, ele reprezintă o traducere prescurtată a acelor extrase din lucrările lui Bacon (și în aceeași ordine) care au constituit conținutul principal al secțiunii "Gândurile lui Bacon despre particular, extrase din Scrieri" (Vezi: Feuerbach L History of Philosophy, vol I, pp -) - litera șapte Bacon și școala lui din Anglia Prima dată publicată în Otechestvennye Zapiski, , voi III, div II, p - (calificare, tăiere - februarie) Semnătura: I - r Se alătură organic "scrisoarea" anterioară, așa cum se vede deja din titlu Lucrarea principală asupra ambelor a fost efectuată practic simultan, datarea autorului este aceeași: "Iunie " și " Iunie" Dar apoi Herzen s-a concentrat asupra terminării celei de a cincea și a șasea "scrisoare" (a cincea, care se numea "gata" la iunie (vezi ,), este dată pentru corespondență abia în august, după - vezi ,); la începutul lui septembrie sunt trimişi lui A Kraevsky (vezi ,) Abia pe octombrie Herzen a transmis redactorului Otechestvennye Zapiski sfârșitul "scrisorii" despre Bacon (ibid), adică articolul comentat Nu întâmplător problema lui Bacon ocupă un loc atât de important în Scrisori Acest lucru s-a întâmplat parțial pentru că, datorită interpretării care i-a fost dată lui Bacon în Istoria filosofiei moderne a lui Feuerbach, Herzen a putut aprecia locul gânditorului englez în istoria Iluminismului în general și în gândirea filozofică europeană în special Motivul principal pentru atenția lui Herzen asupra lui Bacon este că metodologia propusă de acesta din urmă, interpretarea sa a problemei unității cunoștințelor filozofice și științifice naturale, i s-a părut autorului Scrisorilor în multe privințe apropiate de propria sa înțelegere a metodei ştiinţifico-filosofice; Herzen a considerat crearea acestei metode ca fiind cea mai urgentă nevoie pentru dezvoltarea atât a filozofiei, cât și a științelor naturii În articolul "Reviste literare ruse pentru martie ", A E Studitsky a scris despre "scrisoarea" comentată după cum urmează: "Articolul lui G Iskander familiarizează suficient cititorii cu marea figură a renașterii științelor La autor sunt vizibile atât conștiinciozitatea, cât și erudiția; scuze pentru un lucru: nu există nicio ușurință de prezentare Este necesar să citiți articolul de două sau trei ori pentru a înțelege gândurile autorului și legătura lor "(" Moskvityanin ", , nr , p) Nu există om mare pentru slujitorul său (franceză, proverb) mier Hegel: "Nu există erou pentru un lacheu; dar nu pentru că acesta din urmă nu este un erou, ci pentru că este un lacheu cu care eroul are de-a face nu ca un erou, ci ca o persoană care mănâncă, bea, se îmbracă, [i e e] în general se ocupă de ea din punctul de vedere al singularității nevoilor și ideilor "(Soch , vol IV, p) - caracter, spirit, sentiment (germană) - Romane de W Scott - Herzen rezumă gândurile lui Bacon din "New Organon" al său (cf , în special; Bahon F Soch , vol M , , p ; vezi: Feuerbach L History of Philosophy, vol I, p ,) - J de Maistre a vorbit împotriva lui Bacon cu eseul "Examen de la philosophie de Bacon" ("Un studiu al filosofiei lui Bacon") -

Biblioteca "Runiverse" prioritate (lat) - Întregul paragraf este extrem de interesant, în primul rând, prin interpretarea experienței lui Bacon, unde Herzen pornește nu numai din textele lui Bacon însuși, ci și din interpretarea lor de către Feuerbach; în al doilea rând, o chemare la înscrierea din jurnalul lui Herzen făcută la iulie , referitoare la "adresa către ascultători" a lui Hegel ( ) (vezi , - prezent, vol , p) Criticând panlogismul idealist al lui Hegel, Herzen se bazează astfel, în special, pe Bacon - marea restaurare (lat) - "Instaurano magna scientiaruin" ("Marea restaurare a științelor") - titlul general al unui ciclu de lucrări ale lui Bacon, una dintre părțile căruia era "Noul Organon" Herzen a jucat de mai multe ori cu cuvintele instauratio magna, crezând că renașterea păianjenului în Europa a început tocmai cu Bacon - Probabil, Herzen se referă la cuvintele lui F Bacon din "Dedicația", care precede "Marea restaurare a științelor": "Eu însumi (mărturisesc sincer) consider această lucrare mai mult un produs al timpului decât al minții" { Bacon F Soch , vol , Cu) - Acest "cineva" era Feuerbach, al cărui nume Herzen nu l-a numit în mod deliberat din motive de cenzură Această comparație este dată în "Istoria filosofiei noi " (History of Philosophy, vol I, p) - Vezi: Bacon F New organon, partea I, af LXI (Coll , vol , p ; cf : Feuerbach L History of Philosophy, vol I, p) - sursa emanației natură creatoare (lat) - A se vedea: Bacon F New organon, partea I, af LXIV, LXX, LXXXII (Coll , vol , p , - , - ; cf Feuerbach L History of Philosophy, vol I, Cu -) - Vezi ibid , Cap I, af XXVII (Coll , vol , p ; cf : Feuerbach Decret, soch , vol I, p) - Ibid , partea I, af LV, LXVI, LVII (Col , vol , p , -) - Vezi: Bacon F Despre demnitatea și înmulțirea păianjenilor, carte I (comp , vol , p DIN; cf : Feuerbach L Istoria filosofiei, vol I, p -) - Bacon F New organon, partea , af CXX (Soch , vol , p) - Ibid , af LXXXIV (Col , vol , p -) - contradicție în definiție, contradicție internă (lat) - Herzen are cel mai probabil în minte prima "scrisoare", deși acolo nu a fost găsită o astfel de expresie, dar există una apropiată în sens: " obiectele care ne înconjoară nu pot decât să fie adevărate pentru că există deja " (, - vezi prezent, volum, p) Însuși faptul repetării de către Herzen a acestei idei mărturisește faptul că el o consideră foarte esențială pentru poziția sa filozofică - Apel nominal cu sfârșitul "litera a cincea" (vezi prezent, vol , p) Această poziție este o polemică ascunsă cu Hegel (cf : Hegel Works, vol XI, pp - , , , etc) - l¿ stare crepusculară, crepuscul (franceză) - Această remarcă critică, deși este făcută într-o formă extrem de corectă, este una dintre dovezile nemulțumirii lui Herzen față de concepția istorico-filosofică a lui Hegel - A se vedea: F Bacon, Despre demnitatea și înmulțirea științelor, voi eu; al lui New Organon, af LX (Coll , vol , p - ; vol , p) - Termeni scolastici derivați de la Bosse - "aceasta" și quid - "ce" - mier cu cuvintele lui Feuerbach că Hobbes "a vrut imposibilul, și anume, să exprime și să afirme empirismul ca filozofie" {Feuerbach L History of Philosophy, vol , p -) Caracterul vulgar și mecanismul materialismului lui Hobbes l-au respins pe Herzen În același timp, este foarte posibil să admitem (vezi ,) că unul dintre impulsurile de a crea o imagine Dr Krupov (în povestea "Doctorul Krupov" ( ), care deține opinia despre "nebunia generală" a oamenilor (vezi , , , - ,)), precum și discuția lui Herzen despre ideea de "nebunie ancestrală" a fost gândirea lui Hobbes despre potențiala nebunie a omenirii (vezi: Hobbes T Leviathan M , , pp - ; vezi și nota la p) - filozofie corpusculară, atomistă (lat) - Compară: Feuerbach L Istoria filosofiei, vol , p - - Atenția lui Herzen la problema "viului"

este legată, fără îndoială, de caracterul antimecanist al materialismului său Pentru Herzen, natura este vie, trăiește Și deși însăși definiția vieții, organic amintește de "Filosofia naturii" a lui Hegel, în dorința sa de a sublinia caracterul limitat, neștiințific al formei îngust mecaniciste caracteristice materialismului din secolele XVII-XVIII, Herzen este de acord cu Feuerbach - A se vedea: Bacon, F Despre demnitatea și multiplicarea științelor, voi III, cap IV (Opere, vol , p M) - ca un zeu dintr-o mașină (lat) - saterdotal - din lat sacerdotali" - preot - Întregul paragraf este o transcriere foarte apropiată de textul afirmațiilor lui Feuerbach din lucrarea sa despre Leibniz (vezi Istoria filosofiei, vol , p și precedente) Herzen a citit această lucrare la începutul lui august (vezi , -acum, vol , p) - Povestea lui Herzen despre Bayle aici ar fi putut fi derivată din a treia lucrare istorico-filozofică a lui Feuerbach, cartea sa Pierre Bayle Despre istoria filozofiei și a omenirii", totuși, nu avem date sigure despre lectura lui Herzen a acestei lucrări - În continuare, în Otechestvennye zapiski, "Extracte din Bacon" trimise la Sankt Petersburg la sfârșitul lunii noiembrie (vezi ,) au fost tipărite cu următoarea notă de către Herzen: "Toate eforturile noastre au vizat traducerea cât mai aproape posibil la original, pentru a păstra tonul și maniera autorului" (,) Aceste "Extracte " nu sunt reproduse în prezenta ediție (vezi preambul și nota la a șasea "scrisoare") - Scrisoarea opt Realism Prima dată publicată în Otechestvennye Zapiski, , voi IV, sec II, p - (calificat, tăiat - martie) Semnătura: I - r Prima mențiune a lucrării despre articol, care tratează "Locke, Hume and the th century" (,), este cuprinsă într-o scrisoare a lui Herzen către A Kraevsky, scrisă în a doua jumătate a lunii august În începutul lunii septembrie, trimițând a cincea și a șasea "scrisoare" la Sankt Petersburg, Herzen raportează: "Următoarea "scrisoare" va fi despre realism în Anglia, apoi alta despre realismul în Franța în secolul al XVIII-lea Aceasta este ceea ce am concluzionat pentru " (,) Mai târziu, însă, Herzen a refuzat o astfel de împărțire Evident, o a șaptea "scrisoare" a apărut din "scrisoarea" începută "despre realismul în Anglia", trimisă la octombrie ca "sfârșitul" celei de-a șasea "scrisori" (vezi ,) Dar nu există nicio îndoială că deja în septembrie Herzen lucra la a opta "scrisoare", nu fără motiv că datarea autorului a fost " Septembrie" Pe noiembrie, Herzen afirmă: " "Scrisoarea" despre Locke, Hume și enciclopediștii este gata" (,) Aproape o lună mai târziu, pe decembrie, Herzen scrie despre faptul că acest articol este "acum gata", explicând întârzierea trimiterii lui prin faptul că l-a "corectat" (vezi ,) Probabil că a trimis-o curând redactorilor Otechestvennye Zapiski Intențiile și planurile lui Herzen de a-și continua eseurile istorice și filozofice (a discutat aceste planuri de mai multe ori cu Kraevsky), de a scrie mai multe despre filozofie în Germania, în primul rând despre Leibniz și, de asemenea, despre Spinoza (vezi , p Biblioteca "Runiverse" ; ;), nu au fost implementate Drept urmare, Herzen, așa cum presupunea, "lovită" "pe enciclopediști" (vezi ,) Dovada caracteristică că, după publicarea articolului comentat, a considerat lucrarea la "Scrisorile " încheiată, este următorul fapt: Herzen leagă tipăriturile tuturor celor opt "scrisori" tipărite într-o carte și o dă vărului său A A Yakovlev, care a jucat în tinerețea lui Herzen, a jucat un rol important în modelarea interesului său pentru științele naturale În , A Yakovlev i-a scris lui Herzen: "M-am împăcat cu tine pentru a ta" Scrisori despre studiul naturii (după întoarcerea lui Herzen din exil, s-au diferențiat în părerile lor Vezi , - - A V); în ele am înțeles (în măsura în care

mintea omenească poate înțelege) filozofia germană " (citat din: ,) Potrivit lui Herzen în "Trecutul și gândurile", motivul uneia dintre disputele sale și ale lui Granovsky pe teme filozofice din sat Sokolov în vara anului a fost servit tocmai de "scrisoarea" "despre enciclopediști" (vezi ,) Kant a scris în repetate rânduri despre rolul lui Hume în pregătirea "filozofiei critice" (vezi, Nair : Soch , vol , part M , , p) - Nu există nimic în minte care să nu fi fost anterior în sensuri (lat) (vezi nota la p) - T: adică Eseul lui Locke privind înțelegerea umană ( ) - * anterior, primar, original (lat) - a -a , comportament (franceză) - A se vedea: Condillac E B Soch , vol M , , p ("Despre arta raționării", cartea întâi, cap VI; cu cuvintele "început accidental" Herzen traduce conceptul de "rațiune ocazională"), și vol M , , p ("Experiența despre originea cunoașterii umane", partea , secțiunea , capitolul , §) -G Textul original al "Scrisorilor " era plin de greșeli de tipărire Herzen a scris despre asta de mai multe ori cu nemulțumire lui A Kraevsky; de exemplu: "Există încă destule greșeli de scriere schimbând complet sensul ", "Uită-te la greșelile de scriere, principalul lucru sunt cele care schimbă sensul " (,) În acest caz, ni se pare, există un neobservat anterior și necorectat în Sobr op (vezi ,) greșeală: "[?] responsabilitatea lor reciprocă a naturii [?]" Conceptul lui Herzen, exprimat în "Scrisori ", corespunde unei alte construcții a sintagmei: "Firețea gândirii, natura logică a naturii și responsabilitatea lor reciprocă " În altă parte, el a propus o formulă similară: " obiectivitatea gândirii și logicitatea evenimentelor" ( ) Același concept corespundea și teza despre "paralelismul" logicii și naturii (vezi ,) Termenul "responsabilitate reciprocă" a fost folosit în mod repetat de Herzen ca expresie figurativă a interconexiunii organice, a unității fenomenelor opuse, pentru că Herzen a pornit de la conceptul de adevăr ca "unitatea unilateralității" (,) Sintagma "responsabilitate reciprocă" în acest sens a fost folosită adesea de Herzen (vezi , ; , , , ; , ; , ; , ; , etc) Este folosită și în "litera a opta", unde "responsabilitatea logică reciprocă" se identifică cu "contradicția" Minciuna, care exprimă cerința: " nu trebuie să ne oprim asupra slabelor categorii de analiză rațională nici ființă și nici esență, luate separat, adevărate" (, - vezi prezent, volum, p) - Sömmering S Despre structura corpului uman (germană) - Herzen a scris despre această lucrare la ianuarie lui Ogarev (vezi acest volum, p) Mai sus, Herzen expune lucrările lui Henle "Manual de anatomie generală", publicată ca volumul VI al ediției colective dedicate lui Sömmering de către naturaliștii germani - stai departe! (lat) - Gata! (lat) (Vezi nota la p din prezent, volume) - E Biblioteca "Runiverse" Aparent, aici există o greșeală de tipar: în loc de "dacă", după sens, ar trebui să fie "doar" - Ideea potențialului scepticism și agnosticism al materialismului senzualist primitiv, unilateral, a fost realizată de Herzen câteva luni mai târziu prin mijloace artistice în povestea Doctor Krupov - "Bellerophon" - numele navei engleze pe care Napoleon a fost transportat la Sf Elena - "Despre spiritul legilor" (franceză) - titlul lucrării lui Montesquieu - al Adunării Constituante (franceză) - "Acesta este un om care a spus un secret cunoscut tuturor" (franceză) - Herzen dă o evaluare a cărții lui Helvetius "Despre minte" - Un eseu despre demnitate și virtute (franceză) Începută în , această lucrare a lui Diderot a fost o traducere liberă a unei lucrări a liber-gânditorului deist A E C Shaftesbury cu același titlu Herzen l-a remarcat pe Diderot drept "cel mai profund dintre toți enciclopediștii" Există motive să credem că scrierile lui Diderot, care se disting printr-o "paradoxalitate"

conștientă, adică o dialectică particulară a gândirii, au avut o anumită influență asupra lui Herzen - | miercuri remarci în jurnalul din aprilie , făcute în legătură cu lectura cărții de A Villemin "Cursul de literatură franceză din secolul al XVIII-lea" (, - prezent, volum, p -) Dar se pare că în pregătirea acestei "scrisoare" Herzen a folosit aceste înregistrări din jurnal - din vremea bună (franceză) - Vrăjitoriile Comitetului de Bunăstare Publică - o aluzie la ghilotina revoluționară, care a fost mai ales "slăbită" în - - "Scrisorile persane" - opera lui Montesquieu - Vorbim despre "Sistemul naturii" al lui Holbach, al cărui autor a fost uneori pus la îndoială; de unde şi expresia " et Spie" (franceză) (şi K) - "Am spus totul!" (franceză) - "Sistemul naturii" - cultul raţiunii (franceză) Aparent, o aluzie la cultul Ființei Supreme introdusă de Robespierre - Sfatul lui Herzen pentru cititori să se familiarizeze cu opera lui F X Schlosser, cu care el își încununează în esență "Scrisorile ", are o semnificație profundă: Herzen însuși, care a studiat cu atenție Istoria secolului al XV-lea a lui Schlosser, a găsit în ea un bun manual pentru studierea tiparelor mișcării revoluționare (vezi aceasta, volum, pp -) Ulterior, Chernyshevsky, care a tradus și comentat lucrările sale, a scris despre importanța studierii lui Schlosser - Istoria filosofiei, vol III, p (germană) (Hegel Opere, vol XI, p) În textul notei de subsol, "p" este tipărit în mod eronat la indicarea paginii; corectat de noi în "S" german - LECTURA PUBLICĂ A DOMNULUI PROFESOR RULIER Prima dată publicată în ziarul Moskovskie Vedomosti, nr și din și decembrie (p și -) Sub titlul: "Raportat" Semnătura: I - r Manuscrisul este necunoscut noiembrie , K F Roulier a susținut prima prelegere a unui curs public pe tema "Despre modul de viață al animalelor" în clădirea Universității din Moscova Aceste prelegeri au continuat până în De aici rezultă că articolul lui Herzen a fost scris doar în legătură cu primele prelegeri ale lui Roulier Presupunerea (vezi ,) este în mare măsură de încredere că Herzen era, de asemenea, la curent cu articolul lui Roulier "Doubts in Zoology as a Science", publicat în Ota Biblioteca "Runiverse" note de onoare" (, vol XIX, sec II, p -) Aici Roulier a scris despre regularitatea contradicțiilor în știință, a menționat lucrările lui Burdach, Carus, Geoffroy Saint-Hilaire și alți oameni de știință care au atras și atenția lui Herzen În conținutul său, articolul comentat este direct adiacent cu "Scrisorile privind studiul naturii", dezvoltă ideea unității legilor dezvoltării lumii anorganice și organice Realizează parțial intenția lui Herzen, exprimată la sfârșitul "scrisorii" sale "Empiria și idealismul", de a vorbi despre "hegelism" (adică despre tendința dialectică) în știința naturală contemporană Herzen a intenționat să realizeze această idee pe materialul lucrărilor lui F V Raspail, IO Liebig și alți oameni de știință din Europa de Vest Lecturile lui Roulier i-au oferit ocazia să vorbească despre aceasta în legătură cu analiza pozițiilor științifice ale omului de știință rus Roulier Herzen a găsit sprijin în considerațiile profunde ale științelor naturale pentru ideile sale despre dezvoltarea dialectică a lumii naturale, precum și interpretarea esenței metodei științifice ca unitate organică a cercetării experimentale și înțelegerea ei teoretică ("speculative") La decembrie , Herzen i-a scris lui A Kraevsky că ar putea scrie despre prelegerile lui Roulier pentru Otechestvennye Zapiski (Însemnări ale patriei) (vezi ,) Intenția nu a fost realizată Marea restaurare (lat) (vezi nota la p și nota la p din această carte, volume) - Conform terminologiei din prima jumătate a secolului al XIX-lea, zoognozia este o ramură a zoologiei care are în vedere structura anatomică și morfologică a unei persoane În acest moment al

articolului, Herzen își continuă critica față de ideea linneană a omului, care a început în articolul "Despre locul omului în natură" (a se vedea nota la p din prezent, volum) - "Cosmos Entwurf eipeg phisischen Weltbeschreibung "(" Cosmos Experiența descrierii lumii fizice ") - opera lui A Humboldt În , a fost publicată prima parte a acestuia În iunie , Herzen și-a exprimat dorința de a scrie despre această carte pentru Otechestvennye Zapiski (Însemnări ale patriei) (vezi ,) Două luni mai târziu, cunoscând-o mai bine, a declarat că nu va scrie: " această carte se dovedește a fi doar o compilație " (,) O repovestire a Cosmosului a fost publicată în Otechestvennye Zapiski (, nr și ; , nr și) - Cuvier J Istoria științelor naturii, vol I, p (franceză) - Grădina Botanică (franceză) - Acesta este, probabil, un discurs al lui Cuvier din mai (floreală al celui de-al treilea an al Republicii conform calendarului revoluționar) la Muzeul Național de Istorie Naturală, în care critică clasificarea linneană și declară necesitatea restructurării taxonomiei animale pe o amplă comparație baza anatomica Cuvier a vorbit pentru sine și pentru Geoffroy Saint-Hilaire - Regatul animal Introducere (franceză) - Herzen se referă la Discursul lui Cuvier despre revoluțiile de pe suprafața globului și despre schimbările pe care le produc în regnul animal animal",) - Amintiri (greacă) Aceasta se referă la celebra carte a lui Xenofon "Memoriile lui Socrate" Zicala citată de Herzen nu îi aparține lui Xenofon; autorul ei este Xenofan, care a scris în parodia Silas: "Dar dacă taurii, caii și leii ar avea mâini și ar putea desena opere [de artă] cu ei, ca oamenii, atunci caii ar înfățișa pe zei ca caii, taurii ca taurii și ar da [ei] un trup de tipul care este imaginea corporală a lor [fiecare în felul său] "(B) (Die Fragmente der vorsokratikos Griechisch Biblioteca "Runiverse" und deutsch, von H Diels, Bd I, Aufl Berlin, Per A F Loseva) Pentru o altă traducere, vezi: Hegel Opere, vol IX, p - Herzen, după cum se poate observa din context, a împărtășit ipoteza propusă de Goethe și acceptată de mulți naturaliști ai secolului al XIX-lea, inclusiv Roullier, despre formarea craniului prin transformarea vertebrelor superioare - Din greacă τέραξ - deformare; ramură a medicinei, zoologiei și botanicii, studiind anomaliile dezvoltării plantelor, animalelor și oamenilor - Aparent, aceasta se referă la ideea lui Oken despre aranjarea formelor organice sub formă de copac - Ber Ya E Istoria dezvoltării animalelor, p XXII [germană] Textul este greșit p[age]; urmat de Sfeite] - de la [pagina] (germană) - Despre atacurile asupra lui Raspail vorbim în articolul lui F Bulgarin "Journal All sorts of Things" din ziarul "Northern Bee" (nr , octombrie) - Această propoziție exprimă un impas deosebit al gândirii lui Herzen, incapacitatea sa de a depăși limitele materialismului științific natural în rezolvarea problemelor cunoașterii și moralității: nicio "gândire filozofică" în sine nu poate oferi soluții la aceste probleme fără a se întoarce la istorie, la o analiză a esenţei sociale a omului -^ / În anii , Roulier a creat o serie de studii despre geologia și paleontologia bazinului Moscovei - Intenția de a scrie mai multe articole despre părerile lui Roulier a rămas neîmplinită - (DIN CORESPONDENȚĂ] Herzen a iubit și apreciat foarte mult genul epistolar al creativității literare "Scrisorile noastre sunt cel mai important document de dezvoltare " (,) - așa că i-a scris odată celui mai apropiat prieten al său, Ogarev În mod similar, și-a definit corespondența atât în jurnal, cât și în Trecut și Gânduri Într-adevăr, multe dintre scrisorile lui Herzen au reflectat procesul evoluției sale spirituale, formarea și dezvoltarea intereselor sale teoretice, opiniilor socio-politice, convingerilor și principiilor

filozofice Ele conțin, de asemenea, reflecții îndelungate (sau o recenzie scurtă, dar încăpătoare) despre una sau alta lucrare citită tocmai (sau cu mult timp în urmă) de un astfel de uriaș al gândirii precum Hegel, scriitorul George Sand sau unii Rötscher acum uitat Acestea includ, de asemenea, o dispută tensionată sau o conversație amicală cu unul dintre corespondenți despre problemele religiei, științei, moralității, esteticii - problemele fundamentale ale viziunii asupra lumii Ele conțin, de asemenea, informații despre modul în care se desfășoară lucrările la propriile lucrări filozofice, ce dificultăți creative apar, cum publicul cititor întâlnește articolele și cărțile care au ieșit din tipar Ele conțin, de asemenea, un viu emoțional, de regulă generală, profund înțeles în termeni teoretici generali, un răspuns la un fapt cotidian, deși nesemnificativ, dar care afectează anumite fire ale sufletului sau, dimpotrivă, la o majoritate socio-istorice și eveniment politic Nu e de mirare că multe dintre literele Herzen corespund într-o măsură atât de mare cu operele sale filozofice Primul volum al acestei ediții cuprinde (cu prescurtări) doar din scrisorile lui Herzen din - - tocmai acelea care par a fi cele mai semnificative din "corespondența sa filozofică" din acest timp Biblioteca "Runiverse" H P Ogariov Scrisă la scurt timp după promovarea examenelor (iunie) la Departamentul de Fizică și Matematică a Universității din Moscova Prima dată publicată în revista "Lumea lui Dumnezeu", , nr , p - Scrisoarea lui Ogarev, la care Herzen răspunde, este necunoscută Răspunsul lui Ogarev este necunoscut Aceasta este una dintre cele două cărți ale lui E Lerminier: "Introduction generale à l'histoiro du droit" ("Introducere generală în istoria dreptului", Paris,) sau "Philosophie du droit" ("Filosofia dreptului", Paris,) Nu se știe dacă planul lui Herzen a fost realizat Scrisoarea lui Ogarev din septembrie conține o recenzie a celei de-a doua dintre aceste cărți a lui Lerminier și o recomandare puternică către Herzen de a se familiariza cu această carte (vezi: Ogarev H II p) - și Prima parte a "Histoire romaine" de J Michelet este "République" (Paris,) - Æ Aceasta se referă la cartea lui G Vico "Fundațiile unei noi științe despre natura generală a națiunilor", la care Herzen s-a referit ulterior în mod repetat - , Acesta este cel mai probabil despre lucrarea lui Augustin Thierry "Histoire de la conquête de l'Angleterre par les Normands" ("Istoria cuceririi Angliei de către normanzi " Paris,) - Vorbim despre cartea: Speransky M M Revizuirea informațiilor istorice despre codul de legi; comp din actele stocate în ramura a -a a Own e i V birou SPb , - H P Ogariov Prima dată publicată în revista "Lumea lui Dumnezeu", , nr , p - Confiscata în timpul arestării lui Ogarev, această scrisoare a figurat în Comisia de anchetă în timpul interogatoriilor lui Herzen (vezi , ;) Răspuns la scrisoarea lui Ogarev din iulie Răspunsul lui Ogarev din - iulie, vezi: Ogarev II II Decret, op , vol II, p - , - involuta - învăluită în întuneric, îndoită (lat); evoluta - deployed (lat) - * Sfântul Simonism (franceză) Răspuns la recomandarea lui Ogarev de a citi scrierile lui Saint-Simon - Scrisoarea menționată este necunoscută - Herzen a folosit același termen în lucrarea sa "Despre locul omului în natură" (vezi acest volum, p) și în alte scrieri Vezi nota la p coli, volume, - Vorbim despre articolul lui A Trapson "Doctrine d'association de M Charles Fourier" ("Doctrina Asociaţiei domnului Charles Fourier"), publicat în în cărţile din februarie şi mai-iunie ale Revista pariziană "Revue Encyclopédique" - Iată-mă acasă (germană) - H P Ogariov Prima dată publicată în revista "Lumea lui Dumnezeu", , nr , p - Confiscata în timpul arestării lui Ogarev, scrisoarea figura în momentul în care

Herzen a fost acuzat în Comisia de anchetă (vezi ,) Răspunsul lui Ogarev din august , vezi: Decretul Ogarev N P , soch , vol II, p - Această scrisoare este necunoscută - Pe cine înseamnă Herzen aici nu a fost stabilit - Biblioteca "Runiverse" [profesorul] însuși a spus (lat) - Această caracterizare a lui Fichte ca "regim terorist" al filosofiei a fost dată de E Quinet în articolul "Da la philosophie dans ses apports avec l'histoire politique" ("Despre filosofia şi legăturile ei cu istoria politică"), Se spunea acolo că Fichte - "acesta este geniul abstract al Convenției; principiul lui este cel al Muntelui aplicat la cunoașterea universului" (vezi ,) Din articolul lui E Kine, Herzen împrumută și caracteristicile lui Schelling și Hegel, deși le modifică ușor Analogia dintre dezvoltarea revoluției în Franța și filozofia în Germania a fost folosită în mod repetat de Herzen mai târziu, uneori cu referire la Quinet (vezi acest volum, p și nota la acesta) Răspunzând scrisorii comentate de Herzen, Ogarev nu a fost de acord cu caracterizarea lui Herzen a lui Schelling: "O filozofie nu fără suflet a timpurilor recente, în care cerințele epocii sunt foarte înțelese, este Sfântul Simon" {Ogarev H P Decret, op , vol P, p) - verbozitate (franceză) - Aceasta se referă la lucrarea lui A -R -L Geerep "Ideen über die Politik, den Verkehr und den Handel der vornehmsten Volker der alten Wplt" ("Concepte despre politică, relații și comerț ale celor mai importante popoare ale lumii antice"), lucrări de Michelet, Vico, Montesquieu, Herder - Probabil "Dreptul civil roman, stabilit (după Mackelday) de Nikolai Rozhdestvensky" (vol I-II, Sankt Petersburg, -) este o revizuire rusă a cărții lui F Mackelday "Das Lehrbuch des heutiden Ròmischen Rechts" ("Dreptul roman manual, dar modern " Giessen,) - exclusiv (franceză) - b H P Ogariov Prima dată publicată în revista "Lumea lui Dumnezeu", , nr , p - Confiscat de la Ogarev în timpul arestării sale, figurat în Comisia de anchetă când Herzen a fost acuzat (vezi ,) Răspuns la scrisoarea lui Ogarev din - iulie (vezi Ogarev N P Ukaz, soch , vol II, pp -) Răspunsul lui Ogarev din - august, vezi: "Gândirea Rusă", , nr , p - Influențat de învățăturile Saint-Simon și ale Saint-Simonists despre "noul creștinism", Herzen începe să studieze religia creștină (vezi și ,) Schița filosofiei istoriei dată de el în această scrisoare, în conținutul ei principal, corespunde ideilor saint-simoniste despre istoria societății - himeri și teutoni - triburi germanice care au atacat Roma - Dovezi despre cunoașterea lui Herzen cu doctrina lui Fourier - Acesta este probabil articolul III Didier "Les trois principes - Romo, Vienne, Paris" ("Trei principii - Roma, Viena, Paris") din "Revue Encyclopédique" (, ianuarie) - H P Ogariov Prima dată publicată în revista "Lumea lui Dumnezeu", , nr , p Nu a fost trimis destinatarului, confiscat de la Herzen în timpul arestării acestuia Figurat în timpul interogatoriilor lui Herzen (vezi , - ;) Răspuns la scrisoarea lui Ogarev din - august ("Gândirea Rusă", , nr , pp -) Vorbim despre Magna Carta - prima constituție a Angliei - Studenți, fraternitate studențească (germană) - Biblioteca "Runiverse" Toți pentru unul, unul pentru toți! (Limba germana) - Compromis între feudalism și libertate (franceză) - Corectat din "contrast" în conformitate cu materialele interogatoriilor de anchetă, unde se spune despre "contract" (,), și afirmația din "Trecut și gânduri", unde Herzen a citat din memorie un fragment din scrisoarea comentată: "Toate actele constituționale nu fac ceea ce nu se păstrează sunt contracte între stăpân și sclavi; sarcina nu este de a-i face pe sclavi să se simtă mai bine, ci de a nu avea sclavi" (,) - β În mai , V Cousin a fost trimis de către Ministerul francez al Învățământului Public în

Prusia pentru a studia sistemul de învățământ public Rezultatul călătoriei a fost "Rapport sur l'état de l'instruction publique dans quelques pays d'Allemagne, et particulièrement en Prusse" ("Raport privind starea învăţământului public în anumite părţi ale Germaniei, şi mai ales în Prusia") Herzen a tradus această carte în rusă în , pregătind-o pentru publicare (vezi ,); traducerea nu a fost încă găsită - H L Zakharyina Prima dată publicată în cartea: Lucrările lui L I Herzen și corespondența cu N A Zakharyina în șapte volume, vol VII SPb , , p - Scris în cazarma Krutitsky Predată destinatarului, probabil de o persoană necunoscută care a avut o întâlnire cu Herzen pe februarie Cu puțin timp înainte, Herzen a terminat munca la povestea "Legendă" Vezi materialele de interogatori ale lui Herzen (, -), precum și , - ; , ili - HX lui Ketcher și N I Sazonov Această scrisoare este foarte tipică pentru expresia minții lui Herzen în perioada exilului în Vyatka Publicat pentru prima dată integral de M K Lemke (A I Herzen Poly lucrări și scrisori adunate Pg , , vol I, pp -), un fragment a fost publicat în Vestnik Evropy, , nr , p Răspunsul lui Sazonov și Ketcher din octombrie - Moștenirea literară, vol , p - Vezi nota la p de coli, volume și aprox la litera - Dante Divina Comedie Iadul, cântecul - N A Zakharyina Prima dată publicată în revista Novoye Slovo, , nr , p - Răspuns la o scrisoare a lui Zakharyina din - martie (Opere ale lui A I Herzen , vol VII, p -) Răspunsul lui Zakharyina din - aprilie, vezi ibid , p - Lucrarea lui Herzen, scrisă de el în cazarma Krutitsky, apoi prelucrată (vezi , -) - Herzen a lucrat la acest articol în Vyatka (-) (vezi , pp -); nu a fost tipărit, manuscrisul este necunoscut - aprilie - întâlnire de rămas bun între Herzen și N A Zakharyina în cazarma Krutitsky înainte de a-l trimite în exil (vezi , ; ,) - Biblioteca "Runiverse" HA Zakharyina Prima dată publicată în Lucrările lui A I Herzen , vol VII, p - Răspuns la scrisorile lui N A Zakharyina din - și - ianuarie (vezi ibid , pp - , -) Răspunsul lui Zakharyina la scrisoarea comentată este datat - și - februarie (ibid , pp - , -) N A Zakharyina a primit un pahar trimis de Herzen din închisoare; pe o sticlă sculptată: "MLCCCXXX V juillet à ma soeur" (, iulie către sora mea, - franceză) (,) - Răspunzând unei scrisori a lui Herzen din - ianuarie cu un plan pentru povestea biografică "Despre mine", N A Zakharyina i-a scris pe ianuarie: "Ați menționat toate articolele, dar "Legendă"? ai de gând să-l ratezi Nu, o susțin "(Opere ale lui A I Herzen , , vol VII, p) - Nu s-a păstrat o copie a articolului "I Maestri" (care este discutată aici) cu însemnările lui Jukovski - iulie - întâlnirea lui Herzen cu Natalya Alexandrovna la curse A doua zi, Herzen a fost arestat Această dată a fost privită de ambii ca un punct de cotitură în viața lor (vezi , ; , , , ; Opere ale lui A I Herzen , , vol VII, p etc) - Herzen a început să lucreze la Călătorul german (Prima întâlnire - vezi , -) la scurt timp după arestarea sa - β Aceste "analize" nu au ajuns la noi - Schița "Hoffmann" (Herzen a lucrat la ea în -) a fost publicată în revista "Teleskop" (, Kr) cu semnătura Iskander - , care a apărut pentru prima dată tipărită Vezi , - Prin dubla "profeție" a lui Herzen înțelegi atât viața ta personală (dragoste pentru N A Zakharyina), cât și activitatea ta de scris - Vezi povestea "Prima întâlnire" (titlul original - "Călătorul german") - , - N I Astrakov Prima dată publicată în cartea: "Scrisori inedite ale lui A I Herzen către N I și T A Astrakov", ediția New Journal (New York), , p - The Moscow Observer a fost publicat din sub conducerea nominală a lui V P Androsov Din martie a intrat sub conducerea lui Belinsky Până în august , au fost publicate șase cărți ale revistei actualizate (vezi: Literary

Heritage, vol , pp -) Programul său actual a fost articolul lui M Bakunin "Prefața traducătorului" la "Discursurile de gimnaziu" a lui Hegel (, partea a XVI-a, cartea); două discursuri ale lui Hegel în calitate de director al Gimnaziului din Nürnberg au fost tipărite în limba rusă - datate septembrie și [septembrie] - Din ianuarie , revista Son of the Fatherland a intrat sub conducerea de facto a lui N A Polevoy, care se mutase de la Moscova la Sankt Petersburg (N I Grech a rămas redactorul nominal) Revista a devenit mult mai interesantă - Articol de E Littre despre ediția de la Paris a lucrărilor lui Goethe despre științe naturale Publicat în revista Fiul patriei, , nr , p - - Aici: totul, începutul atotcuprinzător (greacă veche) - De la el Gelehrte - om de știință; aici în sensul de "om de știință, rupt de viață, școlastic, școlastic" - Biblioteca "Runiverse" HX Catcher Publicat pentru prima dată după o copie în de M Lemke (L I Herzen Poly lucrări și scrisori adunate, vol II, pp -), după un autograf - în (vezi , -) "Notele patriei" au început să fie publicate la Sankt Petersburg în de către A A Kraevsky - Vorbim despre articolul lui I K Gebgardt "Faust, opera lui Goethe, traducere de Eduard Huber "- "Domestic Notes", , nr , dep VI, p - - Mă refer la V V Passek - George Sand (francez) - Vorbim despre romanul lui George Sand "Spiridion", al cărui final a fost publicat în ianuarie în revista "Revue des Deux Mondes", și despre articolul lui O Thierry "Considérations sur l'Histoire de France - Des systèmes historiques, depuis le XVI siècle jusqu'à la Revolution de Second partie, tipărit ibid - T e restaurări (-) - "luna de miere de acum înainte a adevăratei hărți" (germană și franceză) - Herzen citează fraza finală din proclamația lui Louis-Philippe d'Orléans către locuitorii Parisului din iulie : "La Charte sera désormais une vérité "("Carta va fi de acum înainte adevărată" - franceză) - Roman Ch Didier (Paris,) În cele ce urmează este vorba despre eseurile de călătorie ale lui Didier "Calabre" și "Basilicata", publicate în "Italie pittoresque", vol Paris, N A Herzen a citit această carte în ianuarie (vezi ,) - Barchou de Ponhoën A Histoire de la philosophie allemande, depuis Leibnitz jusqu'à Hegel Paris, Într-o scrisoare din februarie- martie, Herzen i-a scris lui Ketcher: "Barshu m-a ademenit, dar nu m-a mulțumit Dă-ne Zhegel* (,) - Pentru o gustare (franceză) - N I Astrakov Prima dată publicată în cartea: "Scrisorile inedite ale lui A I Herzen p - În mod evident, vorbim despre secțiunile consacrate lui Hegel din cartea lui O de P Barchoux - Aparent, o aluzie la poziția politică a lui Hegel - HX Catcher Fragmentele au fost publicate pentru prima dată în revista Vestnik Evropy, , nr , p - ; nr , p ; complet conform unui exemplar - în publicația: A I Ger-tsen Poli col op si scrisori Ed M Lemke, vol II, , p - , cu autograf în (vezi , -) K A Zederholm a fost supus represiunilor guvernamentale pentru poeziile sale "distrugând fundamentele creștinismului" (vezi: Barsukov H P Viața și lucrările lui M II Pogodin, vol V, p) Astfel, el a ajuns în Vladimir nu de bunăvoie Mai târziu, Zederholm a devenit prieten apropiat cu Hhomyakov, Kireevsky și F A Golubipsky - "Mémoires, correspondance et manuscripte de general Lafayettes" Paris, - , vol - este un om de bunăvoință, așa că să-i dăm cuvenitul ca atare (franceză) - Biblioteca "Runiverse" Parafrazând cuvintele Evangheliei "duhul este dornic, trupul este slab" (Matei :) - Lafayette a participat la războiul coloniilor nord-americane pentru independență față de Anglia, - β în domeniul adevărului nu există autorităţi (germană) - "Licinius" ("Din scenele romane") a fost scris de Herzen în - Vorbim despre conspirația lui Piso împotriva lui Nero (d Hr), descrisă în Analele lui Tacitus (Cartea

XV) Herzen a împrumutat fapte istorice de la Tacit, dându-le propria sa interpretare (vezi , -) - retrospectivă (franceză) - Vorbim despre jurnalul Revue des Deux Mondes, dar se pare că despre lucrările istorice ale lui Raumer (vezi ,) și despre scrierile lui Hegel și ale hegelianilor - H P Ogariov Extrase au fost publicate în Patrimoniul literar, vol , , p - ; scrisoarea a fost publicată pentru prima dată integral în același loc, vol , , p - Răspuns la cele patru scrisori ale lui Ogarev scrise pe la - noiembrie (vezi: Russkaya Mysl, , nr , pp - ; , nr , pp - ; Ogarev N P Izbr socio-politic și filosofic lucrări, vol II, p -) Pentru atitudinea față de N I Sazonov al prietenilor Moscovei din acea vreme, vezi , - - drag (ntal) prieten - În scrisoarea lui Ogarev, scrisă pe la noiembrie: "Citesc puțin" ("Gândirea Rusă", , nr , p) - Una dintre scrisorile lui Ogarev datată la jumătatea lui noiembrie spunea: ♦ Scriu mult " (Russkaya Mysl, , nr , p) - Aceeași intenție a fost exprimată de Herzen într-o scrisoare către Ketcher din martie (vezi ,) Nu se știe dacă a efectuat-o - Povestea autobiografică neterminată "Despre mine" (vezi , -) Herzen a scris-o în - (Vezi Moștenirea literară, vol , , p -) - "Și eu sunt un artist!" (italiană) - o exclamație care a scăpat artistului Correggio la vederea picturii lui Rafael "Sfânta Cecilia" A devenit proverbială ca expresie a încrederii în chemarea cuiva - Această scrisoare este necunoscută - noi cunoștințe - probabil M Bakunin, V Belinsky și alți reprezentanți ai tinerei inteligențe moscovite, pe care Herzen i-a cunoscut la sfârșitul anilor în timpul călătoriilor la Moscova - În timp ce Herzen studia la Universitatea din Moscova, II Davydov a predat un curs de "matematică pură" Herzen, se pare, a vrut să dea o formulă pentru numărul de permutări (sau numărul de combinații) care a deschis cursul algebrei superioare - La sfârșitul anilor , Ketcher a fost puternic influențat de Belinsky, împărtășindu-și părerile filozofice în spiritul "reconcilierii cu realitatea" (vezi , -) În septembrie , în timpul vizitei lui Herzen la Moscova, disputa ascuțită a lui Herzen cu Belinsky pe probleme socio-filozofice a dus la o întrerupere temporară a relației lor (vezi , -) Despre Ketcher, vezi și , și schița figurativă a portretului său din povestirea "On Myself" (,) - Un personaj din romanul lui George Sand Maupra Aceeași imagine a fost folosită de Herzen când l-a caracterizat pe Ketcher în povestea "Despre mine" (,) - Biblioteca "Runiverse" Numele jucăuș al cafenelei lui Bazhanov din Moscova, unde se adunau actorii și scriitorii - Satin era cu doi ani mai tânăr decât Herzen - Pentru atitudinea lui Belinsky față de Satin în acest moment, vezi: Belinsky V G Poly col cit , vol XI, p ; "Moștenirea literară", vol , p - ; sat "ÎN G Belinsky şi corespondenţii săi M , , Cu - Potrivit lui Belinsky Satinul era atunci personificarea "sufletului frumos " - Vezi scrisoarea lui Herzen către Ogarev din august (; prezent, ed , vol , p) - Străduit, repezit (din lat aspiro) - Ceea ce este acolo nu va fi aici (germană) - M N Pohvisnev Publicat prima dată pe sâmbătă "Legături", carte , , p - Herzen s-a întâlnit cu oficialul Vladimir Mihail Nikolaevici Pokhvisnev și familia sa, probabil în octombrie Scrisoarea lui M N Pokhvisnev, la care Herzen răspunde, este necunoscută Atacant irezistibil (germană) - Data exactă a vizitei lui Herzen la P Ya Chaadaev (s-au întâlnit la iulie) este necunoscută Acest lucru s-a întâmplat aproximativ între martie și aprilie Se pare că cunoștința lui Herzen cu A S Hhomyakov a avut loc în același timp (vezi: Analele vieții și lucrării lui A I Herzen, p) - în multe feluri (franceză) - Catedrala Adormirea Maicii Domnului de pe teritoriul Kremlinului din Moscova - La iunie , Bakunin a plecat la Berlin - Aici: aprobarea acțiunilor, adică acordul cu Herzen -

Articolul lui Belinsky "Despre cărțile pentru copii", al cărui subtitlu începe cu sintagma: "Despre creșterea copiilor în general" (vezi: Poli sobr soch , vol IV, pp -) ; publicat în Otechestvennye Zapiski, , nr - pentru sine și în sine (germană) Ironia lui Herzen în această scrisoare adresată lui Belinsky reflectă acuitatea atitudinii sale puternic negative față de interpretarea filozofiei lui Hegel în spiritul "formalismului", care a condus la ideea "reconcilierii cu realitatea" - H P Ogariov Prima dată publicată în fragmente în revista "Buletinul Europei", , nr , p - ; complet în - A I Herzen Poly, adunat Op şi scrisori, vol II, p - Răspuns la scrisoarea nedatată a lui Ogarev, referindu-se probabil la sfârșitul lunii ianuarie - începutul lunii februarie ("Gândirea Rusă", , nr , pp -) Din germană Resemnare - aici: renunțare, smerenie Cu privire la iminenta expulzare a lui Herzen din Petersburg, Ogarev i-a scris: "Ce pot să-ți spun, prietene? Enervare, dar nu disperare Când am primit scrisoarea ta, am fost furios și apoi m-am împăcat cu mersul lucrurilor Nu ești primul, nu ești ultimul Un caz particular nu poate aduce descurajare generalului "("Gândirea Rusă", , nr , p) - Destul (lat) - Expresia exprimă atitudinea negativă a lui Herzen față de gândurile lui Ogarev despre viața din Sankt Petersburg - pe drum (franceză) - Biblioteca "Runiverse" Aceste dispute au avut loc la Sankt Petersburg în ianuarie , până pe În același timp, în ianuarie , a avut loc o conversație ascuțită între Herzen și Belinsky cu "maestrul în ochelari albaștri" (Ya M Neverov) (vezi , -) Viziunea lui Herzen asupra diferențelor dintre Moscova și Sankt Petersburg este exprimată în articolul său, care urmează să fie scris în curând "Moscova și Sankt Petersburg" (vezi , -) - δ figura bisexuală (germană) - Cheie Chamberlain pe spate Chamberlain - un grad onorific de curte (mai mare decât junker chamberlain) V F Odoevski a fost camerlan din După poziție, camerul purta o cheie de aur pe o panglică albastră cu un nasture lombară stângă - din sursa propriu-zisă (lat) - în lume (franceză) - oricum (lat) - nu și nicio judecată (franceză) Această frază mărturisește planul lui Herzen de emigrare politică sau de plecare în străinătate - Cuvintele lui Hamlet (Shakespeare Hamlet, actul I, scena) - O traducere prescurtată este maxima lui Luther din Mémoires de Luther écrits par lui-même Traduits et mis en ordre par J Michelet" ("Memoriile lui Luther scrise de el însuși Traduse și aranjate de Jules Michelet") Paris, , p : "În mânie caracterul meu este temperat, mintea mea este șlefuită Niciodată nu scriu și nu vorbesc la fel de bine ca în mânie "- n supraexaltare (lat) - cel mai înalt grad de exaltare, o stare excitată - Nu se știe dacă aceste teze au fost întocmite Planul lui Herzen de a scrie "Scrisori despre revoluția petrină" nu a fost realizat - Planul neîmplinit al lui Herzen - Într-o scrisoare către Herzen, Ogarev scria: "Sunt atașat de acest pământ, în alt loc îmi voi simți inutilitatea" ("Gândirea Rusă", , nr , p) - Vorbim despre nașterea (nu mai devreme de februarie) și moartea (nu mai târziu de februarie) a fiului lui Herzen, Ivan - Aceasta se referă la lucrarea lui G T Rötscher "Die Wahlverwandt-schlten von Goethe in ihrer weltgeschichtliehen Bedeutung ih rem settlichen und Kunstlerischen Werte nach entwickelt" ( ) Herzen a făcut o trecere în revistă critică a acestei lucrări în articolul "On a Drama" (vezi aceasta, volum, p) - HX Catcher Fragmentele au fost publicate pentru prima dată în revista Vestnik Evropy, , nr , p și ; scrisoarea a fost publicată pentru prima dată integral în în publicaţia: A I Herzen Etaje col op și scrisori, vol P, p - și poziția prezentă și poziția viitoare (lat) Probabil că nu este vorba doar despre moartea unui fiu copil, ci și despre expulzarea viitoare a lui

Herzen din Sankt Petersburg - În acest moment, Herzen și Belinsky au ajuns la unitate în concepții sociale și filozofice Apoi Herzen povestește un episod, care este povestit cu alte cuvinte în "Trecutul și gândurile" (acolo este programat să coincidă cu prima întâlnire cu Belinsky după ce Herzen s-a mutat la Sankt Petersburg în - vezi , -) - Vorbim despre articolul "Aniversarea Borodino" ( ) sau despre articolul "Eseuri despre bătălia de la Borodino" ( ) - * "Și totuși ea se mișcă!" (lat) - conform legendei, cuvintele lui Galileo după renunțarea forțată la teoria lui Copernic - Biblioteca "Runiverse" Aceasta este prima ediție a lucrării lui I I Golikov "Faptele lui Petru cel Mare" (părțile - M , - ; completări - vol - M , -) Publicarea acestei lucrări, pregătită de K A Polev (-), se pare că nu l-a mulțumit pe Herzen - * poziție falsă (franceză) - H P Ogariov Prima dată publicată în fragmente în Vestnik Evropy, , nr , Cu - , integral - în cartea: A I Herzen Poli col op si scrisori t I Pg , , p - O parte a scrisorii din martie este un răspuns la o scrisoare nedatată a lui Ogarev, datată la sfârșitul lunii februarie (Russkaya Mysl, , nr , pp -) Adică porunca regală despre al doilea exil,- Vezi nota la litera - Există o poziție mare (germană) - Entelechia (greacă) este unul dintre termenii filozofiei lui Aristotel, însemnând (împreună cu "energie") realitatea reală a unui obiect, un act în diferența sa de posibilitate, potență - Prietenii lui Herzen - Ogarev și alții - nu au înțeles la început planul său pentru activitățile străine - A A Kraevsky Publicat pentru prima dată (cu omisiuni) în Raportul Bibliotecii Publice Imperiale pentru SPb , , p , integral - în cartea: A I Herzen Poly, adunat Op şi scrisori, vol , Pg , , p - Vorbim despre articolul lui Belinsky "Literatura rusă în " ("Însemnări ale patriei", , nr ; vezi: Belinsky B G Poli sobr soch , vol V, pp -) - al doilea interlocutor (franceză) Articolul lui Belinsky a fost structurat sub forma unui dialog între L și B,- * "O poveste pentru copii" de Lermontov și anonim (cel mai probabil de K L Mikhelet) "Amintiri din Hegel" au fost publicate în Otechestvennye Zapiski, , nr - Fenomenologia spiritului a lui Hegel - "Lăsați nădejdea, voi cei ce intri aici" (Ital) - din inscripția de pe porțile iadului din Divina Comedie a lui Dante ("Iad", Cantul III)- Nu-ți fie frică de nimic, îl porți pe Cezar (lat) - un aranjament al cuvintelor lui Cezar adresat cârmaciului speriat de furtună (după Plutarh: "Înainte, draga mea, nu te teme de nimic: ești purtând pe Cezar și fericirea lui") Herzen a folosit această imagine în lucrarea sa "Amateurism in Science" - vezi aceasta, vol , p - H P Ogariov Prima dată publicată în jurnalul Voice of the Past, , nr , p - Răspuns la scrisoarea lui Ogarev din martie ( ) , adresată lui V P Botkin ("Gândirea Rusă", , nr , pp -), primită de Herzen la aprilie (vezi ,) trăsătură individuală (franceză) - Porecla prietenoasă HX Catcher - Această scrisoare este necunoscută - mier înregistrare din jurnal din aprilie (, -) - Biblioteca "Runiverse" La iunie , Ogarev a părăsit Novgorod, iar la iunie a plecat în străinătate - Moartea celor trei copii ai lui Herzen: Ivan (februarie), Natalia (decembrie), Ivan (decembrie) (cf înscriere în jurnalul din aprilie - ,) - După ce s-a întors din Novgorod, Herzen s-a stabilit cu familia în casa lui E S Gagarina din strada M Vlasevsky, lângă strada Starokonyushenny - Vorbim despre al patrulea și al treilea articol din ciclul "Amatorism in Science" - * Această recenzie a fost conținută, se pare, în scrisoarea pierdută a lui Belinsky către Herzen - HX Catcher Publicat prima dată prin copie în : A I Herzen Poli col op şi scrisori, vol III, p - ; autograf în (vezi , -) Răspuns la două scrisori HX Ketcher, dintre care una este cunoscută - datată decembrie ("Gândirea Rusă", , nr , pp

-) La decembrie , A I și N A Herzen au avut o fiică, Natalia După ce au pierdut deja trei copii care au murit în copilărie, Herzen și soția sa se temeau foarte mult pentru soarta ei - Herzen nu transmite cu exactitate cuvintele lui Rousseau din primul capitol al romanului său "Emil sau despre educație"; Rousseau: "din mâinile Creatorului "- H II Ogarev și H M Satin Prima dată publicată (incomplet) în revista Russian Thought, , nr , p - ; în întregime - în (vezi , -) Răspuns la o scrisoare a lui Ogarev și Satin din Berlin din - decembrie (-), (Gândirea Rusă, , nr , pp - ; nr , pp -) Scrisoarea de răspuns a lui Ogarev din - februarie (- ianuarie), (vezi ibid , , nr , p -) Această scrisoare, scrisă în mijlocul lucrărilor despre "Scrisori privind studiul naturii", este o dovadă a eforturilor obositoare ale lui Herzen de a-și formula credo-ul filosofic și are natura unei reflecții asupra dezvoltării propriilor opinii și probleme care au avut încă nu a fost rezolvată O serie de prevederi ale scrisorii au ceva în comun cu jurnalul din decembrie (vezi , -), altele cu ideile primei și celei de-a treia scrisori despre studiul naturii Vezi nota la lit - fel (lat) - Goethe Faust, partea I, scena , - Din germană Grübeiei - vise, reflecții, reflecții - soaring (germană) - formație (germană) - Din octombrie , Herzen a urmat cursuri de anatomie la Universitatea din Moscova, care erau predate de I T Glebov (vezi , , ,) - Putem presupune o greșeală (sau greșeală) în acest cuvânt Poziția lui Herzen este complet incompatibilă cu prevederea privind dezvoltarea talentului unei persoane în funcție de "mintea" sa Aparent, cuvântul ar trebui citit "capabil", ceea ce este destul de în concordanță cu ideea exprimată de mai multe ori de Herzen despre necesitatea realizării tuturor capacităților umane - Acesta este urmat de un apel la Ogarev - Biblioteca "Runiverse" scrisă în trecut - aceasta se referă probabil la scrisoarea lui Ogarev din - noiembrie ("Gândirea Rusă", , nr , pp -) sau, în general, la toată lucrarea anterioară a lui Ogarev - Ogarev a "atacat", de exemplu, pe limbajul articolului lui Herzen "Budhismul în știință" - vezi: Izbr socio-politice și filozofie Prod , vol II, p Scrisoarea lui Ogarev însuși era extrem de saturată de terminologia filozofică germană - însă (franceză) - Ogarev a scris despre negație ca o forță internă a spiritului, care nu oferă unei persoane posibilitatea de a fi mulțumit de adevăruri empirice (Izbr lucrări socio-politice și filosofice, vol II, pp -) - dreptatea în primul rând (franceză) - Ogarev scria: " logica este încă un abstract, nu un lucru viu Dar cine a dat dreptul să scoată gândirea din lume, să o pună separat și apoi să construiască logica aplicată, adică filozofia naturală și filosofia istoriei? Gândirea cu natura aus einem Guss (dintr-o bucată - germană) Dă-mi știință nu aplicată, ci concretă" (ibid , pp -) - În articolul "Budhismul în știință" (vezi aceasta, volum, p) - original (lat) - Empirism and Idealism este primul din seria Letters on the Study of Nature (vezi aceasta, volum, p) La februarie , Ogarev i-a scris lui Herzen: "De când ți-am scris, am fost chinuit de câteva zile de îndoiala dacă am dreptate în conceptul de relație dintre logica și filosofia naturală și eram deja complet convins de adevarul cand am primit si cu bucurie am citit raspunsul tau Da! lumea reală precede logica, așa cum natura precede omul" (Ogarev H P Lucrări socio-politice și filozofice alese, vol II, p) - Un citat nu pe deplin exact din scrisoarea lui Ogarev (vezi ibid , p) - din Enciclopedia științelor filozofice a lui Hegel, adică despre "Filosofia naturii", despre care Ogarev scria: "Multe lucruri îmi sunt obscure Am început de curând să-l citesc " (ibid , p), făcând remarci lungi, mai ales în limba germană, despre conceptele de "substanță", "ființă" și "neființă", "calitate",

"cantitate" " și etc - Aristotel vorbeşte despre forma activă în "Metafizică" (vezi, de exemplu: Metafizica, v , cap , - Aristotel Soch în volume, vol ,) - Citatul lui Leibniz este preluat din "Expunerea, dezvoltarea și critica filozofiei lui Leibniz" a lui Feuerbach (L Feuerbach, Istoria filosofiei, vol M , , p) Herzen l-a folosit și în a treia din "Scrisorile sale despre studiul naturii" - vezi aceasta, vol , p - Aluzie la profesorul K -L Mikhelet și K Werder, pe care Ogarev i-a ascultat - Cel mai probabil, aceasta se referă la Ivan Vasilievich Pavlov, student la Universitatea din Moscova, pe care Herzen l-a cunoscut în timpul prelegerilor lui IT Glebov despre anatomie (vezi , ;) - octombrie , Herzen scria în jurnalul său: "Am citit chimia organică a lui Liebig - foarte bună, dar mult ipotetică" (,) Ogarev a exprimat opinia că la nivel anorganic natura ajunge la chimie, în timp ce la nivel organic "mișcarea materiei" se ridică la un nivel superior: aici ia naștere "forța vieții" Procesele chimice nu dispar în organism, ci se păstrează în părțile sale individuale (vezi: Ogarev H P Lucrări socio-politice și filosofice alese, vol II, pp -) Ideea "două originalități" a compușilor chimici în natura anorganică și "multi-originalitatea" lor în natura organică a fost dezvoltată de Herzen Biblioteca "Runiverse" în a treia din "Scrisorile despre studiul naturii" (vezi prezent, vol , pp -) - spune doar, mod de exprimare (franceză) - Natura își alege propriile cărări, și nu după rațiune (lat) - Sömmering Despre structura corpului uman (germană) - Gândurile exprimate aici sunt apropiate de ceea ce a scris Herzen în jurnalul său la decembrie , menționând conversația sa cu IV Pavlov Ogarev nu a fost de acord cu gândurile exprimate în acest pasaj al scrisorii lui Herzen "Poate că nu împărțiți chimia în chimie minereu și non-minereu", i-a scris el lui Herzen la februarie "De asemenea, nu văd nevoia de a împărți natura Dar de parcă doar combinații inițiale alcătuiesc corpuri anorganice? Se pare că vă înșelați "(Ogarev N P Lucrări socio-politice și filozofice alese, vol II, p) - Poziția binecunoscută a lui P J J Kabanis implică faptul că creierul este un organ care produce gândirea, la fel cum ficatul produce bilă, iar glanda salivară secretă saliva - întreg, dintr-o singură bucată (germană) - Vezi: Hegel Encyclopedia of Philosophical Sciences, v Filosofia naturii M , , secțiunea a doua, § - ; secţiunea a treia (p -) - HX Catcher Prima dată publicat prin copie în în publicația: A // Herzen Poli col op si scrisori Pg , vol III, p , dar semnat în (vezi , -) Răspuns la scrisoarea lui Ketcher de la Berlin, scrisă la sfârșitul lunii februarie și transmisă de I V Selivanov (Gândirea Rusă, , nr , pp -) Ketcher a scris: "La fel ca Nikolai (Ogarev), și tu ai înnebunit odată cu aprofundarea științelor naturale, când studiul științelor sociale, economiei politice și istoriei din aceleași puncte este atât de vital acum " ("Gândirea Rusă", , nr , p) - deoarece (franceză) - Jenseits - din altă lume, Diesseits - acest lume - Un indiciu al dominației cenzurii, - Aici Herzen vorbește despre o anumită rezonanță cauzată de articolele sale, în special despre impactul acestora asupra tinerilor La ianuarie , el a scris în jurnalul său: "Ivan Vasilyevich Pavlov a povestit cum articolele mele din Fatherland Notes au fost acceptate de studenți Tinerii au apreciat imediat care era problema și au mers la cofetărie în mulțime a citi" (,) - uman și cel mai inuman (lat) - Vorbim despre K E Bock, autorul cărților "Textbook of Human Anatomy" ( ) și "Pocket Anatomy" ( ) - Lucrarea lui K D Burdakh "Phisioíogie aLs Erfahrungswissenschafl" ("Fiziologia ca știință experimentală") a fost publicată la Leipzig în - în - - în șase volume "Despre crearea ordinii în societatea umană sau principiile organizării politice" - un eseu de

P J Proudhon Herzen a citit-o în februarie (vezi ,) - Din franceza, superflus - excese - "Ce este proprietatea? Cercetări asupra principiului dreptului şi statului "( ) - Biblioteca "Runiverse" [Din jurnalul din -] Jurnalul lui Herzen - a fost publicat pentru prima dată în în volumul I al ediției de la Geneva a Operelor lui Herzen (cu erori grosolane) Începută de Herzen în ziua celei de-a treizeci de ani, într-un caiet dăruit lui de soția sa, N A Herzen; ea a scris pe spatele primei foi: "Fie ca toate paginile acestei cărți și toată viața ta să fie luminoase și vesele! Dorința unei inimi simple pline de dragoste pentru tine Novgorod, -j Toate înregistrările sunt făcute în acest caiet, cu excepția zilei de iunie , care este inclusă într-un alt album Această intrare a fost publicată pentru prima dată de M Lemke (A I Herzen Poly colectate lucrări și scrisori, vol IV Pg , , pp -) După ce a primit jurnalul original de la G N Vyrubov și l-a predat în bibliotecii Academiei de Științe (acum se află în Departamentul de Manuscrise al Casei Pușkin), Lemke l-a publicat în volumele și IV ale acestei ediții, corectând multe din neglijența publicațiilor anterioare, dar rupându-l cu ani Jurnalul reflectă nu numai circumstanțele vieții personale a lui Herzen, atitudinea sa față de evenimentele din Rusia și Europa din prima jumătate a anilor , ci și ideile sale filozofice, dezvoltarea lor în timpul creării "Amatorism in Science", "Scrisori despre studiul naturii" și alte lucrări de atunci Aproximativ o treime din toate înregistrările din jurnal tratează într-un fel sau altul problemele filosofiei; ele au fost realizate de Herzen în legătură cu studiul diferitelor lucrări, sub impresia discuțiilor cu prietenii și a ciocnirilor aprinse cu dușmanii ideologici, despre anumite fapte din propria viață și viața rudelor și prietenilor săi Înregistrările care reflectă procesul de asimilare critică de către Herzen a lucrărilor lui Hegel, Feuerbach și alți gânditori remarcabili sunt de o valoare deosebită Materialele jurnalului au fost folosite de Herzen atunci când a scris o serie de eseuri din anii , precum și în pregătirea unor capitole din Trecut și Gânduri Pe ultima pagină a caietului care încheie acest jurnal, se află o înregistrare în creion de mâna lui Herzen: "L-am recitit la Londra la iunie " Se referă la educatorul georgian Solomon Ivanovich Dodashvili (Dodaev), exilat la Vyatka "pentru că a participat la o conspirație care a avut loc în Georgia între băștinașii locali" A murit de consum la august - Prima dovadă a lucrării lui Herzen asupra unui eseu filozofic, care mai târziu a luat forma "Amatorism in Science "- "Cours de literature française Tableau du XVIII siècle" - "Curs de literatură franceză din secolul XVIII", citit în Collège de France O prezentare a acestei lucrări de Wilman a fost publicată în în Jurnalul Ministerului Educației Publice (nr , secțiunea , pp ,) - "Patriarhul nu vrea să renunțe la răzbunătorul său răsplătitor; vorbește despre asta ca un copil" (franceză) - cuvintele lui Grimm, citate din prelegerile lui Wilmain "Răzbunătorul răsplătitor" însemna Dumnezeu - formație (germană) - Și mâinile mele ar țese măruntaiele unui preot din lipsă de frânghie pentru a-i sugruma pe regi (franceză) - citat inexact (în original: "Et ses mains ", adică "Și mâinile lui ") din poemul D Diderot "Elevtoromani, sau stăpâni de libertate" ( ) Citat de Herzen din prelegerile lui Wilman miercuri: Biblioteca "Runiverse" Și acum rupe măruntaiele preoților cu mâna, Să-i smulgă cu laț de gâtul tuturor regilor (Trad de A S Kochetkov) Diderot D Sobr cit , vol IV M -L , , p - de altă lume (germană) - din raţiunea naturală (franceză) - Etern, nemăsurat, totul în toate și chiar însuși - totul este opera Naturii lucrurilor și însăși natura lucrurilor (lat) - marele secol (franceză)

- Munți (franceză) Aceasta se referă la grupul revoluționar-democrat din Convenție în timpul Marii Revoluții Franceze din secolul al XVIII-lea; a ocupat băncile superioare (de unde și numele) - reabilitare umană (franceză) - forțe ale naturii (germană) - o anumită datorie (germană) - fel (lat) - Această intrare reflectă aparent impresiile lui Herzen despre cartea lui L Feuerbach Esența creștinismului, pe care Ogarev i-a adus-o la Novgorod Este posibil, desigur, ca conținutul său să fie legat în primul rând de lectura lui Lucretius Despre natura lucrurilor, despre care Herzen scrie mai departe - Anuarul German (germană) este organul Tinerilor Hegelieni din Germania Feuerbach a contribuit la jurnal - Citat (într-o traducere inexactă a lui Herzen) din articolul "Două opinii despre discordia dintre Biserică și știință (Christianism and Anti-Christianism)", publicat în nr - din "Deutsche Jahrbücher" din - ianuarie , , semnat de Filosof Urmează un citat din Evanghelie (Matei :) - "Ea se mișcă, ea se mișcă!" - cuvinte rostite de Galileo imediat după renunțarea sa la învățăturile lui Copernic (vezi și acesta, volum, p și nota la acesta) - grăbit (franceză) - Independent Review (franceză) Publicat la Paris, în - P Leroux, J Sand și L Viardot - Este posibil ca această idee să fi fost inspirată de cunoașterea lui Herzen cu pamfletul lui Engels (publicat anonim) Schelling and Revelation V Botkin avea acest pamflet, l-a folosit la redactarea articolului "Literatura germană", publicat în nr al Otechestvennye Zapiski pentru - existente (germană) - La sfârșitul recenziei lui Ruge despre pamfletul Schelling și Apocalipsa, scrisă de Engels, el a spus despre Schelling: "Soarta lui, deși meritată, este totuși o mare nenorocire pentru el În plus Dacă se împlineşte pe deplin, este atât de ciudat încât nu vom găsi nimic asemănător în toată istoria* (Deutsche Jahrbücher, No , martie) - de aur (franceză) - Aceasta se referă la pamfletul dreptului hegelian F Marheinecke "Einleitung in die õffentlichen Vorlesiingen über die Beteutung der Hegelschen Philosophie in der Christlichen Théologie Nebst einem Separatvo-tum über B Bauers Kritik der evangelische Geschichte" ("Introduction to Public Lectures on the Significance of Hegelian Philosophy in Christian Theology With an Appendice la B Bauer's Criticism of the Gospel History " Berlin,) mier cu părerea lui Marx despre acest pamflet, exprimată într-o scrisoare către A Ruge din iulie : "Bătrânul Marchejneke se pare că este necesar să documenteze, înaintea lumii întregi, întreaga neputință a vechiului hegelianism Votul lui este rușinos Biblioteca "Runiverse" vot "(Ya Marx, F Engels Din lucrările timpurii M , , p) - transfer (franceză) - Aceste înregistrări din jurnal au fost folosite de Herzen în pregătirea paragrafelor finale ale articolului "Amatori și breasla oamenilor de știință" - Domnul Gros, filozof franco-german (francez) Despre cine vorbim, nu este stabilit cu precizie Poate că Gro menționat aici este o cunoștință a lui Herzen și Granovsky, medic la Spitalul Novo-Ekaterininskaya din Moscova, E E Gro În vara lui , Herzen l-a întâlnit la Paris (vezi ,) - recompensă generoasă (germană) - din balada lui Goethe "Cântărețul", - de altă lume (germană) - Prin aceste fraze, se poate judeca cel mai complex proces al regândirii lui Herzen asupra lui Hegel, în special, "dizolvarea" treptată a conceptului de Dumnezeu în conceptul de universal, înțeles ca principiu creator imanent al naturii și al omului - În continuare, Herzen citează un articol de K Rosenkrantz "Din viața lui Hegel (Hegel și Hölderlin Studiile teologice și istorice ale lui Hegel)", publicat în almanahul lui R Prutz "Literatur-historischees Taschen-biich" ["Literatur-historischees Taschen" -biich"] pentru domnul Herzen spune în mod eronat: "pentru "-

"Gândul din care a apărut întregul său sistem (al lui Hegel) a fost gândul iubirii Viziunea asupra lucrurilor, pe care o avea el, ca persoană, era viziunea unui om-Dumnezeu Deja în perioada tubingului, el a tras o analogie între iubire și rațiune și a plasat-o - deși este doar un principiu empiric - infinit de sus Dorința iubirii de a se plonja dezinteresat în altceva, nu în ea însăși, pentru a rămâne ea însăși în acest celălalt a se retrage în sine numai pentru a se lepăda din nou de sine - această strădanie a fost calea care l-a condus pe Hegel la metoda sa dialectică" (germană) - Incapacitate - din franceză, impossibiilité - "Credința - aceasta este forma în care ceea ce unește contradictoriul fundamental există în concepția noastră Conexiunea este activitate Această activitate, considerată ca obiect, este un obiect de credință" (germană) Mai departe, la noiembrie , Herzen face un mare extras în jurnalul său din nota lui Hegel despre pedeapsa cu moartea (cf , - și Hegel G V F Works of different years, vol I M , , p -)) - Disputa lui Herzen cu A S Homiakov a avut loc la decembrie , în salop-ul lui A P Elagina Pe decembrie, ea i-a scris lui A N Popov la Berlin: "Homiakov s-a întors din sat: va fi mai viu Duminica trecută ne-am certat cu Herzen despre logica hegeliană toată seara" ("Arhiva Rusă", , cartea , p) - farmec - din francezi, fascinație - de gânduri din spate (franceză) - Personalitatea lui Dumnezeu, transcendență (germană) Sensul frazei: transcendența (adică, lumea cealaltă) nu este derivat din concepțiile lui Hegel despre personalitatea lui Dumnezeu - imanență (germană) - fermentație internă (germană) - Din context și semnificație rezultă că acesta nu este un neajuns al lui Homiakov, ci o lipsă de dezvoltare logică a lui Hegel în interpretarea lui Homiakov Și apoi Herzen expune părerea lui Homiakov - ființă, existență (germană) - embrion, embrion (greacă) - perfect (lat) - fi oprit, reținut (germană) - surd, neclar pentru sine (germană) - Biblioteca "Runiverse" individualitate, personalitate (germană) - nu satisface (franceză) - O alternativă bună (franceză) - Vek (franceză) este un cotidian politic liberal francez fondat în - proces cu juriu, proceduri judiciare (franceză) - Până atunci fuseseră publicate pamfletele lui Proudhon: "Qu'est-ce que la propriété ou Recherches sur le principe du droit et du gouvernement" ( ), "Lettre à M Blanqui sur la propriété" ( ), "Avertissement" aux propriétaires, ou Lettre à M Considérant sur une défense de la propriété" ( ) ("Ce este proprietatea sau cercetările pe principiul dreptului și al statului", "Scrisoare către domnul Formulare privind proprietatea", "Avertisment pentru proprietari" , sau Scrisoare către domnul Consider-nu, către redactorul revistei Phalanx, despre protecția proprietății") - Aceasta nu este prima conversație-argument între Herzen și IV Kireevsky Așa că, la noiembrie , s-a certat cu el (și M A Dmitriev) despre "Însemnările patriei", despre Belinsky A doua zi, Herzen a făcut următoarea intrare despre Kireevski: "Natura este puternică și întotdeauna păstrată într-un fel de exaltare, care, cred, ar trebui să fie inseparabilă de unilateralitatea fanatică " (,) - Aici: prin natura (franceză) - Compară: Hegel Filosofia dreptului Cuvânt înainte: " filosofia este epoca ei contemporană, cuprinsă în gândire" (Soch , vol VII p) Herzen dezvoltă această idee în felul său în primul articol al ciclului "Amatorism in Science"- Vorbim despre articolul lui A Lebre "De la crise de la philosophie allemande Ecole de Hegel, nouveau système de Schelling" ("Despre criza filozofiei germane Școala lui Hegel, noul sistem al lui Schelling") Din sugestiile ulterioare ale lui Herzen se pare că el a ținut prelegeri lui Schelling despre filosofia revelației - Istoria celor zece ani de L Blanc (franceză) este o lucrare în patru volume dedicată istoriei Franței în

anii - - de revelații - din franceză, révélation - atât în bine cât și în rău (franceză) - Camera Deputaților este un organ reprezentativ în Franța - Epoca Orleans este o perioadă din istoria Franței, când a fost condusă (din) de regele Louis-Philippe, fostul duce de Orleans - Susținători ai lui Charles K - Aici: structură socială, ordine socială Vezi, de asemenea, Nast, Vol , p , - cel mai înalt nivel (lat) - Aceasta se referă la slavofilii extremi, cărora la vremea aceea Herzen includea anumiți ideologi de "naționalitate oficială" precum M P Pogodin și S P Shevyrev - "Revoluția engleză Carol I" Guizot (franceză) - vorbim despre opera lui F P G Guizot "Istoria revoluției engleze după urcarea pe tron a lui Carol I până la urcarea pe tron a lui Carol al II-lea" ("Histoire de la Revolution d' Angleterre depuis l'avènement de Charles jusqu'à l'avénement du Charles ") - Antecedent - din lat anteceden" - precedent, precedent - ca documente justificative (franceză) - Mă refer la Codul de legi al Imperiului Rus - electiv - electoral, din lat electio - Herzen numește locurile în care autocrația țaristă a exilat și cetățile unde și-a întemnițat adversarii politici - Adică corespondenţa cu N Zakharyina,- Biblioteca "Runiverse" Istoria contrarevoluției din Anglia Ar Carrel (franceză) - în sensul propriu al cuvântului (lat) - regim terorist (francez) - O redare liberă a cuvintelor lui Richard al II-lea din tragedia cu același nume a lui Shakespeare: "Și toate apele oceanului aspru și furtunos nu pot spăla uleiul de pe regele uns" (actul III, scena) - personalitate care interceptează (germană) Același termen Herzen în intrarea sa din decembrie a adus foarte aproape conceptul de "personalitate a lui Dumnezeu" (vezi ,) Într-o interpretare ateă, acest termen exprimă pentru Herzen puterea creatoare a realității, capacitatea sa de a crea noi forme de viață Herzen folosește același termen în al patrulea articol al ciclului "Amatorism in Science" (vezi acesta, volum, p și nota la această pagină) - Această intrare reflectă deja primele impresii ale lui Herzen despre cartea lui F X Schlosser History of the th Century - to heart (franceză) - gând înapoi (franceză) - Întreaga intrare este o dovadă a sentimentelor acute ale lui Herzen legate de faptul că nici cei mai apropiați dintre prietenii săi, în special T N Granovsky, nu puteau merge pe calea "sobru", adică să treacă pe pozițiile ateismului - "Despre educația estetică a omenirii" (germană) Titlul exact al lucrării este Scrisori despre educația estetică a umanității În articolul "Lecturile publice ale domnului Granovsky (Scrisoare către Sankt Petersburg)" Herzen a definit această "disertație în scrisori" ca "un pas colosal în dezvoltarea ideii de istorie" (vezi acest volum, p)) - Aceasta se referă la cartea lui G E Lessing "Educația rasei umane" ("Die Erziehung des Menschengeschlechts"), - Schlosser Istoria secolului al XVIII-lea (germană) - tulburare (franceză) - Un contemporan al lui Petru I, elector al Saxiei, regele Poloniei Augustus (Frederick) al II-lea cel Puternic (-) s-a remarcat prin efeminație, lene și pasiune pentru lux - prea sobru (germană) - prin harul lui Dumnezeu (franceză) - nu aparțin unei societăți decente (franceză) - "Trebuie să renunțăm și să renunțăm la toate fantomele printr-o hotărâre fermă și solemnă, iar mintea trebuie să fie complet eliberată și curățată de ele, întrucât nu există altă cale către împărăția omului, bazată pe științe; Așa cum cineva nu poate intra în împărăția cerurilor decât sub formă de prunc" Bacon Ver[ulamsky] (lat) - nu este un citat tocmai exact din "New Organon" al lui F Bacon (af LXVIII) Acest citat și următoarea intrare despre natura metodei lui Bacon sunt într-o legătură complet evidentă cu studiul lui Herzen asupra cărții lui L Feuerbach "Istoria noii

filosofii de la Bacon of Verulam la Benedict Spinoza" Atât citatul, cât și intrarea care îl urmează au fost folosite de Herzen în "Scrisorile sale despre studiul naturii" (vezi aceasta, vol , pp - și ,) - Vorbim despre pamfletul lui J Frauenstedt "Lecturile lui Schelling la Berlin" ("Schellings Vorlezungen la Berlin") - în sensul literal (franceză) - δ trucuri (germană) Raționamentul despre Boehm conținut în această intrare, precum și unele materiale ale înregistrării din septembrie , își au sursa în cartea lui Feuerbach "Istoria unei noi filosofii " - " Nu pretind deloc că am descoperit cea mai bună filozofie, dar știu că o înțeleg pe cea adevărată" (lat) - dintr-o scrisoare a lui Spinoza către Albert Biblioteca "Runiverse" Burgu (decembrie) {Spinoza B Select Prod , vol [M], , p) - "Omul liber nu se gândește la nimic mai puțin decât la moarte, iar înțelepciunea lui constă în a se gândi nu la moarte, ci la viață" "Beatitudinea nu este o răsplată pentru virtute, ci virtutea însăși" (lat) - din Etica lui Spinoza: partea IV, teorema și partea V, începutul teoremei (vezi: Spinoza B Lucrări alese, vol I , pp , ; cf : Feuerbach L History of Philosophy, vol I, p) - din punct de vedere al eternităţii (lat) - "Trăsura, trăsura, de franci pentru trăsura!" (franceză) - În autograf: "foarte consecvent" (vezi ,) - retrageri (germană) - Vorbim despre cartea "La Russie en " ("Rusia în " Paris,) a scriitorului francez marchizul A de Custine, care a condamnat aspru autocrația Judecând după jurnal, Herzen era familiar nu numai cu partea I, ci și cu partea a IV-a a cărții (vezi , -) Mai târziu avea să scrie despre asta în lucrarea sa "Despre dezvoltarea ideilor revoluționare în Rusia" - "Capacitatea inutilă a gândirii, înfiptă în suflet, devine otrăvitoare și o corodează din lipsă de alte întrebuințări" (franceză) - Nu sunt disponibile informații despre momentul primei lecturi de către Herzen a Prelegerilor lui Hegel despre filosofia istoriei - Bifurcație - din franceză, bifurcație - Herzen a citit probabil "Corespondența" lui G Forster în ediția de la Leipzig din , pregătită de G Gervennus - Din strofa finală a capitolului al șaptelea al lui Eugene Onegin - "Omul este un animal cu inima moale, caută de bunăvoie împăcarea și pacea și este atât de voinic când i se pare că le-a atins!" (Limba germana) - " Sunt mai senzuală decât tine și mai senzuală ca niciodată de când mi-am luat rămas bun de la visa cu ochii veșnici, spunându-mi că a fost o prostie să pierd prezentul real de dragul unui viitor necunoscut Nu voi mai crede niciodată că am fost creați capabili să trăim dulceața senzațiilor plăcute doar pentru a simți durerea, lipsindu-mă de ele bigotism" (germană) - Aceasta se referă la cartea Essais de palingénésie sociale (The Experience of Social Palingenesis) de P S Ballanche (vezi și nota la p din această carte, vol)- Gfrörer Istoria Bisericii Creștine, vol I (germană) Herzen se familiarizează cel mai probabil cu cartea lui Gfrörer "Allgemeine Kirchengeschic-hte" ("Istoria generală a Bisericii"); vezi si nota la p crusta, volume - , Saduchei, Farisei, Therapeutae, Esenieni sunt numele sectelor religioase din epoca formării creștinismului - membri deconectați (lat) - , renașterea și aducerea totul la starea inițială (greacă) - Bebeluși - Kolya Herzen, fiu, născut în - * Natalia Alexandrovna Herzen - Vorbim despre Enciclopedia Științelor Filosofice, vol II Filosofia naturii - , pământesc - din franceză, tellurien - la infinitul rău (germană) - Biblioteca "Runiverse" la p lovitură mortală (franceză) - nesocotire arogantă (germană) - cauza efectivă - din lat agenie - F A Trendelenburg l-a criticat pe Hegel în cartea: "The Logical Question in Hegel's System" Leipzig, ("Die logische Frage in Hegel's System" Leipzig,) - golden mean (franceză) - extramundal - din lume (din latină extra - "în afară"

și mun-danus - "lume") - fiind-din-sine (germană) - infinit rău (germană) - zeu, spirit, personalitate interceptătoare (germană) Vezi și nota foi, vol - anumită personalitate, individualitate (germană) - personalitate morală (lat) - Dovezi ale maturizării conceptului de "Scrisori privind studiul naturii" - iunie , a început o revoltă a țesătorilor din Silezia, înăbușită cu brutalitate de trupele guvernamentale - groszy (germană) - La acea vreme, se pare că Herzen citea deja cartea lui V Kopsider-na Destinée sociale (Viitorul social), volumul I pe care a terminat-o de citit în Pokrovsky la iunie a aceluiași an, remarcând în același timp: " bun, extrem de bun, dar nu o soluție completă a problemei; într-o falansteră largă și strălucitoare sunt înghesuite, această aranjare a unei laturi a vieții este incomodă pentru alții "(,) - Un articol al unui adept al lui Feuerbach, W Jordan, din prima carte din Vierteljahrsschriit a lui Wigand pentru , era intitulat "Die Philosophie und die allgeineine Wissenschaft, ein Beitrag zur Kritik der Philosophie ûberha-upt" ("Filosofia și știința universală" introducere în critica filosofiei în general") - original (lat) - și astfel știința lumii, pentru că legile gândirii se presupune că sunt aceleași cu legile universului; aceasta trebuie în primul rând inversată: gândirea nu este altceva decât lumea însăși, întrucât este conștientă de sine, gândirea este lumea care se cunoaște pe sine în om (germană) - n Luptă curajoasă pentru adevăr, credința în puterea spiritului este prima condiție a cercetării filozofice; o persoană ar trebui să se onoreze și să se considere capabilă să atingă înălțimi Nu există nicio forță în esența ascunsă a universului care să reziste curajului cunoașterii; ea trebuie să se dezvăluie lui, dezvăluindu-și faptele, profunzimile și bogăția și permițând să le folosească - Hegel Apelează la ascultători Berlin, (germană) (cf : Hegel G V F Encyclopedia of Philosophical Sciences, vol I M , , p) - Vorbim despre Scrisori despre studiul naturii Publicarea revistei editate de Granovsky nu a fost permisă - Geschichte der Naturphilosophie von Baco v Verulain bis auf unsere Zeit (Istoria filosofiei naturale de la Bacon of Verulam până la vremea noastră) - Vorbim, desigur, despre "Istoria noii filosofii " a lui Feuerbach, studiată de Herzen în și folosită în scris o serie de "Scrisori despre studiul naturii" - Fichte J G Numirea unei persoane (Die Bestimmung des Menschen) Mărturia următoare a lui Herzen că a citit această lucrare "în urmă cu ani sau mai mult" dă motive să credem că afirmațiile lui Herzen despre Fichte în scrierile sale din tinerețe sunt rezultatul unui studiu al acestei surse primare - A I Herzen, v Biblioteca "Runiverse" mărturisirea de credință (franceză) - pe cealaltă parte (germană) - "Cui finitul îi este prea detestabil, nu ajunge la nicio realitate, ci rămâne în tărâmul abstractului și se decade în sine fără urmă" "Enciclopedia]", Partea I, § (germană) - un extras din Partea I a Enciclopediei științelor filozofice a lui Hegel (vezi: Hegel G V F Enciclopedia Științelor Filosofice, vol I, p) - Articolul în cauză este S -V "Despre unele noi lucrări paleontologice" în nr și din Allgemeine Zeitung din și iulie Herzen a folosit datele din acest articol în prima din Scrisorile despre studiul naturii - Prima dintre Scrisorile despre studiul naturii Ulterior, Herzen a continuat să lucreze la ea - "Darstellung, Entwickelung und Kritik der Leibnitzsehen Philosophie" ("Expunerea, dezvoltarea și critica filozofiei lui Leibniz",) Herzen a folosit acest eseu la pregătirea "Scrisorilor despre studiul naturii" (vezi p și nota la a șaptea dintre aceste "Scrisori ") - repulsie - îndepărtare, reflectare (din lat repulsus) - Cit Citat din: Feuerbach L History of Philosophy, vol , p - - Sursa

exactă a citatului nu a putut fi determinată mier cu gândurile similare ale lui Feuerbach în cartea sa despre Leibniz (Feuerbach, L History of Philosophy, vol , pp -) - Aici, ca și într-o serie de alte cazuri, Herzen repovestește prevederile cărții lui Feuerbach (cf Feuerbach L History of Philosophy, vol , pp - - Citat din "Expunerea, dezvoltarea și critica filozofiei lui Leibniz" a lui Feuerbach Compară: "Spinoza a prezentat din nou o categorie uitată în epoca creștinismului: relația unui obiect cu el însuși " (Feuerbach L History of Philosophy, vol , p) - hurt - din francez, heurter - puncte de vedere (germană) - Aceasta se referă la strofele III-XII din al doisprezecelea "Don Juan" Byron - "Ei s-au limitat la stăpânirea ordonată a proprietății lor, la faptul că puteau admira și se bucura de lumea cu totul supuși față de ei și, ulterior, s-au împăcat cu această limitare cu ajutorul autoînjosirii și al gândurilor înălțătoare despre cer" (Limba germana) Herzen îl citează pe Hegel, probabil din cartea lui K Rosenkranz "Viața lui Hegel " - Viața lui Hegel a lui Rosencrantz, publicată în , Herzen intenționa să o analizeze într-un articol special pentru Otechestvennye Zapiski; această intenţie s-a dovedit a fi neîmplinită În martie , Otechestvennye Zapiski (Vol XXXIII, Secțiunea VII, articol "Literatura germană") a raportat despre publicarea "Literar-historisches Taschenbuch" ("Cartea de buzunar literară și istorică") a lui R Prutz pentru , unde Atenția recenzorului rus al acestui almanah a fost atrasă de articolul lui K Rosenkranz "Sistemul original al lui Hegel în - " (p) În volumul următor, XXXIV al revistei, a fost plasată o expunere detaliată a acestui articol (Secțiunea VII, articol "Literatura germană", pp -), care mai târziu a fost inclus într-o formă revizuită în cartea lui Rosencrantz "Lebenul lui Hegel" Vezi și nota la p , precum și p și prezent, vol - La p - din cartea lui K Rosenkranz a citat extrase textuale din manuscrisele lui Hegel din perioada Frankfurt a vieții sale (-), în care gânditorul german a făcut prima încercare de a-și prezenta în mod sistematic ideile despre logică (metafizică) , filosofia naturii și filosofia spiritului (etica) Herzen conturează apoi conținutul acestei schițe inițiale a sistemului hegelian (vezi: Biblioteca "Runiverse" Fischer K Hegel, viața, scrierile și învățăturile sale Prima semi-jumătate M -L , , p) - ¿ "Spirit" (germană) - , "Mă întreb acum ce fel de revenire la amestecul în viața umană poate fi găsită" (germană) Citat (nu în întregime exact) din cartea indicată de K Rosencrantz (S) Cf : Hegel G V F Opere de ani diferiți, vol M , , p - Pentru prima dată, Hegel a ținut un curs de prelegeri despre istoria filosofiei în iarna anului / la Jena ca profesor extraordinar (vezi: Fischer K Ukaz, soch , p) Vezi caracterizarea hegeliană a lui Schelling în partea finală a Prelegerilor sale despre istoria filosofiei (Soch , vol IX, pp -) - Purgatoriu - purgatoriu, din lat púrgãtorius - a curăța - ' acest suflet de lume (germană) - Compară: Hegel G V F Opere de ani diferiţi, vol , p - Începând cu Jena, Hegel și JF Fries au fost rivali și apoi dușmani deschisi - ,c Ideile lui Hegel despre "sufletul frumos" sunt dezvăluite în Fenomenologia spiritului În special, a spus: "Trăiește în frică, temându-se să întindă splendoarea "interiorului" său cu fapte și ființă existentă; iar pentru a-și păstra puritatea inimii, evită contactul cu realitatea și persistă într-o neputință voită de a renunța la sinele redus la abstracția extremă și de a-și da substanțialitate, sau de a-și transforma gândirea în ființă și încrederea în diferența absolută Obiectul gol pe care îl creează pentru el însuși, prin urmare, se umple acum cu conștiința vidului; acţiunea ei este o slăbiciune, care, transformându-se într-un obiect lipsit de esenţă, nu se pierde

decât pe sine şi, depăşind această pierdere şi căzând înapoi în sine, se găseşte doar ca pierdută; în această puritate transparentă a momentelor sale, este un suflet nefericit, așa-zis frumos, care se descompune în sine și dispare ca un vapor amorf care se dizolvă în aer" (Soch , vol IV, pp -) Vezi și nota până la p și cca la s coli, volume - comportament (germană) - "Posibilitatea existenței separate îi încurcă pe cei care iubesc, deși le este încă caracteristică, până la unirea deplină Acesta este un fel de contradicție între predarea completă - această singură anihilare posibilă, anihilarea contrariului în unire - și independența care încă există Acesta din urmă îl împiedică pe primul Dragostea este enervată de ceartă, de faptul că mai există un fel de proprietate Dragostea care este supărată pe individualitate este rușine Nu este un tremur al cărnii, nu este o expresie a dorinței de existență liberă, de autoconservare Când se face o încercare fără iubire, sufletul iubitor [ ] este jignit Rușinea ei se transformă în furie, care apoi protejează numai proprietatea, corect Dacă rușinea nu ar fi cauzată de iubire, ca și cum ar fi înfuriată de simpla prezență a ceva ostil, ci ar fi în sine, prin natura sa, ceva ostil, care ține de pază asupra proprietății care este încălcată, atunci ar fi necesar să spunem despre tirani: că au cea mai mare rușine, precum fetele care își dau farmecele doar pentru bani, sau cele deșarte care caută să le farmece Niciunul dintre ei nu iubește Sentimentul care îi face să păzească trupul este opusul celui care protestează împotriva existenței acestei cărni în sine Ei acordă importanță acestei laturi a personalității lor, sunt nerușinați Un suflet curat nu-i este rușine de iubire, îi este rușine că dragostea nu este încă perfectă Opa își reproșează faptul că există încă o forță, un principiu ostil care împiedică legătura "(germană) - un fragment din" Dragoste și rușine "din manuscrisele tânărului Hegel Herzen, citate din carte * Biblioteca "Runiverse" K Rosencrantz (S -) Herzen a recomandat ca A Kraevsky să publice traducerea acestui fragment în Otechestvennye zapiski (Însemnări ale patriei) (vezi ,), care nu a fost realizată Acest fragment nu a fost încă tradus în rusă Citat mai sus de Herzen - în traducerea sa - cuvintele lui Hegel despre viclenie sunt preluate din materialele sale pentru un curs de prelegere despre filosofia minții în / (Vezi: Hegel G V F Opere de ani diferiți, vol , p) - În acel moment, Herzen pregătea un articol despre filosofia greacă pentru Scrisori despre studiul naturii, științific - din franceză, scientifique - totul curge (greacă) - În octombrie , Herzen a început să participe la prelegerile lui IT Glebov despre anatomia comparată și anatomia corpului uman "Citește frumos " - așa vorbește Herzen despre Glebov la octombrie (,) - În articolul "Imperiul și idealismul" - primul dintre "Scrisorile despre studiul naturii" - segmentat (lat) - În scrierile lui J Liebig (precum și K F Burdakh și F W Raspail), Herzen a văzut o reflectare a "marii influențe" (deși nu este recunoscută de oamenii de știință înșiși) a "hegelismului" asupra științelor naturale (vezi aceasta, vol pag) Pentru a lucra K) Mai târziu, N G Chernyshevsky s-a referit în mod repetat la Liebig (vezi, Nair : Poli sobr soch , vol I, pp -) - Metamorfozele plantelor (germană) - Vorbim despre Qu'est-ce que la propriété a lui Proudhon - Herzen l-a întâlnit pe studentul IV Pavlov, probabil la prelegerile lui Glebov Gândurile lui Pavlov, expuse mai târziu în jurnal, au fost folosite de Herzen atât într-o scrisoare către Ogarev și Satin din - ianuarie , cât și în "Scrisori despre studiul naturii" (vezi aceasta, vol , p) - , -) - Probabil Prelegerile de filosofie chimică (Leçons sur la philosophie chimique) - "Crearea ordinii în umanitate "

(franceză) - prostii (franceză) - Biblioteca "Runiverse" INDEX DE NUME

(-), împărat al Imperiului Roman de Apus - Horațiu (Quintus Horace Flaccus) (- î Hr), poet roman - Goenlo (Hohenlohe, Hohenlohe) Alexander Leopold (-), prinț, mistic german - Granovsky Timofey Nikolaevich (-), istoric rus - - , Grigore al VII-lea Hildebrand (între și -), Papa - Grimm Friedrich Melchior (-), publicist, critic, diplomat francez - , Grozny, vezi Ivan al IV-lea Vasilevici cel Groaznic Humboldt Alexander (-), naturalist german, geograf, călător - , Hus Jap (-), ideolog al Reformei cehe - Gustavus Adolf (Gustav al II-lea Adolf) (-), rege al Suediei, comandant - Hugo Victor Marie (-), scriitor francez - , , Davydov Ivan Ivanovici (-), profesor de matematică, filozofie, istorie și literatură la Universitatea din Moscova - Dante (Dante) Alighieri (-), poet italian - , , , De-Candol (Decandol) Augustin Piram (-), botanist elvețian, autor al unuia dintre primele sisteme naturale de plante și lucrare "Introducere în sistemul natural al regnului vegetal" - , , , Rene Descartes (latinizat Cartesius) (-), filozof materialist francez - Biblioteca "Runiverse" , , , , , , , , , , - Democrit (c - î Hr), filozof materialist grec antic - , , , , Despretz Charles Mansuet (-), fizician francez - Giordano vezi Bruno Giordano Diderot Denis (-), filozof materialist francez, educator - , , Didier Charles (-), scriitor francez - , Dioclețian (- între și), împărat roman - Dobapton Louis Jean Marie (-), medic francez, angajat al lui Buffon - Jean Baptiste Dumas (-), chimist francez, unul dintre fondatorii chimiei organice - , Dunne (Dupin) Charles (-), matematician, economist francez - de ani Ecaterina a II-a (-), împărăteasa rusă (-) - , Elizabeth Tudor (-), regina Angliei, cel mai proeminent reprezentant al absolutismului englez - Eliogabal (Elagabal) Marius Avit Bassiai (-), împărat roman - Epfanten (Anfanten) Bartele-mi-rosper (-), Socialist utopic francez, elev al lui Saint-Simon - Jacoteau Jean Joseph (-), profesor de franceză - Jean-Jacques vezi Rousseau Jean-Jacques Jean-Paul (nast, nume si prenume - Johann Paul Friedrich Richter) (-), scriitor german, romantic - , Geoffroy Saint-Hilaire Etienne (-), grădina zoologică franceză olog, evoluționist, unul dintre predecesorii lui C Darwin, a criticat învățăturile lui J Cuvier despre imuabilitatea speciilor - , , , Jukovski Vasily Andreevici (-), poet rus - Zederholm Karl Albertovici (-), pastor, poet, traducător, filolog; autor al cărții "Istoria filosofiei antice adaptată la conceptul fiecărei persoane educate" - Semering (Sõiiimering) Samuel Thomas (-), anatomist german - , Zenon din Elea (c - î Hr), filosof grec antic, reprezentant al școlii eleatice - Zuev Vasily Fedorovich (-), naturalist și călător rus - de ani Ivan IV Vasilievici cel Groaznic (-), Mare Duce al "Toate Rusii", Țarul Rusiei - Ieronim (Eusebius Sophronius Jerome) (c - ( )), conducător bisericesc și scriitor - Ioan (Ivan) al III-lea Vasilevici (-), Mare Duce al Moscovei - Ioan de Leiden (John Bo-kelzon) (c -), conducător al sectei plebei anabaptiste din nord-vestul Germaniei, șeful comunei Munster - Josephus Flavius (- după), istoric evreu - Hipparchus vezi Hiparchus Casimir (Perrier (Reggie) Casimir) (-), bancher francez, om de stat al Monarhiei iulie - Cabanis Pierre Jean Georges (-), filosof materialist francez Biblioteca "Runivers" protejat al materialismului vulgar - Caligula (-), împărat roman - Cambise (- î Hr), rege persan - Campanella Tommaso (-), filozof italian, creator al utopiei comuniste - Immanuel Kant (-), filozof german, fondatorul idealismului clasic german - , , , , , , , , , , , , , , , Cardan (Cardano) Gerolamo (, conform altor surse, -), filozof italian, reprezentant al filosofiei naturale a Renașterii - , , Karel (Carrel,

Carre]) Armand (-), publicist francez, revoluționar - , Carol I (-), rege englez - , , Carol al II-lea (-), rege al Angliei - Carol al X-lea (-), rege francez - Carol cel Mare (-), rege franc - , , Cartesius vezi René Descartes Carus Carl Gustav (-), biolog german, medic, psiholog, filozof natural al epocii romantice - Katkov Mihail Nikiforovici (-), publicist conservator rus - Cato cel Tânăr (sau Utic) (- î Hr), republican în Roma Antică, oponent al lui Cezar, susținător al lui Gnaeus Pompei După victoria lui Cezar în la Tance, el s-a sinucis - , Johannes Kepler (-), astronom german, a descoperit legile mișcării planetare - Ketcher Nikolai Khristoforovici (-), medic și traducător, prieten al familiei Herzen, membru cercurile sale în anii și - , Quinet Edgar (-), om politic francez, scriitor, istoric literar și istoric - Kireevsky Ivan Vasilievich (-), filosof idealist rus, unul dintre fondatorii slavofilismului - , , Kireevski Petr Vasilievici (-), folclorist rus, slavofil - , Claudius (î Hr - d Hr), împărat roman - Cleopatra (- î Hr), ultima regină a Egiptului - Clement din Alexandria (înainte de a se converti la creștinism - Titus Flavius) (c -), teolog și scriitor creștin - Kozlov Ivan Ivanovici (-), poet rus - Colebrook (Colebrook) Henry Thomas (-), orientalist englez - Colomb (Columbus) Christopher (-), navigator - , , , Colbert Jean Baptiste (-), Controlor General (ministrul) de Finanțe al Franței - Condillac Etienne Bonnot înainte (-), filozof și iluminator francez - , , , , Condorcet Marie Jean Antoine Picola de (-), sociolog, matematician și om politic francez - Constantin I cel Mare (c -), împărat roman - Copernic Nicolae (-), astronom polonez, creatorul sistemului heliocentric al lumii - , , , , , , , Corday Charlotte (-), nobilă franceză care l-a ucis pe J P Marat - Cornelia (sec II î Hr), conform legendei, mama lui Gaius și Tiberius Gracchi - Biblioteca "Runiverse" Correggio (Correggio) (nast, nume - Allegri) Antonio (c -), pictor italian, reprezentant al Înaltei Renașteri - Kotzebue August Friedrich Ferdinand (-), scriitor german - Cromwell Oliver (-), lider al revoluției burgheze engleze din secolul al XVII-lea, lider al independenților - , , , - , Xenofan din Colofon (secolele VI - V î Hr), filosof și poet grec antic - Xenofon al Atenei (c - în anii ai secolului al IV-lea î Hr), scriitor grec antic, elev al lui Socrate; strateg - , Kuzen (vărul) Victor (-), filosof idealist francez, eclectic - , , , , Curtius Mark, erou al legendei romane antice - Curtius (Curtius) Ernst (-), istoric german al antichității - Cuvier Georges (-), zoolog francez, unul dintre reformatorii anatomiei comparate, paleontologiei și taxonomiei animalelor - , , , , , , - , Lavoisier Antoine Laurent (-), chimist francez, unul dintre fondatorii chimiei moderne - , Jean Baptiste Lamarck (-), naturalist francez, predecesor Ch Darwin - Lame Gabriel (-), matematician și inginer francez - Laplace Pierre Simon (-), astronom francez, matematician, fizician - , , , Las Case Auguste Emmanuel (-), conte, confident al lui Napoleon - , , Marie Joseph Lafayette (-), politician francez muncitor - , , , Lafarge Marie Fortuné Cappell (-), sub acuzația de otrăvire a soțului ei, a fost condamnată la închisoare pe viață - Lakhtin Alexei Kozmich (-), tovarăș universitar cu Herzen - , Leon X (-), Papa - Leu Isaurianul (c -), împărat bizantin - Leucip din Elea sau din Milet (probabil ^ î Hr), filosof atomist grec antic - , , Leibniz Gottfried Wilhelm (-), filosof idealist german, educator enciclopedist - , , , , , , , , , , , , , , , , , - Leo Heinrich (-), istoric burghez german - , , Leonid (/ - î Hr), rege spartan - Leroux Pierre (-), filosof francez, publicist - Lessing Gotthold Ephraim (-), dramaturg german,

teoretician de artă și critic literar al Iluminismului - (X), , , , , , Liebig Justus (-), chimist german - , , , Linnaeus Karl (-), naturalist suedez, creator al sistemului florei și faunei - , , , , Emile Littre (-), filozof pozitivist francez - Lichtenberg Georg Christoph (-), scriitor al iluminismului german - John Locke (-), filozof materialist englez, fondatorul senzaționalismului materialist Biblioteca "Runiverse" ma - , - , , , , , Ludwig-Philippe (Louis-Philippe) (-), rege al Franței în - - , , Ludovic al XV-lea vezi Ludovic al XV-lea Lucan Mark Annaeus (-), poet roman - Lucian (c - c), satiric grec antic - , Lucretius (Titus Lucretius Car) (sec I î Hr), poet roman și filozof materialist - , , , , , , , Lull Raymond (c -c) , filozof și teolog spaniol - Ludovic al XIV-lea îl vezi pe Ludovic al XIV-lea cel Mare Ludwig, Ludwig XV, Ludovic al XV-lea (-), rege francez - , , Ludovic al XIV-lea cel Mare (-), rege francez - , , , , , , , Luther Martin (-), una dintre figurile principale ale Reformei germane - , , , , , , , , François Magendie (-), fiziolog francez - Macedonean vezi Alexandru cel Mare Mackelday (Makkelday) Ferdinand (-), avocat german - Maksimovici Mihail Alexandrovici (-), naturalist, istoric, filolog ucrainean și rus - de ani Malebranche Nicolas (-), filosof idealist francez - , Malthus Thomas Robert (-), economist burghez englez - Mari Gaius (c - î Hr), general roman - Mahiaveli (Machiavelli) Niccolo (-), gânditor politic, scriitor italian - Medici Cosmas (Cosimo) cel Bătrân (-), domnitor Florența din familia comercială și financiară a Medici - Menenius Agrippa (sec VI î Hr), legendarul consul roman - Mestre Joseph Marie de (-), politician francez, filozof religios, publicist - , , Michelangelo Buonarroti (-), italian sculptor, pictor, arhitect al Înaltei Renașteri - Minin Kuzma (? -), organizator al luptei de eliberare națională a poporului rus în - Mirabeau Honore Gabriel Riqueti (-), Conte, lider al Revoluției Franceze A câștigat popularitate cu denunțurile absolutismului - , , , , Mithridates (Mithridates) VI Eupator Dionysos cel Mare (- î Hr), rege pontic și Bosfor - Michelet Jules (-), istoric romantic francez - , Mickiewicz Adam (-), poet polonez, lider al mișcării de eliberare națională - Monge Gaspard (-), matematician și inginer francez - Montaigne Michel de (-), filosof și sceptic francez, educator A avut o mare influență asupra dezvoltării ateismului și materialismului în Franța și în străinătate - , Montesquieu (Montesquieu) Charles Louis (-), filosof-educator francez, istoric, jurist, scriitor; participant la "Enciclopedia" - , , , , , , Moroshkin Fedor Lukich (-), avocat, istoric, profesor la Universitatea din Moscova - Biblioteca "Runivers" Morus (Mor) Henry (-) "filozof englez - Napoleon (Napoleon Bonaparte) (-), împărat francez în - iar în martie - iunie A avansat în timpul Revoluției Franceze, a ajuns la gradul de general de brigadă (Bonaparte) Odată cu proclamarea lui Bonaparte ca împărat, el a luat numele de Napoleon - , , , , , , , , , , , , , , Neverov Ianuary Mihailovici (-), profesor și scriitor rus - Nero (-), împărat roman din genul Iulius - Claudius - , , Novalis (pseudo; prezent, nume - Friedrich von Hardenberg) (-), scriitor și filozof german, reprezentant al romantismului timpuriu din Germania - Noskov Mihail Pavlovici (-?), membru al cercului studenților din Herzen - Newton Isaac (-), matematician, mecanic, astronom și fizician englez Fondatorul mecanicii clasice - , , , , , , , , , Odoevski Vladimir Fedorovich (-), filozof, scriitor rus - Audubon John James (-), ornitolog american - Oken (nast, prenume - Okken-fus) Lorenz (-), filosof natural german, student și adept al lui Schelling - , , , Holbach vezi Holbach Paul

Henri Orbigny (D'Orbigny) Alcide Dessalines (-), paleontolog francez
- , Orfila Mateo (-), medic francez, pro- profesor de medicină și
toxicologie - Palladius (Palladio) (nast, nume - di Pietro Andrea)
(-), arhitect italian, reprezentant al Renașterii târzii - Paracelsus
(nast, nume - Philip Aureal Theophrastus Bombast von Hohenheim) (-),
medic și alchimist Elvețian prin naștere - , Parmenide din Elea (/ sau
î Hr), filosof grec antic, fondator al școlii eleane - , Pascal
(Pascal) Blaise (-), filosof, scriitor, matematician și fizician - ,
Patracius (Patrici) Francesco (-), umanist și filozof italian,
reprezentant al neoplatonismului renascentist - Paulus Heinrich
Ebergart Gottlieb (-), teolog german, student al lui Hegel - Pericle
(c - î Hr), strateg atenian, lider al unui grup democratic - , Piotr
Vasilievici, vezi Kireevsky Petr Vasilievici Petru I cel Mare (-),
împărat rus - , , - , , , , , , , , Petru de Lombard (începutul
secolului al XII-lea -), filozof și teolog, reprezentant al
scolasticii, episcop - Peter Ramus (Rame Pierre de la) (-), filosof
umanist francez - Petrarh Francesco (-), poet italian, fondator al
culturii umaniste a Renașterii - Pitagora din Samos (sec VI î Hr),
gânditor grec antic, figură religioasă și politică, fondator al
pitagorismului, matematician - , , , , , , , , Biblioteca "Runiverse"
Platon din Atena (/ - / î Hr), filosof și scriitor grec antic,
fondatorul tendinței idealiste în filozofie - , , , , , , , , , - , , - ,
, , , , , , , , Pliniu cel Tânăr (sau - c), scriitor roman - Pliniu
cel Bătrân (sau -), cărturar roman, scriitor Autor al "Istoriei
naturii", o enciclopedie a cunoașterii științelor naturale a
antichității - , , , , , , - , , , Plotin (c / - /), vechi filosof
idealist, fondator al neoplatonismului - , , Plutarh de Cheronea (c -
c), scriitor grec antic și filozof moral - Pogodin Mihail Petrovici
(-), istoric și publicist rus, unul dintre ideologii "naționalității
oficiale" - Pomponatsius (Pomponazzi) Pietro (-), filozof italian,
șef al așa-zisei școli a Alexandriștilor - adepții lui Alexandru de
Afrodisia în Renaștere - Potemkin Grigori Alexandrovici (-), om de
stat și conducător militar rus - Porfiry (/ - între și), filosof
antic, reprezentant al neoplatonismului, elev al lui Plotin -
Praxiteles (c - c î Hr), sculptor grec antic - Priestley Joseph (-),
om de știință englez, filozof materialist, persoană publică - de ani
Proclus (-), reprezentant al școlii ateniene de neoplatonism
- , , , , Protagoras din Abdera (c -c î Hr), filozof grec antic,
fondator al școlii de sofiști - , Pierre Joseph Proudhon (-),
socialist mic-burghez francez, teoretician anarhist - Ptolemies
(Lagids), o dinastie regală în Egiptul elenistic în anii - î Hr e -
Pușkin Alexander Sergeevich (-), poet rus - , , Rabelais François (-
), scriitor umanist francez - , , Leopold von Ranke (-), istoric
conservator german - Jean Racine (-), dramaturg francez, reprezentant
al clasicismului - , Raumer Friedrich Ludwig Georg (-), istoric
german - Raphael Santi (-), pictor și arhitect italian, reprezentant
al Înaltei Renașteri - Rachel (numele real - Varn-hagen von Enze Rachel
Anthony Frederick) (-), scriitoare germană, gazda unui salon literar
din Berlin - Redky Petr Grigorievich (-), jurist rus, istoric de
filozofie și profesor - , , Retscher, Rötscher (Rotscher) Heinrich
Theodor (-), critic german, autor de lucrări despre probleme
estetice, Hegelian - , Rienzi (Rienzo) Cola di (-), conducătorul
revoltei antifeudale a populației din Roma ( ) și șeful Romanului
Biblioteca "Runivers" republici (a existat mai - decembrie și august)
- Richilieu Armand Jean du Plessis (-), cardinal, șef al consiliului
regal al Franței - Robespierre Maximilien Marie Isidore de (-), om

politic, lider al Revoluției Franceze - , , , , Rosenkranz Johann Carl Friedrich (-), filozof german, elev al lui Hegel - , , - Roland (de la Patiere) Manon Jeanne Flipon (-), lider al Revoluției Franceze, girondinist - Rothek Carl Wenceslas von Rodeneher (-), istoric și om politic german - Rousseau Jean Jacques (-), filozof francez al iluminismului - , , , , , , , , , , Savigny Friedrich Karl (-), avocat german, șef al școlii istorice de drept - Savonarola Girolamo (-), starețul mănăstirii dominicane din Florența, a denunțat papalitatea, a chemat biserica la asceză, a condamnat cultura umanistă - , , Sazonov Nikolai Ivanovici (-), publicist rus, membru al cercului studențesc Herzen - Ogarev - , , , Samarin Yuriy Fedorovich (-), filosof idealist rus, persoană publică, istoric și publicist al tendinței slavofile - , Pretender (fals Dmitri) (decedat în), un aventurier care a pozat în țarevici Dmitri Ivanovici, a ocupat tronul Rusiei în - - Sextus Empiricus (sfârșitul secolului II - începutul secolului III), filosof antic, medic, astronom Reprezentant al scepticismului antic, adept al lui Pyrrho - , , Saint-Just Louis Lou Antoine Leon (-), lider al Revoluției Franceze - , Seneca Lucius Annaeus (c -), filozof roman stoic; adept al grecului stoic Posidonius - , , , , , Saint-Simon Claude Henri de (-), sociolog francez, socialist utopic - Cervantes di Saavedra (-), scriitor spaniol - Sidonius Apollinaris Gaius Solliy Modest (secolul al V-lea), reprezentant al literaturii și om politic galo-roman - Scott Walter (-), scriitor englez - , , , Smith Adam (-), economist și filozof scoțian, unul dintre reprezentanții economiei politice burgheze - Socrate (/ - î Hr), filosof grec antic - , , , , , - , , , , , Sofocle (c - î Hr), poet și dramaturg grec antic - Speransky Mihail Mihailovici (-), om de stat rus - Spinoza Benedict (Baruch) (-), filozof materialist olandez, panteist și ateu , , Steel Anne Louise Germaine de (-), scriitoare franceză A influențat romanticii francezi - Stafford William (-) Biblioteca "Runiverse" Economist englez, reprezentant al mercantilismului timpuriu - Strugovshchikov Alexander Nikolaevich (-), poet și traducător - Scipio Africanus cel Tânăr (c - î Hr), general roman - Say Jean Baptiste (-), economist francez - , Talleyrand (Talleyrap-Périgord) Charles Maurice (-), politician francez - , , , Talioni (Taglioni) Maria (-), franceză dansator - Tacitus Cornelius (c -c), istoric roman - Tenard Louis Jacques (-), chimist francez - Tertulian Quintus Septimius Florența (c - după), teolog și scriitor creștin - Tiek Ludwig (-), scriitor romantic german - Tilesius (Telisio) Bernardino (-), filozof materialist italian - , Tissot Simon-Andre (-), medic elvețian - Titian (Tiziano Vecellio) (c / sau / -), pictor italian - Tracy (Antoine Louis Claude De Stud de Tracy) (-), economist francez și filozof senzaționalist, adept al opiniilor lui E B Condillac și J Locke - Friedrich Adolf Trendelenburg (-), filozof și logician german; neo-aristotelic - Thierry Augustin (-), istoric francez, unul dintre fondatorii tendinței romantice, creatorul teoriei luptei de clasă (în epoca burgheză) nu înțelegerea sa) - , , Uhland Ludwig (-), scriitor romantic german, istoric literar - Ulrich (Petru al III-lea), Duce de Holstein-Gottorp (-), Împărat al Rusiei în - ГГ - Thales (c - î Hr), filozof grec antic, fondatorul școlii milesiene - - Falconet (Falconet) Etienne Maurice (-), sculptor francez - Feuerbach Ludwig (-), filozof și ateu materialist german - Fenelon Francois ds Salignac de la Mothe (-), scriitor francez - Filip al Macedoniei (-), rege al Macedoniei Tatăl lui Alexandru cel Mare - , Fichte Johann Gottlieb (-), filozof german, reprezentant al idealismului clasic german - , ,

S Pușkin "Eugene Onegin" - Hamlet, eroul tragediei cu același nume de W Shakespeare - , , , , Ganymede, în mitologia greacă, fiul regelui troian Tros și al nimfei Kalliroi, a jucat pe Olimp îndatoririle unui paharnic - Hercule, erou al mitologiei romane Corespunde grecului Hercule - Daniel, legendarul om drept evreu și înțelept-profeț, ale cărui fapte și viziuni sunt descrise în cartea biblică care îi poartă canonic numele ("Cartea profetului Daniel") - Don Carlos, eroul dramei de J F Schiller "Don Carlos, Infante al Spaniei" - Dulcinea din Toboso, eroina romanului lui M de S Cervantes "Vileanul Hidalgo Don Quijote din La Mancha" - Isis (Isis), în mitologia egipteană, zeița fertilității, apei și vântului, simbol al feminității, al fidelității familiei - Iisus Hristos, în sistemul religios și mitologic creștin, un zeu-om, care conține plenitudinea naturii divine; Mesia - Hristos regândit și transformat - , , , , , Ioan (Ioan Teologul), în ideile religios-mitologice creștine, iubitul discipol al lui Isus Hristos, alături de Petru, care ocupă un loc central printre cei doisprezece apostoli - Isaac, în tradițiile iudaismului, fiul lui Avraam și al Sarei Dumnezeul Iahve Biblioteca "Runiverse" dorind să testeze credința lui Avraam, el a ordonat ca Isaac să-i fie sacrificat - Karl Mohr (Karl Moor), eroii dramei de I F Schiller "Thalarii" - Kent, eroul tragediei de W Shakespeare "Regele Lear" - Claude Frollo, eroul romanului lui V Hugo "Catedrala Notre Dame" - Crispin, erou al comediei lui A R Le Sage "Crispin, rivalul stăpânului său" - Lear, eroul tragediei lui W Shakespeare "Regele Lear" - Luca, evanghelist În tradiția creștină, i se atribuie Evanghelia după Luca - Lucifer, în tradiția creștină, una dintre denumirile lui Satana, principalul antagonist al lui Dumnezeu - , , , Lyapkin-Tyapkip (Tyapkin-Lyap-kin), eroul comediei lui N V Gogol "Inspectorul general" - Magadeva, personajul poeziei lui J V Goethe "Dumnezeu și Bayadère" - Max Piccolomini, eroul trilogiei de I F Schiller "Camp Wallenstein", "Piccolomini", "Moartea lui Wallenstein" - , Maria, personaj biblic - Marchizul Posa, erou al tragediei lui J F Schiller "Don Carlos" - Marta, personaj biblic - Medusa (Gorgon Medusa), în mitologia greacă, un urmaș monstruos al zeităților mării - Memnon, în mitologia greacă, regele Etiopiei, un aliat al troienilor în războiul troian - Mesia vezi pe Isus Hristos Nemesis (Nemesis), în mitologia greacă, zeița răzbunării - Ulise, în mitologia greacă, regele insulei Ithaca, eroul epopeei "Iliadei" și "Odiseei" lui Homer - Orland (Roland), eroul poeziei lui L Ariosto "Roland furios" - Othello, eroul tragediei cu același nume de W Shakespeare - Pavel, în tradiția creștină, "apostolul neamurilor", care nu L-a cunoscut pe Isus Hristos în timpul vieții sale pământești și nu a fost printre cei doisprezece apostoli, ci venerat ca "apostolul pe primul tron" - , , , , Pallas (Athena Pallas), în mitologia greacă, zeița înțelepciunii și a dreptății, războiul Imaginea ei, așa-numitul paladiu, a căzut din cer (de aici Pallas Athena) - , , , , Penelope, soția lui Ulise în mitologia greacă, personaj din Odiseea lui Homer - Pauline, eroina piesei de O J F Arpu și N Fournier "Crime, sau cu opt ani mai în vârstă" - , , Polonius, erou al tragediei lui W Shakespeare "Hamlet" - Pomona, în mitologia romană, zeița fructelor - Proteus, în mitologia greacă, o zeitate a mării capabilă să ia înfățișarea diferitelor creaturi și să posede multe cunoștințe - , Psyche, în mitologia greacă, personificarea sufletului, respirație - , Rosina, eroina comediei "Bărbierul din Sevilla" de P O C Beaumarchais - Romeo, eroul tragediei lui W Shakespeare "Romeo și Julieta" - Skalozub, eroul comediei de A S Griboyedov "Vai de inteligență" - Tatyana, eroina romanului în versuri Biblioteca "Runiverse" A S Pușkin "Eugene Onegin" - Tezeu (Tezeu), erou

al mitologiei grecești - Ondine, eroina poemului cu același nume de V A Jukovsky - Faust, eroul tragediei cu același nume de J W Goethe - , Fortinbras, erou al tragediei W Shakespeare "Hamlet" - , Hlestakov, erou de comedie "Inspectorul" lui N V Gogol - Ceres, în mitologia antică italiană și romană, zeița forțelor productive ale pământului, a creșterii și coacerii cerealelor; zeiță a lumii interlope, care a trimis oameni fără spirit; zeița maternității și a căsătoriei - Charlotte, eroina romanului de J W Goethe "Suferința tânărului Werther" - Egmont, eroul tragediei cu același nume de J W Goethe - Emile, eroul piesei de O J F Ar-nu și N Fournier "Crime, or Eight Years Older" - , , , , Julia (Juliet), eroina tragediei lui W Shakespeare "Romeo și Julieta" - Jupiter, în mitologia romană, zeul cerului, al luminii zilei, al furtunilor, regele zeilor - , , Ianus, în mitologia romană, zeul intrărilor și ieșirilor, al fiecărui început - Biblioteca "Runivers" INDEX SUBIECTULUI Autoritatea , (vezi Educație) Analiza , - unilateralitate Analiza si sinteza - ca două momente ale unei singure cunoștințe complete (vezi Naturaliştii) Analogia Antichitatea (lumea Greciei, lumea greacă, lumea greco-romană, lumea antică, viața grecească) , , - , , , , , , , , - sunand la Arhitectură - gotismul într-o Atomism (atomiști) - înțelegerea naturii , , - un accident la a (vezi Idealism, Filosofie) Atomism și Dinamism , , Afecte Bine (fericire) - ca scop al vieții - mai mare b este existența însăși Fiind - evenimentul initial b cu predominanța formei - pur și dezvoltarea sa într-un - , definit, real - Heraclit - și materia (la Descartes) - și gândirea , , , , , , - , , , , - si inexistenta - , , , , - și esența , , (a se vedea Legea) Substanța (corpul) , - abstractizare în jos - invincibilitate c la Gassendi - și forma în Aristotel - Galileo - Newton are Intern și extern (conținut și formă) , , , , , , , , , - printre greci , - în Hegel Posibilitate și realitate , , General și particular (particular, singular) , , , , , , , , (vezi Personalitatea) Educație , - cazul initialului c există o chestiune publică - public (sub socialism) - egal cu - unilateralitate moșii educate - suprimă autoritatea - ştiinţele naturii (ştiinţele naturii) în c Gotic (gotic, gotic) , , - Bizantismul în , (vezi Arhitectură, Artă) Cetățenie (cetățeni) - o chestiune de filozofie - oameni ai vieții, oameni ai consiliului public - în antichitate Umanism (umanist, umanist) , NR, Mișcarea - ca act - ca activitate - complex în sine, este bifurcat Biblioteca "Runiverse" - dialectica - negaţia d eleatice - și nemișcat - la Anaxagoras - în Aristotel - - în Heraclit - , Acțiune (acte, activitate, acțiune, acțiune) , , , , - ca partea exterioară a celeilalte, producând - Scopul uman - inerent intern d întregului organism viu - adevărat - morala - uman generic d - practic - gratuit , (vezi Umanitate) - conștient - mental (cogitativ) d a unei persoane , - istoria spiritului - istorie - minte abstractă - gândire - manifestarea personalității în casa - iubire conștientă creativ creativ - în e mintea şi inima erau absorbite în acţiune - și având de ani - atât credința, cât și voința în Hegel - și oportunitatea în Aristotel - și gândul - și motivul (vezi Virtute, Viață, Cunoaștere, Istorie, Dragoste, Știință, Rațiune, Conștiință) Dialectică - școlar - Hegel - Platon - - Sexta Empiricus - sofisti - Yuma Binele și răul , , - la Böhm , - la Bruno Virtutea - norma de functionare Datorie - și înclinații (pasiuni) (vezi Omul) Dualism , , - sub forma idealismului romantic - Cartezian , - filozofie nouă - medieval - contradicție - în scolastică (scolastică) , , , , , (vezi creștinismul) - Hegel a învins teoretic, dar a rămas în practică Unitatea lumii Științe naturale (științe naturale, istorie naturală) , , , , , , , , , , , , , , , -

Creație, Revoluție, Libertate, Umanitate) Logica - ca o abstractizare în sus - abstractizare și unilateralitate - Condillaca ca mecanică externă a gândirii - și natura, realitatea concretă , - în Hegel (vezi Istorie, Matematică, Știință) Dragoste , - ca apoteoza vieții - motivele căsătoriei - în religie , - la testament - la știință - și căsătoria (sub socialism) - și interesele generale ale cetățeniei - și prietenie - ecou reciproc - și ura - și justiția - Romantici (Platonici) , , (vezi Act, Egoism) Liturghiile - m nu iesit din istorie - în Revoluția engleză , - și monopolul unei persoane - și oameni educați - și Reforma - iar romantismul DIN - și oamenii de știință (vezi Educație) Matematică (matematician) , , , , , - există o dezvoltare unilaterală a logicii se află între logică și empirism - și știința naturii - și fizică , Materialism (vedere materialistă) , , - ca moment logic - început cu fenomenologia cunoașterii (observare distinctă) Biblioteca "Runivers" - sens pur practic, vital, aplicat - aproximativ , , - franceză , - (vezi Filosofie) - încrederea în fiabilitatea experienței - sensul este pur practic, vital, aplicat - metafizică (administrare metafizică, teorie) , - taxonomie m - greci - și realismul (vezi Idealism) Materialiști - m -metafizică , - și idealiști , - și religia Materia , - ca formă de alteritate a spiritului în Hegel - m a crescut la de ani - Descartes - vidul virtual Măsura - este condiţia principală pentru dezvoltarea armonioasă - printre pitagoreici - în Platon - la Proclus Metafizica (ca teorie) , , , (vezi Științe naturale, Materialism) Metoda (metode, metoda) - artificial m ca extremă a idealismului - adevărat m unu - rațional și experimental (empiric) , - analogii - Bacon (Bacon) , , , - , , - Hegel , - Descartes , , , , , , - științele naturii - - Condillaca - m de clasificări artificiale , - Locke - Prokla - Socrate (vezi Naturaliști) Mecanism (vedere mecanică) (vezi Natura) Lume - extern și intern - fizic (vezi și Unitatea lumii) Moralitate (morală, ființă morală, lume morală) , , , ' - ceartă interioară - piatra de temelie a n b - oficial - secular - și păgânismul (vezi Vârsta adultă, bărbat- Moraliști - , - , Gândire , , , , , , , , , , - definiția actuală a eului meu (de Descartes) - ca abilitate personală (pentru școala Locke) - ca abilitatea de a distinge un fenomen dat (între oamenii de știință naturală) - generic m (m fel) de umanitate , (vezi Știință, Rațiune) - pur și valabil - istoria gândirii ca continuare a istoriei naturii - resimțit ca imediatitate, material, parte materială m - lovitură de stat făcută de Socrate în m - o revoluție în gândire (realizată de Descartes) - trecerea de la definițiile senzuale, existente ale necondiționului, la definițiile abstract-logice (vezi Geneza, Acțiunea, Mintea, Sentimentul) Ghid , , , Persoane(i) , - acești actori colosali ai dramei mondiale fac munca întregii omeniri , - viata estului Naționalitate , Încântare , , , natura Prezent și viitor (viitor) , , Biblioteca "Runiverse" Științe

- , - definiţia - - un mediu etern, care prin conștiință, prin gândire, îndepărtează contrariile - există un proces de adâncire a naturii în sine - este gândul conștient, dezvoltat al timpului său - există tărâmul impersonalității tărâmul ideii - un organism viu prin care se dezvoltă adevărul , , - ca sursă de acțiune dătătoare de viață - ca adevăr, revelat în organismul drept - ca proprietate comună a tuturor - ca și gândirea generică - ca formă de conștiință de sine a ființelor , - natural (real, privat) , , , , , descriptiv și precis mod popularizare ținta , , și analiză și sinteză , și logica și filosofia naturii și natura (vezi și Istoria naturală; vezi Idealism, Filosofie) - adevărat , - istoric - nou , , - unitate

CONŢINUT

de subiecte Alexandru Ivanovici Herzen FUNcționează în două volume Volumul Șeful Consiliului de redacție L V Litvinova Editor V G Sukach Editor junior S O Kryshtanovskaya Designul seriei de către artistul V V Maksin Art Editor S M Poyavsitskaya Editor tehnic L P Grishina Coritor T M Shpiyaenko IV nr Predat setului / / Semnat pentru publicare la Format X / hârtie TC Nr Obișnuit nou ardere Tipografia Conv coli tipărite , incl Conv kr -ott Fișe contabile și de editare , incl Tiraj eka Comanda nr Preț ruble k Editura "Gândirea" Moscova Perspectiva Leninsky, Ordinul Revoluției din Octombrie, Ordinul Steagului Roșu al Muncii din Leningrad, Asociația de producție și tehnică "Cortea tipografiei" numită după A M Gorki Soyuepoli-grafprom în cadrul Comitetului de stat al URSS pentru edituri, tipografii și comerț cu cărți , Leningrad, P- , pr Chkalovsky, Biblioteca "Runiverse"